

# Patericul secolului XX

<http://www.pateric.ro/category/patericul-secolului-xx/>

Sfințenia este scopul suprem al trăirii și sporirii în Hristos, iar cu ajutorul și cu harul lui Dumnezeu, omului veacului dificil în care trăim poate și el să pătimească și să învețe cele sfinte, să se smerească, să renască și să se zidească după Dumnezeu.

Sfinții Părinți sunt nevoitorii care au intrat prin poarta cea strâmtă, purtând Crucea lui Hristos pe umeri, și, de aceea, Domnul i-a chemat pe ei la odihna paradisului. În decursul vieții lor exemplare de pe pământ, ei au reușit să depășească starea lor firească și să înlăture prăpastia care-i desparte pe oameni de lumea duhovnicească. Și ca adevărați cetățeni ai împărăției cerurilor – săraci cu duhul și curați cu inima –, ei au adus asupra contemporanilor lor mana cerească a harului.

Nu e deloc ușor să vorbești despre acești învățători ai nevoinei și ai virtuții; dimpotrivă. Este nevoie de post și rugăciune, dar mai întâi de toate, de tăcere sfântă și de evlavie. Numai cu o astfel de pregătire se poate apropia omul de rând de aceste figuri sfinte ale Bisericii și de mărturia vieții lor.

Continut:

- [PROLOG](#)
- [INTRODUCERE](#)
- [DESPRE SFINȚENIE](#)
- [Convorbire cu Stylianos Papadopoulos, profesor la Facultatea de Teologie a Universității din Atena, scriitor](#)
- [PREOȚII DUHOVNICI](#)
- [Convorbire cu protobresbiterul Gheorgos Metallinos, profesor la Facultatea de Teologie a Universității din Atena, scriitor](#)
- [PĂRINTELE IACOV TSALIKIS](#)
- [Convorbire cu Stylianos Papadopoulos, profesor la Facultatea de Teologie a Universității din Atena, scriitor](#)
- [Convorbire cu presbiterul Gheorgos Efthimiou, asistent științific la Facultatea de Teologie, Universitatea din Atena](#)
- [Convorbire cu Presbiterul Hristodul Dimitriu](#)
- [Convorbire cu Gheorgos Papazahos, asistent universitar la Facultatea de Medicină, Universitatea din Atena](#)
- [Convorbire cu Arhimandritul Pavel Ioannu](#)
- [PĂRINTELE PORFIRIE](#)
- [Convorbire cu Mitropolitul din Bacica, Irineu Bulovici, profesor la Facultatea de Teologie a Universității din Belgrad](#)
- [Convorbire cu Mitropolitul Muntenegrului, Amfilohie Radovici, profesor la Facultatea de Teologie a Universității din Belgrad](#)
- [Convorbire cu Gheorgos Galitis, profesor la Facultatea de Teologie a Universității din Atena, scriitor](#)

- [Convorbire cu Stylianos Papadopoulos, profesor la Facultatea de Teologie a Universității din Atena, scriitor](#)
- [Convorbire cu Gheorgos Papazahos, asistent universitar la Facultatea de Medicină, Universitatea din Atena](#)
- [Convorbire cu H.M.P., fiu duhovnicesc al părintelui Porfirie timp de cincisprezece ani](#)
- [Convorbire cu Xenia Giannopoulou, fiică duhovnicească a părintelui Porfirie](#)
- [SUFERINȚĂ ȘI MONAHISM](#)
- [Convorbire cu monahul Moise Aghioritul, scriitor](#)
- [Convorbire cu Panayotis Sotirios, jurnalist, scriitor](#)
- [Convorbire cu Nikos Zias, profesor universitar în Atena](#)
- [Convorbire cu Arhimandritul Atanasie Simonopetritis, teolog](#)
- [Convorbire cu Arhimandritul Daniil Guvalis, teolog, scriitor](#)
- [PĂRINTELE FILOTHEI ZERVAKOS](#)
- [Convorbire cu Mitropolitul Muntenegrului Amfilohie Radovici, profesor la Facultatea de Teologie a Universității din Belgrad](#)
- [Convorbire cu Stylianos Kementzetzidis, teolog, scriitor](#)
- [PĂRINȚII FILOTHEI ZERVAKOS ȘI IACOV TSALIKIS](#)
- [Convorbire cu Atanasie, Mitropolitul din Lemesos](#)
- [PĂRINTELE GAVRIIL DIONISIATUL](#)
- [Convorbire cu Arhimandritul Hariton Englistriotis, teolog](#)
- [Convorbire cu Arhimandritul Benedict Loizu, teolog](#)
- [PĂRINTELE DIMITRIE GAGASTATHIS](#)
- [Convorbire cu Stylianos Kementzetzidis, teolog, scriitor](#)
- [PĂRINTELE IUSTIN POPOVICI](#)
- [Convorbire cu Mitropolitul Muntenegrului Amfilohie Radovici, profesor la Facultatea de Teologie a Universității din Belgrad](#)
- [Convorbire cu Mitropolitul din Bacica, Irineu Bulovici, profesor la Facultatea de Teologie a Universității din Belgrad](#)
- [PĂRINTELE IOSIF SPILEOTUL](#)
- [Convorbire cu monahul Iosif de la Mănăstirea Vatopedu, Muntele Athos, scriitor](#)
- [PĂRINTELE EPIFANIE THEODORPOULOS](#)
- [Convorbire cu Constantin Muratidis, profesor la Facultatea de Teologie a Universității din Atena](#)
- [PĂRINTELE AMFILOHIE MAKRIS](#)

- [Convorbire cu Mitropolitul Muntenegrului, Amfilohie Radovici, profesor la Facultatea de Teologie a Universității din Belgrad](#)
- [Convorbire cu Gheorgos Papazahos, asistent universitar la Facultatea de Medicină, Universitatea din Atena](#)
- [Convorbire cu Nitsa Muktarudi, teolog](#)
- [MĂICUȚA AGATA](#)
- [Convorbire cu Varvara Metallinu, filolog, teolog](#)
- [DIVERȘI PĂRINȚI](#)
- [Convorbire cu Atanasie, Mitropolitul din Lemesos, protos al Sfântului Munte în perioada 1.06.1991–31.05.1992](#)
- [Convorbire cu Gheorgos Papazahos, asistent universitar la Facultatea de Medicină, Universitatea din Atena](#)
- [PĂRINȚII PORFIRIE, IACOV TSALIKIS ȘI PAISIE](#)
- [Convorbire cu Stavros Balogiannis, profesor de psihologie și teologie la Universitatea din Salonic](#)
- [PĂRINTELE SOFRONIE SAHAROV DE LA ESSEX](#)
- [Convorbire cu Arhimandritul Zaharia, Ieromonah al Mănăstirii din Essex închinată Cinstului Înaintemergător al Domnului](#)
- [PARTEA I](#)
- [PARTEA A II-A](#)
- [Convorbire cu † Ieromonahul Pavel, Arhimandrit al Tronului Ecumenic, doctor în teologie, scriitor \(după numele lumesc, Benedict Englezakis\)](#)
- [Convorbire cu Gheorgos Dimitriu](#)
- [Convorbire cu Georgos Galitis, profesor la Facultatea de Teologie a Universității din Atena, scriitor](#)
- [Convorbire cu Stylianos Papadopoulos, profesor la Facultatea de Teologie a Universității din Atena, scriitor](#)
- [PĂRINTELE PAISIE](#)
- [Convorbire cu Mitropolitul Muntenegrului, Amfilohie Radovici, profesor la Facultatea de Teologie a Universității din Belgrad](#)
- [Convorbire cu Gheorgos Papazahos, asistent universitar la Facultatea de Medicină, Universitatea din Atena](#)
- [Convorbire cu Panayotis Sotirios, jurnalist, scriitor](#)
- [Convorbire cu monahul Nicodim Bilalis \(Aghioritul\), teolog, jurist, scriitor](#)
- [Convorbire cu Arhimandritul Nicolae Nicolau, scriitor](#)
- [PĂRINTELE CIPRIAN STAVROVUNIOTUL](#)
- [Convorbire cu arhimandritul Gavriil, duhovnic la Mănăstirea Kikku](#)

- [PĂRINTELE SOLOMON PANAGIDIS](#)
- [Convorbire cu pr. Stavros Papagathangelou, scriitor](#)
- [Convorbire cu Andreas Varnavas, fost director de liceu](#)
- [Convorbire cu Dafnis Panagidis, fiul părintelui Solomon Panagidis](#)
- [PĂRINTELE ELPIDIE](#)
- [Convorbire cu Atanasie, Mitropolitul din Lemesos, protos al Sfântului Munte în perioada 1.06.1991–31.05.1992](#)
- [PĂRINTELE EUSTATIE](#)
- [Convorbire cu Atanasie, Mitropolitul din Lemesos, protos al Sfântului Munte în perioada 1.06.1991–31.05.1992](#)
- [PĂRINȚII EUSTATIE ȘI FILUMEN](#)
- [† Ieromonahul Elpidie](#)
- [MUCENICUL FILUMEN CIPRIOTUL](#)
- [Kostis Kokkinoftas, cercetător la Mănăstirea Kikku](#)
- [Convorbire cu Zaharia Raptopoulos, teolog, scriitor](#)
- [MUCENICUL FILUMEN ȘI PĂRINTELE ELPIDIE](#)
- [Convorbire cu Penelopa Iliadou](#)
- [Gheorgos Iliadis, jurnalist](#)
- [DESPRE MUTAREA MOAȘTELOR MUCENICULUI FILUMEN](#)
- [PĂRINTELE GHERMAN STAVROVUNOTUL](#)
- [Din învățăturile fericitului părinte Gherman Stavrovuniotul](#)
- [Convorbire cu Arhimandritul Benedict Loizu](#)
- [Protopresbiterul Haralamb Kouris, teolog, jurist](#)
- [PĂRINȚII GHERMAN, EUSTATIE, ELPIDIE ȘI FILUMEN](#)
- [Convorbire cu pr. Stavros Papagathangelu, scriitor](#)
- [MOȘ PANAIS HAGIIONAS](#)
- [Convorbire cu Arhimandritul Gavriil, duhovnic la Mănăstirea Kikku](#)
- [Convorbire cu monahia Kalista, stareța Mănăstirii Sfântului Pantelimon din Ahera](#)
- [Convorbire cu pr. Gheorghe Kaparis, preot; † Iona Papaioannu, inspector școlar; Maria Ioachim](#)
- [Convorbire cu Panayiotis Tsestos, preot](#)
- [Convorbire cu Stavros Pieridis](#)
- [Convorbire cu moș Vasile, Trifonia, Stavros Pieridis, Stavrula, Eleni, Cristina](#)

- [Arhimandritul Atanasie Stavrovuniotul, egumen al Mănăstirii Stavrovuni](#)
- [PĂRINȚII HARITON, ȘTEFAN ȘI VARNAVA](#)
- [Convorbire cu Horepiscopul Trimitunde Vasile Karayannis, doctor în teologie, scriitor](#)
- [Convorbire cu Arhimandritul Gavriil, duhovnic la Mănăstirea Kikku](#)
- [PĂRINTELE VARNAVA](#)
- [Din emisiunea săptămânală transmisă de Fundația Radiofonică Cipriotă – 26.12.1979](#)
- [PĂRINTELE TEODOSIE MAKKOS](#)
- [Convorbire cu părintele Hristodul Dimitriu](#)
- [Convorbire cu Zaharia Raptopoulos, teolog, scriitor](#)
- [PĂRINTELE ILIE CLEOPA](#)
- [Convorbire cu Stylianos Kementzetzidis, teolog, scriitor](#)
- [PĂRINTELE IERONIM AL EGHINEI](#)
- [Convorbire cu Petros Botsis, scriitor](#)
- [Convorbire cu Sotiria Nousis, jurist, teolog](#)
- [PĂRINȚII AMFILOHIE MAKRIS, FILOTHEI ZERVAKOS ȘI IERONIM AL EGHINEI](#)
- [Convorbire cu H.G., scriitor](#)
- [MAICA GAVRILIA](#)
- [PARTEA I - Convorbire cu maica Gavrilă](#)
- [PARTEA A II-A](#)
- [PARTEA A III-A](#)

## PROLOG

### [Capitolul precedent](#) [Urmatorul capitol](#)

După editările succesive și ecoul extraordinar al cărții noastre Părintele Porfirie – Fapte și mărturii, care a circulat în Lefkosia I (Sau Nicosia: capitala statului Cipru – țara din care provine scriitorul cărții de față [n.t.]), în mai 1992, și apoi în Atena, în 1993, în urma semnalelor a sute de ascultători ai emisiunii radiofonice Ortodoxia astăzi, dar și ale unui mare număr de cititori ai cărții noastre despre părintele Porfirie, am constatat că era nevoie să împlinim dorința atât a ascultătorilor, cât și a celorlalți oameni care vor să se împărtășească din înțelepciunea Părinților Bisericii noastre. Cu frică și cutremur, dăm publicității acest volum, care este rezultatul unei munci îndelungate. Am încercat să cuprindem în paginile acestei cărți amintiri despre cât mai mulți [Sfinți Părinți ai Ortodoxiei secolului XX](#), înfăptuind totul spre slava lui [Dumnezeu](#), căci Sfinții Părinți sunt stâlpii luminoși ai credinței noastre și mărturisitorii neșovăielnici ai Evangheliei, ai Răstignirii și ai învierii Dumnezeului-Om și îndrumătorii care, prin nevointe nesfârșite, urcă spre cer, unde Îl găsesc pe [Dumnezeu](#). Sfinții Părinți ai secolului nostru sunt vase pline de [harul Preasfântului Duh](#), asemenea marilor asceți desăvârșiți de odinioară. Ei ne arată că harul și minunile Celui preafințat nu sunt de domeniul trecutului, pentru că și ei urcă pe scara lui Iacov, care unește cerul cu pământul. Sfințenia este scopul suprem al trăirii și sporirii în Hristos, iar cu ajutorul și cu harul lui [Dumnezeu](#), omului veacului dificil în care trăim poate și el să pătimească și să învețe cele sfinte, să se smerească, să renască și să se

zidească după [Dumnezeu](#).

Sfinții Părinți sunt nevoitorii care au intrat prin poarta cea strâmtă, purtând Crucea lui Hristos pe umeri, și, de aceea, Domnul i-a chemat pe ei la odihna paradisiului. În decursul vieții lor exemplare de pe pământ, ei au reușit să depășească starea lor firească și să înlăture prăpastia care-i desparte pe oameni de lumea duhovnicească. Și ca adevărați cetățeni ai împărăției cerurilor – săraci cu duhul și curați cu inima –, ei au adus asupra contemporanilor lor mana cerească a harului.

Nu e deloc ușor să vorbești despre acești învățători ai nevoinței și ai virtuții; dimpotrivă. Este nevoie de post și rugăciune, dar mai întâi de toate, de tăcere sfântă și de evlavie. Numai cu o astfel de pregătire se poate apropia omul de rând de aceste figuri sfinte ale Bisericii și de mărturia vieții lor.

Este cu neputință a spune prea multe despre viețile Sfinților. Ei aparțin celeilalte laturi a existenței, care nu poate fi cuprinsă în cuvinte. Uneori, faptele legate de ei sunt incredibile chiar și pentru credincioși, așa cum spunea neuitatul [Fotis Kontoglou](#)<sup>2</sup>([Fotis Kontoglou](#) (1897-1965), prozator și pictor grec născut în Asia Mică, ce s-a remarcat printr-o operă unică prin originalitatea și forța ei expresivă. Între altele, a fost pictor de biserici, iar literatura sa a fost influențată de textele bisericești și de viața oamenilor simpli [n.t.]).

Cartea de față este o laudă a vrednicilor urmași ai sfinților de altădată. Tema prezentată aici este practic, inepuizabilă. Fiecare cititor are posibilitatea să o continue prin rezonanțele create în sufletul lor de această lectură.

Mărturiile care urmează au fost adunate pentru ca tezaurele neprețuite ale vieții în Hristos să nu fie date uitării. Deoarece Sfinții Părinți trăiesc și exprimă unirea cu Hristos prin fapte, ei nu sunt interesați să lase în urma lor texte scrise. De multe ori, din prea multă smerenie, ei se ascund de lume, căci lauda adusă lor de oameni este pentru ei chin și durere.

Adevărați iubitori ai lui [Dumnezeu](#), Sfinții Părinți sunt deschizători de drumuri în odiseea noastră duhovnicească. Ei mijlocesc dinaintea lui Hristos pentru mântuirea și libertatea duhovnicească a tuturor oamenilor.

Îngropându-ne gândurile, fapt ce echivalează cu bucuria inimii și cu amintirea lui [Dumnezeu](#), înaintăm cu frică și cutremur spre masa Cinei celei de Taină a Împărăției Cerurilor, mulțumind Domnului, Care ne-a învrednicit să fim părtașii unui asemenea dar.

Mulțumesc tuturor celor care au colaborat la ediția de față și mă rog ca, prin îndrăzneala și mijlocirea Cuvioșilor Bisericii noastre, toți aceștia să primească bucuria și binecuvântarea Duhului Sfânt.

Fie numele Domnului binecuvântat în vecii vecilor.

[Klitos Ioannidis](#),

Lefkosia, 12 februarie 1999

## INTRODUCERE

[Capitolul precedent](#)

[Urmatorul capitol](#)

Demnitarul roman [Publius Lentulus](#) a trimis Senatului o înștiințare specială referitoare la Domnul nostru [Iisus Hristos](#). Epistola acestuia este extrem de valoroasă, pentru că descrie fără prejudecăți foarte multe lucruri despre [Dumnezeul-Om](#). Iată conținutul ei:

„În vremurile noastre, și-a făcut apariția un om de mare virtute (care trăiește și acum), pe nume [Iisus Hristos](#). Poporul îl numește prooroc al adevărului, iar ucenicii săi spun că este **Fiul lui Dumnezeu**. Învie morți și vindecă bolnavi. Este de statură mijlocie, are un chip foarte frumos și plăcut, iar prezența lui este atât de impunătoare, încât cei care-l văd îl iubesc vrând-nevrând și se tem de el. Până la urechi, culoarea părului său este ca cea a alunei coapte, iar de la urechi până pe umeri, este ca pământul roșu, dar mai strălucitor, despărțit pe mijloc, după obiceiul nazarinenilor. Are fruntea lată și netedă. Fața sa este fără riduri sau pete, de culoare nici deschisă, nici închisă; nasul și gura sunt fără cusur. Are barba nu prea lungă, deasă, de culoarea părului și despătată la mijloc. Privirea îi este serioasă și plină de strălucire; ochii luminoși și curați au în ei o dulceță deosebită. Când muștră, oamenii rămân înmărmuriți; când învață, este plăcut și iubit de toți. Nimeni nu l-a văzut vreodată râzând; însă a fost văzut plângând. Brațele și mâinile îi sunt frumoase. Este foarte plăcut când se află în mijlocul mulțimii, dar nu este văzut prea des. Când vorbește cu ceilalți, este foarte înțelept și cuminte. Este cel mai deosebit om care a existat vreodată pe pământ“.

Așa cum spune [Sfântul Nicodim Aghioritul](#), această epistolă a fost confirmată și de [Sfântul Procopie](#), care a

consemnat următoarele: „Acel Lentulus, care era stăpânitor roman, a scris din Palestina la Roma despre persoana lui Hristos, ca despre un om suprafiresc“ (Procopie, Împotriva ateilor, II, cap. 47, p. 375).

Acest [Dumnezeu](#) și Om desăvârșit a fost urmat de o mulțime de oameni sfinți și de mucenici, de mărturisitorii credinței, de cuvioși și de pustnici – cu toții iubitori adevărați ai Celui de Sus –, care au trăit și trăiesc înțelesul duhovnicesc al Numelui lui Hristos, al Evangheliei, al Crucii și al Învierii.

În secolul al XX-lea, Ortodoxia s-a bucurat de noi figuri sfinte de pustnici și călugări, dar și de preoți sau de laici, lucrători în via lui Hristos. Acești oameni aleși și-au adus partea lor de slujire a harului, mărturisind adevărurile veșnice ale lui [Dumnezeu](#). Ei au iubit Evanghelia și au fost pilde vii pentru contemporani și pentru urmași. Depășirea propriei condiții și încrederea deplină în Dumnezeu au fost puterile care i-au ținut neaplecați pe urcușul greu al muceniei conștiinței. Prin iubire și râvna pentru desăvârșire, oamenii sfințiți din secolul XX au lucrat și au gândit după Hristos. De altfel, nimeni nu a ajuns la cer fără nevoie, așa cum spune [Sfântul Isaac Sirul](#).

În continuare, îi vom prezenta pe unii dintre acești binevestitori neînfricați ai Raiului, spre slava lui [Dumnezeu](#). Fie ca Domnul iubirii să fie milostiv cu noi toți. Fericiți cei săraci cu duhul, că a lor este împărăția cerurilor<sup>3</sup>(Matei 5, 3 [n.t.]).

Toți părinții prezentați în această carte au fost, fără excepție, săraci cu duhul: oameni simpli și smeriți, adevărați copii ai lui [Dumnezeu](#), așa cum El Însuși ne cere să fim.

## DESPRE SFINȚENIE

### Convorbire cu Stylianos Papadopoulos, profesor la Facultatea de Teologie a Universității din Atena, scriitor

[Capitolul precedent](#)  
[Urmatorul capitol](#)

K.I.: [Sfinții Bisericii](#) noastre sunt exemple vii de trăire a Evangheliei. **Biserica Ortodoxă** a strâns la sânul ei un „nor de sfinți“, în persoana cărora vedem triumful învățaturii lui Hristos.

Domnul Stylianos Papadopoulos, profesor universitar la Facultatea de Teologie a Universității din Atena, s-a ocupat, ca cercetător, cu studiul sfințeniei.

Însuși [Dumnezeu](#) a cerut de la noi, oamenii, să fim sfinți: Fiți, dar, voi desăvârșiți, precum Tatăl vostru cel ceresc desăvârșit este<sup>4</sup>(Matei 5, 48 [n.t.]). Domnule Papadopoulos, vă rog să ne spuneți care este importanța sfințeniei în contextul lucrării de mântuire a Bisericii noastre.

S.P.: Deși este foarte greu să vorbim despre sfinți, pentru că dinaintea lor trebuie să stăm cu frică, admirație și cutremur, tocmai pentru faptul că sunt sfinți și pentru că există, trebuie să vorbim despre ei, fie că ne simțim sau nu vrednici; și cu adevărat, nu suntem vrednici.

Sfântul este slava Bisericii și mângâierea credincioșilor. Este slava Bisericii, pentru că, mai mult decât orice alt credincios, prin dragostea lui nemărginită și devotamentul față de [Dumnezeu](#), prin eforturile de o viață de a-și curăța sufletul, a fost înzestrat cu multe harisme. [Harismele](#) lucrează în favoarea noastră și după plecarea sfinților din această lume și mutarea lor în Biserica triumfătoare. Pentru noi, care facem parte din Biserica luptătoare și avem sute și mii de probleme, de patimi și de greutate, sfinții sunt niște adevărați mângâietori. Sfinții sunt slava Bisericii, pentru că au reușit să se asemene cu [Dumnezeu](#). Noi le cerem să se roage pentru noi, iar ei au marele privilegiu de a mijloci dinaintea tronului lui [Dumnezeu](#), ajutându-ne des să ne împlinim dorințele. Uneori suntem vindecați de boli, alteori primim mângâiere, întărire în credință și așa mai departe.

În plus, ne bucurăm și de prezența moaștelor bine-mirositoare ale cuvioșilor și mucenicilor, prin care ne întărim în lupta duhovnicească ce o avem de dat pe pământ.

Trăsătura caracteristică a sfinților, ce constituie criteriul suprem al sfințeniei, este ceea ce Părinții Bisericii – adică marii teologi care au vorbit despre sfinții mucenici și cuvioși – numesc îndrăzneală. Putem spune că un anumit om este sfânt dacă vedem că are îndrăzneală adevărată și curată dinaintea lui [Dumnezeu](#). Atunci când un mădular ales al Bisericii adoarme – fie în pace, fie ca mucenic – și, după moarte, are îndrăzneală la [Dumnezeu](#), adică [Dumnezeu](#) i-a oferit harisma de a cere anumite lucruri pentru noi, care ajung să se îplinească, suntem siguri că [Dumnezeu](#) l-a ales pe acel om să fie sfânt în Biserica triumfătoare, spre folosul oamenilor de pe pământ. În felul acesta, cunoaștem pe cine a pus [Dumnezeu](#), ca să spun așa, spre slujirea noastră. Adică pe cine putem să chemăm în ajutor.

K.I.: Deja v-ați referit la anumite semne ale sfințeniei. Am putea întregi această imagine?

S.P.: Marii teologi ai Bisericii noastre s-au ocupat de această temă, ca de exemplu, la sfârșitul secolului al patrulea, [Sfântul Ioan Gură de Aur](#) – acest mare teolog și învățător. Este impresionant faptul că atunci când vorbește despre mucenici și despre sfinți, în general, [Sfântul Ioan Gură de Aur](#) caută mai întâi să vadă dacă au îndrăzneală dinaintea lui [Dumnezeu](#).

Mai târziu – ca să pomenesc doar exemplele care îmi vin acum în minte –, Sfântul Simeon Noul Teolog vorbește despre sinceritate, despre dreptate, despre credința ortodoxă a sfântului, despre lupta duhovnicească pentru dobândirea curăției și, desigur, despre rezultatul tuturor acestora – adică al sfințeniei, al credinței ortodoxe și al curăției duhovnicești –, care este îndrăzneala. Acestea sunt darurile minunate prin care, oferindu-le sfinților, [Dumnezeu](#) intervine în mod binefăcător în viața noastră.

K.I.: Sfinții sunt oamenii autentici, oamenii adevărați, prin care vedem chipul lui Hristos. Ei sunt, prin excelență, persoane curate și sănătoase sufletește.

S.P.: Fără îndoială că aveți dreptate, domnule Ioannidis, pentru că a fi sfânt înseamnă a încerca încontinuu, cu ajutorul Duhului Sfânt, să ajungi la unirea și la asemănarea cu Persoana dumnezeiască revelată pe pământ, Care este Hristos. Sfințenia nu poate să existe în afara efortului de a-L urma pe Hristos și de a împlini unirea cu El. De ce au hotărât Tatăl, Fiul și Sfântul Duh ca cea de-a doua Persoană a Sfintei Treimi să Se facă om? Pentru că numai în felul acesta putea [Dumnezeu](#) să ne arate omul autentic și adevărat. Așadar, avem modelul pe care l-au urmat toți sfinții și cuvioșii.

Desigur, spre acest model trebuie să tindem cu toții. Altă variantă nu există. Iată marea noastră șansă – și singura – de a ne elibera, oricâtă luptă ar presupune ea, oricâte greutăți, încercări și nevoițe duhovnicești.

K.I.: Sfântul este cel care și-a asumat Crucea lui Hristos, pentru a ajunge împreună cu El la harul Învierii.

S.P.: Desigur. Iar prin Cruce, înțelegem pocăința omului în încercarea sa de a se elibera de legăturile materiale și de grijile lumii acesteia. De aceea, este sfânt cel care L-a iubit pe [Dumnezeu](#), s-a dedicat lui și s-a jertfit pentru El în adevăratul sens al cuvântului.

Așa cum am mai spus, sfinții sunt pentru noi o mângâiere. De altfel, noi suntem cei care avem nevoie de sfinți, nu [Dumnezeu](#). Ca să privim lucrurile din punct de vedere duhovnicesc, teurgii sunt săvârșite pentru sprijinirea omului credincios, ceea ce are o mare însemnătate, nu materială, ci duhovnicească, fiindcă, trecând peste greutăți, omul sporește duhovnicește, iar cei din jur sunt atrași la rândul lor și întăriți pe drumul luptei sfinte. Cele mai multe [minuni](#) și teurgii nu au legătură cu vindecarea trupului. Ele ne sunt date mai ales pentru întărirea credinței și pentru sporirea ei, pentru a-L iubi mai mult pe [Dumnezeu](#) și pentru ca lașitatea și egoismul nostru să scadă, ca să pășim cu hotărâre pe drumul lui Hristos.

Să ne gândim, de exemplu, la moaștele bine-mirositoare ale cuvioșilor sau ale mucenicilor. Minunea aceasta este trăită de majoritatea covârșitoare a creștinilor ortodocși, care îi conferă o importanță deosebită, deși mirosul plăcut al moaștelor este de multe ori piatră de poticneală. Ce vreau să spun prin asta? Oamenii se duc să se închine moaștelor și să le cinstească, dar unii dintre ei nu simt nici un miros în preajma lor, în vreme ce alții sunt de-a dreptul copleșiți de miros. De ce? Pentru că [Dumnezeu](#) le dă oamenilor harul de a simți mirosul plăcut pentru a-i întări duhovnicește. Nu există nici un motiv al existenței acestui har.

Odată am fost martorul următoarei întâmplări. Dinaintea unor cinstite moaște, s-au închinat cinci oameni, trei dintre ei fiind cunoscuți nevoitori. Și totuși aceștia trei nu au simțit nici un miros. În schimb, unul dintre cei care nu erau nevoitori s-a învrednicit de această minune.

K.I.: Domnule Papadopoulos, vă mulțumesc din suflet pentru aceste gânduri legate de tema sfinției.

## PREOȚII DUHOVNICI

### Convorbire cu protobresbiterul Gheorgos Metallinos, profesor la Facultatea de Teologie a Universității din Atena, scriitor

[Capitolul precedent](#)  
[Urmatorul capitol](#)

K.I.: În [Ortodoxie](#), Tradiția Părinților este foarte importantă, deoarece, de-a lungul veacurilor, Sfinții Părinți au fost punctele de reper pe calea desăvârșirii în Hristos.

Despre importanța deosebită a Părinților în [Ortodoxie](#) vom avea în continuare ocazia unică de a discuta cu protoprezbiterul [Gheorgos Metallinos](#). Împreună, vom încadra acest subiect în spațiul teologiei.

pr.G.M.: Vă mulțumesc mult, domnule Ioannidis, pentru ocazia pe care mi-ați dat-o de a-mi exprima și eu gândurile. Vă felicit pentru alegerea temei, deoarece este vorba despre unul din cele mai importante subiecte ale vieții duhovnicești.

Voi încerca să fac o încadrare teologică și istorică a acestui fenomen. Consider că ar trebui să începem de la scopul existenței Bisericii în lume.

Mai ales din ziua Cincizecimii, când Biserica se arată lumii ca [Trupul lui Hristos](#), ea are ca scop unic și exclusiv îndumnezeirea omului.

Aceasta este, de altfel, esența Ortodoxiei, adică a Creștinismului, în autenticitatea sa. Ortodoxia înseamnă prezența lui [Dumnezeu](#) în istorie și, în același timp, posibilitatea îndumnezeirii omului. [Sfântul Atanasie cel Mare](#) spunea că Fiul lui [Dumnezeu](#), Cuvântul, S-a întrupat „pentru ca noi să ne îndumnezeim, pentru ca omul să se facă primitiv al Dumnezeirii”.

Biserica este, așa cum rezultă din pilda bunului Samaritan, un „han” care îi primește pe toți, aici și acum, ca un spital duhovnicesc (această exprimare îi aparține Sfântului Ioan Gură de Aur). Viața creștinului este o trăire concretă și constă în nevoință și smerire permanentă, având drept scop ultim îndumnezeirea. Din păcate, în vremurile pe care le trăim, toate acestea au fost aduse la un numitor comun cu rutina. Pentru cei mai mulți, în ziua de astăzi, Creștinismul înseamnă rutină.

Am spus că îndumnezeirea este singurul scop al prezenței Bisericii în lume și singurul scop al vieții creștinului. Drumul spre îndumnezeire este echivalent cu lucrarea de tămăduire și de curățire a ființei umane. Tocmai de aceea [Sfântul Ioan Gură de Aur](#) vorbește despre un spital duhovnicesc. Omul intră în acest spital care se numește [Trupul lui Hristos](#) sau Biserica, unde restabilește comunicarea directă cu harul lui [Dumnezeu](#).

Așa cum fiecare spital are în el doctori care redau sănătatea fizică, și pentru restabilirea sănătății duhovnicești, adică a comunicării cu [Dumnezeu](#), este nevoie de doctori. Iar lucrarea doctorului duhovnicesc este împlinită de părintele duhovnic.

Dimensiunile lucrării unui părinte duhovnic sunt date de spusele [Sfântului Apostol Pavel](#) din prima sa Epistolă către Corinteni: Căci de ați avea zeci de mii de învățători în Hristos, totuși nu aveți mulți părinți. Căci eu v-am născut prin Evanghelie în Iisus Hristos (I Cor. 4, 15 [n.t.]). Aici, [Apostolul Pavel](#) vorbește despre aceeași renaștere în Hristos despre care vorbise Domnul Însuși cu Nicodim, ucenicul Său de noapte. În Sfânta Evanghelie după Ioan, citim: De nu se va naște cineva de sus, nu va putea să vadă împărăția lui Dumnezeu (Ioan 3, 3 [n.t.]).

Hristos spune că trebuie să ne naștem din nou. Nicodim întreabă dacă omul poate să intre în pântecele mamei sale pentru a se naște din nou. La rândul său, Apostol Pavel afirmă că omul poate avea mulți învățători, dar nu și părinți. Așa cum în viața biologică avem un tată și o mamă, și în viața duhovnicească avem tați și mame, pentru că Ortodoxia nu cunoaște numai Părinți, ci și Maici.

Rolul părintelui nu este moralizator, ci duhovnicesc. El trebuie să-i ajute pe oameni ca, prin Evanghelie, să ajungă la Hristos.

Părintele îi poate îndruma pe ceilalți spre Hristos datorită legăturii pe care o are el însuși cu [Dumnezeu](#). El este un om duhovnicesc nu pentru că ar fi învățat, intelectual sau cultivat, ci pentru că are „gândul lui Hristos” și este sălaș al Duhului Sfânt. Lucrul acesta înseamnă, mai întâi de toate, că părintele este unit cu Hristos și că Hristos este prezent, în [Duhul Sfânt](#), în interiorul său, fapt pentru care el poate să-i îndrume și pe alții spre Hristos. Dacă omul nu are această experiență duhovnicească, nu îi este cu putință să fie părinte. Trebuie mai întâi ca el însuși să se vindece de patimi, să își concentreze gândul pe rugăciunea „Doamne Iisuse Hristoase, miluiește-mă pe mine, păcătosul” și să își facă inima sălaș al Duhului Sfânt și al întregii Sfinte Treimi, pentru ca să poată, prin această experiență personală, să-i îndrume și pe alții pe calea mântuirii.

K.I.: Părinte Gheorghe, să vedem acum ce înseamnă să ajungem la Hristos prin Evanghelie.

pr.G.M.: Înseamnă că toate trebuie săvârșite potrivit metodei de mântuire date de Însuși Hristos.

Părintele este acela care renaște duhovnicește sufletele celorlalți. Din păcate, mulți au încurcat lucrurile și au falsificat viața noastră duhovnicească. În Ortodoxia autentică, nu avem de-a face cu moralizări, ci cu tămăduirea sufletului, cu o adevărată operație pe suflet. Părintele nu este un moralist, ci un duhovnic chirurg. Și repet, nu educația, oricât de profundă ar fi ea, îl ajută pe om să devină părinte – firește, nu suntem împotriva științei de carte, așa cum nici Sfinții Părinți nu sunt împotriva –, ci harul sfânt. Dacă omul nu este vas al Duhului Sfânt și dacă harul nu lucrează în inima sa, atunci el nu îi poate ajuta duhovnicește pe ceilalți. Tocmai de aceea avem atât de puțini părinți.

Elementul esențial al credinței este capacitatea de receptare a harului. Harul nu este ceva magic, ce se impune

de sus. El se dă după puterea omului de a-l primi, adică în funcție de curăția inimii sale.

Ca să analizăm puțin problema, s-ar putea spune că omul seamănă cu un vas care are o deschidere în partea superioară, pe unde primește apă. Cu cât deschiderea este mai mare, cu atât intră înăuntru mai multă apă.

Același lucru se întâmplă și cu ploaia harului, care intră în om după cât de mare este deschiderea inimii sale.

Alta este strălucirea soarelui și alta strălucirea lunii și alta strălucirea stelelor. Căci stea de stea se deosebește în strălucire<sup>7</sup>(I Cor. 15, 41 [n.t.]), ne spune Sfântul Apostol Pavel în prima sa Epistolă către Corinteni. Părinte adevărat este cel care, prin nevointe și prin pocăință, valorifică harisma sau [harismele](#) date lui de [Duhul Sfânt](#).

K.I.: Cum putem noi să ne folosim de părinți?

pr.G.M.: Mai întâi aș vrea să mă refer la [Sfântul Vasile cel Mare](#), întemeietor al tradiției patristice și a vieții monastice. Scrierile sale ascetice sunt pedestalul vieții de obște ortodoxe. Ele circulă acum traduse și în limba neogreacă, meritând cu adevărat să fie studiate.

[Sfântul Vasile cel Mare](#), după ce s-a întors din Atena, unde a primit învățătura lumească, a început să plece în călătorii lungi pentru acea epocă, mergând în țările care acum alcătuiesc [Orientul Mijlociu](#) – Siria, Palestina etc. – și ajungând până în Egipt, unde se afla cel mai mare centru monastic de pe atunci, asemănător Sfântului Munte, ca să se întâlnească cu mari asceți, de la care să învețe despre viața duhovnicească.

Lucrul acesta înseamnă că nu trebuie să stăm într-un loc și să așteptăm să găsim acolo unde suntem părinți sau maici care să ne ofere ceva pentru mântuirea noastră. Această idee este susținută și de Isocrate<sup>8</sup>(436-338 î. Hr. Orator atenian și retor, ale cărui scrisori și pamflete sunt o sursă valoroasă de gândire politică antică [n.t.]), unul dintre cei mai mari oratori ai vechii Atene. El îi îndemna pe oameni să nu obosească mergând pe drumuri lungi, ca să-i găsească pe cei de la care să aibă de învățat. Așa au procedat și Părinții Bisericii, iar noi trebuie să le urmăm exemplul.

Este ca și cum am căuta un doctor bun. Așa cum facem astăzi, atunci când avem vreo boală pe care o conștientizăm – cheltuim ce avem și ce n-avem și ne ducem departe, până la capătul pământului, ca să găsim doctorul potrivit –, la fel trebuie să procedăm și în viața noastră duhovnicească, ca să găsim părintele duhovnic cel mai bun pentru noi.

Lucrul cel mai tragic în ziua de astăzi este că, în timp ce de sănătatea trupeză ne interesăm, de sănătatea sufletului, adică de prezența sau absența harului sfânt în inima noastră, din păcate, nu ne preocupăm.

K.I.: Din cauza grijilor lumești.

pr.G.M.: Aici e problema. Deși, pe cele trupesti am putea să le neglijăm, căci nu avem aici cetate stătătoare, ci o căutăm pe aceea ce va să fie<sup>9</sup>(Evrei 1, 14 [n.t.]). Cu alte cuvinte, nu putem să ne jucăm cu cele duhovnicești, ci trebuie să ne căutăm un părinte bun. Aceasta este prioritatea.

Odată ce l-am găsit, trebuie să facem ascultare desăvârșită față de el. Aici consider că se face adesea o anumită greșală, pentru că se pleacă de la premise morale, ca de exemplu să fim oameni buni, să nu spunem minciuni etc. Cu adevărat, și acestea sunt boli și trebuie vindecate. Greșala este, însă, că ne ocupăm de boală și nu de cauzele ei.

Pentru că pornim de la ideea că părintele este un moralist, nu putem să înțelegem ce înseamnă ascultarea. De obicei, avem impresia că ascultarea înseamnă ca părintele să ne dea anumite porunci în privința vieții noastre de zi cu zi, iar noi să le respectăm. Dar nu este corect! Oare doctorul la care ne ducem pentru a ne vindeca boala trupeză ne oferă modele de comportament bun? Nu. El ne dă indicații cum să facem să atingem rădăcina problemei, adică sursa bolii. Același lucru îl face și părintele duhovnic. El ne dă medicamente prin care să atacăm cauza patimilor noastre. Ascultarea înseamnă aplicarea întocmai a canonului. Părintele ne arată cum să lovim în ură, în invidie, în răutate și, în general, în pricinile îndepărtării inimii noastre de harul sfânt, și cum să vindecăm răul din adâncul ființei noastre.

K.I.: Care este rolul părintelui în succesiunea apostolică a Bisericii noastre?

pr.G.M.: Biserica trăiește și parcurge istoria tocmai pe baza legăturii părinte duhovnic-fiu duhovnicesc. Succesiunea apostolică în Biserică este strâns legată de Sfinții Părinți.

Așadar, lucrarea apostolică nu se oprește la punerea mâinilor, ci include și relația duhovnic-fiu duhovnicesc.

Dacă omul nu se integrează în această tradiție, chiar dacă ar fi fost hirotonit patriarhul patriarhilor, harul pe care îl ia în interiorul său la hirotonie rămâne nelucrător.

K.I.: Așadar, este nevoie de părinți duhovnici și de fii duhovnicești.

pr.G.M.: Aceasta este temelia vieții eclesiastice și a prezenței în Istorie a Ortodoxiei.

## PĂRINTELE IACOV TSALIKIS

### Convorbire cu Stylianos Papadopoulos, profesor la Facultatea de Teologie a Universității din Atena, scriitor

[Capitolul precedent](#)

[Urmatorul capitol](#)

K.I.: [Părintele Iacov Tsalikis](#) a fost una din cele mai marcante figuri sfinte ale secolului XX. Egumen al Mănăstirii Cuviosului David din [Evvia](#), a adormit în Domnul în ziua de 21 noiembrie 1991, cu puține zile înainte de adormirea unui alt titan al Ortodoxiei zilelor noastre, și anume [părintele Porfirie](#).

Adevărat prieten al lui [Dumnezeu](#), plin de dragoste față de [Creator](#) și față de aproapele, părintele Iacov a impresionat în mod deosebit prin viața sa, dar și prin sfârșitul pe care l-a avut. Să încercăm în continuare să adunăm câteva crâmpoie din ceea ce a reprezentat acest mare părinte al Ortodoxiei noastre, cu ajutorul oamenilor care au fost binecuvântați să-l cunoască. Profesorul Stylianos Papadopoulos a scris și o carte despre părintele Iacov.

S.P.: Atunci când avem ocazia să-i cunoaștem pe sfinții contemporani, așa cum este și părintele Iacov, constatăm că acești oameni au în ei, practic, două laturi: cea a efortului luptei duhovnicești, care este crucea lor, și cea a bucuriei Învierii.

Vorbind despre [părintele Iacov Tsalikis](#) – unul dintre cei mai importanți părinți ai epocii noastre, ce a adormit în pace la [Mănăstirea Cuviosului David](#) din [Evvia](#) de Nord –, trebuie să spun că absolut de fiecare dată când îl aduc în gând, în inimă și dinaintea ochilor mei, îl văd nevoindu-se pentru a duce la capăt o mare luptă duhovnicească; iar pe chipul său, în ochi și pe frunte strălucește bucuria Învierii. El însuși spunea, cu felul său foarte simplu de exprimare: „Inima mea este o grădină a bucuriei“.

Părintele Iacov aproape că nu mânca. Ceea ce noi numim post, pentru el era o glumă. Mânca atât cât mănâncă o pasăre. Odată, de Paște, după Înviere, am stat și am luat masa alături de el. Părintele înfugea furculița de multe ori în farfurie doar ca să mă îndemne pe mine să mănânc. Dar în realitate, domnule Ioannidis, nu mânca nu mai mult cât o păsărică, iar când afirm acest lucru, nu folosesc o figură de stil, ci spun adevărul.

Lupta duhovnicească și nevoința părintelui Iacov erau înfricoșătoare. Gândiți-vă că pe parcursul unei zile, abia dacă dormea două ore; până la acest stadiu ajunsese.

K.I.: Nu voi da somn ochilor mei și genelor mele dormitare și odihnă tâmpelor mele<sup>10</sup>(Psalmii 131, 4 [n.t.]).

S.P.: Ca cercetător (sunt și istoric și teolog, am scris multe studii teologice și istorice și deja m-am format ca cercetător), am încercat să studiez viața și nevoința părintelui Iacov, pornind, desigur, de la măsurile nevoinței și ale luptei duhovnicești descrise în textele marilor Părinți și teologi, în vechile texte ascetice și în teologia neptică. De aceea, vă pot încredința că toate trăsăturile ascetice confirmate de Sfinții Părinți le-am constatat științific – permiteți-mi să folosesc acest cuvânt – și la fericitul părinte Iacov.

Zeci de ani la rând – la fel ca și [părintele Porfirie](#) – nu a dormit pe pat. Se odihnea jos, pe pământ. Acest fel de oameni nu dorm noaptea, pentru că în timpul nopții se roagă.

K.I.: Părintele Iacov primise de la [Duhul Sfânt](#) o mulțime de harisme, printre care cea a străvederii, a înaintevederii și a vindecării. Nu este așa, domnule Papadopoulos?

S.P.: Desigur. Lucrurile acestea sunt de la sine înțelese în cazul unei asemenea personalități. Dar așa cum spunea el însuși, nevoința sa era dusă cu bine la capăt cu ajutorul lui [Dumnezeu](#): „Eu nu fac nimic“, spunea el, „tot ce fac este întocmit de [Dumnezeu](#) și de Cuviosul David“.

K.I.: Da. Însă el devenise vas al harului și lăcaș al Sfântului Duh.

S.P.: Curăția sa sufletească, iubirea de oameni și felul cum se dedica Domnului erau atât de desăvârșite, încât a fost cu adevărat alesul lui [Dumnezeu](#). Prin smeritul părinte Iacov – căci, într-adevăr, a fost un om extrem de smerit –, minunile săvârșite în timpul vieții sale au fost fără număr. Și o să vă mai spun ceva: după adormirea sa, părintele Iacov s-a arătat multor oameni.

K.I.: Lucrul acesta este foarte important.

S.P.: Avem absoluta certitudine a vindecării unor boli foarte grele, inclusiv a cancerului. De multe ori, în împrejurări deosebite, părintele s-a arătat multor oameni.

K.I.: Impresionant.

S.P.: Așa este.

[Părintele Porfirie](#), cealaltă mare figură sfântă a zilelor noastre, spunea oamenilor săi apropiați despre fericitul

părinte Iacov: „Să știți că el este unul din cei mai mari înainte-văzători din perioada aceasta. Numai că se ascunde cu grijă, ca să nu fie slăvit“.

Cât timp a trăit pe pământ, părintele Iacov a fost una din cele mai exemplare personalități ale Bisericii noastre. Acum, se află în ceruri și se roagă pentru noi dinaintea lui [Dumnezeu](#).

## Convorbire cu presbiterul Gheorgos Efthimiou, asistent științific la Facultatea de Teologie, Universitatea din Atena

[Capitolul precedent](#)  
[Urmatorul capitol](#)

K.I.: Părinții Ortodoxiei sunt aceia care, trăind în Hristos, au devenit sălașe ale Duhului Sfânt. Biserica noastră a avut sfinți din primele veacuri și până astăzi, fără încetare. Una din figurile aparte ale epocii în care trăim a fost și [părintele Iacov Tsalikis](#).

[Părintele Gheorgos Efthimiou](#), care l-a cunoscut destul de bine pe părintele Iacov, a răspuns cu promptitudine invitației noastre de a ne împărtăși experiențele sfinției sale în legătură cu acest mare bărbat al Ortodoxiei. Îi mulțumim din suflet.

pr.G.E.: Domnule Ioannidis, vă mulțumesc pentru dragostea dvs. și pentru invitația pe care mi-ați adresat-o să vorbesc despre fericitul părinte, pe care [Dumnezeu](#) m-a învrednicit să-l cunosc în anul 1982, rămânând sub aripa sa duhovnicească timp de aproximativ un deceniu. Această legătură pe care am avut-o cu părintele Iacov a fost un moment de cotitură în ceea ce privește activitatea de păstorire și viața mea în general.

[Părintele Iacov Tsalikis](#) s-a născut în anul 1920, în [satul Livisi](#), din [regiunea Makris](#), situată în partea sud-vestică a Asiei Mici, față în față cu insula [Rodos](#). Părinții săi, Stavros și Teodora, creștini ortodocși cucernici, și-au învățat și și-au povățuit copilul pe calea lui Hristos. În neamul din partea mamei, înaintea părintelui Iacov, mai fuseseră șapte generații de presbiteri și ieromonahi, așa cum obișnuia el însuși să ne povestească.

În 1922, când a avut loc schimbul de populație dintre Grecia și Turcia, s-a dus în Grecia, împreună cu mama și cu alte rude. S-au stabilit mai întâi în satul [Sfântul Gheorghe](#), din regiunea Focidei. În anul 1925, au fost transferați în satul Farakla din [Evvia](#), unde părintele Iacov a stat până când s-a dus la mănăstire.

În decursul anilor 1947–1949, și-a satisfăcut stagiul militar. În anul 1951, după ce și-a rezolvat obligațiile familiale – părinții săi pleaseră deja din această lume –, adică după ce și-a măritat sora, s-a dus la [Mănăstirea Cuviosului David cel Bătrân](#), unde l-a întâmpinat în mod minunat însuși Cuviosul 11 (Cuviosul David a pustnicit în [Evvia](#) (locul său de baștină), în sec. al XVI-lea. Și-a petrecut viața în nevointă, priveghere, post și rugăciune. A fost supranumit cel Bătrân. El a ctitorit [Mănăstirea din Limni](#), unde sunt adăpostite moaștele sale. A fost preamărit de [Creator](#), ca un adevărat slujitor al Său, prin darul facerii de [minuni](#) asupra credincioșilor și necredincioșilor, spre slava lui [Dumnezeu](#). Pomenirea sa se săvârșește în ziua de 1 noiembrie [n.a.]).

Părintele Iacov a fost tuns în monahism în luna noiembrie 1952, apoi a fost hirotonit diacon, pe 18 decembrie, același an, și ieromonah, adică presbiter, a doua zi. Hirotonisirea a fost săvârșită de fericitul Mitropolit [Grigorie](#) al Halkidei. A fost făcut egumen pe 25 iunie 1975, de către Mitropolitul Hristostom al Halkidei, deținând această poziție până la moartea sa.

K.I.: Să notăm în continuare câteva elemente ale personalității părintelui Iacov.

pr.G.E.: La fel ca toți [sfinții Bisericii](#) noastre, fericitul părinte Iacov a fost o adevărată evanghelie vie. Întreaga sa viață a reprezentat expresia adevărului lui Hristos. A fost un om zidit cu adevărat după chipul lui [Dumnezeu](#), ce avea ca țel în viață sfințirea și îndumnezeirea prin har. Era, așa cum spune [Sfântul Apostol Pavel](#) în Epistola sa către Galateni, ales din pântecul mamei sale<sup>12</sup>(Gal. 1, 15 [n. t.]).

Astfel, așa cum el însuși ne mărturisea și după cum aflăm din biografiile sale, de mic copil iubea rugăciunea. Voia să imite ceea ce făceau preoții la sfintele slujbe și se ducea mereu pe la diferite biserițe, unde aprindea candelile și se ruga sfinților. Ne spunea că într-una din biserițele din sat, copil fiind, s-a învrednicit de multe ori să vorbească cu Sfânta Parascheva.

De asemenea, tot de la acea vârstă fragedă, a început să fie chemat de sătenii care aveau felurite probleme, ca să le citească rugăciuni bisericești; și, cu adevărat, rugăciunile sale erau urmate de adevărate [minuni](#).

Așadar, el a fost chemat de [Dumnezeu](#) și a răspuns în mod corespunzător acestei chemări. Toți oamenii sunt chemați la mântuire. Creatorul vrea ca toți „să fie dumnezei“, ca să folosesc o exprimare a Sfinților Părinți. Fiecare om are libertatea să primească această chemare și să o urmeze. Părintele Iacov a răspuns liber și pe

deplin conștient, de când era mic, la cuvintele: Dacă vrea cineva să vină după Mine, să se lepede de sine, să-și ia crucea și să-Mi urmeze Mie<sup>13</sup>(Matei 16, 24 [n.t.]). A ales să trăiască după Hristos și nu s-a abătut de la acest drum până la ultima suflare.

Având deplină conștiință a războiului duhovnicesc și a vrăjmașilor mântuirii omului, care, așa cum spune Sfântul Cosma Etolul, sunt „diavolul, trupul și lumea“, Sfântul Iacov lupta împotriva acestora cu armele oferite de sfânta noastră Biserică, adică postul, privegherea, rugăciunea și atâtea altele.

Ispitele, care în cazul părintelui Iacov au fost multe, fie sub forma unor boli foarte grele, fie prin prigoanele pe care le-a îndurat sau prin alte încercări, au funcționat pentru el ca niște uimitoare exerciții de călire duhovnicească. Părintele era cunoscut pentru felul sfânt în care le aborda. Deși la prima vedere ispitele erau dureroase și păreau că-l păgubesc, în realitate, prin harul lui [Dumnezeu](#) și prin atitudinea sa corectă față de atacurile diavolești, ele îl ajutau să sporească.

Îmi aduc aminte de un lucru pe care mi l-a spus în ultimele sale luni de viață, ca pe un testament sfânt, pe care eu îl transmit mai departe:

– Părinte Gheorghe, cât timp ai de înfruntat încercări, ispite și supărări, să te rogi pentru cei care îți fac rău și te prigonesc, să-i ierți și să înduri ispita.

Și, cu adevărat, rugăciunea, iertarea vrăjmașilor și răbdarea sunt modalitățile dumnezeiești de a aborda o asemenea situație. Dacă ne comportăm astfel, nu numai că sporim sufletește, dar și cel care ne face rău ajunge să se pocăiască.

Vorbind despre cum să ne comportăm dinaintea ispitelor, părintele Iacov pomenea cuvintele Sfântului Apostol Iacov, care spunea în Epistola sa: Mare bucurie să socotiți, frații mei, când cădeți în felurite ispite, știind că încercarea credinței voastre lucrează răbdarea<sup>14</sup>(Iacov 1, 2 [n.t.]).

K.I.: Cum era viața ascetică a părintelui Iacov?

pr.G.E.: Viața ascetică nu este ceva care se potrivește numai călugărilor și pustnicilor, pentru că Biserica Ortodoxă este în ansamblul ei o Biserică ascetică. Fiindcă omul a păcătuit, fiindcă este îndreptat acum spre păcat și are ca vrăjmași pe „omul cel vechi“, care îl îndepărtează de voia lui [Dumnezeu](#), pe diavol, care îl chinuiește zi și noapte, și lumea, iar diavolul îl abate pe om de la calea sfântă și îl duce la distrugere, de aceea, Biserica noastră este ascetică, trăsătură pe care o are fiecare creștin în parte, fie că este călugăr, cleric sau laic. Părintele Iacov trăia ascetic; adică se ruga fără încetare, ținea posturile Bisericii, priveghea și muncea din greu. În felul acesta, a devenit pentru noi o pildă vie de trăire duhovnicească. Cu alte cuvinte, a respectat învățăturile Sfinților Părinți și ale sfintelor Scripturi. În prima Epistolă a sa către Corinteni, [Sfântul Apostol Pavel](#) scrie: Ci îmi chinuiesc trupul meu și îl supun robiei; ca nu cumva, altora propovăduind, eu însumi să mă fac netrebnic<sup>15</sup>(I Cor 9, 27 [n.t.]).

Aș dori în continuare să vorbesc despre anumite aspecte din viața părintelui Iacov care, prin felurile trăsături ale caracterului său, a slujit poporul lui [Dumnezeu](#) ca un vrednic păstor.

K.I.: Vă ascultăm cu multă dragoste și bucurie.

pr.G.E.: Am spus anterior că a devenit egumen în anul 1975. Înainte de aceasta, din 1952, a constituit un exemplu de supunere, făcând ascultare desăvârșită față de starețul mănăstirii. În continuare, când a ajuns el însuși stareț, s-a purtat față de călugării din mănăstire cu foarte multă dragoste, înțelegere și discernământ. Dar și față de oamenii care vizitau mănăstirea se comporta cu deosebită dragoste. Ospitalitatea sa era proverbială. Orice om care urca la mănăstire avea parte de o primire vrednică de cea a lui [Avraam](#) și de multă grijă din partea tuturor părinților, care aveau inimile deschise și îi primeau pe toți cu zâmbetul pe buze.

Uimitor era discernământul cu care le vorbea oamenilor. Îmi amintesc că de fiecare dată începea discuția cu o vorbă bună adresată omului care se afla în fața lui, pe care îl considera de o valoare absolută, fiind un chip unic și irepetabil al lui Hristos.

Părintele Iacov a fost, cu adevărat, un păstor vrednic al poporului lui [Dumnezeu](#). În fiecare zi, timp de foarte mulți ani, a slujit [sfânta Liturghie](#) cu frică și cutremur. Îl vedeam cu totul absorbit și dedicat lucrării sale de slujire, stând multă vreme în genunchi și făcând metanii. De multe ori, a fost văzut de copii sau de oameni cu inima curată, ridicat deasupra pământului sau slujit fiind de îngeri.

Părintele Iacov avea marele dar de a le vorbi oamenilor. Putea să vorbească o oră sau mai bine, fără întrerupere, trecând lin de la o temă la alta. Așa cum am avut ocazia să constat, când mă duceam la el cu studenți de la Facultatea de Teologie, în timp ce le vorbea, atingeau probleme care îi preocupau pe ei. Era un lucru deosebit. Cuvântul său pătrundea cu ușurință în inimile ascultătorilor săi, producând acolo transformarea cea bună. Îmi aduc aminte de evlavia ce îi umbrea pe toți în acele momente. Spusele sale erau întotdeauna primite cu inimă

deschisă, adică niciodată ceea ce afirma el nu îți provoca reacția de îndoială sau de respingere.

În același timp, cuvântul său era ca o sare duhovnicească. Părintele Iacov nu a fost un om cu toane sau slab sufletește; de aceea, vorbele sale nu erau stufoase, nici pline de emfază sau artistice. Fericitul părinte era un om foarte plăcut, harismatic, cu umor înăscut; de fapt, cu foarte mult umor. De aceea, nu-i obosea niciodată pe oameni.

Era un sfătuitoare duhovnicesc desăvârșit. Fiind plin de harisme și luminat de [Duhul Sfânt](#), spunea fiecăruia, în puține cuvinte, ceea ce era necesar.

Când mă duceam la părintele Iacov cu studenții de la Facultatea de Teologie, cu toții simțeau nevoia și își exprimau dorința de a vorbi cu el între patru ochi. În ultimii doi ani de viață ai părintelui, din cauza multelor boli de care suferea, îi era cu neputință să discute pe îndelete cu fiecare în parte. De aceea, am făcut în așa fel încât fiecare student să-l vadă fie și pentru un minut. Pot să vă mărturisesc din experiențele studenților și studentelor că, în minutul acela în care îl vedeau pe părintele, ceea ce le spunea, de multe ori înainte să mărturisească ei înșiși ce anume îi purtase până la el, era exact ce îi preocupa pe ei.

K.I.: Așadar, părintele Iacov avea harisma înainte-vederii și a străvederii.

pr.G.E.: Desigur. Imaginați-vă că erau cincizeci și mai bine de studenți, și că fiecăruia îi spunea exact ce era nevoie.

K.I.: Uimitor, într-adevăr.

pr.G.E.: Aș vrea să accentuez faptul că părintele era un foarte bun mângâietor al sufletelor. Era, cu adevărat, așa cum cerea Apostol Pavel, care spunea: Bucurați-vă cu cei ce se bucură; plângeți cu cei ce plâng <sup>16</sup>(Romani 12, 15 [n.t.])

De multe ori, vedeam că se duceau la el persoane cu diferite probleme: oameni îndurerăți, bolnavi, cu mari greutăți financiare sau familiale. Prin harul lui [Dumnezeu](#), părintele Iacov dăruia fiecăruia după nevoia sa. Iar oamenii plecau de la el mângâiați și liniștiți sufletește.

Desigur, nu era vorba despre o mângâiere lumească, ci de una duhovnicească, ce pune bazele pocăinței și vieții după [Dumnezeu](#).

Părintele Iacov putea fi caracterizat și ca un om foarte milostiv. Așa cum se spune, avea „mână largă“. Mai ales în ultimii ani, atunci când devenise cu adevărat cunoscut, iar oamenii veneau la el cu miile, și fiecare voia să ofere ceva – fie bani, fie diferite obiecte –, părintele a jucat rolul de econom și administrator, am putea spune, al tuturor acestor bunuri. De multe ori am văzut cu ochii mei cum veneau la mănăstire diferiți oameni care ziceau: „Părinte, am nevoie de ulei“, „Am nevoie de făină“ sau „Am nevoie de bani“. Iar părintele Iacov le oferea cu generozitate ceea ce îi trebuia fiecăruia.

Odată ninsese mult, iar satul alăturat rămăsese izolat de lume. Atunci, părintele Iacov s-a gândit imediat la locuitorii din acel sat care nu mai puteau să se aprovizioneze cu hrană. Așa că le-a cerut părinților de la mănăstire să pregătească patruzeci de pachete – atâtea familii rămăseseră în sat – cu alimentele de bază. Iar călugării au devenit alpiniști și au transportat alimentele locuitorilor izolați, care au scăpat astfel de pericolul de a rămâne fără hrană.

Așa cum ne-a mărturisit el însuși, pune banii primiți într-o sacoșă și niciodată nu știa ce sumă era înăuntru. Iar când venea cineva care avea nevoie, băga mâna în sacoșă și îi dădea câți bani apuca. Uimitor era faptul că sacoșa nu se golea niciodată.

K.I.: Așadar, transformase locul unde stătea într-un adevărat minister al asistenței sociale.

pr.G.E.: Întocmai. De asemenea, a făcut multe lucrări importante în mănăstire. Și mereu avea bani, atâți câți îi trebuiau. Acest fapt era lucrarea harului lui [Dumnezeu](#), fără nici o îndoială.

O altă harismă a părintelui Iacov era aceea de a alunga demonii, cu rugăciunile și mijlocirea Cuviosului David, pe care părintele l-a slujit până la ultima sa suflare.

În ultimii săi ani de viață, veneau la mănăstire o mulțime de oameni care, din diferite motive, fuseseră luați în stăpânire de demoni – acesta este un subiect important, care ar avea nevoie de un amplu spațiu de discuție.

Fericitul părinte citea rugăciunile corespunzătoare și, prin harul lui [Dumnezeu](#), de multe ori, oamenii demonizați se eliberau. Iar lucrul acesta avea efecte binefăcătoare și asupra celor care urmăreau pe viu asemenea scene.

O să vă expun pe scurt un episod povestit de tatăl unui copil, pe care l-am cunoscut la mănăstire, în timp ce-l așteptam pe părintele. Așadar, omul acela mi-a spus:

– Vezi băiatul care tocmai a intrat înăuntru? Este fiul meu. A fost demonizat, dar s-a făcut bine, iar acum se pregătește să se ducă în armată. De aceea, a venit să primească binecuvântarea părintelui.

Așa cum mi-a povestit omul acela, el însuși ducea o viață păcătoasă, contrară voinței lui [Dumnezeu](#). Îi mergea rău în familie, frații nu-și vorbeau între ei și, cu îngăduința lui [Dumnezeu](#), copilul a căzut sub puterea diavolului, lucru care l-a cutremurat atât pe tatăl lui, cât și pe toți cei din jur. Atunci, s-au hotărât să meargă să se spovedească și să ceară mila lui [Dumnezeu](#). Și cu adevărat, s-au mărturisit, s-au împărtășit, s-au împăcat între ei, s-au dus la părintele Iacov, iar, prin harul lui [Dumnezeu](#), băiatul a fost eliberat. Astfel, vedem că o întâmplare devine punct de pornire pentru ca mulți oameni să se îndrepte spre [Dumnezeu](#), prin pocăință, și să înceapă o nouă viață în Hristos.

K.I.: Despre acestea ne-a încredințat Însuși Domnul, atunci când a spus: Cel ce crede în Mine va face și el lucrările pe care le fac Eu și mai mari decât acestea va face<sup>17</sup>(Ioan 14, 12 [n.t.]).

pr.G.E.: Aș dori în continuare să spun câteva cuvinte și despre alte virtuți care împodobeau caracterul părintelui Iacov.

Pentru că alege liber să trăiască după Hristos și se luptă să nu se abată de la acest drum, omul sfânt este acoperit de harul lui [Dumnezeu](#) și împodobit cu [harismele](#) Duhului Sfânt. În persoana părintelui Iacov, s-au împletit în mod armonios toate virtuțile pe care le găsim la [sfinții Bisericii](#) noastre.

Mai întâi și întâi, se remarcă printr-o iubire de-a dreptul proverbială. Când te aflai alături de el, simțeai că dinaintea ta sunt două brațe deschise spre îmbrățișare – un om care te vedea ca pe chipul lui [Dumnezeu](#) și care avea mereu un cuvânt bun de mângâiere și de iubire pentru orice persoană și în orice situație. Cu adevărat, se dedica fiecărui om care venea la el și pe fiecare îl chema pe numele lui mic. Chema oile sale... pe nume<sup>18</sup>(Ioan 10, 3 [n.t.]), ca să folosească cuvintele Domnului nostru, fapt care îi uimea pe toți.

Smerenia era principala caracteristică a părintelui Iacov. Lucrul acesta era mărturisit chiar de diavolii din oamenii îndrăciți care se duceau la el la mănăstire. Diavolii aceștia, după ce îl ocărau cum nu se putea mai rău, îi spuneau: „Vrem să te zdrobim, vrem să te distrugem, vrem să te nimicim, dar nu putem, pentru că ai smerenie“.

Și cu adevărat, avea o smerenie nemaivăzută. Mereu vorbea de faptul că era un om neînvățat și bun de nimic.

Îmi amintesc că atunci când un ieromonah l-a chemat să meargă la el la mănăstire, părintele a răspuns:

– Ce să fac eu la dumneavoastră la mănăstire? Eu sunt o mortăciune de câine. Vreți să vin acolo să vă murdăresc?

K.I.: Părinte Gheorghe, de ce simți sfinții că sunt atât de necurați și de păcătoși? Poate pentru că se compară pe ei înșiși cu îngerii și cu [Dumnezeu](#)?

pr.G.E.: Caracteristica oamenilor sfinți este aceea că, înaintând pe drumul lui Hristos, conștientizează din ce în ce mai mult propria slăbiciune și neputință, comparându-se nu cu ceilalți oameni, ci cu desăvârșirea și curăția lui [Dumnezeu](#) și a îngerilor, așa cum foarte corect ați spus. Tocmai de aceea, toți [sfinții bisericii](#) noastre ajung să aibă aceeași conștiință a păcătoșeniei lor și, cu cât trec anii, ei cer din ce mai multă milă de la [Dumnezeu](#). „Doamne, milostiv fii mie, păcătosului“.

K.I.: Ei se analizează în amănunt; până și cea mai mică necurăție îi deranjează.

pr.G.E.: Întocmai. Cel care este imatur din punct de vedere duhovnicesc, vede numai patimile mari și grele; el zice: „n-am omorât, n-am furat, așa că sunt bun“. Dar cu cât înaintează în viața duhovnicească, distinge mișcările viclene ale inimii și gândurile murdare, chemând în permanență mila lui [Dumnezeu](#), căci El este singurul Care curăță și dă viață.

Părintele Iacov mai avea pomenirea morții și a judecății viitoare, care erau mereu dinaintea lui. De aceea, nu a dorit și nu a urmărit niciodată nimic din ce este omenesc – slavă, bogății, cinstire sau orice altceva. Dimpotrivă, avea o singură dorință: să se supună lui Hristos toată viața sa, la [Mănăstirea Cuviosului David](#), pe care l-a slujit cu smerenie, ca pe un stăpân și pe un prieten. De aceea, avea multă îndrăzneală dinaintea lui [Dumnezeu](#). Este de ajuns să menționez faptul că orice i se întâmpla, orice nevoie și problemă ar fi avut, alerga pe dată la icoana Cuviosului și îi vorbea cu multă îndrăzneală.

O să vă spun în continuare o istorioară grăitoare, povestită chiar de el, care arată cât de mare era îndrăzneala părintelui dinaintea Cuviosului David, dar și dăruirea sa față de mănăstire.

Mai întâi, însă, trebuie să precizez faptul că Mănăstirea, care cunoscuse o mare înflorire în trecut, avea cândva multe pământuri. Însă din pricina nevoilor oamenilor de după schimbul de populații din timpul Catastrofei micro-asiatice, dar și cu alte ocazii, Mănăstirea a cedat din pământuri în favoarea țăranilor fără pământ, care au alcătuit astfel adevărate sate. Prin urmare, Mănăstirea a rămas cu foarte puțin pământ, așa cum este și astăzi.

Iată întâmplarea: Cu mulți ani în urmă, un om s-a dus și a tăiat niște măsline dintr-o mică livadă a mănăstirii.

Călugării i-au spus părintelui Iacov, care s-a supărat foarte tare, dar nu pentru el, căci nu mânca mai mult decât

o pasăre, ci pentru că uleiul pe care îl scoteau din măslini era folosit spre slujirea fraților. Părintele a alergat de îndată la icoana Cuviosului David și i-a zis:

– Să-ți spun un lucru, Cuvioase David. Eu mi-am lăsat casa, ogoarele, rudele, am lăsat totul ca să vin aici și să te slujesc. Tu cum de-ai îngăduit să se ducă omul acela și să distrugă ce este al mănăstirii tale? Ascultă, dar. Dacă până după-amiază, la ora Vecerniei, nu-l aduci pe omul acela aici, să știi că n-o să mai săvârșesc slujba și nici n-o să-ți tămâiez. N-o să mai fac nimic.

Așa cum ne-a povestit el însuși plin de veselie, cu puțin înainte de ora Vecerniei, a intrat în mănăstire un om care a cerut să-i vorbească. A venit, s-a mărturisit și, astfel, părintele a aflat că acela era omul care tăiase măslinii. Părintele l-a muștrat după cuviință.

K.I.: Ce fapt nemaipomenit, părinte Gheorghe. Prin această întâmplare, ni se dezvăluie sfințenia părintelui Iacov și cât era el de apropiat de Cuviosul David.

pr.G.E.: Apropierea sa de sfinți era de-a dreptul uimitoare - atât față de Cuviosul David cel Bătrân, cât și de **Sfântul Ioan Rusul**<sup>19</sup>(Cuviosul Ioan Rusul s-a născut în Ucraina și s-a nevoit în Asia Mică. Căzând prizonier de război, a fost supus de turci la chinuri. A săvârșit **minuni** pe vremea când se afla încă în viață. A adormit în Domnul în anul 1730, la vârsta de patruzeci de ani. Moaștele sale întregi se află astăzi în **Evvia** (Grecia). Pomenirea sa se face în ziua de 27 mai [n.a.]). Aș putea spune că erau prieteni adevărați.

Aș dori să mai povestesc un episod, dacă tot discutăm acum de îndrăzneala părintelui. Pe vremea când era bolnav la Spitalul din Halkida și trebuia să sufere o operație, la un moment dat, în salonul său se aflau mai mulți călugări și laici. Operația era programată pentru a doua zi. Atunci, părintele s-a rugat în gând cu toată credința: „Cuvioase David, nu treci și pe la **Sfântul Ioan Rusul** să-l iei și pe el și să veniți aici? Simt nevoia prezenței și a ajutorului vostru“.

Și cu adevărat, în zece minute, așa cum ne-a spus el însuși, la intrarea în salon și-au făcut apariția Cuviosul David și Cuviosul Ioan. Cum i-a văzut, părintele Iacov s-a ridicat pe mâini și le-a urat bun venit, spunându-le:

– Vă mulțumesc pentru că mi-ați ascultat cererea și că ați venit să mă vedeți.

Celor de față le-a zis:

– Nu vă ridicați să-i salutați pe sfinți? Dar ceilalți nu-i vedeau, desigur.

K.I.: Părintele Iacov a fost un adevărat „concețatean al sfinților“ și „apropiat al lui **Dumnezeu**“.

pr.G.E.: Foarte adevărat. Despre îndrăzneala sa dinaintea Cuviosului David, aș vrea să mai adaug faptul că, de fiecare dată când era sunat – ajunsese foarte cunoscut și îl sunau oameni din toate părțile Pământului, cerându-i să se roage pentru ei –, părintele se ducea de îndată dinaintea icoanei Cuviosului și începea să-i spună diferite probleme pe care le aveau cei care îi cereau ajutorul.

S-ar putea povesti multe întâmplări legate de părintele Iacov. Până acum, am spus doar câteva din acestea, pentru ca cititorul să-și facă o idee despre persoana părintelui Iacov.

A trăit până la moarte o viață de supunere, de răbdare și de respect deosebit pentru fețele bisericești. Și nu numai pentru arhieriei, dar și pentru toți ceilalți clerici, pentru preoții de mir, pentru diaconi și călugări. De multe ori, el era cel care făcea mai întâi metanie și săruta mâna feței bisericești cu care se întâlnea, chiar și după ce își câștigase deja renumele de mare duhovnic, la care se spovedeau patriarhi și mari oameni de stat. În momente ca acelea, „Iacov cel neștiutor de carte“, așa cum își spunea el însuși, își arăta măsura smereniei. Terminase numai școala primară, însă avea înțelepciunea cea de sus. Era, cu adevărat, un om înțelept.

K.I.: Pentru că a mers pe drumul vieții „ca un pescar“, așa cum spune **Sfântul Grigorie Palama**, nu ca un „înțelept“.

pr.G.E.: Așa este. Era uimitor cum citea textele bisericești, deși nu învățase greaca veche<sup>20</sup>(Limba de cult în Grecia este greaca veche, alături de forme mai modernizate (katharevusa), și acestea destul de îndepărtate de limba vorbită astăzi de greci [n.t.]). Le citea fără cusur, le înțelegea perfect și le interpreta cu ușurință.

K.I.: Avea harul lui **Dumnezeu**.

pr.G.E.: Fără îndoială. De asemenea, părintele Iacov își asumase sărăcia de bunăvoie. Nu avea nimic, iar hainele și hrana îi erau foarte modeste. De aceea, **Dumnezeu** l-a înzestrat cu atâtea daruri, pe care el le folosea ca să-i ajute pe oameni. El a fost ca aceia care, așa cum spune Sfânta Scriptură, n-au nimic, dar toate le stăpânesc<sup>21</sup>(II Cor. 6, 10 [n.t.]), prin harul lui **Dumnezeu**. Toată viața sa a muncit din greu, până când bolile nu i-au mai îngăduit să facă muncă fizică. De asemenea, dormea foarte puțin.

Un alt lucru care îl caracteriza era acela că, atunci când vorbea, spunea mereu „iertăți-mă“. Așa cum Sfântul Nikon spunea „pocăiți-vă“, la fel spunea și părintele Iacov „iertăți-mă“. Cere mereu iertare tuturor, ca expresie a smereniei sale.

K.I.: Ce ați putea să ne spuneți despre părintele Iacov ca duhovnic?

pr.G.E.: Personalitatea sa deosebită se dezvăluia mai ales atunci când spovedea; era un părinte duhovnic desăvârșit. Pe fiecare om în parte îl trata diferit după problemele și caracterul pe care îl avea. Tuturor le citea inimile și le dădea sfaturile cele mai potrivite. Prin părintele Iacov, mii de oameni s-au întors la Hristos; oameni care astăzi pășesc fără împiedicare pe drumul mântuirii.

Trebuie să vă spun că și-a dat sufletul pe când săvârșea taina Spovedaniei. Pur și simplu, a căzut pe metereze. Desigur, și-a cunoscut dinainte sfârșitul. Unui diacon de la [Sfântul Munte](#) care venise la el la mănăstire, i-a spus: „Stai, stai, părinte, ca să mă înlocuiești“. Și, cu adevărat, câteva ore mai târziu, a plecat din lumea aceasta. Vestea adormirii sale s-a răspândit ca fulgerul, și au început să vină la mănăstire oameni cu miile, cei mai mulți de vârstă tânără. Îi vedeai pe toți cum își exprimă sentimentele adânci dinaintea sicriului în care fusese așezat trupul fericitului părinte, care avea pe chip o expresie de bucurie și părea că doarme.

K.I.: Am avut ocazia să urmăresc slujba de înmormântare pe bandă video și pot să spun că m-am cutremurat.

pr.G.E.: Pe mine, [Dumnezeu](#) m-a învrednicit să particip la înmormântarea părintelui. A fost, cu adevărat, un eveniment emoționant, la care merită să ne referim pe îndelete.

Vedeai mulțimea care șiroia în jurul sicriului, comportându-se ca și cum și-ar fi luat adio cu multă dragoste de la părintele lor. În momentele acelea, mă gândeam la faptul că, în timpul vieții sale, părintele Iacov dăruise tuturor multă dragoste, care îi era acum înturnată.

Tot în ziua aceea, m-am gândit că părintele Iacov, dedicându-și întreaga existență slăvirii lui Hristos, a fost și el, la rândul lui, slăvit de [Dumnezeu](#), în parte în timpul vieții – pentru că în ultimii ani de viață, faima sa se întinsese pretutindeni și mii de oameni din toate colțurile pământului îi cereau ajutorul, fie venind la mănăstire, fie prin telefon –, dar și după moarte, când mii de oameni s-au strâns în jurul său pentru a se închina curatelor sale rămășițe pământești.

O să vă mai spun un lucru pe care l-am constatat cu mâinile mele. Temperatura trupului său era a unui om în viață. În același timp, avea pielea moale, plăcută la atingere și flexibilă. Așadar, trupul nu îi era nici rece, nici înghețat.

Ceea ce am simțit în ziua înmormântării și după aceea a fost că părintele Iacov nu a murit, ci trăiește în continuare, iar acum se roagă pentru noi cu multă îndrăzneală, lângă tronul lui [Dumnezeu](#).

K.I.: Vă mulțumesc din inimă, părinte Gheorghe, pentru importanta mărturisire pe care ne-ați făcut-o despre părintele Iacov.

pr.G.E.: Vă mulțumesc și eu din inimă și cer iertare atât de la părintele Iacov, cât și de la cititorii dvs. pentru cele spuse de mine, căci au fost cuvinte prea sărace pentru a putea prezenta cu ele o asemenea personalitate. Mi-aș dori ca mărturia mea să fie luată ca o simplă privire aruncată asupra vieții și lucrării părintelui Iacov. Și pentru că, așa cum spunea [Sfântul Ioan Gură de Aur](#), cea mai bună cinstire adusă sfinților este urmarea lor, fie ca viața părintele Iacov să fie un exemplu pentru noi toți, iar rugăciunile sale dinaintea lui [Dumnezeu](#) să ne întărească pe drumul spre mântuire.

## Convorbire cu Presbiterul Hristodul Dimitriu

[Capitolul precedent](#)

[Urmatorul capitol](#)

K.I.: Pe părintele Iacov a avut binecuvântarea să-l cunoască și compatriotul nostru, **părintele Hristodul Dimitriu**, originar din satul Ammohostos, care a fost ocupat de turci, ceea ce l-a obligat să se refugieze în satul Avgoru.

pr.H.D.: Părintele Iacov s-a născut pe 5 noiembrie 1920 în [satul Livisi](#), din [regiunea Makris](#), în Asia Mică. În timpul Catastrofei micro-asiatice, avea doar doi ani și împreună cu mama sa, Teodora, și cu cei doi frați, Gheorghe și Anastasia, a trăit experiența părăsirii locurilor de baștină. Tatăl său a rămas prizonier în mâna turcilor.

Au debarcat în Pireu și de acolo au pornit în necunoscut, spre satul [Sfântul Gheorghe](#). În 1925, se aflau în satul Farakla din [Evvia](#), unde, potrivit povestirilor părintelui, pe care am avut cinstea să le aud chiar din gura sa, trăiau într-o cocioabă. „Pe atunci, eram ca Țigani“, mărturisea el.

În 1927, tatăl său este eliberat din prizonierat și se duce să își caute familia. De meserie, construia case, iar părintele Iacov îl însoțea la lucru întotdeauna. Deși era foarte inteligent, părintele nu a terminat decât școala primară, pentru trebuia să meargă să muncească alături de tatăl său. A muncit astfel până la douăzeci și opt de

ani, deși încă de mic, așa cum ne spunea el însuși, avea chemare către monahism. Din povestirile părintelui Iacov, putem să ne dăm seama că a fost menit încă din pânțele mamei sale să devină sfânt.

Mama sa era o femeie foarte evlavioasă. Își învățase copiii să țină posturile și să meargă la biserică. După cum ne-a povestit părintele, odată, când s-a arătat nemulțumit pentru că ploua, mama i-a făcut lui Iacovaco, așa cum îl striga ea, următoarea observație: „Doar e [Dumnezeu](#); face ce vrea. Noi ce-avem de spus? Doar ne rugăm“. Când era mic, se ducea pe ascuns la o bisericuță în ruine cu hramul Sfintei Parascheva. În locul acela, i s-a arătat într-o noapte însăși Sfânta, care i-a zis că era gata să-i împlinească orice dorință. Părintele Iacov, care asculta mereu de mama sa, i-a spus Sfintei Parascheva: „Trebuie să o întreb pe mama. Nu se poate mai întâi să o întreb pe ea și după aceea să-ți spun?“

Și, cu adevărat, a întrebat-o pe mama sa, iar ea i-a răspuns: „Copile, să-ți dea [Sfânta Parascheva](#) o viață bună“. Și astfel, în seara următoare, i-a cerut Sfintei o viață bună. Iar Sfânta i-a spus: „O să-ți dau o viață pe care o vor invidia împărații, patriarhii și stăpânitorii pământului“.

K.I.: Așa s-a și întâmplat.

pr.H.D.: Desigur. Dar părintele, cu marea lui smerenie, privea lucrurile diferit. Într-o zi, a spus.: „Oare [Sfânta Parascheva](#) nu mi-a dat ceea ce mi-a promis? Iată: mi-a dăruit preoția și harul de a mă afla în acest loc sfânt, alături de Cuviosul David“.

La douăzeci și opt de ani, părintele Iacov s-a dus să-și facă stagiul militar. Ceilalți soldați își foloseau permisiile spre pierzanie, așa cum ne povestea el însuși, în vreme ce părintele Iacov alerga la cea mai apropiată biserică ca să asculte [sfânta Liturghie](#), să cânte la strană și să vorbească cu preoții.

După stagiul militar, mai avea o singură obligație de împlinit, până să-și urmeze marele vis de a deveni călugăr. Înainte de a muri, mama sa l-a rugat să nu se ducă la mănăstire fără să o mărite mai întâi pe sora sa. După ce a împlinit și acest lucru, a pornit spre aflarea vieții îngerești.

Într-una din peregrinările sale, a trecut pe la [Mănăstirea Cuviosului David](#). Iar, după cum vom vedea în continuare, n-a ajuns acolo întâmplător, pentru că i se dăduse de sus să intre în acea mănăstire și să rămână acolo până la sfârșitul vieții.

Așadar ne aflăm în anul 1952, când părintele Iacov s-a dus să se închine la [Mănăstirea Cuviosului David](#), care era pe atunci aproape în ruine. I-a deschis poarta un călugăr. Părintele Iacov a intrat înăuntru, s-a închinat, s-a rugat și a dat să plece. Dar s-a gândit mai întâi să-i mulțumească acelui călugăr care îi deschisese poarta. A căutat, dar n-a găsit pe nimeni. Atunci a văzut o icoană a Cuviosului David, în care l-a recunoscut pe călugărul acela pe care îl căuta.

K.I.: Așadar, i-a deschis Cuviosul David.

pr.H.D.: Da. L-a văzut cu ochii săi pe Cuviosul David, care i-a spus: „Dacă rămâi aici, îți păstrezi fecioria și trăiești în sărăcie și ascultare, vei sta în această mănăstire până la sfârșitul vieții. Prin mâinile tale vor trece foarte mulți bani, din care tu nu vei lua nimic, și te vor cinsti patriarhii, arhierii și stăpânii pământului“.

Așa s-a și întâmplat. Dar și părintele Iacov, la rândul lui, nu numai că a cultivat virtuțile pe care i le ceruse Cuviosul David, dar a dobândit multe altele, printre care și smerenia desăvârșită.

În acest moment, înainte să continui povestirea, aș dori să fac o mică paranteză și să vă spun că am cunoscut o doamnă din Limni, regiunea [Evvia](#), care și-l aducea aminte pe părintele Iacov cum zidea și vopsea mănăstirea singur-singurel.

K.I.: Așa cum mărturisesc cei care l-au cunoscut, părintele Iacov avea harisma străvederii. Cum ați văzut sfinția voastră manifestându-se această harismă?

pr.H.D.: Cum te vedea, își dădea seama de problema pe care o aveai, înainte să apuci tu să-i vorbești. Te făcea să înțelegi anumite lucruri într-o manieră foarte discretă. De obicei, povestea o întâmplare, fie din viața sa, fie din cea a mamei sale sau a altui om. Povestea în așa fel încât cel care trebuia să fie muștrat să înțeleagă că despre el era vorba. Povestirile sale erau întotdeauna vesele, fiind presărate cu vorba „iertăți-mă“, pe care o rostea cu atâta politețe și blândețe în glas, încât era dulce ca mierea.

Părintele Iacov își ascundea harisma străvederii. Tocmai de aceea vorbea în pilde. O să vă povestesc o întâmplare legată de acest lucru.

Odată m-am dus la părintele Iacov cu un student. Pe drum, tânărul acela a privit cu viclenie o anumită scenă.

Desigur, eu nu îmi dădusem seama. Era ceva ce știa numai el însuși. Mai târziu, în timp ce vorbeam cu părintele Iacov, acesta s-a întors către student și i-a spus:

– Fiule, ochiul meu este foarte viclean. Îi place să privească lucruri necuviincioase. De multe ori mă rog la Cuviosul David să îndepărteze de la ochiul meu această viclenie și să îmi dăruiască smerenie.

Atunci, l-am văzut pe student cum se ridică – în vreme ce noi, ceilalți, nu înțelegeam nimic – și se duce la părintele (eram la trapeză când a avut loc această întâmplare). I-a luat mâna, i-a sărutat-o și i-a spus: „Iartă-mă, părinte Iacov, pentru ce-am făcut. Iartă-mă“. Iar părintele Iacov i-a răspuns: „Fiule, [Dumnezeu](#), cu rugăciunile Cuviosului David, te iartă. Să fii mai atent“. Și a început să-l povățuiască despre cum să-și păzească privirea. K.I.: Foarte frumoasă întâmplare...

pr.H.D.: Ceea ce vă voi povesti în continuare mi s-a întâmplat chiar mie. Pentru mine, părintele Iacov era ca un tată. Astfel, de două ori l-am rugat să scoatem împreună o fotografie, ca amintire. Dar de fiecare dată mi-a spus, datorită smereniei sale: „Ce să faci cu fotografia? Cine sunt eu, ca să ai o fotografie cu mine?“ A treia oară când l-am rugat același lucru – eram în grădina mănăstirii, pe care o iubea nespuse de mult -, mi-a spus iarăși: „Fiule, cine sunt eu, nevrednicul, de vrei să mă ai în fotografie? Acum sunt și obosit. Lasă că o să facem odată o fotografie“.

Să vă spun drept, eu m-am întristat foarte tare. Și am gândit astfel: „Cine ești tu, ca să faci fotografie cu un sfânt? Cine ești tu, care poate că o să te lauzi cândva că te-ai fotografiat cu un sfânt?“ Astfel am gândit și eram, cu adevărat, atât de mâhnit, încât am lăcrimat.

Atunci, părintele Iacov, care deja începuse să urce scările spre chilie, s-a întors și mi-a spus:

– „Părinte Hristodul, nu gândești bine. Hai să facem o fotografie, ca să nu te întorci amărât în Cipru și să spui că părintele Iacov nu te iubește. Și n-o să facem numai una. Ci două-trei“.

Și astfel am făcut fotografiile, care sunt pentru mine o adevărată binecuvântare.

K.I.: Așa cum se știe, părintele Iacov avea multă îndrăzneală la Cuviosul David. Ați putea să ne povestiți ceva legat de acest lucru?

pr.H.D.: Da. Avea o foarte mare îndrăzneală la Cuviosul David, cu care vorbea față către față<sup>22</sup>(Ieșirea 33, 11 [n.t.]), după cunoscuta exprimare din Sfânta Scriptură. Era ca și cum ar fi vorbit fratelui său sau unui prieten. Grăitor pentru această familiaritate este episodul pe care vi-l voi povesti în continuare.

Părintele Iacov fusese chemat într-un sat, să facă o litanie cu moaștele Cuviosului David, pentru ploaie. Înainte să plece spre sat, părintele s-a dus dinaintea icoanei Cuviosului Iacov și i-a spus următoarele:

– Acum că mergem în sat, te rog să tui. Nu mă face de rușine! Atât de mare era îndrăzneala sa, încât ne zicea: „Eu îi spun la ureche Cuviosului David, iar el îmi deschide linie directă cu [Dumnezeu](#)“.

K.I.: Ce lucru minunat!

pr.H.D.: Măreția duhovnicească a părintele Iacov se putea vedea mai ales la [sfânta Liturghie](#) și în timpul tainei Spovedaniei. Când sluja, era ca un înger. Când spovedea, era un adevărat părinte, care își iubea copiii mai presus decât pe el însuși. Niciodată nu jignea pe nimeni și niciodată, subliniez, niciodată nu mârșnea pe nimeni. Nu degeaba i se spunea „părintele Iacov cel dulce“.

K.I.: Una din cele mai cunoscute virtuți ale sale era milostenia, după cuvintele Mântuitorul nostru, Care spunea: Fericiți cei milostivi, că aceia se vor milui<sup>23</sup>(Matei 5, 7 [n.t.]).

pr.H.D.: Părintele Iacov distingea care dintre oamenii ce veneau la mănăstire aveau probleme cu banii. Îi chema aparte, le dădea bani și le cerea să nu spună nimănui. Nu voia niciodată ca milosteniile sale să fie cunoscute de oameni.

K.I.: Pentru că era foarte smerit.

pr.H.D.: Odată, pe când ne povestea chinurile îndurate de el din cauza bolilor, unul din cei care se aflau de față – un tânăr – a gândit astfel: „Părintele are multă îndrăzneală dinaintea Cuviosului David, care săvârșește nenumărate [minuni](#). Atunci cum se face că suferă de atâtea boli? De ce nu-l vindecă Sfântul?“

Având darul străvederii, părintele Iacov i-a citit pe dată gândul și i-a spus: „Fiule, [Dumnezeu](#) îngăduie să se chinuie carnea mea, pe care o port de mai bine de șaptezeci de ani, dintr-un singur motiv: ca să mă smeresc“. Iată cine vorbea despre smerenie! Cel smerit. La vreme de boală, spunea mereu: „Domnul Dumnezeu meu trăiește“.

Sfinții văd cu mult înainte lucruri necunoscute pentru noi. Tot astfel și-a văzut părintele Iacov și sfârșitul. Era pe 21 noiembrie 1991, ziua pomenirii Intrării Maicii Domnului în Biserică. Pentru că nu se simțea bine, părintele Iacov nu a săvârșit [sfânta Liturghie](#). Totuși, a cântat la strună și s-a împărtășit cu [Sfintele Taine](#).

După Liturghie, a început să spovedească.

În acea zi se făcea hirotonia unui frate din mănăstire, iar părintele Iacov a așteptat cu bucurie să afle vești despre evenimentul respectiv.

După ce a spovedit o vreme, a simțit nevoia să se odihnească. Ultimul pe care l-a mărturisit a fost un călugăr aghiorit, care după ce se spovedea, urma să plece de la Mănăstire. Părintele Iacov i-a spus:

– Rămâi, te rog, pentru că am nevoie de tine după-amiază. Trebuie să mă înlocuiești și să mă pregătești. La patru după-amiază, exact în momentul în care călugării ce se duseseră la hirotonie intrau pe poarta mănăstirii, părintele Iacov și-a dat sufletul în mâna Domnului. A ajuns în sânul lui [Avraam](#), de unde se roagă lui [Dumnezeu](#) pentru fiii săi duhovnicești și pentru toată lumea – lucru de care sunt absolut siguri toți cei care l-au cunoscut.

Este cunoscut faptul că, încă de pe vremea când se afla pe pământ, părintele Iacov săvârșea [minuni](#) prin puterea rugăciunilor sale. Dar și imediat după ce a adormit în Domnul, minunile au continuat.

În ziua morții părintelui Iacov, [părintele Porfirie](#), celălalt gigant al Ortodoxiei secolului XX, spunea: „A adormit părintele Iacov, unul dintre cei mai mari sfinți ai veacului nostru. A avut [harisme](#) străvederii și înainte-vederii, pe care le-a ascuns cât de mult a putut, ca să nu fie slăvit de oameni”.

## **Convorbire cu Gheorgos Papazahos, asistent universitar la Facultatea de Medicină, Universitatea din Atena**

[Capitolul precedent](#)  
[Urmatorul capitol](#)

K.I.: Domnule [Papazahos](#), între marii părinți ai zilelor noastre pe care i-ați cunoscut este și [părintele Iacov](#) Tsalikis.

G.P.: [Părintele Iacov](#), ca de altfel și [părintele Porfirie](#), a fost cunoscut în întreaga Grecie. În ziua înmormântării sale eram în drum spre [Evvia](#) și am auzit la radio cum se vorbea despre el încontinuu. Mii de oameni au fost la înmormântarea sa, lucru pe care n-o să-l uit niciodată.

K.I.: Dvs. cum l-ați cunoscut?

G.P.: Venise la Spitalul General de Stat din Atena cu probleme de sănătate la inimă. Cum am aflat că era în spital, m-am dus să-l văd. În ziua aceea îl mutaseră de la Unitatea de Terapie Intensivă.

Prima impresie pe care mi-a făcut-o a fost de nedescris. Dacă v-aș spune că omul acesta radia, nu cred că ar fi de ajuns. Fața sa era transfigurată.

Când am intrat la el în salon, erau acolo și medicii care făceau vizita medicală de fiecare zi a bolnavilor. Coincidența a făcut ca medicii aceia să fie foști studenți de-ai mei de la Universitate. Astfel, cum m-au văzut, au venit la mine și m-au informat despre starea de sănătate a părintelui. Când doctorii au terminat, m-am dus la [părintele Iacov](#) și am șezut alături de el. El m-a privit și mi-a spus următorul fapt, care m-a cutremurat de-a dreptul, pentru că era un lucru la care nu mă gândisem niciodată:

– Nu te cunosc. Prima dată te văd. Dar în spatele tău îți văd îngerul păzitor.

Nu vă puteți imagina ce-am simțit în acel moment. Și nu vă spun lucrul acesta cu mândrie. După aceea, părintele a adăugat:

– Toți oamenii au câte un înger. Dar pe al tău l-am văzut. Ai grijă să nu-l alungi de la tine.

De fiecare dată când mă gândesc la cuvintele sale, mă cuprinde un fior. Iată ce mi-a mai spus [părintele Iacov](#):

– Acest înger a primit nume în ziua botezului tău. Din ziua botezului te însoțește și nu trebuie să se îndepărteze de tine. El este cel care îți va lua sufletul și care ți-l va îndruma în ziua Judecății. Și când vor veni demonii să zică: „Acesta a făcut asta și cealaltă, a săvârșit cutare și cutare păcat“, atunci îngerul tău va spune: „Da, le-a făcut pe toate acestea, dar a mai făcut și acest bine și acela“. El este avocatul care te va apăra. Așadar, fii atent să nu-l îndepărtezi. L-am văzut lângă tine.

Din acel moment, niciodată n-am încetat să simt prezența îngerului meu personal. Acesta este o mare veste pentru toți cei botezați în credința Ortodoxă.

K.I.: Ce lucru minunat ca [părintele Iacov](#) să-l vadă pe îngerul dumneavoastră păzitor și să vă spună lucrul acesta.

G.P.: Când îl vedeai pe [părintele Iacov](#), aveai impresia că este din altă lume. Vorbea despre problemele tale, dar dintr-o perspectivă diferită. Îți dădea seama că stătea lângă tine, dar trăia într-o lume superioară. Iar lucrul acesta îți dădea un sentiment de sărbătoare. Te făcea să înțelegi că și tu ai fost zidit pentru acea lume.

## **Convorbire cu Arhimandritul Pavel Ioannu**

[Capitolul precedent](#)  
[Urmatorul capitol](#)

K.I.: Astăzi suntem binecuvântați să-l avem alături de noi pe [Arhimandritul Pavel Ioannu](#), de la [sfânta Mitropolie a Evviei](#), care l-a cunoscut pe [părintele Iacov](#) Tsalikis timp de mai bine de douăzeci de ani, pentru că amândoi și-au dus viața în aceeași eparhie.

Bine ați venit, părinte Pavel. Să începem cu momentul în care l-ați cunoscut pe [părintele Iacov](#) și cu impresia pe care v-a făcut-o.

Arh.P.: Prin prezența sa, [părintele Iacov](#) ne-a marcat viața tuturor.

Mi-l aduc aminte de pe vremea când eram copil și elev la Școala de Catehism, cu care ne duceam în excursii. Amintirea ce mi-a rămas de atunci este că părintele a ieșit în întâmpinarea noastră și aveam senzația mai degrabă că zboară, nu că pășește.

Mai târziu, când cu harul lui [Dumnezeu](#) am fost hirotonit cleric și am fost repartizat ca epitrop în zona unde trăia el, din primul an mi-am dorit, spre pomenirea Cuviosului David, care se săvârșește pe 1 noiembrie, să mă duc să slujesc la Mănăstirea Cuviosului ca diacon.

Prima mea impresie a fost copleșitoare. Când – ca diacon numai de câteva luni – m-am dus la [părintele Iacov](#) să-i sărut mâna și să-i cer binecuvântarea, a insistat ca el să mi-o sărute pe a mea și nu s-a liniștit decât atunci când a reușit. Eu am rămas fără grai, dar el mi-a spus: „Acum ești un bun călugăr, pentru că ai făcut ascultare“.

K.I.: Aceasta a fost o dovadă a smereniei sale.

Arh.P.: Smerenia a fost cea mai pregnantă trăsătură a caracterului său. Cine își dorea să afle cum arată un om smerit, se putea lămuri foarte bine în urma unei discuții cu [părintele Iacov](#), căci el nu numai că vorbea smerit, ci era smerit cu adevărat.

La început, nu spovedea. După aceea, de multe ori, îl vedeai căzând în genunchi pe pământ. Odată cineva l-a întrebat: „De ce, părinte?“ Iar el i-a răspuns: „Oameni mari și importanți vin la mine să se mărturisească. Eu sunt un nimic“. Tocmai de aceea cădea în genunchi și se smerea.

De asemenea, îmi aduc aminte că odată l-am invitat la mănăstirea noastră, la [Sfântul Gheorghe Armas](#), din [Evvia](#). Pe vremea aceea, stareț era părintele Gheorghe Kapsanis. [Părintele Iacov](#) ne-a răspuns cu niște cuvinte care ne-au uluit: „Eu sunt o mortăciune de câine. Vreți să vin acolo să vă murdăresc aerul?“

K.I.: Sfinției voastre v-a spus aceste cuvinte? Este o frază cunoscută de-a sa.

Arh.P.: Da. Dar a mai rostit-o și cu alte prilejuri.

K.I.: De ce spunea așa ceva?

Arh.P.: Pentru că avea, cu adevărat, sentimentul nimicniciei sale.

Să vă mai spun ceva. Tinerii îl iubeau și îl respectau foarte mult. Odată m-am dus la el cu un grup de studenți pe care i-am întrebat: „Vedeți că-l cinstim și-l respectăm cu toții pe [părintele Iacov](#). Ce o fi făcut, oare, în viața lui ca să aibă atâta har?“ Iar tinerii mi-au zis: „Hai să-l întrebăm“. Atunci, eu le-am spus că odată l-am întrebat ce lucru important a făcut în viața lui, iar el m-a privit mirat și mi-a răspuns: „Părinte, eu n-am făcut nimic. Sunt doar o mortăciune de câine“.

Niciodată nu a pus voia sa dinaintea voii lui [Dumnezeu](#).

K.I.: Lucrul acesta este foarte important. Dar și mai important este că își dădea seama că era făcut din pământ. Noi nu recunoaștem lucrul acesta și credem că suntem făcuți din material prețios sau nu mai știi din ce. Poate că atunci când vorbea despre sine ca de mortăciunea de câine se compara pe sine cu [Maica Domnului](#) sau cu alți sfinți.

Arh.P.: Aflându-se la [Mănăstirea Cuviosului David](#), [părintele Iacov](#) nu a considerat niciodată că ceea ce se întâmpla acolo era lucrarea sa. Și nu era o falsă smerenie. De multe ori spunea: „Fiule, stareț aici este Cuviosul David“.

Cu adevărat, se compara cu [Maica Domnului](#), cu Sfântul David, cu [Sfântul Ioan Rusul](#) și cu toți sfinții, față de care simțea evlavie și multă dragoste. Am putea spune că între ei era o legătură specială. Toate acestea îl făceau să fie smerit, ceea ce se vedea în toate împrejurările.

K.I.: Părinte Pavel, v-ați referit la Cuviosul David și la [Sfântul Ioan Rusul](#). Am impresia că părintele trăia alături de ei fără încetare. Acești sfinți nu erau nevăzuți pentru [părintele Iacov](#), cu alte cuvinte, le simțea prezența. Cred că ați putea să ne spuneți câte ceva despre acest fenomen.

Arh.P.: [Părintele Iacov](#) trăia, cu adevărat, alături de sfinți, iar aceasta a fost una dintre principalele trăsături ale existenței sale. Trăia alături de sfinți, vorbea cu ei și îi vedea. Odată a avut o asemenea îndrăzneală dinaintea lor, încât toți au rămas uluiți. Nu știu dacă vă este cunoscut episodul în care un om a tăiat 30 din măslinii mănăstirii. Atunci, [părintele Iacov](#) s-a dus dinaintea icoanei Cuviosului David și i-a spus: „Părinte, ce stai și te uiți? Eu am lăsat totul și am venit să te slujesc, iar tu nu ai grijă de lucrurile tale? Dacă până la Vecernie nu mi-l

aduci pe cel care a tăiat măslinii, n-o să-ți mai aprind candela și nici n-o să-ți mai tămâiez vreodată“.

K.I.: Câtă îndrăzneală...

Arh.P.: Așa este. Și știu că după-amiază, înainte de Vecernie, omul care făcuse paguba a venit la el și și-a mărturisit fapta.

K.I.: S-a dus Cuviosul David la el și l-a tras de ureche.

Arh.P.: Exact. De asemenea, [părintele Iacov](#) avea o strânsă legătură și cu [Sfântul Ioan Rusul](#). De multe ori, când Sfântul trecea pe la mănăstire, părintele ne anunța. Dar nu spunea că era vorba despre Sfântul Ioan (cel puțin nu dinaintea mulțimii), ci vorbea despre un ieromonah pe care l-a văzut ieșind din raclă și spunându-i: „Nu te nelinești. Mă duc să ajut pe cineva care m-a strigat și mă întorc“.

Felul în care a murit a fost deosebit. A sfârșit pe când spovedea. S-a ridicat în picioare și i-a spus celui pe care-l mărturisea: „Ridică-te, fiule, pentru că în chilie au intrat [Maica Domnului](#), Cuviosul David, [Sfântul Ioan Rusul](#) și Sfântul Iacov“. „De ce au venit, părinte?“, a întrebat acela. „Au venit să mă ia“. În acel moment, a îndoit genunchii și a căzut la pământ. A plecat așa cum a prevăzut, „ca o pasăre“. S-a dus din această lume în ziua Intrării Maicii Domnului în Biserică. Dimineață a stat la slujbă, pregătindu-și intrarea în Împărăția lui [Dumnezeu](#).

K.I.: Părinte Pavel, știți că ceea ce spunea [Părintele Iacov](#) despre prezența sfinților pe care i-a văzut înainte să plece împreună cu ei este confirmat astăzi de știință? Cei ce se ocupă cu experiențele din apropierea morții vin și ne spun că oamenii care se duc în cealaltă dimensiune și care se întâmplă să se întoarcă vorbesc despre persoanele venite să-i întâmpine. Este un lucru cutremurător. Iată că ceea ce Biserica spune de 2000 de ani este confirmat astăzi de știință.

Arh.P.: Așa este. Dar Biserica știe adevărul din descoperirile lui [Dumnezeu](#).

K.I.: Fără îndoială.

Arh.P.: Cam acestea sunt și concluziile științei care studiază asemenea fenomene.

K.I.: Părinte Pavel, în cei douăzeci de ani în care ați fost aproape de [părintele Iacov](#), cu siguranță că ați adunat de la el fapte și cuvinte de suflet folositoare. Spuneți-ne câteva dintre acestea.

Arh.P.: [Părintele Iacov](#) era omul iubirii, exprimată mai ales prin primirea de străini. Iubea aproapele nespus de mult. Odată mi-a dat niște bani să-i dau cuiva, dar îmi mai dăduse pentru aceeași persoană și înainte. I-am spus: „Părinte, mi-ați dat deja“. Dar el mi-a răspuns: „Cinci dau, zece îmi trimite [Dumnezeu](#)“. Nu am mai zis nimic. Într-o altă împrejurare, m-am dus să-i spun același lucru și el mi-a zis iarăși: „Părinte, cinci dau, cincizeci îmi dă [Dumnezeu](#)“. Iar în momentul în care a sfârșit vorba, a venit cineva care i-a adus exact suma pe care o menționase. Atunci mi-a zis: „Vezi, fiule?“

[Părintele Iacov](#) insista foarte mult pe valoarea nevoinței, a postului și a rugăciunii.

K.I.: Cum le înțelegea el pe acestea, care sunt, practic, lucruri de bază?

Arh.P.: Vorbea din proprie experiență. Pentru el, rugăciunea era o stare permanentă. Mi-l aduc aminte și din vremea în care era foarte bolnav, cum participa la slujbele din biserică, bucuros ca un copilăș. Se scula dimineată și ajungea primul în biserică. Niciodată nu venea al doilea. Chiar și când medicii îi spuneau să nu se ridice dimineata din pat, el nu lipsea niciodată de la slujbă. [Sfânta Liturghie](#) era pentru el o experiență cutremurătoare, iar atunci când, din pricina problemelor de sănătate, se simțea slăbit, înainte de a începe Liturghia, se ruga astfel: „Doamne, vezi că sunt neputincios, dar ajută-mă să slujesc“. Din acel moment, slujea ca un înger.

De asemenea, insista asupra rolului nevoinței și a postului în viața omului. Uneori considerăm că anumite lucruri au o mare însemnătate...

K.I.: Cum să nu aibă?...

Arh.P.: [Părintele Iacov](#) spunea că postul este începutul ascultării de [Dumnezeu](#). Ne zicea că [Adam](#) nu s-a supus unei porunci mici a lui [Dumnezeu](#) și a pierdut totul.

K.I.: Să ne gândim puțin la cuvintele Domnului, Care spunea că acest neam de demoni nu iese decât numai cu rugăciune și cu post<sup>24</sup>(Matei 17, 21 [n.t.]). De ce „cu rugăciune“, putem să înțelegem mai ușor, dar postul nu este numai abținerea de la mâncăruri. Poate trebuie să postim de lume... Vă fac o mărturisire. Ieri mă gândeam la aceste cuvinte ale Mântuitorului și-mi ziceam: De ce să vină la mine Stăpânul lumii și să găsească numai lucruri de bază? De ce n-am posti, oare, de ambiții, de patimi și de tot ce ne leagă de lume?

Arh.P.: Ceea ce ne leagă cel mai mult de lume este egoismul nostru. Cu adevărat, [părintele Iacov](#) postea de egoism. Toți cei care trăiau în preajma sa puteau să constate că nu făcea pe smeritul, ci era, într-adevăr, smerit. Smerenia sa se manifesta cu fiecare ocazie și dinaintea tuturor oamenilor. Părintele se purta mereu ca și cum ar

fi fost cel mai umil și mai mic dintre toți. Și nu se căznea ca să fie așa, ci era în firea lui. De multe ori ne spunea, punându-ne pe noi, clericii, într-o poziție dificilă, pentru că eram tineri și-l respectam foarte mult: „Fiule, eu am învățat din familia mea să-i respect pe preoți“, ca și cum el nu era preot și ne respecta pe noi. Cu adevărat, dezrădăcinarea patimilor – care este un adevărat post, căci postul nu reprezintă numai abținerea de la hrană – este un drum de urmat, dar nu singurul.

K.I.: El înseamnă, practic, îndepărtarea de rău.

Arh.P.: Dezrădăcinăm tot ceea ce formează egoismul nostru, de care, de multe ori, nu ne dăm seama.

De asemenea, părintele sublinia îndeosebi rolul vieții liturgice.

K.I.: Să explicăm puțin lucrul acesta.

Arh.P.: Da. O să vă povestesc mai întâi o întâmplare. Odată s-a dus la părintele un tânăr ca să se spovedească. Apoi s-a împărtășit. După ce s-a încheiat [sfânta Liturghie](#), tânărul a ieșit afară din biserică, unde l-a întâlnit pe părintele, care l-a întrebat: „Fiule, cum te simți?“ „Mă simt foarte bucuros“. Iar părintele i-a zis: „Eu sunt așa în fiecare zi“.

K.I.: Cât de frumos...

Arh.P.: De când a preluat îndatoririle legate de mănăstire, prima lui grijă a fost întotdeauna să săvârșească [sfânta Liturghie](#). Ani întregi, chiar și atunci când era bolnav – când la mănăstire erau numai doi ieromonahi, el și părintele Chiril, actualul stareț –, în fiecare zi, în afară de zilele Postului Mare, se săvârșea [sfânta Liturghie](#). Acesta era izvorul din care primea putere.

K.I.: Era hrana sa.

Arh.P.: Era hrana sa, viața sa... totul. Nu putea fără [sfânta Liturghie](#).

K.I.: Să ne oprim și asupra altui aspect, dacă îmi permiteți. Purtarea sa de copil și sărăcia cu duhul, despre care vorbește Sfânta Scriptură, ne amintesc de cuvintele Domnului: Lăsați copiii și nu-i opriți să vină la Mine, că a unora ca aceștia este împărăția cerurilor<sup>25</sup>(Matei 19, 14 [n.t.]).

Arh.P.: Așa este.

K.I.: Nu era el un copil al Împărăției Cerurilor?

Arh.P.: Era, într-adevăr, un copil. De aceea v-am spus că, atunci când îl întâlneai, rămâneai impresionat de blândețea, de simplitatea sa și de iubirea care-i izvora din inimă. Chiar și din mișcări, se vedea că în el exista ceva de copil. Avea o vioiciune pe care și-a păstrat-o până la ultima suflare. Era ceva ce, de multe ori, te făcea să te transformi în interior.

Îmi amintesc o întâmplare grăitoare. Într-un sat vecin era o sărbătoare, și se făcuse o procesiune cu sfânta icoană. Cu toții au mers la sărbătoare, numai unul s-a dus la [Mănăstirea Cuviosului David](#). După ce a reușit să-l vadă pe [părintele Iacov](#), omul acela a venit la mine și mi-a spus cu un aer stupefiat: „Ai observat câtă liniște și blândețe se citesc pe fața acestui om?“

Această blândețe copilăroasă și desăvârșita încredere în pronia lui [Dumnezeu](#) îl caracterizau în cea mai mare măsură pe [părintele Iacov](#).

K.I.: Credea cu bucurie, așa cum spunea și [părintele Porfirie](#): „Am făcut ascultare cu bucurie. De aceea mi-a dat Domnul atâtea harisme“. Când ai deplină încredere în pronia lui [Dumnezeu](#), te lași cu adevărat în voia Sa.

Arh.P.: Când cineva îi vorbea despre părinții Porfirie sau [Paisie](#), el spunea: „Fiule, aceștia sunt cu adevărat oameni sfinți“.

K.I.: Dacă-mi amintesc bine, [părintele Porfirie](#) zicea despre [părintele Iacov](#) că avea harisma alungării demonilor. Se lupta corp la corp cu ei. Am putea spune câteva cuvinte și despre acest subiect?

Arh.P.: Da. La sfârșitul vieții sale, [părintele Iacov](#) ne-a dezvăluit anumite lucruri. Cu adevărat, s-a războit cu cel rău. Ne-a povestit cum, într-o noapte, nu numai că s-a luptat cu demonii, dar a fost și lovit de ei.

Îi loveau trupul și îl durea, dar cu ajutorul lui [Dumnezeu](#) și cu puterea rugăciunii a reușit să-i alunge. Odată, s-a întâlnit cu diavolul față în față. Ieșind din mănăstire, a văzut o bătrână, care însă avea „dinții ascuțiți“, așa cum ne-a spus părintele. El i-a zis cu toată dragostea: „Hai înăuntru, bunică, să te omenim și să mănânci ceva“. „Nu, nu. Nu vreau nimic de aici. Nu pot să rămân. Mă duc în altă parte“. În cele din urmă, și-a dat seama că era chiar diavolul.

La mănăstire veneau mulți oameni demonizați, iar părintele, cu puterea sa de a deosebi între un demonizat și un om bolnav, spunea: „Acest om are nevoie de doctor“, pe când, în alte cazuri, era categoric, zicând: „Aici este diavol“, și atunci, apela la armele cele mari. Folosea moaștele sfinților.

Îmi aduc aminte într-o zi că erau la mănăstire 1–2 demonizați. Starețul de acum a citit exorcismele, iar [părintele Iacov](#) s-a dus pe nesimțite, a deschis sfânta raclă și a scos [moaștele Sfântului Ștefan](#). Până atunci, nimeni nu a

observat ce făcea. Dar din acel moment, diavolii au început să urle: „Ștefan și David ne ard“. Lumea care era de față a fost surprinsă și s-a cutremurat. Când am privit în față și l-am văzut pe [părintele Iacov](#) cu moaștele, atunci, practic, am asistat la o mărturisire a diavolului, care a spus că era vorba despre [moaștele Sfântului Ștefan](#).

K.I.: Avem o mărturisire a demonilor și în Evanghelie.

Arh.P.: Mulți zic: „Și de unde știm noi că sunt [moaștele Sfântului Ștefan](#)?“ Dar de multe ori, poate forțați, demonii confirmă. Au fost oameni cu probleme foarte mari, dar cu harul Cuviosului David și al părintelui Iacov au fost izbăviți.

K.I.: [Părintele Iacov](#) era deosebit de politicoș. Aș dori să vorbim despre această politețe a sa. La om, finețea este semn de adevărată sporire duhovnicească.

Arh.P.: [Părintele Iacov](#) avea în el o noblețe deosebită, atât în atitudine și în comportament, cât și în modalitatea de abordare a oamenilor. Chiar și educația pe care a primit-o acasă (o casă simplă și umilă, cu o mamă extraordinară și un tată muncitor și bun), l-a învățat să fie un om politicoș și plin de respect. Roadele înduhovnicirii se vedeau din plin în cuvintele sale, care dezvăluiau profunzimea sa sufletească. De exemplu, spunea câteva cuvinte, după care adăuga: „Iertați-mă“. Când am transmis actualului Patriarh Ecumenic (în ziua întronării sale) urările părintelui Iacov (Patriarhul fusese la [Mănăstirea Cuviosului David](#) și-l cinstea foarte mult pe [părintele Iacov](#), alcătuind chiar prologul uneia dintre cărțile sale), el mi-a spus zâmbind: „Iertați-mă“. „Iertați-mă“ și „mulțumesc“ erau cele două exprimări cheie ale personalității sale.

Pentru un lucru mărunț, mulțimea de nenumărate ori și pomenea ani de-a rândul binele ce i se făcea. Dacă cineva se ducea la el să-l vadă când era bolnav, se putea să-și amintească de acel fapt peste ani și să spună: „Omul acesta a venit și m-a vizitat la spital“.

K.I.: A fi recunoscător și a pomeni faptele bune ale celorlalți este un lucru mare. Noi, oamenii, după ce obținem ce am cerut, de obicei uităm binefacerile. Recunoștința față de [Dumnezeu](#) și față de binefăcătorii noștri este, cred, o deschidere a gândului și a inimii spre cele înalte.

Arh.P.: Recunoștința este trăsătura caracteristică a unui om cu adevărat înduhovnicit.

K.I.: Așa este.

Arh.P.: În felul acesta trăia [părintele Iacov](#). Avea multă noblețe și bunătate și-i înconjura pe toți oamenii cu dragoste, chiar și pe aceia despre care își dădea seama, prin harisma străvederii, că erau reci la suflet. Când vedea că are dinaintea sa oameni buni, își deschidea inima ca un copil. Dar când observa că are de-a face cu oameni ce țin de conveniențe, era cu ei foarte politicoș și nu se deschidea în fața lor. Nu le descoperea aceleași lucruri ca celor care aveau intenții curate. Era de ajuns să urmărești purtarea părintelui, ca să-ți dai seama cu ce fel de om avea de-a face.

K.I.: Voi insista puțin asupra temei fineței de spirit. [Părintele Porfirie](#) spunea că cine nu are finețe de spirit nu poate fi aproape de Hristos. Zicea că Hristos nu dorește lângă El oameni neciopliți și că „sfinții sunt ca poezii“. Referindu-se la imaginea lui Hristos de pe malul lacului Tiberiadei, împreună cu ucenicii Săi, părintele se întreba: „Oare aceasta nu este poezie?“ De altfel, Biserica noastră nu este și ea tot o poezie? Numai dacă ascultăm [sfânta Liturghie](#) sau imnurile religioase, și ne vom da seama de acest lucru. La [părintele Iacov](#), întotdeauna m-a impresionat subtilitatea sa. Cred că nimeni nu poate atinge lumile subtile ale harului fără să fie el însuși subtil.

Arh.P.: Nu exagerez cu nimic dacă vă spun că era subtil și politicoș chiar și cu copiii. Dar aceste calități ale sale se manifestau în cea mai mare măsură atunci când avea de-a face cu oameni care-l supărau. [Părintele Iacov](#) suferea în tăcere, fără să creeze nimănui probleme. Îi lăsa pe ceilalți să-l amărească, fără ca el să dea de înțeles că fusese rănit.

K.I.: Iată încă o dovadă a profunzimii sale duhovnicești. Cu cât suportăm să bem mai multă cucută din partea oamenilor, cu atât îl aducem pe [Dumnezeu](#) mai aproape de lume. Acest exemplu a fost dat de Socrate sau de Hristos, Care a spus fiilor lui Zevedeu: Paharul Meu veți bea (Matei 20, 23 [n.t.]). Așadar, atunci când omul vrea să șadă de-a dreapta Celui Preaînalt, trebuie să bea paharul cel amar. [Părintele Iacov](#) a fost unul dintre aceștia.

Arh.P.: Da. A avut parte în anumite faze ale vieții sale de mari încercări și supărări, și pe toate le-a primit cu încredere în [Dumnezeu](#) și cu certitudinea că Cel de Sus știe mai bine, purtându-se cu noblețe sufletească față de cei care i-au făcut rău.

K.I.: Părinte Pavel, convorbirea aceasta a fost pentru mine o adevărată revelație. Vă mulțumesc foarte mult.

Arh.P.: Și eu vă mulțumesc, pentru că mi-ați dat ocazia să vorbesc despre [părintele Iacov](#), care mi-a marcat

viața, ca de altfel și a multor oameni care l-au cunoscut. Suntem fără răspuns dinaintea lui [Dumnezeu](#) dacă asemenea personalități, pe care am fost binecuvântați să le cunoaștem, nu ne-au influențat viața și nu ne-au determinat să ne transformăm sufletește.

K.I.: Acesta este înțelesul cuvintelor „Hristos a înviat” pentru fiecare dintre noi.

## PĂRINTELE PORFIRIE

### Convorbire cu Mitropolitul din Bacica, Irineu Bulovici, profesor la Facultatea de Teologie a Universității din Belgrad

[Capitolul precedent](#)  
[Urmatorul capitol](#)

K.I.: Sfinții Părinți sunt pentru [Ortodoxie](#) stâlpii luminoși care îi îndrumă pe oameni pe drumul mântuirii, așa cum cere Hristos. De aceea, oricâte am auzi despre ei și oricâte am cunoaște despre viața lor, tot nu este de ajuns pentru a ne face să înțelegem măreția sfințeniei lor. Suntem în mod deosebit emoționați pentru faptul că despre [părintele Porfirie](#) – acest mare Părinte al zilelor noastre – ne va vorbi Mitropolitul sârb din Bacica, [Irineu Bulovici](#), care l-a cunoscut pe acest înger trăitor pe pământ vreme de mulți ani.

I.B.: L-am cunoscut pe [părintele Porfirie](#) cu destui ani în urmă, pe vremea când eram la studii postuniversitare, la Facultatea de Teologie a Universității din Atena. Ca tânăr ieromonah, săvârșeam slujbe prin diferite biserici și mănăstiri din Attica<sup>27</sup>(Provincie a Greciei, unde se află și Atena, capitala acestei țări [n.t.]). Astfel, s-a întâmplat să slujesc și la biserica Sfântului Nicolae din Kallisia, unde stătea pe-atunci [părintele Porfirie](#). Cât timp mă aflam în acel loc, având în vedere starea precară de sănătate a părintelui, fiii săi duhovnicești și-au exprimat dorința să rămân să slujesc acolo, pentru ca părintele să poată rezista să-și împlinească lucrarea bineplăcută lui [Dumnezeu](#) de a mărturisi lumea. Astfel, timp de șapte ani la rând, duminica și în zi de sărbătoare, am slujit fără încetare în acea bisericuță. Îl vedeam și pe [părintele Porfirie](#), care se împărtășea la fiecare sfântă Liturghie, după care se ducea să primească lumea.

Încă de la început am vorbit cu părintele și, de la primele întâlniri chiar, mi-am dat seama de marele său dar al străvederii, pe care îl avea de la [Duhul Sfânt](#), și am rămas uluit în urma acestei experiențe.

K.I.: Ați vrea să vă referiți la câteva situații concrete?

I.B.: Odată a venit la el o familie dintr-o țară din Vestul Europei. Nu erau ortodocși și nu știu de unde aflaseră de [părintele Porfirie](#). Când au intrat înăuntru, părintele m-a chemat la el ca să traduc. Dar imediat, înainte ca ei să vorbească, mi-a spus:

– Zi-le să nu se teamă pentru copilul lor bolnav, pentru care au venit până aici. Eu, smeritul, mă voi ruga, iar [Dumnezeu](#) este mare și copilul se va însănătoși. Să se ducă în pace de unde-au venit.

Le-am tradus ce spusese părintele. Între timp, oamenii aceia nu apucaseră să scoată nici o vorbă. Când au auzit cuvintele părintelui, au rămas uluiți. I-au mulțumit și au plecat. Nu a mai fost nevoie să își spună păsul, căci părintele le răspunsese deja la ceea ce îi preocupa pe ei.

Apoi, când mă duceam la el să mă spovedesc și să-i cer sfatul, de cele mai multe ori, scenariul era aproximativ la fel cu acela pe care tocmai vi l-am povestit. Adică, fără să fie nevoie să-i spun păcatele, problemele pe care le aveam sau orice altceva mă preocupa în acel moment, părintele nu numai că îmi spunea ce să fac, dar se exprima în așa fel, încât îmi dădeam seama că înțelegea problema mai bine decât aș fi putut să o înțeleg eu însumi.

De atunci, și mai ales după moartea de-a pururea pomenitului [Justin Popovici](#) din Serbia, în 1979, [părintele Porfirie](#) m-a primit la el cu multă dragoste și răbdare. Așa am petrecut lângă el mulți ani, timp în care am văzut atâția oameni care veneau la el dezamăgiți și amărâți, și plecau cu chipuri strălucitoare și cu sufletul liniștit și renăscut. În felul acesta, mi-am dat seama pe viu ce înseamnă duhul patristic în **Biserica Ortodoxă** și ce mare dar este faptul că [Dumnezeu](#) lasă să fie mărturisit în fiecare generație și că, prin aleșii săi, tămăduiește și mântuiește atâtea suflete în toate timpurile.

Ceea ce aș vrea să subliniez – deși este un lucru îndeobște cunoscut, dar nu strică să ni-l amintim; dimpotrivă, avem foarte multă nevoie să nu uităm – este faptul că părintele a trăit la înălțimea cerului, acolo unde noi, oamenii păcătoși și pătimiși, nu putem ajunge, iar smerenia sa era tot atât de mare, pe cât era și înălțimea trăirii sale duhovnicești.

Ceea ce întotdeauna m-a impresionat a fost faptul că părintele nu afișa o smerenie de suprafață, ci cu toată

sinceritatea și convingerea afirma despre sine că este cel mai mare păcătos din lume. Smerenia era experiența și trăirea sa interioară cea mai profundă, fără să-i fie necunoscută măreția harului Duhului Sfânt.

Această combinație era pentru mine surprinzătoare. [Părintele Porfirie](#) nu avea nici cea mai mică îndoială că vorbea de la [Duhul Sfânt](#). Iar dacă nu primea informația de la [Duhul Sfânt](#), nu deschidea gura. În același timp, spunea cu toată sinceritatea: „Pe mine toți oamenii mă consideră bun. Dar eu nu sunt bun. Sunt un om păcătos“. K.I.: Pentru că am ajuns până aici, aș dori să vă întreb următorul lucru: [Părintele Porfirie](#), ca de altfel toți Părinții Bisericii, este sălaș al Duhului Sfânt. În ce fel credeți că își alege [Duhul Sfânt](#) omul în care să locuiască?

I.B.: Este foarte greu să răspundem la această întrebare. Cred, însă, că atunci când înșiși părinții își scot în evidență nevrednicia, într-un fel cu adevărat evanghelic, este pentru noi un semn al credinței, iubirii și virtuții lor. [Duhul Sfânt](#) este acolo unde dorește, dar, în același timp, numai inimile curate pot să fie locuințe ale Celui Bun și Sfânt.

Așa a fost și cu [Părintele Porfirie](#), care s-a dus de mic copil la [Sfântul Munte](#), unde s-a supus cu totul părinților de acolo, pe care i-a iubit, s-a nevoit, a privegheat și a împlinit toate canoanele vieții ascetice – nu ca pe o obligație sau o slujire exterioară, ci ca pe o nevoie interioară. Toate acestea au făcut din el sălaș al Duhului Sfânt. Credința, iubirea fără margini, curăția desăvârșită și nepătimirea sunt condiții absolut necesare ale acestei stări harismatice, care îi caracterizează pe Părinții Ortodoxiei noastre.

[Părintele Porfirie](#) a avut multe harisme. A fost o figură profetică, ce avea în același timp și harul de a tămădui. Părintele nu vorbea despre darul său, însă acesta a fost mărturisit de cei pe care i-a vindecat de felurite boli, unele dintre ele chiar incurabile.

[Părintele Porfirie](#) avea și marele dar al păstoririi. Era în stare să plece în „călătorie“, de acolo unde se afla, până în Creta sau în Cipru, spre exemplu, ca să ajute un suflet despre care [Duhul Sfânt](#) îi descoperea că se află în nevoie. Față de omul la care se ducea, arăta multă blândețe și grijă.

K.I.: Făcea [părintele Porfirie](#) asemenea călătorii?

I.B.: Odată mi-a vorbit de niște mănăstiri din Serbia – unde se află, în ce stare sunt, cum arată locul din jurul lor, cum sunt munții, ce fel de oameni trăiesc acolo; totul în amănunt, fără să fi fost vreodată acolo cu trupul.

K.I.: Se pare că asemenea descrieri erau foarte frecvente.

I.B.: Ceea ce subliniez mereu este faptul că [părintele Porfirie](#) era un teolog foarte profund. A cercetat cuvântul lui [Dumnezeu](#) zi și noapte, încă din tinerețe. Eu predau [Noul Testament](#) la Facultatea de Teologie și totuși, de multe ori, am rămas rușinat dinaintea lui, când venea cu o grămadă de referiri din cărțile Vechiului Testament, în vreme ce [Noul Testament](#) îl știa aproape pe de rost. Dar și interpretările pe care le dădea erau roade ale lecturilor sale. Lucrul acesta nu s-ar fi întrevăzut din stilul cu care vorbea, stil pe care îl alegea anume ca să fie înțeles de toți.

În același timp, pătrundea până în adâncul sensurilor cuvântului lui [Dumnezeu](#). Astfel, fără să aibă pregătirea teologică obișnuită, putea să ne ajute pe noi, teologii. Se duceau la el chiar și profesori universitari, ca să îi ceară sfaturi duhovnicești. Mi-aduc aminte cu câtă limpezime și profunzime aborda problemele strict teologice. Aș putea spune că avea harisme numeroase și complexe. Era, cu adevărat, o combinație minunată a tuturor harismelor.

[Părintele Porfirie](#) spunea mereu că trebuie să fim optimiști și să avem nădejde, știind că Hristos este iubire.

Oricât de jos am cădea și oricât de mare ar fi amărăciunea și neputința noastră dinaintea marilor probleme ale vieții, nu trebuie să ne pierdem niciodată bucuria interioară, pentru că Hristos este viu și stă alături de noi. Nădejdea și optimismul pe care le transmitea [părintele Porfirie](#) se puteau citi pe toate chipurile oamenilor care ieșeau din chilia sărăcăcioasă și umilă din Kallisia și apoi din Oropos. Chipurile acelor oameni străluceau cu adevărat.

K.I.: El însuși a fost un copil vesel al Împărăției cerurilor.

I.B.: Exact... exact! Și deasupra tuturor lucrurilor puneă încrederea în [Biserica lui Hristos](#), ca trup teantropic și ca stâlp și temelie a adevărului<sup>28</sup>(I Timotei 3, 15 [n.t.]).

Pe mine, personal, m-a impresionat și mi-a folosit duhovnicește foarte mult un sfat pe care mi l-a dat odată și anume, să nu pun viața isihastă deasupra unei vieți active. A face deosebire între acestea două este, mai degrabă, un lucru fals și superficial. Așa cum spunea fericitul părinte, esența este să ne supunem voii adevărate a lui [Dumnezeu](#) și a Bisericii Sale și să iubim slujirea pe care o împlinim.

Vă mărturisesc faptul că mi-a fost foarte greu ca, după o viață retrasă și liniștită, în care aveam timp să studiez, întâlnindu-mă cu foarte puțini oameni, să trebuiască dintr-odată să-mi asum o viață publică, de responsabilitate

ecleziastică, să fac parte din comisii și delegații, să cutreier mereu capitalele europene, să mă întâlnesc cu politicieni și diplomați – lucruri pe care astăzi sunt obligat să le duc la împlinire, atât ca membru al sfântului Sinod, cât și ca urmare a diferitelor legături bisericești pe care le întreține Patriarhia noastră. Toate acestea mă obosesc foarte mult duhovnicește și mărturisesc că tânjesc după viața liniștită de odinioară, când mă duceam la Kallisia și nimeni nu știa de existența unui călugăr pe nume Irineu, de unde se trage el și alte asemenea.

[Părintele Porfirie](#) mi-a cerut să mă întorc în Serbia, pe când eu mi-aș fi dorit să rămân undeva în [Sfântul Munte](#), aproape de el. Aceasta era nevoia mea interioară, dar părintele mi-a spus că nevoia Bisericii era să mă întorc în Serbia și să-mi slujesc țara. Iată cuvintele sale:

– Ascultă, fiul meu. Când lucrurile acestea sunt cerute de Biserică și sunt binecuvântate de duhovnicul tău, iar tu împlinești ascultarea din tot sufletul, atunci, prin harul lui [Dumnezeu](#), slujirea ta exterioară se transformă în rugăciune, fără ca tu să-ți dai seama. Dar dacă alegi să mergi chiar și în cel mai liniștit loc din [Athos](#) sau la orice mănăstire ai dori, și o faci împlinindu-ți propria voie, ca să te simți tu mai bine chiar și duhovnicește – adică să te simți bine duhovnicește, fără binecuvântarea Bisericii sau a duhovnicului tău –, atunci, orice ai face, totul va fi în zadar.

K.I.: Ceea ce v-a spus părintele este surprinzător.

I.B.: Da. Pot să vă mărturisesc că de atunci și până astăzi, când lucrez, îmi aduc aminte de aceste cuvinte și mă liniștesc.

## **Convorbire cu Mitropolitul Muntenegrului, Amfilohie Radovici, profesor la Facultatea de Teologie a Universității din Belgrad**

[Capitolul precedent](#)

[Urmatorul capitol](#)

A.R.: [Părintele Porfirie](#) a fost una dintre cele mai luminoase personalități ale acestor vremuri. Îi umplea de nădejde pe oamenii care se apropiau de el și îi reînnoia duhovnicește.

L-am cunoscut pe vremea când stătea încă la [Kallisia](#), împreună cu sora sa, [călugărița Porfira](#). Așa cum știți, la [Kallisia](#) a ajuns după ce a slujit la [biserica Sfântul Gherasim](#) a Policlinicii din Atena și înainte de a se duce la Oropos, unde a reînviat Sihăstria de maici Schimbarea la Față.

Acolo am făcut privegheri, alături de diferiți teologi din Atena și de [părintele Vasile Gondikakis](#), care este acum catehumen la [Mănăstirea Ivion](#) de la Muntele [Athos](#). [Părintele Porfirie](#) a fost mereu un om smerit, care nu cerea niciodată să se impună. Vorbeam cu el, îmi dădea sfaturi, iar odată mi-a spus:

– Pe vremea când slujeam la Policlinică, eram adesea martorul următoarei scene: doctorul începea să-l consulte pe bolnav, iar bolnavul protesta și spunea că nu-l doare acolo unde-l cerceta doctorul, ci în altă parte. Iar doctorul îi răspundea: „Poate că te doare acolo unde spui, dar problema este în altă parte“.

Și [părintele Porfirie](#) continua:

– Așa se întâmplă și în viața duhovnicească. Noi credem că lucrurile sunt într-un fel, dar de fapt cauzele întâmplărilor bune sau rele din existența noastră se află în altă parte.

Ceea ce m-a impresionat foarte mult a fost următorul fapt: pe vremea când eram Mitropolitul Banatului<sup>29</sup>(Este vorba de Banatul sârbesc [n.r.]), niște tineri din Serbia s-au dus la [părintele Porfirie](#). Unul dintre ei a ridicat o problemă, iar părintele a spus:

– Să mergi la mănăstirea unde este [părintele Amfilohie Radovicii](#). În jurul mănăstirii se află morminte în care sunt moaște uitate ale pustnicilor. Să te duci acolo, pentru că mănăstirea aceea este binecuvântată.

[Părintele Porfirie](#) le vedea pe toate cu harima străvederii, pentru că niciodată nu fusese în acele locuri. Și, cu adevărat, tânărul despre care am vorbit s-a dus la mănăstirea pomenită de [părintele Porfirie](#), unde rămas pentru totdeauna.

Oamenii ca [părintele Porfirie](#) ne ajută să-L vedem pe adevăratul [Dumnezeu](#) și pe adevăratul om. Cu toții avem nevoie de [Dumnezeu](#) și de oamenii care sunt martorii prezenței Lui în viețile noastre, în locul și în momentul istoric în care trăim. Ne vom mântui împreună cu toți sfinții<sup>30</sup>(II Cor. 1, 1 [n.t.]), așa cum spune [Apostolul Pavel](#). „Norul“ acesta de sfinți a existat, există și va exista până la sfârșitul lumii.

## **Convorbire cu Gheorgos Galitis, profesor la Facultatea de Teologie a Universității din Atena, scriitor**

[Capitolul precedent](#)

## Urmatorul capitol

K.I.: Părinții Ortodoxiei sunt acei îndrumători iluminați care au ajuns la măsura cea mai înaltă a virtuții și a sfințeniei, urmare a punerii în lucrare a învățăturilor Evangheliei. Ei sunt părinții trăitori, care prin [harisme](#) Duhului Sfânt îi îndrumă pe oameni, îi ajută să se cunoască pe ei înșiși și să dea un sens adevărat vieții lor. [Părintele Porfirie](#) este deja cunoscut în întreaga lume grecească. Cu toate acestea, oamenii lui [Dumnezeu](#) doresc foarte mult să afle cât mai multe lucruri despre el.

Continuându-ne strădaniile de a scoate la lumină viața și lucrarea părintelui Porfirie, am avut marea bucurie ca profesorul universitar [Gheorgos Galitis](#) să ne împărtășească la rândul său experiențele legate de acest sfânt al secolului nostru, având în vedere faptul că a fost binecuvântat să se afle în preajma părintelui Porfirie timp de mai bine de cincisprezece ani.

G.G.: Vă mulțumesc, domnule Ioannidis, pentru ocazia deosebită pe care mi-o oferiți de a vorbi despre de-a pururi pomenitul nostru părinte.

Desigur, deja s-au spus foarte multe despre acest sfânt contemporan. Totuși, tema nu este epuizată. Eu, personal, îl slăvesc pe [Dumnezeu](#) pentru că m-am învrednicit să-l cunosc pe [părintele Porfirie](#). Fiecare vizită la el era un izvor de putere pentru mine și pentru familia mea. De fiecare dată când mergeam acolo, vedeam o mulțime de oameni – de multe ori, venea câte un autobuz plin –, nu numai din [Grecia](#), ci și din străinătate. Cu toții stăteau și așteptau să-l vadă pe părintele, în ciuda faptului că avea sănătatea șubredă. Scena aceasta îmi amintea de oamenii care ieșeau în pustie ca să-l întâlnească pe [Sfântul Ioan](#), Întemernicitorul Domnului, și să-i asculte predica despre smerenie.

[Părintele Porfirie](#) era un prooroc contemporan.

K.I.: Ce înțelegeți prin aceasta?

G.G.: Avea duhul proorociei, nu numai cu sensul de harismă a străvederii sau a înainte-vederii, ci și cu sensul de putere profetică. Era ca [proorocii Vechiului Testament](#), care vorbeau cu îndrăzneală și putere.

[Părintele Porfirie](#) era foarte fragil. Era vasul de lut despre care vorbește [Apostolul Pavel](#), spunând: avem comoara în vase de lut<sup>31</sup>(II Cor. 4, 7 [n.t.]). Vasul fragil de lut era [părintele Porfirie](#).

Au existat, desigur, și perioade în care sănătatea îi permitea să stea în picioare și-mi amintesc plimbările noastre, în timpul cărora discutam foarte multe lucruri. Însă amintirile mele legate de ultimii ani ai părintelui Porfirie au în centru cămăruța sa întotdeauna foarte încălzită – pentru că numai așa putea să fie menținut în viață. Stătea întins în pat și se însuflețea adesea de discuțiile pe care le purta. Iar când îl sunau fiii săi duhovnicești, ridica mâna în semn de binecuvântare; îi binecuvânta.

În cămăruța aceea erai conștient de prezența vie a Duhului Sfânt. Parcă-i simțeai mireasma.

K.I.: Vă rog să aveți bunătatea de a ne povesti câteva întâmplări din care să ne dăm seama de [harisme](#) deosebite ale părintelui Porfirie.

G.G.: Mi-am dat seama deja de multe lucruri, cum ar fi darul străvederii, care era cea mai cunoscută harismă a sa. De exemplu, descria cu precizie diferite persoane și locuri, ca și cum le-ar fi văzut el însuși. Iar noi ne miram.

K.I.: Avea în el un „televizor“, prin care vedea.

G.G.: Exact.

Un membru al familiei mele a mers la o mănăstire de pe o insulă. Când s-a întors și s-a dus la [părintele Porfirie](#), acesta a început să-i descrie nu numai mănăstirea pe care o vizitase, ci și alte mănăstiri din jur, fără să fi fost niciodată pe acolo.

Unui prieten de-al meu, care voia să cumpere un teren de construcții, i-a indicat exact ce pământ să achiziționeze, pentru că era important unde urma să trăiască, dat fiind faptul că avea probleme cu sănătatea. După cum se știe, [părintele Porfirie](#) putea să pună diagnosticul bolii de care suferea o anumită persoană făcând o „radiografie“. Soția mea avea o problemă de sănătate. [Părintele Porfirie](#) i-a cuprins capul cu mâinile și i-a spus exact ce avea. Iar în unele cazuri, nu numai că pune diagnosticul, dar zicea ce urma să se întâmple și ce lucruri trebuiau evitate pe parcursul tratamentului.

K.I.: Așa cum se știe, în afară de harul străvederii, [părintele Porfirie](#) îl avea și pe cel al înainte-vederii.

G.G.: Acest lucru înseamnă cunoașterea de dinainte a lucrurilor. Știa cum urma să se desfășoare un anumit fapt. Iar când îl întrebai cum de cunoștea toate acestea, el răspundea: „Nu e de la mine, ci de la [Duhul Sfânt](#)“.

Vedeți, dar, că smerenia lui era deosebită; dar și simplitatea lui era asemenea. Nu avea o falsă smerenie și nici nu spunea tot timpul, de exemplu „eu, nevrednicul“ și alte asemenea, ci primea darurile cu care era înzestrat prin cuvintele: „acestea sunt harisme ale Duhului Sfânt“.

K.I.: Era un copil adevărat al lui [Dumnezeu](#).

G.G.: Aș dori să-mi îngăduiți a mai insista puțin asupra smereniei părintelui Porfirie. Gândiți-vă că omul acesta mă întreba pe mine despre înțelesul unor fragmente din Sfânta Scriptură. Zicea:

– Domnule profesor, cum se interpretează, după părerea dumată, acest fragment?

De asemenea, mă mai întreba:

– Este corectă interpretarea aceasta?

Însă pe parcursul discuției, făcea observații care mă uimeau. Nu puteam să înțeleg cum de mintea sa pătrundea atât de adânc în sensurile lucrurilor.

Noi, cei care ne ocupăm cu interpretarea Sfintei Scripturi, luăm textul, ne folosim de Sfinții Părinți, de gândirea noastră... Însă observațiile părintelui Porfirie legate de Sfânta Scriptură aveau o asemenea valoare, încât vedeai că era luminat de [Duhul Sfânt](#). El ajungea să exprime puncte de vedere pe care noi, care ne ocupăm în mod „profesionist” de Sfânta Scriptură, nu le puteam concepe. Lucrul acesta arată că interpretarea Scripturii nu este de natură gramaticală sau filosofică, ci reprezintă trăirea în Biserică și prin Biserică a harului dăruit nouă prin cuvântul lui [Dumnezeu](#). Sfinții au acest har. Altfel spus, interpretarea Scripturilor este harul Duhului Sfânt, dăruit celor care se apropie de scrierile sfinte cu toată ființa lor. Fără harul Duhului Sfânt, toate interpretările și toată înțelepciunea noastră nu sunt decât o prostie dinaintea lui [Dumnezeu](#).

[Părintele Porfirie](#) trăia Sfintele Scripturi – era un om al Scripturii. Exemplele și cuvintele pe care le folosea erau luate din textele sfinte. Să vă mai spun un lucru: mi-aduc aminte de comentariile sale entuziaste, de pe vremea când am făcut traducerea Noului Testament în limba greacă actuală. Mi-a spus că ar vrea să aibă multe exemplare, ca să le dea tinerilor care veneau la el, căci îl dureau sufletul pentru faptul că mulți oameni, mai ales tinerii, citesc Biblia fără să o înțeleagă. Astfel, am avut grijă să-i trimitem câteva exemplare.

Când erai în preajma părintelui Porfirie, simțeai că te afli dinaintea unui sfânt și înțelegeai cu adevărat ce înseamnă om sfânt: simplitate și smerenie.

K.I.: Așa cum spunea un pustnic de la [Sfântul Munte](#), și anume ieromonahul rus [Tihon](#), în fiecare dimineață, când începe o nouă zi, [Dumnezeu](#) binecuvântează întreaga Creație cu o mână. Dar când vede un om smerit, îl binecuvântează cu amândouă mâinile.

G.G.: [Părintele Porfirie](#) Îl slăvea mereu pe [Dumnezeu](#). Pe buzele sale se aflau în permanență cuvintele „Slavă, Ție, Doamne” și „Doamne Iisuse Hristoase, miluiește-mă”. Era omul slăvirii și al rugăciunii.

Ceea ce trebuie să reținem de la [părintele Porfirie](#) este mireasma sfințeniei. Spunem că trebuie să-L urmăm pe Hristos, după cuvintele: Hristos a pățit pentru voi, lăsându-vă pildă, ca să pășiți pe urmele Lui<sup>32</sup>(1 Petru 2, 21 [n.t.]). A-L urma pe Hristos este o lucrare anevoioasă, ce durează întreaga viață. [Dumnezeu](#) ne-a dăruit sfinți, care au trăit ei înșiși urmarea lui Hristos, iar noi suntem chemați să îi urmăm pe acești oameni pe care [Dumnezeu](#) îi trimite în fiecare epocă istorică. Nu a existat nici o perioadă de timp în care să nu fi fost sfinți pe pământ. Epoca noastră are marii săi sfinți; mai sunt și aceia pe care nu-i știm sau pe care îi știm mai puțin.

Acest mare sfânt, pe nume Porfirie, despre care am auzit cu toții – unii mai mult, alții mai puțin –, iar unii dintre noi chiar l-am cunoscut, este exact unul dintre oamenii în stare să ne arate drumul care duce la Hristos. El a pășit pe urmele lui Hristos, iar noi pășim pe urmele sale.

Atunci când Apostolul spune: să-mi fiți mie următori, precum și eu lui Hristos<sup>33</sup>(I Cor. 4, 16 [n.t.]), nu rostește aceste cuvinte din egoism, ci vrea prin aceasta să ne facă să înțelegem că, dacă avem nevoie de vreun model pentru a ajunge la Hristos, să îl urmăm pe el. Același lucru este valabil și în cazul celorlalți sfinți.

K.I.: De altfel, sfinții sunt duhul viu al Evangheliei.

G.G.: Aș mai vrea să spun ceva și despre rugăciune. Cât de săraci sunt protestanții care nu au parte de rugăciunile sfinților, pentru că sfinții sunt mijlocitorii noștri dinaintea lui [Dumnezeu](#). Și nu exagerez spunând că în ceea ce-l privește pe [părintele Porfirie](#), care a fost atât de aproape de noi și ne-a cunoscut așa cum suntem, este foarte ușor să-i cerem ajutorul și să-l obținem.

## **Convorbire cu Stylianos Papadopoulos, profesor la Facultatea de Teologie a Universității din Atena, scriitor**

[Capitolul precedent](#)  
[Urmatorul capitol](#)

K.I.: Prin gura Proorocului Isaia, [Dumnezeu](#) a spus: Spre unii ca aceștia îmi îndrept privirea Mea: spre cei smeriți și cu duhul umilit<sup>34</sup>(Isaia 66, 2 [n.t.]). Cu smerenia și cu iubirea sa fără margini, [părintele Porfirie](#) a

atras asupra sa privirea lui [Dumnezeu](#), Care i-a oferit daruri mari și unice.

S.P.: [Părintele Porfirie](#), care a adormit în Domnul, adică s-a născut în lumea fericirii, la sânul Tatălui, cu puține zile după moartea părintelui Iacov, a fost, cu adevărat, un om sfânt, nu numai pentru că era cleric și călugăr, ci și pentru că, fără nici o îndoială, a fost plin de harisme dumnezeiești. [Dumnezeu](#) a binevoit asupra lui în foarte multe feluri.

[Părintele Porfirie](#) a fost una din figurile impresionante ale epocii în care trăim. Sau, ca să mă exprim mai exact, a fost unul dintre cei mai impresionanți oameni ai lui [Dumnezeu](#). Căci, din motive pe care numai [Dumnezeu](#) și el însuși le știau, [părintele Porfirie](#) nu se ascundea. Zicea despre [părintele Iacov](#) Tsalikis că era unul din oamenii cu cel mai pregnant har al străvederii din epoca noastră, dar că se ascundea pentru a nu fi slăvit.

K.I.: [Părintele Porfirie](#) nu încălca limitele slujirii sale, pentru că era un om foarte smerit.

S.P.: Așa este.

[Dumnezeu](#) a judecat altfel lucrurile cu [părintele Porfirie](#), care prezicea ce urma să se întâmple fără nici cea mai mică reținere. Era un izvor al harului înainte-vederii. De aceea, mulți din cei care îl cunoșteau pe [părintele Porfirie](#) vorbeau numai despre această harismă a sa.

Eu aș zice să ne îndreptăm atenția în altă parte. Ceea ce trebuie să ne amintim mereu despre [părintele Porfirie](#) este că a fost, cu adevărat, un mare ascet. În felul acesta trebuie să-l pomenim și să-l urmărim, dacă este cu putință.

Am adunat de la bătrâni mai multe mărturii grăitoare. Știați că timp de mai multe decenii, [părintele Porfirie](#) nu a dormit pe pat? Dormea pe jos. Nu vă uitați mai târziu, când lucrul acesta nu mai era cu putință, pentru că se îmbolnăvise... [Părintele Porfirie](#) se ruga noaptea întreagă. Dormea puțin și restul nopții îl dedica luptei duhovnicești, adică rugăciunii. În felul acesta a primit [harismele](#) pe care le cunoaștem și le admirăm.

K.I.: A fost un mare atlet al duhului și al lui [Dumnezeu](#).

S.P.: Mai pot adăuga încă ceva, nu pentru a vă contrazice, ci pentru a vă completa: era un campion.

K.I.: Fără îndoială.

## **Convorbire cu Gheorgos Papazahos, asistent universitar la Facultatea de Medicină, Universitatea din Atena**

### [Capitolul precedent](#) [Urmatorul capitol](#)

K.I.: Este o mare bucurie să-l avem alături de noi pe domnul asistent universitar cardiolog **Gheorgos Papazahos**, care a fost doctorul curant al părintelui Porfirie timp de paisprezece ani încheiați.

G.P.: Bucuria este a mea, pentru că mi se dă ocazia să spun câteva cuvinte despre fericitul părinte.

Noi, cardiologii, le facem întotdeauna pacienților palpate în zona inimii. Adică punem mâna în partea stângă a trupului, în zona cardiacă, și vedem cum bate inima. Pe [părintele Porfirie](#) îl cuprindeam mereu în brațe și cu o mână îi cercetam bătăile inimii, iar cu cealaltă, carotida. Desigur, lucrurile acestea sunt normale în cazul tuturor bolnavilor.

Însă în cazul părintelui Porfirie, făceam un lucru cam „viclean“. Când îl consultam, țineam mâna pe trupul lui mai multă vreme, având convingerea că ating un viitor sfânt al Bisericii noastre.

K.I.: Sunteți atât de emoționat, domnule [Papazahos](#); văd că aveți lacrimi în ochi. Lucrul acesta îmi sporește și mie emoția.

G.P.: Înainte să continui, vă rog să-mi permiteți, domnule Ioannidis, să spun că probabil sunt unii pe care îi deranjează aceste convorbiri despre [părintele Porfirie](#). Trebuie să vă mărturisesc că mai demult mă deranjau și pe mine.

„Nu erai credincios?“, mă vor întreba cititorii. Iată răspunsul: eram botezat, Îl iubeam pe [Dumnezeu](#) și mergeam la biserică. Trebuie, însă, să lămuresc un lucru: credința mea era rațională. Cu alte cuvinte, primeam în sufletul meu ceea ce trecea de filtrul rațiunii. Eram în stare, de exemplu, să ofer o parte din viața mea altui om, pentru că știam în mod rațional că lucrul acesta este bun, corect și ar trebui să se întâmple. Desigur, dacă aveam mai mulți bani, dădeam celui care avea mai puțini ca mine sau celui care flămânzea. Așadar, făceam toate acestea pentru că mi se părea logic.

Făceam ceea ce-mi dicta rațiunea. Însă îmi lipsea credința simplă a unui om de la țară; acea credință care primește minunile lui [Dumnezeu](#). De fapt, minunile erau lucrul cel mai dificil de acceptat pentru mine. E ușor să spui și să crezi că [Hristos](#) a fost un personaj istoric, adică S-a născut și a trăit pe pământ. Lucrul acesta este

cunoscut și acceptat de toți. Mai greu este de crezut, de exemplu, faptul că a înviat. Au credință adevărată numai aceia care cred în Înviere și în [minuni](#).

De ce spun lucrurile acestea? Pentru că omul care citește aceste rânduri și nu are credința cea adevărată va considera că am sărit de pe fix. Dar dacă are credința cea adevărată, care primește minunea, atunci va primi și ceea ce voi spune în continuare despre [părintele Porfirie](#).

Poate că unii se vor întreba: cum se poate ca un medic, asistent universitar, să stea să vorbească despre niște lucruri pe care le-a făcut un bătrânel... Oare nu este umilitor?... Le voi răspunde: acest bătrânel a fost un sfânt adevărat, care m-a ajutat să cred în [minuni](#) – lucru foarte important pentru viața mea duhovnicească.

K.I.: Când și în ce condiții l-ați cunoscut pe [părintele Porfirie](#)?

G.P.: [Părintele Porfirie](#) a fost cel mai deosebit om pe care l-am cunoscut vreodată.

El a vrut ca eu să fiu medicul lui. În august 1978, cu aproximativ paisprezece ani înainte de adormirea sa, a suferit un infarct miocardic și a fost internat la Atena. Unul dintre fiii săi duhovnicești – medic și profesor universitar – m-a chemat să mă duc să-l văd. Auzisem despre el, dar nu-l cunoșteam. Așadar, am mers la casa unde era găzduit. Era o persoană scundă, cu o înfățișare dulce, cu ochi albaștri și o barbă bogată.

După ce am terminat examinarea, mi-a spus:

– Noi doi o să ne înțelegem bine.

Când mă pregăteam să plec, le-a zis fiilor săi duhovnicești să mă plătească. Am protestat: „Ce spuneți, părinte? Să iau bani de la dumneavoastră? Nici în ruptul capului...” Iar părintele a răspuns: „Atunci, o să plătim altfel. O să te plătim călugărește. Dacă nu vrei bani, o să te plătim în povestiri”. Și l-a îndemnat pe unul din fiii săi duhovnicești, în casa căruia ne aflam, să-mi spună cum s-au cunoscut. Atunci, acesta a început să-mi povestească următoarea întâmplare:

În satul lui, un alt fiu duhovnicesc al părintelui avea un ogor pe care nu exista apă. Omul acela cunoștea capacitatea părintelui Porfirie de a găsi apă sub pământ. Așa că l-a rugat să meargă la ogorul său, ca să găsească apă. Părintele a primit, dar i-a cerut să nu mai ia pe nimeni cu el la ogor, ci să vină singur.

Dar el nu a ascultat și a luat cu sine un văr, căci se gândea că dacă părintele nu va găsi apă pe ogorul său, atunci poate că va găsi pe ogorul vărului, care era alături, și o vor împărți.

Dar când vărul său l-a văzut pe [părintele Porfirie](#) pe ogor, și-a ieșit din fire și a început să vorbească foarte urât și să înjure. Omul acela nu credea în [Dumnezeu](#) și se gândea că [părintele Porfirie](#) avea să-i înșele și să câștige bani de pe urma lor.

În momentul acesta al povestirii, a luat cuvântul [părintele Porfirie](#), care a continuat astfel:

„În timp ce omul acela striga și înjura și mă acuza de o groază de lucruri, eu i-am spus: «Ridică-ți bluza să vedem cele două operații pe care le-ai făcut. Așa cum știu că ai făcut două operații, știu și dacă pe ogorul acesta este apă sau nu».

Cum m-a auzit, s-a mâniat și m-a înjurat și mai tare, căci, chipurile, nu făcuse niciodată operație. L-a luat ca martor pe vărul său, adică pe fiul meu duhovnicesc, care a fost de acord cu el, zicând și el că vărul său nu făcuse nici o operație. Dar nu voia să-și ridice bluza. Atunci, eu m-am repezit asupra lui cu putere, i-am ridicat bluza și am văzut o tăietură de operație oblică, de la stern în jos, și o altă tăietură, oblică și aceasta, de la stomac în jos.

Ce se întâmplase, de fapt? Cu un an înainte, omul acela fusese la muncă în America. Atunci și-a perforat stomacul și îi ieșeau alimentele în peritoneu. L-au transportat de urgență la spital, i-au făcut operație și i-au cusut perforația, ca să nu mai iasă alimentele din stomac. Aceasta a fost prima operație pe care a făcut-o. Însă după câteva zile, a făcut peritonită, din cauza ieșirii conținutului stomacului în peritoneu, adică în cavitatea abdominală, așa că i-au făcut o a doua operație, rezultând astfel a doua tăietură.

Dar întorcându-se din America în sat la el, nu a spus nimănui despre cele două operații, pentru că uneori, în satele noastre, fetele nu se mărită cu bărbați care au făcut operații. Și pentru că era necăsătorit, a ascuns acest fapt“.

Și [părintele Porfirie](#) a continuat:

„Fii atent să-ți spun cum a reacționat când i-am ridicat bluza și s-au văzut cele două tăieturi. A îngenunchat dinaintea mea, a început să plângă, mi-a cuprins picioarele cu brațele și a strigat astfel: «Spune-mi ce sfânt ești, pentru că nu ești om, ești sfânt». Și plângând, a plecat alergând spre sat.

Am rămas pe ogor cu fiul meu duhovnicesc. Cu adevărat, am găsit apă, dar nu era bună – era apă sărată. Se afla la patruzeci și nouă de metri adâncime.

Peste puțină vreme, întreg satul a venit la ogorul unde ne aflam, cu ripidele înainte, împreună cu preotul și cu

dascălul. Ce se întâmplase? Omul acela cu operația s-a dus plângând spre sat, a bătut ca ieșit din minți clopotele, a fost prin cafenele, i-a adunat pe săteni și le-a spus să meargă cu toții la marginea satului să vadă un sfânt. Le-a povestit ce se întâmplase și le-a arătat cele două tăieturi de operație.

M-au luat cu ei în sat, unde am stat o săptămână întreagă, până ce i-am spovedit pe toți“.

K.I.: Impresionant...

G.P.: Această povestire a fost, așa cum v-am mai spus, prima răsplată pe care am primit-o de la [părintele Porfirie](#).

K.I.: O răsplată importantă, într-adevăr.

G.P.: Și știți, domnule Ioannidis, de ce-mi amintește această întâmplare, de fiecare dată când mă gândesc la ea? De samarineancă. Așa cum se știe, atunci când [Hristos](#) i-a spus care era viața ei, tulburată de cele auzite, și-a lăsat găleata la fântână și a alergat spre cetate, spunând tuturor celor pe care-i întâlnea: „Veniți să vedeți un om care mi-a spus tot ce am făcut, chiar și cele mai ascunse taine ale mele. Să fie acesta Hristosul?“ Iar samarinenii au ieșit din cetate și s-au dus să-L întâlnească.

K.I.: Această comparație este foarte frumoasă. Pe [părintele Porfirie](#), tot [Hristos](#) l-a luminat ce să spună.

G.P.: Am stat foarte mult timp alături de [părintele Porfirie](#). Numai cei care au trăit aproape de el pot înțelege toate aceste lucruri pe care le povestesc.

Să ne întoarcem la ziua în care l-am cunoscut. L-am întrebat când a simțit în el pentru prima oară că i se întâmpla un lucru peste fire; când a conștientizat puterea aceea de sus care îl făcea să fie altfel decât ceilalți oameni. Iată ce mi-a răspuns:

„Pe vremea când eram în pustia Sfântului Munte, stăteam într-o chilie cu doi părinți, de care făceam ascultare oarbă și pe care îi iubeam nespun de mult. Odată, cei doi părinți au plecat din chilie și s-au dus undeva, în lume, ca să spovedească oameni. Și pentru că nu se mai săvârșea [sfânta Liturghie](#) în chilia noastră, mi-au spus să merg la biserică și să mă împărtășesc.

Și cu adevărat, când a venit ziua de duminică, m-am dus și m-am împărtășit. Pe drumul de întoarcere spre chilie, eram atât de emoționat și de bucuros că îl luasem în mine pe [Hristos](#), încât am strigat: «Slavă Ție, Doamne, slavă Ție preasfinte – a doua Persoană a Sfintei Treimi –, că ai venit din nou și ai intrat întreg în mine, săracul Nichita<sup>35</sup>(La puțină vreme după ce a rămas la [Sfântul Munte](#) – era de doisprezece ani atunci când a plecat pe ascuns în [Athos](#) –, a primit numele de Nichita. Numele de Porfirie i-a fost dat câțiva ani mai târziu, de Arhiepiscopul Sinaiului, Porfirie al treilea, când l-a hirotonit diacon și, mai apoi, preot [n.a.].)».

La un moment dat, am simțit că pășesc, dar nu așa cum aș pași pe pământ, ci ca astronautii. Dintr-un pas, ajungeam cu zece metri mai încolo. Nu avem greutate; parcă eram de vată. M-am speriat. Și așa cum eram, am privit spre munte și, mut de uimire, am constatat că puteam vedea prin el. Ca și cum muntele ar fi fost de sticlă, vedeam ce se întâmpla în spatele lui. I-am văzut pe părinții mei, care se întorceau pe o cărare, deși erau pe partea cealaltă a muntelui.

Mi-am zis. «Ce mai e și asta, Doamne...», și am început să-i aștept pe părinți, ca să văd dacă, într-adevăr, se întorc. Și la un moment dat, i-am văzut la cotitura de unde puteau fi văzuți de toți“.

K.I.: A obținut darul străvederii dintr-odată.

G.P.: Exact.

A alergat într-un suflet la ei, le-a mărturisit ce se întâmplase, iar ei l-au liniștit și i-au spus să se roage mai mult.

K.I.: Dacă nu greșesc, [părintele Porfirie](#) – pe atunci călugărul Nichita – a primit harisma aceasta la șaptesprezece ani.

G.P.: În anul 1993, m-am dus la [Kapsokalivia](#), iar părinții de la Schit m-au luat și mi-au arătat locul exact unde s-a întâmplat evenimentul acela minunat. Cine stă acolo mai multă vreme este învăluit de o mireasmă plăcută.

La vârsta de 21 de ani a devenit preot, iar la 23 – duhovnic. Pe cei care se duceau să se mărturisească la el, nu-i privea drept în ochi, după cum mi-a spus chiar el, ca să nu-i facă să se simtă prost. Le arunca doar o privire în momentul în care intrau la el, după care își lăsa ochii în jos. De multe ori, chiar înainte ca oamenii să apuce să spună ceva, el le zicea: „De pe hârtia pe care ai scris-o, numai punctele trei și cinci sunt păcate. Spune-mi numai despre numerele trei și cinci, iar dacă ne rămâne timp, mai vorbim și despre celelalte“.

K.I.: Presupun că [părintele Porfirie](#) le vorbea astfel înainte ca ei să apuce să scoată hârtia din buzunar sau din geantă.

G.P.: Desigur. Oamenii ieșeau de la el entuziasmați de cât de puternic era darul său străvăzător. Vorbeau despre lucrul acesta în dreapta și în stânga și mulți se adunau și se duceau să se mărturisească la [părintele Porfirie](#).

K.I.: Sunteți un „pateric“ viu în privința părintelui Porfirie. Suntem nerăbdători să ne mai spuneți și altele.

G.P.: Mi-e greu să aleg ce anume să vă spun mai întâi. Vreau să vă povestesc multe lucruri, atâta vreme cât mi le mai amintesc. Dacă vreodată îmi voi pierde memoria, se vor pierde și acestea. [Părintele Porfirie](#) nu lăsa nimic scris. De aceea, este necesar să fie adunate mărturiile fiilor săi duhovnicești.

În continuare, am să vă povestesc un fapt care arată cât de intens trăia părintele Răstignirea și Învierea Domnului nostru Iisus [Hristos](#).

După cum mi-a spus el însuși, odată, în [Joia Mare](#), stătea și citea din Evanghelie în biserița Sfântului Gherasim al Policlinicii din Atena<sup>36</sup>(În această biserică, aflată lângă Omonia (piață din centrul Atenei – n.t.), [părintele Porfirie](#) a slujit vreme de treizeci și trei de ani [n.a.]). Când a ajuns la cuvintele Eli, Eli, lama sabahani?, adică: Dumnezeu Meu, Dumnezeu Meu, pentru ce M-ai părăsit?<sup>37</sup>(Matei 27, 46 [n.t.]), a ridicat ochii și L-a văzut pe Domnul răstignit, cu sângele șiroindu-I pe trup. A început să plângă atât de tare, încât n-a mai putut citi nici un cuvânt. A închis Evanghelia, a intrat în Altar, a lăsat cartea pe sfânta Masă și a îngenunchat. A rămas așa o vreme, dar s-a gândit că trebuie să înceapă slujba. S-a încurajat cum a putut, s-a stropit cu apă pe ochi și a ieșit afară ca să continue lectura din sfânta Evanghelie. Și intrând în naos, a văzut că toată lumea de acolo plângea.

K.I.: Este un lucru uimitor.

G.P.: Și el, care-și închipuise că totul nu fusese decât în imaginația lui, ca urmare a faptului că citise din Evanghelie...

K.I.: Dacă-mi permiteți, domnule [Papazahos](#), personal, cred că în acest caz [Dumnezeu](#) a intervenit și l-a dus pe [părintele Porfirie](#) cu două mii de ani în urmă, ca să-L vadă cu ochii săi duhovnicești pe [Hristos](#) răstignit pe Cruce.

G.P.: Cum mi-a spus părintele, așa vă povestesc și eu.

[Părintele Porfirie](#) citea foarte clar textele bisericești, fără să se grăbească, și explica de ce:

– Cuvintele acestea nu le citim pentru [Dumnezeu](#). [Dumnezeu](#) le știe deja. Le citim ca să ne rugăm Celui preaînalt. De aceea, nu trebuie să le rostim în grabă, numai ca să terminăm, ci trebuie să le spunem rar, ca să le trăim în timp ce le citim.

Odată, după Înviere, m-am dus la părintele, iar el, cum m-a văzut, mi-a zis:

– Lasă radiografia. Astăzi este Învierea. Stai jos să-ți spun. Știi troparul „Prăznuim omorârea morții...”?

– Îl știu, părinte.

– Spune-l.

Am început să-l spun, iar după ce l-am terminat, m-a întrebat:

– L-ai înțeles?

– L-am înțeles.

Atunci a sărit iute din pat și mi-a zis:

– N-ai înțeles nimic. L-ai spus ca un psalt grăbit. Ce poți să-nțelegi din felul cum l-ai rostit? Știi ce înseamnă „Prăznuim omorârea morții, sfărâmarea iadului”? Înseamnă că de acolo de unde eram, condamnați la moarte veșnică, [Dumnezeu](#) ne-a luat și ne-a așezat dincolo, la viața veșnică, făcând astfel o punte peste veacuri. Timp de secole întregi, oamenii nu au putut trece spre mântuire.

Așadar, înțelegi ce a făcut [Hristos](#)? Cine putea să omoare moartea? Nimeni altul în afară de [Hristos](#) al nostru. Iar acum prăznuim începutul vieții veșnice. Și cum sărbătorim? Sărind în sus de bucurie. Ai văzut pe câmp iezii cum se zbenguie, mai beau un pic de lapte de la mama lor și apoi iar se zbenguie? Noi, creștinii, ar trebui să cântăm „[Hristos](#) a înviat” și să sărim în sus și să ne zbenguim de bucurie. „Prăznuim omorârea morții, sfărâmarea iadului”. Nu există bucurie mai mare ca aceasta.

În legătură cu acest tropar, mi-a dat și un sfat:

– Când ești trist și supărat, indiferent de motiv, stai și rostește rar „Prăznuim omorârea morții...”.

Concentrează-ți mintea pe cuvintele troparului și, dacă nu ți se schimbă starea imediat, să-mi zici mie cuțu.

Și cu adevărat, domnule Ioannidis, am încercat să văd dacă e așa cum zicea părintele. Mă gândesc la cuvintele troparului și îmi spun: „Ce problemă ai? [Hristos](#) a înviat. Nu mai e nici o problemă”.

K.I.: [Părintele Porfirie](#) ne transmitea mereu această bucurie a Învierii. Eu simțeam că zbor când plecam de la el.

G.P.: În 1989, m-am dus la [Ierusalim](#) la un congres medical. Cât timp am stat acolo, am fost de trei ori să mă închin la preasfântul Mormânt. După ce m-am întors în Atena, am mers la [părintele Porfirie](#), fără să-i spun nimic de călătoria mea. M-am dus să-i fac cardiogramă.

Mi-a spus să mă apropiu și m-a prins de mână. Credeam că vrea să facă așa cum făcea cu ceilalți: le lua pulsul, după care începea să le vorbească. Unuia îi spunea despre caracterul său, altuia despre copiii pe care îi avea,

altuia despre serviciu, în funcție de problemele cu care se confrunta fiecare în parte. Credeam că la fel va proceda și cu mine. Dar mă înșelasem.

Cum i-am dat mâna, a sărit din patul unde stătea întins în ultimii ani și mi-a sărutat-o. Eu am protestat și am tras-o cu putere înapoi. Iată ce mi-a spus el:

– Nu mâna asta a atins [sfântul Mormânt](#)? Dacă a atins [sfântul Mormânt](#), atunci Porfirie nu trebuie să o sărute?  
K.I.: Am rămas fără grai.

G.P.: La Universitate predau cardiografia ca disciplină opțională. Deoarece cardiografia prezintă un interes deosebit, fiind practică de toți cardiologii, nu sunt studenți care să nu vrea să urmeze acest curs. Astfel, de cele mai multe ori, amfiteatrul este plin de studenți. Le mai spun glume, anecdote, râdem împreună, îi iubesc, mă iubesc și ei – pe scurt, avem o relație cordială.

Astfel, de multe ori îmi venea în minte o idee pe care, în cele din urmă, i-am mărturisit-o părintelui Porfirie ca pe o dilemă de-a mea:

– Părinte, copiii acestora le vorbesc ore întregi despre cardiografie. Ei primesc orice-aș spune eu. Și dacă-i iubesc și ei mă iubesc pe mine, în afară de cardiografie, pe care o vor folosi câți ani... – douăzeci, treizeci, patruzeci, haide, cincizeci de ani de medicină – n-aș putea să le vorbesc și despre ceva duhovnicesc, ce durează o veșnicie? Să le spun să-L iubească pe [Hristos](#), să se mărturisească, să se împărtășească și să se ducă la biserică... Desigur, pe mine Universitatea mă plătește să predau cardiografia, nu să propovăduiesc. Și la urma urmei, poate că unii dintre studenți nu vor să le vorbesc despre asemenea lucruri, sau poate chiar nu cred în [Dumnezeu](#). Dar de ce nu, vreodată, după ce voi termina lecțiile de cardiografie, pe care studenții le aplaudă, așa cum îi aplaud și eu pe ei, n-aș putea să le zic: „faceți un pas și către [Hristos](#)“...

Ascultați ce mi-a răspuns [părintele Porfirie](#):

– Și unde este dilema? Când te duci să predai, ești împărtășit?

– Da, părinte, sunt.

– Te împărtășești duminică?

– Mă împărtășesc cu binecuvântarea sfinției voastre.

– Atunci, în amfiteatru intră Însuși [Hristos](#). La ce-ți mai trebuie cuvinte, dacă Îl ai pe [Hristos](#) în tine când vorbești la catedră? Ce să le spui copiilor despre [Hristos](#)? Lasă-i în pace. Să nu le spui nimic.

K.I.: Iată cum abordează lucrurile un om cu adevărat înduhovnicit, care trăiește prezența lui [Hristos](#)...

G.P.: Iar prin cuvintele sale, practic m-a determinat să mă duc întotdeauna împărtășit la amfiteatru.

Odată, când mă aflam într-o stare de înălțare spirituală alături de el – toți cei care treceau pe la el simțeau această înălțare, care era cu atât mai intensă, cu cât petreceau mai mult timp în prezența sa –, l-am întrebat:

– Părinte, ce trebuie să facă omul atunci când vrea să se dăruiască lui [Dumnezeu](#) și să aparțină Lui cu totul; să scoată din el tot ce este demonic și să-L lase înăuntru pe [Hristos](#)?

– Ce facem, măi Gheorgakis, atunci când avem obloanele trase și este întuneric înăuntru? Deschidem obloanele, ca să intre lumina. Nu încercăm să alungăm întunericul cu mâinile, și nici cu vreun felinar. În același fel, să nu încerci să scoți demonii din tine, ci să îți deschizi larg ușa inimii către [Hristos](#) și să spui: „Vino, Iisuse Hristoase“. Astfel, [Hristos](#) intră în tine și întunericul se împrăștie. E simplu. Foarte simplu.

K.I.: Iată cât de intens trăia părintele prezența lui [Hristos](#).

Domnule [Papazahos](#), l-ați văzut vreodată pe [părintele Porfirie](#) plângând?

G.P.: Da. De două sau trei ori l-am văzut plângând în hohote.

Prima dată a fost atunci când a murit copilul unui prieten de-al său, oftalmolog în Atena. Era o fetiță de zece ani. Pe drumul Mesoghio, a lovit-o o mașină și a murit pe loc. Era primul vlăstar al unei familii cu mulți copii, pe care părintele o iubea nespus.

În timpul înmormântării, eu făceam consultații la cabinet, când m-au sunat de la Oropos: „Vino repede, că moare părintele!“ „Ce s-a întâmplat?“ am întrebat eu. „A căzut jos și a leșinat“, mi-au răspuns. Am ținut telefonul deschis și le-am dat instrucțiunile pentru primul ajutor – până la Oropos făceam o oră pe drum –, dar, între timp, părintele și-a revenit și mi-a spus la telefon: „Vino, dar nu te grăbi“.

Când am ajuns acolo, surorile mi-au zis să intru la părintele, dar să nu vorbesc deloc, așa cum ceruse el însuși. În camera părintelui era tatăl fetei care tocmai fusese înmormântată. L-am îmbrățișat, l-am sărutat și am început să plângem amândoi. Atunci, bătrânul a sărit din locul lui și a strigat: „Ieșiți afară amândoi! Nu vă mai pot suporta“.

Și, cu adevărat, am ieșit afară. După o vreme, [părintele Porfirie](#) a trimis să mă cheme înăuntru. Iată ce mi-a spus:

– Mă ierți că v-am zis să ieșiți afară, dar știi ce mi se întâmplă astăzi?

– Ce, părinte?

Și a început să-mi spună plângând:

– În timpul înmormântării, am văzut o lumină puternică deasupra bisericii. Am văzut lumina aceasta tot timpul cât a durat înmormântarea, chiar și când au dus sicriul spre mormânt. De când au coborât sicriul și l-au acoperit cu pământ, nu am mai văzut-o.

– Opriți-vă, părinte, că o să pățiți ceva de atâta emoție, și o să pătesc și eu...

K.I.: Au trecut atâția ani, și tot plângeți, domnule [Papazahos](#), când povestiți întâmplarea aceasta cutremurătoare.

G.P.: Nu pot să-mi opresc lacrimile...

Într-una din multele mele vizite la [Sfântul Munte](#), l-am întâlnit pe [părintele Hristofor](#), care a avut o experiență deosebită: l-a văzut pe [Sfântul Gheorghe](#) viu dinaintea sa și a vorbit cu el. În timp ce-i povesteam lucrul acesta părintelui Porfirie, el a început să plângă. Atât de tare s-a emoționat, încât, la un moment dat mi-a spus:

„Oprește-te, Gheorghe, nu mai suport“. Însă după aceea, și-a șters lacrimile și m-a îndemnat: „Hai, că mi-a trecut. Mai spune-mi despre [părintele Hristofor](#)“...

Acesta era [părintele Porfirie](#).

K.I.: A fost un sfânt al secolului XXI, așa cum bine s-a spus.

G.P.: Am să vă povestesc o întâmplare pe care mi-a spus-o recent un prieten de-al meu, care este inginer și construiește blocuri împreună cu tatăl său, care este arhitect.

M-am întâlnit cu el la o mănăstire la care mă duc des, iar el mi-a spus că sărbătorea ziua în care a fost salvat și a început să-mi povestească:

„În timp ce construiam un bloc, muncitorii m-au informat că se stricase compresorul. M-am dus la fața locului – pentru că se mai întâmplase să se strice compresorul și l-am reparat eu însumi – și am constatat că problema era acolo unde cablul electric intră în mașină. Așadar, am deschis compresorul și-am început să repar. Priza era în altă cameră, iar eu nu m-am dus să văd dacă aparatul era conectat la sursă.

Cum stăteam eu acolo și reparam, am simțit la un moment dat că îmi amorțește mâna dreaptă. După aceea, mi-a amorțit și mâna stângă. Dar pentru că eram concentrat să repar defecțiunea, nu am dat importanță amorțelii. Am continuat, dar mâinile nu lucrau cum trebuia. Mi-a căzut patentul din mână și m-am aplecat să-l apuc. Atunci, am înțeles că ceva nu era în regulă. M-am dus în camera alăturată și am văzut că ștecherul compresorului era în priză. Am rămas uluit cum de nu mă electrocutasem mortal.

A doua zi, m-am dus la [părintele Porfirie](#), de care sunt legat, așa cum știi. De cum m-a văzut de la depărtare, fără să apuc să vorbesc, mi-a strigat:

– Hai încoace. Și zici că ești și om de știință... Ce mi-ai făcut, bre, ieri? Știi de câtă putere am avut nevoie ca să țin curentul acela departe de tine?“

K.I.: Incredibil...

G.P.: Ați văzut?... De atunci, prietenul acesta al meu sărbătorește în fiecare an salvarea de la moarte datorată părintelui Porfirie.

K.I.: Mari și minunate sunt lucrurile Tale, Doamne<sup>38</sup>(Apocalipsa 15, 3 [n.t.])...

G.P.: Vă repet că sunt în deplinătatea facultăților mintale și afirm categoric că nu am adăugat absolut nimic la ceea ce mi-a povestit prietenul meu.

Într-o zi, pe vremea când [părintele Porfirie](#) încă locuia în chilia de la Oropos, adică înainte să se ducă la Sihăstria Schimbarea la Față, m-am dus până la el. Era o vreme ploioasă. O mulțime de oameni așteptau în mașini să le vină rândul să intre la părintele. M-am dus la el, l-am consultat, i-am făcut cardiografie și am discutat. La un moment dat, mi-a spus:

– Nu pleca acum, ca să vezi ceva.

– Ce, părinte?

– Vine acum un taximetrist din Kalamata ca să-mi povestească ceva.

Am rămas mirat. Dat fiind faptul că pe atunci părintele nu avea telefon, m-am întrebat în sinea mea de unde știa că pe drum se află un taximetrist din Kalamata, care venea la Oropos ca să-i spună ceva...

Peste puțină vreme a intrat înăuntru o nepoată de-a sa care i-a spus că venise un taximetrist din Kalamata care voia să-i vorbească. M-am ridicat să plec, ca să-i las singuri, dar părintele mi-a zis:

– Stai, nu pleca. Vrea să-mi povestească ceva despre o femeie care a rămas însărcinată. Nu e nimic de ascuns. Poți să rămâi.

În fine, taximetristul a intrat înăuntru și a spus:

– Binecuvântați, părinte. Doamna cutare mi-a zis să vin și să vă spun că, într-adevăr, prin rugăciunile sfinției voastre, este acum gravidă și așteaptă primul ei copil.

Am rămas uimit. Încă o dată L-am slăvit pe [Dumnezeu](#), plin de recunoștință că mă învrednicise să cunosc un asemenea om.

K.I.: Și noi suntem recunoscători Celui de Sus pentru toate aceste lucruri pe care îngăduie să le cunoaștem despre [părintele Porfirie](#) și despre ceilalți Părinți din veacul în care trăim. Ați dori să ne mai povestiți ceva, domnule [Papazahos](#)?

G.P.: Ar fi atâtea de spus...

K.I.: Un izvor nesecat de apă vie.

G.P.: Odată i-am vorbit despre o casă din Eghina, pe care ne-a lăsat-o moștenire socrul meu. Voiam să o reconstruiesc, pentru că suferise multe distrugerii în urma cutremurelor. Iată care a fost reacția părintelui:

– Să nu construiești acolo. Să vii să construiești aici, unde sunt eu.

– Da, părinte, dar știți... soția mea s-a născut în acel loc. La fel și copiii mei și suntem cu toții legați de casa aceea.

– Bine, bine. Așteaptă două minute să mă duc să o văd.

A tăcut o vreme, după care mi-a vorbit din nou:

– Sunt pe mare, exact dedesubtul casei tale, și văd pinii.

– Nu, părinte, nu sunt pini. Sunt arbori de fistic. În Eghina avem mulți asemenea copaci.

– Ce zici, bre?... Eu m-am înțepat în ace de pin.

Atunci, mi-am amintit că, lângă casă, soacra mea planta câte un pin de fiecare dată când i se năștea un nepot.

Aceștia erau pinii pe care îi văzuse [părintele Porfirie](#). Pentru că n-am fost atent, am uitat în momentul acela de pini, mai ales că de jur împrejur sunt foarte mulți arbori de fistic.

K.I.: Ceea ce ne povestiți este foarte impresionant.

G.P.: Imaginați-vă cum m-am simțit eu când l-am auzit cum descrie acele locuri. Părintele a continuat:

– În spatele pinilor se află un zid înalt de un metru și jumătate.

– O fi vreun coteț abandonat al vecinului...

– Se poate, pentru că este construit din chirpici. Dar să știi că în fața cotețului sunt o mulțime de pietre.

Nu i-am zis nimic părintelui, dar știam că în fața cotețului nu sunt pietre. Totuși, în duminica următoare, m-am dus în Eghina și am văzut în locul acela o grămadă de pietre. Ce se întâmplase? Domnul care are proprietatea alăturată este antreprenor. Așa că a dăruit undeva o casă, iar pietrele le-a adus pe ogor, ca să le folosească mai târziu. După aceea, le-am cumpărat eu, pentru o bisericuță pe care am ridicat-o pe terenul meu. Așadar, [părintele Porfirie](#) a văzut și grămada de pietre. Ca să înțelegeți cu câtă exactitate vedea lucrurile, prin harisma străvederii...

Să încheiem această conversație cu niște cuvinte pe care [părintele Porfirie](#) le-a rostit odată:

– Când voi muri, voi fi mai aproape de voi, căci moartea elimină distanțele.

Lucrul acesta îl simt pe deplin. Simt în permanență că este lângă noi.

## Convorbire cu H.M.P., fiu duhovnicesc al părintelui Porfirie timp de cincisprezece ani

### [Capitolul precedent](#)

### [Urmatorul capitol](#)

K.I.: A te afla timp de cincisprezece ani „la picioarele” – ca să folosesc o expresie plastică – unui Părinte cum se ivește din sânul Bisericii o dată la două sute de ani este un mare dar de la [Dumnezeu](#). Dar și pentru noi este o binecuvântare să aflăm fie și o parte din foarte multele întâmplări pe care domnul H.M.P., fiul duhovnicesc al părintelui Porfirie, le-a adunat în memoria sa timp de cincisprezece ani.

Folosirea doar a inițialelor numelui său se datorează dorinței sale de a rămâne anonim din motive duhovnicești.

Îi respectăm alegerea și îi mulțumim din suflet pentru lucrurile pe care s-a hotărât să ni le împărtășească.

H.M.P.: [Părintele Porfirie](#) era un om mic de statură, cu ochi albaștri, plin de voieșie și cu un zâmbet plăcut. Era o persoană în prezența căreia te simțeai atât de bine, încât puteai să-i pui orice fel de întrebare.

Recunoștea că avea darul străvederii. Într-o zi mi-a spus: „Darul acesta mi l-a dat [Dumnezeu](#) ca să mă fac mai bun”. Fiind foarte sporit duhovnicește, își simțea păcătoșenia pe deplin, lucru care se întâmplă cu toți sfinții.

Se duceau la el să-l vadă profesori universitari, care își dădeau seama imediat cu ce fel de om aveau de-a face.

Stăteau și-l ascultau așa cum îl ascultă elevul pe profesor. Am fost și eu martor la asemenea întâlniri, când am

însoțit niște academicieni și profesori universitari până la [părintele Porfirie](#). Deși nu făcuse decât patru clase, nu numai că atrăgea înspre el figuri ilustre de intelectuali, dar uneori chiar îi corecta când aceștia făceau vreo greșeală, iar ei îl priveau cu foarte mult respect.

Vorbind odată despre sfințenie, mi-a spus:

– Există trei grade ale sfințeniei. Pe treapta mai de jos se află sfântul care, după ce se roagă un sfert de oră, este vizitat de harul sfânt. La sfinții mai avansați, harul vine imediat ce ridică mâinile spre rugăciune; și mai există o categorie de sfinți – cei deasupra cărora harul sălășluiește în permanență.

Vorbindu-mi altădată despre sfințenie, mi-a spus că sfântul este acela care nu face păcate și se roagă zi și noapte cu mâinile ridicate spre [Dumnezeu](#), putând să influențeze anumite situații în mod radical. Ca să înțeleg mai bine, mi-a dat următorul exemplu:

– Imaginează-ți un oraș cu cinci sute de mii de locuitori care păcătuiesc. Într-o mănăstire de acolo trăiește un călugăr nevoitor, care-și ridică mâinile curate către [Dumnezeu](#) și-L roagă să nu pedepsească mulțimea aceea de oameni care au păcătuit. Te pot asigura că, de dragul acestui pustnic, [Dumnezeu](#) nu pedepsește cinci sute de mii de oameni.

K.I.: Ceea ce ne povestiți este uimitor.

H.M.P.: Mi-a mai spus: „Să știi că nimic nu le este cu neputință sfinților lui [Dumnezeu](#). Ei pot cere ceva de la [Creator](#) și să primească întocmai ce au cerut. Puterea sfinților este foarte mare“.

Este deosebit faptul că [părintele Porfirie](#) comunica cu cealaltă lume.

K.I.: Cu Biserica triumfătoare.

H.M.P.: Da. O să vă povestesc un episod care m-a impresionat extraordinar de mult.

Odată l-am vizitat pe [părintele Porfirie](#) împreună cu o rudă de-a mea ca să-i spunem că în săptămâna care trecuse murise un om care era neam cu amândoi, iar la mai puțin de 48 de ore a mai murit cineva din familia noastră. Așa că l-am rugat pe [părintele Porfirie](#) să se roage pentru sufletele celor două persoane, fără să-i dăm vreo informație despre ele.

Patru zile mai târziu, am fost din nou pe la [părintele Porfirie](#), care ne-a spus:

– Mi-ați zis să mă rog pentru cutare femeie.

– Da, părinte.

– Era călugăriță?

– Da.

– Mi-ați spus cumva voi lucrul acesta?

– Nu.

– Această maică a fost mai înainte căsătorită. S-a călugărit după ce a murit bărbatul ei. Și bărbatul ei era bun. Dar una e să fii călugăr și alta e să fii mirean. Însă pentru cea de-a doua persoană despre care mi-ați spus trebuie să ne rugăm.

K.I.: Cutremurător! Părintele a văzut sufletele celor trei și a cunoscut în ce stare se afla fiecare. Lucrul acesta dovedește că vedea nu numai ce se întâmpla în această lume, dar și în cealaltă.

H.M.P.: Odată l-am dus pe un călugăr nevoitor de la [Sfântul Munte](#) la [părintele Porfirie](#) cu mașina mea.

Convorbirea lor, la care am asistat și eu, s-a învărtit în jurul rugăciunii. Călugărul l-a întrebat pe [părintele Porfirie](#) cum trebuie să ne rugăm. Iar părintele l-a întrebat la rândul său pe călugărul acela cum se ruga el.

Călugărul i-a răspuns: „Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui [Dumnezeu](#), miluiește-mă pe mine, păcătosul“. M-a întrebat și pe mine cum mă rog. „La fel mă rog și eu“, am răspuns. Apoi, părintele ne-a spus:

– Atunci când mă rog și rostesc aceste cuvinte, adaug mereu un pic de culoare. Spun cuvintele unul câte unul, le pronunț rar și accentuez pe „miluiește-mă“. De ce? Pentru că [Hristos](#) este și El o persoană. Și când vorbești cu El, ești dator să știi că nu vorbești la pereți, adică unui înțeles abstract sau unei situații. Vorbești cu [Hristos](#), Care te ascultă.

Și a continuat:

– Când vorbești cu părintele tău după trup, nu-i strigi, de exemplu, „Dă-mi și mie, măi, atâția bani“, pentru că o asemenea exprimare nu-i va plăcea și-ți va spune: „De ce-mi vorbești pe tonul acesta?“ Dar dacă fiul îi spune „Te rog, tată, dă-mi și mie cutare sumă, pentru că am nevoie“, tatăl îi va răspunde: „De ce să-ți dau numai atât? Pentru că ești un copil atât de bun, îți voi da de cinci ori mai mult“.

K.I.: Exemplul acesta este foarte bun.

H.M.P.: [Părintele Porfirie](#) lega mereu lupta duhovnicească de problema lăcomiei pântecelui. Spunea că, dacă omul reușește să mănânce cu măsură și în mod rațional, [Dumnezeu](#) îi completează lipsurile pe care le are. Mai

zicea că diavolul a reușit să-l scoată pe om din Paradis tot din cauza lăcomiei pântecelui, iar acum, [Dumnezeu](#) îl cheamă pe om ca să se lupte și să ia înapoi împărăția pe care a pierdut-o, zicând: „Războiește-te cu el ca să iei înapoi puterea pe care ți-a luat-o“.

Atunci i-am zis părintelui Porfirie:

– Așadar, lupta cu lăcomia pântecelui este foarte importantă. Iar el mi-a răspuns astfel:

– Lupta aceasta este atât de importantă pentru urcușul duhovnicesc, încât Părinții Bisericii noastre obișnuiau ca, atunci când își făceau de mâncare, să pună peste ea un pahar de zeamă amară, ca să nu simtă plăcerea mâncării.

– Și ce iese de aici?

– Ce iese? Ascultă să-ți explic: atunci când omul se nevoiește astfel, nu apucă să ridice mâinile spre cer, și asupra lui coboară harul lui [Dumnezeu](#).

K.I.: Mai există, însă, și un alt capitol, care se referă la marea majoritate a oamenilor, și anume viața în familie, cu multele sale probleme și dificultăți. Din proprie experiență, cunosc faptul că [părintele Porfirie](#) se interesa foarte mult de menținerea unor legături corecte între soți și de instituția sfântă a familiei. Grija lui permanentă era îndreptată spre creșterea copiilor într-o atmosferă sănătoasă, plină de pace și de iubire.

H.M.P.: Aveți perfectă dreptate. [Părintele Porfirie](#) se ocupa mai ales de legăturile dintre soți și de cele dintre părinți și copii.

Când se ducea la el vreun om însurat, care nu avea o soție bună, sau o femeie căsătorită ce nu avea un soț bun, dar și în primul caz și în al doilea, acești oameni își purtau crucea cu răbdare, părintele îi numea sfinți.

Odată a venit la el un om căsătorit, care nu era deloc un soț bun, dar ridica o biserică. Acesta i-a spus părintelui:

– Părinte, eu ridic o biserică frumoasă!

– De ce ridici, binecuvântate, această biserică mică, după ce ai stricat-o pe cea mare, care este casa ta?

K.I.: Cât de frumos i-a spus...

H.M.P.: Mereu le zicea părinților să nu se certe niciodată dinaintea copiilor lor, căci copiii, atunci când îi aud pe părinții lor certându-se, simt că se surpă casa pe ei.

K.I.: Așa este.

H.M.P.: El spunea astfel: „Copiii trebuie să crească având parte de mângâierea ambilor părinți, iar tatăl nu trebuie să fie foarte dur. Iar dacă vreodată este nevoie să aplice copilului vreo pedeapsă, să o facă cu foarte mare atenție și cu măsură, ca să nu-l traumatizeze pe copil“.

Odată ne-a povestit următoarea întâmplare:

– Odată am luat foarte multe bomboane și m-am dus la un orfelinat. Am împărțit bomboanele copiilor orfani, dar sufletele lor erau flămânde și inhibate, așa că nu aveau puterea să zâmbească. Am plecat de acolo și m-am dus să iau autobuzul. Când am intrat în autobuz, am văzut că niște pasageri se certau între ei: „Scoală-te de aici... Așază-te mai încolo! Strânge-ți picioarele...“ Strigau unul la altul și se înjurau. Atunci m-am gândit: „Copiii aceia sunt orfani de tatăl pământesc, iar acești copii sunt orfani de Tatăl ceresc“.

Și [părintele Porfirie](#) a continuat:

– Pentru că oamenii sunt orfani de [Dumnezeu](#), Care înseamnă bucurie, ei nu mai știu ce fac și își ies din fire. Dar dacă omul reintră pe drumul lui [Dumnezeu](#) și al Bisericii și-L cunoaște pe Tatăl său ceresc, atunci el nu se mai poartă ca un orfan și este tot timpul plin de bucurie. Ce este stresul, dacă nu tocmai starea de orfan față de Părintele ceresc?

Odată mi-a spus:

– Tu ești un om cucernic și vrei să-ți impui cucernicia și credința și celor din jur. Dar crezi că în felul acesta obții ceva? Procedezi greșit, pentru că oamenii au însușirea de a se opune. Îi spui unuia ceva, iar el nu face lucrul acela tocmai pentru că i l-ai spus tu. Dar dacă te vede pe tine că faci un lucru bun, poate că-l va face și el, căci va gândi: „Dacă omul acesta face așa, o să fac și eu la fel“. În schimb, dacă te rogi mereu lui [Hristos](#) și spui: „Doamne Iisuse Hristoase, Te rog, luminează-l și îndrumă-l pe omul acela“, atunci El va începe să-i trimită gânduri bune. De fiecare dată când tu spui, de exemplu: „Doamne, miluiește-l pe copilul meu“, copilul tău primește un gând bun de la [Hristos](#). Și cu cât te rogi mai mult, cu atât copilul tău va primi mai multe gânduri bune. Iar dacă acum copilul tău este ca o portocală necoaptă, încet, încet se va maturiza și va deveni așa cum vrei tu. Îți spun din propria mea experiență că acesta este cel mai bun mod pentru om de a-și rezolva problemele, indiferent de ce natură ar fi acestea. Celelalte metode pe care oamenii le folosesc din instinct eșuează de cele mai multe ori.

K.I.: Presupun că aveți să ne povestiți și o întâmplare concretă, care să certifice spusele părintelui Porfirie.

H.M.P.: Da. Eu însumi îi ceream să-mi dea diferite exemple ca să înțeleg mai bine cuvintele sale. Legat de ceea

ce spuneam mai înainte, mi-a povestit cazul unui cuplu a cărui fiică se îndepărtase de drumul lui [Dumnezeu](#). Comportamentul și modul de viață al acestei fete crease o asemenea situație, încât tatăl își ieșise din minți. Era foc și pară împotriva ei, voia să o omoare și alte asemenea exagerări. În cele din urmă, a acceptat să meargă împreună cu soția sa la [părintele Porfirie](#).

Părintele i-a spus tatălui:

– Chiar nu înțelegi ce se întâmplă aici? Diavolul i-a urcat fiicei tale în spinare. Acum face din ea ce vrea și o duce unde vrea. Nimic bun nu iese dacă te porți așa cu ea. Este nevoie de rugăciune. Tu și femeia ta să începeți să vă rugați împreună pentru fiica voastră și să nu o mai dojeniți în nici un fel.

Când se întoarce acasă seara târziu, așa cum vine de obicei, să-i spună: „Mâncarea este în frigider. Stai și mănâncă“. Atunci, fata voastră va avea un șoc și se va gândi: „De unde atâta politete la părinții mei cei barbari? ...“. Între timp, voi să nu încetați să vă rugați. Și să știți că fata voastră se va certa cu persoana care o duce spre rele. Iar când va veni să vă spună că a întrerupt relațiile cu anturajul acela, să-i ziceți: „Bravo, bravo, bine-ai făcut“, dar încercați să fiți indiferenți, ca și cum i-ați spune: „Pe noi ne depășește situația. Tu știi mai bine“. Și, cu adevărat, așa s-au desfășurat lucrurile. Într-o zi, fata i-a anunțat pe părinți că s-a despărțit de prietenii ei. De atunci, a luat-o pe drumul cel bun și s-a izbăvit.

K.I.: Iată cum, cu harul Duhului Sfânt, [părintele Porfirie](#) reușea să-i ajute pe oameni și să-i ducă spre mântuire.

H.M.P.: Cât privește harisma străvederii, o să vă mai povestesc o întâmplare legată de un căpitan de vas militar pe care-l întâlneam des la [părintele Porfirie](#) și cu care a devenit bun prieten.

Odată, după ce căpitanul acesta nu se mai dusese destulă vreme pe la [părintele Porfirie](#), în fine a ajuns la el și i-a povestit că fusese într-o misiune și că acostaseră într-un loc secret, adică nimeni nu știa unde se aflau. Atunci [părintele Porfirie](#) i-a spus:

– Să te întreb ceva: acolo unde ați stat ascunși, cum priveați spre vârful muntelui, nu era o bisericuță?

Căpitanul de vas a rămas uluit, văzând că Duhului Sfânt nu îi este nimic ascuns.

Altădată, un cunoscut de-al meu, care se afla într-un orașel european, l-a sunat pe părinte și i-a cerut sfatul într-o problemă pe care o întâmpina. Atunci părintele i-a spus:

– Eu te văd în momentul acesta. Acolo unde ești, este marea, iar de jur-împrejur sunt multe blocuri mici. Între blocurile acelea se află un bloc mare, iar în spatele lui este un munte înalt.

K.I.: Pentru cineva care nu l-a cunoscut pe [părintele Porfirie](#), este greu de crezut un lucru ca acesta.

H.M.P.: Odată, cineva l-a sunat dintr-o regiune muntoasă a Ciprului. În timp ce discutau, domnul acela i-a spus părintelui că fusese în aceeași zi în excursie la o bisericuță de lângă un râu. Atunci a avut loc următorul dialog:

– Foarte bine. Uită-te spre Apus, sus, pe munte. Ce este lucrul acela înconjurat de un zid?

– Vă referiți la biserica Sfântului Gheorghe?

– Așa, bravo. Acum să mergem pe drumușorul ce pleacă de la această biserică și pe dreapta, ce frumusețe vedem?

– Vorbiți despre bisericuța Sfintei Parascheva?

– Așa...

K.I.: Lucrurile acestea sunt unice. Ele ne aduc aminte de cuvintele Domnului nostru Iisus [Hristos](#): Eu sunt vița, voi sunteți mlădițele. Cel ce rămâne întru Mine și Eu în el, acela aduce roadă multă<sup>39</sup>(Ioan 15, 5 [n.t.]).

## Convorbire cu Xenia Giannopoulou, fiică duhovnicească a părintelui Porfirie

[Capitolul precedent](#)

[Urmatorul capitol](#)

K.I.: Doamnă Xenia, ați fost binecuvântată de [Dumnezeu](#) să-l cunoașteți pe unul dintre cei mai mari Părinți ai secolului nostru. Noi, care l-am cunoscut pe [părintele Porfirie](#) mai puțin, îl considerăm un mare dar al lui [Dumnezeu](#) către Biserică și dorim să beneficiem de mărturia dvs. legată de experiența pe care ați avut-o alături de acest mare părinte. Pentru început, cum l-ați cunoscut?

X.G.: Am auzit despre el încă din 1974, dar atunci abia ajunsesem în [Grecia](#) și nu știam despre ce era vorba.

Mi-am zis că trebuie să fie vreun stareț și mi-am pus în gând să mă duc să-l văd.

Însă după aceea... se pare că a fost de la [Dumnezeu](#), pentru că mereu m-am rugat să cunosc un om care să simt că are duh. Și, cu adevărat, ceea ce spunea părintele era de la [Dumnezeu](#), de parcă L-ai fi văzut pe [Creator](#) dinaintea ta. Aveam deplină încredere în vorbele sale. Nu m-am îndoit niciodată.

Prima dată când m-a primit, era ora șase dimineața. Mi s-a spus că ora aceea este cea mai bună pentru asemenea

vizite, sau poate și mai bună este ora cinci, pentru că monahii se trezesc și se roagă și, astfel, dimineața au mai mult har. Fiecare privește lucrurile acestea așa cum crede de cuviință. Așadar, am vorbit cu cumnata mea și i-am zis să mergem să-l vedem pe părintele, iar ea a fost de acord.

Ne-am trezit dis-de-dimineață și am plecat. Părintele stătea într-o rulotă. Ne-a venit și nouă rândul și am intrat înăuntru. Părintele mi-a spus cum sunt copiii mei, prin ce greutăți vor trece și multe altele.

K.I.: Lucrurile erau așa cum le descria părintele?

X.G.: Întocmai. Nu mă știa și nici nu mă mai văzuse vreodată. Mi-a spus: „Cheam-o și pe doamna [Hristalla](#) să vină înăuntru. Pentru că eram atât de absorbită de ceea ce mi se întâmpla, am uitat cine era doamna [Hristalla](#) și l-am întrebat: „Cine este, părinte, doamna [Hristalla](#)?“, iar el a răspuns: „Cea care te-a adus până aici“.

M-am dus și am adus-o. Părintele ne-a descris copiii amândurora și ne-a spus cum să ne comportăm cu ei.

[Părintele Porfirie](#) avea o sensibilitate deosebită față de copii.

K.I.: Și ce v-a zis?

X.G.: Să ne purtăm cu dragoste și bunătate față de copiii noștri și să ne rugăm pentru ei. Fiindcă ai mei sunt băieți și pe vremea aceea stăteau singuri în Atena, mereu aveam cu ei mici probleme.

K.I.: Câți copii aveți?

X.G.: Trei băieți.

Mă duceam la părintele și îi spuneam: „Am probleme cu copiii“. Iar el îmi răspundea: „Or să se rezolve. Va veni și vremea să se rezolve, dar tu să te rogi, pentru ca [Dumnezeu](#) să le vorbească, și o să vezi că din fiecare va ieși ceva bun“.

K.I.: Ce fel de rugăciune vă recomanda?

X.G.: Îmi spunea: „Să te rogi“. Iar eu îl întrebam: „În ce fel să mă rog?“ „Cu propriile tale cuvinte; așa cum vei vrea. Spune-I Domnului ce ai pe suflet și El va ști cum să-ți rezolve problemele. Nu vrea să faci rugăciuni speciale“.

Altădată, m-am dus din nou la părintele, care mi-a spus: „Acum, o să ne rugăm“. L-am întrebat: „Ce să spun? Doamne Iisuse...?“ „Da, asta. Acum îngenunchează. O să ne rugăm fiecare în sinea noastră...“

Am rămas așa, în genunchi, destulă vreme și așteptam să-l aud spunând: „Gata, ajunge“. La un moment dat, a zis: „Gata. Acum du-te cu bine și o să ne mai rugăm și altădată“.

K.I.: Atunci când vă rugați cu părintele, simțeați ceva deosebit?

X.G.: Da. Întotdeauna. De fiecare dată mă duceam la el supărată și plecam veselă. Ca și cum n-aș mai fi avut nici o problemă.

K.I.: Părintele lua greutatea asupra sa.

X.G.: Așa este. Și să știți că a făcut multe [minuni](#) în familia mea.

K.I.: Ce [minuni](#)? Puteți să ne prezentați câteva?

X.G.: Era anul 1982 și mă simțeam excelent. Fratele meu chiar mi-a spus: „Te apropii de cincizeci de ani și nu ai păr alb în cap“. Am râs împreună și i-am răspuns: „Mă simt foarte bine. Nu am absolut nimic“.

Următoarea dată când m-am dus la [părintele Porfirie](#) – căci mă duceam pe la el chiar și de două ori pe săptămână, parcă ceva mă atrăgea spre locul acela – i-am spus: „Părinte, uite că am venit din nou“. El a răspuns: „[Duhul Sfânt](#) te-a adus. Ca să vezi ce înseamnă [Duhul Sfânt](#)... Cum îi unește pe oameni... Ia zi-mi: cum stai cu sănătatea?“ I-am răspuns: „Chiar despre asta vorbeam ieri cu fratele meu și-i ziceam că n-am nimic și că mă simt excelent“. Iar părintele mi-a spus: „Ai și prea ai. Du-te la doctor să vadă ce e cu tine“. Lucrul acesta m-a descumpănit, pentru că nu mă simțeam rău deloc. Dar nu a trecut o săptămână și mi-am pierdut vederea. M-am dus imediat la oftalmolog, care mi-a spus: „Ai glaucom de 30 de grade la un ochi și de 28 la celălalt. Și mai văd încă ceva. Trebuie să facem niște investigații speciale“. Din ziua aceea, au început problemele. Medicul oftalmolog mi-a spus să mă operez, iar eu l-am întrebat pe [părintele Porfirie](#) ce să fac. El mi-a răspuns: „Ce pot să-ți zic eu? Eu sunt preot, nu doctor. Fă ce-ți spun doctorii, dar să le zici să nu-ți dea cortizon“. „Și ce... credeți c-or să mă asculte?“ „Să le zici că ți-a spus părintele tău duhovnic să nu-ți dea cortizon, că o să-ți facă rău. Și părintele tău tot de la cortizon s-a îmbolnăvit“. Medicul nu-l cunoștea pe [părintele Porfirie](#) și nici nu știa că el se îmbolnăvise din cauza cortizonului.

K.I.: Cu adevărat, s-a îmbolnăvit de la cortizon?

X.G.: Da.

K.I.: Ce s-a întâmplat în continuare, doamnă Xenia?

X.G.: I-am spus doctorului ce-mi zisese părintele, iar el mi-a răspuns: „Este exclus. Nu putem să nu vă administrăm cortizon. Nu operăm pe ochi fără cortizon“.

M-am dus la părintele să-i spun că nu se putea altfel. Trebuia să-mi dea cortizon. Ce-aș fi putut să fac... Iar părintele mi-a zis: „Du-te și te roagă și nădăjduiesc să nu-ți faci rău“. Nu mi-au dat o doză de cortizon, ci două, pentru că se rupseseră cusăturile, și ca să mă coasă din nou trebuia să-mi mai administreze o doză. Mi-au vătămat și ochiul. [Părintele Porfirie](#) mi-a spus că și el făcuse operație cu un an în urmă și a adăugat: „Uite, suferința mea de acum se trage de la cortizon. Iar medicii nu vor să înțeleagă. Nu-i interesează decât să-și facă treaba lor“.

K.I.: S-au adeverit spusele părintelui în legătură cu cortizonul?

X.G.: Da. Și mi-a mai spus: „Acum, că ți s-a făcut cortizon, va trebui să nu mai mănânci sare, miel și mult dulce, pentru că o să-ți faci rău“.

K.I.: Ce s-a întâmplat, mai exact?

X.G.: Părintele mi-a zis că voi păți ca și el, adică voi face hemoragie gastrică și mi se va subția sângele.

K.I.: Din aceste cauze a murit părintele?

X.G.: Da. A făcut transfuzii timp de 7-8 ani.

K.I.: Și dvs. ați făcut hemoragie gastrică?

X.G.: Nu am pățit nimic, pentru că am avut rugăciunea părintelui. Însă am fost vătămată la ochi.

K.I.: Părintele spunea că i s-a dat cortizon împotriva voinței sale?

X.G.: Da. I-am zis că nu se putea să nu-mi dea cortizon, iar el a răspuns că trebuie să ne rugăm. Adevărul este că pe tot parcursul operației l-am simțit aproape de mine.

Altădată m-am dus la el cu unul dintre fiii mei. Voiam astfel să-i obișnuiesc pe copii să vină în contact cu Biserica.

Așadar, i-am spus fiului meu: „Vreau să mă duc la părintele, pentru că nu mă simt bine“. „Bine, te duc eu“, mi-a răspuns el. Ne-am dus împreună, dar părintele nu ne deschidea. Am așteptat timp de două ore ca să intrăm înăuntru, iar afară era un frig usturător. În fața noastră mai erau două fete. Una dintre ele venea acolo prima dată și, pentru că nu știa prea multe despre părintele, a spus: „Părintele acesta a adormit și ne-a lăsat să stăm afară, în frig“. Dar eu i-am răspuns: „Nu ne-a chemat el să venim. Am venit singure și, dacă nu vrem să așteptăm, putem să plecăm“. Îmi era teamă să nu-mi zică și fiul meu aceleași lucruri. Peste două ore și jumătate, părintele ne-a deschis.

Ne-a chemat și ne-am dus la el. Când au ieșit fetele, ne-au spus: „Nu ne-a zis nimic. Ce fel de părinte mai este și acesta?“ Le-am răspuns: „O să vă spună altădată“. Mulți oameni nu știau ce înseamnă părinte duhovnic și credeau că este un fel de vrăjitor care face [minuni](#). Astfel credeau fetele acelea. Am intrat prima înăuntru, iar părintele mi-a spus: „Ați stat în frig, nu-i așa?“ „Nu-i nimic, părinte“, i-am răspuns eu. „Nu dormeam. Lucrurile acestea nu le spun tuturor, ci numai celor care mă înțeleg. Eram în orașul Alexandroupoli. Unul din fiii mei duhovnicești a făcut o operație. A avut la stomac o tumoare cât o portocală. Bietul de el, mă tot chema. Chiar și în momentele când îl băgau în sala de operații mă chema. Nu puteam să nu mă duc“.

K.I.: S-a dus acolo cu duhul?

X.G.: Da. Și părintele a continuat astfel: „Am fost în Alexandroupoli și i-am luminat pe doctori să vadă mai bine. Când l-au deschis, au găsit mai încolo încă o tumoare, mult mai mică, și le-au scos pe amândouă. Este foarte bolnav. Nădăjduiesc în [Dumnezeu](#) să trăiască. Dar ce tot spun că nădăjduiesc în [Dumnezeu](#) să trăiască... Acum se simte bine. Iată că îl văd. Se simte foarte bine. Tot greul a trecut și acum se simte excelent“.

K.I.: Îl vedea în viitor...

X.G.: Da, da. Vedea orice.

K.I.: Cât de minunat este lucrul acesta! Fratele dvs., Mihalache, mi-a povestit de întâmplarea cu șarpele, cu laptele și cu pruncul.

X.G.: Da. Se întâmpla cu 3-4 ani în urmă. Mă dusesem din nou la părintele cu un copil ce era rudă cu mine. Nu putuse să doarmă noaptea, pentru că avea o problemă, așa că i-am spus să mergem la părintele dis-dimineață. Zis și făcut. Am început să așteptăm afară. Nu ne deschidea nimeni. Știam că, adesea, părintele se trezea și se ducea în pădure să se roage. De multe ori trimitea pe cineva care-mi spunea: „Hai să mergem în pădure. Vrea părintele să vă vorbească“. Făcea lucrul acesta ca să nu stau și să aștept la coadă. Între noi era o legătură puternică. Îl iubeam pentru că înțelegeam ce înseamnă [Duhul Sfânt](#). După ce își termina rugăciunea, ne duceam la el.

K.I.: Chiar și în momentul de față, când stăm și discutăm, tot [Duhul Sfânt](#) ne-a adus laolaltă. Eu așa cred.

X.G.: Da. Așadar, stăteam afară și așteptam. Între timp, trecuseră 1-2 ore. Copilul s-a dus să se plimbe puțin.

Mi-a spus: „Se poate ca părintele să fie în pădure, să se roage. Mă duc să-l caut“. După ce a mai trecut o vreme,

mi s-a făcut frică să nu fi adormit de oboseală pe sub vreun copac și să-l fi mușcat vreun șarpe. Am intrat în pădure și am început să strig. Se auzea ecoul vocii mele, dar nici urmă de el. M-am întors înapoi supărată și plângeam. Atunci am văzut că se deschide fereastra și că sunt chemată înăuntru: „Ce faci acolo? Vrea să vorbească părintele cu dumneata. Hai, urcă“. Am urcat sus, iar părintele m-a întrebat: „De ce plângi?“ Iar eu i-am spus: „Părinte, copilul este obosit, că n-a dormit toată noaptea...“ „Și ți-e frică să nu-l fi mușcat vreun șarpe...“ Orice spuneam eu, el mă completa. „Da“, i-am răspuns. Atunci, sora părintelui s-a întors către mine și mi-a zis: „Și ce dacă-l mușcă vreun șarpe? Părintele e aici“.

Atunci, părintele mi-a spus: „O să-ți povestesc o întâmplare. Vrei să-ți povestesc o întâmplare?“ (când îți zicea că vrea să-ți povestească ceva, mereu te întreba dacă vrei să-l asculți).

K.I.: Avea un stil pedagogic.

X.G.: Mi-a spus: „Când eram sus, la [Kallisia](#), o fată și-a luat copilul în seră, l-a adormit și și-a văzut de treabă. Atunci, un șarpe care era pe acolo a intrat în stomacul pruncului, pentru că tocmai băuse lapte. Când mama s-a întors la copil, a zărit coada șarpelui ieșindu-i din gură“.

Sunt sigură de faptul că părintele a văzut întâmplarea aceasta, pentru că avea harul de a vedea și trecutul și viitorul... Atunci, [părintele Porfirie](#) le-a spus surorii și nepoatei sale: „Duceți-vă la sera lui cutare unde s-a întâmplat asta și asta. Puneți-i copilului dinainte un pahar cu lapte, ca să se întoarcă șarpele înapoi să bea laptele“. Cele două s-au dus, au făcut așa cum le-a zis părintele, șarpele s-a întors înapoi și așa a scăpat copilul fără să pățească nimic.

K.I.: Era o viperă?

X.G.: Da. Să vă spun ce s-a întâmplat și cu unul din băieții mei.

Într-o zi, a venit fiul meu la mine și mi-a spus: „Am o crescătură de carne aici“. Și cu adevărat, avea ceva tare după ureche. M-am speriat, dar nu i-am arătat lucrul acesta. La rândul lui, nici el nu a vrut să-mi arate că îi era frică. I-am spus: „Nu te teme, îți fac cruce peste crescătură cu ulei de la [Maica Domnului](#) din Malevis“.

În seara aceea, trebuia să iasă în oraș cu niște prieteni, pentru că era ziua lui de naștere. Iar când s-a dus să se bărbierească, a descoperit o crescătură suspectă. I-am făcut cruce cu ulei sfințit peste locul acela, având intenția de a merge la părintele ca să-i spun ce se întâmplase.

A doua fi, credeam că se va duce la doctor, dar nu s-a dus. A treia zi l-am întrebat de ce nu se duce, iar el mi-a răspuns că era ocupat. Eu i-am spus: „Mai întâi sănătatea și apoi munca. Nu zic c-ai avea ceva. Totuși, du-te să te vadă un doctor“.

Am mers la policlinică împreună. Medicul l-a consultat cu atenție și ne-a spus: „Este un caz clasic de tumoare la carotidă“. Mi-a recomandat în particular 2–3 medici foarte buni și a adăugat: „Doamnă, starea fiului dvs. este foarte gravă. Trebuie să fie operat de urgență“.

M-am dus la [părintele Porfirie](#) și i-am zis: „Părinte, uite ce s-a întâmplat...“ „O să ne rugăm“, mi-a răspuns el. „Părinte, doctorii mi-au spus că trebuie să se opereze de urgență, pentru că dacă tumoarea crește, atunci va fi și mai rău“. „Să mergă la operație, iar unde vezi om, cere-i să se roage pentru fiul tău. Este nevoie de multă rugăciune“. Atunci am intrat în panică. „Trimite-l să se opereze în străinătate. În Anglia, sau chiar în America“. L-am trimis în Anglia, iar doctorul i-a spus: „E posibil să rămâi paralizat sau chiar să mori în timpul operației. Este o operație foarte dificilă“. Fiul meu îmi zicea să nu mă îngrijorez. Jucam amândoi teatru.

Am postit amândoi și ne-am rugat, pentru că situația era foarte grea. Copilul meu avea doar 28 de ani.

După aceea, am mers la [părintele Porfirie](#), care mi-a spus să mă duc la trei doctori, să nu mă opresc la unul singur.

K.I.: În Anglia?

X.G.: Da. M-am dus și la al doilea și la al treilea. Doi dintre ei erau de 45-50 de ani, iar al treilea, de 60. Între timp, am fost din nou la părintele și l-am rugat să facă slujbe. După aceea, am mers pe la toate mănăstirile. Cel de-al treilea medic l-a întrebat pe fiul meu: „Când ți-a apărut tumoarea aceasta?“ Iar el i-a răspuns: „În urmă cu o săptămână și jumătate“. Răspunsul medicului aceluia a fost identic cu al celorlalți. În fine, a mai adăugat: „Pentru că este [Săptămâna Mare](#), cred că ar fi mai bine să lăsăm să treacă Paștele, după care să vii din nou“. I-a explicat și acesta că putea să moară, sau să fie afectat vreun nerv și să nu mai vorbească etc.

K.I.: O operație periculoasă.

X.G.: Foarte periculoasă. Eu intrasem în panică. Medicul l-a trimis înapoi să facă Paștele. În fiecare zi ne duceam la [părintele Porfirie](#). Înainte de operație, s-a făcut Liturghie, am postit și, după aceea, iar am fost la părintele. Surorile de acolo mi-au spus: „Xenia, este lume la părintele, așa că nu vă poate primi acum. Dar îl anunț că sunteți aici“. Le-am zis că voiam să-i cerem să se roage pentru noi. Mi-au răspuns că și [părintele](#)

[Fotie](#) era înăuntru, iar eu le-am spus că vreau să-l văd și pe el. „Îl ai pe părintele cel mare și tu îl vrei pe cel mic?” „Nu contează. Este nevoie și de rugăciunea celui mic”.

În fine, au plecat și ne-au anunțat prezența. Am fost chemați imediat înăuntru. Am urcat sus, am primit binecuvântarea, după care s-a întâmplat ceva ce nu poate fi explicat de nimeni.

K.I.: Spuneți-ne, doamnă Xenia.

X.G.: Părintele l-a prins pe fiul meu ce cap și l-a întrebat dacă îl doare. Îl apăsa pe cap și pe gât și tot îl întreba dacă îl doare. Fiul meu stătea în genunchi dinaintea părintelui Porfirie, iar [părintele Fotie](#) stătea ceva mai încolo. Mai erau câțiva oameni, dar părintele le-a cerut să iasă afară, împreună cu maicile. Am mai rămas eu, [părintele Fotie](#), fiul meu și [părintele Porfirie](#). [Părintele Fotie](#) se ruga împreună cu [părintele Porfirie](#), iar noi stăteam în genunchi. După aceea, [părintele Porfirie](#) mi-a spus: „Ieși și tu afară”. În momentele acelea se săvârșea minunea. Înțelegeți?

K.I.: Da, da.

X.G.: Am ieșit afară, iar înăuntru au rămas [părintele Fotie](#), [părintele Porfirie](#) și fiul meu. Se rugau încontinuu. După aceea, ne-am dus din nou în Anglia în ziua de joi, iar luni eram gata de operație. Am intrat la doctor, care l-a mai consultat o dată pe fiul meu înainte să-l opereze.

K.I.: La doctorul de 60 de ani?

X.G.: Da, da. De asemenea, am fost și la un profesor german, care ne-a spus același lucru: că băiatul meu nu mai avea aproape nimic.

K.I.: Minunea s-a înfăptuit.

X.G.: Doctorul i-a spus fiului meu: „Văd că totul este în regulă. Tumoarea s-a micșorat și o să dispară cu totul. Nu mai are rost să o operăm”.

Am uitat să vă spun ceva: Când fiul meu s-a dus prima dată în Anglia și trebuia să se întoarcă înapoi, i-am zis să meargă și la Essex, la părintele Sofronie, ca să-i ceară și lui să se roage. S-a dus împreună cu unul din frații săi, iar părintele Sofronie i-a făcut sfântul Maslu, l-a miruit și i-a dat ulei sfințit să se ungă cu el. După aceea, am vrut la un moment dat să-l ung pe băiatul meu cu ulei sfințit. Am căutat în geantă, dar în sticlută nu mai era ulei deloc. Așa că i-am făcut fiului meu cruce peste locul bolnav prefăcându-mă doar că îl ung cu ulei. Părintele s-a supărat când a aflat lucrul acesta și m-a certat, spunând să nu mai fac, pentru ca să nu trădez cât de disperată eram.

După aceea, [părintele Porfirie](#) mi-a mai zis: „În fiecare zi mă duc eu însumi și-i fac cruce peste tumoare”. Iar maica Elenitsa, care era de față, mi-a confirmat: „Este adevărat ce a spus părintele. În fiecare zi lipsește din pat. Eu îl întreb: «Unde-ați fost, părinte?» Iar el îmi răspunde: «M-am dus să fac cruce peste locul bolnav al fiului doamnei Xenia și m-am întors»”.

K.I.: Lipsea din pat, adică pleca cu trupul.

X.G.: Da. Cu trupul.

K.I.: Așa v-a spus maica Elenitsa?

X.G.: Dinaintea părintelui.

Părintele mi-a mai spus ce făceam în casă la mine și cum vorbeam cu fiul meu. Apoi m-a întrebat: „De ce plângi? Unde ți-e credința?” Iar eu i-am răspuns: „Ce să fac, părinte, sunt mamă...” „Roagă-te și ai răbdare”.

„Dar să știți că nu plâng dinaintea lui”.

Mi-a spus lucruri cutremurătoare. Nu a venit niciodată acasă la mine, și totuși mi-a zis: „Când vine de la birou și intră în casă, îl vezi cum plânge?” „Da, părinte. Mă uit la expresia feței, la felul cum se mișcă și înțeleg”.

„Într-adevăr, plânge. Cum se întoarce acasă, încearcă să-și dea seama ce ți-am spus și când te vede că ai plâns... imaginează-ți. Hai să te văd că te rogi”.

K.I.: Acestea s-au întâmplat înainte să plecați în Anglia pentru operație.

X.G.: Da. Toate au fost înainte de a se săvârși minunea. După minune, n-a mai fost nevoie de operație. Slavă lui [Dumnezeu](#)!

K.I.: Ce lucru deosebit. Îmi imaginez ce a simțit și [părintele Fotie](#). Cu cât timp în urmă s-a întâmplat minunea?

X.G.: În 1987.

K.I.: Și de atunci, băiatul se simte bine?

X.G.: Foarte bine. S-a căsătorit. Are copii... Atunci când doctorul i-a spus că nu mai este nici un motiv să se opereze, a venit alergând la mine și mi-a spus: „Hai să mergem! Hai să mergem!” Pe doctorul englez l-a întrebat: „Domnule doctor, credeți în [minuni](#)?” Iar el i-a răspuns: „Desigur, înainte de a intra în sala de operație, ne rugăm lui [Dumnezeu](#)”. După aceea, am plecat din Anglia zburând parcă de fericire.

Când ne-am întors înapoi în [Grecia](#), ne-am dus la părintele, ca să-i mulțumim pentru minune. I-am spus: „Părinte, ce sfânt a făcut minunea asta, pentru că eu m-am rugat la toți sfinții și nu știu căruia să-i mulțumesc acum?” Iar el mi-a răspuns: „Să-I mulțumești lui [Hristos](#). Îți amintești când îl atingeam pe băiat peste tot? Ei, bine, atunci nu am făcut eu minunea, ci Însuși Domnul nostru Iisus [Hristos](#)“.

K.I.: Este extraordinar faptul că a recunoscut că a fost o minune.

X.G.: Desigur că a recunoscut. Mi-a spus chiar: „Mult te-a iubit [Hristos](#) ca să-ți facă o asemenea minune“.

K.I.: Vă mai amintiți vreo altă minune?

X.G.: Odată, m-am dus la părintele cu o femeie care avea probleme cu copiii. Părintele i-a spus tot ce se putea spune despre copii, după care a adăugat: „Cutare dintre copii este bolnav“ (Era, cu adevărat, bolnav de mai mulți ani și urma un tratament).

Era prima dată când mergea la părintele și se temea să intre singură, așa că m-a rugat pe mine să intru cu ea. Părintele i-a spus: „Boala provine din faptul că nu sunteți buni creștini și nu aveți legături cu Biserica. Vă e teamă să nu slăbească copiii, să nu se chinuiască și să nu se trezească dimineața devreme ca să meargă la biserică“. I-a descris boala copilului și i-a spus ce să facă. Până să ajungă acasă, boala s-a vindecat definitiv.

K.I.: Era o boală gravă?

X.G.: Avea astm. Și era de 17 ani. Lua medicamente foarte scumpe, dar de atunci, n-a mai fost nevoie de ele. Părintele i-a spus: „Rugăciune“.

Altădată, m-a sunat părintele.

K.I.: V-a sunat el însuși?

X.G.: Da. De foarte multe ori. M-a sunat dis-de-dimineață și mi-a spus: „Sunt părintele. Am nevoie să vii până aici“. M-am mirat, pentru că dacă aveam vreo problemă îmi spunea, simplu, să mă rog.

K.I.: Atunci ți-a spus că va muri? În ce fel?

X.G.: Mi-a zis să mă îndepărtez de el. Să-mi caut alt duhovnic.

K.I.: V-ați mărturisit?

X.G.: Doar era duhovnicul meu, al copiilor și al bărbatului meu...

Într-o zi, de Sâmbăta Mare, m-am dus la el să mă mărturisesc. Bărbatul meu se spovedea la el pentru prima dată, așa că i-am spus: „N-o să intrăm împreună, pentru că la mărturisire fiecare trebuie să fie singur“. Am intrat mai întâi eu. Bărbatul meu era în spate. Am îngenuncheat dinaintea părintelui și i-am zis: „Binecuvântați, părinte“. Iar părintele m-a întrebat: „Mai e ceva cu tine?“ „Da. Bărbatul meu“.

K.I.: Îl văzuse?

X.G.: Nu. I-a spus: „Hai, vino aici. Poți să te mărturisești înaintea ei?“ „Da“. După care mi s-a adresat: „Hai, ieși tu afară să-l mărturisesc pe el mai întâi“.

[Părintele Porfirie](#) este și duhovnicul copiilor mei. La un moment dat, mi-a zis: „Aveți grijă că eu o să mor. Și nu vreau să vă las așa. Să mergeți să vă spovediți la [părintele Fotie](#)“.

Mie nu-mi plăceau aceste cuvinte pe care tot le repeta: „Eu o să mor... Să mergeți să vă mărturișiți la [părintele Fotie](#)“, dar s-a întâmplat exact așa cum a spus părintele.

K.I.: Nu v-a lăsat orfani.

X.G.: Pe alții nu i-a trimis nicăieri, dar pe noi și pe copiii noștri ne-a trimis direct la [părintele Fotie](#).

K.I.: Cum era în timpul spovedaniei? Sever?

X.G.: Deloc. Deloc.

Eu posteam mereu. Dar procedam la fel ca toate mamele care vor ca fiilor să nu le lipsească nimic, adică îi puneam să postească numai trei zile. De asemenea, când făceam cremă, băgam degetul și gustam. Mă cam chinuia lucrul acesta, pentru că știam că este păcat. Într-o zi, pe 15 august, de Sfânta Maria, am avut invitați la masă și îmi era rușine să spun: „Eu nu mănânc. O să pregătesc numai pentru dvs.“. Așa că am adus cotelete și cartofi și am fost nevoită să mănânc alături de ei. După aceea, m-am dus la părintele, care mi-a spus: „Haide, bre, ce păcat mai e și ăsta să guști din mâncare să vezi dacă e sărată sau dulce... Însă în privința zilei de 15 august, trebuia să te abții. Altădată să nu mai faci“.

K.I.: Spuneți-mi, doamnă Xenia, vă amintiți anumite cuvinte de folos rostite de [părintele Porfirie](#), care să vă fi ajutat în viață?

X.G.: Ne spunea că trebui să fim oameni ai lui [Dumnezeu](#) și să-i spunem celuiilalt ce avem pe suflet numai după ce ne rugăm. [Părintele Porfirie](#) ne zicea multe...

Mi-a spus și lucruri care mi s-au întâmplat în trecut. Mai concret, mi-a vorbit despre boala pe care a avut-o unul dintre copiii mei când era de 2 ani; pe atunci, părintele nu ne cunoștea încă.

K.I.: Despre relațiile dintre soți ce vă spunea?

X.G.: Foarte multe. Că trebuie să ne înțelegem și să ne rugăm împreună. Chiar insista că rugăciunea soților trebuie să fie comună. Când copiii mei erau studenți, îi spuneam că mă rog pentru ca să treacă examenele. Odată, chiar dacă era un student bun, unul din fiii mei avea greutate la o materie. Atunci, părintele mi-a spus: „N-o să treacă“. Și, cu adevărat, n-a trecut.

Când m-am dus din nou la el, mi-a spus: „N-o să treacă pentru că țiți la el și faci voia diavolului, care vrea să nu fie liniște în casa voastră. Să nu-i mai zici nimic“.

Altădată mi-a spus: „Atunci când rugăciunea se face în comun, să vezi cât de repede se înfăptuiește minunea...“ „Și ce, să-i spun bărbatului meu: hai să îngenunchem și să ne rugăm ca să treacă problemele?“ „Ți-am zis eu una ca asta? Eu v-am spus numai să vă rugați. Cum o veți face, e treaba voastră“.

K.I.: Vă cerea numai în timpul examenelor să nu țițați la copii?

X.G.: Nu numai. Ci tot timpul. Iar în legătură cu postul, rugăciunea și faptul că ieșeau pe afară, nu făcea nici o observație.

K.I.: Spuneți-mi, doamnă Xenia: l-ați întrebat ce a vrut să zică prin faptul că faceți voia diavolului?

X.G.: Spunea că diavolul nu suferă să vadă că familiile sunt unite, că o duc bine și că se înțeleg. Așa că găsește pe unul dintre membrii săi care să-i aducă dezbinarea.

K.I.: Unul care cedează ușor, să spunem.

X.G.: Iar în cazul familiei mele: „Tu ești“, mi-a zis părintele. Eu îi spuneam: „Cum să nu țiți dacă văd că lasă totul și pleacă?“ „Vezi ce face satana? Te pune pe tine să faci scandal ca să fie el mulțumit“.

După aceea, când fiul meu se apropia de absolvire, părintele mi-a zis: „Acum o să treacă. Acum o să treacă. Vezi dacă nu țiți? Acum o să treacă“.

K.I.: Prin urmare, tăcere și rugăciune.

X.G.: Cu toții împreună.

K.I.: Și Biserica cere rugăciune comună. Suntem cu toții un trup. Ne-ați povestit foarte frumos, doamnă Xenia. Foarte frumos și cu expresivitate. Iar când vă vedeam uneori că lăcrimați, mă gândeam că aceste lacrimi sunt cea mai bună mărturie a veridicității gândurilor și faptelor pe care ni le-ați împărtășit.

## SUFERINȚĂ ȘI MONAHISM

### Convorbire cu monahul Moise Aghioritul, scriitor

[Capitolul precedent](#)

[Urmatorul capitol](#)

K.I.: Părinte [Moise](#), se spune, și este cunoscut din experiența Bisericii, faptul că durerea este cel mai bun pedagog. În calitate de scriitor, v-ați axat pe capitolul durerii (cu toții suferim în lumea aceasta căzută în care ne aflăm, din cauza neascultării primilor oameni față de [Dumnezeu](#) și din cauza lipsei lui [Dumnezeu](#) din viața noastră). Pentru că v-a preocupat acest important capitol al vieții omului, aș vrea să vedem cum abordează părinții subiectul suferinței.

M.M.: Așa cum ați spus, durerea este rezultatul neascultării primului om și al căderii sale, ce a atras după sine alungarea din Paradis. Omul a fost zidit nemuritor, sănătos, necunoscător al durerii, al stricăciunii și al suferinței, dar pentru că a încălcat prima poruncă a lui [Dumnezeu](#), consecința neascultării sale, a folosirii greșite a libertății de care dispunea a fost aceea că durerea a intrat în viața sa. Durerea nu este o răzbunare a lui [Dumnezeu](#) față de om, pentru că [Dumnezeu](#) nu pedepsește niciodată. El săvârșește numai binele. Durerea a fost consecința firească a nesupunerii primului om. Ea avea rolul de a-l ajuta pe om să-și revină, să se ajute pe sine, să se smerească și încet-încet să regăsească Paradisul pierdut. Dar pentru că omul, în ciuda durerii profunde, a necazurilor, a sclaviei și a nenorocirilor din viața sa, nu s-a smerit suficient de mult, Însuși [Dumnezeu](#) a fost nevoit să Se smerească și, prin durerea Sa, să vindece durerea noastră, prin jertfa Sa de pe [Cruce](#), să răstignească durerea și patimile noastre.

Sensul durerii este redat foarte frumos de [Sfântul Maxim Mărturisitorul](#), care spune că plăcerea irațională a avut ca rezultat durerea, iar acum este nevoie de un alt fel de durere pentru a ajunge la plăcerea adevărată. Plăcerea irațională este fiecare formă a păcatului. În urma păcatului, omul suferă și este lipsit de har și de bucurie. Și pentru ca acest rău să fie îndreptat, [Dumnezeu](#) îngăduie o durere mai mult sau mai puțin intensă, mai scurtă sau mai îndelungată, care este un instrument chirurgical ce scoate afară patimile, îl îndepărtează pe om

de păcat și îl apropie de [Dumnezeu](#), unde este adevărata plăcere, adică fericirea sfinților, binecuvântare care se dă la întâlnirea noastră cu Dumnezeu cel viu.

K.I.: Așadar, cu cât este mai grea crucea pe care o ridicăm, cu atât mai mare este și sfințenia pe care o dobândim. În același timp, Învierea presupune practic crucea. Cu alte cuvinte, pentru a ajunge la fericirea despre care vorbiți, omul trebuie mai întâi să treacă prin răstignire, alături de [Hristos](#).

M.M.: Cu adevărat, așa este. În [Ortodoxie](#), lucrurile nu sunt neclare și aproximative, ci sunt foarte bine trasate și precizate. Există o etapă premergătoare, o etapă a pregătirii și o etapă a rezultatelor. Durerea pe care omul o primește cu voia sa și prin libera sa alegere, prin nevoințele ascetice – nu că am fi masochiști și am dori durerea în mod bolnăvicios –, este ca un doctor tămăduitor al suferințelor noastre. Asumându-ne nevoințele ascetice, ne punem viața pe un făgaș normal, ne îndreptăm comportamentul și ne curățim de patimile murdare. Această atitudine a omului nu are rolul de a-L liniști pe [Dumnezeu](#), pentru că El nu are nevoie de pocăința noastră, nici de priveghere, nici de posturi, nici ca noi să suferim, ci, procedând astfel, ne ajutăm pe noi înșine. Ca să mă exprim mai simplu, dacă o să mănânc mult, atunci o să dorm mult și o să vorbesc mult. Un compromis atrage altul după sine. Nu că nu pot mânca, dormi sau sta la discuții, dar le înfrânez cu plăcere, pentru că astfel, îmi sporesc starea de trezvie. Durerea nevoinței duce la o stare de liniște, de limpezime, de acalmie, de speranță și de putere de rezistență. Atunci când omul nu-și asumă acest fel de asceză sau atunci când ea nu joacă în viața lui un rol principal, [Dumnezeu](#) mai îngăduie să fie supărat de vreo boală, vreo calomnie, vreo acuzație sau greutate, toate acestea din dragoste, pentru că este părinte iubitor și nu vrea să-i chinuiască pe oameni, ci numai să-i ajute, pentru ca, prin greutate, să se ridice acolo unde ar fi ajuns dacă și-ar fi asumat asceza. Iar dacă omul este bun, se folosește de greutate ca să se cunoască pe sine, să-și cunoască posibilitățile. Unul ca acesta îi va mulțumi lui [Dumnezeu](#) și va îndura suferința, greutatea și bolile fără să cârtească.

K.I.: Și totuși, oamenii acceptă cu greu să sufere, pentru că egocentrismul lor este puternic și, de aceea, lepădarea de sine pe care o cere Domnul este foarte greu de înfăptuit. Astfel, ei nu suportă durerea și fac totul ca să o elimine.

M.M.: Este foarte adevărat că omul contemporan nu vrea să sufere și să-i fie greu. Dar, așa cum spun Sfinții Părinți, ca să primești duh, trebuie să dai sânge. Viața duhovnicească nu este o discuție frumoasă de salon, o meditație filosofică despre [Dumnezeu](#), fără să-L fi cunoscut pe acest [Dumnezeu](#). Este nevoie de o lucrare îndelungată și pe deplin asumată, de ascultare în și prin Biserică, pentru ca să ne dobândim libertatea și să ajungem la binecuvântarea fiilor lui [Dumnezeu](#), la harul și la bucuria acestora.

K.I.: Părinte [Moise](#), un „stareț” rus se plânga că nu-l iubește [Dumnezeu](#), chiar dacă ajunsese la măsura gândului lui [Hristos](#). Atunci, cineva l-a întrebat: „De ce sunteți mâhnit, părinte?”, iar el a răspuns: „Nu mă mai iubește [Dumnezeu](#) pentru că nu mă mai prigonește nimeni”. Fiindcă v-a preocupat și tema durerii din iubire, vă rog să ne spuneți câteva cuvinte și pe această temă.

M.M.: Ceea ce spunea călugărul acela are o mare valoare duhovnicească. Dacă la prima încercare sau supărare omul se închide în sine, se ceartă cu [Dumnezeu](#) și se îndepărtează de oameni, înseamnă că nu este un om duhovnicesc. Greutățile, prigoanele, supărările – toate acestea ne încearcă sufletul și înduhovnicirea. Ele ne trec prin sită, ne curăță și arată dacă ceea ce spunem are corespondență și în viața practică. Prin ele demonstrăm că știm să ne păstrăm stăpânirea de sine și să trăim ca niște creștini adevărați. Atunci când, în momente grele, ne păstrăm liniștea sufletească, arătăm în mod practic faptul că-L iubim pe [Dumnezeu](#) cu adevărat, nu numai prin vorbe.

K.I.: Dacă tot vorbim despre părinți, s-a întâmplat să cunosc personal un părinte foarte important, plecat dintre noi în decembrie 1991, și anume [părintele Porfirie](#), care, așa cum știți, a fost aghiorit și a murit în [Sfântul Munte](#), la [Kapsokalivia](#). Ați avut prilejul să-l cunoașteți personal pe acest părinte care a suferit mult și a iubit mult.

M.M.: Vă mulțumesc pentru faptul că-mi oferiți ocazia de a vorbi despre un părinte care a fost cu adevărat un om al suferinței și al iubirii. Și vă mai mulțumesc pentru felul în care ați abordat această temă. Pentru că, de multe ori, vorbim despre fapte uimitoare sau despre viața unor oameni plini de virtuți și suntem impresionați ori ne entuziasmăm, dar uităm că, pentru a ajunge acolo unde au ajuns, au dus o luptă îndelungată, marcată de smerenie. Această nevoință nu este un scop în sine, ci reprezintă mijlocul de împlinire a scopului, care este sfințenia, îndumnezeirea și împărtășirea omului din harul lui [Dumnezeu](#) – când omul devine mic și sărac, la fel ca fierul care se topește în foc. [Părintele Porfirie](#) a fost, cu adevărat, un om al virtuții. Dar trebuie să vorbim despre faptele care împodobesc viața lui cu multă cumpătare și respect, fără modificări și exagerări, ci cu toată responsabilitatea și seriozitatea, să spunem foarte exact numai ceea ce știm sigur. Pentru că dacă nu procedăm

astfel, nu săvârșim binele. Trebuie mai întâi să simțim că sfinții trăiesc și în secolul nostru, alături de noi, și că sfințenia este realizabilă în urma unei lupte ascetice conștiente și smerite. [Părintele Porfirie](#) a ajuns la măsurile cele mai înalte ale virtuții. A ajuns până acolo pentru că și-a păstrat curăția toată viața și pentru că era foarte smerit și ascultător. A trăit alături de părinți severi, la [Kapsokalivia](#), în [Sfântul Munte](#), însă o boală grea – tuberculoza, care făcea ravagii în vremea aceea – l-a îndepărtat de iubitul său Munte Sfânt și l-a adus aproape de lume, ca să devină tămăduitor al sufletelor și al trupurilor mulțimii. Avea în inima sa foarte multă iubire, care izvoră din dragostea lui pentru [Dumnezeu](#). Dragostea creștină are întotdeauna două laturi. Nu poți să-ți iubești aproapele fără să-L iubești pe [Dumnezeu](#) și nici pe [Dumnezeu](#), fără să-ți iubești aproapele. Astfel, mai ales ultimii săi ani de viață i-a dedicat pe de-a întregul oamenilor ce veneau la el cu sutele și cu miile, pe care îi mângâia cu sfaturile sale ce izvorau din harisma înainte-vederii, care, așa cum am mai spus, este dăruită numai oamenilor curați și vrednici, care știu cum să o folosească, pentru a nu-și face rău lor înșiși sau celorlalți.

[Părintele Porfirie](#) este, cu adevărat, o dovadă că sfințenia există și în veacul în care trăim. Dacă n-am avea sfinți, lumea nu ar mai avea sens. Sfinții sunt cei care țin lumea în viață, adică aproape de [Dumnezeu](#), iar cea mai mare nevoie a lumii contemporane este sfințenia. Vedeti ce influență a avut asupra lumii un om simplu și neînvațat? El este un mare câștig și o mare bogăție pentru Biserică. El este un exemplu de urmat pentru noi toți. K.I.: Ați vorbit atât de frumos despre [părintele Porfirie](#), încât m-ați emoționat profund. Desigur, spre slava lui [Dumnezeu](#).

M.M.: Vă mulțumesc. Întâlnirea mea cu [părintele Porfirie](#) m-a marcat profund. Iar atunci când am fost bolnav și m-am dus să iau binecuvântarea sa, mi-a spus exact de ce sufeream, în vreme ce doctorii se străduiseră ani de zile și tot nu reușiseră să-mi pună un diagnostic corect. Când m-am întors de la doctori și i-am prezentat părintelui concluziile acestora, el mi-a spus: „Să știi că harisma aceasta nu este a mea. Este a lui [Dumnezeu](#). Îți amintești când ți-am zis că pot vorbi numai dacă îmi transmite [Dumnezeu](#) ceva pentru tine și în nici un caz nu mă bazez pe gândul, pe imaginația, pe cunoștințele și pe puterile mele? Cu câteva zile în urmă a venit la mine un profesor universitar care se plângea de problemele sale. Atunci i-am spus: «Domnule profesor, problemele acestea le ai din pânțele mamei dumitale». Iar profesorul a început să plângă. «Dumneata ești profesor universitar și plângi?» «Așa este, părinte, dar știți, cuvintele acestea pe care mi le-ați spus au o însemnătate adâncă pentru mine, deoarece pe vremea când eram în pânțele mamei, tatăl meu o lovea în burtă, pentru că voia să o facă să avorteze». [Dumnezeu](#) mă luminează ca să spun ceea ce spun“.

K.I.: Vă mai amintiți și alte cuvinte de folos ale părintelui Porfirie?

M.M.: Sunt atât de multe, încât am putea vorbi despre ele ore în șir. Ceea ce trebuie să reținem este că [părintele Porfirie](#) nu a fost unic. În această lume, există astăzi mulți oameni sfințiți, cunoscuți sau necunoscuți. Un alt mare părinte contemporan de la [Sfântul Munte](#) ne spunea că sfinții necunoscuți sunt mai importanți decât cei cunoscuți. Există pretutindeni, în [Sfântul Munte](#), dar chiar și în lume, oameni neștiuți care urmează calea lui [Dumnezeu](#) și se împodobesc cu virtuți. Un exemplu este și [părintele Iacov](#), care a trăit în [Evvia](#), fiind un om de o mare simplitate și smerenie, fapt pentru care [Dumnezeu](#) i-a dăruit harisme asemănătoare cu cele ale părintelui Porfirie. [Părintele Porfirie](#) a fost atât de smerit, încât atunci când a știut că i se apropie sfârșitul a plecat din lume ca să nu fie slăvit și s-a dus la [Kapsokalivia](#), unde a avut parte de o înmormântare foarte simplă. Nu a vrut să afle nimeni. Aceasta este o dovadă în plus a bogăției inimii sale, care a fost smerenia nesfârșită, ce atrăgea harul lui [Dumnezeu](#) și îi aducea multe binecuvântări.

K.I.: Nu mai este nimic de adăugat, părinte [Moise](#). Doar să-L rugăm pe [Dumnezeu](#) să ne sporească credința și să ne trimită putere de sus, căci prin propriile noastre forțe nu ne putem mântui. Este nevoie de harul lui [Dumnezeu](#), care este mântuitor și izbăvitor, vindecător și plinitor.

M.M.: Așa este. E nevoie de harul lui [Dumnezeu](#), dar și de nevoința noastră personală. Trebuie să facem și noi un pas, pentru ca [Dumnezeu](#) să facă zece. Trebuie să lucrăm, dar să nu ne bazuim pe faptele noastre cele bune, pentru că, așa cum spune Sfântul Marcu Ascetul, omul nu se îndreptățește prin faptele sale. Cu mulți ani în urmă, trăia un bătrânel în Nea Skiti de la [Sfântul Munte](#). La sfârșitul vieții sale, s-au dus la el mai mulți părinți să ia binecuvântare și să-i asculte ultimele sfaturi. I-au zis: „Părinte, ce ai putea să ne spui ca o concluzie a vieții sfinției tale?” Iar el le-a răspuns: „Nu cred nici în privegherile pe care le-am făcut, nici în rugăciuni nu nădăjduiesc, nici în metanii, nici în posturi; în nimic, decât în Sângele vărsat al lui [Hristos](#)“. Dar, fără îndoială, ca să ajungă să rostească aceste cuvinte, a trebuit mai întâi să împlinească toate acele fapte despre care a vorbit. Așa cum spune Biserica noastră, este nevoie de o colaborare între [Dumnezeu](#) și om. Trebuie să-I arătăm lui [Dumnezeu](#) că dorim să Îl urmăm cu credință și bunătate, iar El ni Se va dăruia nouă întreg și ne va înzestra cu toate darurile.

K.I.: Lucrul acesta înseamnă că trebuie să trăim, prin [sfintele Taine](#), în sânul Bisericii, care ne primește pe toți așa cum suntem; iar dacă vom conștientiza boala sufletului nostru, Doctorul sufletelor și al trupurilor, Care este [Hristos](#), va veni și ne va vindeca în Biserică, deoarece Biserica este un spital care ne oferă sănătate duhovnicească. Iar sănătoși sunt numai sfinții...

## Convorbire cu Panayotis Sotirios, jurnalist, scriitor

[Capitolul precedent](#)

[Urmatorul capitol](#)

P.S.: Așa cum se cunoaște, [părintele Porfirie](#) nu a învățat prea multă carte. Dar ceea ce știa el nu știa o lume întreagă. Sfințenia nu înseamnă cunoaștere. Este o stare, o trăsătură a lui [Dumnezeu](#), pentru că sfântul duce o viață asemănătoare cu a lui [Dumnezeu](#) și, automat, capătă [harismele](#) Duhului Sfânt, între care cea mai de seamă este bucuria. Dar nu o bucurie așa cum o știm noi, izvorâtă din lumea materială, ci acea bucurie mărturisită de marele [Sfânt rus Serafim de Sarov](#) în dialogul său cu Motovilov. Este vorba despre o bucurie ce nu poate fi descrisă în cuvinte.

Așa cum spunea un părinte aghiorit, dacă am cunoaște dragostea lui [Dumnezeu](#), deja am fi în Rai. Lucrul acesta a fost valabil pentru [părintele Porfirie](#). A rămas memorabilă fraza rostită de el: „Chiar și în iad dacă m-ar trimite [Dumnezeu](#), eu m-aș duce bucuros, pentru că [Dumnezeu](#) știe ce este mai bine pentru mine“.

K.I.: Aceste cuvinte arată deplina lăsare în voia sfântă și deplina încredere în înțelepciunea și în iconomia lui [Dumnezeu](#).

P.S.: Cineva l-a întrebat pe [părintele Porfirie](#) cum putem face față diavolului care se luptă cu noi zi și noapte. Iar el a răspuns: „Cu sfânta [Cruce](#) și cu dispreț“.

Cât privește tema rugăciunilor care nu primesc nici un răspuns de la [Dumnezeu](#), părintele spunea că așa ceva se întâmplă pentru că oamenii cer lucruri zadarnice și înșelătoare. Iată ce recomandă el:

– Să cereți să deveniți moștenitori ai împărăției cerurilor și pe toate celelalte să lăsați să le hotărască [Dumnezeu](#).

Repetă mereu cuvintele Mântuitorului: Căutați mai întâi împărăția lui [Dumnezeu](#) și dreptatea Lui, și toate acestea se vor adăuga vouă<sup>40</sup>(Matei 6, 33 [n.t.]).

– Nu vă ajunge ce v-am zis? Dacă nu sunteți mulțumiți, faceți măcar rugăciunea minții. Cuvintele „Doamne Iisuse Hristoase, miluiește-mă“ cuprind în ele totul.

Îmi aduc acum aminte de ceea ce spunea un părinte:

– Fiul meu, atunci când oftezi, să zici „Slavă Ție, Doamne“, ca să înăbuși cârtirea care însoțește oftatul.

Aceasta este înțelepciunea. Dar e și foarte greu de îndeplinit. Atunci când te doare, strigi și oftezi, dar îți amintești cuvintele pe care le-au rostit Sfinții Patruzeci de Mucenici: „Grea este iarna, dar atât de dulce Raiul“.

## Convorbire cu Nikos Zias, profesor universitar în Atena

[Capitolul precedent](#)

[Urmatorul capitol](#)

K.I.: Părintelui Porfirie i-am dedicat multe convorbiri, însă niciodată ele nu sunt de ajuns, pentru că acest om luminat al Bisericii și stâlp luminos al lui [Hristos](#) în lume a reușit să ajungă la o asemenea înălțime a sfințeniei, încât darurile pe care le-a oferit Bisericii sunt nenumărate.

De fiecare dată când întâlnim pe cineva care l-a cunoscut cu adevărat pe [părintele Porfirie](#) și a știut care erau darurile și [harismele](#) Duhului Sfânt pe care le avea (părintele ajunsese la curăția inimii și la multe alte înălțimi, pe care noi, cei de rând, nu putem să le înțelegem), așadar, de fiecare dată când întâlnim un om care a avut această binecuvântare, nu putem să nu profităm de ocazie pentru a strânge laolaltă cât mai multe mărturii despre acest mare părinte, spre folosul și spre mângâierea tuturor.

Astăzi vom vorbi cu profesorul universitar, istoric al Artei și arheolog, domnul [Nikos Zias](#), care l-a cunoscut pe [părintele Porfirie](#) destul de bine.

Să începem cu prima dată când l-ați văzut pe părintele și cum a decurs convorbirea cu el. Ce a însemnat pentru dvs. [părintele Porfirie](#) de atunci înainte?

N.Z.: Vă mulțumesc foarte mult că mi-ați oferit ocazia de a vorbi despre [părintele Porfirie](#), care a fost, cu adevărat, un punct de referință, un mare ajutor și o binecuvântare pentru familia mea. Aș vrea să precizez mai întâi că experiența mea legată de [părintele Porfirie](#) se încadrează în timp și spațiu în perioada în care părintele

stătea la [Kallisia](#), la **biserica Sfântul Nicolae**, ce era metocul Mănăstirii Pendelis, pe vremea când mașinile nu puteau ajunge până acolo. Se ajungea numai pe jos. Din anumite motive, contactele mele cu [părintele Porfirie](#) au fost mai rare în perioada în care s-a dus la Milesi. Începând de atunci, la el venea mai multă lume, avea probleme de sănătate mai serioase și se putea mai greu purta o convorbire pe îndelete cu el, așa cum era la [Kallisia](#).

Pe [părintele Porfirie](#) mi l-a recomandat un stareț aghiorit, pe nume [Gheorgos Kapsanis](#), de la **Mănăstirea Sfântul Grigorie**. Recunosc faptul că, atunci când mi-a vorbit de el, nu m-a entuziasmat ideea de a merge să-l vizitez. M-am dus, dar cu reținere, mai ales ca să fac ascultare, decât ca urmare a voinței mele liber exprimate. Drumul până acolo te ajută oarecum să te pregătești sufletește, pentru că trebuia să-ți lași mașina la o distanță de aproximativ 20-25 minute, de unde porneai pe o cărare plină cu ciclame foarte frumoase în perioada lor de înflorire. Înaintai o vreme, după care ajungeai într-o pădurice de pini, apoi treceai pe lângă niște ruine și, în fine, ajungeai la bisericuța Sfântului Nicolae, care nu era foarte bine întreținută, având în jurul ei câteva chilii. În fine, m-am dus cu soția mea în locul acela, unde am văzut destul de mulți tineri, care mi s-a părut că sunt oameni cu preocupări interesante. Am așteptat și noi, am intrat în vorbă cu unii dintre ei; am întâlnit chiar și un tânăr foarte bun în dialectică, ce ne-a impresionat. Am așteptat până ne-a venit rândul și nouă să vorbim cu [părintele Porfirie](#). Era un om scund, cu barbă albă. De obicei, avea pe cap o scufie de lână. Era un om foarte dulce, care te vrăjea din momentul în care dădeai ochii cu el. De la prima întâlnire, îți lua mâna și o strângea, aducându-ți în suflet o pace și o liniște care nu pot fi descrise în cuvinte. Ne-am înțeles, practic, de prima oară când ne-am văzut.

Părerea noastră despre el s-a schimbat radical. Cuvintele sale au fost pentru noi ca un balsam ce ne-a pătruns în suflețe. Aici, trebuie să fac o paranteză. Ceea ce eu cred și îmi imaginez nu este valabil numai pentru mine, ci și pentru ceilalți, iar ceea ce este mai important nu constă în mărturiile și descrierile noastre, ci în simțămintele din adâncul sufletului fiecăruia.

K.I.: Așa este.

N.Z.: După părerea mea, simțămintele nu pot fi exprimate și nici nu trebuie să le exprimăm. De aceea, faptele pe care vi le voi povesti în continuare nu reprezintă decât fața exterioară a ceea ce contează cu adevărat.

K.I.: Lucrurile tainice nu pot fi spuse. Tot la fel, nici evlavia. Ele nu pot fi cuprinse cu înțelegerea noastră.

N.Z.: Aici se naște un pericol chiar pentru imaginea părintelui. Cel puțin din propria mea experiență, am impresia că activitatea de păstorire a părintelui era foarte personalizată.

K.I.: Așa este.

N.Z.: De aceea, generalizările pot denatura faptele. Desigur, anumite lucruri le spunea tuturor, încontinuu. Unul dintre acestea era necesitatea rugăciunii inimii, pe care el însuși a practicat-o întreaga viață. Însă răspunsurile la întrebările personale erau întotdeauna în funcție de om și de circumstanțe. Prin harisma străvederii, pătrundea în adâncul sufletului, unde se află rădăcina faptelor și a gândurilor fiecăruia.

K.I.: În felul acesta, el punea în aplicare medicina duhovnicească. Prin [harisme](#) sale, ajungea la originea problemelor, punea diagnosticul corect și apoi începea tratamentul.

N.Z.: Îți pătrundea în suflet și, după ce-și dădea seama de intențiile tale și de problemele prin care treceai, îți spunea cele mai potrivite cuvinte.

Imaginea care mi-a rămas în inimă, după aproximativ douăzeci de ani, a fost aceea a unui părinte blând, care folosea cu multă îndemânare arta de a vorbi. Nu mi-l aduc aminte să fi fost vreodată dur sau să mă certe.

K.I.: Era un părinte al iubirii.

N.Z.: Spunea ce avea de spus fără asprime. Tuturor le zicea: „Ce bine...” sau „Ce bun...” Între el și interlocutorul său se crea întotdeauna o atmosferă destinsă.

K.I.: De altfel, nu spunea el: „[Hristos](#) este prietenul vostru, vă iubește și nu ține iadul ca să vă înspăimânte“?...

N.Z.: Vorbea mereu despre importanța spovedaniei. Zicea: „Câtă vreme te afli în Biserica lui [Hristos](#), nu este loc de deznădejde, orice ai fi făcut sau orice ai fi suferit. Deznădejde nu există. Supărare, se poate, dar deznădejde, nu“. Spunea, de asemenea, cât de importantă este mâna preotului în taina Spovedaniei. Este ca și cum ar ieși prin ea harul sfânt. Și continua: „Prin spovedanie, [Dumnezeu](#) te ajută să depășești acele rele care ar fi putut să te aducă în pragul deznădejdii“. De multe ori se întâmpla să petreacă o noapte întreagă cu oameni care se aflau în pragul sinuciderii sau în alte situații desperate legate de sănătate, de starea psihică sau duhovnicească. Făcea nopți albe și îi ajuta pe oameni prin puterea iubirii sale și a rugăciunii.

K.I.: Să nu ne îndepărtăm de tema deznădejdii, domnule Zias. Îmi aduc aminte de ceea ce i-a spus [Hristos](#) Sfântului Siluan Athonitul: „Ține-ți mintea în iad și nu deznădăjdui“. „În oricât de grea, de dureroasă și de

potrivnică situație te-ai afla, [Dumnezeu](#) intervine“, spunea [părintele Epifanie Theodoropoulos](#). Când ne aflăm la greu, Domnul nu ne lasă. În celelalte situații, ne descurcăm și singuri.

N.Z.: Niciodată n-am înțeles pe deplin cuvintele „Ține-ți mintea în iad și nu deznădăjdui“. Cu toate acestea, ele i-au ajutat pe mulți oameni. Cunoscut eu însumi persoane care, prin această frază, au ieșit din situații grele din viața lor.

Generalizând tema, cred că cel mai important fapt este că Biserica nu reprezintă numai un sistem de ceremonii, de reguli morale care educă și țin societatea unită, ci, referindu-ne în principal la Sfinții Părinți, ea înseamnă, mai ales, pătrunderea în adâncimile unde sunt înfipte rădăcinile vieții. Acest lucru nu poate fi măsurat cu nici o măsură omenească. Fraza despre care discutăm aparține limitelor escatologice ale existenței, acolo unde omul plutește în haos și viață.

K.I.: Atunci când te afli pe buza prăpastiei, dinaintea abisului, [Hristos](#) te smulge din ghearele morții și te duce spre Înviere, adică spre începutul noii vieți. Domnul ne-a adus de la moarte la viață. Această nouă viață putea fi simțită din plin în preajma părintelui Porfirie. Avea harul de a-ți reînnoi sufletul. Intrai la el mort și ieșai viu.

N.Z.: Și aceasta, fără vreun gest de falsă seriozitate...

K.I.: Când plecai de la el, parcă zburai. Cel puțin, eu așa simțeam.

N.Z.: Iubea foarte mult natura, mai ales plantele. Una din cele mai frumoase imagini pe care le port în memorie, ca pe o mângâiere pentru clipele grele, constă într-un episod întâmplat într-o zi calduroasă, când am urcat cu soția la [Kallisia](#), după ce am încheiat lucrul. La o distanță de aproximativ 500 de metri de mănăstire, părintele transformase o bucată de pământ drept în ogor. Cultivase pe el căpșuni. L-am găsit printre căpșuni, curățindu-le și jucându-se ca un copil. Ne-am oprit aproape de el. „Bine ați venit“, ne-a spus. Și a continuat să se ocupe de căpșuni, vorbindu-ne în același timp despre ele. A trecut așa multă vreme, fără să discutăm despre nimic altceva, în afară de căpșuni.

Părintele vedea practic viața în ansamblul ei, fără urmă de...

K.L.: De dualism<sup>41</sup>(Concepție potrivit căreia la baza existenței ar sta două principii opuse și ireductibile, cel material și cel spiritual [n.t.]) sau maniheism<sup>42</sup>(filosofie dualistă, ce divizează lumea între principiul binelui și cel al răului și consideră materia esențialmente rea, iar spiritul esențialmente bun. Această teorie a fost combătută de Biserica Ortodoxă [n.t.])...

N.Z.: Vedea în căpșuni viața în ansamblul ei. Așa, plin de praf și de pământ, ne-a însoțit până la biserică. Îi plăcea foarte mult să se plimbe. Când se simțea bine (sănătatea i-a fost șubredă aproape toată viața) și avea dispoziție, cea mai mare bucurie a sa era să facă o plimbare. Mergea cu noi în diferite locuri din regiunea Pendelis, la muntele Amomon. Acolo ne spunea fiecăruia câte ceva care să ne ajute în problemele noastre (ne adunam în jur de 100 de oameni), sau ne vorbea în general despre lucruri duhovnicești.

Îmi aduc aminte că în una din aceste plimbări ne-am așezat jos și a început să ne explice importanța metaniilor. Făcea el însuși metanii, chiar dacă era bătrân. Trupul său avea o elasticitate deosebită. A început prin a ne explica ce înseamnă metanie. Noi, având parte de o educație practic teoretică, fie ea și religioasă, nu dădeam metaniei o importanță atât de mare. Ca să nu mai vorbim de cea mai mare parte a plinirii Bisericii, care a eliminat mătăniile, considerându-le doar o manifestare exterioară.

K.L.: Ce spunea despre mătănii?

N.Z.: Spunea că ele reprezintă participarea trupului la lucrarea duhului. Când te apleci și te ridici, intri în contact direct cu pământul și cu cerul. Întotdeauna ne dădea „instrucțiuni“ cu foarte multă atenție. Nouă, celor care nu eram avansați în vreo metodă de rugăciune, ne vorbea despre metaniile obișnuite, făcute până la pământ, și ne explica cât de important este să participi la rugăciune cu întreaga ființă, aplecându-te spre pământ și înălțându-te spre cer. Insista pe metanii și pe post, fără a exagera în vreun fel.

K.I.: [Părintele Porfirie](#) nu a ținut niciodată predici. Ceea ce spunea izvoră din experiența sa de viață, despre care vorbea cu atâta simplitate, încât îți amintea de începuturile Bisericii. Consider că părintele avea în sine vechea Biserică, alături de legătura directă cu [Hristos](#). De fiecare dată simțeam lucrul acesta. Îmi aducea aminte de Apostoli, de simplitatea primelor zile ale creștinismului, ca și cum m-aș fi aflat în momentele de după Cincizecime. Simțeam cum inima îmi ardea. Parcă zburam după fiecare vizită pe care i-o făceam.

N.Z.: Lucrul acesta era general valabil. Plecai de la el cu inima împăcată. Îmi aduc aminte cât de clar făcea diferența între complex și smerenie. Zicea: „Smerenia este starea omului sănătos. Nu trebuie să o confundăm cu distrugerea de sine și cu auto-culpabilizarea, care sunt stări specifice omului bolnav duhovnicește. Atinge-l puțin și-ai să vezi cum își dă arama pe față. Omul smerit primește răul, pentru că adâncul ființei sale este sănătos și în bună stare de funcționare. Dar atunci când omul este bolnav cu duhul, lucrurile stau cu totul diferit.

Foarte mare atenție, să nu încurcați lucrurile“.

Ați pomenit de Cincizecime. Să știți că se temea foarte mult să nu fie luat drept ceva ce nu era. Unii l-au considerat medium și tot veneau la el și-l oboseau. Mă feresc să vă povestesc asemenea întâmplări și mă limitez la a preciza că părintele nu era altceva decât un vas curat, primitiv al Duhului Sfânt, ce transmitea harul mai departe. Dacă-mi aduc bine aminte, un teolog a spus odată: „Îl iubesc pe [Dumnezeu](#) și îl văd în [părintele Porfirie](#)“. Lucrul acesta putea fi observat chiar și de omul neavizat. S-a întâmplat să cunosc niște oameni care s-au dus la el din curiozitate, având în mintea lor gânduri diferite de cele ale creștinilor de rând. Impresia lor generală a fost că au aflat un om cu totul aparte, un om din care izvora harul lui [Dumnezeu](#) și care transmitea acest har și celor din jurul său. Iată o mărturie foarte importantă. Și chiar dacă oamenii aceia nu au fost capabili să se lepede de concepțiile lor, copiii lor s-au schimbat. Vorbesc în cunoștință de cauză despre fapte care nu trebuie relatate aici.

K.I.: Oamenii și părintele se acceptau reciproc din primul moment. Frica și muștrarea nu-și aveau locul.

N.Z.: Cu adevărat, te accepta așa cum erai. Prin lucrul acesta te uimea și părintele [Paisie](#). Spre exemplu, a vorbit timp de 12 ore cu un tânăr, care a plecat de la el vindecat.

Una dintre cele mai importante trăsături ale părintelui Porfirie era faptul că avea inima deschisă. Puteai să intri în ea – în locul acela cald și plin de har – și să te odihnești.

K.I.: Dar după aceea, puțin câte puțin, lua bisturiul și îți îndepărta răul din suflet.

N.Z.: Niciodată nu făcea rabat de la nimic.

K.I.: Niciodată.

N.Z.: Nu te lingusea. Și am mai constatat ceva: unora le spunea „Acesta este cuvântul lui [Dumnezeu](#)“, iar altora, „Fă ce dorești“.

Îmi amintesc de un inginer care a mărturisit că alături de [părintele Porfirie](#) a învățat că „sfințenia nu se identifică cu prostia“! Atât pot să spun despre el: era înzestrat cu multe daruri.

K.I.: Așa este.

N.Z.: Era un om foarte inteligent.

K.I.: Și, pe lângă aceasta, avea informații de sus – cunoștințe pentru care ar trebui să faci ani întregi de studii și specializări (în domeniul medicinei, teologiei etc). Pe toate le știa ca un specialist.

N.Z.: Și nu făcuse decât patru clase!

K.I.: A fost ca pescarii din Galileea.

N.Z.: Avea și o sensibilitate deosebită.

K.I.: Da. Am discutat cu el despre poezie.

N.Z.: Și despre muzică... despre orice. Era un om ce putea să abordeze orice domeniu care era pentru tine familiar. Putea să călătorească cu interlocutorul său unde voia, ajungând întotdeauna acolo unde este viața Bisericii. Vorbea foarte mult despre Biserică și despre [Hristos](#). Și cu toate că a fost deosebit de iubit de cei din jurul său, niciodată nu s-a ajuns la cultul personalității.

K.I.: Fără îndoială.

N.Z.: Lucrul acesta este important.

K.I.: Vă mulțumesc foarte mult. Nu mai am nimic de adăugat. Simt, practic, prezența părintelui Porfirie printre noi. [Dumnezeu](#) să ne binecuvânteze pe toți, cu rugăciunile părintelui.

N.Z.: Sper ca prin cele spuse de noi să nu fi denaturat ceea ce a fost [părintele Porfirie](#).

## Convorbire cu Arhimandritul Atanasie Simonopetritis, teolog

### [Capitolul precedent](#)

### [Urmatorul capitol](#)

K.I.: Astăzi îl avem alături de noi pe părintele Atanasie, care a cunoscut mulți mari părinți ai Bisericii noastre, între care [părintele Porfirie](#) și părintele [Paisie](#). Vom vorbi cu sfinția sa despre experiențele pe care le-a trăit alături de aceste figuri sfinte ale Ortodoxiei grecești.

Bine ați venit, părinte Atanasie. Să începem cu felul în care l-ați cunoscut pe [părintele Porfirie](#).

A.A.: Vă mulțumesc, domnule Klitos, pentru această invitație. Înainte să intrăm în subiect, aș dori să spun ceva. În ultima vreme am auzit (de la oamenii veniți de la [Sfântul Munte](#), dar și din Cipru) că, în ziua de azi, credincioșii sunt acuzați că sunt purtați de un curent de cult al personalității părinților. Lucrul acesta m-a rănit foarte mult. Așa cum am înțeles, acuzația provine de la niște penticostali, pentru care Părinții nu au nici o

valoare. Pentru noi, credincioșii, Părinții nu sunt altceva decât [Evangelia](#) pusă în lucrare și arătarea puterii lui [Dumnezeu](#) în lume.

Dau slavă lui [Dumnezeu](#) că am fost învrednicit să-i cunosc pe aproape toți marii părinți din ultima perioadă de timp. Pe [părintele Porfirie](#) l-am văzut prima oară în anul 1987, când m-am dus la sihăstria unde stătea el. Deși se simțea foarte rău (așa cum îmi spusese cu o zi înainte, când am stabilit întâlnirea prin telefon) și nu putea primi lume, în cele din urmă mi-a zis „Hai să vorbim două minute“, pentru ca la sfârșit să nu mă mai lase să plec. Am stat atunci de vorbă cu el timp de două ore. Mi-a spus foarte multe lucruri, care au rămas încrustate în inima mea și pe care aș dori să le împărtășesc fraților mei creștini, spre folosul sufletului lor.

K.I.: Să începem de la ceva concret. Cred că într-o mai veche discuție pe care ați avut-o cu părintele, ați atins problema lui 666, adică numărul fiarei.

A.A.: Da.

K.I.: Așadar, ce spunea părintele despre 666?

A.A.: Mi-a zis: „Părinte Atanasie (mă prinsese de mână și mă ținea strâns), eu acum sunt orb. Ochii mei trupești nu funcționează, pentru că am cancer la hipofiză. Dar am ochi duhovnicești și văd. Înainte să pleci, vreau să-mi spui ce ți-a zis părintele Emilian despre 666 și despre [antihrist](#)“. Era pe vremea când avusese loc explozia de la Cernobîl. Oamenii erau tulburați. Se duceau cu zecile mai ales la [părintele Porfirie](#), care stătea aproape de Atena, și îl întrebau: „Ce o să se întâmple? O să vină antihristul și o să ne însemneze cu 666?“

Așadar, [părintele Porfirie](#) m-a întrebat: „Ce ți-a zis părintele Emilian despre 666 și despre [antihrist](#)?“ Eu i-am răspuns: „Ne-a spus, la întâlnirea care a avut loc ieri, să nu ne neliniștim. Să ne preocupăm numai de a avea o legătură vie cu [Hristos](#) și să nu-i dăm prea multă importanță antihristului, ca să nu devină el centrul vieții noastre, în locul lui [Hristos](#)“. Atunci, el a bătut din palme și a spus: „Ce zici? Slavă Domnului că există și un duhovnic de acord cu mine! Duhovnicii au făcut un mare rău. I-au neliniștit pe oameni și au creat o mulțime de probleme familiale și psihologice cu 666; nu mai pot oamenii să doarmă și au început să ia antidepresive și somnifere. Ce-i asta? [Hristos](#) nu vrea să se întâmple așa ceva. Și să-ți mai spun un lucru“. „Ce, părinte?“

„Pentru noi, creștinii, atunci când trăim după [Hristos](#), nu există [antihrist](#). Ia zi-mi: aici unde stau eu, în pat, poți sta și tu în același timp?“ „Nu, părinte“. „De ce?“ „Pentru că, dacă stau peste sfinția voastră, vă strivesc“. „Dar când poți să șezi aici?“ „Când plecați sfinția voastră“. „Ei, vezi, la fel se întâmplă și cu sufletul nostru. Când îl avem în noi pe [Hristos](#), mai poate veni antihristul? Poate să intre în noi vreo ființă potrivnică sufletului nostru? Știi de ce ne neliniștim? Pentru că nu-L avem pe [Hristos](#) în noi. Dar când îl avem pe [Hristos](#) în noi, totul se transformă în Paradis. [Hristos](#) este totul și cu El, nu ne temem nici de om, nici de [antihrist](#). Dacă ar veni acum [antihrist](#) cu aparatul cu raze laser și mi-ar spune că vrea să mă însemneze cu 666, eu aș sta. Mă vei întreba: «Dar nu este semnul lui [antihrist](#)?» Da, dar și mii de 666 dacă ar scrie pe mine cu raze laser, eu tot aș primi. De ce? Pentru că pe primii mucenici i-au dat la fiare, dar ei își făceau semnul crucii, și fiarele se transformau în mielușei; i-au aruncat în mare, dar ei își făceau semnul crucii și apa se transforma în pământ uscat pe care pășeau; îi aruncau în foc, ei își făceau [cruce](#) și focul se transforma în răcoare. Binecuvântatule, de ce trăim noi astăzi? Credem în [Hristos](#) și în Crucea Sa? De ce a venit Domnul pe pământ? Nu pentru a ne întări atunci când suntem slabi? Așa să le spui oamenilor: să nu se teamă de [antihrist](#). Suntem fii ai lui [Dumnezeu](#) și ai Bisericii“. Cuvintele acestea m-au impresionat în mod deosebit. Și a adăugat: „Vrei să-ți mai zic ceva?“ „Spuneți, părinte“. „Cum a venit Patriarhul Dimitrie<sup>43</sup> (Este vorba despre Patriarhul de la [Constantinopol](#) [n.t.]) în Atena?“ „Cu avionul“. „Ei, asta-i bună. Știi că a venit cu avionul. Doar n-a venit înot. Cu ce document a venit?“ „Cu pașaportul“. „Grecesc sau turcesc?“ „Nu știu“. „Și mai faci pe înțeleptul... Cu pașaport turcesc. Și care este însemnul național al Turciei, știi?“ „Nu știu, părinte“. „Ei, aici ești prea de tot. Nu știi una, nu știi cealaltă; atunci ce știi? Să-ți spun eu care este însemnul Turciei: semiluna. Și știi cum a fost numită semiluna de Sfinții Părinți, după ce a apărut [Mohamed](#)?“ „Nu, părinte“. „Ei... am să-ți iau diploma aia și-am s-o rup. Ce fel de teolog mai ești?“ Îmi spunea toate lucrurile acestea în glumă, bineînțeles.

K.I.: Ne redați convorbirea foarte frumos. E ca și cum l-aș vedea pe [părintele Porfirie](#) dinaintea ochilor mei.

A.A.: Și eu îl am dinaintea mea. Se află în inimă. De aceea vă povestesc astfel. Și părintele a continuat: „Semiluna este semnul antihristului. Dacă semiluna este semnul antihristului, iar Patriarhul nostru îl are pe pașaport (ca să nu mai vorbim de ștampilele turcești de pe pașaport...), înseamnă că Patriarhul este [antihrist](#)? Nu, nu, să nu limităm atât de mult mesajul Evangheliei. [Hristos](#) nu este atât de îngust la minte pe cât suntem noi. Așa să spui oamenilor: să nu se teamă nici de [antihrist](#), nici de 666“.

Cuvintele acestea m-au impresionat foarte mult, domnule Ioannidis, și m-au liniștit. De aceea, le transmit și eu mai departe semenilor mei.

K.I.: Foarte bine faceți, părinte Atanasie. Cu adevărat, a existat o psihoză „duhovnicească“. Atunci când au loc anumite evenimente cosmogonice, oamenii își amintesc de Sfintele Scripturi și de multe ori fac interpretări exagerate. Mulți au transformat Sfânta Scriptură în buletin de știri!

Odată l-am rugat să-mi spună un cuvânt de folos. Răspunsul său a fost: „[Hristos](#) este totul“, prin urmare, nu avem nici o problemă. Vă aduceți aminte ceva din convorbirile pe care le-ați avut cu el?

A.A.: Mi-aduc aminte foarte multe. Le-am scris pe hârtie. Să vă spun altceva, legat de satul meu. Vărul meu primar, părintele Ieronim, s-a dus pentru prima oară la [părintele Porfirie](#). Când l-a văzut, [părintele Porfirie](#) i-a făcut metanie și i-a sărutat mâna, pe care a ținut-o strâns în mâinile sale. I-a luat pulsul. Iată ce i-a spus: „Fiule, ai 27 de ani și te cheamă Ieronim“. „Da, părinte. De unde mă cunoașteți?“ „Ei, am atâția ani și vrei să nu te cunosc? Te cunosc, te cunosc. Ia zi-mi: de unde ești?“ „De la [Simonos Petra](#)“. „Ei, nu mi-ai spus nimic nou. Spune-mi de unde te tragi“. „Din Trikala“. „Din ce sat?“ „Din Dendrochori“. „A, din Dendrochori“. A închis ochii și a spus: „A, gata, văd. Să mergem puțin pe drumul de intrare în sat. Iată, trecem de platani (cu adevărat, până să ajungi în sat la noi, este un alt sat cu pădure de platani, pe unde trece un râu, peste care este un pod mare), iar la podul de ciment, cum intrăm, pe dreapta, la aproximativ 300 de metri, sunt trei copaci mari. Ce fel de copaci sunt?“ „Bătrânii spun că pe la acei copaci, care acum sunt foarte bătrâni, a trecut Sfântul Cosma Etolul, ce a adunat oamenii din toate satele din zonă și le-a vorbit. Au încrustat niște cruci pe copaci, care de atunci se numesc «copaci sfinți». Când trecem pe acolo, ne facem semnul crucii“. Iar părintele a întrebat: „Ce cimitir este acela dintre copaci și pod?“ „Cimitirul nu este acolo, ci mai jos, la biserica veche, care este în afara satului“. „Adică biserița aceea albă, cu pini de jur-împrejurul ei, închinată Maicii Domnului? Ba nu“, a continuat părintele, „aceea e la intersecția de la intrare în sat“. De la Oropos, [părintele Porfirie](#) vedea la Trikala, care este la 400 km distanță de Atena.

K.I.: Își trimitea acolo „televizorul“ și vedea.

A.A.: Așa este. Prindea totul cu antena sa duhovnicească. „Nu cimitirul acela, măi, ci celălalt, care este în capăt, la râu“. „Părinte, acolo este via satului. Nu este nici un cimitir“. „Haide, bre, chiar crezi că mă înșel? Greșește [Hristos](#)? Eu îți spun ce văd. Acolo este un cimitir micenian“. „Dar nu e nici un cimitir acolo“. „Dacă insiști, nu este. Dar o să vezi că este“. A înaintat și a început să vadă casele, zicând: „Casa aceasta este frumoasă. Cealaltă e și mai frumoasă. Dar aceea nouă... ce frumoasă e!“ Și a început să descrie casele din sat. A ajuns în centrul satului, unde este o răscruce de drumuri. „Hai să nu mergem la dreapta, ci la stânga. Am ajuns afară din sat. Acolo este un delușor. La poalele lui se află o bisericuță. Ce bisericuță este aceea?“ „A Sfântului Gheorghe“. „Și cine a zidit-o?“ a întrebat părintele. „Mătușa mea“ – adică mama mea. „De ce a fost ridicată?“ „Pentru că pe locul acela a fost omorât, în 1944, un unchi de-al meu, pe care-l chema Gheorghe“. Iar părintele i-a spus: „Să-i zici mătușii dumitale că nu în locul acela l-au omorât, ci la pâraiașul acela mic, iar de acolo l-au târât ca pe un porc până unde și-a dat duhul“.

K.I.: Extraordinar.

A.A.: Cum să nu fie, domnule Klitos, dacă în 1989 povestea ce se întâmplase în anul 1944... Părintele a mai spus: „L-au târât până acolo și a murit bietul om ca un câine“. Și cu adevărat, mătușa mea mi-a zis mai apoi: „A, de aceea era iarba călcată de la pârau, până acolo, cu urme de sânge pe ea“. Înainte, nu putuseră să înțeleagă, deși găsiseră urme.

Mai apoi, când părintele Ieronim s-a dus în sat, le-a spus preoților (avem trei preoți): „Să știți că un părinte mi-a spus că jos, la vie, este un cimitir“. „Povești“, a răspuns unul dintre ei. Dar părintele Pavel a zis: „Și totuși, acolo este un cimitir. În 1955, când Serviciul Topografic a făcut împărțirea pământului, am săpat în zona aceea, unde am găsit morminte și niște oase de om. Mormintele erau de două ori mai mari ca ale noastre. Am găsit înăuntru și două câni pictate“. Iar eu l-am întrebat: „Și ce-ai făcut cu toate acestea?“ „Le-am stricat“. „Vai, binecuvântate, erau miceniene...“ În felul acesta, doresc să vă arăt înduhovnicirea părintelui Porfirie.

K.I.: Unul din fiii duhovnicești ai părintelui mi-a spus că, mergând în excursie, părintele le-a făcut o radiografie arheologică a unor regiuni în care nimeni nu și-ar fi imaginat că există vestigii arheologice și unde, cu adevărat, s-au făcut mai târziu descoperiri.

A.A.: Iată ce mi-a spus mie: „Arheologii își închipuie că au găsit mari comori. Dar n-au găsit nimic. Știi mormântul acela de la Bela veche? Habar n-ai ce-ar găsi dac-ar săpa acolo“. Acum, au început, cu adevărat, săpăturile și în acea regiune. „Să nu spui nimănui nimic, ca să nu mă ia drept hoț de vestigii arheologice“, și râdea.

Odată, la mănăstirea noastră, am avut probleme cu apa. Părintele Elisei s-a dus la Institutul Geologic din Atena ca să aducă un specialist care să cerceteze rocile, să vadă dacă exista un loc bun pentru a foră, în speranța de a

găsi apă. S-a dus și la [părintele Porfirie](#). Înainte ca părintele Elisei să-i spună care era problema, [părintele Porfirie](#) i-a zis: „Aveți probleme cu apa la mănăstire”. „Cu adevărat, părinte, avem o mare problemă”. „Nu vă neliniștiți. Ia să vedem...” A închis ochii și a văzut muntele unde se află mănăstirea. „Ia zi-mi, este o bisericuță în pădure?” „Da, părinte”. „Să mergem tot înainte 500 de metri, până la bradul acela ars de fulger, unde încep trei drumuri. Unul merge la Karies, altul spre Sfântul Filothei, și al treilea spre Dafni”. „Da, părinte”. „Așadar, înaintăm 300 de metri spre stânga, unde sunt niște cărămizi sparte; ce este acolo?” Părintele Elisei i-a răspuns: „Este un vechi cuptor, unde a fost făcută cărămida cu care a fost zidită mănăstirea noastră, în secolul al XIV-lea”. „Dacă săpați acolo, veți da de granit. La 16 metri este atât de multă apă, încât s-ar putea alimenta din locul acela întreaga provincie Halkidiki. Vă va fi cam greu. Dar hai să mai vedem ce este prin jur. Să mergem acolo unde se învecinează mănăstirile Sfântului Filothei, [Simonos Petra](#) și [Sfântul Grigorie](#). Văd un izvor cu un cap de porc. Ce este acolo?” „Este Bustum”. „Bustum” e un cuvânt turcesc ce înseamnă „apă foarte rece”. „Dacă forțați acolo, la 30 de metri veți găsi apă. Și știi de unde vine? Din Alpi. E multă apă acolo, fiule”.

Părintele Elisei s-a întors, am discutat despre ceea ce spusese [părintele Porfirie](#) și am hotărât să urmăm indicațiile sale. Am luat un om priceput în perforarea scoarței, cu echipamentul necesar, și am urcat pe munte. Când am ajuns sus, am găsit granit. În fiecare zi înaintam cu 20 de cm, iar granitul era de opt metri. Ca să ducem munca până la capăt, ar fi trebuit să cheltuim întreg bugetul mănăstirii, ceea ce nu renta. Ne-am dus să încercăm în celălalt loc pe care ni l-a indicat părintele. Și acolo am găsit granit. Nu puteam înainta. A fost așa cum ne-a spus părintele.

K.I.: Știu că părintele putea chiar să guste apa și să vadă dacă era sărată!

A.A.: Da, am auzit și eu. De asemenea, după moartea sa, a fost sunat de mai mulți oameni, cărora le-a spus la telefon: „Nu mă mai sunați. Eu mă aflu acum în cer, lângă [Hristos](#)”.

A fost, cu adevărat, un om pe care [Dumnezeu](#) l-a înzestrat cu toate darurile.

K.I.: Trăia în același timp și pe pământ, și în cer. De aceea, în momentul în care a plecat, el nu s-a despărțit de lumea de aici.

A.A.: Pentru sfinți nu există aici și acolo. Viața este unită. Noi, păcătoșii, ne separăm viața în două.

K.I.: Tocmai de aceea sfinții au asemenea harisme și pot înfăptui lucruri peste fire.

A.A.: [Hristos](#) le oferă toate aceste daruri, pentru că ei sunt uniți cu [Dumnezeu](#).

K.I.: La ceea ce am spus până acum, am mai putea adăuga câteva fapte deosebite legate de [părintele Porfirie](#)?

A.A.: Cu siguranță.

O să vă povestesc felul cum s-a dus să se călugărească, din ce mi-a relatat el însuși. Iată ce-mi spunea: „Fiule, eu am fost un copil foarte sărac, iar tatăl meu s-a dus în America să muncească. Nu i-a mers bine și nu s-a mai întors în sat. Aveam 18 oi și urcam sus pe munte, acolo în [Evvia](#), de unde mă trag, ca să le pasc. Nu știam prea multă carte. Prima viață de sfânt pe care am citit-o, cu multă greutate, de altfel, a fost a Sfântului Ioan Colibașul, care m-a impresionat atât de mult, încât mi-am zis că vreau și eu să devin sfânt! Și am strigat la [Dumnezeu](#): «Doamne, Doamne, învrednicește-mă să mă fac sfânt!» Pe atunci eram de opt ani. Și [Dumnezeu](#) mi-a dat darul de a avea barbă. La zece ani aveam barbă și nu aveam brici ca să mă rad, așa că ascuțeam cuțitul și o tăiam cum puteam, fără să o înmoi cu nimic. Cu toții mă strigau: călugărașul nostru, călugărașul nostru, iar la vârsta de 12 ani, m-am îndreptat spre [Sfântul Munte](#). M-am imbarcat pe vapor fără să am la mine nici măcar o coajă de pâine și fără să spun nimic nimănui. Am ajuns cu mult chin la Dafni și, după alte încercări, l-am găsit pe [părintele Ioanichie](#), care era un om sfânt”.

[Părintele Ioanichie](#) l-a luat lângă el și l-a prezentat la vama<sup>44</sup>(Deși [Sfântul Munte](#) (Athosul) se află în [Grecia](#), intrarea în Munte se face prin trecerea unei granițe, care îl desparte de restul țării. Această graniță a fost impusă mai ales din rațiuni bisericești, pentru controlul accesului bărbaților și pentru interzicerea intrării femeilor [n.t.]) ca pe nepotul său. Astfel, părintele acela a spus o minciună salutară, fără de care Biserica nu l-ar fi avut acum pe marele părinte Porfirie, pe care îl cunoaștem cu toții.

„După câteva zile – eram de 12 ani – am început să citesc: A...a...a... Iar părintele mi-a spus: «Ajunge deocamdată să citești bine psalmii, și abia după aceea să te străduiești pentru mai mult». Cuvintele acestea m-au făcut să mă ambiționez și am ajuns să citesc atât de bine, de parcă fusesem la Universitate. Mă rugam foarte mult. Atunci am învățat pe de rost epistolele Sfântului Ioan. Îl iubeam foarte mult pe [Sfântul Ioan](#).

Când eram copil, părinții se duceau afară, în grădină, iar eu rămâneam înăuntru și găteam. Lăsam mâncarea în oală să fiarbă și mă duceam la biserică. Acolo mă așezam pe jos în așa fel încât păream mort. Aveam pomenirea morții. După aceea, citind epistolele [Sfântul Ioan](#), în care se spune că iubirea scoate frica afară din suflet, mi-am zis că nu-L iubesc cu adevărat pe [Dumnezeu](#). De atunci, relația mea cu [Dumnezeu](#) s-a schimbat și inima mea a

început să ardă de dor sfânt.

Odată, părinții mei s-au dus să slujească în altă parte. Era [Postul Mare](#). Eu m-am dus la biserică. Am ajuns acolo cu mult mai devreme, înainte să începă slujba. Am deschis ușa și m-am așezat în una din strane, într-un colț, și am început să mă rog. Puțin mai târziu, a intrat înăuntru părintele Dima, care fusese cândva ofițer în armata Țarului. Era un om masiv, de 96 de ani, dar cu un trup foarte elastic. A intrat înăuntru, a făcut trei mătănii până la pământ, după care a început să se roage. În momentul acela, am văzut o lumină care îl înconjura și m-am speriat foarte tare. Părintele Dima a continuat rugăciunea cu mâinile ridicate. Pentru mine era prima experiență legată de lumina necreată. Evlavia părintelui aceluia mi s-a transmis în inimă și din ziua aceea am început să plâng fără încetare. A fost prima dată când am simțit cu adevărat harul lui [Dumnezeu](#) și de atunci plângeam ori de câte ori voiam. Aveam în mine evlavia harului sfânt“.

K.I.: [Dumnezeu](#) l-a trimis Bisericii pe [părintele Porfirie](#) ca pe un dar.

A.A.: Așa este. Iată ce mai povestea părintele: „După aceea, când m-am îmbolnăvit și eram aproape să mor de tuberculoză (pe atunci era mare sărăcie la [Sfântul Munte](#)), părinții m-au trimis în sat să mănânc niște lapte și niște unt, ca să mă întrezesc. În vremea aceea, a venit la mănăstire răposatul Arhiepiscop Porfirie și a vrut să stăm de vorbă. Ne-am dus să ne plimbăm prin pădure și acolo [Dumnezeu](#) mi-a dat harisma străvederii. Atunci, i-am spus: «Preasfințite, în momentul acesta, în Sinai, doi călugări tulbură apele. S-au certat și au pricinuit probleme serioase». «De unde știi, fiule?» Iar eu i-am zis: «Domnul mi-a dezvăluit lucrurile acestea»“.

Arhiepiscopul a rămas fără grai, pentru că i-am descris toată regiunea Sinaiului și înfățișarea acelor doi călugări, spunându-i și numele lor. A doua zi, mi-a spus că vrea să mă facă diacon. M-am dus la stareț și m-am făcut diacon. După încă o zi, m-au făcut preot și duhovnic. Eu nu voiam. El a fost primul care s-a mărturisit la mine. Mi-a spus: «Fiule, [Dumnezeu](#) ți-a dat mult har. Să-l folosești spre binele Bisericii». Astfel a fost prima mea întâlnire cu harul și cu harisma străvederii“.

K.I.: Darurile pe care ni le-ați adus din cer, de la [părintele Porfirie](#), sunt foarte frumoase, părinte Atanasie. Vă mulțumesc. [Dumnezeu](#) să vă dea putere în nevoie. Să vă rugați pentru noi, ca și pentru lumea întreagă.

A.A.: Ne rugăm și dorim ca, prin rugăciunile părintelui Porfirie, [Dumnezeu](#) să vă dăruiască și dumneavoastră personal binecuvântare, pentru că aduceți dinaintea poporului credincios figuri de mari personalități ale Bisericii noastre.

## Convorbire cu Arhimandritul Daniil Guvalis, teolog, scriitor

### [Capitolul precedent](#)

### [Urmatorul capitol](#)

K.I.: [Părintele Porfirie](#) este un capitol inepuizabil, iar experiențele sale sunt fără număr.

În convorbirea de astăzi, vom căuta să analizăm anumite laturi mai puțin cunoscute ale părintelui Porfirie – acest vas al Duhului Sfânt și dar minunat al lui [Dumnezeu](#) pentru noi. Părintele putea să vorbească pe teme legate de animale, de dietă și chiar de filologie. Îi era accesibil orice domeniu, pentru că era inspirat de [Duhul Sfânt](#).

De unde am putea să începem?

D.G.: Voiam să spun mai întâi că părintele avea anumite harisme rare. Citim în [Vechiul Testament](#) despre [Solomon](#), care, atunci când a fost întrebat de [Dumnezeu](#) ce dar să-i ofere, a răspuns că nu vrea nici bogății, nici slavă. A cerut în schimb înțelepciune. [Dumnezeu](#) i-a dat o asemenea înțelepciune, încât nu exista lucru la care să nu aibă un răspuns. Cunoștea totul despre plante, despre animale, despre starea omului și despre orice alt lucru. Era pregătit să ofere răspuns la orice. Când citeșc cele scrise despre Înțeleptul [Solomon](#), mă gândesc la faptul că un dar asemănător a primit și [părintele Porfirie](#).

K.I.: Și la înfățișare parcă semăna cu un profet al Vechiului Testament. Chipul său iradia de lumină.

D.G.: [Duhul Sfânt](#) nu lucrează numai în Biserica Creștină. Știm de la Apostolul Pavel că El a vorbit prin Prooroci. Însă în [Noul Testament](#), prezența Duhului Sfânt este permanentă, ceea ce nu se întâmpla în [Vechiul Testament](#). Așadar, Același Duh Sfânt, Care sălășluia în [Solomon](#), dăruindu-i înțelepciunea dumnezeiască, a sălășluit și în Sfinții Părinți, ca, de exemplu, în [părintele Porfirie](#). Mi-aduc aminte, de-a lungul timpului, când vorbeam cu [părintele Porfirie](#) – fie venea vorba, fie îl întrebam eu anume, să zicem, ceva despre animale –, întotdeauna era uimitor. Odată i-am spus: „Părinte, acolo unde stau, în spatele bisericii Sfintei Parascheva, am o pisică. Uneori o văd cum se linge“. „Știi de ce se linge?“, m-a întrebat el. „Să nu crezi că se linge ca să fie curată și frumoasă. Linsul are importanța lui. Dacă vei fi atent, vei observa că de fiecare dată când se schimbă

timpul, se linge în alt fel. Își aranjează părul în așa fel, încât să întâmpine timpul de afară (frig sau cald) pregătită corespunzător“.

K.I.: Cât de frumos și vesel!

D.G.: Eu i-am spus: „Părinte, la asta nu m-am gândit. Am mai observat că pisica este foarte curată. De exemplu, își acoperă murdăria“. „Știi de ce face astfel? Unele animale, mai ales cele sălbatice, nu vor să-și trădeze prezența, care ar fi dezvăluită de mirosul excrementelor lor. Așadar, le acoperă ca să se apere de dușmani“.

K.I.: Lucrul acesta îmi amintește de luptătorii din Cipru contra regimului englez, din 1955–1959, care își acopereau urmele, ca să nu fie descoperiți de dușman.

D.G.: Da. O să vă povestesc acum o întâmplare. La căsuța unde stau, am avut pentru o perioadă de timp doi câini, cărora li s-a mai adăugat unul, ce era, cum se spune, maidanez. Nu l-am vrut, ca să nu spună părinții că adun toți câinii, și am căutat să-l alung. În fiecare seară îi lăsam pe cei doi câini ai mei liberi, iar dimineața devreme îi chemam să mănânce și, în timp ce ei mâncau, eu îi legam. Dar cu ei venea și cel de-al treilea. L-am alungat de mai multe ori, dar se ducea până mai încolo, după care se întorcea înapoi. Întâmpinam deja o mare problemă: cum să-l îndepărtez pe cel străin. Doar n-aveam să iau pietre să arunc în animal, ca să zică după aceea părinții că omor câini. Într-o zi, când m-am dus la [părintele Porfirie](#), i-am spus câteva chestiuni serioase, după care i-am cerut permisiunea să-i povestesc și despre o temă mai „glumeață“. O fi fost ea „glumeață“, dar pentru mine era serioasă. I-am spus cum stăteau lucrurile: „A venit un al treilea câine, și nu pot să-l alung. Ce să fac?“ „A, uite ce-o faci: poartă-te bine cu el, dă-i să mănânce, el o să te iubească și veți deveni prieteni, iar la sfârșit o să-l iei în mașină, o să-l duci la fabrici, dincolo de Teba și-o să-l lași acolo“. Și astfel s-a rezolvat problema. La început, când am vrut să mă port bine cu el, a reacționat destul de violent, dar încet-încet am devenit prieteni. După aceea, l-am pus în mașină, l-am dus la 20 km distanță și l-am lăsat acolo.

K.I.: N-a mai venit înapoi?

D.G.: Unde să se mai întoarcă... A găsit în locul acela alți prieteni și nu s-a mai gândit la noi.

K.I.: Se știe că Părinții au mult umor, iar [părintele Porfirie](#) se distingea în mod deosebit prin acest fapt. Putea să se ocupe de cele mai neînsemnate probleme. Avea înțelepciunea aceasta.

D.G.: De asemenea, atunci când era vorba despre sănătate sau dietă, spunea lucruri frumoase și pline de înțelepciune.

K.I.: Să auzim câteva dintre acestea, părinte Daniil.

D.G.: Spre exemplu, zicea că, atunci când omul ia masa de prânz, e bine să nu bea apă imediat, ci abia după trei ore, pentru că altfel, sucurile gastrice nu pot digera cum trebuie hrana. Pentru o perioadă, a consumat el însuși morcov cu orez sau praz cu orez, în care predomina morcovul, respectiv prazul. De ce mânca astfel? Pentru că stătea multe ore nemișcat, iar acest fel de mâncare ajuta intestinele să funcționeze. Zicea: „Trebuie să mâncăm sfeclă roșie“.

K.I.: Mânca sfeclă roșie?

D.G.: Chiar multă. Întotdeauna puneu uleiul și lămâia la sfârșit. Nu voia ca uleiul să fiarbă, pentru ca să nu-și piardă puterea.

K.I.: V-a zis de ce mânca sfeclă roșie?

D.G.: Pentru că are un efect binefăcător asupra sângelui. De asemenea, odată, mi-a spus unde pot găsi sfeclă roșie și că sfecla albă conține o substanță unică, ce îi făcea foarte bine la sănătate.

K.I.: De la noi cerea mereu roșcove, iar noi îi trimiteam; cred că pentru sânge.

D.G.: Da.

K.I.: De multe ori mânca roșcovele cu sfeclă roșie.

D.G.: Toate observațiile sale erau în conformitate cu regulile de sănătate. Spunea că seara nu trebuie să mâncăm cu câteva ore înainte de culcare, ca să nu adormim cu stomacul plin. Mai zicea să nu închidem niciodată ușile și ferestrele când dormim. Îmi aduc aminte că m-am dus odată la el cu cineva care avea o anumită poziție în societate și o anumită educație. Cu harisma sa, părintele și-a dat seama că omul acela dormea cu geamurile și ușile încuiate. I-a explicat că trebuie să le lase întredeschise, pentru că în cameră se respiră, iar aerul respirat trebuie înlocuit cu altul proaspăt. Dădea foarte multe sfaturi bune în privința sănătății.

K.I.: Părinte Daniil, hai să vedem lucrurile mai de aproape. Mulți se vor întreba, probabil, cum se poate ca părintele, care avea ca scop îndreptarea sufletelor pe drumul mântuirii, să se fi ocupat de subiecte atât de mărunte, ca, de exemplu, ce mănâncă oamenii, dacă țin fereastra deschisă etc. Aș dori să comentăm puțin acest aspect.

D.G.: Da. Aceste teme au legătură cu cele duhovnicești. Odată, părintele s-a dus într-un sat din [Evvia](#), unde a stat o vreme. Oamenilor de acolo le-a spus să planteze meri, piersici și caiși, indicându-le cum anume să-i îngrijească. Unii l-au întrebat de ce se ocupă cu asemenea lucruri, când ar trebui să-și vadă de problemele bisericești. Dar el le-a răspuns că și acestea sunt probleme ale Bisericii. Pentru că, dacă vecinul tău sădește caiși și piersici și tu nu sădești, îl forțezi pe copilul tău să devină un hoț.

Așadar, lucrurile mărunte ale vieții sunt strâns legate de cele duhovnicești. Acesta este duhul ortodox. Ortodoxia nu înseamnă monofizism. Monofizismul este o erezie. Ce înseamnă monofizism? Ca omul să se ocupe numai cu cele cerești și duhovnicești. În [Ortodoxie](#) există un echilibru. La fel cum la [Hristos](#), între firea dumnezeiască și cea omenească este un echilibru perfect.

K.I.: În firea teantropică.

D.G.: La noi nu există monofizism. De aceea, vedeți că Biserica se roagă pentru casă, atunci când se pune temelia ei, pentru cei care aruncă năvodul în mare, pentru cei care sapă fântâni, pentru ciobani, pentru cei care cultivă via și așa mai departe. Așadar, spiritul căii drepte păstrează echilibrul între cele cerești și cele omenești. De altfel, așa spune și dogma din Calcedonia: firea omenească și cea dumnezeiască sunt împreună, neschimbat și neamestecat.

K.I.: Este bine că ne-ați oferit explicația dogmatică a acestui fapt. Să vedem în continuare și alte cuvinte de folos ale părintelui Porfirie, legate de viața de zi cu zi.

D.G.: De multe ori se ducea undeva și își dădea seama exact cum băteau vânturile în regiunea aceea. Spunea: „Din partea aceasta vin vânturile“. Știa dacă locul era curat, sau ce fel de vânt bătea acolo, dacă era umezeală, ce curenți subterane erau în regiune, ce izvoare. Așadar, în orice zonă s-ar fi aflat, știa totul, ca un meteorolog și un geolog. De multe ori, spunea niște lucruri, de rămâneai mut. Odată, ne-am dus la o stână de lângă Teba. Pe drum, erau munți și văi. La un moment dat, ne-a spus: „Uite, exact în locul acela este o apă subterană“.

K.I.: Vedeai lucrurile acestea cu ochii duhovnicești.

D.G.: De multe ori, când se întâmpla să ne ocupăm de anumite texte bisericești sau când venea la el vreun filolog, era scriitor și în probleme legate de filologie.

K.I.: Vă aduceți aminte un asemenea moment?

D.G.: Îmi amintesc că aveam dinainte un dicționar mare de greacă veche, bizantină și neogreacă, iar când citeam vreun imn și găseam un cuvânt greu, de exemplu „anafis“<sup>45</sup>(În limba greacă: αναφίς [n.t.] ), ne uitam în dicționar și găseam: „anafis“ – „cel pe care nu-l poți ajunge/prinde“. Iar când veneau pe la el filologi, le puneam asemenea întrebări și îi puneam într-o poziție dificilă!

K.I.: Și făcuse numai patru clase.

D.G.: Da, dar în el sălășluia [Duhul Sfânt](#). Mai înainte, când am vorbit de animale, am uitat să vorbesc și de interesul său pentru plante.

K.I.: Da. Este foarte interesant, pentru că plantele alcătuiesc o lume aparte, cu totul rafinată.

D.G.: Pentru că a crescut la [Sfântul Ioan](#) – un sat din [Evvia](#), unde oamenii se ocupau mai ales cu pământul – putea să dea sfaturi foarte bune agricultorilor. Îl impresionau mai ales plantele aromate. S-a ocupat destulă vreme cu astfel de plante și, unde auzea de vreo specie deosebită, se ducea să o caute. Sau, dacă nu era din [Grecia](#), cerea să i se trimită.

K.I.: Plantele aromate au o semnificație deosebită. Mir vărsat este numele tău<sup>46</sup>(Cântarea Cântărilor 1, 2 [n.t.]). Așadar, ele au legătură directă cu parcursul duhovnicesc al omului.

D.G.: Da, pentru că aroma simbolizează [harismele](#) Duhului Sfânt.

K.I.: Așa este.

D.G.: În sfântul mir sunt 40-50 de substanțe aromatice, dacă nu mai multe. În [Vechiul Testament](#), [Moise](#) a făcut mir, cu care l-a uns pe Aaron, ce a devenit astfel primul preot.

K.I.: Și înainte de îngroparea Domnului, Trupul I-a fost uns cu mir. Iar unii dintre ucenici au fost nemulțumiți de costul mirului.

D.G.: Își construise singur, după propria inspirație, un recipient în care ținea parfumul unei plante aromate din Sumatra. Era impresionant. Dovedea o mare înțelepciune în orice. Odată i-am spus: „Părinte, dinaintea sfinției tale, mă pierd cu totul. Ne descoperi toate tainele cerului și ale pământului“.

K.I.: Cum a reacționat la aceste cuvinte?

D.G.: Câteodată, reacționa ca un copil mic și zâmbea. Era un prunc după [Hristos](#). Să spunem câteva lucruri și despre înțelepciunea pedagogică pe care o avea?

K.I.: Desigur, pentru că și aceasta este o temă foarte importantă.

D.G.: Mi-aduc aminte că odată a venit la mine cineva și mi-a cerut un sfat în legătură cu o anumită ocupație de-a sa, pe care nu știa dacă să o continue sau nu. Era vorba de sport. Mie mi se părea că nu era un lucru tocmai bun pentru dezvoltarea duhovnicească, dar părintele mi-a spus: „Nu, nu-l opri. Nu acum. Lasă-l să se maturizeze“. De fiecare dată când dădea un sfat, făcea o observație sau muștra pe cineva, vedea mai întâi în ce măsură omul acela era în stare să recepteze și să aplice ceea ce i se spunea.

K.I.: Pe fiecare în parte îl aborda în mod diferit, cu multă înțelepciune și discernământ.

D.G.: Să zicem că observa la mine un punct unde trebuia să mă corectez. Dar înțelegea că, dacă mi-ar fi zis în momentul acela, nu aveam să suport. Așa că aștepta momentul potrivit. Când îți spunea ceva ce urma să ți se întâmple sau îți dădea vreun sfat, știa dacă aveai să accepți lucrul acela sau nu, fapt deosebit de important.

K.I.: Așa este.

D.G.: De exemplu, putem spune cuiva: „Fă asta“. Dar nu știm dacă omul în cauză este dispus în ceasul acela să facă ascultare, și de aici încep să se iște probleme.

K.I.: Știa să dea corect medicamentele sufletesti. Avea un discernământ mai presus de puterea noastră de înțelegere.

D.G.: Îmi aduc aminte că odată voia să-mi spună să fiu atent într-o anumită chestiune. A ales un moment atât de sfânt, încât mi-a fost imposibil să mă opun. Era duminică, după [sfânta Liturghie](#), iar eu îi adusesem [sfintele Taine](#) să se împărtășească, pentru că nu putuse veni la biserică. După ce s-a împărtășit și a rostit și câteva rugăciuni de mulțumire, imediat mi-a făcut observația cu pricina.

K.I.: Prin urmare, erați obligat să-l ascultați.

D.G.: În sinea mea m-am opus, zicând că ceea ce-mi spusese nu era drept, dar momentul era atât de sfânt, încât am primit vorbele lui, care până la urmă s-au dovedit extraordinar de folositoare.

Câteodată, omul se agață atât de mult de anumite situații, încât este foarte greu să-l desprinzi de ele. [Părintele Porfirie](#) își dădea seama dacă în spatele lor se ascundea vreun pericol.

K.I.: Părinte Daniil, ne-ați spus că [părintele Porfirie](#) primea [sfânta Împărtășanie](#) din mâinile sfinției voastre. Povestiți-ne cum erau acele momente?

D.G.: Erau clipe cerești. Odată mi-a dat de înțeles că simțea ceea ce creștinii simt foarte rar în asemenea împrejurări. Îmi aduc aminte că și eu m-am simțit așa odată, când Liturghia se desfășurase într-un loc foarte sfânt. Am primit [sfânta Împărtășanie](#) din mâna unui arhieru și atunci am simțit o mireasmă dumnezeiască. Mi se pare că [părintele Porfirie](#) simțea lucrul acesta de fiecare dată. Uneori, la spovedanie, oamenii îmi spun că atunci când se apropie de [sfânta Împărtășanie](#) simt că biserica se umple de un miros venit din cealaltă lume. Și se poate ca oamenii din jur să nu simtă nimic.

Îmi aduc aminte că atunci când se împărtășea, lua sfântul Potir cu mâinile sale, îl ținea strâns și intona foarte rar și clar cuvintele vreunui tropar. Era un moment de neuitat și foarte emoționant.

K.I.: Clipe tainice... Ce altceva putem să mai spunem despre [părintele Porfirie](#)? Văd că aveți resurse inepuizabile.

D.G.: Să vorbim puțin și despre cunoașterea teologică pe care o avea.

K.I.: Neapărat.

D.G.: De multe ori, spunea anumite lucruri foarte profunde. Credeai că tocmai ai citit din **Sfântul Grigorie Palama**. În testamentul său a scris ceva ce mulți au considerat că este o greșală. Zicea că trebuie să încercăm să intrăm în Biserica nezidită a lui [Hristos](#). Să vă explic cam ce a vrut să spună prin aceasta: într-un oraș sunt, de exemplu, o mie de creștini și se poate ca în Biserica nezidită să fie doar câțiva, care s-au curățit de patimi, iar în ei sălășluiește [Duhul Sfânt](#). Și pentru că [Duhul Sfânt](#) este nezidit, se creează o stare nezidită.

K.I.: Este ceea ce [Apostolul Pavel](#) numește nefăcut de mână47(II Cor. 5, 1 [n.t.].)?

D.G.: Nezidit, nefăcut de mână... e același lucru. Se poate, mai ales în cazul isihaiștilor, ca ei să primească darul Duhului Sfânt și, dacă sunt în stare să comunice cu [Dumnezeu](#), ajung să trăiască experiența nemărginirii. Ei pot simți la un moment dat că se află în afara timpului și a spațiului, în Împărăția nezidită a lui [Dumnezeu](#). Trebuie făcută o analiză teologică profundă pentru a înțelege ce a vrut să spună [părintele Porfirie](#).

K.I.: Cât de impresionant!... Părintele ne-a arătat, practic, drumul pe care să-l urmăm.

D.G.: Așa este. Atunci când omul se curăță de păcate, în el sălășluiește [Duhul Sfânt](#). [Duhul Sfânt](#) este nezidit, iar cei care sunt părtași nezidirii devin într-un fel nezidiți. Astfel se creează Biserica nezidită a lui [Hristos](#).

Desigur, toate acestea sunt înțelesuri profunde. Este taina lui **Melchisedec**. Oamenii curățiți de păcate se simt fără început, fără sfârșit, în afara timpului și a spațiului.

K.I.: Ceea ce ne-ați spus până acum este foarte important. Ați putea să mai detaliați?

D.G.: Pe anumiți oameni, părintele i-a îndrumat asupra felului cum să practice rugăciunea inimii. Le spunea că, prin această rugăciune, omul poate să-și pună ordine în gânduri, iar când reușește lucrul acesta, practic trăiește în afara timpului.

Desigur, pentru a înainta pe această cale, omul trebuie să aibă alături de el un părinte înzestrat cu harisma străvederii, pentru că, altfel, poate cădea foarte ușor în rătăcire.

K.I.: Diavolul poartă cu noi războiul nevăzut.

D.G.: În toate problemele legate de cele înalte, de împărtășirea din harul sfânt, părintele era îndrumător neînșelat. „Ia aminte, că aici ești în primejdie. Trebuie s-o iei pe alt drum. Așa trebuie să-ți concentrezi gândul, așa să spui rugăciunea; trebuie să existe și virtute. Dacă nu ai în tine bunătate, dacă nu ai dragoste, răbdare și blândețe, oricât te-ai lupta să te concentrezi și să spui rugăciunea, n-o să iasă nimic. Trebuie să te vadă [Dumnezeu](#) că ești într-o stare duhovnicească bună, ca să îți binecuvânteze strădaniile“.

K.I.: Și să vină la tine.

D.G.: Și să vină la tine... Lucrurile nu sunt cum pretind penticostalii, care spun, nici mai mult, nici mai puțin, că e musai ca [Dumnezeu](#) să coboare la întâlnirea lor, ca să le dea vorbirea în limbi, profeții și altele. [Duhul Sfânt](#) lucrează unde și cum vrea El.

K.I.: Părinte Daniil, vă mulțumesc foarte mult pentru această mărturie. Ne-ați spus, cu adevărat, lucruri uimitoare. Chiar dacă la început am vorbit despre aspecte simple, spre sfârșit ne-ați purtat prin ceruri, acolo unde ar trebui să ajungem cu toții. Ne-ați oferit o imagine a felului cum [părintele Porfirie](#) putea să trăiască în același timp și pe pământ și în cer, din care nădăjduim să învățăm și să ne folosim cu adevărat.

D.G.: Fie ca rugăciunile sale dinaintea Domnului să ne însoțească mereu.

## PĂRINTELE FILOTHEI ZERVAKOS

### Convorbire cu Mitropolitul Muntenegrului Amfilohie Radovici, profesor la Facultatea de Teologie a Universității din Belgrad

[Capitolul precedent](#)  
[Urmatorul capitol](#)

K.I.: Cugetați cele de sus, nu cele de pe pământ, ne îndeamnă Apostolul neamurilor în Epistola sa către Coloseni. Căci voi ați murit și viața voastră este ascunsă cu [Hristos](#) întru [Dumnezeu](#). Iar când [Hristos](#), Care este viața voastră, Se va arăta, atunci și voi, împreună cu El, vă veți arăta întru slavă<sup>48</sup>(Col. 3, 2-4 [n.t.]). Aceste cuvinte îmi vin în minte, pomenindu-i pe [Sfinții Părinți](#), despre care [Dumnezeu](#) ne-a învrednicit pe noi, nevrednicii, să vorbim și să scriem, spre slava Celui de Sus.

O altă mare personalitate duhovnicească a secolului nostru a fost și Arhimandritul [Filothei Zervakos](#), categhen la [Mănăstirea chinovială Izvorul Tămăduirii](#), din [Longovarda](#), insula Paros.

În legătură cu [părintele Zervakos](#), avem o scurtă, dar importantă mărturie a preasfinției sale Amfilohie Radovici, Mitropolitului Muntenegrului.

A.R.: Părintele Filothei a fost un om deosebit și un mare duhovnic.

M-am dus la el, la mănăstirea pe care a ridicat-o în [Longovarda](#), în insula Paros. Își pregătise mormântul chiar în camera sa. De o parte a camerei era patul, iar de cealaltă, mormântul.

L-am întrebat de ce își făcuse mormântul, iar el mi-a răspuns:

– Toată viața mea am încercat să nu fiu povară nimănui. Acum, că am îmbătrânit, nu știu când mă va lua [Dumnezeu](#). De aceea mi-am făcut singur mormântul, ca să fiu pus din pat direct în mormânt. Dacă aș ști ora morții mele, nu m-aș mai așeza în pat, ci în mormânt, ca să nu le mai fac greutăți celor care vor rămâne în urma mea.

K.I.: Lucrurile pe care le auzim sunt deosebit de importante.

A.R.: Fără îndoială. Sfântul cere multe de la el însuși, dar nu cere nimic de la alții.

K.I.: Ei cer milă numai de la [Dumnezeu](#), pe când noi cerem unul de la altul, în loc să oferim.

A.R.: Întocmai. Oamenii aceștia nu cer nimic. Numai oferă.

K.I.: Tocmai de aceea, ar trebui și noi, pe tot parcursul vieții noastre, să ne luptăm, fiecare după puterea sa, desigur, ca să fim așa cum spune [Sfântul Apostol Pavel](#) în [Epistola către Efeseni](#): Sunteți împreună cetățeni cu sfinții și casnici ai lui [Dumnezeu](#), zidiți fiind pe temelia apostolilor și a proorocilor, piatra cea din capul unghiului fiind însuși [Iisus](#) Hristos<sup>49</sup>(Efeseni 2, 19-20 [n.t.]).

A.R.: Odată m-am spovedit la părintele [Filothei Zervakos](#) și i-am mărturisit un gând pe care îl aveam. M-a impresionat foarte mult felul duhovnicesc în care a abordat problema. Mi-a spus:

– Frate Amfilohie, semenul nostru este chipul lui [Dumnezeu](#). Este îngăduit să păcătuim împotriva chipului lui [Dumnezeu](#) fie și cu gândul?

K.I.: Extraordinar.

A.R.: Da. Niciodată nu m-aș fi gândit să abordez în felul acesta un gând păcătos împotriva cuiva. Îmi amintesc și de ceea ce spunea părintele [Justin Popovici](#): „La celălalt să te duci cu pași de porumbel. Așadar, să te apropii de el în mod delicat și cu blândețe, pentru că semenul tău are și el fricile și supărările sale. Are și așa destulă greutate pe suflet, ca să-i mai adaugi și tu“.

K.I.: Ca [Duhul Sfânt](#) care a venit în chip de porumbel.

A.R.: Întocmai.

K.I.: În [Evanghelia](#) după Luca, Domnul le-a spus ucenicilor Săi: Iată, Eu vă trimit pe voi ca pe niște oi în mijlocul lupilor; fiți dar înțelepți ca șerpii și nevinovați ca porumbeii (Matei 10, 16 [n.t.]).

A.R.: Când mă aflam în Atena, prietenul și sprijinul meu duhovnicesc era [părintele Epifanie Theodoropoulos](#), la care mă spovedeam. S-a dus la el și părintele Filothei, când era deja foarte bătrân, și a vorbit oamenilor din biserică, după Liturghie. Cuvintele sale izvorau ca apa dintr-un izvor liniștit. Simțeau că ceea ce spunea nu provenea din gând, ci din suflet.

Când l-am văzut în [Longovarda](#), la sărbătoarea Tuturor Sfinților, în timp ce ne vorbea, l-am simțit ca pe un patriarh al insulei. De atunci și până acum, de fiecare dată când mă gândesc la el, am dinaintea ochilor imaginea patriarhului insulei Paros.

K.I.: Ce imagine frumoasă! A fost, cu adevărat, patriarhul Parosului. Doar a salvat de la moarte atâția oameni.

În Paros, oamenii au încă viu în minte acest fapt, care a fost pentru ei un motiv în plus să-l considere pe părintele Filothei un om sfânt. Iată cum s-au desfășurat lucrurile:

În timpul ocupației germane din [Grecia](#), luptătorii din Rezistență au omorât pe cineva în Paros. Administratorul german al Cicladelor (Grup de insule din care face parte și Parosul [n.t.]), care s-a dus în Paros să facă investigații, a ordonat să fie aleși o sută cincizeci de tineri, mai ales, care să fie executați.

Și, cu adevărat, au fost adunați o sută cincizeci de oameni. Faptul era cu atât mai tragic, cu cât misiunea de a-i alege pe tineri fusese încredințată celor care erau în fruntea comunităților. Să ne gândim la poziția unui primar care trebuia să aleagă dintre oamenii din satul său pe cei ce urmau să fie omorâți de germani. A fost nevoie să se tragă la sorți.

Așadar, au fost adunați cei o sută cincizeci, care au fost înțemnițați de germani, așteptându-și peste câteva zile moartea. Desigur, s-au ridicat cu toții – autoritățile, primarul, Biserica – să-l roage pe administratorul german să renunțe la execuție. Dar acesta era de neînduplecat. Atunci s-au dus la părintele Filothei, care avea mulți fii duhovnicești printre cei destinați morții.

Părintele Filothei l-a chemat pe administratorul german în vizită la mănăstirea sa. Germanul s-a dus acolo cu escorta. Au mâncat cu toții laolaltă, au discutat despre monahism și despre multe alte lucruri. Când germanul a început să se înmoaie oarecum, părintele Zervakos i-a spus: „Știți, noi, ortodocșii, obișnuim ca atunci când avem vreun oaspete la mănăstire să ne ducem în biserică și să ne rugăm pentru sănătatea lui și a familiei sale. Dacă vreți, dați-mi numele membrilor familiei dvs. din Germania, ca să ne rugăm pentru ei“. Germanul i-a dat numele și, cu adevărat, au mers în biserică și s-au rugat.

Germanul a ieșit din biserică pe gânduri, iar când era pe punctul de a pleca, s-a întors și a spus: „Vreau să vă răsplătesc pentru grija pe care ați avut-o față de noi. Cereți-mi, așadar, ceva, iar eu o să vă împlinesc dorința. Dar cererea să nu fie legată de eliberarea prizonierilor. Aceștia vor fi omorâți. O să împlinesc orice altceva îmi veți solicita“. Atunci, părintele Zervakos a spus: „Înainte de a vă cere ceva, vreau să-mi dați cuvântul dvs. de ostaș că veți face ceea ce vă voi spune“. „Aveți cuvântul meu de onoare“, a răspuns germanul. „Vreau să mă luați și pe mine între cei o sută cincizeci și să mă executați primul“.

Germanul s-a pomenit dintr-odată în fața unei dileme. Se legase prin cuvântul său de onoare, așa că trebuia fie să-l omoare și pe părintele Filothei, fie să renunțe la execuție, pentru că practic, indirect, asta ceruse părintele. Astfel, germanul s-a văzut nevoit să semneze actul de eliberare a celor o sută cincizeci de oameni.

De fiecare dată când îmi aduc aminte de această întâmplare, mă cutremur, căci părintele [Filothei Zervakos](#) a fost păstorul cel adevărat, despre care vorbește [Evanghelia](#), ce își jertfește sufletul pentru oile sale.

Ziua eliberării celor o sută cincizeci este sărbătorită și astăzi în Paros. Oamenii aceia trăiesc și în prezent, au familii, nepoți, strănepoți, dar n-au uitat niciodată că își datorează viața și fericirea părintelui [Filothei Zervakos](#),

care, cu adevărat, și-a pus viața în joc pentru turma sa.

Ca o concluzie, aș dori să spun, pentru cei care nu știu, faptul că părintele Filothei a fost unul din cei mai mari scriitori bisericești din secolul nostru. A scris cărți foarte frumoase, pe care se merită să le citim, pentru că sunt, cu adevărat, de suflet folositoare<sup>52</sup>(Prezentăm, în continuare, un fragment din excepționala carte a părintelui [Filothei Zervakos](#) Călătorul – drumul de la patria pământească la Ierusalimul ceresc:

„La vreme de ispită, de tristețe, de primejdie și de supărare, să alergi la [Dumnezeu](#) prin [rugăciune](#) și să-I ceri ajutorul. Poți să ceri mijlocirea dinaintea lui [Dumnezeu](#) a Doamnei Născătoare de [Dumnezeu](#) și a tuturor sfinților, căci aceștia au îndrăzneală către Cel Preaînalt și pot să te ajute. Dar și frații și prietenii duhovnicești pot să te mângâie și să te ajute la vreme de ispită și de tristețe. Ca să înțelegi mai bine, îți aduc dinainte cuvintele Înțeleptului Sirah, care spunea: Dacă vrei să-ți faci un prieten, fă-l punându-l la încercare; prietenul credincios este leacul vieții (Susana 6, 7; 16 – n.t.). În lucrarea iubirii, urmează-i pe sfinți și pe Însuși [Hristos](#), Care nu a venit în lume să fie slujit, ci ca să slujească, Care a primit să spele picioarele ucenicilor Săi, adică ale creaturilor Sale, Care este învățătorul și ziditorul a toate!!! Urmează-L pe drumetul ceresc și așa cum El îi cercetează pe bolnavi și se îngrijește de ei, la fel și tu să-i iubești pe toți oamenii, mai ales pe cei săraci și nefericiți, care nu pot să meargă la doctori, nici să-și cumpere medicamente, nici să mănânce cum trebuie. Mai ales pe aceștia să-i cercetezi, să-i mângâi și să-i ajuți cu ceva dacă poți. Dacă nu poți, ajută-i duhovnicește, prin cuvinte de folos. Îndeamnă-i așadar să aibă curaj, credință, nădejde, demnitate și răbdare în tristeți și boli, ca să dobândească multă răsplată în ceruri. Să-i îndemni să se mărturisească, să se împărtășească cu [sfintele Taine](#), să-și aducă aminte de iad și de moarte. Omul este făcut din două substanțe: din trupul material și stricăcios și din sufletul imaterial și nestricăcios; trupul are nevoie de ajutor material, pe când sufletul, de ajutor duhovnicesc. Pe cât de diferit este trupul de suflet, pe atât este și ajutorul material de cel duhovnicesc. Gândește-te, dar, fiule, ce lucru important este milostenia, pe care Domnul a fericit-o, spunând: Fericiți cei milostivi, că aceia se vor milui (Matei 5, 7 – n.t.). La cea de-a doua Sa venire, Domnul va spune celor drepti, dar mai ales celor milostivi: «Milostenia pe care ați făcut-o fraților Mei săraci, Mie Mi-ați făcut-o. Toți binele pe care l-ați făcut lor, Mie Mi l-ați făcut»“.

Dacă vrei, iubite drumet, să te cureți de păcate, să mergi fără împiedicare pe calea cea strâmtă, ca să ajungi în Împărăția Cerurilor. Dacă vrei să te apropii de [Dumnezeu](#) și să fii asemenea Lui, nu înceta să faci milostenie materială, dacă ești bogat, și duhovnicească, dacă nu ești bogat. Talantul pe care l-ai primit de la [Dumnezeu](#), caută să-l înmulțești, prin iubire și milostenie [n.a..]

## Convorbire cu Stylianos Kementzetidis, teolog, scriitor

### [Capitolul precedent](#)

#### [Urmatorul capitol](#)

K.I.: A vorbi despre marii Părinți ai Bisericii este de foarte multe ori un lucru nepotrivit, pentru că nu avem puterea să ne ridicăm la înălțimea sfințeniei acestor oameni, pe când prin tăcere și printr-o viață sfântă putem trăi mai intens apropierea de ei. Dar pentru că este nevoie să oferim mărturia lui [Dumnezeu](#) în lume, vom încerca să-i prezentăm pe acești îngeri pământenii după puterile noastre. În continuare, vom vorbi despre părintele [Filothei Zervakos](#).

Domnule Kementzetidis, să vorbim despre experiențele dumneavoastră legate de acest părinte al Bisericii noastre.

S.K.: Iubite domnule Ionnidis, pentru a se discuta cu vrednicie despre oamenii sfințiți, trebuie ca cei ce vorbesc să fie ca ei sau mai presus decât ei, lucru care nu este valabil în cazul nostru. De aceea, voi prezenta doar câteva crâmpoie din cei 20 de ani, cât timp [Dumnezeu](#) m-a învrednicit să îl știu pe părintele Filothei.

Era în anul 1960, când un om m-a întrebat: „Îl știi pe părintele Filothei?“ „Nu. Cine este și unde se află?“ „În Paros. Este un sfânt contemporan. Stă acasă la mine și o să-ți plătesc eu cheltuielile de drum ca să mergi să-l vezi“. Și cu adevărat, pentru că eram elev, mi-a suportat cheltuielile și m-am dus la părintele de Paște. De atunci, viața mi s-a schimbat și pot să spun că, dacă astăzi trăiesc, se datorează rugăciunilor acestui om sfânt, pentru că am suferit de o boală grea.

Pentru cei care nu știu, părintele s-a născut în anul 1884, într-un sat din Laconia, din părinți evlavioși. De mic copil, a arătat înclinație spre cele sfinte, care se manifesta mai ales în privința cultului Bisericii și a lecturilor din Viețile Sfinților, de unde a luat exemple, pe care le-a urmat apoi pe drumul spre desăvârșire. A făcut [minuni](#) încă de mic. Multe din acestea au fost prezentate în trei volume, care circulă și astăzi.

Ne vom opri asupra momentului în care [Dumnezeu](#) i-a călăuzit pașii către [Sfântul Nectarie](#), făcătorul de [minuni](#). Părintele Filothei s-a spovedit la el și i-a dezvăluit dorul inimii sale ca, după împlinirea obligațiilor militare, să se dedice lui [Dumnezeu](#) prin viața monahală. „Ai ales calea monahismului“, a spus [Sfântul Nectarie](#). „Dar unde vrei să mergi?“ „La [Sfântul Munte](#)“. „Nu, să nu te duci acolo. Vrând-nevrând, o să ajungi la Mănăstirea Izvorul Tămăduirii, din [Longovarda](#). Acolo este voia lui [Dumnezeu](#) să te duci. Iar dacă nu ascuți, nici măcar n-o să te faci călugăr“. Părintele Filothei nu a ascultat și s-a îndreptat către [Sfântul Munte](#), dar l-au prins turcii în Salonic și l-au arestat ca persoană suspectă.

K.I.: Era înainte de 1912.

S.K.: Da. În 1906. L-au dus să fie executat pentru că protestase, zicând că are toate actele necesare și că trebuie să i se permită să meargă mai departe. Înseta să-L mărturisească pe [Hristos](#). În vreme ce era dus de ofițeri și de soldați (în jur de 20-30 de oameni) ca să fie executat, și-a făcut apariția un călăreț, care avea în jurul său o escortă. Omul acela s-a oprit, i-a biciuit pe ofițeri și i-a muștrat, apoi le-a dat câțiva soldați albanezi și le-a spus: „Pe acesta să-l duceți pe vasul Mykali, ca să plece în [Grecia](#)“ (pe atunci, granița de nord a Greciei era Larisa). Părintele Filothei nu știa cine era acel om. Pe drum, i-a întrebat pe soldații care-l însoțeau: „Cine era omul acela?“ Iar ei i-au răspuns: „Pașa“.

A ajuns în [Grecia](#), iar după doi ani, l-au arestat din nou ca suspect. De această dată, l-au dus în Turnul Alb – locul unde oamenii erau înțemnițați și omorâți. În închisoare, l-a întrebat pe un tânăr ce era pe acolo: „De ce ne-ai adus aici? Eu n-am făcut nimic“. „Nu întreba. Cine ajunge aici, este decapitat“. „Dar eu vreau să-L slujesc pe [Dumnezeu](#)“. „Vrei? Atunci, urmează-mă și nu te teme“. A scos o foarfecă și l-a eliberat cu ea din lanțuri. Când turcii s-au repezit asupra lui să-l prindă, părintele i-a strigat tânărului aceluia: „Nu mă lasă!“ Iar el i-a împins pe gardieni, de au căzut la pământ. După aceea, tânărul l-a băgat într-un vapor mic, apoi într-unul mare și, astfel, a dispărut. Pe drum, nu i-a oprit nimeni.

Părintele spunea: „Mă rugam să aflu cine fusese binefăcătorul meu. După aceea, m-am dus din nou spre [Sfântul Munte](#) și l-a întâlnit pe aghiotantul Pașei. Acesta mi-a zis: «Hai să te duc la Pașa»“. Pașa i-a povestit că l-a văzut de două ori pe Sfântul Dimitrie, care l-a trezit și l-a amenințat, spunându-i: „Du-te repede în cutare loc, unde se află cutare om, care este protejatul meu. Du-te și îl scapă“. A doua oară, fusese însuși Sfântul Dimitrie, căci părintele Filothei a fost de față când se făceau săpăturile sub biserica Sfântului din Salonic, și au găsit o icoană pe care se vedea același chip cu al tânărului care îl salvase din Turnul Alb. Până în 1970, părintele Filothei a fost cu regularitate la Biserica Sfântul Dimitrie din Salonic în ziua praznicului Sfântului, drept mulțumire față de binefăcătorul său. Și, după ce a devenit călugăr, a fost cu adevărat protejat de [Dumnezeu](#), de [Maica Domnului](#) și de mulți sfinți.

K.I.: Ce s-a întâmplat în cele din urmă? A ajuns la [Sfântul Munte](#)?

S.K.: Nu. S-a întors fără să vrea, în 1907. În 1912 s-a călugărit, apoi a devenit cleric, după care, din 1930 până în 1980, a fost stareț al faimoasei mănăstiri din [Longovarda](#), dar și ctitor al altor mănăstiri și biserici și un mare duhovnic, tămăduitor al sufletelor. Aducea aminte de părinții colibași și de marii sfinți ai vieții monahale.

K.I.: Domnule Kementzetzidis, ne-am putea opri asupra câtorva dintre [harismele](#) sale? În ce fel a fost înzestrat de [Dumnezeu](#) părintele Filothei?

S.K.: Să ne referim numai la câteva dintre aspectele legate de acest subiect. Odată m-am dus la el și i-am spus: „Am în sufletul meu un dor, care mă trage să mă duc în orașelul Sidirokastro, să ridic acolo o biserică cu hramul Sfântului Nectarie, dar nu am bani. Pe de altă parte, părintele Haralamb îmi spune să stau să studiez...“. Părintele Filothei s-a gândit puțin, după care mi-a răspuns: „Este voia lui [Dumnezeu](#). O să se întâmple asta și asta, or să te prigonească, or să te poarte prin închisori, dar nu te descuraja. Să ai smerenie, o viață curată și lepădare de sine, iar [Dumnezeu](#) te va apăra, prin [Sfântul Nectarie](#). Bani sunt în mâinile credincioșilor și [Dumnezeu](#) ți-i va trimite când va fi cazul, câți vei avea nevoie. Eu nu am să-ți dau decât 100 de drahme și binecuvântarea mea“. Am luat banii și m-am dus la Sidirokastro. În șapte luni, a fost înființată Asociația [Sfântul Nectarie](#), s-a editat revista [Sfântul Nectarie](#), a fost ridicat orfelinatul pentru 25 de copii și s-a găsit teren de construcție pentru biserica măreață care s-a zidit mai apoi, unde s-a înființat și un azil de bătrâni. Să fi curs bani dintr-un izvor, și tot nu s-ar fi putut împlini toate acestea în șapte luni. Și totuși, s-au făcut. La inaugurare, a venit și părintele Filothei (de altfel, a trecut pe acolo de multe ori), s-au săvârșit multe [minuni](#) și am înțeles că părintele nu spusese acele vorbe numai așa, ca să mă încurajeze, ci în urma îndemnului de sus. Cu adevărat, toate greutățile care s-au ivit pe parcurs au fost depășite, și mai ales una dintre ele, în urma căreia urma să fiu băgat la închisoare, dar [Sfântul Nectarie](#) s-a arătat în persoană prefectului, i-a spus care era adevărul și au intrat la închisoare cei care mă calomniaseră. Am fost, cu adevărat, sprijiniți de [Dumnezeu](#) și de poporul acestuia.

Una la mână.

Doi la mână – s-a mai întâmplat un lucru la fel de important. Călătoream de la Salonic spre Peloponez. Părintele avea obiceiul binecuvântat să cânte psalmi, să povestească fapte minunate și să se roage. Toate acestea erau plăcute, iar părintele nu obosea pe nimeni și nu voia să îi îndepărteze pe oameni din jurul său. Când tocmai trecusem de Larisa, s-a întors către mine și mi-a spus: „Într-o zi, vei fi editor de cărți de suflet folositoare, cum e Schinas din Volos. Prin cărțile cele bune, mulți sunt zidiți sufletește și îndreptați pe calea evlaviei“. Atunci nu i-am dat importanță. Dar până astăzi, cu ajutorul lui [Dumnezeu](#), am publicat deja o sută de scrieri patristice, sub sigla Stupul ortodox.

Mai sunt destule lucruri legate de persoana mea, dar care nu pot fi spuse. O să vă povestesc în schimb încă ceva privitor la subiectul nostru.

Pe 8 mai 1979 eram împreună cu părintele și cu un student din America, pe nume Nicolae.

La un moment dat, tânărul acela l-a întrebat pe părintele: „Părinte, am binecuvântarea sfinției voastre să scriu câte ceva din cele ce văd și aud aici?“ „Tot ce e al meu este nisip și paie. Ce e al Părinților Bisericii este mărgăritar“. Tânărul tot insista, iar părintele i-a spus: „Dacă vei găsi ceva bun, să scrii, spre slava lui [Dumnezeu](#). Eu mă pregătesc, pentru că a venit vremea să plec“. Atunci, i-am zis: „Părinte, de când vă știu, în fiecare zi muriți, dar Domnul vă lasă pe pământ pentru că sunteți folositor“. „Nu, fiule, de data asta voi pleca cu adevărat, pentru că L-am rugat pe [Dumnezeu](#) să-mi arate dacă voi muri, iar El mi-a dat bilet de plecare, însă nu mi-a spus când. Atunci am căzut din nou dinaintea Sa, și mi-a spus ziua când se va întâmpla aceasta. Este ziua în care m-am născut și când am venit la mănăstire. Voi muri în această zi, la anul“. Știind harul părintelui, nu m-am îndoit. În anul următor, am luat cu mine un om cu o cameră de filmat și ne-am dus la părintele cu o zi înainte.

K.I.: Ați înregistrat plecarea sa?

S.K.: Da. Ne-am dus la el, ne-am așezat și ne-a dat să citim ceva din Sfântul [Ioan](#) Teologul. În timpul acesta, spunea tuturor vorbe pline de înțelepciune. Seara a spovedit – ultimele persoane spovedite de el erau din Macedonia – și a dat ultimele indicații. În timp ce citeam, a sunat telefonul. Erau la telefon primarul insulei și medicul. I-au zis: „Părinte, vrem să venim mâine, la 7 dimineața, cu familiile, ca să luăm binecuvântarea sfinției voastre“. „Veniți, dar nu o să mă mai apucați, că până atunci voi fi plecat“.

K.I.: Uimitor.

S.K.: Și, cu adevărat, la ora 6:05 dimineața, în timp ce în biserică se săvârșea slujba, iar părintele stătea și se ruga în chilie sa cu multă evlavie, a rostit „[Hristos](#) a înviat“ și a adormit în Domnul. L-am înregistrat atât în viață, cât și adormit.

K.I.: Avea mormântul pregătit...

S.K.: Da, toate erau pregătite. Se familiarizase foarte mult cu moartea. O considera ca pe o prietenă și o binefăcătoare.

Dar și cazul tetraplegicului Kalkandis este uimitor.

K.I.: Așa este. Vă rog să ne povestiți și nouă despre acest caz.

S.K.: Stavros Kalkandis a fost un om care în timpul războiului a suferit un accident și a rămas cu totul paralizat. Guvernul l-a trimis în Europa, după aceea, în America, unde a stat patru ani, la doctorii Roosevelt, Cooper și Rask. Deși aceștia au făcut tot ce-au putut, starea sa nu s-a îmbunătățit. Mai degrabă s-a înrăutățit. În cele din urmă, medicii i-au spus: „Am făcut tot ce ne-a stat în putere. Dar, din păcate, starea ta nu se poate ameliora. Pur și simplu nu se poate“. Dezamăgit, s-a întors în [Grecia](#) și a fost internat prin spitalele grecești, care sunt foarte sărace în comparație cu cele americane.

La un moment dat, unul dintre doctori i-a zis: „Nu deznădăjdui. [Dumnezeu](#) te poate vindeca. Intră în contact cu El“. Dar bolnavul era cu adevărat disperat. Într-o zi, cineva i-a spus: „Vrea să vorbească un preot cu tine“. „Eu nu am legătură cu preoții“. Atunci a intrat preotul, care l-a întrebat: „Dumneata ești cel care a venit din America? Ești paralizat? Numai la mâini?“ „Nu, tot trupul mi-e paralizat“. „Ești fericit“. „Ce fericire poate fi, părinte, în faptul că sunt paralizat?“ „Nu e chiar așa. Te-ai îndepărtat de [Dumnezeu](#), dar El te iubește și de aceea a venit la tine. Într-o zi, o să te faci bine, dar va veni vremea să-ți dorești din nou paralizia“. „V-a trimis cumva mama mea; sau poate fratele meu?“ „Nu, fiule, [Dumnezeu](#) m-a trimis“.

Înainte de aceasta, părintele se ducea la o casă, dar pe drum a auzit trei voci care-i spuneau să se întoarcă și să meargă la spital, să-l găsească pe cel care venise din America.

Kalkandis a întrebat: „Părinte, este ușor să te apropii de [Dumnezeu](#)?“ „Pe cât de greu pare, pe atât este de ușor. Primul pas este spovedania, al doilea, [sfânta Împărtășanie](#) și, după aceea, lucrurile sunt mai ușoare. Dacă ai

nevoie de mine, sunt la dispoziția dumatăle. Mă numesc [Filothei Zervakos](#) și locuiesc în Paros“. L-a salutat și a plecat. N-a trecut o lună, și a venit la el un alt călugăr. „Bună-ziua, Stavros“. „Bună-ziua, părinte“. „Nu mă recunoști?“ „Nu“. Sunt colegul tău, Kostas Patitsas“. Fusesse maior împreună cu Kalkandis, și s-a făcut călugăr. „Nu m-a adus până aici colegialismul, ci porunca duhovnicului meu, părintele [Filothei Zervakos](#)“. „Ai început cu călugărișmele?“ „Nu. M-a trimis să-ți spun că dacă vrei să te eliberezi de povara păcatelor tale, sub patrafirul duhovnicului, te vei izbăvi, și astfel se va pune început vindecării bolii trupesti de care suferi“.

„Haide, măi Kostas, măi...“ „Eu nu îți spun decât ce mi s-a zis să-ți transmit. Părintele mi-a poruncit să te ajut și să te duc la părintele [Atanasie](#)“. „Atunci, hai să mergem“. Așa că s-au dus la acel părinte, pe care Stavros l-a întrebat: „Eu sunt paralizat; oare am să mor?“ „N-o să pățești nimic. Totul merge foarte bine“. Părintele [Atanasie](#) a întrebat la rândul său: „De ce nu-i spui părintelui Filothei să vină? El este mai liniștit în asemenea cazuri“. Și, cu adevărat, a venit părintele Filothei. „M-ai chemat?“, l-a întrebat el pe Stavros. „Da, părinte, am vrut să vă văd. Mi-am dat seama că singura cale este cea a lui [Dumnezeu](#). Așa că vreau să mă spovedesc“. După aceea, i-a zis părintelui Filothei: „Nu vreți să mergeți cu mine la părintele duhovnic al sfintiei voastre – la [Sfântul Nectarie](#) –, să-l rugăm să aibă milă de mine și să-mi redea sănătatea?...“ „Cu plăcere, fiule“. S-au dus la moaștele Sfântului Nectarie și s-au rugat, și, pentru prima dată după 25 de ani, i s-a dezmoștit o mână. Astfel, a putut să-și dea seama că rugăciunile sale erau ascultate. A căpătat o asemenea putere, încât a înființat Asociația Handicapaților.

K.I.: S-a făcut bine, în cele din urmă?

S.K.: Nu mult după aceea, părintele Filothei s-a rugat Sfântului Nectarie. În jur, erau niște femei care au văzut că se mai afla cineva în biserică. L-au întrebat pe Stavros: „Cine este omul celălalt, care este în biserică cu părintele Filothei“. „Nu mai e nimeni“, a răspuns Stavros. Când părintele Filothei s-a întors, Stavros i-a spus: „Doamnele acestea vor să știe cine este celălalt om din biserică“. „L-ați văzut și dvs.?“ Doamnele au zis că da. „Era [Sfântul Nectarie](#). Am vorbit despre tine, Stavros“. „Și ce v-a spus, părinte?“ „Nu e spre binele tău să-ți zic acum. Altădată“.

S-au dus din nou la [Sfântul Nectarie](#). Atunci, părintele Filothei i-a destăinuit lui Stavros ce discutase data trecută cu [Sfântul Nectarie](#). Sfântul îi spusese că trebuia mai întâi să se pocăiască din tot sufletul, apoi să săvârșească faptele iubirii și numai după aceea avea să se împlinească minunea. „Te vei vindeca, dar va veni vremea când îți vei cere paralizia înapoi“.

După mai mulți ani, pe 1 iulie, s-a trezit din somn și și-a dat seama că se eliberase. S-a ridicat din pat și a făcut primii pași. L-a slăvit pe [Dumnezeu](#) și s-a așezat în scaunul de invalid. După aceea, i-a chemat pe medicii curanți și pe fizioterapeuți și i-a întrebat: „Domnilor, este cu puțință să mă vindec vreodată?“ „Domnule Kalkandis, sunteți paralizat la trup, nu la minte, slavă Domnului. Din păcate, nu există nici o șansă“. „Și totuși, domnii mei, se poate nădăjdui în [Dumnezeu](#). Nu vreau să fac primii pași pentru curiozitatea domniilor voastre, ci îi voi dedica lui [Dumnezeu](#), în casa Sa. Așadar, vă invit pe toți cu rudele dvs. să vedeți“. S-au adunat cu toții în biserică. Au venit și reporteri... Dinaintea tuturor, Stavros s-a ridicat din scaun și a pășit. După aceea, a vorbit mulțimii adunate; cu toții au plâns, iar el le-a spus: „Nu am fost vrednic, dar s-a împlinit voia lui [Dumnezeu](#)“. Până astăzi, Stavros Kalkandis face lucrare ierapostolică între oamenii handicapați și nu numai. Acest fapt a fost uimitor. În America s-a vorbit despre el mult timp – la radio, la televiziune și în ziare. Mă cunosc cu Stavros foarte bine. A mai avut parte de o minune. A fost vindecat de cancer de părintele Filothei, care prin faptele acestea și prin altele a arătat că avea îndrăzneală dinaintea lui [Dumnezeu](#). El a avut îndrăzneală atât în timpul vieții sale de pe pământ, cât și după plecarea sa din această lume, pe care atât de mult a iubit-o, în numele lui [Dumnezeu](#).

K.I.: Să mai spunem că părintele Filothei și-a pus viața în mâinile germanilor, ca să salveze mai mulți oameni din Paros.

S.K.: 125 de persoane.

K.I.: Domnule Kementzetidis, în prezent nu se mai știe nimic despre Stavros Kalkandis. Vocea sa nu se mai aude.

S.K.: Are multe încercări. Alaltăieri era la spital pentru o intervenție chirurgicală. Are cancer la limbă. I s-a tăiat limba și este într-o situație foarte grea, pentru că a rămas singur la 75 de ani. Mai înainte, s-a dus la mormântul părintelui Filothei și a plâns, zicând că vrea să fie paralizat din nou, ca să nu-și piardă sufletul. Exact așa cum îi spusese părintele Filothei. I-a zis părintelui, dinaintea mormântului acestuia: „Măi părinte, oare nu mi-ai spus că, dacă afli îndrăzneală dinaintea lui [Dumnezeu](#), ai să mă ajuți în continuare? De ce nu-ți ții acum promisiunea?“ Așa plângea și se tânguia bietul de el. Atunci, dintr-odată, părintele Filothei a sărit practic din

mormânt și i s-a arătat lui Stavros viu și scăldat în lumină. Au vorbit despre multe lucruri. Iată ce îndrăzneală are Stavros Kalkandis. Cu ajutorul Maicii Domnului și a părintelui Filothei, a trecut cu bine peste încercarea cu cancerul. Despre această întâlnire s-a scris prin ziare. Dar nu s-a dezvăluit tot ce i-a spus părintele Filothei lui Stavros, pentru că sunt lucruri care nu trebuie aflate de oameni înainte ca ele să se întâmple. Ceea ce poate fi reținut este că părintele Filothei a fost și este un capitol duhovnicesc foarte însemnat pentru cei care pot și știu cum să îl valorifice.

K.I.: Domnule Kementetzidis, drept încheiere, spuneți-ne câteva din cuvintele de folos rostite de părintele [Filothei Zervakos](#).

S.K.: Părintele Filothei își concentra predicile mai ales în jurul a trei aspecte principale. El vorbea despre credința vie, despre iubirea adevărată și despre smerenie. Când omul le are pe acestea trei, el devine neînvins și primitor al darurilor lui [Dumnezeu](#), putând face mult bine în jurul său. Însă aceste virtuți se pot dobândi numai prin lucrarea poruncilor sfinte.

K.I.: Vă mulțumesc din suflet pentru această mărturie deosebită referitoare la părintele [Filothei Zervakos](#). Fie ca viața sa să fie pentru noi un model de urmat. Dacă îi urmăm pe Sfinți, îl urmăm pe Însuși [Hristos](#). Sfinții sunt prelungirea Evangheliei și urmașii adevărați ai lui [Hristos](#).

## PĂRINȚII FILOTHEI ZERVAKOS ȘI IACOV TSALIKIS

### Convorbire cu Atanasie, Mitropolitul din Lemesos

[Capitolul precedent](#)  
[Urmatorul capitol](#)

M.A.: Să începem în ordine alfabetică, cu părintele [Filothei Zervakos](#).

K.I.: Descrieți-ne mai întâi personalitatea sa și după aceea, vom vedea și alte amănunte legate de el.

M.A.: În octombrie 1978, pe vremea când eram încă student, [Dumnezeu](#) m-a binecuvântat să ajung să-l cunosc pe părintele Filothei, ducându-mă în Paros, la Mănăstirea din [Longovarda](#). Acolo, părintele Filothei a fost stareț vreme de mulți ani.

Era de ziua Sfântului Filothei – ziua numelui părintelui [Filothei Zervakos](#), care ieșise să vorbească cu un grup de oameni. Printre acei oameni mă afluam și eu. Era prima dată când îl vedeam, dar auzisem și citisem despre el multe lucruri. Cum eram foarte tânăr, i-am pus o mulțime de întrebări, și pot să afirm, fără urmă de îndoială, că cele ce s-au spus despre părintele Filothei sunt adevărate.

Am rămas mai multe zile la mănăstire, și în timpul acesta, am avut posibilitatea să mă conving cu adevărat de sfințenia și de puterea sa duhovnicească. Am vorbit cu părintele câteva ore, m-am spovedit la el, iar la plecare, s-a întâmplat un lucru care m-a impresionat. Părintele a căutat cu insistență să-mi dea icoana Sfântului Nikon cel Pocăit. Dar pentru că nu o găsea, i-am zis: „Nu-i nimic, părinte. Dați-mi altceva“. Îmi era milă de el, pentru că făcuse învâlmășeală printre lucrurile sale. Mi-a zis: „Nu. Trebuie să-ți dau această icoană“. Când a găsit-o, mi-a dat-o și mi-a spus: „Ia icoana aceasta și să propovăduiești mereu pocăința“. Eu i-am răspuns: „Părinte, nu sunt decât un călugăr la [Sfântul Munte](#). Unde să propovăduiesc pocăința?“ Dar el a replicat: „O să-ți aduci aminte de cuvintele mele“.

K.I.: Și cu adevărat, aceasta faceți fără încetare.

M.A.: Așa este. Nu știu și nu pot să vorbesc despre altceva. Cu adevărat, acum pot să afirm că spusele părintelui Filothei au fost pentru mine o piatră de hotar. Și cred cu tărie că aceste cuvinte ale sale au fost de la [Duhul Sfânt](#). Mi-a mai zis și altele, pe care, însă, nu le pot face publice.

K.I.: Părinte [Atanasie](#), înainte să înaintăm, aș dori să vă pun câteva întrebări. V-ați referit la sfințenia părintelui [Filothei Zervakos](#). Dați-ne, vă rog, exemple care să ilustreze spusele preasfinției voastre.

M.A.: Când l-am văzut, prezența harului în jurul ființei sale era cât se poate de evidentă. Transfigurarea de pe chipul său era atât de pronunțată, încât oricine îl vedea își dădea seama imediat că avea dinaintea sa un om ajuns la măsura sfințeniei.

În ziua următoare (pe atunci eram un tânăr diacon), am săvârșit [sfânta Liturghie](#) împreună cu părintele Filothei. Se purta cu noi cu simplitate, smerenie și evlavie, ca și cum noi eram preoți, iar el, diaconul care îl slujea pe preot. Lucrul acesta m-a impresionat în mod deosebit.

În aceeași zi, când m-am întâlnit din nou cu părintele Filothei, mi-a povestit multe întâmplări din viața sa, care dau mărturie despre calea duhovnicească urmată de el. Să vă spun două din aceste întâmplări, care mi s-au

imprimat adânc în memorie.

În zilele acelea, părintele Filothei avea la frunte un mic pansament, și ne-a spus zâmbind: „Știi ce este acesta?” „V-ați lovit undeva”. „Da. Să vă spun cum s-a întâmplat. Săptămâna trecută, în fiecare seară, în timp ce mă rugam, venea [diavolul](#) la mine în chilie și-mi zicea: «O să te omor. O să te omor». Eu îi răspundeam: «Dacă ai primit putere de la [Dumnezeu](#) să mă ucizi, nu te împiedică nimeni. Și așa sunt bătrân... Fă după cum ți-e voia. Mai bine pentru mine, că plec mai devreme din viața aceasta». Într-una din zile, stând dinaintea chiliei mele, fără să-mi dau seama ce se întâmpla, s-a iscat dintr-odată o forță care m-a împins, am căzut jos și m-am lovit la frunte de o cărămidă”.

K.I.: Cutremurător.

M.A.: Da. Și părintele a continuat, spunând: „Slavă lui [Dumnezeu](#) că nu a îngăduit diavolului să mă omoare”.

Iată câtă furie manifesta [diavolul](#) împotriva lui.

K.I.: Voia să-l înghită, așa cum spun scrierile sfinte.

M.A.: Da. Acesta este un fenomen obișnuit în rândul asceților. Adesea, [diavolul](#) își face apariția și luptă cu oamenii care se străduiesc să trăiască în [Hristos](#).

K.I.: Întunericul luptă împotriva luminii.

M.A.: Așa este.

K.I.: Părinte [Atanasie](#), v-ați referit și la o a doua întâmplare pe care ați dori să ne-o povestiți.

M.A.: Da. A doua întâmplare este și mai minunată. Părintele m-a întrebat unde studiam. Eu i-am răspuns: „În Salonic, părinte”. Atunci, m-a întrebat dacă îl iubesc pe Sfântul Dimitrie<sup>53</sup>(Moaștele Sfântului Dimitrie [Izvorătorul de Mir](#) se află în orașul Salonic din Nordul Greciei [n.t.]). „Desigur, părinte. Îi iubesc pe toți sfinții; și pe Sfântul Dimitrie”. „Nu așa. Să-l iubești mult. Să-ți povestesc ce minune a făcut el cu mine”.

Pe vremea când părintele Filothei era adolescent și încerca să plece la [Sfântul Munte](#), l-au prins turcii din Salonic și l-au închis în Turnul Alb. Acolo i-a fost foarte greu, mai ales pentru că aveau de gând să-l tortureze și să-l omoare. Dar l-a salvat Sfântul Dimitrie, arătându-se turcilor în chip de ofițer.

Drept mulțumire, părintele Filothei i-a făgăduit Sfântului Dimitrie că în fiecare an, de 26 octombrie, avea să meargă la Salonic ca să-i prăznuiască numele slujind în biserica sa. Într-un an – la vreo zece ani după ce făcuse făgăduința respectivă –, în Paros era vreme foarte rea și nu pleca nici un vapor din port. Era cu neputință pentru părintele Filothei să se imbarce pentru Pireu, de unde să ia alt vapor spre Salonic, ca să-și împlinească promisiunea și dorința de a fi de ziua Sfântului în biserica acestuia. Așa că a rămas la mănăstire. Era foarte amărât. După Vecernie, părintele s-a întors la chilia lui cu o greutate în suflet, pentru că nu fusese în stare să împlinească promisiunea făcută Sfântului Dimitrie. Cum a ajuns în chilie, s-a așezat pe scaunel și a început să se roage spunând: „Sfinte Dimitrie, din păcate, n-am putut să-mi țin făgăduința. Te rog, iartă-mă și ajută-mă”. Atunci, dintr-odată, fără să-și dea seama, s-a pomenit în biserica Sfântului Dimitrie din Salonic.

K.I.: A călătorit cu duhul sau cu trupul?

M.A.: Cu trupul. La Salonic, i-a salutat pe cei aflați acolo, fără să spună nimic nimănui. Cu toții știau că venea în fiecare an la sărbătoarea Sfântului, așa că prezența sa n-a mirat pe nimeni. A rămas peste noapte în Salonic, luând parte și la slujba de a doua zi, și abia după ce s-a terminat întreaga sărbătoare s-a întors înapoi la mănăstire.

La mănăstire, călugării erau neliniștiți, pentru că ușa de la chilie era încuiată și credeau că părintele murise înăuntru.

K.I.: Ce lucruri minunate!

M.A.: Da. După aceea îmi amintesc că l-am întrebat: „Și cum v-ați întors, părinte Filothei?” Credeam că a venit înapoi în același fel. Dar el mi-a răspuns: „Fiule, am luat vaporul și m-am întors. Prima dată, m-a dus Sfântul pe sus, dar la întoarcere am călătorit cu propriile mijloace”.

K.I.: Este o întâmplare extraordinară.

M.A.: Da. El însuși mi-a povestit această întâmplare, confirmată de părinții care erau de față și care au spart ușa încuiată pe dinăuntru și au găsit camera goală.

K.I.: M-am cutremurat, părinte [Atanasie](#). Această minune mă îndreptățește să vă pun o întrebare. V-ați referit mai înainte la faptul că părintele v-a cerut să propovăduiți pocăința după vârsta de treizeci de ani, lucru pe care l-ați împlinit cu adevărat. Ați afirmat că prin gura părintelui vorbise [Duhul Sfânt](#). Aveți și alte dovezi ale unei astfel de prezențe a Duhului Sfânt în cazul părintelui Filothei?

M.A.: Cum să nu... În părintele Filothei, ca și în toți Părinții Bisericii, [Duhul Sfânt](#) lucra în funcție de nevoile oamenilor care veneau la el și de capacitatea lor de a recepta aceste daruri.

Au fost multe întâmplări deosebite legate de persoana părintelui Filothei, mai ales în perioada în care se afla în Salonic. Un număr mare de studenți și familii s-au apropiat sufletește de părintele Filothei, și fiecare are de povestit lucruri minunate.

Eu însumi am cunoscut un militar, pe nume Kalkandis, care s-a vindecat cu rugăciunile părintelui Filothei către [Sfântul Nectarie](#). Era de foarte mulți ani paralizat, iar doctorii îl asiguraseră că nu mai exista nici o posibilitate să meargă vreodată. După ce s-a făcut bine, omul acesta i-a chemat în jurul său pe medici și a mers pe propriile picioare până în biserica spitalului.

Odată, omul acesta m-a dus cu mașina într-un loc unde am făcut diferite lucruri împreună și mi-a povestit ce anume i se întâmplase. Părintele Filothei l-a descoperit cu puterea Sfântului Duh, pe vremea când zăcea ținut la pat într-o casă. Părintele Filothei se afla afară, când a auzit o voce care i-a spus: „Intră în această casă și vorbește cu omul cutare“. Iar părintele Filothei a întrebat: „Cum să intru pur și simplu în această casă? Și ce să spun? Cine se află înăuntru?“ Dar vocea insista, așa că a intrat și l-a întâlnit pe Kalkandis, după care s-au întâmplat multe lucruri care au dus spre vindecarea acestui om.

K.I.: Vindecarea s-a făcut prin [Sfântul Nectarie](#).

M.A.: Da, pentru că [Sfântul Nectarie](#) a fost duhovnicul părintelui Filothei.

K.I.: Povestiți-ne mai pe larg despre această legătură.

M.A.: Așa cum mi-a povestit însuși părintele Filothei, pe vremea când avea îndoieli în privința a ceea ce voia să facă în viața sa și la ce mănăstire să meargă, a auzit de [Sfântul Nectarie](#) și s-a dus în Eghina să-l întâlnească. Au vorbit mai multe ceasuri. De altfel, părintele Filothei s-a spovedit la [Sfântul Nectarie](#) în repetate rânduri. [Sfântul Nectarie](#) i-a spus să se ducă în [Longovarda](#). Dar părintelui Filothei nu i-a plăcut ideea. Și-a zis: „De ce să mă duc în Paros, care este o insulă... Mai bine mă duc la [Sfântul Munte](#), unde este mai bine“.

Așa că i-a spus Sfântului Nectarie: „Părinte, dă-mi, te rog, binecuvântarea să merg la [Sfântul Munte](#), pentru că mai bine mă duc acolo decât în [Longovarda](#)“. Iar [Sfântul Nectarie](#) i-a răspuns: „Fă cum vrei. Dar dacă încerci să te duci la [Sfântul Munte](#), nu o să reușești și o să te întorci înapoi“. Părintele Filothei nu a înțeles ce voia să spună [Sfântul Nectarie](#). A încercat să se ducă la [Sfântul Munte](#), dar nu a reușit. A fost prins de turci și închis în Turnul Alb, unde urma să fie omorât, până când a intervenit Sfântul Dimitrie și l-a eliberat. Și astfel, părintele Filothei s-a întors înapoi și a fost nevoit să se supună cuvintelor Sfântului Nectarie. Și s-a dovedit că [Sfântul Nectarie](#) avusese dreptate. Astfel, părintele Filothei a ajuns în [Longovarda](#), devenind unul dintre cei mai mari duhovnici din [Grecia](#).

K.I.: A scris și cărți uimitoare.

M.A.: Cu adevărat. Nu a avut o foarte mare pregătire intelectuală, dar avea pregătirea Duhului Sfânt.

K.I.: Cărțile sale sunt, cu adevărat, importante.

M.A.: Și cărțile și scrisorile.

Dacă tot am adus vorba de scrisori, părintele Filothei mi-a spus că odată îl îndemna un gând puternic să scrie o scrisoare Președintelui țării și să-i spună punctul lui de vedere, ca duhovnic, în legătură cu ce se întâmpla în [Grecia](#). Și-a zis: „O să scriu scrisoarea, dar cine să se ducă să o dea Președintelui țării? Cum o să ajungă până acolo? O să o ia în considerare? Și de unde să mă cunoască el pe mine...“ Dar [Duhul Sfânt](#) îl îndemna să scrie. În cele din urmă, și-a ascultat gândul și a scris. După aceea, a citit scrisoarea și a râs: „Ce mai e și asta? Cine sunt eu ca să ajungă cuvintele mele până la Președintele țării?“ Dar chiar în ceasul acela a venit la el o monahie care i-a spus: „Părinte, este aici soția Președintelui, cu fiul lor. Vor să vă vadă“. I-a primit de îndată și le-a dat scrisoarea pentru Președinte. Iată cum a rezolvat [Dumnezeu](#) dilema părintelui în legătură cu felul în care avea să ajungă scrisoarea la Președinte. Președintele a primit scrisoarea și a luat foarte în serios spusele părintelui, lucru care s-a văzut în deciziile și luările sale de poziție ulterioare.

K.I.: În ce an se întâmpla lucrul acesta?

M.A.: Înainte de 1978.

K.I.: Părinte [Atanasie](#), sigur ați auzit de episodul din timpul războiului, când părintele Filothei a salvat viața mai multor oameni din Paros.

M.A.: Da, da. Am auzit.

K.I.: S-a dus ca o oaie la junghiere, pentru viața turmei sale.

M.A.: În Paros era divinizat de-a dreptul. Oamenii îl considerau părintele lor și un sfânt al lui [Dumnezeu](#) în viață.

K.I.: Ar mai fi ceva de adăugat?

M.A.: Părintele Filothei sublinia mereu importanța pocăinței și a spovedaniei. Spunea că omul simte o mare

nevoie de a trăi în Biserică și de a fi părtaș la Spovedanie și la [sfânta Împărtășanie](#). Mereu repeta aceste lucruri, pe care le cunoștea din proprie experiență. Iată ce spunea: „Dacă omul trăiește în lume prin pocăință și prin [sfânta Împărtășanie](#), eu pot să garantez că va ajunge la măsura sfințeniei“. Întreaga lucrare a părintelui Filothei a fost concentrată în jurul acestor elemente de bază ale vieții creștine. Pe toți oamenii pe care îi spovedea, îi îndrepta pe această direcție.

Niciodată nu încuraja lucrurile care se făceau în afara Bisericii. Odată i-a spus unui cleric ce avea probleme cu episcopul său: „Orice-ar fi, să nu te întorci niciodată împotriva episcopului; să nu te întorci împotriva Bisericii. Ascultarea și răbdarea îți vor aduce pacea și harul Duhului Sfânt, în Biserică nu trebuie să facem scandal, chiar de ar fi ca pentru moment, prin atitudinea noastră pasivă, temele duhovnicești să fie prost abordate“.

K.I.: Așa spunea și [părintele Porfirie](#).

M.A.: Da. Aș mai putea adăuga aici un aspect referitor la Cipru, legat de problema calendarului vechi. Deși părintele Filothei era împotriva schimbării calendarului, nu a fost nici o clipă de acord cu zeloșii apărători ai vechiului calendar, pentru că aceștia s-au desprins de Biserică și au spus că Biserica a rămas fără har din pricina acceptării noului calendar. Ne spunea că, prin poziția lor, adepții vechiului calendar au devenit schismatici și s-au lipsit de har.

K.I.: Nu se poate ca fiecare să facă ce vrea. Ei nu mai sunt părtași ai sfântului Potir, fapt pentru care s-au desprins de Biserică.

M.A.: Părintele Filothei ne-a vorbit cam două ore pe tema aceasta. Ne-a explicat de ce adepții vechiului calendar au devenit schismatici, chiar dacă, teoretic, ei ar avea dreptate.

K.I.: De ce au devenit schismatici?

M.A.: Pentru că s-au desprins din trupul Bisericii.

K.I.: Să continuăm discuția cu [părintele Iacov](#) Tsalikis, de la [mănăstirea Cuviosului David](#) din [Evvia](#). Cum l-ați cunoscut pe acest mare părinte al Ortodoxiei?

M.A.: Pentru că [părintele Iacov](#) locuia în aceeași casă cu părintele [Iosif](#), faima acestor mari oameni a ajuns până la noi. La [părintele Iacov](#) se spovedeau mulți tineri ciprioți, care veneau apoi și povesteau întâmplări minunate legate de el, făcându-ne din ce în ce mai doritori să-l cunoaștem și noi.

Odată am fost în Atena cu părintele meu. Pe drumul de întoarcere spre Salonic, de unde aveam să mergem spre [Sfântul Munte](#), ne-am întâlnit cu un om care ne-a dus până la Cuviosul David, unde l-am cunoscut pe [părintele Iacov](#).

Sentimentele pe care le-am încercat când m-am întâlnit cu el au fost amestecate: un respect deosebit, dar și o bucurie extraordinară de a avea dinaintea mea un duhovnic cum puțini sunt.

K.I.: Un adevărat fiu al Împărăției Cerurilor.

M.A.: Da. Era un bărbat cu statură înaltă și impunătoare, care vorbea cu simplitatea unui copil plin de harul Duhului Sfânt. Parcă totul era vesel în jurul lui.

K.I.: Avea în el bucuria, pacea și dreptatea lui [Dumnezeu](#).

M.A.: Da. Noi tocmai ne mutasem la Mănăstirea Vatopedu. Plecarea din atmosfera pustnicească de la Sfânta Ana la cea mai mare mănăstire din [Sfântul Munte](#) crease anumite probleme. Astfel că primul cuvânt pe care i l-am adresat părintelui Iacov a fost: „Părinte, faceți rugăciuni pentru noi, să ne ajute [Dumnezeu](#), acum că ne-am dus la mănăstire, pentru că nu suntem obișnuiți cu multe greutăți“. Atunci, [părintele Iacov](#) ne-a dus în biserică și ne-a spus: „Cu plăcere. Să-i spunem problema Sfântul David“.

K.I.: Pur și simplu?

M.A.: Da. Desigur, noi credeam că avea să facă vreun paraclis sau vreo altă [rugăciune](#). [Părintele Iacov](#) s-a dus dinaintea icoanei Cuviosului David. Ne-am apropiat și noi. Atunci, a făcut un fel de slujbă, cu atâta firesc, încât aproape că ne provoca râsul – în sensul bun al cuvântului –, după care a început să vorbească cu Sfântul. Mai întâi, ne-a prezentat, după care a început să-i spună Sfântului David, cu cea mai mare simplitate: „Sfinte David, au venit să te vadă părintele [Iosif](#) și părintele [Atanasie](#) de la [Sfântul Munte](#). Sunt doi oameni buni și au nevoie de ajutorul tău. Trebuie să-i ajuți, pentru că au făcut mult efort să ajungă până aici“. Noi stăteam și ascultam această convorbire dintre [părintele Iacov](#) și Cuviosul David, trăgeam cu ochiul unul la altul și zâmbeam cu bucurie duhovnicească. În fine, [părintele Iacov](#) i-a spus multe Cuviosului David, l-a rugat să ne ajute, după care a venit vremea să ieșim din biserică, să ne luăm rămas bun și să plecăm. Primul a ieșit părintele meu, după care am dat să ies și eu. Atunci, [părintele Iacov](#) mi-a zis din urmă: „Hai că trebuie să vorbesc cu tine“. M-a tras înapoi, m-a dus într-un colț al bisericii și a început să-mi povestească diferite lucruri din trecutul meu, din prezent și din viitor. Am rămas mut de uimire. Pot să spun că eu, personal, nu am mai văzut la nici un părinte

harisma proorocirii atât de manifestă.

K.I.: Avea [harisme](#)le străvederii și înainte-vederii?

M.A.: Desigur. Mi-a spus atunci foarte multe lucruri care s-au împlinit întocmai, dar, din păcate, nu le pot povesti aici. A fost ceva extraordinar.

Aceasta a fost prima dată când l-am întâlnit. Ne-a povestit și el multe intervenții ale Cuviosului David în viața sa, dar și o întâmplare concretă.

Cu câteva zile înainte să ne ducem noi acolo, au venit niște oameni dintr-un sat și l-au rugat să ia câteva părțile din moaștele Cuviosului David și să meargă în sat la ei să facă o [rugăciune](#). Când să plece spre sat, a venit la el o femeie din Canada. Era împreună cu o călugăriță din Cipru. Femeia din Canada nu era credincioasă. Mai degrabă, era atee. Părintele le-a spus: „Acum trebuie să mă duc în sat și nu știu dacă mă întorc prea devreme. Sper ca Sfântul David, care se află aici, la mănăstire, să vă informeze tainic de faptul că există sfinți și har, și că există [Dumnezeu](#), Care biruiește legile naturale“. După aceea, părintele s-a dus la dulapul unde erau păstrate moaștele Cuviosului David, a luat o păticeică și a încuiat înapoi. Când s-a întors să plece, din dulapul închis, cu sticlă de jur-împrejur, a ieșit un miros sfânt, care a ajuns până la femeia din Canada, la maica ce o însoțea și la [părintele Iacov](#). Lucrul acesta a durat cam jumătate de oră. Atunci, părintele a spus cu naturalețe: „Uite, Maria, această mireasmă este pentru tine. Ca să crezi că Sfântul David poate să lucreze și deasupra legilor firii“.

K.I.: Ce lucru important, părinte [Atanasie](#)...

M.A.: După aceea, m-am dus la [părintele Iacov](#) în repetate rânduri. Am nimerit de vreo două ori la [sfânta Liturghie](#) oficiată de el, și pot spune că atunci am văzut, cu adevărat, măreția înduhovnicirii sale. Când slujea, era un adevărat înger trăitor pe pământ. Simțai că nu este om, ci o ființă cerească, venită pe pământ pentru a săvârși [sfânta Liturghie](#).

Această imagine era întregită de statura impunătoare pe care o avea. Săvârșea [Sfânta Liturghie](#) cu foarte mare atenție. Rostea cuvintele rar, unul câte unul, din adâncul ființei sale. Trăia la intensitate maximă toată ceremonia legată de Trupul și de Sângele lui [Hristos](#). Nu mai aveai nici cea mai mică îndoială că în acele momente [Hristos](#) era prezent în biserică, împreună cu îngerii, sfinții și cu întreaga Biserică. Așa cum ne-a mărturisit el însuși, L-a văzut de multe ori pe [Hristos](#) la [sfânta Liturghie](#). De asemenea, în timpul Liturghiei, sfinții îngeri veneau adesea și stăteau în jurul sfintei Mese. În simplitatea sa, ne spunea că, atunci când trebuia să ia Cinstitele Daruri, le cerea îngerilor să-i facă loc să treacă.

K.I.: Foarte frumos...

M.A.: Aceasta era simplitatea care îl caracteriza.

K.I.: Oamenii ca [părintele Iacov](#) sau [părintele Porfirie](#) trăiesc în același timp în două lumi: pe pământ și în cer.

M.A.: Pentru ei nu există o altă viață. Ei trăiesc într-o singură lume: aceea a Bisericii, în care sunt prezenți atât cei vii, cât și cei adormiți.

K.I.: Între cele două lumi nu există un zid despărțitor.

M.A.: Așa este. Pentru oamenii înduhovniciți, acest zid nu mai există. Ei nu mai trăiesc frica și simțământul morții.

K.I.: Părinte [Atanasie](#), pentru că ați avut multe contacte cu [părintele Iacov](#), poate vă amintiți câteva din cuvintele sale de folos... Ar fi bine ca acestea să fie scrise sau înregistrate undeva, căci, așa cum am zis și mai înainte, părintele era conectat direct de cer, și cuvintele sale erau cerești.

M.A.: În ziua aceea în care ne-am dus la mănăstire era acolo o doamnă care avea o încercare în familia ei. Plângea dinaintea părintelui și-i cerea să se roage pentru ea. Îmi aduc aminte exact ce cuvinte i-a spus părintele: „Nu plânge, Elena, pentru că atunci când plângem și ne ducem să ne rugăm, de îndată ce ne uităm mai bine, Îl vedem pe [Hristos](#) pe [Cruce](#). Și dacă-L vedem pe [Cruce](#), nu mai avem obraz să ne plângem, pentru că El a mers primul pe drumul suferinței, ca să ne înarmeze pe noi cu sfânta [Cruce](#). Așa că locul tău și al meu nu poate fi altundeva decât pe [Cruce](#), tocmai pentru că acolo este locul lui [Hristos](#)“.

K.I.: Ce frumos...

M.A.: A bucurat-o foarte mult cu aceste cuvinte. Desigur, una este să le rostească [părintele Iacov](#), în simplitatea sa, și alta să le rostesc eu. Era un om foarte simplu și cuvintele sale asemenea.

K.I.: Vă mai amintiți vreun episod interesant?

M.A.: I-a spus femeii aceleia să nu plângă, să se roage și să aibă nădejde în [Dumnezeu](#).

Îmi aduc aminte că ne-a povestit următorul fapt: „Aici, la mănăstirea noastră, avem un prosop din 1905, pe care scrie că l-a cusut o oarecare doamnă Margareta. De fiecare dată când îl văd, zic: «Doamne Iisuse Hristoase,

miluiește-o pe roaba Ta, Margareta», care poate că nici nu mai trăiește. Iată cât de mare lucru este să iubești biserica lui [Dumnezeu](#) și să te îngrijești de ea. Chiar și cea mai mică jertfă, cum ar fi acest prosop, rămâne, iar oamenii îl folosesc rugându-se și dând slavă lui [Dumnezeu](#). Prin jertfa ei, femeia aceea a vrut să-i îndemne pe oameni să iubească biserica, să o îngrijească și să facă tot ce pot ei pentru ea. Eu mai degrabă suport un gunoi în ochiul meu decât în biserică”.

K.I.: Așa este. În biserică trebuie să fie ordine desăvârșită și curățenie.

M.A.: Era foarte pedant în privința bisericii și a mănăstirii. Atunci, ca și acum, în biserică era o curățenie desăvârșită.

K.I.: Se spune că era un om foarte milostiv.

M.A.: Da. Mi-a zis că după ușă avea un săculeț în care punea banii pe care îi primea de la oameni. Și mereu trimitea pe câte cineva la săculeț, spunându-i: „Ia o mână de bani și dă-o cutărui om”. Acest săculeț nu se golea niciodată. Tot timpul avea bani înăuntru.

Părintele era un om foarte milostiv. Chiar și nouă, când ne-am dus acolo, a insistat să ne dea alimente și alte lucruri, căci, așa cum ne-a spus, „Se poate să muriți de foame pe drum”. Atât de simplă era gândirea sa, încât credea că aveam să murim de foame pe drum.

K.I.: El însuși abia dacă mânca.

M.A.: Nu mânca aproape nimic. Era foarte reținut în această privință. Gusta doar din pâine și din mâncare.

## PĂRINTELE GAVRIIL DIONISIATUL

### Convorbire cu Arhimandritul Hariton Englistriotis, teolog

[Capitolul precedent](#)

[Urmatorul capitol](#)

K.I.: [Părintele Gavriil Dionisiatul](#) a fost o figură excepțională a monahismului aghioritic<sup>54</sup>(De la [Sfântul Munte \(Athos\)](#); în grecește: Aghion Oros (Ἅγιον Όρος) [n.t.]) contemporan. Se pot spune foarte multe despre acest părinte. Din motive pur practice, în volumul de față ne vom limita la mărturia arhimandritului Hariton Englistriotis, de la Mănăstirea Sfântului Neofit.

arh.H.E.: Mă consider un om binecuvântat pentru faptul că am avut ocazia să-l cunosc pe acest mare atlet al monahismului aghioritic, fie și în ultima parte a vieții sale.

Am citit cartea sa, Viața monahală a Părinților Bisericii, care mi-a aprins în suflet dorința de a-l cunoaște. În 1978, l-am cunoscut pe neuitatul [Hristos Dellios](#), care venise în Cipru cu o problemă personală.

[Hristos Dellios](#) era distribuitor de alimente la [Sfântul Munte](#), iar părintele Gavriil era duhovnicul său. În 1979 m-am dus la studii în Salonic, unde mă întâlneam adesea cu [Hristos Dellios](#), care îmi vorbea despre [Sfântul Munte](#).

În august 1980, cu ajutorul lui [Dumnezeu](#), am ajuns să vizitez Athosul. Înainte să plec, l-am anunțat pe [Hristos Dellios](#), care m-a sfătuit să merg la [Mănăstirea Dionisie](#) și să-l caut pe părintele Gavriil, pentru că „este un om foarte luminat și poate să te ajute foarte mult”.

Am ascultat de cuvintele sale și m-am dus la Mănăstirea Dionisie. După ce m-am cazat, am mers la cel care se ocupa de arhondaric – pe atunci, la arhondaric era [părintele Nectarie](#) – și l-am rugat să mă ducă la părintele Gavriil. Zis și făcut.

Momentul în care am dat ochii cu el va rămâne pentru totdeauna adânc întipărit în inima mea. Stătea în pat, pentru că tocmai se operase la picioare. În ziua în care împlinise patruzeci de ani de când era stareț, a alunecat, a căzut și s-a rănit la piciorul drept. În anul următor, exact la aceeași dată, s-a lovit la piciorul stâng. De atunci, a rămas la pat pentru tot restul vieții.

M-am apropiat de părinte, i-am sărutat mâna, iar el m-a întrebat de unde sunt. Când i-am pomenit de Cipru, s-a emoționat. Durerea pentru cele ce se întâmplau pe atunci în țara noastră l-a făcut să se cutremure din adâncul ființei sale. Voia ca, înainte de a muri, să-și vadă patria eliberată, dar din cauza puternicilor Pământului, așa cum se exprima el însuși, drama Ciprului nu s-a încheiat nici acum. Mi-a vorbit cu evlavie despre de-a pururi pomenitul Arhiepiscop Macarie, pe care-l întâlnise de două ori în Atena.

Când vorbea cu tine, fața îi strălucea. Era liniștit, blând și simplu. În ciuda grelei încercări prin care trecea, avea răbdare desăvârșită și smerenie adevărată. Considera încercarea sa ca pe un mijloc pedagogic, urmare a multelor sale „păcate”, așa cum se exprima el însuși.

Tot timpul cât am vorbit cu el, m-a povățuit și a insistat mai ales asupra importanței smereniei și a ascultării de părintele duhovnic. Am stat împreună până la începutul Vecerniei și nici nu mi-am dat seama când a trecut timpul.

Chiar dacă era ținut la pat și nu putea să meargă la slujbe, părintele Gavriil avea la căpătâi un telefon de interior ce avea legătură cu Altarul bisericii și în felul acesta, participa la toate slujbele. Niciodată nu-și neglija îndatoririle călugărești și niciodată nu se despărțea de iubitele sale mătănii. Pe de altă parte, era foarte politic și iubitor cu toți oamenii care veneau la el.

K.I.: Ați fost la el de multe ori?

arh.H.E.: De fiecare dată când mă duceam la [Sfântul Munte](#), mergeam la [Mănăstirea Dionisie](#) ca să mă întâlnesc cu părintele Gavriil. Atât de tare eram atras de personalitatea sa, încât, dacă ar fi fost cu puțință, aș fi rămas lângă el pentru totdeauna.

Din gura sa am ascultat cuvinte de mângâiere, care m-au ajutat nespus de mult în viața mea de cleric și de monah. De fiecare dată când mă duceam la el, mă săruta ca un părinte, iar când începea să vorbească, aveam deplina conștiință a prezenței dinaintea mea a unui om sfânt – a unui patriarh al cuvântului duhovnicesc.

Se preocupa în mod deosebit de evoluția națiunii și se bucura mult pentru înflorirea Sfântului Munte.

Părintele Gavriil era atât de smerit, încât își deschidea inima dinaintea tuturor, oferind sfaturi din preaplinul sufletului său. Era înzestrat cu toate virtuțile și cu foarte mult discernământ. Fiecărui om îi vorbea diferit, după nevoile personale pe care le avea.

Pe toți care veneau la el îi povățuia părintește. Îi îndemna, cu dragoste neprefăcută, să dobândească smerenia aducătoare de cele înalte și blândețea Domnului nostru [Iisus Hristos](#). Fiecărui om îi spunea ceva aparte. În ciuda încercării prin care trecea, avea o memorie foarte limpede.

K.I.: Ați dori să ne povestiți câteva întâmplări mai deosebite?

arh.H.E.: În 1982, în ziua praznicului Mănăstirii Dionisie – pe 24 iunie – a venit la [sfânta Liturghie](#) un Mitropolit. Înainte să plece, Mitropolitul s-a dus să-l vadă pe părintele Gavriil la spitalul mănăstirii. Părintele Gavriil insista să-i sărute mâna Mitropolitului, ca să primească iertare de la el, pentru că odată avuseseră o mică dispută în coloanele Bibliotecii aghiorite, un ziar din Volos, în legătură cu impunerea limbii grecești contemporane în Biserică, în locul celei vechi. Mitropolitul nici măcar nu-și mai aducea aminte. După plecarea Mitropolitului, părintele Gavriil mi-a zis: „Acum mi-am ușurat sufletul de o povară“. Iată cât de smerit era. Se considera un om cu multe lipsuri. Odată, când l-am rugat să-mi povestească ceva din viața și din experiențele sale, ca să le cunoaștem și noi, tinerii, căci se afla către sfârșitul vieții, a refuzat, spunând: „Fiule, eu nu am nimic bun de povestit. Sunt un om cu multe lipsuri. Mereu m-am îngrijit de alții, iar pe mine m-am lăsat la o parte. Mă duceam la Didimotihio sau în altă parte să spovedesc și stăteam în scaunul de spovedanie de dimineața până seara, fără să mă îngrijesc de mine. Așa că nu am ce să-ți spun“.

Dorința mea arzătoare a fost să îl văd înainte să plece la Domnul și să primesc binecuvântarea sa. Și iată că [Dumnezeu](#) m-a învrednicit. M-am dus la hramul Mănăstirii Sfântul Pavel și Sfântul Gherasim din Kefalonia. După slujbă, mi-am luat bagajul și m-am îndreptat pe jos spre [Mănăstirea Dionisie](#). Am ajuns cu puțin înainte de Vecernie. După ce m-am instalat pentru noapte, m-am dus imediat să-l întâlnesc pe părintele Gavriil, care își petrecea ultimele ore pe pământ. M-am așezat lângă patul său și mă rugam cu lacrimi în ochi. La un moment dat, a deschis ochii, m-a privit, iar eu l-am întrebat ce face. Mi-a răspuns „Bine“. I-am sărutat mâna, m-a binecuvântat, după care a închis ochii din nou. Dimineață, s-a săvârșit [sfânta Liturghie](#) la paraclisul Sfântului [Ioan](#) Teologul, de lângă spitalul mănăstirii, iar eu i-am ajutat pe psalți. Părintele Gavriil s-a împărtășit cu nemuritoarele Taine. Înainte să plec, m-am dus din nou la el să iau binecuvântare; însă dormea și n-am vrut să-l deranjez. A fost ultima dată când l-am văzut. Trei zile mai târziu, s-a săvârșit din această viață.

Faptul că l-am cunoscut pe de-a pururi pomenitul părinte Gavriil Dionisiatul a fost deosebit de important pe drumul vieții mele. Am învățat de la el smerenia, răbdarea, dragostea față de Biserică, dar mai presus de toate, discernământul, care este mama tuturor virtuților. Cunoștința noastră nu a durat mult, dar a fost foarte rodnică. Fie ca numele său să rămână de-a pururi în inimile noastre. Nădăjduim în rugăciunile sale dinaintea Creatorului.

## Convorbire cu Arhimandritul Benedict Loizu, teolog

[Capitolul precedent](#)  
[Urmatorul capitol](#)

K.I.: Părinte Benedict, ați avut anumite experiențe legate de părinți din afara Ciprului.

B.L.: Desigur. La [Ierusalim](#) și în [Sfântul Munte](#), cu binecuvântarea lui [Dumnezeu](#).

La [Ierusalim](#), în Lavra Sfântului Sava cel Sfințit – această cetate a Ortodoxiei –, s-a întâmplat să-l cunosc pe călugărul Ioasaf, rus de origine. În chilia sa, nu avea deloc liniște. Nu dormea sau dormea foarte puțin. Nu avea pat. În loc de pat, pusese pe jos niște paie (le-am văzut cu ochii mei și pot mărturisi că acesta este adevărul). Se îndeletnicea fără încetare cu rugăciunea inimii.

De multe ori, frații îl auzeau cum se ruga cu lacrimi și suspine. Era foarte evlavios, iar evlavia este, fără îndoială, darul Duhului Sfânt și rodul curățirii sufletului și al rugăciunii inimii.

Părintele Ioasaf a fost chemat de Patriarhul de atunci să slujească la [Biserica Învierii](#) din [Ierusalim](#). Condițiile de acolo erau foarte diferite față de cele din [sihăstria Sfântului Sava](#). Când ceilalți se odihneau, părintele Ioasaf se ducea în spatele sfintei Mese, îmbrățișa lemnul Crucii și simțea că [Hristos](#) era viu. Într-o seară, l-am văzut eu însumi astfel și pot da mărturie despre acest lucru.

De asemenea, la [Ierusalim](#), pe Muntele Măslinilor, am cunoscut o călugăriță care a adormit în 1972. Era o principesă rusoaică, vară primară a reginei Olga a Greciei. [Regina Olga](#) a fost soția regelui Gheorghe I. Principesa Tamara a lăsat slava lumească și a îmbrăcat veșmintele monahale, dedicându-se nevoițelor ascetice. Nu voia să stea într-o chilie, ca celelalte maici. A preferat o peșteră, care se găsea în apropierea Mănăstirii Înălțării, la Muntele Măslinilor.

K.I.: Părinte Benedict, v-ați referit și la [Sfântul Munte](#). Acolo este chivotul Ortodoxiei, cu o tradiție și o experiență de peste 1000 de ani. Comorile duhovnicești sunt vii în persoanele marilor pustnici. Vorbiți-ne despre asemenea persoane pe care le-ați întâlnit acolo.

B.L.: Da. Desigur, Ortodoxia nu se limitează la granițele strâmte ale peninsulei Aghioritice<sup>55</sup>([Sfântul Munte](#) [n.t.]).

Ori de câte ori [Dumnezeu](#) a rânduit să mă duc la [Sfântul Munte](#), niciodată nu m-am gândit să ajung acolo ca să întâlnesc sfinți. Atât am rugat-o pe [Maica Domnului](#), care este Sfânta Sfinților: să-mi dea dovezi palpabile ale nevredniciei mele, ca să pot ieși din păcat și să mă mântuiesc. Cel mai mult am rugat-o pe [Maica Domnului](#) să mă ajute să-L cunosc pe Fiul ei.

În [Sfântul Munte](#), Maica tuturor călugărilor a rânduit să-l cunosc și pe [părintele Gavriil Dionisiatul](#), care a fost o figură extrem de importantă a monahismului aghioritic. Ceea ce-l caracteriza în mod deosebit era evlavia, însoțită de lacrimi de pocăință.

Când l-am cunoscut, era cam de 90 de ani. Niciodată nu a stat departe de sfintele slujbe ale Bisericii. Mai concret, mi-l aduc aminte mergând în cârje până la Paraclisul Maicii Domnului și stând în picioare în strana sa, ținându-și fața în palme și plângând pentru întreaga lume, în timpul intonării Paraclisului Maicii Domnului. Părintele transmitea evlavia tuturor celor care se apropiau de el, mai ales la scaunul de spovedanie. Era un duhovnic desăvârșit.

K.I.: Vă mai amintiți ceva din cuvintele sale de învățătură?

B.L.: Mi-aduc aminte un lucru pe care n-o să-l uit toată viața mea. Mi-a spus: „Fiule, când o să ajungi preot și duhovnic – și o să ajungi de foarte tânăr –, la spovedanie, niciodată să nu cauți să te amesteci în viața personală a celor pe care îi mărturisești. Fiecare om este fratele lui [Hristos](#) și are valoarea și personalitatea sa. Duhovnicului nu îi este îngăduit să intervină în personalitatea celui pe care îl spovedește“.

Aceste cuvinte mi s-au imprimat adânc în minte și în inimă.

K.I.: A fost un mare îndrumător și formator de suflete.

B.L.: Așa este. Îndrăznesc să spun că noi, duhovnicii de astăzi, ne-am îndepărtat oarecum de scopul nostru. De multe ori, scopul devine o oportunitate. De aceea, trebuie să fim foarte atenți. Se impune ca duhovnicul să fie mereu echilibrat duhovnicește. Trebuie să fie în același timp departe și aproape de om.

K.I.: În privința temei discernământului, sunteți mult mai în temă decât mine. Discernământul este acel ceva pe care îl au mai ales figurile ascetice, care îi aduce cu un pas mai aproape de [Hristos](#).

B.L.: Trebuie să ne rugăm lui [Dumnezeu](#) ca să ne miște corzile inimii către echilibrul măsurii despre care ne învață [Sfinții Părinți](#).

K.I.: Mai aveți ceva de adăugat în legătură cu tema asceților și a drumului duhovnicesc urmat de aceștia?

B.L.: Aș dori să spun că, în epoca în care trăim, curățirea sufletului și rugăciunea sunt lucruri rare. Curățirea sufletului este o lucrare interioară și o virtute ce izvorăște din durere. [Sfinții Părinți](#) afirmă: „Vorbește cel care mai întâi învață despre cele sfinte și apoi pătimește pentru ele. Din prea plinul inimii sale vorbește“. Curățirea și rugăciunea inimii nu sunt rufe pe care le punem pe sfoară la uscat. Ele sunt lucrări duhovnicești, cultivate în

pământul binecuvântat al inimii. Inima omului este, practic, Raiul. Acolo sălășluiește Dumnezeu Treimic, desigur, dacă terenul este cultivat cu smerenie, care, potrivit Sfântului [Ioan](#) Scărarul, este mama tuturor virtuților.

K.I.: [Dumnezeu](#) a cerut de la toți sărăcia cu duhul. Fericiți cei săraci cu duhul, că a lor este împărăția cerurilor<sup>56</sup>(Matei 5, 3 [n.t.]). Fără smerenie și zdrobirea inimii, despre care Domnul ne-a învățat pe parcursul șederii sale pe pământ, dar și când Se afla pe [Cruce](#), fără lepădare de sine, [Duhul Sfânt](#) nu poate pogori în noi și, astfel, nu putem să avem parte de cunoașterea tainelor sfinte pe care [Dumnezeu](#) le-a gătit pentru cei care Îl iubesc pe El.

## PĂRINTELE DIMITRIE GAGASTATHIS

### Convorbire cu Stylianos Kementetzidis, teolog, scriitor

[Capitolul precedent](#)

[Urmatorul capitol](#)

K.I.: [Sfinții Părinți](#) sunt stâlpii Bisericii, care ne îndrumă pe calea desăvârșirii, ce duce la [Dumnezeu](#). Ei ajung la asemenea înălțimi duhovnicești, încât pot să pătrundă în sufletele oamenilor și să înțeleagă unde este înșelarea, unde este păcatul și unde sunt slăbiciunile, ca să-i ajute pe credincioși să urce spre stări duhovnicești superioare, adică mai aproape de [Hristos](#). Părinții sunt acei oameni care L-au iubit cu pasiune pe [Hristos](#) și au trăit în și prin [Evanghelie](#).

În continuare, vom cunoaște o luminoasă personalitate a Bisericii Orodexe contemporane, pe care domnul Stylianos Kementetzidis a cunoscut-o îndeaproape și căreia i-a dedicat un volum special. Domnul Kementetzidis ne va oferi mărturia sa în legătură cu experiențele trăite alături de [părintele Dimitrie Gagastathis](#).

Domnule Kementetzidis, să începem cu câteva date biografice ale părintelui Dimitrie Gagastathis, după care vom intra mai adânc în analiza personalității sale înduhovnicite.

S.K.: Desigur. Vă mulțumesc, domnule Ioannidis pentru inițiativa pe care ați avut-o de a face cunoscut omului contemporan acest capitol însemnat al trăirii ortodoxe grecești.

Este vorba despre un om sfânt, care, deși căsătorit, a fost înzestrat cu numeroase harisme. Era un om sânguincios, cu conștiința curată, cu o credință desăvârșită, smerit și plin de iubire față de [Dumnezeu](#) și de semenii.

S-a născut la începutul secolului XX, mai concret, în 1902, în satul Platanos, unde mai târziu, vreme de 42 de ani la rând, bunul păstor și-a îndrumat turma de oi înțeleghătoare pe drumul mântuirii. A adormit în pace, în anul 1975, pe 29 ianuarie.

K.I.: Unde se află satul Platanos?

S.K.: Este, de fapt, un orașel sau un sat mai mare, la 15 km est de orașul Trikala, din provincia Tesalia.

Părintele Dimitrie a arătat de foarte devreme semne ale trăirii în [Hristos](#). El a cultivat cu grijă și a sporit tot ceea ce i-a fost încredințat de [Dumnezeu](#), întotdeauna lucrând cu smerenie și numai în numele Celui Preaînalt.

Atunci când [Dumnezeu](#) găsește asemenea oameni, îi valorifică, îi îmbogățește și le dăruiește har, iar alături de ei, aceste daruri sunt primite și de cei care se află sub păstoria lor.

Părintele Dimitrie nu a excelat la învățătură. Abia a terminat școala primară din satul său. Era cioban la oi. Dar, oriunde s-ar fi aflat, avea în suflet amintirea lui [Dumnezeu](#) și a morții. Astfel, de multe ori, își închidea oile în stână și se ducea la biserică cu lacrimi în ochi. Când nu putea să facă lucrul acesta, îngenunchea în munți, acolo unde se afla, și plângea, cerând milostivirea lui [Dumnezeu](#), pentru că se afla departe de casa Sa. Citea cu multă evlavie Viețile Sfinților, care erau apărătorii și binefăcătorii săi. Avea simțământul viu al prezenței lor. Nu făcea nimic și nu începea nimic fără să își îndrepte mai întâi gândul spre [Dumnezeu](#). De exemplu, dacă pleca dis-de-diminează cu oile, trecea mai întâi pe la biserica Sfinților Arhangheli – un lăcaș din anul 1600, cu fresce impresionante, aflat în apropierea casei lui. A deprins învățătura sfântă de la bunica sa, care era foarte evlavioasă, și de la părinți. Le zicea: „Să mă apărați și să mă îngrijiți, ca să mă întorc în casa voastră și să vă mulțumesc“. Mai întâi mergea la biserică, și abia mai apoi la treburile de zi cu zi; după aceea se întorcea din nou la biserică și, în fine, se ducea acasă la el. Acesta era programul vieții lui.

K.I.: Cu alte cuvinte, viața sa era închinată lui [Dumnezeu](#).

S.K.: Așa este. Oriunde se afla, păstra o legătură vie cu [Dumnezeu](#). La câmp și în pădure, cânta imnuri

bisericești și mulțumea fără încetare Creatorului. Trăia în bucuria lui [Dumnezeu](#) și în binecuvântarea Sa. Așadar, avea plânsul vesel, despre care vorbesc [Sfinții Părinți](#). Părintele Dimitrie avea propriul său mod de a trăi relația cu [Dumnezeu](#). Noi suntem străini de asemenea trăiri; de multe ori nu înțelegem nici măcar că ele pot să existe. O să povestesc în continuare un episod care arată faptul că era chemat de [Dumnezeu](#) pe drumul sfânt pe care l-a urmat.

Într-o seară, pe când stătea și se odihnea în casa lui sărăcăcioasă, a venit la el un bătrân care l-a trezit spunându-i: „Scoală-te repede, că o că cadă casa!“ L-a mai strigat o dată și a reușit să-l trezească de tot. Au ieșit amândoi afară, și imediat casa a căzut! Bătrânul era [Sfântul Nicolae](#). În sat aveau o biserică închinată Sfântului Nicolae, care a venit la părintele Dimitrie și l-a apărât.

K.I.: Casa a căzut cu adevărat?

S.K.: Da.

Imediat ce părintele Dimitrie a ieșit afară, casa s-a prăbușit.

K.I.: A fost o mare minune.

S.K.: Nici un fir de păr nu cade de pe capul celui pe care îl apără [Dumnezeu](#). Iar când i se dă vreo greutate, pentru a se vedea credința, răbdarea sau măreția virtuților sale, atunci i se pun la îndemână și mijloacele de a ieși cu bine la mal. Acestea sunt îndelunga răbdare și iubirea, pe care Părinții le au din plin și cu care reușesc să depășească și cea mai mare încercare. Am uitat să vă spun faptul că părintele Dimitrie s-a căsătorit cu Elisabeta și a avut nouă fete.

K.I.: Numai fete?

S.K.: Da. Când a venit vremea să se ducă în armată, a mers la biserica Sfinților Arhangheli, s-a rugat lor, după care a făcut cu ei o înțelegere. Le-a spus: „Vă cer și eu un lucru. Eu vă slujesc de mic copil. Vă curăț candelile și fac tot ce pot... Vreau să mă aduceți înapoi, fără să mă atingă nici un rău. Îmi sunteți datori. Vă cer și eu o favoare...”

S-a dus în Asia Mică și a scăpat cu bine din toate pericolele prin care a trecut<sup>57</sup>(Părintele Dimitrie a făcut armata în perioada schimbului de populații dintre Turcia și [Grecia](#), când a avut loc așa-numita Catastrofă micro-asiatică. A fost o perioadă de conflict acut între turci și greci, când omorurile de stradă erau la ordinea zilei [n.t.]). Iată ce zicea părintele: „În Smirna<sup>58</sup>(Vechi oraș grecesc situat în Turcia, pe coasta vestică a Asiei Mici, la Marea Egee [n.t.]) se tăiau între ei, iar mie îmi dădeau un cal și îmi spuneau să merg la Gesmè. Mă afluam într-un loc cu alți trei, doi dintre ei erau uciși, iar pe mine mă trimiteau să prind ultimul vapor spre Chios<sup>59</sup>(Insulă grecească situată în Marea Egee [n.t.]).“

Mai târziu, pe timpul Războiului Civil, a trecut prin mari încercări, pentru că vorbea despre [Hristos](#), despre țară și familie. L-au băgat la carceră, l-au amenințat și de multe ori au încercat să-l omoare, dar a scăpat de fiecare dată.

Acestea sunt doar câteva dintre întâmplările minunate care au marcat viața părintelui Dimitrie. Toate sunt însemnate în jurnalul pe care îl ținea de mic copil, ce ni l-a încredințat. Din acesta transpare un stil vesel, dar și mărinimia și caracterul său eroic. Redau în continuare un fragment din jurnal: „Am sosit duminică dimineață. Abia am apucat să intru în biserică. Erau zece călăreți și, împreună cu comandantul lor, unsprezece, care mă vâneau la câmp deschis. Țăranii, atât din satul din spate, cât și cei din satul din față, ieșiseră din biserică și se uitau la priveliștea de dinaintea ochilor lor“.

K.I.: Îl urmăreau revoluționarii comuniști?

S.K.: Da. „Mă înjurau ca vai de mine. Nici nu pot să pronunț ce-mi ziceau: popa-țapu și altele asemenea, și trăgeau în mine cu arma. Gloanțele mi-au străpuns rasa, dar nu m-a atins nici unul. Când au ajuns la 50 de metri și m-au înconjurat, am căzut în genunchi. Am ridicat mâinile spre cer și am strigat din adâncul sufletului meu: «Sunt în pericol, Arhanghele Mihaile! Ajută-mă!» Pe loc, cei unsprezece s-au făcut stană de piatră.

Comandantul lor a căzut de pe cal și și-a rupt coloana vertebrală. Eu, cum am văzut că ceilalți nu se mișcă, l-am mulțumit lui [Dumnezeu](#) și Arhanghelului Mihail și le-am zis celor care voiseră să mă prindă: «Să vă pocăiți și să vă faceți oameni buni! Să spuneți adevărul și să cereți ajutorul lui [Dumnezeu](#)». După aceea, i-am binecuvântat – fără ca ei să mă deranjeze în vreun fel –, m-am dus în satul de alături, unde oamenii așteptau să vadă deznodământul întâmplării, am intrat cu toții în biserică și l-am slăvit pe [Dumnezeu](#), Care a făcut astăzi o minune“.

K.I.: Ce lucruri impresionante! Sunt unice. M-am cutremurat cu totul. Mai spuneți-ne și altele.

S.K.: Toată viața și-a petrecut-o înconjurat de astfel de întâmplări, fără ca ele să îl ducă spre slava deșartă. Se semna: „Ultimul om“, „Părintelui neînsemnat“, „Vasul de lut“... Credea lucrurile acestea și le simțea cu

adevărat. Niciodată nu-și pierdea cumpătul în fața greutăților. Când îi spunea preoteasa lui: „Chiar nu-ți pasă ce-o să se aleagă de fete? Alții fac așa și așa...“, el răspundea: „O să mor preot, nu măscărici. Mă jertfesc pentru [Hristos](#) și pentru oile Sale. Ce e azi sau mâine? Doar un suflet avem. O să-l las în mâna Creatorului meu“.

A fost chemat să se ducă în [Orientul Mijlociu](#). Iată cum a răspuns acestei invitații: „Nu m-ați salvat voi. Sfinții Arhangheli m-au salvat. Și acum să-mi las ocrotitorii și turma mea, ca să mă duc în [Orientul Mijlociu](#) sau în Atena? Nici chiar așa“.

[Dumnezeu](#) îl acoperea și îl apăra. Părintele Dimitrie spunea: „[Hristos](#) este Cel Care îmi conduce viața. Oamenii nu-L simt cu adevărat în inima lor și nu-L înțeleg măreția. Este dulce. Nu-L schimb cu nimic. De o viață întreagă Îl rog să mă învrednicească să-mi vărs și eu sângele pentru El. Dorm fără grijă, ca pasărea în cuib. Are El grijă de toate mai bine decât oricine altcineva“.

K.I.: Se lăsase cu totul în grija lui [Dumnezeu](#).

S.K.: Avea deplină încredere în [Dumnezeu](#), ca un copil mic. Vorbea cu atâta curăție și sinceritate, cum nu întâlnim decât la prunci. Odată m-am dus cu el la părintele [Filothei Zervakos](#), care i-a spus: „Ești bolnav. De ce ai făcut atâta drum până aici?“

K.I.: V-ați dus în Paros?

S.K.: Da. „Eu sunt ultimul dintre păcătoși“, a spus părintele Filothei. „În Trikala sunt preoți buni și vrednici“. „N-am venit de capul meu“, a răspuns părintele Dimitrie. „M-a adus [Dumnezeu](#). Am venit să-mi curăț și să-mi înnoiesc sufletul“.

Când se mărturisea, era ca un înger. Avea bucuria întipărită pe chip.

„O asemenea mărturisire curată și desăvârșită nu am auzit în 70 de ani de când spovedesc“, a spus părintele [Filothei Zervakos](#). Părintele Dimitrie era un sfânt în viață.

K.I.: Cuvintele acestea au fost rostite de părintele Filothei?

S.K.: Da; în prologul cărții părintelui Dimitrie Gagastathis. Părintele Filothei l-a cunoscut îndeaproape pe părintele Dimitrie, știa multe din întâmplările minunate legate de el și-l numea „sfântul părinte Dimitrie Gagastathis“.

L-am întrebat de ce își începea prologul astfel, iar el a răspuns: „Pentru că părintele Dimitrie este un sfânt. Când am aflat că a adormit, am postit și m-am rugat ca să-mi descopere [Dumnezeu](#) locul unde se află. Și după câteva zile, mi s-a arătat slava unde se găsește el acum. Este un sfânt“.

K.I.: Spuneți-ne câteva cuvinte și despre părintele Filothei, dacă tot am ajuns aici.

S.K.: La adormirea părintelui Filothei, un magistrat i-a spus părintelui Porfirie: „A adormit părintele Filothei“, iar el a răspuns: „Să te duci la înmormântare. O s-o urmăresc și eu de aici. Biserica noastră a dobândit noi sfinte moaște“.

Întorcându-ne de la înmormântarea părintelui Dimitrie, ne-am dus pe la [părintele Porfirie](#). Era două noaptea.

Cum am intrat la el, ne-a spus: „Părintele Dimitrie este un om sfânt. Și nu trebuie să treacă anii ca să se recunoască lucrul acesta. Nu trebuie să treacă ani pentru ca un om să fie sfânt. Biserica noastră cam întârzie pentru noi, neputincioșii. Să vă îngrijiți ca sfințenia acestui om să devină oficială pentru întreaga [Ortodoxie](#)“. Oamenii sfinți care l-au cunoscut pe părintele Dimitrie l-au considerat un sfânt contemporan.

Și părintele Amfilohie din Patmos a purtat corespondență cu părintele Dimitrie.

K.L.: Amfilohie Makris?

S.K.: Da. Îl mai considerau sfânt pe [părintele Dimitrie Gagastathis](#), printre alții, părintele [Efrem](#) de la [Katunakia](#), părintele [Gheorgos Kapsanis](#) de la Sfânta Mănăstire a Cuviosului [Grigorie](#), egumenul Emilian și alți cinstiți părinți ai Ortodoxiei contemporane.

K.I.: Domnule Kementzetzidis, îngăduiți-mi să vă întreb: avea părintele Dimitrie harisme precum străvederea sau înainte-vederea, așa cum au toți părinții și [sfinții Bisericii](#) noastre?

S.K.: [Duhul Sfânt](#) lucrează în diferite feluri. Unuia îi dă darul proorociei, altuia darul facerii de [minuni](#) sau darul răbdării. Părintele Dimitrie avea [harisme](#) credinței vii, a răbdării, a smereniei și a iubirii. Atunci când primești în tine iubirea lui [Hristos](#), este ca și cum ai primi pe mama tuturor virtuților, fenomen care nu s-a petrecut cu nici unul dintre cei mai mari înțelepți ai lumii.

Să vă povestesc încă o întâmplare, care se referă la o persoană pe care am cunoscut-o și care a murit. Este vorba despre un om foarte evlavios și înțelept, fiu duhovnicesc al părinților Dimitrie și Filothei. Se numea [Atanasie](#). Murmuris și era director de vamă. Trecea printr-o foarte mare încercare. La adresa lui se formulaseră niște acuzații care, dacă s-ar fi dovedit adevărate, l-ar fi trimis la închisoare. Așa că a alergat la [Dumnezeu](#) și la cei

doi mari oameni.

„Să nu te îngrijorezi“, i-a spus părintele Dimitrie. „Liniștește-te și o să te scoată [Dumnezeu](#) la liman. Tu fă-ți numai datoria. Roagă-te și vei primi răspuns“. Răspunsul urma să se dea peste o lună la tribunal. Părintele Dimitrie s-a apucat să se roage. Știa rezultatul de dinainte. Și s-a întâmplat exact cum a spus el.

O altă persoană, pe nume Gheorgos Saidinis, care lucra în armată, în loc să fie promovat, a fost mutat disciplinar în Hania și Sparta. S-a zbatut în dreapta și-n stânga, dar nu a obținut reabilitarea. A ajuns până la Consiliul de Stat. Părintele Dimitrie se afla atunci în ultima fază a vieții sale. Avea cancer. Domnul acela în necaz i-a trimis părintelui Dimitrie o scrisoare în care îi descria problema și îl întreba ce să facă. Iar părintele Dimitrie a început să se roage. Cum începea să se roage, primea răspuns de la [Dumnezeu](#). Era ca și cum [Dumnezeu](#) îi descria de dinainte ce avea să se întâmple. Iată ce i-a răspuns: „O să primești deodată tot ce ți s-a refuzat până acum. Toate acuzațiile care ți s-au adus or să se piardă pe drum, iar președintele Tribunalului Militar o să-ți spună așa și așa...“

Părintele Dimitrie era foarte bolnav și avea febră ridicată. A avut loc recursul, iar domnul Saidinis l-a văzut pe părintele Dimitrie în spatele Președintelui Tribunalului, în timp ce acesta rostea exact cuvintele pe care părintele Dimitrie i le spusese în scrisoare.

K.I.: Ce lucru extraordinar...

S.K.: După aceea, l-au avansat pe o înaltă funcție în Ministerul de Interne, exact așa cum prevăzuse părintele Dimitrie.

Asemenea lucruri s-au întâmplat și în legătură cu mine. Mi-am dat seama că părintele Dimitrie era din acei oameni care îi cer lui [Dumnezeu](#) să le dea ocazia să-și îndrepte preaplinul iubirii către semenii.

Relația dintre mine și părintele Dimitrie a fost un dar de la [Dumnezeu](#). Pe vremea aceea scoteam o revistă intitulată [Sfântul Nectarie](#). Părintele Dimitrie s-a dus la Mitropolie, unde un cleric i-a spus: „Luați o revistă din asta, pentru că știu că-l iubiți pe [Sfântul Nectarie](#). Are în ea lucruri bune“.

„Cum am atins-o“, mărturisea părintele Dimitrie, „am simțit pe loc că aveți probleme. Mi-am zis: părinte Dimitrie, să predici nu știi, să scrii nu poți, pentru că ești neînvățat. Dar fă și tu ce poți“. Așa că ne-a trimis o scrisoare în care ne spunea: „Am nevoie de numele dvs. ca să vă pomenesc. Iată, simt o bucurie nespusă. Este binecuvântarea lui [Dumnezeu](#), ceva ce nu poate fi descris. E un lucru mare“.

Așa că i-am trimis numele noastre și i-am zis că aveam încercări.

K.I.: Domnule Kementzetzidis, din dialogurile pe care le-ați avut cu părintele Dimitrie, ne puteți spune și nouă câteva cuvinte de folos legate de viața acestui prunc al lui [Dumnezeu](#) și al Împărăției cerurilor?

S.K.: Odată am plecat din Tesalonic cu un autocar și ne-am dus pe la diferite locuri de închinăciune, între care și pe la [Sfântul Nectarie](#). Acolo, părintele Dimitrie a făcut cu multă evlavie o sfântă slujbă. După aceea, i-am zis: „Nu plecăm de aici până ce nu ne spuneți câteva cuvinte de folos“. El a reacționat astfel: „Sunt neștiutor de carte, mi-e greu, nu pot“. Se înroșise. Dar noi am răspuns: „Dacă vreți să plecăm de aici, alungați-ne“. Atunci a deschis gura și a început să vorbească o oră, două, trei... Nimeni n-a zis: ajunge. Cu toții erau absorbiți. Vorbea cu multă evlavie și cu lacrimi în ochi. „Credința noastră este vie, fiii mei. Vedeți această sfântă Masă? Când slujesc, se umple de o mireasmă plăcută. Oamenii din biserică nu o simt. I-am adus aici pe părintele Filothei și pe cutare părinte, și ei mi-au spus: «Aceasta este o harismă specială pe care [Hristos](#) ți-a dăruit-o ca să te mângâie, pentru anii de prigoană pe care i-ai îndurat». Și, cu adevărat, intru în Altar și mă îmbăt de mireasmă sfântă. Nu știu ce se întâmplă. Nici nu știu dacă am săvârșit Liturghia. Așa ceva nu se poate descrie în cuvinte. Orice obiect pe care îl pun pe sfânta Masă se umple de mireasmă. Știți, dragii mei, ce simt când se întonează «ale Tale dintru ale Tale» sau la «Cuvine-se cu adevărat...»? Atunci pogoară harul. De ți-ar da lumea întreagă, n-ar avea nici o valoare...“

„Odată, eram în munți, chinuit și prigonit. Mă căutau ca să mă omoare. Oamenii mă părăsiseră. Dar [Dumnezeu](#) nu m-a lăsat. La un moment dat, mă aflam într-un loc cu ceață, dinaintea unui râu ieșit din matcă. Nu puteam să trec de cealaltă parte și am început să plâng ca un copil, spunând: «Doamne, sau scoate-mă din necaz, sau ia-mă la Tine. Sunt în pericol». Acolo unde mă aflam, a venit un călăreț pe un cal și, până să mă dezmeticesc, eram pe malul celălalt al râului. M-am întrebat: «Ce s-a întâmplat cu mine, păcătosul?» L-am slăvit pe [Dumnezeu](#) și îl căutam pe binefăcătorul meu ca să-i mulțumesc. Într-o seară, a venit la mine un tânăr și mi-a spus: «M-ai uitat, părinte Dimitrie». «Fiul meu, eu îl caut pe cel care mi-a fost binefăcător». «Eu sunt Gheorghe. Îți aduci aminte în anul cutare, în locul cutare, cum plângeai? Cine te-a salvat atunci?» «Nu știu. Caut, poate l-oi găsi». «Eu sunt acela și nu ai venit nici măcar o dată să slujești la biserița mea». Atunci, m-am trezit, am ieșit afară din casă, am bătut clopotele bisericii, am adunat satul, am postit, după care ne-am dus cu toții la biserița Sfântului. Era

un loc unde se întâmpla cândva o minune. Deși pământul era uscat, fără urmă de verdeață, de ziua Sfântului Gheorghe apărea un izvor cu apă limpede. Numai de ziua lui. Noi luam apa aceasta ca pe aghiazmă. Dar după aceea, fiindcă oamenii erau păcătoși, minunea nu s-a mai săvârșit. Pentru că minunea cere credință.

Așadar, m-am dus să fac acolo Liturghie, și i-am întrebat pe săteni: «Ce ziceți, este [Sfântul Gheorghe](#) aici sau nu este? Trăiește [Dumnezeu](#)? Împărătește El peste toată lumea, pe care o apără? Veniți cu toții aici». S-au apropiat. «Sfinte Gheorghe, nu fac lucrul acesta din necredință, nici din curiozitate, ci ca să întăresc credința turmei mele. Vreau să vii și să faci din nou să curgă apă din izvor, așa cum era odată». În timp ce mă rugam, s-a văzut un firicel de apă. Dar eu nu eram mulțumit. Voiam mai mult. Am cerut mai multă apă și dintr-odată, cei care se aplecaseră să-și umple sticlutele, au fost împrorșcați de șuvoiul care a ieșit din pământ. Aceasta este credința noastră – credința vie și adevărată”.

K.I.: Faptele pe care ni le povestiți sunt minunate. Nu pot să comentez nimic. Sunt întâmplări sfinte... de la [Dumnezeu](#).

S.K.: Pentru că am trăit în mod direct și personal aceste fapte, pot afirma că ele erau ceva obișnuit.

K.I.: Ceea ce se poate spune despre [Sfinții Părinți](#), între care și [părintele Dimitrie Gagastathis](#), este că, pentru ei, dimensiunile s-au unit și nu mai există aici și acolo. Acesta este motivul pentru care ei se mișcă fără împiedicare atât pe pământ, cât și în ceruri.

Vă mulțumesc, domnule Kementzetzidis, pentru aceste mărturii uimitoare.

S.K.: Și eu vă mulțumesc pentru inițiativa aceasta și pentru ocazia pe care mi-ați oferit-o, și nădăjduiesc din toată inima ca părintele Dimitrie să devină pentru toți un model de urmat.

## PĂRINTELE IUSTIN POPOVICI

### Convorbire cu Mitropolitul Muntenegrului Amfilohie Radovici, profesor la Facultatea de Teologie a Universității din Belgrad

[Capitolul precedent](#)

[Urmatorul capitol](#)

K.I.: Preasfințite, înainte de a vorbi despre marele nostru părinte, vă rog să spuneți câteva cuvinte despre [Sfinții Părinți](#), în general.

A.R.: Existența Sfinților Părinți în cadrul Bisericii Ortodoxe nu este un fapt întâmplător. Din punct de vedere teologic, acest fenomen se sprijină pe taina tradiției patristice seculare și pe legătura dintre [Hristos](#) și Părintele Său. De asemenea, se mai sprijină pe taina învățătorilor și îndrumătorilor în credință, așa cum a fost, de exemplu, [Apostolul Pavel](#), care a spus: Să-mi fiți mie următori, precum și eu lui Hristos<sup>60</sup>(I Cor. 4, 16 [n.t.]). Aici nu este vorba despre o urmare exterioară, ci despre transmiterea tradiției vii ca experiență de viață. Lucrul acesta este de maximă importanță pentru Biserică, deoarece existența ei se sprijină pe tradiție. Cei care au asimilat tradiția sunt adevărații mărturisitori ai Evangheliei. Aceștia au puterea de a-i lumina pe oameni. Dintotdeauna am avut parte de asemenea oameni, indiferent dacă a fost vorba de episcopi, presbiteri, diaconi sau călugări. În toate epocile au existat oameni iluminați, care au fost tăria Bisericii și a sufletelor ei. Oameni ca aceștia există și în perioada în care trăim. Pentru că, în zilele noastre, viața s-a îndepărtat atât de mult de [Dumnezeu](#), avem foarte multă nevoie de asemenea oameni cu experiența vieții în Domnul, care să ne poată îndruma.

Una dintre aceste comori ale Ortodoxiei a fost și părintele [Justin Popovici](#), un intelectual contemporan, care a studiat teologia și filosofia. Era filosof prin firea lui. De altfel, a fost membru fondator al Societății Filosofice Sârbești, în 1936<sup>61</sup>(În 1968, neuitatul profesor de la Universitatea din Atena, Ioannis N. Karmiris, în prefața cărții părintelui Justin Omul și [Dumnezeul-Om](#) – care a circulat și în limba greacă (această carte a fost tradusă și editată inclusiv în limba română – n.t.), editată în mod repetat de către Editura Aster, tradusă de Mitropolitul Herțegovinei, [Atanasie](#) Ievtic, profesor la Facultatea de Teologie, Universitatea din Belgrad – a scris următoarele: Arhimandritul [Justin Popovici](#) „s-a născut în 1894, a studiat teologia în Serbia, [Rusia](#) și Anglia. În 1926 și-a luat doctoratul în teologie la Universitatea din Atena, cu teza intitulată Problema personalității și a cunoașterii la Sfântul Macarie Egipteanul. În anul 1935 a devenit conferențiar și, mai apoi, profesor de dogmatică la Facultatea de Teologie din Belgrad. În anul 1945, instalându-se în Iugoslavia guvernul comunist, a fost obligat să părăsească Universitatea și să se retragă la mănăstire, ca duhovnic, unde a continuat, în condiții foarte nefavorabile, lucrarea sa duhovnicească și scriitoricească. A rămas până astăzi conștiința nevăzută a

Bisericii Sârbești, dar și a Ortodoxiei în general“.

În alt loc, în cadrul aceluiași cuvânt, profesorul Karmiris scrie următoarele: „El îl identifică pe [Dumnezeul-Om Hristos](#) cu trupul Său teantropic și cu Biserica, mai precis cu Biserica Ortodoxă. Drept urmare, îndepărtarea omului de Biserică și înstrăinarea lui (Efes. 4, 18) de [Dumnezeul-Om Hristos](#) și de viețuirea în har constituie o adevărată tragedie. El accentuează faptul că, pe de o parte, [Dumnezeul-Om Hristos](#) este alfa și omega omului, iar pe de altă parte, este om adevărat numai cel care trăiește prin [Dumnezeul-Om](#) și în [Dumnezeul-Om](#), căci a te lupta pentru [Dumnezeul-Om](#) înseamnă a te lupta pentru tine însuși“ [n.a.].).

Am putea spune că părintele [Justin Popovici](#) s-a aflat în mijlocul evenimentelor postbelice care au afectat poporul sârb și Biserica Ortodoxă. A fost un bărbat de valoare, un adevărat intelectual, teolog, filosof, poet, cunoscător al mai multor limbi străine, ce a avut un important rol în cercurile bisericești și, în general, intelectuale. A lăsat în urma sa o uriașă operă scriitoricească. Unele din cărțile sale au fost traduse și în grecește.

Părintele Justin și-a îndreptat atenția spre viața Bisericii, pe care a trăit-o el însuși și a studiat-o ca teolog și ca intelectual. Dar, mai ales, s-a orientat către [Sfinții Bisericii](#), către viețile acestora și către studierea Sfintei Scripturi. În legătură cu toate acestea, el nu a realizat studii academice, ci abordări practice și trăitoare. K.I.: L-ați cunoscut pe părintele [Justin Popovici](#). Este o mare bucurie pentru noi, preasfințiți, că ați avut bunăvoința de a ne vorbi despre această figură a sfințeniei, care a fost, în același timp, și un mare teolog ortodox<sup>62</sup>(Deja, în conștiința ortodoxă, el a rămas ca „părinte și învățător al Bisericii“ (categorumenul G. Kapsanis), „învățător neînșelat al Bisericii Ortodoxe sobornicești“ (călugărul Teoclit Dionisiatul), „o mare figură patristică“ (Mitropolitul Hidrei, Ierotei), „teolog strălucit și sfânt nevoitor“ (Gavriil Dionisiatul), „Sfânt al lui [Dumnezeu](#) plin de har“ (Mitropolitul [Atanasie](#) Ievtic), iar în conștiința plinirii Bisericii și mai ales a poporului sârb, el este Sfânt al Bisericii lui [Hristos](#) [n.a.].)

A.R.: L-am cunoscut după război, pe vremea când era la mănăstire, după ce fusese alungat de la Universitatea din Belgrad. Venise la Belgrad, la înmormântarea unei doamne. Atunci l-am văzut pentru prima oară. La înmormântare erau și episcopi, însă pe chipul înduhovnicit al părintelui [Justin Popovici](#) vedeai preotul și levitul lui [Hristos](#), care se distingea de toți ceilalți prin înfățișare și prin puterea cuvântului. Iradia cu toată ființa sa. În anul 1959 l-am întâlnit din nou pe părintele [Justin Popovici](#), la mănăstirea unde s-a făcut tunderea în monahism a actualului Mitropolit al Herțegovinei, [Atanasie](#) Ievtic. De atunci, am rămas legați unul de altul până la ultima lui suflare.

K.I.: Așadar, ați fost în preajma sa timp de douăzeci de ani încheiați, de vreme ce părintele Popovici a murit în anul 1979.

A.R.: Da, dar timp de doisprezece ani, cât au durat studiile mele postuniversitare din [Grecia](#), nu am stat în Serbia. Totuși, și în perioada aceea am ținut legătura prin corespondență.

Am foarte multe amintiri cu părintele Justin. Nu pot fi cuprinse toate într-o singură conversație. Mă voi referi doar la câteva dintre ele.

Odată vorbeam cu părintele (era de față și ieromonahul – acum Mitropolitul [Atanasie](#) Ievtic) despre problemele lumii în care trăim, iar el ne-a spus:

– Și eu, dacă nu aș fi fost binecuvântat să fiu primit de [Dumnezeu](#) la sânul Său, aș fi rămas un filosof de tipul lui Nietzsche, disperat în acest Univers nesfârșit și necunoscut.

Iată cât de profundă era trăirea sa în [Hristos](#)! Și, spunând aceste cuvinte, ochii săi s-au făcut două izvoare de lacrimi.

K.I.: Erau lacrimi duhovnicești.

A.R.: Desigur. Îl vedeai, să zicem, la slujbă, absorbit cu totul de ceea ce se petrecea în jurul său, și de multe ori plângea pe tot parcursul sfintei Liturghii – de la început, până la sfârșit. Desigur, lucrul acesta nu era lesne de observat, pentru că părintele era discret și se ferea, ca să nu fie văzut de ceilalți.

Momentul morții sale a arătat pe deplin că avea har, pentru că omul care trăiește ultimele clipe, când viața i se scurge din el, își pierde tăria trupului, și abia atunci se vede cu adevărat dacă are harul și ajutorul lui [Dumnezeu](#) cu el.

Când am fost înștiințat că părintele își trăia ultimele clipe, m-am dus la el și l-am găsit în agonie, cu doctorii, surorile și alte câteva persoane în jurul său. La un moment dat, pe chipul său am văzut o lumină, iar ochii au început să-i strălucească de bucurie și de har. În viața mea nu am mai văzut o asemenea bucurie. Aveam în fața mea un om de optzeci și cinci de ani care purta în el reînnoirea și tinerețea veșnică.

Era senin ca un copil. Cunoscutul scriitor și poet sârb, Matia Becicovic, atunci când l-a văzut pe părintele Justin

pentru prima oară – către sfârșitul vieții acestuia pe pământ –, a spus că se aștepta să întâlnească un bătrânel, dar a găsit un părinte plin de viață, așa cum este focul.

Îi plăcea să primească oaspeți, să-i asculte pe îndelete, la fel ca un copil mic, iar la sfârșit, să-i petreacă, cu multă dragoste, până la poarta mănăstirii. Odată, când m-am întors din [Grecia](#) și i-am povestit diferite lucruri despre [Sfântul Munte](#), a început să plângă. Surprins, l-am întrebat de ce plânge, iar el a zis atunci:

– Ah, Justine, cum te-ai chinuit tu toată viața... Adevărații călugări sunt cei care trăiesc la [Sfântul Munte](#).

După aceea, s-a întors spre mine și m-a întrebat:

– Ce spui, părinte Amfilohie: există mântuire pentru mine? Să știi că am o nădejde: pentru rugăciunile oamenilor sfinți care trăiesc acolo, poate mă va mântui [Dumnezeu](#).

Aștepta de la mine să-i dau o speranță de mântuire. Atât de mare era smerenia sa.

K.I.: [Dumnezeu](#) celor mândri le stă împotrivă, iar celor smeriți le dă har<sup>63</sup>(1 Iacov 4, 6 [n.t.]).

A.R.: Așa este. Să știți, domnule Ioannidis, că ceea ce mă impresionează este faptul că oamenii sfințiți seamănă între ei. E ca și cum ar fi făcuți de aceeași mamă. Lucrul acesta se vede pe chipul lor, din felul cum se comportă și cum vorbesc.

K.I.: Au fost născuți de sus.

A.R.: Fără nici o îndoială.

Părintele [Justin Popovici](#) iubea foarte mult copiii și florile. Spunea că la judecata de dinaintea lui [Dumnezeu](#) vor da mărturie în favoarea noastră copiii și florile.

K.I.: Ce frumos...

A.R.: Unui scriitor sârb care trăia la Paris și venise să-l vadă, i-a spus în legătură cu florile pe care le plantase:

– Frate Comnene, ia în ochii tăi niște frumusețe din florile acestea, pentru că vei avea nevoie de ea acolo, la Paris.

Acel scriitor a rămas foarte impresionat, pentru că se aștepta să găsească un călugăr închis între zidurile chiliei sale și ale unei anumite mentalități, pe când el a cunoscut un om cu o deosebită sensibilitate pentru taina naturii.

K.I.: Aceași sensibilitate pentru natură o avea și [părintele Porfirie](#). El lua din natură numeroase exemple, pe care le folosea în lucrarea sa de păstorire. Unul din fiii săi duhovnicești își aduce aminte că, odată, [părintele Porfirie](#) i-a arătat o floare și i-a spus: „Floarea aceasta Îl slăvește pe Domnul prin mirosul său“.

A.R.: Dacă astăzi mulți dintre tinerii din Serbia s-au întors spre Biserică, lucrul acesta se datorează mai ales prezenței părintelui [Justin Popovici](#). Tineri continuă să meargă și acum la mormântul său. Lucrarea părintelui [Justin Popovici](#) a fost deosebit de importantă și, fără îndoială, ea va aduce de aici încolo roade chiar mai însemnate decât acelea din timpul vieții sale pe pământ.

## **Convorbire cu Mitropolitul din Bacica, Irineu Bulovici, profesor la Facultatea de Teologie a Universității din Belgrad**

[Capitolul precedent](#)

[Urmatorul capitol](#)

K.I.: Avem privilegiul de a fi părtașii amintirilor, experiențelor și mărturiilor Mitropolitul din Bacica, [Irineu Bulovici](#), legate de marele bărbat al Bisericii Sârbe, părintele [Justin Popovici](#).

I.B.: Învățam la gimnaziu pe vremea când lucrurile erau destul de grele pentru Biserica Sârbă, cu toate că trecuse deja perioada prigoanelor. Duhul comunismului era încă destul de puternic și nemilos.

Pe atunci, copiii care se interesau de viața duhovnicească erau destul de puțini, iar cărțile de valoare erau rare.

Îmi amintesc, așadar, cu câtă bucurie am primit în mâinile mele prima carte a părintelui [Justin Popovici](#), care fusese editată în străinătate, pentru că, după cel de-al doilea Război Mondial, părintele Justin nu a mai putut să publice nimic în țara sa, fiind considerat persona non grata de către autoritățile statului.

K.I.: Din cauza comunismului, nu-i așa?

I.B.: Desigur. Cu toate că părintele nu s-a amestecat niciodată în viața politică, a scris, chiar de pe vremea când era un tânăr teolog, mai multe lucrări despre ateism și despre Umanismul European<sup>64</sup>(Fragment din textul părintelui [Justin Popovici](#) despre Umanism:

„Cultura și civilizația europeană au omul ca reper central. Omul este conținutul, metoda și punctul terminus al scopului civilizației europene. Umanismul este formatorul cel mai important al omului, fiind creat pe de-a-ntregul pe principiul sofistic: „Omul este măsura tuturor lucrurilor“. Omul european este creatorul suprem și cel care hotărăște toate valorile. El declară că sunt adevărate lucrurile pe care el însuși le consideră adevărate,

indiferent de valoarea lor. Și ca să ne exprimăm mai simplu și mai sincer, trebuie să spunem că omul european s-a proclamat pe sine [dumnezeu](#). Nu ați văzut cât de mult îi place să se poarte ca un [dumnezeu](#) cu știința și tehnica, cu filosofia și cultura, cu religia și politica, cu arta și moda?... El vrea să o facă pe [dumnezeu](#) în orice chip: prin Inchiziție, prin papalitate, prin foc și sabie, și chiar prin troglodism și antropofagie. În limba științei pozitive umaniste, el a declarat că [Dumnezeu](#) nu există. Și urmând acest mod de gândire, a ajuns la concluzia că, dacă [Dumnezeu](#) nu există, atunci omul este [dumnezeu](#)!

Lucrul cel mai drag omului european este să facă pe [dumnezeu](#), cu toate că în Univers nu este decât un șoarece prins în capcană. Pentru a-și arăta și a-și dovedi „dumnezeirea“, a declarat că toate lumile de deasupra noastră sunt goale, fără [Dumnezeu](#) și fără ființe vii. El vrea cu orice preț să supună natura bunului său plac. De aceea, a organizat o adevărată armată, pe care a îndreptat-o împotriva naturii, armată pe care o hrănește ideologic prin filosofia, știința, religia, morala, politica și tehnica sa. Desigur, a reușit să netezească niște bucăți din coaja materiei, dar nu a ajuns să transforme materia. Luptându-se cu ea, omul nu a reușit să o umanizeze. Dimpotrivă, ea a fost cea care a reușit să-l strâmtoreze pe om și să-l facă numai materie. Iar omul, înconjurat de natură, se conștientizează pe sine ca materie și numai ca materie. Este limpede faptul că omul european nu este [dumnezeu](#), ci este robul lucrurilor. Cel care vrea să fie numit [dumnezeu](#) se închină ca un rob lucrurilor și idolilor pe care el însuși i-a creat. În lupta sa împotriva a tot ce este peste puterea sa de înțelegere, a înlocuit dorul de ceea ce se află deasupra materiei (cerul, sufletul, nemurirea, veșnicia, Dumnezeu viu și adevărat) cu produsele civilizației. El a proclamat că [dumnezeu](#) chiar și civilizația, pentru că omul nu poate supraviețui pe această planetă, care se adâncește în întuneric, fără un [dumnezeu](#), fie el și unul fals. Aceasta este ironia tragică a existenței umane. Nu ați observat faptul că, prin mania sa politică, omul european a transformat Europa într-o fabrică de idoli? Aproape toate produsele civilizației au devenit idoli. De aceea, epoca în care trăim este mai întâi de toate o epocă a idolatriei. Nici un alt continent nu este atât de invadat de idoli, așa cum este Europa contemporană. Nicăieri omul nu este mai rob față de lucruri și nicăieri nu muncește atât de mult pentru ele ca în Europa. În realitate, este vorba despre o idolatrie în cea mai gravă formă, pentru că închinarea se face către pământ. Spuneți-mi, nu se închină omul pământului atunci când își iubește în mod egoist trupul făcut din țărână și insistă asupra ideii că este trup și numai trup? Nu se închină el pământului atunci când proclamă ideologia luptei de clasă, a națiunii și a umanității?

Așadar, Europa nu suferă de ateism, ci de politeism. Nu ne putem plânge de lipsa dumnezeilor, ci de inflația acestora. Pentru că L-a pierdut pe adevăratul [Dumnezeu](#), omul a vrut să-și potolească setea de Dumnezeire prin crearea de idoli. Și-a creat idoli din știință și din teoriile ei, din tehnică, din descoperiri, din religie și din reprezentanții ei, din politică și din partidele ei, din modă și din manechinii ei. Iar în centrul tuturor acestor idoli, pe tronul ecumenic al egoismului, l-a așezat pe omul european – pe Dalai-Lama al Europei“ [n.a.], a cărui consecință este și comunismul. De aceea, autoritățile statului îl considerau pe părintele Justin periculos pentru planurile lor de ideologizare.

Așadar, cartea aceea care a ajuns în mâinile mele și m-a impresionat în mod deosebit fusese tipărită la München, în Germania, și cuprindea diferite studii și articole ale părintelui, scrise într-un stil foarte elegant – părintele Justin a fost un mânuitor necontestat al limbii sârbești. Când am terminat gimnaziul și m-am dus la Belgrad ca să studiez Teologia, am avut printre colegi și un ieromonah pe nume [Ioan](#), care-l cunoștea pe părintele Justin și mergea adesea la mănăstirea unde acesta trăia izolat de lume. Părintele [Ioan](#) s-a oferit să mă ia și pe mine cu el, ca să-l cunosc pe părintele [Justin Popovici](#).

Și, cu adevărat, am rămas uimit de personalitatea părintelui, care în realitate era mult mai pregnantă decât ceea ce se întrevedea din scrierile sale. Când săvârșea [sfânta Liturghie](#) și vorbea despre [Hristos](#) sau despre orice altă temă legată de credință, era atât de pătruns de moment, încât aș putea spune fără greș că era un adevărat vulcan duhovnicesc.

Era foarte activ și plin de viață. Gândiți-vă că până aproape de sfârșitul său – a murit la vârsta de optzeci și cinci de ani – el nu mergea, ci alerga. Înainta cu pas vioi și iute. Am rămas mut de uimire când l-am văzut odată – în Sâmbăta Mare – cum bătea metanii. Am gândit atunci: „Cred că bătrânelul acesta are arc“.

Caracterul vulcanic al predicilor sale se îmbina întotdeauna cu smerenia desăvârșită și cu dragostea. Era o combinație care putea să pară ciudată, și totuși, atunci când era vorba de persoana părintelui [Justin Popovici](#), lucrul acesta era cu putință.

Este excepțional faptul că, de la primele sale rânduri care au văzut lumina tiparului, și până în martie 1979, când a scris ultimele pagini din viața sa, părintele [Justin Popovici](#) a urmat aceeași linie; scrierile mai noi nu au făcut decât să aprofundeze ideile exprimate în tinerețe. În permanență, el a fost ancorat în Tradiția ortodoxă, pe

care a mărturisit-o cu toată puterea sa.

Desigur, era un foarte bun cunoscător al problematicei și al sistemului de gândire occidental. În jurnalele și în textele sale pe care le-a scris începând cu vârsta de optsprezece ani, se poate distinge același mare teolog dogmatic de peste câteva decenii, desigur cu anumite diferențe de stil și de posibilități de expresie.

K.I.: Este adevărat că îi îndemna pe tineri să facă studii teologice în [Grecia](#)?

I.B.: Tuturor fiilor săi duhovnicești, printre care am fost și eu, le spunea astfel: „Fără limba greacă, nu puteți să cunoașteți învățătura patristică. Fără Părinții Bisericii, nu există nici interpretarea sfintei Scripturi, nici teologie. Orice s-ar scrie astăzi, dacă nu se sprijină pe [Sfinții Părinți](#), nu are legătură cu teologia Ortodoxă trăitoare. De aceea, să mergeți în [Grecia](#), unde și astăzi este dusă mai departe fără întrerupere tradiția Bisericii noastre. Acolo există pepiniere și centre duhovnicești. Tot acolo se află și [Sfântul Munte](#). În [Grecia](#), teologia nu este ceva abstract, ci este viață și lucrare“.

Și cu adevărat: prin rugăciunile sale, cu toții am ajuns în [Grecia](#). Iar lucrul acesta ne-a influențat mentalitatea și întreaga viață. Personal, pot să spun că grație îndemnului părintelui Justin, am ajuns să am conștiință națională sârbă și grecească, în egală măsură.

K.I.: Cândva ați afirmat: „M-am născut sârb și o să mor grec“.

I.B.: Fraza aceasta mă reprezintă cu adevărat.

K.I.: Mă simt atât de emoționat de fiecare dată când îmi aduc aminte de cuvintele sfinției voastre...

I.B.: Părintele Justin cunoștea importanța deosebită a elementului grecesc în [Ortodoxie](#). Și ca să spunem lucrurilor pe nume, gândirea sa teologică a dat mai multe roade în lumea ortodoxă elinofonă decât în Serbia.

K.I.: Din cauza comunismului, desigur.

I.B.: Și de asta, dar mai ales din cauza lipsei capacității de absorbție din Serbia. Puțini sunt cei în stare să urmărească profunzimile sensurilor pe care le-a cultivat părintele Justin în scrierile sale. Atât în [Grecia](#), cât și în Cipru, am întâlnit de la copii de gimnaziu până la academicieni care au citit cărțile părintelui Justin, pe când în Serbia, un asemenea fenomen nu are loc la o scară atât de largă.

K.I.: Ce cuvânt de folos al părintelui Justin ați vrea să ne spuneți?

I.B.: Unul dintre multe lucruri care m-au impresionat la el a fost că, deși în discursurile sale teologice era foarte sever – recomanda întotdeauna stilul clasic, fără echivoc –, ne spunea, și întârea prin exemplul său personal, să ne apropiem de fiecare om în parte „cu mers de porumbel“. În felul acesta, ne dădea de înțeles să-l abordăm pe semenul nostru cu foarte multă atenție. Să avem grijă să nu-l rănim, să nu-l umilim și să nu-l disprețuim.

Lucrul acesta îmi aduce aminte de cuvintele Sfântului Nectarie – marele Sfânt și făcător de [minuni](#) al secolului nostru –, care spunea că dacă rămânem în [Ortodoxie](#), care este necesară și binecuvântată, lupta noastră împotriva ereziilor nu ne scutește de datoria de a-i iubi pe ceilalți, chiar și pe cei răătăciți și pe eretici.

K.I.: Părinții Bisericii noastre ne învață că inima monahului trebuie să ardă de durere chiar și pentru demoni.

I.B.: Toți Părinții sunt, cu adevărat, luminătorii noștri, și au avut aceleași experiențe duhovnicești, oferindu-ne aceeași mărturie, însă cu amprenta personală a fiecăruia în parte în ceea ce privește modalitatea de a trăi sfințenia.

K.I.: Ce ați putea să ne spuneți despre sfințenia părintelui [Justin Popovici](#)?

I.B.: Sfințenia sa este mărturisită peste tot în Serbia, atât de popor, cât și de ierarhia Bisericii. Nu există nimeni care să o pună la îndoială. Mulți sunt (atât din Serbia, cât și din [Grecia](#)) cei care au avut experiențe minunate legate de părintele Justin; chiar și vindecări.

K.I.: Ce ați zice despre canonizarea sa oficială ca Sfânt al Bisericii?

I.B.: Canonizarea și cinstirea sfinților în [Ortodoxie](#) este un fapt harismatic, ce izvorăște în mod spontan din sufletul poporului lui [Dumnezeu](#). Canonizarea oficială nu este altceva decât o constatare în atmosferă de sărbătoare a unei situații deja existente în conștiința tuturor și în simțământul sobornicesc al Bisericii.

Simțământul acesta există. Însă anii care au trecut de la adormirea sa sunt puțini, așa că este oarecum devreme pentru un asemenea lucru, deși cred că nu va mai întârzia mult.

În final, pot să vă spun că în persoana părintelui [Justin Popovici](#) au coexistat teologul dogmatic desăvârșit și scriitorul Vieților Sfinților – a scris și Sinaxare. Îmbinarea dintre slujirea în altar și slujirea de la catedră, dintre trăirea teologiei și exprimarea sa în scris – dogma și experiența nu sunt două lucruri diferite, pentru că dogma exprimă experiența duhovnicească, iar aceasta din urmă este teoretizată în dogma Bisericii – reprezintă un mesaj puternic al părintelui Justin în zilele noastre.

## PĂRINTELE IOSIF SPILEOTUL

### Convorbire cu monahul Iosif de la Mănăstirea Vatopedu, Muntele Athos, scriitor

[Capitolul precedent](#)

[Urmatorul capitol](#)

K.I.: [Sfinții Părinți](#) ai Bisericii noastre Ortodoxe sunt îndrumătorii luminați ai sufletelor credincioșilor, dar și ai celorlalți oameni cu probleme și nevoi duhovnicești. Ortodoxia grecească a fost binecuvântată cu acest mare dar al lui [Dumnezeu](#) care sunt Părinții, ale căror suflute au urcat până la cer, de unde au trimis lumină sfântă asupra lumii.

Compatriotul nostru, monahul [Iosif](#) de la Mănăstirea Vatopedu, a avut bucuria să trăiască destui ani în preajma părintelui [Iosif](#) Spileotul sau Isihastul, despre care a și scris niște cărți<sup>65</sup> (Spre exemplificare, amintim cărțile Cuvinte de [rugăciune](#) și Părintele [Iosif](#) Isihastul: Nevoințe – Experiențe – Învățăături. Din aceasta din urmă, prezentăm un fragment grăitor, astfel încât cititorul acestui volum să vină în contact direct cu harul cuvântului părintelui [Iosif](#) Isihastul sau Spileotul:

„Atunci când vreți să aflați voia lui [Dumnezeu](#), să lăsați la o parte toate gândurile și planurile pe care vi le-ați făcut, și cu multă smerenie să cereți în [rugăciune](#) să se arate voia sfântă. Și orice lucru v-ar îngreuna inima, să-l încredințați judecății lui [Dumnezeu](#). Cei cu mai multă îndrăzneală și care se roagă pentru a se face voia lui [Dumnezeu](#), primesc în ei vestirea pe care o așteaptă și devin tot mai atenți în viața lor, ca să nu facă nimic fără vestire de sus.

Mai este și o altă modalitate de a afla voia lui [Dumnezeu](#), folosită des în Biserică, și anume sfatul cerut prin intermediul părinților duhovnici. Marea binecuvântare a ascultării, care îi umbrește binefăcător pe cei ce o cinstesc, se face pentru ei cunoaștere în necunoaștere, acoperământ și putere pentru punerea în lucrare a sfaturilor-porunci, pentru că [Dumnezeu](#) Se dezvăluie cu trăsătura Sa părintească oamenilor ce ascultă de El. Desăvârșirea ascultării, care este virtutea virtuților, îi aseamănă pe cei care o urmează cu Fiul lui [Dumnezeu](#), Care a făcut ascultare până la moarte. Și așa cum lui [Iisus](#) I s-a dat toată puterea și toată bunăvoirea Tatălui, la fel și celor care ascultă de El, li se dă vestea despre voia sfântă și harul de a o duce la împlinire.

Cei care caută oameni înduhovniciți, de la care să afle voia lui [Dumnezeu](#), trebuie să știe următorul lucru: voia lui [Dumnezeu](#) nu se revelează în chip magic, și nici nu este relativă, ea nefiind cuprinsă între limitele strâmte ale rațiunii umane. Preabunul [Dumnezeu](#) caută asupra neputinței omenești și îl informează pe cel care crede în mod absolut și se smerește dinaintea Creatorului său, însetat fiind să afle voia Lui și să aibă puterea de a o pune în aplicare. Un asemenea om primește cu credință și recunoștință primul sfat pe care i-l spune părintele duhovnic. Însă când credința, ascultarea și smerenia nu conlucrează cu adevărat – fapt dovedit prin aceea că-l contrazice pe părinte și îi pune diferite întrebări, având intenția de a se consulta după aceea și cu alți oameni –, atunci voia lui [Dumnezeu](#) se ascunde, așa cum se ascunde soarele după nori. Chestiunea acesta este foarte delicată și necesită multă atenție. Avva Marcu spune că «omul care se supune aproapelui său ascultă de el, iar [Dumnezeu](#) lucrează asupra celui care ascultă, după credința lui». Condiția de bază pentru cel care cere să afle voia lui [Dumnezeu](#) este ca el să poată primi dezvăluirea sfântă, pentru că – așa cum am mai spus – voia lui [Dumnezeu](#) nu este cuprinsă sau așezată în chip magic în locuri și obiecte, ci este revelată numai celor care sunt vrednici de bunăvoirea sfântă“ [n.a.]. De aceea, ne bucurăm foarte mult că monahul [Iosif](#) a avut bunătatea de a ne vorbi puțin despre această mare figură duhovnicească a secolului nostru. Vom începe cu câteva repere biografice pe scurt, pentru a-l localiza pe fericitul părinte din punct de vedere istoric.

M.I.: Am slujit la picioarele părintelui [Iosif](#), care a fost duhovnicul meu, timp de doisprezece ani și jumătate. După ce a adormit în Domnul, în anul 1959, am mai rămas numai patru frați.

Fericitul părinte s-a născut în insula Paros. Pentru că era foarte sărac, a muncit de mic copil, din care cauză, nu a învățat prea multă carte: numai clasele întâi și a doua primare. După aceea, a muncit în Lavrio. Apoi, și-a efectuat serviciul militar la Marină, a economisit ceva bani și a început să lucreze ca plasator.

Avea un caracter drept și moral. Nu suferea nedreptatea și minciuna. La Atena, unde s-a ocupat o vreme cu negustoria, a primit de la niște doamne o carte duhovnicească despre viețile marilor Părinți ai Bisericii noastre. A rămas atât de marcat de ea, încât s-a gândit să urmeze drumul acelor părinți. Așa că a părăsit viața lumească și s-a retras la mănăstire, ca să pună în lucrare ceea ce citise, pentru că avea credința că ar putea, cu harul lui [Dumnezeu](#), să meargă și el pe același drum.

Prin anii 1921-1922 a întâlnit pe drum un călugăr aghiorit, pe care l-a urmat până în [Sfântul Munte](#). A preferat

viața isihastă și de aceea s-a dus la [Katunakia](#), care este cel mai pustiu loc din [Athos](#). Acolo l-a întâlnit pe remarcabilul călugăr Daniil, întemeietorul obștii Danieliților – un părinte învățat și plin de toate virtuțile, capabil să sprijine sufletele. De la el a primit lumina călugăriei. Acesta a fost începutul său.

Dar pentru că a vrut să se dedice unei vieți mai aspre, a început să se nevoiască singur. Câteva zile a rămas alături de părintele Calinic Isihastul, care, așa cum mi-a povestit părintele [Iosif](#), era un mare ascet purtător de [Dumnezeu](#). Cu toate acestea, nu era înzestrat cu harul de a-i îndruma și pe alții pe calea sfântă. De aceea, novicele de atunci [Iosif](#) a plecat și de acolo și a hotărât să se izoleze și să se nevoiască singur.

Dar pentru că a văzut că este greu să meargă de unul singur pe acest drum, la sfatul părintelui Daniil, a urmat tradiția Părinților noștri și s-a dus să se pună sub ascultarea unui călugăr simplu, pe nume [Efrem](#), ce trăia la [Katunakia](#). Acesta era unul dintre cei patru frați din Epirul de Nord care trăiau într-o colibă la [Katunakia](#), în apropierea Danieliților. Între timp, însă, până să ajungă părintele [Iosif](#) acolo, plecaseră trei dintre frați și mai rămăsese numai părintele [Efrem](#). Părintele [Iosif](#) a rămas acolo împreună cu părintele [Arsenie](#), pe care îl întâlnise pe drum și cu care a hotărât să se nevoiască împreună, pentru că aveau aceleași idealuri.

După ce au stat acolo o vreme, fiindcă erau tineri și aveau multă râvnă pentru cât mai mult duh isihastic, s-au retras împreună cu părintele lor în locurile cele mai înalte ale Muntelui sfânt ce puteau fi locuite, unde au dus o viață foarte aspră.

K.I.: În ce consta această viață aspră?

M.I.: Nu se ocupau cu lucruri mari. Făceau niște măturele din tufișuri, pe care le duceau pe la mănăstiri și, așa cum era rânduiala pe vremea aceea, le lăsau la poartă, de unde luau pesmet. În mănăstirile de obște se luau resturile de pâine de la masă, se uscau în cuptor ca să nu mucezească și se puneau în niște vase mari la intrarea mănăstirii, de unde le luau pustnicii.

K.I.: Așadar, trăiau cu pesmet și apă.

M.I.: Doar sâmbăta și duminica, dacă se găseau pe la vreo mănăstire, stăteau și ei la trapeză și mâncau. Atât de aspră era viața lor.

Atunci când părintele [Efrem](#), care a cunoscut de dinainte că va muri, și-a dat obștescul sfârșit ca un sfânt, cei doi tineri, [Iosif](#) și [Arsenie](#), au rămas fără duhovnic și au început să rătăcească prin locurile acelea. Pe unde auzeau că este vreun părinte bun sau vreun loc cu încărcătură duhovnicească deosebită, mergeau acolo și rămâneau cât timp voiau, după care plecau mai departe. Toată averea lor era câte o pelerină groasă – cu care se acopereau când dormeau –, o tolă pentru pesmet și o ulcică în care fierbeau câteodată ierburi. În timpul iernii, din cauza frigului pătrunzător, se duceau să stea în niște colibe sărăcicioase de la biserica [Sfântului Vasile](#).

După Paști, se apucau din nou să cutreiere munții. Această nevoință a durat opt ani încheiați.

K.I.: Cum vă explicați, părinte, faptul că s-au supus unor nevoințe atât de aspre?

M.I.: Avem de-a face cu un caz izolat. În trecutul Tradiției ascetice a Bisericii, mai întâlnim părinți pustnici care se supuneau și ei unor asemenea nevoințe, ce îi uimesc și îi înfricoșează chiar și pe aceia care aud doar povestindu-se despre ele. Însă, așa cum am mai spus, asemenea cazuri au fost excepția de la regulă. O excepție a fost și marele nevoitor al generației noastre, părintele [Iosif](#) Spileotul sau Isihastul.

Am trăit alături de el și am văzut cu ochii mei râvna sa și asprimea nevoinelor cărora s-a supus până la ultima suflare, lucru deosebit de rar. El a fost un nevoitor aspru nu numai la tinerețe, ci până la sfârșitul vieții sale.

Părintele [Iosif](#) era neiertător cu sine însuși. A fost unul dintre cele mai aspre caractere din epoca noastră. O asemenea asprime și lepădare de sine sunt greu de întâlnit. Și, așa cum am mai spus, cel mai important a fost că și-a păstrat aceeași râvnă până la sfârșit.

Încă de la început, a înțeles că doar nevoințele aspre îmblânzesc și supun patimile omului trupesc. Așa cum ne învață [Sfinții Părinți](#), numai în felul acesta se eliberează gândul, pentru ca omul să ajungă la vederea de [Dumnezeu](#). Gândul trebuie să dovedească faptul că a supus simțurile. Iar când simțurile sunt supuse minții, și harul se supune ei.

Părintele a fost un caracter foarte puternic. Noi spuneam că avea inimă dublă. Cu semenii lui era blând și înțelegător. Numai cu sine era nemilos.

K.I.: Era, așadar, din cei care câștigă împărăția cu de-a sila.

M.I.: Este foarte adevărat. În felul acesta, a dobândit vederea de [Dumnezeu](#). Având conștiința prezenței harului, nu întrerupea nicicând nevoințele, pentru ca să aibă mereu în el harul sfânt.

K.L.: Ce vă spunea despre felul cum se ruga?

M.I.: Încă de la început, înțelegând, cu puțină lui știință de carte, puterea harului Sfinților Părinți, s-a grăbit să ajungă și el la nivelul lor. Desigur, nu era un lucru ușor de înfăptuit. Însă dorința lui de a merge pe acest drum

era atât de mare, încât nu renunța; avea ceea ce Părinții numesc „foame vrednică de laudă“. Insista mereu, implorându-L fierbinte pe [Dumnezeu](#), să nu-l lipsească de starea aceea binecuvântată. Se ruga Domnului spunând: „Tu, Doamne, pe toate le vezi și le cunoști. Eu am părăsit lumea pentru totdeauna, m-am lepădat de toate și nu am ținut seamă de nimic, după cum nici nu voi ține vreodată, numai ca să vin aproape de tine și să găsesc ceea ce Părinții spun că dăruiești tuturor celor care Te urmează pe Tine, lucru pe care îl cer și eu acum. Unde este?“

Plângând și chinându-se pe sine astfel, a avut parte, în cele din urmă, de prima vizită a harului. Stătea și privea spre vârful Athosului, acolo unde se află [biserica Maicii Domnului](#) – locul în care a primit harul Sfântul Maxim Kapsokalivitul –, și o ruga pe Născătoarea de [Dumnezeu](#), pe care o iubea în chip deosebit, ca să vină și la el harul Duhului Sfânt. Pe când stătea acolo, ca un tânăr fără multă experiență ce se chinuia pe sine ca să poată rosti rugăciunea, a venit dintr-odată asupra lui o rază luminoasă de energie necreată, care a intrat în el și a început din clipa aceea să lucreze neîmpiedicat rugăciunea.

Așa cum povestea el însuși, se vedea pe sine dublu: „Mă vedeam pe mine așa cum eram pe dinafară, dar și cum eram pe dinăuntru, spunând rugăciunea cu nesfârșită dulceață și cu exactitate matematică, fără să depun nici un efort și fără să obosesc. Eram plin de atâta bucurie și fericire, încât îmi ziceam că așa arată raiul și că nu este nevoie de un alt rai“.

Aceasta a fost prima venire a harului sfânt. După ce [Dumnezeu](#) i-a arătat în mod simțit ce este harul – fructul pe care [Sfinții Părinți](#) l-au dobândit prin multă luptă duhovnicească –, nimeni n-a putut să-l mai oprească. A început să se nevoiască și mai mult, să evite orice contact cu oamenii, ca să nu vorbească și să nu audă nimic, cu scopul de a ține gândul neîmprăștiat. A fi călugăr înseamnă uitarea trecutului. Cele vechi trebuie uitate, ca să fie înlocuite cu cele noi. Părintele se îndeletnicea acum numai cu privegherea și rugăciunea. Făcea măturele, le ducea la Marea Lavră și lua în schimb pesmet, cu care trăia câte o săptămână întreagă.

În timpul acestor opt ani de nevoință a primit și puternice atacuri din partea vrăjmașului. Războiul pe care l-a purtat cu sălbăticia duhurilor întunecate era atât de puternic, încât a fost nevoit să sporească asprimea nevoițelor trupului, crezând că în felul acela va reuși să se izbăvească.

Așa cum povestea el însuși, timp de opt ani nu s-a întins în pat. Avea un taburet de lemn, unde ședea și dormea. Dar nu deznădăjduia, căci pe drumul acesta merseseră și [Sfinții Părinți](#), așa cum citise prin cărți. De altfel, mulți Părinți s-au nevoit și mai aspru.

La un moment dat, i s-a arătat și [Maica Domnului](#). Părintele [Iosif](#) ne-a povestit că a văzut-o pe Preasfânta Născătoare de [Dumnezeu](#) vie, cu trup, strălucind ca un soare și ținându-L în brațe pe Domnul nostru [Iisus Hristos](#). Văzând, atât cât i-a fost cu putință, slava dumnezeiască a Maicii lui [Dumnezeu](#), nu a putut să se mai țină pe picioare și a căzut pe podea, plângând și suspinând: „Doamnă, nu mă părăsi!“ Atunci a auzit preacurata și mărețea voce a Maicii Domnului, care l-a asigurat de bunăvoința și de ocrotirea ei.

K.I.: Cum era viața alături de fericitul bătrân?

M.I.: Pentru cei mai tineri, era obligatorie privegherea. Începeam de la apusul soarelui și ne opream la miezul nopții. De la apus și până la miezul nopții, trebuia să ne rugăm singuri. După aceea, ne apropiam de el să-i spunem ce gânduri am avut, iar el ne dădea tot felul de sfaturi. Programul acesta era urmat timp de doi-trei ani, timp în care nu-i ascundeam nimic. Și chiar dacă încercam să-i ascundem ceva, tot nu reușeam, pentru că el însuși ne spunea ce-i ascundeam prin harul său străvăzător.

După aceea, când dobândeam o oarecare experiență, ne duceam să-i vorbim numai atunci când simțeam nevoia, dar niciodată înainte de miezul nopții.

Ne explica mereu legea duhovnicească. Tălmăcea textele Sfinților Părinți atât de amănunțit, încât duhul lor pătrundea în noi, ca și cum le-am fi trăit noi înșine, pentru că una este să înveți pe celălalt din cărți, și alta să-l înveți din ce ai pățimit și ai învățat tu însuși, pe pielea ta.

Când ne vorbea despre înțelesul ascultării, ne spunea că nimeni nu va reuși să-l alunge pe „omul cel vechi“ decât numai dacă-și va zdrobi egocentrismul. În cazul în care egocentrismul este prezent, harul sfânt nu poate să vină, ca să rămână în om și să-l înnoiască pe acesta. Monstrul care se numește egoism este biruit numai prin totala supunere și ascultare.

În continuare, ne introducea în înțelesurile iubirii lui [Dumnezeu](#). Dându-ne numeroase amănunte, exprimate prin cele mai potrivite cuvinte, ne dovedea că nu există nimic mai vrednic de a fi o preocupare pentru om ca iubirea față de [Dumnezeu](#). Toate celelalte sunt deșertăciune. Chiar și virtuțile sau nevoințele nu ne pot duce decât până la un punct. Scopul nostru trebuie să fie iubirea lui [Dumnezeu](#), care ne oferă harul sfânt. Toate mișcările, conversațiile, țelurile și acțiunile noastre se învăteau în jurul dobândirii harului, a cărui lucrare

nădăjduiam să o simțim în noi, ca să ne izbăvim de omul cel vechi. Mereu ne vorbea despre har. Când făceam vreo greșeală, nu ne apostrofa. Ne dădea de înțeles unde greșisem doar atunci când noi uitam deja de lucrul acela. Ne spunea în amănunt care erau cauzele care duseseră la cădere, de la primul gând, până la faptă. Ne descria drumul greșelii cu atâta acuratețe, încât spuneam: „Omul acesta trăiește în noi“. Noi, care făceam greșeala, uitam cum am ajuns la ea, în schimb el ne descria în amănunt cauza căderii. Îl admiram și spuneam că el este în noi mai mult decât noi înșine.

Acestui părinte i se datorează – să îmi îngăduie athoniții să mă exprim astfel – deșteptarea Sfântului Munte, după curentul ce pătrunsese mai de mult în [Athos](#) și care dusesese la neglijarea laturii profund duhovnicești a vieții monastice, care este adevărata teologie. Dacă trăirea interioară înflorește acum în [Athos](#), lucrul acesta se datorează în mare parte părintelui [Iosif](#) Isihastul sau Spileotul, prin impulsul deosebit pe care l-a dat lumii aghioritice, readucând-o la adevăratul ei înțeles, pe linia teologiei palamitice.

## PĂRINTELE EPIFANIE THEODOROPOULOS

### Convorbire cu Constantin Muratidis, profesor la Facultatea de Teologie a Universității din Atena

[Capitolul precedent](#)  
[Urmatorul capitol](#)

K.I.: Una din marile figuri bisericești ale Ortodoxiei grecești contemporane a fost și [părintele Epifanie Theodoropoulos](#). El a constituit un exemplu de trăire duhovnicească pe tot parcursul vieții sale de pe pământ. Nu a trăit mult. A murit la 58 de ani. Despre părintele Epifanie, ne vorbește profesorul Constantin Muratidis, pe care îl rugăm să ne prezinte dimensiunea înduhovnicirii și activității ecleziastice a acestui mare părinte, pe care l-a cunoscut și cu care a fost prieten timp de mulți ani.

C.M.: Domnule Ioannidis, doresc să îmi exprim bucuria pentru această discuție pe care o purtăm și să vă spun că l-am cunoscut pe fericitul părinte Epifanie în urmă cu aproximativ 20 de ani, pe vremea când eram internat la spitalul Buna Vestire. La un moment dat, a intrat în salonul în care mă aflam un cleric tânăr, cu prezență plăcută, iar atunci când am aflat că era [părintele Epifanie Theodoropoulos](#), m-am bucurat foarte mult, pentru că nu-l cunoșteam, dar auzisem destule despre el. De atunci, ne-am apropiat unul de celălalt. A devenit părintele meu duhovnic. Cu el am colaborat în multe probleme cu caracter bisericesc, fiind pentru mine cea mai fericită și binecuvântată întâlnire din viața mea.

A fost, cu adevărat, o figură bisericească de marcă, o figură patristică contemporană, cunoscută și în afara spațiului grecesc. Strălucitul ierarh Amfilohie Radovici, Mitropolitul sârb al Muntenegrului, a spus despre părintele Epifanie că este comoară nu numai a Bisericii Greciei, ci și a întregii Ortodoxii. Oameni ca părintele Epifanie nu aparțin unei anume țări, ci fac parte din poporul lui [Dumnezeu](#).

K.I.: Foarte frumos spus.

CM.: Această exprimare plastică zugrăvește cel mai bine personalitatea excepțională a părintelui Epifanie, dar și lucrarea săvârșită de el. Pe vremea când studia teologia în [Grecia](#), Mitropolitul Amfilohie Radovici se mărturisea la [părintele Epifanie Theodoropoulos](#). Înțelegeți, așadar, ce personalități au trecut pe la smeritul său scaun de spovedanie.

K.I.: Pentru că am fost și eu binecuvântat să-l cunosc pe acest strălucit părinte, sunt într-un tot de acord cu spusese dvs. și cu cele ale Mitropolitului Amfilohie Radovici în legătură cu personalitatea sa. Atunci când vorbeam cu el, aveam impresia că am dinaintea mea o sabie a duhului. Un fapt de-a dreptul excepțional a fost că omul acesta, cu o activitate ecleziastică atât de complexă, putea în același timp să trăiască în lumea rugăciunii și a vieții interioare. Cum de reușea să le îmbine?

CM.: Cu adevărat, părintele Epifanie se distingea prin acest lucru minunat. În viața mea, am cunoscut mulți clerici deosebiți, însă de părintele Epifanie m-am apropiat tocmai datorită darului acestuia pe care îl avea. Pe de o parte, trăia cuvintele Apostolului Pavel, care spunea: N-am încetat noaptea și ziua să vă îndemn, cu lacrimi, pe fiecare dintre voi<sup>66</sup>(Fapte 20, 31 [n.t.]) și, pe de altă parte, făcea față cu brio problemelor cu care s-a confruntat Biserica în ultimele decenii.

Părintele Epifanie a fost foarte înzestrat din punct de vedere intelectual și duhovnicesc. Era omul care îmbina sfințenia cu teognosia<sup>67</sup>(Cunoașterea lui [Dumnezeu](#) [n.t.]) și ortodoxia cu ortopraxia.

K.I.: Așa este.

CM.: Avea o memorie extraordinară. Aceste daruri ale sale le aducea, cu toată dragostea, ca jertfă înaintea lui [Dumnezeu](#) și a fraților săi. Iubirea sa față de semenii era desăvârșită.

Vreau să vă spun un lucru care arată ce fel de om era și cât de mult se dedica lucrării sale. Citea și studia toată Sfânta Scriptură de patru ori pe an. De asemenea, știa pe de rost [Noul Testament](#), cea mai mare parte a Teologiei Patristice și a Pidalionului, care îi era îndrumător în viață. După părerea mea, a fost cel mai mare canonist ortodox al vremurilor de mai dincoace, după [Sfântul Nicodim Aghioritul](#). Afirm acest lucru cu toată responsabilitatea, dat fiind faptul că, așa cum știți, mă ocup cu Dreptul Bisericesc.

K.I.: Desigur. Este specialitatea dumneavoastră.

Domnule Muratidis, am citit în ultima vreme cartea Sfaturi de viață, editată de Mănăstirea din Poros (sau Paros? Că există două mănăstiri), acolo unde stătea părintele Epifanie. Este o colecție de cuvinte de învățătură ale părintelui, ce exprimă poziția sa față de diferite probleme, din care se poate vedea limpede faptul că omul acesta avea în el harul Duhului Sfânt. Toate răspunsurile și luările de poziție dezvăluie integritatea trăsăturilor sale sufletești. Și chiar dacă vorbea despre lucruri efemere, ajungea întotdeauna la esența lucrurilor.

CM.: Da. Aș vrea să mai notez faptul că trăsăturile cele mai pregnante ale personalității sale și ale urcușului său duhovnicesc erau rugăciunea neîntreruptă și încercarea de a fi mereu în legătură și în împărtășire cu [harismele](#) Duhului Sfânt. Pentru părintele Epifanie, rugăciunea era o atitudine și un mod de viață. De fapt, era chiar viața lui – o viață închinată, în tot ce presupunea ea, slujirii lui [Hristos](#) și iubirii față de aproapele. Aș dori să subliniez lucrul acesta în mod deosebit. În afară de cele câteva ore de somn – 2-3 ore din 24 –, restul timpului vieții sale era o continuă jertfă a iubirii. Se transforma în [rugăciune](#) și slujire. Iar lucrul acesta are o mare importanță, pentru că, așa cum poate știți, părintele avea o sănătate șubredă. Cu toate slăbiciunile sale trupesti, a respectat tipicul bisericesc al sfintelor slujbe cu cea mai mare strictețe, chiar și atunci când povara muncii și problemele urgente ale fiilor săi duhovnicești, care îl căutau ziua și noaptea, îl obligau să amâne slujbele sau să le săvârșească până la noaptea târziu.

Înțelegeți ce înseamnă pentru noi, credincioșii, comuniunea cu Dumnezeu Treimic. Cred că în cazul părintelui Epifanie, se aplicau întru totul cuvintele Sfântului [Grigorie](#) Teologul, care spunea: „Adu-ți aminte de [Dumnezeu](#) sau respiră-L“. Amintirea lui [Iisus](#) se unise la părintele Epifanie cu respirația, așa cum ne spune și Sfântul [Ioan](#) Scărarul: „Amintirea lui [Iisus](#) să se unească cu respirația ta“.

Cred că numai în felul acesta a reușit să îndrume pe calea cea dreaptă sute de fii duhovnicești și, în același timp, să aducă jertfă sa bineplăcută lui [Dumnezeu](#). N-au fost mulți cei care au reușit să pregătească duhovnicește aproximativ 150 de clerici și monahi, ocupându-se de fiecare în parte. Tuturor acestora le-a insuflat râvna sfântă, care i-a transformat în modele de trăire ortodoxă. Oamenii pe care i-a format el constituie în timpurile grele în care trăim adevărate comori ale Bisericii noastre.

K.I.: Ceea ce am constatat, domnule Muratidis, este că părintele Epifanie nu făcea compromisuri cu nimeni, nici cu cei mici, nici cu cei mari. El era expresia adevărului Bisericii și al Evangheliei lui [Hristos](#). Nu era omul care să facă rabat de la credința sa.

CM.: Lucrul acesta este întru totul adevărat. Părintele Epifanie simțea mereu nevoia să fie liber de orice abordare lumească a îndatoririlor bisericești. Își asumase absolut liber rolul pe care îl juca, excluzând în mod categoric demnitatea de mitropolit. Nu cred că a existat vreun alt caz în care cineva să fi suferit atâtea presiuni ca să devină mitropolit, ca părintele Epifanie – din păcate, în ziua de astăzi, mulți clerici și-au făcut un scop în sine din urcarea pe scaunul episcopal, desigur, cu excepția unor oameni luminați; tocmai de aceea, instituția aceasta a decăzut. Cu toate presiunile, părintele Epifanie a rămas de nezdruccinat. Era un om care nu depindea de nimeni, fapt pentru care avea libertatea să își ducă cu bine până la capăt misiunea de slujire a Bisericii lui [Hristos](#).

Gândiți-vă, domnule Ioannidis, că în ziua de astăzi există clerici și chiar arhierei care nu-și fac datoria pentru că undeva se află niște dosare cu care pot fi oricând amenințați și șantajați...

K.I.: Lucrul acesta este deosebit de regretabil. Din păcate, unii arhierei păgubesc Biserica lui [Hristos](#). Ar fi cazul ca pozițiile lor să fie revăzute, pentru că în Biserică nu-și găsesc locul minciunile și falsurile.

C.M.: Din punctul acesta de vedere, atitudinea părintelui Epifanie a fost extrem de prețioasă. El a dat un exemplu de cum trebuie să fie un adevărat slujitor al Celui de Sus, însutind talanții încredințați lui de [Dumnezeu](#).

K.I.: Așa este. Domnule Muratidis, din câte am înțeles, îi veți dedica o carte fericitului părinte Epifanie...

C.M.: Da. Voi scrie o carte. Adică deja am scris una, ce-i drept, cam scurtă. Este vorba despre biografia sa.

Dacă mă ajută [Dumnezeu](#), vreau să o completez. În ultima vreme, ispitele și diferitele treburi cu care a trebuit

să mă ocup m-au împiedicat să împlinesc această dorință a mea. Însă dacă vrea Domnul și dacă mai trăiesc, am de gând să dedic anul 1994 părintelui Epifanie.

K.I.: Domnule Muratidis, să vedem în continuare și alte laturi ale activității părintelui Epifanie. A scris cărți foarte importante, diferite articole și studii pe o serie întreagă de teme. Activitatea sa scriitoricească este deosebită.

CM.: Tot ceea ce a scris părintele Epifanie este de cea mai bună calitate. Textele sale sunt, practic, scrieri patristice contemporane. Cunoștea ca nimeni altul limba greacă. Scria atât în limba neogreacă, cât și în limba patristică.

K.I.: Așa este.

C.M.: Putea să scrie fără greșală în limba Sfinților Părinți. Era, repet, o personalitate complexă și plină de harisme. Pe mine mai ales, dar și pe alții i-a impresionat contribuția sa la Dreptul canonic. La aceasta, se adaugă studiile sale despre averea bisericească, despre iubirea sfântă, despre relațiile trupești de dinainte de căsătorie, despre Masonerie, despre schimbarea episcopilor și multe altele. Dacă părintele Epifanie și-ar fi dedicat întreg timpul său și și-ar fi concentrat toate capacitățile pentru a scrie, cu siguranță că ar fi fost unul dintre cei mai prolifici scriitori, nu numai cantitativ, dar și în ceea ce privește calitatea.

K.I.: Mai ales în privința calității.

C.M.: Aici aș vrea să mai amintesc un lucru, care ilustrează îmbinarea, în cazul părintelui Epifanie, a sfințeniei cu teognosia.

După operația de cancer la stomac pe care a suferit-o, organismul său, care era bolnăvicios de la natură, a slăbit și mai mult. Atunci, cu părintele Epifanie s-a petrecut ceea ce mărturisea [Apostolul Pavel](#) despre el însuși: Când sunt slab, atunci sunt tare (II Cor. 12, 10 [n.t.]). În anul 1987 a izbucnit războiul împotriva Bisericii, declanșat de guvernul de atunci, prin aplicarea legii nr. 1700, care punea în discuție autonomia Bisericii noastre și răpea, practic, averile bisericești și mănăstirești. Știți cine a fost în fruntea rezistenței? Părintele Epifanie.

K.I.: Acționa tacit, din umbră?

C.M.: Da. Totuși, a scris și texte, ca acela despre secularizare, sau scrisoarea-document trimisă de sfântul Sinod Parlamentului, prin care parlamentarii erau îndemnați să se ridice la înălțimea misiunii lor și să reprezinte în mod corect tradiția ortodoxă grecească. Acest document memorabil a fost redactat de părintele Epifanie.

K.I.: Nu știam lucrul acesta. De aici se vede și mai clar bărbăția acestui om.

CM.: Atunci când venea acasă la mine, aveam impresia că îmi trecea pragul un sfânt. Prin prezența sa, sfințea totul în jur.

K.I.: Cred că a avut în el și o putere profetică. Nu în sensul că ar fi prevăzut viitorul, ci în acela că avea îndrăzneala și curajul proorocilor Vechiului Testament dinaintea situațiilor grele și neplăcute.

CM.: Să vă povestesc ceva care demonstrează faptul că a avut harisma străvederii?

K.I.: Vă rog.

C.M.: Așa cum v-am mai spus, prezența lui era pentru mine ca prezența lui [Dumnezeu](#), iar cuvintele sale erau cuvintele lui [Dumnezeu](#). Atât de mult îl cinsteam și îl iubeam. Într-o seară, pe la ora opt, m-a sunat și m-a rugat să cobor în stradă, pentru că avea să treacă prin fața casei mele în jumătate de oră și se grăbea. Trebuia să-mi spună ceva urgent. Și, cu adevărat, am coborât, iar el mi-a spus: „Trebuie să mergeți la un alt demnitar din Guvern și să-i spuneți anumite lucruri” – lucruri legate de relația dintre Biserică și Stat. Dar eu i-am răspuns: „Părinte Epifanie, totul este deja hotărât”. Totuși, m-am dus, m-am întâlnit cu demnitarul acela și am vorbit cu el pe larg, timp de aproximativ o oră și jumătate. Am încercat să-i ofer o cât mai completă imagine diacronică în ceea ce privește relația dintre Biserică și Stat, rolul Ortodoxiei în menținerea elenismului etc., și, într-adevăr, rezultatul la care s-a ajuns a arătat că părintele Epifanie avea dreptate, într-un moment în care eu ziceam că totul era în zadar.

K.I.: Domnule Muratidis, aș vrea să mai adăugăm niște lucruri. Despre [rugăciune](#) am discutat. Hai să ne referim puțin și la caracterul părintelui Epifanie de om milostiv, așa cum cred că a fost. Era valabilă și pentru el zicerea: Fericiți cei milostivi, că aceia se vor milui (Matei 5, 7 [n.t.]?)

CM.: Din punctul acesta de vedere, era un om incredibil. Și voi depune mărturia mea personală în legătură cu acest fapt. Desigur, eu nu aveam nevoie de ajutor economic. În anul 1979, doctorii mi-au spus că trebuie să mă duc neapărat la Houston, în America, pentru a face o intervenție numită by-pass. Părintele Epifanie venea tot timpul la mine, la spitalul Buna Vestire. În perioada aceea, mă aflam într-o situație foarte grea. Nimeni nu putea să știe care ar fi urmările unei asemenea intervenții, pentru că aveam diabet și hipertensiune. Părintele Epifanie era pentru mine o prezență deosebit de încurajatoare. În ziua de dinaintea plecării, a venit la mine și mi-a adus

un plic închis, spunându-mi: „Acesta nu este un împrumut. Este un dar. Când vă va învrednici [Dumnezeu](#) să puteți să mi-i dați înapoi, să-i dăruiti și dvs. cui veți vrea“. Când am deschis plicul, în el era o sumă mare, care acoperea două treimi din cheltuieli.

K.I.: O sumă foarte mare...

C.M.: Trebuie să vă mai spun că niciodată nu am vorbit cu părintele Epifanie despre cheltuieli sau despre faptul că aveam sau nu aveam mijloace financiare. Gestul său m-a emoționat profund.

K.I.: Era un om foarte sensibil.

C.M.: Dragostea și sensibilitatea părintelui Epifanie erau deosebite. Desigur, eu îmi doream să mă învrednicească [Dumnezeu](#) să mă întorc și să dau îndoit banii aceia oamenilor care aveau nevoie.

K.I.: Lucrul acesta arată ce înseamnă a avea în tine conștiință duhovnicească și dragoste pentru [Dumnezeu](#).

C.M.: Vedeți cât valorează în asemenea momente prezența unui om cu har? După aceea, am ajuns în America, mi-au făcut cateterism și nu mi-au găsit nici o arteră obturată, așa că nu mi-au mai făcut nimic. Cum m-am dus, așa m-am și întors.

K.I.: [Dumnezeu](#) v-a ajutat.

Și [părintele Porfirie](#) îl iubea în mod deosebit pe părintele Epifanie. Știu lucrul acesta, pentru că l-am cunoscut bine pe [părintele Porfirie](#) și am văzut cât de mult ținea la acest mare Părinte al Ortodoxiei noastre, care își împlinea îndatoririle bisericești ca nimeni altul.

C.M.: Știți ce a spus fericitul Porfirie despre părintele Epifanie, pe când acesta din urmă se afla aproape de moarte, atunci când a fost întrebat ce se va întâmpla cu el?

K.I.: Spuneți-ne și nouă.

C.M.: A rostit doar două cuvinte: „S-a sfințit și pleacă“. Iată încă o mărturie a personalității excepționale a părintelui Epifanie.

Vizitându-l cu puțin înainte de sfârșit, părintele [Gheorgos Kapsanis](#) a spus: „Apune în lumea aceasta un astru strălucitor al Bisericii, ca să răsară mai luminos în ceruri“.

K.I.: Foarte frumos. Ce ați mai dori să adăugați în chip de concluzie?

C.M.: Simt că-l nedreptățesc pe părintele Epifanie prin cuvintele mele neputincioase. Aș vrea să închei, parafrazându-l pe Sfântul [Grigorie](#), care vorbea despre Sfântul [Atanasie](#) cel Mare: Dacă-l laudăm pe Epifanie, laudăm virtutea.

## PĂRINTELE AMFILOHIE MAKRIS

### Convorbire cu Mitropolitul Muntenegrului, Amfilohie Radovici, profesor la Facultatea de Teologie a Universității din Belgrad

[Capitolul precedent](#)  
[Urmatorul capitol](#)

K.I.: Împărtășindu-se din slava și din lumina lui [Dumnezeu](#), [sfinții Bisericii](#) noastre devin moștenitori ai împărăției cerurilor, alături de [Hristos](#). În discuția pe care am avut-o cu profesorul universitar de la Universitatea din Tesalonic, domnul Stylianos Papadopoulos, acesta îl caracteriza pe părintele Amfilohie Makris ca pe un „om al lui [Dumnezeu](#), sfânt și plin de harisme“.

A.R.: Este o descriere foarte corectă.

Când m-am dus prima dată în [Grecia](#), prin 1966-67, am fost și în Patmos, unde l-am întâlnit pe părintele Amfilohie Makris. Lucrul acesta a constituit pentru mine o mare binecuvântare a lui [Dumnezeu](#). De aici a pornit părintele [Justin Popovici](#) atunci când mi-a dat numele de Amfilohie. Astfel, aș putea spune că sunt, practic, legat de părintele Amfilohie Makris.

K.I.: Cum era părintele Amfilohie?

A.R.: Era un om înalt, cu fizionomie plăcută, blând și plin de foarte multă dragoste. Iubirea era lucrul care îl caracteriza în mod deosebit. M-am mărturisit o dată lui, iar această mărturisire a rămas pentru mine o amintire de neuitat.

Aveam pe suflet o mulțime de răni adânci, pe care le adunasem în lume. Deja îmi îndreptasem atenția spre monahism, dar nu luasem încă o hotărâre definitivă, și de aceea aveam nevoie de un om care să mă ajute să îmi dau seama exact de chemarea mea.

M-am apropiat de el cu oarecare șovăială. De altfel, încă nu cunoșteam foarte bine limba greacă. Și totuși, din

primul moment al mărturisirii, am simțit că aș fi putut să-i spun orice omului acelaia. Prezența lui și felul în care mă aborda îndepărtau de la mine toată îndoiala.

După ce i-am spus tot ce-aveam să-i spun, în timp ce așteptam să-mi dea vreun canon, el m-a îmbrățișat, m-a chemat pe numele meu de botez și mi-a zis:

– Frate Hristos<sup>70</sup>(Numele de mirean al Mitropolitului Amfilohie Radovic [n.t.]), ne împărtășim mâine?

Mă așteptam la orice, dar la asta nu. Atâta iubire avea în el... M-a îmbrățișat din toată inima pe mine, care venisem la el ca un smerit. Prin dragostea lui, înțelegeai ce înseamnă duhul Bisericii și al Tradiției patristice.

Eu, un străin, un necunoscut, să mă duc într-un loc străin, la un om necunoscut și să mă simt ca și cum omul acela m-ar fi știut din copilărie. Simțeam că mă iubește atât de mult, ca și cum m-ar fi născut el însuși.

K.I.: Era omul Bisericii, care te primea în casa Părintelui ceresc.

A.R.: Exact.

Și nu numai atât. Practic, părintele Amfilohie s-a mărturisit mie, care eram doar un tânăr mirean, și mi-a spus:

– Ce zici, frate [Hristos](#)? Eu cred că am ceva. Tu ce crezi? Să fie oare patimă? Iubesc foarte mult copacii. Am plantat chiparoși în jurul mănăstirii. Într-o zi, au venit să construiască o nouă aripă a mănăstirii și a fost nevoie să taie câțiva chiparoși. Pe mine m-a durut lucrul acesta. Când au început să-i taie, a fost ca și cum ar fi tăiat bucăți din carnea mea. Ce spui, frate [Hristos](#)? O fi vreo pornire pătimășă? Că dacă e așa, atunci înseamnă că am păcătuit.

Atunci, eu m-am gândit: „De-ar fi și păcatele mele ca acestea...”

K.I.: Părintele Amfilohie Makris era foarte legat de [Sfântul Nectarie](#).

A.R.: Da. Era prieten cu [Sfântul Nectarie](#) și se mărturisea lui, fiind fiul său duhovnicesc.

Odată, la destui ani de la moartea Sfântului Nectarie, i-au trimis părintelui Amfilohie Makris o părticică din moaștele Sfântului. Părintele Amfilohie avea o rană la picior, care îl durea. Atunci, așa cum povestește el însuși, a luat bucata din cinstitele moaște, a așezat-o pe picior și a spus: „Sfinte Nectarie! Oare nu suntem noi prieteni? ... Fă și cu mine o minune, că vezi cât mă chinuiesc”.

Peste puțin timp s-a vindecat, iar rana i s-a închis de tot.

Această îndrăzneală dinaintea sfinților și comunicarea directă cu [Hristos](#) și cu sfinții sunt caracteristici ale Sfinților Părinți, între care a fost și părintele Amfilohie Makris, în a cărui mijlocire dinaintea lui [Hristos](#) nădăjduim cu toții.

## Convorbire cu Gheorgos Papazahos, asistent universitar la Facultatea de Medicină, Universitatea din Atena

### [Capitolul precedent](#) [Urmatorul capitol](#)

K.I.: În continuare, avem mărturia medicului cardiolog, domnul Gheorgos [Papazahos](#), despre părintele Amfilohie Makris.

G.P.: Părintele Amfilohie a fost, cu adevărat, un om sfânt. L-am întâlnit în Patmos, la mănăstirea unde își ducea viața, dar și o dată în Atena, când am avut binecuvântarea de a-l găzdui acasă la mine. Era un om senin și blând, de care te bucurai numai când îl vedeai.

Când l-am întâlnit prima oară în Patmos, cum m-a văzut de departe, fără să mă cunoască, și-a întins mâinile spre mine și mi-a spus: Binecuvântat este cel ce vine!<sup>71</sup>(Matei 21, 9 [n.t.]) După aceea, m-a îmbrățișat și m-a sărutat. Aceasta este iubirea Părinților: te îmbrățișează și îți încălzesc sufletul cu adevărat. După aceea, m-a luat și mi-a spus:

– Hai să ne așezăm lângă primul meu fiu.

– Care fiu, părinte?

– Acela pe care-l vezi acolo.

– Care, părinte?

– Pinul acela.

Era un pin sub care era așezată o masă lungă și îngustă, unde mâncau oamenii care veneau să-l vadă. Și părintele a continuat:

– Vezi? Pe trunchiul acestui pin am prins o [cruce](#) de fier. Acesta este primul meu fiu. L-am făcut înalt, nu? Hai pentru o vreme să nu mai vorbim nimic și să ascultăm cum pinul vorbește cu marea.

Și, cu adevărat, vântul bătea prin crengile pinului și i se auzea foșnitul acelor, iar de sub nivelul nostru, se putea

desluși murmurul valurilor mării. Pentru mine, era o scenă de fericire să stau lângă un om sfânt, care nu scotea o vorbă, ci se ruga și comunica cu [Dumnezeu](#).

La un moment dat, mi-a spus:

– Valea aceasta, care acum este plină de pini, era cândva fără urmă de verdeață. Dar știi ce-am făcut? Cine venea la mine să se mărturisească primea „canon“ să planteze copaci.

K.I.: Ce lucru interesant să înverzească o vale uscată de pe urma mărturisirii păcatelor oamenilor...

A.R.: Suferea de diabet. Cât a stat acasă la mine, soția mea a avut anumite probleme în privința dietei pe care trebuia să o urmeze părintele. Dar el i-a spus: „Fiica mea, nu te necăji. Pune-mi dinainte ce-ai gătit. Amfilohie nu-i pretențios“. Era un om atât de simplu, care te scotea imediat din încurcătură și îți intra din primul moment în inimă.

Părintele Amfilohie a fost un om cu adevărat sfințit. Personal, nu am nici o îndoială că Biserica îl va recunoaște oficial ca sfânt. Fiii săi duhovnicești au scris o carte despre el. Spun lucrul acesta ca informație pentru cei care sunt interesați.

## Convorbire cu Nitsa Muktarudi, teolog

### [Capitolul precedent](#)

### [Urmatorul capitol](#)

K.I.: Compatrioata noastră, doamna [Nitsa Muktarudi](#), profesoară de teologie și soția cunoscutului teolog și profesor Pavlos Muktarudis, a avut binecuvântarea să-l cunoască personal pe părintele Amfilohie Makris din Patmos.

N.M.: Era în anul 1968. Mă aflam în Atena cu un prieten de familie care-l cunoștea foarte bine pe părintele Amfilohie. Acesta ne-a recomandat să mergem în Patmos, ca să-l vedem înainte să adoarmă în Domnul, căci era deja destul de bătrân.

Și, cu adevărat, ne-am dus în Patmos. Părintele Amfilohie ridicase acolo o mănăstire de maici, cu hramul Bunei Vestiri, unde trăiau pe atunci aproximativ șaiszeci de călugărițe. Părintele acesta sfânt strânsese o mulțime de lume în jurul său, pentru că era o mare personalitate duhovnicească și un urmaș adevărat al Sfântului Nectarie. Așa cum este cunoscut, părintele Amfilohie Makris a fost fiul duhovnicesc al Sfântului Nectarie.

Principala sa trăsătură de caracter era o nesfârșită dragoste. M-a impresionat deosebit de mult felul cum se comporta cu maicile și cu stareța. Era ca un părinte iubitor, care le dădea, în același timp, învățături prin modul său de a se purta.

Chilia în care stătea a numit-o „[Hristos](#)“. O să vă dau în continuare un exemplu grăitor despre felul de a fi al părintelui.

Când ne-am dus la el, ne-a spus să mergem să ne închinăm și „la [Hristos](#)“. Stareța a zis unei maici să ne însoțească până acolo. Dar măicuța aceea era începătoare și nu intrase încă în duhul mănăstiresc. Fără să-și dea seama, se pare, a răspuns că nu ne poate duce acolo în momentul acela, pentru că pregătea ceva.

Stareța i-a explicat că nu este corect cum a procedat, deoarece primise poruncă, așa că trebuia să se supună.

Atunci am avut prilejul să constatăm deplina smerenie și simplitate a părintelui Amfilohie, care, deși abia putea să se târâie pe picioare, a spus:

– Nu-i nimic. Mă duc eu cu ei.

K.I.: La început, ați vorbit despre iubire ca despre trăsătura principală a părintelui Amfilohie. Cum se exprima această iubire?

N.M.: În primul rând, ea nu se manifesta numai față de oameni, ci și față de animale și plante.

Așa cum se știe, [Sfinții Părinți](#) refac în jurul lor starea paradisiacă a comuniunii cu [Dumnezeu](#) și a armoniei depline cu animalele, cu plantele și cu întreaga Creație. Lucrul acesta era valabil în cazul părintelui Amfilohie mai ales în privința pomilor. El a fost primul care a adus pini și i-a plantat pe insula uscată care este Patmosul. Și pe fiii săi duhovnicești, care se mărturiseau la el, îi sfătuia să planteze fiecare câte un pom. În felul acesta, părintele Amfilohie a înverzit insula.

El însuși plantase un pin în fața chiliei sale și spunea cu drag despre el: „Acesta este primul meu fiu, și i-am pus ca decorație o [cruce](#)“. Iată și un lucru deosebit: în 1970, după moartea părintelui Amfilohie, pinul s-a uscat și a căzut. În 1986, când am vizitat din nou Patmosul, am văzut copacul acela la pământ, dinaintea chiliei părintelui. L-au lăsat așa cum a căzut.

K.I.: Este foarte impresionant.

N.M. Iubea foarte mult și păsările. Când am fost la el pentru prima dată, ne-a spus:

– Aici, iarna avem orfelinat.

Și ne-a arătat stâncile din jur. Maicile ne-au explicat că toată iarna părintele Amfilohie avea la el un săculeț cu grâu și se ducea printre stânci ca să pună păsărilor de mâncare. Vara ținea o cană cu apă, iar unde găsea, printre stânci, un loc potrivit, pune apă ca să bea păsările.

K.I.: Lucrurile acestea arată blândețea părintelui și legătura sa strânsă cu Creația.

N.M.: Părintele Amfilohie îi primea cu aceeași iubire atât pe ortodocși, cât și pe cei de alte credințe, fără ca lucrul acesta să însemne, desigur, că făcea vreun compromis în privința adevărului și trăirii Tradiției ortodoxe. Cei de alte religii îngenuncheau dinaintea lui, iar destui se îndreptau spre [Ortodoxie](#). Să vă dau un exemplu grăitor. În 1969 ne-am dus din nou în Patmos. Acolo era o englezoaică, profesoară universitară, care-l cunoscuse mai înainte pe părintele și datorită lui devenise ortodoxă. Când am întrebat-o ce a îndemnat-o să vină la [ortodoxie](#), ne-a spus chiar așa: „E grea întrebarea dvs. Dar dacă insistați să vă răspund, vă spun că pentru mine Ortodoxia este părintele“.

Episcopul Kallistos Ware, profesor la Universitatea din Oxford și cunoscut scriitor, într-o carte despre viața spirituală din [Grecia](#), a afirmat că părintele Amfilohie Makris a fost cel mai mare duhovnic al Greciei din secolul XX.

K.I.: Cât de important este ca asemenea cuvinte să fie rostite de o personalitate de un asemenea nivel duhovnicesc, cum este cel al părintelui Kallistos Ware.

## MĂICUȚA AGATA

### Convorbire cu Varvara Metallinu, filolog, teolog

[Capitolul precedent](#)

[Urmatorul capitol](#)

K.I.: Tradiția noastră ortodoxă nu ne oferă numai exemple de mari părinți, ci și de mari călugărițe. Despre această mare mamă, care a fost călugărița Agata din Kefalonia<sup>72</sup>(Cea mai mare insulă ioniană, de pe coasta de Vest a Greciei [n.t.]), ne va vorbi doamna [Varvara Metallinu](#), care se trage și ea din aceeași frumoasă insulă a Mării Ionice.

B.M.: Pentru mine este o mare binecuvântare ca la puțini ani de la adormirea maicii Agata să am ocazia de a vorbi despre această figură sfântă, despre viața și lucrarea ei.

[Maica Agata](#) a fost pentru insula Kefalonia un adevărat far duhovnicesc. A ctitorit Mănăstirea Preasfintei Născătoare de [Dumnezeu](#) care Lăcrimează – așa cum se numește mănăstirea, după icoana făcătoare de [minuni](#) a Maicii Domnului ce se află acolo – unde a fost și stareță.

[Maica Agata](#) și-a îndreptat atenția de mică spre această biserică, de fapt de atunci când a simțit chemarea de a se dedica vieții monahale. Se trăgea dintr-o familie simplă, dintr-un sat de lângă Lixuri. S-a născut în 1896, din părinții Andrei și Anastasia Megalogenis.

Călugărița Agata a continuat tradiția marilor figuri de sfinți din Kefalonia, reprezentată printre alții de [Sfântul Gherasim](#), de Cuviosul Antim Kefalinul<sup>73</sup>(Cuviosul Antim Chefalinul s-a născut în Lixuri în 1727 și s-a nevoit la [Sfântul Munte](#), ducând o viață călugărească foarte aspră. În ciuda bolilor și a faptului că orbise, a făcut numeroase incursiuni mai ales prin insule, unde a propovăduit cuvântul Domnului și a zidit numeroase mănăstiri. A făcut foarte multe [minuni](#), căci [Dumnezeu](#) îi asculta rugăciunile. A adormit în 1781. A fost canonizat în anul 1974. Pomenirea sa se săvârșește pe data de 4 septembrie [n.a.]) și de Sfântul Panaghis Basias<sup>74</sup>(Sfântul Panaghis Basias s-a născut tot în Lixuri, pe insula Kefalonia, în anul 1801. Vlăstar al unei familii de vază, atât din partea tatălui, cât și din a mamei, a primit o educație aleasă și a lucrat o vreme ca profesor. Mai târziu, a fost hirotont diacon și presbiter. Nu s-a căsătorit. A fost o figură duhovnicească deosebită. A avut harul proorociei și a făcut numeroase [minuni](#) în timpul vieții și după moarte. A adormit în anul 1888 și a fost canonizat în 1986. Pomenirea sa este săvârșită pe 7 iunie [n.a.]) – părintele Basias, așa cum este el cunoscut. [Maica Agata](#) a crescut în această tradiție, de ale cărei comori am beneficiat și eu.

Călugărița Agata a fost maica duhovnicească, învățătoarea și luminătoarea multor bărbați și femei din insula noastră, nu numai prin cuvânt, dar mai ales prin exemplul vieții ei. Astăzi, când am și eu o anumită vârstă și o pregătire teologică, admir cu adevărat faptul că o țăranuță simplă, cu câteva clase de gimnaziu, a reușit să devină, așa cum am mai spus, călăuzitoare duhovnicească a bărbaților și femeilor. Mulți din fiii ei duhovnicești

s-au distins în cler, ca teologi, monahi sau ca oameni simpli, dar cu o viață creștinească autentică.

K.I.: Câți ani a trăit sub schima monahală?

B.M.: A fost tunsă în monahism în anul 1927 și a dormit în 1988, la vârsta de aproape 96 de ani. Așadar, a fost călugăriță mai bine de șaizeci de ani.

Așa cum am mai spus, nu a fost numai stareță, ci și ctitor atât al mănăstirii, cât și al bisericii – un lăcaș pe jumătate în ruine, ce aparținea familiei sale, aflat nu departe de casa lor. Sufletul i s-a lipit de locul acela, dorind să ridice acolo o mănăstire.

Dacă veți merge astăzi în sat, veți putea admira, printre altele, clădirile care au fost construite cât timp ea a fost stareță. Practic, [maica Agata](#) a sfințit locul, pentru că a ridicat pe un teren părăsit un adevărat complex de construcții: biserica, paraclisele, camerele pentru primirea pelerinilor și, desigur, chiliile călugărițelor care s-au nevoit alături de ea și care au fost, desigur, fiicele ei duhovnicești, între acestea aflându-se și actuala stareță. De foarte devreme, așa cum ne povestesc oamenii care au fost martori la cele întâmplate pe atunci, călugărița Agata s-a retras în locul acela, lângă bisericuța în ruine, pentru ca, în tăcere și [rugăciune](#), să-și încerce puterile și chemarea monahală. Astfel, mai întâi a ridicat biserica și abia mai apoi chiliile. Nu a trecut multă vreme și au început să vină acolo primele călugărițe, întemeindu-se o obște monastică, sub îndrumarea duhovnicească a maicii Agata.

Toată această lucrare uriașă a maicii Agata a fost susținută material de kefaloniți, care și-au dat seama încă de la început de sfințenia ei. Și nu numai kefaloniții care trăiau pe insulă au ajutat-o cu ce-au putut, ci și cei care erau stabiliți în străinătate. Aveau deplină încredere în ea, pentru că îi cunoșteau caracterul și purtarea.

Ca monahie, [maica Agata](#) a trăit în post, priveghere, [rugăciune](#), lacrimi de pocăință, dar și lacrimi de durere pentru păcatele lumii. Toate acestea se combinau cu munca și cu propovăduirea.

Am trăit multe momente sfinte alături de ea. Mi-o aduc aminte cum propovăduia cuvântul lui [Dumnezeu](#) în după-amiezile de duminică, atunci când credincioșii urcau din oraș la Mănăstire. Cu o lumânare în mână, mai ales în serile de iarnă, ne ducea în fața câte unei icoane și, pornind de la viața sfântului sau a sfintei înfățișate în ea, ne învăța și ne povățuia.

În fiecare duminică după-amiază, după Vecernie, ne duceam cu toții în arhondaric. La Mănăstire urcau cei mai cultivați oameni din oraș. Până astăzi admir felul în care mânuia cuvântul, chiar dacă nu făcuse, așa cum v-am mai spus, decât câteva clase.

K.I.: Ați fost în preajma ei multă vreme?

B.M.: Destul de mulți ani. Un moment foarte important pentru mine a fost când m-am dus pentru prima oară la mănăstire și măicuța a aflat că eram studentă la teologie. Atunci mi-a spus cu multă simplitate: „Acum suntem vere primare“. Voia în felul acesta să îmi arate că, în calitate de teolog, trebuia să mă implic mai mult în această viață cu adevărat creștină, adică în asceză, înfrânare, post, [rugăciune](#), ascultare și în toate celelalte harisme care îl caracterizează pe omul autentic, plăsmuit după chipul lui [Dumnezeu](#). Cuvintele ei izvorau întotdeauna din Tradiția noastră proorocească, apostolică și patristică.

Prin felul cum vorbea și prin lucrarea ei, [maica Agata](#) a fost una din cele mai impresionante figuri ale Kefaloniei. Cât timp a trăit, a fost singurul far duhovnicesc al insulei.

K.I.: Cel ce rămâne întru Mine și Eu în el, acela aduce roadă multă ([Ioan](#) 15, 5 [n.t.]), ne spune Domnul.

B.M.: Înainte de toate, [maica Agata](#) era milostivă și iubitoare de oameni. Nu a fost om care să fi trecut pe la mănăstire și să nu fi fost primit de ea și sprijinit fie material, fie, mai ales, duhovnicește. Cine avea vreo problemă, alerga la ea. [Maica Agata](#) era polul de atracție al tuturor celor care îi cunoșteau puterea duhovnicească.

Noi, oamenii contemporani, tindem să credem că sfinții sunt persoane ce aparțin timpurilor vechi și nu putem conștientiza faptul că și în ziua de azi există oameni sfinți, oameni iluminați – maici și părinți înduhovniciți. Cum de ajung aceștia pe asemenea culmi? Este simplu de răspuns: pentru că și-au făcut din înduhovnicire scopul vieții lor. Fiindcă omul este creat după chipul lui [Dumnezeu](#), țelul său în viață nu poate fi decât unul – și anume să-și curețe chipul și să ajungă la asemănarea lui [Dumnezeu](#).

Lucrul acesta este aproape uitat în prezent. Oamenii și-au găsit alte țeluri pentru care se luptă. Dacă printre acestea multe îl punem și pe acela al înduhovnicirii, atunci, prin lupta noastră personală și cu harul lui [Dumnezeu](#) – pentru că mântuirea și îndumnezeirea omului nu sunt rodul luptei noastre, ci al colaborării dintre noi, prin propriile noastre nevoițe, și [Dumnezeu](#), prin harul Său – așadar, atunci, sfântul și cuviosul nu vor mai fi niște persoane din trecut, ci vor exista în fiecare epocă.

Dragostea lui [Dumnezeu](#) nu ne părăsește nicicând, în sensul că nu rămânem niciodată fără maici și părinți

duhovnici. În fiecare epocă există sfinți, care sunt, însă, foarte puțini cunoscuți, sau chiar deloc. Ca să le recunoaștem pe aceste persoane, avem nevoie de lentile duhovnicești, pe care cei mai mulți nu le au. Vă mulțumesc, domnule Ioannidis, că mi-ați dat ocazia să spun câteva cuvinte despre călugărița Agata. Avem nevoie să rememorăm asemenea personalități, pentru ca harul, curăția și dimensiunea lor morală să constituie o contragreutate față de societatea de consum, anarhia și egocentrismul din ziua de azi. Aceștia sunt îndrumătorii noștri spre Împărăția cerurilor și cetățenii acestei Împărății, pe care o invocăm de fiecare dată când rostim Rugăciunea domnească: „Vie Împărăția Ta, precum în cer, așa și pe pământ“.

## DIVERȘI PĂRINȚI

### Convorbire cu Atanasie, Mitropolitul din Lemesos, protos al Sfântului Munte în perioada 1.06.1991–31.05.1992

[Capitolul precedent](#)  
[Urmatorul capitol](#)

K.I.: Fiind călugăr nevoitor la [Sfântul Munte](#) și primul în ierarhia administrativă a Athosului, ați cunoscut, cu siguranță, mulți părinți sfințiți și plini de harisme.

Noi, care trăim în lume, însetăm să cunoaștem asemenea oameni, ca să vedem felul în care viața ascetică îl apropie pe om de [Dumnezeu](#). Aceștia sunt cei care pătimesc și trăiesc cu adevărat cele sfinte, reprezentând pentru oamenii de rând pietre de hotar pe drumul spre mântuire.

M.A.: Cu adevărat, unul din cele mai importante motive pentru care m-am dus la [Sfântul Munte](#) a fost că acolo sunt oameni sfinți, despre care îmi închipuiam la început că nici nu pot să existe în realitate. Dar când am văzut cu ochii mei și am simțit în jurul meu energia suprafirească a harului sfânt transmis de părinți, prin viața lor extraordinară și prin sfârșitul preasfânt de care aveau parte, am hotărât să rămân în [Athos](#).

Am văzut că ceea ce citisem prin cărți despre sfinți, despre vechii asceți și despre minunile lui [Dumnezeu](#) se împlinea în [Sfântul Munte](#), în persoana anumitor părinți. Deja aveam experiență personală în privința aceasta. Era ceva ce mai înainte nici nu puteam să concep.

De atunci și până astăzi, pot să spun, fără să exagerez, că viața mea la [Sfântul Munte](#) a însemnat o descoperire continuă de oameni sfinți, de călugări sfințiți, cu o foarte mare bogăție interioară. Cel mai impresionant lucru este să vezi niște oameni simpli, neînsemnați, neșcoliți, niște bătrânei uitați de toți și neglijați care, atunci când te apropii de ei în mod corect, își deschid inima și îți dezvăluie o bogăție spirituală uimitoare. Acești oameni îmi amintesc de cuvintele Apostolului [Pavel](#) care spunea: Ei, de care lumea nu era vrednică<sup>76</sup>(Evrei 11, 38 [n.t.]).

Nu știu dacă lumea ar putea suferi bogăția acestor oameni sfinți sau dacă ar putea-o înțelege. Tocmai de aceea, oamenii sfințiți își duc viața smeriți și neștiuți, fiind deschiși doar spre [Dumnezeu](#). Dar cine se apropie de ei cu gând curat poate să înțeleagă foarte multe lucruri, desigur, în funcție de propriile posibilități sufletești.

Cea mai mare comoară a Sfântului Munte este prezența părinților care au ajuns la măsuri înalte ale rugăciunii. Acești părinți sunt lumini care ghidează drumul tuturor celor care vor să se lupte în duh și adevăr.

Ceea ce îi distinge în mod deosebit pe acești oameni este smerenia. Mi-aduc aminte că, pe vremea când eram încă student, m-am dus la un foarte mare părinte din [Sfântul Munte](#). În simplitatea tinereții mele și neavând altceva să-i spun, l-am întrebat:

– Părinte, știți că lumea spune cuvinte foarte frumoase despre sfinția voastră? Se zice că sunteți sfânt.

El a râs și mi-a arătat o cutie de conserve aruncată pe acolo. Era vară și, cum stăteam afară, cutia strălucea în lumina soarelui. Părintele mi-a spus:

– Dacă vezi cutia aceasta de departe, strălucește. Dar dacă te apropii, vezi că este doar o tinichea. Eh, cam așa este și cu mine.

K.I.: Foarte frumos spus.

M.A.: Să vă mai spun și altceva. Eram de față odată când un tată l-a adus pe fiul său, care era foarte bolnav, la un mare Părinte de la [Sfântul Munte](#). Copilul suferea de o boală care-i paraliza întreg trupul. I-am însoțit eu însumi până la chilia părintelui.

Când am ajuns acolo, tatăl l-a rugat pe părinte să mijlocească dinaintea lui [Dumnezeu](#), ca să i se însănătoșească copilul. Atunci, părintele a spus cu multă smerenie: „Vă doresc ca [Dumnezeu](#) și [Maica Domnului](#) să-l facă bine“. Nu a mai spus nimic altceva, lăsând restul pe seama rugăciunii sale personale, așa cum obișnuia să facă.

Între timp, copilul auzise că părintele avea să-l vindece printr-o minune. Cu imaginația lui de copil, își închipuise că în timpul întâlnirii cu părintele avea să se întâmple ceva miraculos și că se va vindeca dintr-odată. Dar când a văzut că venise momentul să plece și nu se întâmplase nimic, copilul l-a îmbrățișat pe părinte cu lacrimi în ochi și i-a spus plin de durere:

– Te rog, părinte, fă-mă bine înainte să plec.

Părintele s-a tulburat până în adâncul sufletului. I-a părut atât de rău pentru copil, încât a început să plângă și și-a ridicat ochii spre cer, spunând:

– Doamne, ce vină are copilul acesta că eu nu sunt bun de nimic și nu pot să-l fac bine?...

M-a impresionat atât de mult faptul că a pus neputința de a-l vindeca imediat pe copil pe seama propriei nimicnicii – el, care era un părinte atât de mare... Trebuie să vă spun că acel copil s-a făcut bine la puțină vreme după aceea.

Un mare părinte din [Sfântul Munte](#) a fost și [Teofilact](#) de la [Nea Skiti](#), care se afla sub ascultarea părintelui [Iosif Spileotul](#).

Am fost alături de părintele [Teofilact](#) până la ultima sa suflare, și așa m-am învrednicit să văd cum pleacă asemenea oameni din această lume.

Chiar dacă era orb și nu vedea nimic cu ochii trupești, vedea orice cu ochii sufletului. Ne spunea ce se întâmpla în biserică, precum și lucruri legate de fiecare dintre noi.

Cu zece minute înainte de a adormi – eram de față – strălucea de bucurie. L-am întrebat cum se simțea, iar el mi-a răspuns cu multă îndrăzneală: „Mă rog fără încetare“. Atunci, l-am întrebat: „Părinte, știți că peste puțină vreme se poate să plecați?“ „Știu“, mi-a răspuns el, „și aștept“. „Vă pare rău?“ El a râs la cuvintele mele și a spus: „De-atâția ani aștept clipa aceasta și tu mă întrebi dacă-mi pare rău...“

În continuare, i-am mai zis:

– Părinte, să vă aduceți aminte de noi când veți fi aproape de [Dumnezeu](#).

El a zâmbit și a răspuns:

– O să-mi aduc aminte de tine dacă o să îți aduci și tu aminte de mine la [sfânta Liturghie](#).

Zece minute mai târziu, a murit cu rugăciunea pe buze. Pe chipul său se puteau citi pacea și bucuria, făcându-ne să simțim că avem dinaintea noastră un atlet învingător, care tocmai primise premiul la care râvnise atât de mult.

K.I.: Ce lucru minunat...

Părinte [Atanasie](#), de la puținii părinți pe care i-am cunoscut – sfinția voastră ați cunoscut mulți –, mi-a rămas în suflet impresia că acești oameni erau, se bucurau și zâmbeau ca niște copii.

Îmi amintesc mereu cu emoție de întâlnirea mea cu **părintele** [Sofronie](#). Pe toată durata discuției cu el, care a durat cam două ore, am simțit nevoia să-l îmbrățișez, așa cum l-aș îmbrățișa pe băiețelul meu. Țineam mâinile sale într-ale mele și parcă atingeam mâinile unui copil de cinci-șase ani.

M.A.: Pot să spun că acesta este un fenomen aproape general, mai ales în [Sfântul Munte](#). Despre asemenea oameni zicem: „Acesta este un copilaș de optzeci de ani“. Ajungând la despătimire, părinții se eliberează de orice violențe și dobândesc simplitatea copiilor.

Chiar dacă omul nu are aplecare spre virtute, contactul cu oamenii sfințiți lucrează cu multă putere asupra lui. De aceea, consider că pentru mine a fost vital să-i cunosc pe acești oameni plini de [Duh Sfânt](#). Viața lor ar trebui să fie un țel pentru noi toți.

Pentru că am stat la [Nea Skiti](#), care se află în zona pustie a Sfântului Munte, am fost învrednicit să văd și să cunosc mulți părinți înduhovniciți, în a căror viață intervenea foarte des [Duhul Sfânt](#). Iată dovada faptului că [Dumnezeu](#) lucrează și astăzi prin oamenii simpli, curați, smeriți și disprețuiți de lume. Cred cu tărie că, prin legătura pe care o au cu [Dumnezeu](#), acești oameni ajută întreaga lume, putând, cu rugăciunile lor, schimba cursul Istoriei.

## **Convorbire cu Gheorgos Papazahos, asistent universitar la Facultatea de Medicină, Universitatea din Atena**

[Capitolul precedent](#)  
[Urmatorul capitol](#)

K.I.: Domnul Gheorgos [Papazahos](#) are să ne povestească un fapt deosebit, pe care l-a auzit de la un părinte.

G.P.: Odată m-am dus cu mai mulți prieteni la un mare părinte din [Sfântul Munte](#), care mai este încă în viață.

[Dumnezeu](#) a îngăduit să-l găsim. Deși înaintat în vârstă, era foarte vioi. Ne vorbea așa de frumos, încât nu mai voiam să plecăm de la el.

Când a început să se însereze, părintele mi-a spus:

– Domnule doctor, du-te acum să-l consulți pe [părintele Hristofor](#). [Părintele Hristofor](#) – îi pomenesc numele, pentru că deja a adormit în Domnul – trăia într-o colibă izolată din [Katunakia](#). În fața colibe, avea o curte de câțiva metri, unde l-am găsit șezând împreună cu un fiu duhovnicesc de-al său. I-am sărutat mâna și l-am întrebat:

– Ce vă supără, părinte?

– Eh, fiule. Am probleme cu inima.

– Câți ani aveți, părinte?

– Am trecut de nouăzeci.

În momentul acela, călugărul mai tânăr i-a spus părintelui Hristofor să intrăm cu toții înăuntru, ca să-l examinez, pentru că se înserase deja, iar eu urma după aceea să merg pe jos până la Danieliți. Când s-a ridicat, am observat că avea picioarele umflate. Aceasta însemna în mod evident că avea insuficiență cardiacă.

Călugărul mai tânăr a luat-o înainte și l-a ținut pe părintele de mâini, ca să-l ajute să urce scările și să intre în chilie. Eu eram în spate și îl sprijineam oarecum, împingându-l ușor de spate. Atunci, părintele s-a întors și mi-a spus:

– Ah, doctore... De-ai ști pe cine sprijini acum...

– Pe cine, părinte?

– Pe un pompier.

– Adică?

– Am venit la [Sfântul Munte](#) la 27 de ani. În lume, eram pompier. Pe atunci, pompierii nu urcau pe scări, cum fac acum, ca să stingă focul, ci urcau pe o frânghie. Stăteam atârnați și luptam cu flăcările, primejduindu-ne viața. Îți spun lucrurile acestea ca să știi că tânărul acela de douăzeci și șapte de ani, cu brațe puternice, este acum trupușorul pe care îl împingi dumneata să intre în chilie“.

După ce am intrat înăuntru, m-a întrebat:

– Cum te cheamă?

– Gheorghe.

A rămas foarte surprins la auzirea numelui meu. S-a întors brusc spre mine, m-a îmbrățișat și a început să mă sărute, plângând. Plângea încontinuu. Eu nu știam de ce plânge. Călugărul mai tânăr i-a spus la un moment dat părintelui: „Zi-i mai întâi domnului doctor de ce plângi; după aceea, să vorbești și despre sănătatea sfinției tale“. Părintele m-a invitat să stau jos.

M-am dus și m-am așezat pe o băncuță de lângă fereastra chilie. De la fereastra aceea, vedeam marea. Muntele era atât de abrupt, încât uitându-te în jos, vedeai direct marea. „Vezi marea?“, m-a întrebat el. „Da. O văd“.

„Ascultă, dar, ce am să-ți spun“. Și a început să povestească:

„Când am venit aici și m-am călugărit, aveam 27 de ani. Eram un psalt bun. Aveam o voce ca de clopot și, oriunde mă duceam, mă puneau protopsalt. Unul dintre motivele care m-au adus în [Sfântul Munte](#) a fost vocea mea. Voiam să Îi cânt lui [Dumnezeu](#) și să Îl preînălț. De fiecare dată când era vreo sărbătoare, pe mine mă puneau protopsalt.

Odată, de sărbătoarea Sfântului Gheorghe, am fost chemat la [Schitul Sfintei Ana](#) ca să cânt Priveghiul. Eu m-am gândit imediat că, după cum era obiceiul, aveau să mă pună protopsalt. Așa că m-am dus acolo cu acest gând.

Dar, odată ajuns la [Schit](#), am văzut că era altul protopsalt. M-am cam amărât. Într-un fel voiam să cânt eu, în alt fel acela. Așa că am început puțin câte puțin să mă enervez și să mă supăr. La un moment dat, eram atât de furios, încât mi-am aruncat cărțile în tolă, m-am ridicat și am plecat.

Am venit aici, la chilie, și m-am așezat exact unde ești dumneata acum. Cum stăteam eu acolo, la un moment dat, m-am pomenit jos, la mare. Era întuneric. Atunci, am auzit o barcă ce se apropia. Am ascultat sunetul pe care îl făceau vâslele. În barcă erau opt soldați și un comandant, care stătea în picioare. Când barca a ajuns la mal, mi-am dat seama că uniforme nu erau grecești.

M-am speriat și am dat să fug. Atunci, ofițerul mi-a strigat: «Nu fugi, așteaptă acolo!» Am așteptat, ofițerul a venit la mine, m-a luat de mână și m-a dus în barcă. Am protestat spunând că sunt un om bun, că am lăsat lumea și am venit la [Sfântul Munte](#) ca să-mi mântuiesc sufletul... Dar el nu mi-a mai spus absolut nimic.

Dintr-odată, barca s-a urnit din loc și s-a îndreptat spre malurile Schitului Sfânta Ana. Acolo, fără să-mi spună

nimeni nimic, m-au coborât din barcă, după care l-am auzit pe ofițer spunându-mi: «Du-te acum să cânti. Să cânti al doilea, al treilea, nu contează. Iar altădată, la sărbătoarea mea, nu vreau să mai fii egoist». Era [Sfântul Gheorghe](#)“.

Și [părintele Hristofor](#) a început din nou să plângă. După aceea, mi-a mai spus:

„Când mi-am revenit din această vedenie, eram pe aceeași băncuță pe care stai dumneata. Am înțeles pe dată că [Sfântul Gheorghe](#) îmi făcuse o vizită. M-am ridicat imediat, am pus cărțile înapoi în tolă, am ieșit din chilie și am alergat ca un nebun ca să apuc să ajung la [Schit](#) înainte să se termine slujba. Și, cu adevărat, am ajuns destul de devreme.

Am intrat în biserică, le-am făcut tuturor metanie și le-am cerut să mă ierte pentru egoismul meu de mai înainte“.

[Părintele Hristofor](#) plângea; plângeam și eu cu el... atât de emoționant era momentul acela...

K.I.: Cu adevărat, așa este.

G.P.: [Părintele Hristofor](#) și-a încheiat povestirea cu aceste cuvinte: „Vezi pereții? I-am învățat pe ucenicii mei să-i picteze numai cu [Sfântul Gheorghe](#)“.

Mai târziu, am aflat că [părintele Hristofor](#) se dusesse deja la Domnul. A fost, cu adevărat, un om sfânt, gata oricând să zboare din chilie și direct spre cer.

K.I.: Domnule [Papazahos](#), știu că ați mai cunoscut un mare părinte din [Sfântul Munte](#). Vă rog să ne iertați foamea duhovnicească și să ne povestiți și nouă despre acest părinte.

G.P.: În chilie acestui părinte se face rugăciunea minții de la ora șase după-amiază până la douăsprezece noaptea. Lucrul acesta mi-a fost mărturisit de el însuși când am fost să-l văd.

La un moment dat l-am întrebat:

– Părinte, știu că rugăciunea inimii este o adevărată știință. Cu toate acestea, aș dori să vă întreb ceva, chiar dacă este un lucru naiv. Iertați-mă.

– Da. Întreabă-mă ce vrei.

– Este un lucru binecuvântat să am în buzunarul bluzei albe de la serviciu niște mătănii (albe și ele, ca să nu se observe), iar când merg cu ceilalți doctori pe la bolnavi pentru vizita medicală de fiecare zi, fără să știe doctorii de lângă mine, să spun de câteva ori „Doamne Iisuse Hristoase, miluiește-l pe robul Tău...“, robul lui [Hristos](#) fiind următorul bolnav care așteaptă să fie consultat? Este un lucru binecuvântat sau este o parodie a rugăciunii inimii, care, în realitate, se face trecând prin anumite stadii, după o pregătire corespunzătoare, și durează câteva ore?

Atunci, părintele s-a ridicat iute de pe locul său, m-a privit cu multă insistență și mi-a strigat:

– Ce spui, bre? Este binecuvântarea lui [Dumnezeu](#). Să faci lucrul acesta în continuare. Și seara să te rogi mult. Jumătate de șirag de mătănii de-ale dumitale valorează mai mult decât șase ore de [rugăciune](#) de-ale noastre. Dar să fie șirag de o sută de bobite, nu din acela mic.

Părintele ne-a explicat că rugăciunea inimii este completă pentru că este alcătuită din două părți. Prima parte reprezintă chemarea numelui lui [Dumnezeu](#), „Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui [Dumnezeu](#)“, care este o doxologie, prin care [Hristos](#) e recunoscut ca Domn și ca Fiul al lui [Dumnezeu](#). Cea de-a doua parte este rugăciunea propriu-zisă: „miluiește-mă pe mine, păcătosul“. A doua parte trebuie rostită diferit față de prima. Prima parte trebuie rostită rar, în stil doxologic, iar cea de-a doua parte o spunem ca pe un plâns. Cuvintele „miluiește-mă pe mine, păcătosul“ trebuie rostite cu intensitate, implorându-L pe [Dumnezeu](#), pentru ca El să ne poată trimite lacrimi. Dacă ne curg lacrimi din ochi, este semn că suntem cercetați de harul sfânt. Atunci, chiar să nu ținem mătăniile în mână, ajungem să comunicăm cu [Dumnezeu](#).

## PĂRINȚII PORFIRIE, IACOV TSALIKIS ȘI PAISIE

### Convorbire cu Stavros Balogiannis, profesor de psihologie și teologie la Universitatea din Salonic

[Capitolul precedent](#)  
[Urmatorul capitol](#)

K.I.: [Sfinții Părinți](#) sunt acele spirite luminoase ale Ortodoxiei, care au fost dăruite de [Dumnezeu](#) cu numeroase harisme, în urma unei îndelungate lupte de curățire. Au primit iluminarea sfântă, pe care o folosesc spre binele Bisericii, prin păstoriarea poporului lui [Dumnezeu](#), pe care îl îndrumă spre mântuire. Ei reprezintă

pentru noi toți exemple de urmat pe calea desăvârșirii.

Domnule Balogiannis, oferiți-ne mărturia dumneavoastră referitoare la părinții pe care i-ați cunoscut.

S.B.: Așa cum deja ați spus, Părinții sunt manifestarea iubirii vii a lui [Hristos](#) pe pământ. Ei sunt icoane a ceea ce poate omul ajunge prin harul lui [Dumnezeu](#). Prin ei, putem să înțelegem că omul are posibilitatea de a gusta veșnicia încă din această viață și de a trăi în lumina și în slava lui [Dumnezeu](#).

Cu adevărat, am fost binecuvântat să cunosc mai mulți părinți sfințiți, printre care [părintele Porfirie](#), [părintele Iacov](#) și [părintele Paisie](#) de la [Sfântul Munte](#).

K.I.: Părinți deosebit de importanți...

S.B.: Așa este. Cred că pentru noi toți a fost o mare binecuvântare să avem parte în timpurile noastre de asemenea părinți.

K.I.: Fără îndoială. Să începem cu [părintele Porfirie](#). Ce amintiri vă leagă de el?

S.B.: [Părintele Porfirie](#) avea marele dar al cunoașterii inimilor. Vedeă în inima și în sufletul fiecăruia. Omul era pentru el o carte deschisă sau un vas transparent. Putea să distingă orice ascunziș al sufletului.

În paralel, avea și cunoașterea omenească. Putea, de exemplu, vorbi despre medicină ca un profesor universitar. Cunoștea cele mai subtile funcții ale organismului omenesc. De asemenea, putea să analizeze psihicul omului ca cel mai mare dintre psihiatri. În plus, vedeă și citea paginile unor cărți pe care nu pusese niciodată mâna.

K.I.: Deși nu era școlit.

S.B.: Avea înțelepciunea și știința dumnezeiască. Am avut posibilitatea să văd lucrul acesta cu ochii mei.

Cunoștea și analiza lucrurile din toate punctele de vedere.

K.I.: Se aseamnă cu Apostolii, după ce a pogorât **Duhul Sfânt** asupra lor.

S.B.: Întocmai. Dar ceea ce m-a impresionat cel mai mult a fost cunoașterea profunzimilor sufletului.

K.I.: Să explicăm puțin lucrul acesta, domnule Balogiannis.

S.B.: Știa tot ce se petrecea în inimile oamenilor.

K.I.: Ce anume? Evenimente din trecut, prezent și viitor?

S.B.: Putea să vadă viața oamenilor de până atunci. Îmi aduc aminte de cazul unui tânăr bolnav de diabet, care a cerut binecuvântarea părintelui. M-a impresionat mult felul cum părintele a început să-i povestească tânărului întâmplări din viața lui, pe care el nu putea să le accepte. Mult mai târziu, însă, a trecut pe la cabinetul meu și mi-a spus: „Știți, ceea ce-mi zicea odată [părintele Porfirie](#) s-a dovedit că era adevărat“.

De asemenea, odată s-a întâmplat un lucru pe care, dacă nu îl trăiești tu însuși, sigur nu-l poți accepta, din pricina rațiunii.

Era vorba despre un om din America ce a venit la [părintele Porfirie](#) și i-a spus că a ajuns la concluzia că nu există [Dumnezeu](#). [Părintele Porfirie](#) nu a avut o reacție de opoziție. A spus doar: „Ai cumpărat de curând o proprietate în California, nu-i așa?“ „Da. Este adevărat“. „Când o să te întorci în America, să cauți în partea de est a terenului, acolo unde este izvorul, și la 11/2 - 2m vei găsi niște monede spaniole de aur și un vas de lut. Du-te mai întâi și fă ce ți-am spus, iar după aceea, să vii să mai discutăm despre [Dumnezeu](#)“. Omul acela s-a întors în America. La puțină vreme, și-a adus aminte de cuvintele părintelui Porfirie și a săpat în locul indicat, găsind monezile. Numărul și cronologia lor erau exact așa cum îi spusese [părintele Porfirie](#). S-a cutremurat.

K.I.: Și noi ne cutremurăm când auzim asemenea lucruri.

S.B.: În vara următoare, omul acela s-a dus din nou la [părintele Porfirie](#), care i-a spus: „Fiule, tu nu știi ce se află în pământul tău. Se poate să știi ce se află în cer?“

K.I.: Așa este.

S.B.: Omul acela a crezut de atunci cu adevărat. A renăscut duhovnicește, iar acum trăiește o viață responsabilă și este unul dintre membrii activi ai Bisericii din America.

Mai sunt multe întâmplări ca aceasta...

K.I.: De fiecare dată când auzim asemenea lucruri, suntem cutremurați și Îi dăm slavă lui [Dumnezeu](#). Îl slăvim pe Cel Preaînalt pentru darurile pe care le revarsă asupra noastră.

S.B.: Vreau să vă spun că nici o discuție nu poate să valoreze cât experiența avută în preajma unor asemenea părinți, pentru că nu este vorba numai de cuvinte. Cel mai pregnant fenomen este simțământul prezenței Duhului Sfânt, Care lucrează în inima părinților sfințiți.

K.I.: Este vorba despre arderea inimii, ca atunci când Domnul S-a arătat ucenicilor Săi pe drumul spre Emaus<sup>77</sup>(Luca 24, 32 [n.t.]).

S.B.: Așa este. Omul care a avut o asemenea experiență păstrează pentru multă vreme în inima sa simțământul bucuriei, al seninătății și al plinirii.

Simți că întreaga înțelepciune omenească este o naivitate pe lângă înțelepciunea lui [Dumnezeu](#). Cât de neînțelept devine înțeleptul dinaintea măreției slavei Creatorului...

K.I.: Într-adevăr. Mi-ai amintit de cuvintele lui Heraclit78(filosof grec antic (c.544-c.483 î.Hr.) ce susținea că schimbarea și conflictele sunt condiții naturale ale Universului [n.t.]), care spunea că omul este o maimuță dinaintea divinității. Și, cu adevărat, dinaintea acestei măreții, nu poți să te simți decât grosolan și necioplit.

S.B.: Exact. În asemenea cazuri, omul simte cât de perisabilă este cunoașterea omenească, ce se retrage în fața legăturii tainice dintre om și [Dumnezeu](#).

K.I.: Domnule Balogiannis, mai doriți să adăugați ceva în legătură cu [părintele Porfirie](#)?

S.B.: Sunt atât de multe lucruri de spus despre trăirea interioară declanșată de simpla vedere a părintelui Porfirie, despre liniștea pe care o răspândea în jur, despre simplitatea incredibilă, despre viața curată și despre înțelepciunea sa sfântă.

K.I.: Era un copil al Împărăției Cerurilor.

S.B.: Așa este. Acest copil avea înțelepciunea cea peste fire. Îmi aduc aminte odată că sănătatea sa avusese mult de suferit în urma unei injecții cu cortizon care i se administrase. Părintele ne-a povestit cum acționează cortizonul la nivel celular și cum îi influențează enzimele și hipofiza. Descria toate aceste lucruri cu știința unui endocrinolog.

K.I.: Să povestim câte ceva și despre [părintele Iacov Tsalikis](#). Și el era un copil adevărat al lui [Dumnezeu](#).

S.B.: Întocmai. [Părintele Iacov](#) era întruparea sfințeniei, a simplității și a curăției. Viața lui se desfășura mai ales în cer.

Avea trăsături de înger. De mic copil, așa cum el însuși mi-a povestit, și-a dăruit inima lui [Dumnezeu](#). Ducea o viață simplă, de nevoință duhovnicească. Pe oamenii care veneau în contact cu el părea că-i cunoștea din totdeauna. Își deschidea inima dinaintea fiecărui credincios, scoțând de acolo apa vie a sfințeniei, cu naturalețe și simplitate. Chiar dacă era omul rugăciunii, înțelegea perfect problemele celor care veneau la el.

K.I.: Era omul rugăciunii neîntrerupte.

S.B.: Da. Așa este. Bucuria lui cea mare era să se roage pentru toți oamenii, fără încetare. Fiecărui om pe care îl întâlnea prima dată, îi spunea: „Hai să-ți citesc o [rugăciune](#)“. Rugăciunea izvora din inima sa. Cât timp am fost în preajma sa, aveam senzația că mă aflu dinaintea unui înger.

De mic copil, a pornit cu hotărâre pe drumul spre cer. Părinții săi erau oameni foarte evlavioși, mai ales tatăl său. Ei l-au învățat cucernicia și dragostea față de [Dumnezeu](#), dar și frumusețea călugăriei. Aș putea spune că ducea o viață pustnicească. Chiar dacă venea în contact cu mulți oameni, avea în el trăirea pustiei și a legăturii depline cu [Dumnezeu](#). Viețuia alături de [Creator](#) și, 2 în același timp, oferea oamenilor, cu multă simplitate, dragostea, înțelepciunea și toate darurile Duhului cu care era înzestrat. Era un părinte purtător de [Dumnezeu](#). În cuvintele pe care le rostea, simțea înțelepciunea sfântă.

K.I.: Comunica și cu sfinții. Mai ales cu [Sfântul David](#), de la mănăstirea unde stătea, și cu [Sfântul Ioan Rusul](#).

S.B.: Da. Și cu [Sfântul Haralambie](#). Vorbea cu sfinții și despre sfinți cu aceeași familiaritate cu care vorbesc membrii unei familii între ei. Trăia printre sfinți și avea cu ei o puternică legătură.

K.I.: Le cerea diferite lucruri, așa cum ai cere de la un prieten.

S.B.: Exact. Așa cum cere copilul de la tatăl său sau fratele cel mic de la fratele cel mare. Stătea dinaintea icoanelor și cerea diferite lucruri, cu certitudinea că va fi ascultat și că sfântul din icoană va face după dorința inimii sale.

K.I.: Iar sfinții îi răspundeau.

S.B.: Da. Îi răspundeau. El credea că sfinții constituie pentru noi toți exemple de urmat și avea dreptate. Avea adânc înțipărit în inimă faptul că oamenii trebuie să pășească pe urmele sfinților, din copilărie și până la moarte. O iubea foarte mult pe [Maica Domnului](#). Cunoștea inimile la fel de bine ca [părintele Porfirie](#) și vorbea direct. Îți spunea tot ce se afla în inima ta.

K.I.: Din câte spunea [părintele Porfirie](#), [părintele Iacov](#) Tsalikis avea puterea de a alunga demonii.

S.B.: Da. Putea, de asemenea, să spună celor care veneau la el diferite lucruri despre viața lor. Zicea: „Ai grijă aici“ sau „Ai grijă dincolo“, „Fii mai atent în cutare problemă“... Iar oamenii plecau de la el foarte mulțumiți și mai veneau să-l vadă și cu alte ocazii.

Am cunoscut mulți preoți, mai ales din **Salonic**, cărora [părintele Iacov](#) le era duhovnic. Oamenii aceștia ziceau că părintele le odihnea sufletele și că se foloseau foarte mult în urma discuțiilor cu el.

K.I.: Să vorbim și despre părintele [Paisie](#), care a fost, în egală măsură, un reper foarte important al Ortodoxiei. Cred că toți aceștia trei vor fi recunoscuți oficial ca sfinți de către Biserică, dar nu numai ei, ci și alții, precum

[părintele Dimitrie Gagastathis](#), [părintele Filothei Zervakos](#) sau [părintele Sofronie](#), care a trăit la Essex, în Anglia. Să discutăm puțin despre părintele [Paisie](#), așa cum l-ați cunoscut dumneavoastră.

S.B.: Sunt foarte multe de povestit. O să vă prezint doar două fapte mai deosebite.

Mai întâi și-ntâi, părintele [Paisie](#) era foarte prudent. Nu vorbea despre viața sa, decât în foarte puține cazuri. Era omul rugăciunii profunde și neîntrerupte. Deși era pustnic, tot timpul se afla aproape de cei care aveau nevoie de el. Sute de oameni se duceau în fiecare zi la [Sfântul Munte](#) ca să-i ceară binecuvântarea.

K.I.: Din câte știu, primea 400-500 de oameni în fiecare zi.

S.B.: Imaginați-vă că din Uranupoli<sup>79</sup>(Oraș aflat la granița cu [Sfântul Munte](#) [n.t.]) pleca câte un vapor întreg spre părintele [Paisie](#), iar când se ducea în Salonic, veneau la el oameni din toată [Grecia](#). Se poate să fi primit și 1000 de oameni într-o singură zi.

Desigur, durerea sa era faptul că oamenii nu veneau la el să discute aspecte duhovnicești. Veneau mai ales să-și afle odihnă, fiind neliniștiți sufletește din pricina problemelor personale. Cele mai multe din necazurile oamenilor se refereau la boli sufletești și la cancer. De asemenea, predominau problemele legate de divorțuri, de disoluția familiei și de îndepărtarea copiilor de acoperișul părintesc. Puțini erau cei care se apropiau de el ca să vorbească pe teme duhovnicești. Iar când se întâmpla așa ceva, părintele se entuziasma și se bucura ca un copil mic. Îmi aduc aminte că odată mi-a spus că în vreme ce se ruga, a simțit în jurul său că totul se transforma în lumină puternică. „Toate s-au făcut strălucitoare, parcă erau din aur“. Mi-a spus el.

K.I.: Era prezența luminii necreate.

S.B.: Da. Înainte de a se întâmpla lucrul acesta, se rugase, însă nu știu pentru câtă vreme. Părintele nu-și mai dădea seama dacă era zi sau noapte sau dacă trecuseră două sau trei zile. Când și-a revenit, și-a dat seama cât de nefericiți sunt oamenii care nu trăiesc într-o asemenea stare.

K.I.: A gustat Raiul.

S.B.: Da. Iată ce a zis părintele: „Acum ce am de făcut? Ce fac și animalele necuvântătoare. Trebuie să mă scol, să mă mânc, să mă duc să mă spăl... Dar starea aceea este scopul pentru care ne-am născut“. Trăia cu sentimentul că o mai mare binecuvântare nu putea să existe. Era pregustarea luminii slavei lui [Dumnezeu](#).

K.I.: A venit la el Însuși [Dumnezeu](#).

S.B.: Exact. A văzut lumina necreată. S-a împărtășit din energiile dumnezeiești, în spațiul slavei lui [Dumnezeu](#). Spunea aceste cuvinte lăcrimând și strălucind cu toată ființa.

K.I.: Da. Pentru că a trăit prezența lui [Dumnezeu](#) cu foarte mare intensitate.

S.B.: Odată, aflându-se undeva, pe lângă pustia Sfântului Munte, era obosit și rămăsese fără apă. Atunci, a văzut-o pe [Maica Domnului](#), care i-a dat să bea. Iată cuvintele părintelui: „Cât de frumoasă și de bună este Maica lui [Dumnezeu](#)! Nici cea mai bună mamă nu are frumusețea și bunătatea sufletească a Preasfintei Născătoare de [Dumnezeu](#)“. Părintele ținea tot timpul [icoana Maicii Domnului](#) în preajmă.

K.I.: Într-o anumită carte, i-a descris înfățișarea.

S.B.: Da. De asemenea, a descris și chipul Domnului. Unei pictorițe de la [Mănăstirea Sfântului Ioan Teologul](#) din Suroti i-a spus cum să-L zugrăvească pe [Iisus Hristos](#), după cum Îl văzuse el însuși. Domnul are față alungită, cu o frumusețe și o lumină deosebită pe chip.

Alt lucru care m-a impresionat în mod deosebit la părintele [Paisie](#) a fost dragostea sa față de părinții de la [Sfântul Munte](#). Încerca să identifice figurile sfințite pe care lumea nu le cunoștea. De fiecare dată, îmi spunea. „Am mai cunoscut un părinte... un suflet sfânt“.

Odată, la [Sfântul Munte](#) era iarnă și ninsese. Părintele stătea în genunchi și se ruga. În chilie nu era foc, iar ușa și ferestrele erau deschise. Când a terminat rugăciunea, i-am spus: „Părinte, să vă aprind focul și să vă aduc ceva să vă acoperiți“. „Ce? Foc? Sfinții Patruzeci de Mucenici aveau foc în lac? Aveau cu ce se acoperi? Cine sunt eu ca să am foc și cuverturi?“

K.I.: Trăia astfel pe o asemenea vreme?

S.B.: Da, da. Și tot timpul încerca să descopere alți și alți părinți sfințiți, pe care nimeni nu-i cunoștea.

K.I.: A scris și o carte referitoare la acele fapte minunate ale lui [Dumnezeu](#).

S.B.: Da, dar nu este exhaustivă. Sunt atâția alți părinți necunoscuți...

K.I.: Desigur.

S.B.: Toți părinții de la [Sfântul Munte](#) îl iubeau, mai ales părinții curați cu inima.

K.I.: Aceștia au dobândit inimă de prunc. Dacă nu ajungem să fim precum copiii, nu vom intra în Împărăția lui [Dumnezeu](#).

S.B.: Părintele [Paisie](#) avea o virtute unică: se bucura de o asemenea memorie, încât își putea aminti și cele mai

mici amănunte despre oameni și despre întâmplări de demult. Dădea mereu exemple foarte vii și tangibile. De multe ori, spunea pilde legate de fapte ce aveau să se petreacă în viitor.

K.I.: Să dea Domnul ca spusele părintelui legate de [Constantinopol](#) și de Asia Mică, dar și de Cipru, să devină realitate cât mai curând.

S.B.: Părintele avea o puternică conștiință națională. Iubea foarte mult [Grecia](#) și elenismul și se ruga mereu pentru rezolvarea problemelor naționale ale grecilor. Am înțeles că avea de gând să repete lucrarea măreață a Sfântului Cosma Etolul: în momente grele pentru [Grecia](#), i-a spus părintelui [Grigorie](#) că voia să meargă prin toată țara, să întărească poporul în credință și în dragostea față de elenism.

Odată, când relațiile eleno-turce parcurgeau o perioadă de criză acută, părintele [Paisie](#) a cerut o rulotă, ca să poată merge prin [Grecia](#) din sat în sat, să-i îmbărbăteze pe greci și să-i întărească în credință.

## PĂRINTELE SOFRONIE SAHAROV DE LA ESSEX

### Convorbire cu Arhimandritul Zaharia, Ieromonah al Mănăstirii din Essex închinată Cinstului Înaintemergător al Domnului

#### PARTEA I

##### [Capitolul precedent](#) [Urmatorul capitol](#)

K.I.: În cele ce urmează, vom vorbi despre Mănăstirea Patriarhală a Cinstului Înaintemergător al Domnului de la Essex, [Anglia](#), și despre de-a pururi pomenitul părinte [Sofronie Saharov](#). Avem bucuria prezenței alături de noi a ieromonahului [Zaharia](#), care a fost apropiat părintelui [Sofronie](#). Sfinția sa a tradus cărțile Îl vom vedea pe [Dumnezeu](#) precum este și Despre [rugăciune](#). Trăiește de mulți ani la Essex, în [Anglia](#), și slujește mănăstirea, contribuind la lucrarea de mântuire a Bisericii.

Părinte [Zaharia](#), să începem cu părintele [Sofronie](#), care a fost o figură aparte a Ortodoxiei contemporane. El este omul care a adus duhul Ortodoxiei în lumea occidentală, începând de la cartea [Sfântul Siluan](#), la care s-au adăugat și altele, traduse în foarte multe limbi europene.

Odată, mă aflu pe vârful Alpilor, la casa lui [Nietzsche](#), și a venit la mine o doamnă ca să-mi spună că citește cartea despre [Sfântul Siluan](#). Era o scriitoare elvețiancă. Cred că a te afla într-un loc străin de [Ortodoxie](#) și a veni la tine cineva din acea lume să-ți vorbească despre [Sfântul Siluan](#) este un lucru foarte important. Este ca un semn.

Vă rog să ne vorbiți despre personalitatea părintelui [Sofronie](#).

Arh.Z.: Îmi este greu să vorbesc despre părintele [Sofronie](#), pentru că nu pot să exprim prin cuvinte ceea ce ar fi de spus. Am trăit în apropierea sa aproximativ 27 de ani, dar niciodată nu am ajuns să mă obișnuiesc cu el, în sensul de a-l considera un om obișnuit. Fiecare contact pe care îl aveam cu el era pentru mine un adevărat eveniment – un eveniment nou –, chiar dacă viața sa exterioară era foarte simplă. Ceea ce mă impresiona în mod deosebit la părintele [Sofronie](#) era felul în care vorbea și puterea rugăciunii rostite de el. Dar, mai ales, profunzimea spuselor sale. Când mă duceam să-l văd (la amiază, la miezul nopții sau dimineața), îl găseam uneori dormind într-un fotoliu. Se trezea, iar eu îi spuneam: „Am cutare problemă. Ce să fac?” Atunci, el îmi dădea imediat câteva sfaturi, care știam că veneau din cealaltă lume. Lucrul acesta mă uimea mai mult decât orice altceva.

În privința vieții exterioare, trăia alături de noi ca un om simplu și ca un adevărat frate al nostru. Niciodată nu mi s-a adresat prin cuvinte ca „fiule”, „măi copile” sau altele asemenea. Ne trata ca pe egali săi, cu foarte mare respect. Eu eram acolo unul dintre cei mai tineri.

K.I.: Lucrul acesta vădește subtilitatea spiritului său.

Arh.Z.: Părintele avea caracter și temperament artistic. De multe ori spunea: „Pentru a fi creștin, omul trebuie să aibă spirit artistic. Adică așa cum artistul este dedicat zi și noapte obiectului artei sale, încercând să exprime prin el desăvârșirea, la fel și creștinul adevărat este dedicat unei singure idei. El se preocupă de felul cum se va prezenta dinaintea Dumnezeului celui viu, încercând să devină din ce în ce mai pregătit pentru întâlnirea cu Creatorul”.

K.I.: Este vorba de ilustrarea cuvintelor: Fiți, dar, voi desăvârșiți, precum Tatăl vostru Cel ceresc desăvârșit este <sup>80</sup>(Matei 5, 48 [n.t.]).

Arh.Z.: Da. Mereu îmi spunea că „toate artele încearcă să exprime desăvârșirea și să răpească o parte din veșnicie, dar nu reușesc, iar în sufletul omului rămâne un gol, pentru că desăvârșirea și veșnicia nu pot fi răpite cu mijloace omenești, prin simpla oferire a sinelui artistului către ceilalți oameni“.

K.I.: Răpirea veșniciei se face numai prin energiile necreate ale lui [Dumnezeu](#), despre care vorbea adesea părintele [Sofronie](#).

Dacă tot vorbim despre artă, să spunem faptul că părintele [Sofronie](#) era pictor de icoane. La mănăstirea dvs. a realizat o pictură unică, într-un stil propriu. Pentru mine, vederea icoanelor pictate de părintele [Sofronie](#) a fost o experiență cutremurătoare.

Arh.Z.: Se pare că prin pictură dorea să redea aceleași idei exprimate în cărțile sale legate de înțelesul ipostasului omenesc și al persoanei. Prefera cuvântul „ipostas“, deoarece el exprimă mai bine ceea ce voia el să spună. Cine privește icoanele zugrăvite la noi în biserică și la trapeză poate vedea profunzimea exprimată pe chipurile oamenilor, povenită din abisurile inimii, care cuprind în ele întregul sine al omului, atât prin latura dumnezeiască, cât și prin cea omenească.

K.I.: Cu alte cuvinte, încerca să îl redea pe Hristosul din noi. Și reușea lucrul acesta într-un mod uimitor.

Arh.Z.: Da. Părintele exprima aceleași idei și în cărțile sale. Cei care sunt interesați de acest subiect pot citi ceea ce părintele [Sofronie](#) a scris.

Nu este ușor să vorbim despre părintele [Sofronie](#). Să mă iertați, pentru că nu știu cum să mă exprim. Părintele avea o mare sete de [Dumnezeu](#). Și se căia tot timpul pentru faptul că în tinerețe apucase pe drumuri rătăcite.

K.I.: Se apropiase de religiile orientale?

Arh.Z.: Da. Avea un asemenea dor de [Dumnezeu](#), încât și carnea sa îl simțea.

K.I.: Uimitor. În cărțile sale este evidentă această iubire a sa pentru [Dumnezeu](#). Din ceea ce a scris, se simte că pătimea ca [Iisus](#) pe [Cruce](#), ca să ajungă să-L cunoască pe Dumnezeu cel viu. Cuvintele Eu sunt Cel ce sunt<sup>81</sup>(Ieșirea 3, 14 [n.t.]) îi aprindeau sufletul.

Arh.Z.: Atunci când prin aceste cuvinte din Cartea Ieșirii i s-a descoperit că Dumnezeu absolut și necuprins este personal, viața i s-a schimbat radical, iar el a renăscut sufletește.

K.I.: A fost momentul în care s-a îndepărtat de religiile abstracte ale Orientului.

Arh.Z.: Și a încetat să-i mai slujească pe dumnezeii filosofilor, după spusele sale.

K.I.: Așa este. Părinte [Zaharia](#), dacă tot am vorbit despre legătura dintre artă și cele sfinte, permiteți-mi să-l pomenesc aici pe [părintele Porfirie](#), care atunci când l-am cunoscut mi-a spus ceva asemănător. A aflat că scriu poezie și mi-a zis: „Sfinții nu sunt oare poeți? Imaginează-ți-i pe apostoli și pe [Hristos](#) în [Tiberiada](#), la marea Galileii. Există ceva mai poetic decât să-i vezi urcând pe munte sau mergând pe malul mării sau călătorind în corabie? Aceasta este poezie“. Și a mai adăugat: „[Dumnezeu](#) nu vrea alături de el oameni grosolani. Vrea oameni subtili, așa cum sunt poeții și artiștii“. Punctul acesta de vedere coincide cu ceea ce am spus mai înainte despre părintele [Sofronie](#).

Arh.Z.: Desigur. [Dumnezeu](#) cere mai întâi de toate o inimă zdrobită. Numai inima zdrobită predispune omul la acceptarea poruncilor lui [Dumnezeu](#) ca legi de viață. Părintele mai spunea: „Cea mai mare poezie și creație fără sfârșit este rugăciunea. Prin rugăciunea personală adresată lui [Dumnezeu](#), omul colaborează cu Creatorul pentru reînvierea în inima sa a chipului și a asemănării lui [Dumnezeu](#), care s-au întunecat prin cădere și prin păcat“.

Aceasta era pentru el cea mai de seamă poezie, prin care omul ajunge [dumnezeu](#) după har.

K.I.: Părinte [Zaharia](#), câte ore pe zi lucra părintele [Sofronie](#)? Sfinția voastră l-ați cunoscut când era deja înaintat în vârstă, deși i-ați fost alături timp de 27 de ani.

Arh.Z.: Când l-am cunoscut, avea cam 70 de ani. A murit la aproape 97.

Era tot timpul ocupat cu problemele de zi cu zi ale fraților, cu construcția mănăstirii... De asemenea, veneau la el o mulțime de închinători. Până la 75 de ani, a lucrat și cu brațele. După ce n-a mai putut munci, a început să fie, după cuvântul său, „avocat al oamenilor dinaintea lui [Dumnezeu](#)“.

K.I.: Foarte frumos spus.

Arh.Z.: Încerca să-i ajute pe oameni să-și găsească drumul corect în viață.

K.I.: Am vorbit mai înainte despre [rugăciune](#). Știu că ați tradus cartea sa Despre [rugăciune](#) în limba aspră a Bisericii, care nu este limba populară, și nici cea veche, ci o limbă aparte.

Arh.Z.: El însuși a învățat greaca prin 1925, când s-a dus la [Sfântul Munte](#). A învățat-o foarte bine, imediat ce i s-a cerut lucrul acesta, pentru că monahii de la Mănăstirea rusească a Sfântului Pantelimon aveau nevoie de vorbitori de limbă greacă, pentru relațiile cu lumea din afară și cu celelalte mănăstiri. Părintele s-a rugat să i se dea puterea să ajungă să cunoască atât de bine greaca, încât atunci când se va ruga în această limbă, să nu o

simtă ca pe o limbă străină. Iar [Dumnezeu](#) i-a împlinit cererea. Părintele zicea: „Când slujesc în greacă, nu simt niciodată că este pentru mine o limbă străină“.

K.I.: Atât de bine a ajuns să o cunoască.

Arh.Z.: Parcă era făcut anume pentru ea...

K.I.: Ca și cum ar fi fost limba sa maternă.

Arh.Z.: Da. Și vorbea mai degrabă în limba bisericească, așa cum dumneavoastră înșivă ați putut constata.

K.I.: Da. Desigur.

Arh.Z.: Considera că limba populară nu poate servi pe de-a întregul ca mijloc de exprimare al teologiei noastre. Prefera limba Sfinților Părinți. Pentru că, așa cum afirmă într-o lucrare de-a sa nepublicată, referindu-se la Sfânta Treime: „În vremea aceea, grecii au depășit hotarele înțelegerii omenești în ceea ce privește cultura limbii“.

K.I.: Părinte [Zaharia](#), bănuiesc că la traducerea cărții Despre [rugăciune](#) ați colaborat cu părintele [Sofronie](#).

Arh.Z.: La Despre [rugăciune](#) foarte puțin, pentru că era deja foarte bolnav. Dar când am tradus cartea Îl vom vedea pe [Dumnezeu](#) precum este, a verificat fiecare pagină.

K.I.: Povestiți-ne despre această colaborare și despre felul cum verifica traducerea. Ce vă spunea? Cum voia să iasă lucrurile?

Arh.Z.: Părintele cântărea fiecare cuvânt în parte. Spunea: „Cuvântul omului este după chipul cuvântului lui [Dumnezeu](#) și trebuie mereu să găsim cuvântul cel mai potrivit, ca să nu pierdem cuvântul veșnic“. Mereu se afla în căutarea cuvântului potrivit, atât în dicționare, cât și prin [rugăciune](#). Când eram în impas, se ducea să se roage, iar cuvântul potrivit era atunci revelat lui însuși sau vreunui colaborator de-al său.

K.I.: În felul acesta exprima cât mai bine cu putință ceea ce voia să spună.

Arh.Z.: Da. Sunt sigur că mai există greșeli, dar acestea provin de la mine, pentru că sunt desprins de mediul vorbitor de limbă greacă de 30 de ani.

K.I.: Cu toate acestea, traducerile pe care le-ați realizat sunt uimitoare; aș putea spune, chiar unice. Eu am citit aproape toate cărțile părintelui [Sofronie](#), iar Îl vom vedea pe [Dumnezeu](#) precum este mi se pare una dintre cele mai tulburătoare scrieri ale secolului nostru. Și nu folosesc cuvinte mari. Așa am simțit eu. Am citit de două-trei ori fiecare carte și consider că sunt printre cele mai bune din epoca în care trăim. Am citit multe alte cărți, printre care și filosofie. Dar acestea te poartă până la cer.

Arh.Z.: În cazul unora din temele despre care scrie părintele [Sofronie](#), a fost nevoie până la el să treacă multe veacuri ca să le vedem abordate. Unele aspecte din cele cu care se ocupă părintele [Sofronie](#) pot fi citite și la [Sfinții Părinți](#), dar sunt și destule lucruri originale. De exemplu: despre persoană, despre lumina necreată, despre diferitele teorii legate de lumina necreată, despre rugăciunea Domnului de pe Getsimani – cum o înțelegea și cum o trăia el însuși –, despre har și despre pomenirea morții (n-am găsit nicăieri la [Sfinții Părinți](#) o asemenea exprimare legată de acest fenomen, ca la părintele [Sofronie](#)).

K.I.: El a atins înălțimile ce se află dincolo de înțelegerea omenească.

Arh.Z.: Să mă iertați, căci poate părea mândrie ce am să spun, dar lucrul acesta poate fi verificat de oricine.

K.I.: Firește că poate fi verificat. Să vă mai spun ceva: anumite exprimări din Sfânta Scriptură, ce ascund adevăruri sfinte, te fac să zici: „Dar eu de ce nu văd astfel lucrurile?“ Ai sentimentul, așa cum bine spunea un coleg de-al meu, profesor universitar, că acele cuvinte nu sunt scrise de mână omenească. Au fost inspirate de [Dumnezeu](#).

Arh.Z.: Da. De altfel, Domnul a fost, este și va fi Același totdeauna, după cum Biserica noastră este de-a pururi apostolică. [Dumnezeu](#) Se revelează oamenilor Săi din toate epocile, nu numai proorocilor și apostolilor. În caz contrar, Biserica nu ar mai fi Una, Sobornicească și Apostolească.

K.I.: Ce vă zicea părintele în legătură cu lumina necreată? Desigur, aceste lucruri sunt scrise în cărțile sale, dar mărturia prin viu grai este mai intensă.

Arh.Z.: Da. Părintele insista mai ales pe următoarea idee: pentru a ajunge la vederea luminii necreate, omul trebuie să treacă prin încercări și să-I dovedească lui [Dumnezeu](#) că are credință vie și adevărată. Atunci când omul este statornicit în dragostea lui [Dumnezeu](#), el primește să fie încercat până la sfârșitul zilelor sale. Același lucru este valabil și în cazul proorocilor, a apostolilor și a dreptului [Iov](#). Părintele avea următoarea axiomă: „Plinirea deșertării inimii precedă plinirea desăvârșirii“. Așa cum spunea părintele, când omul ajunge la iadul pocăinței și-L convinge pe [Dumnezeu](#) că Îi aparține Lui, atunci [Dumnezeu](#) i Se revelează ca lumină. Cu alte cuvinte, omul este învelit în har în asemenea măsură, încât trăiește unit cu [Dumnezeu](#) și nu mai știe dacă se află în trup sau în afara lui.

K.I.: Este ceea ce a afirmat Sfântul Apostol [Pavel](#): Cunosc un om în [Hristos](#), care acum paisprezece ani – fie în trup, nu știu; fie în afară de trup, nu știu, [Dumnezeu](#) știe – a fost răpit unul ca acesta până la al treilea cer<sup>82</sup>(II Cor. 12, 2[n.t.]).

Arh.Z.: Da. Spunea că omul nu poate ajunge la o asemenea răpire dacă nu și-a văzut sărăcia duhovnicească și nu a plâns pentru ea fără încetare, fiind cu inima curată. Omul care merge pe acest drum este dedicat în întregime lui [Hristos](#).

K.I.: Părinte [Zaharia](#), consider că punctul central al învățăturii părintelui [Sofronie](#) a fost fraza pe care [Hristos](#) i-a spus-o Sfântului Siluan: „Ține-ți mintea în iad și nu deznădăjdui“.

Arh.Z.: Așa este.

K.I.: Dacă ați discutat acest subiect cu părintele [Sofronie](#), v-aș ruga să ne spuneți cum privea el lucrurile.

Arh.Z.: Părintele spunea: „Este greu să vorbim oamenilor contemporani despre aceste aspecte, pentru că ei nu pot suporta să asculte. De altfel, Creștinismul, în forma lui autentică, nu poate fi predat. Trăim cu toții la un nivel etic, pe când la nivelul ontologic al Creștinismului nu urcă decât foarte puțini oameni dintr-o generație“.

K.I.: Puțini ajung în vârf.

Arh.Z.: Mulți oameni din zilele noastre spun că trăim într-o eră post-creștină.

K.I.: Ideea aceasta este o nebunie.

Arh.Z.: Părintele zicea că niciodată nu a existat o eră creștină.

K.I.: Foarte corect.

Arh.Z.: Tema aceasta, legată de fraza: „Ține-ți mintea în iad și nu deznădăjdui“, înfățișează măsura desăvârșirii urcușului spre [Hristos](#). Așa cum [Hristos](#) a coborât în cele mai de jos ale pământului de bunăvoie, ca să-l mântuiască pe om, la fel și omul, din multă dragoste pentru [Dumnezeu](#) și din ură desăvârșită față de situația în care a ajuns, se condamnă pe sine la osânda Iadului. El primește iadul, fapt care este o stare harismatică.

Desigur, ceea ce este de bunăvoie biruiește ceea ce este fără voie. Dacă omul primește de bunăvoie să coboare cu [Hristos](#) în Iad, atunci el a biruit Iadul. A biruit tot răul, iar biruința lui [Hristos](#) devine propria sa biruință. Ca să ne exprimăm și mai simplu, „Ține-ți mintea în iad și nu deznădăjdui“ înseamnă defăimarea de sine dusă la limitele sale extreme. Prin defăimarea de sine, omul își asumă pe deplin responsabilitatea căderii. Așadar, el aruncă vina asupra lui, dând dreptate lui [Dumnezeu](#) și primind toată rușinea căderii, la fel ca tâlharul cel bun de pe [cruce](#), care face un salt instantaneu de la iad către lumina Împărăției lui [Dumnezeu](#).

K.I.: Ceea ce ne povestiți este uimitor, părinte [Zaharia](#).

Arh.Z.: Iar cine se defăimează singur dinaintea lui [Dumnezeu](#), își asumă patimile lui [Hristos](#). Se dedică patimilor lui [Hristos](#) și, ca urmare, primește harul Învierii Domnului.

K.I.: L-ați văzut vreodată pe părintele lăcrimând sau plângând?

Arh.Z.: L-am văzut de câteva ori, dar numai spre sfârșitul vieții sale, când era deja foarte bătrân. Nu considera că este bine să fie văzut de ceilalți cum plânge. Spunea că „Adevăratul proroc este întotdeauna stăpân peste duhul său și nu-și dezvăluie propriile trăiri dinaintea celorlalți. În felul acesta, nu se mândrește înaintea fratelui său“.

K.I.: Tot ce am spus până acum ne face să înțelegem că părintele era un spirit puternic. A primi să intri în Iad cu [Hristos](#) nu este un lucru ușor pentru nimeni.

Arh.Z.: Totuși, atunci când omul Îl caută pe [Hristos](#) din tot sufletul și din toată inima sa, [Dumnezeu](#) îngăduie ca el să cunoască Iadul și chinurile sale, nu pentru a fi distrus, ci pentru a fi inițiat în marea taină a venirii lui [Hristos](#). Mai întâi, trebuie să-L cunoască pe [Hristos](#) prin durere, pentru ca abia mai apoi să-L cunoască prin slava Sa.

K.I.: Cel care urcă trebuie să și coboare.

Arh.Z.: Întocmai. Așa este.

După ce omul Îl cunoaște pe [Hristos](#) prin durere, el poate să Îl îndreptățească pe [Dumnezeu](#) să-i ofere și cele înalte, așa cum Tatăl le-a oferit Fiului Său. Domnul îi va da omului o asemenea iubire, încât inima sa va fi capabilă să cuprindă în ea întreaga lume. Va cunoaște atunci toate dimensiunile deșertării și ale Răstignirii lui [Hristos](#). Părintele spunea că „Împărăția lui [Dumnezeu](#) aduce în inima omului pe [Creator](#) și creația Sa, adică pe întregul [Adam](#). Aceasta este Împărăția lui [Dumnezeu](#)“.

## PARTEA A II-A

[Capitolul precedent](#)  
[Urmatorul capitol](#)

K.I.: Înțelepciunea Sfinților Părinți izvorăște de la [Duhul Sfânt](#), fiind scăldată în sângele și lacrimile nevoitorilor duhului.

În cea de-a doua parte a convorbirii noastre cu părintele [Zaharia](#), vom puncta câteva elemente ale învățaturii părintelui [Sofronie](#), din care vom vedea faptul că acest stâlp de nădejde al Ortodoxiei trăia în și prin [Duhul Sfânt](#).

Arh.Z.: Pentru mine este greu să vorbesc despre părintele meu, pentru că nu știu exact la ce anume ați dori să ne referim.

K.I.: Ați putea începe cu viața sa legată de biserică.

Arh.Z.: Părintele acorda o mare importanță sfintei Liturghii. Rugăciunile rostite în timpul Liturghiei le numea „rugăciuni de supunere”. Spunea că prin [sfânta Liturghie](#) omul trăiește întreaga viață a lui [Hristos](#).

Părintele [Sofronie](#) considera că omul contemporan poate găsi totul în [sfânta Liturghie](#). Când Liturghia este săvârșită cu atenție, ea cuprinde întreg harul lui [Dumnezeu](#). De fapt, [Hristos](#) este Cel care o săvârșește, iar unde Se află [Hristos](#), acolo este și Cerul întreg.

Părintele spunea că în zilele noastre, când lipsesc aproape cu desăvârșire condițiile necesare pentru rugăciunea inimii, singurul lucru care ne-a rămas este [sfânta Liturghie](#). Liturghia trebuie pregătită și săvârșită cu întreaga noastră putere sufletească și cu multă atenție, ca să dobândim prin ea plinirea harului și mântuirea.

K.I.: De altfel, punctul culminant al prezenței harului are loc la [sfânta Liturghie](#), prin Taina sfintei Împărtășanii și prin unirea cu [Hristos](#). Credinciosul primește Trupul și Sângele lui [Hristos](#) spre viață veșnică.

Arh.Z.: Gândul său era centrat mereu pe imaginea lui [Hristos](#) urcând pe [Golgota](#) și pe felul cum acest Om, numit [Iisus Hristos](#), a purtat pe umerii Săi durerea întregii lumi, rugându-Se pentru [Adam](#) și murind pentru el. De aceea, atunci când a înviat, a scos din mormânt întreaga moștenire a lui [Adam](#). La [sfânta Liturghie](#) rostim „Ale Tale dintru ale Tale, Ție-Ți aducem de toate și pentru toate”, iar [Dumnezeu](#) ne răspunde „Sfintele sfinților...”, prin care sfințește și binecuvântează jertfa pe care I-o aduc preotul și credincioșii, adică iubirea, credința și nădejdea. (Părintele credea că și credincioșii sunt sfințiți. Dacă preotul care săvârșește [sfânta Liturghie](#) și credincioșii care sunt de față îi aduc Domnului darurile lor prin [rugăciune](#), atunci binecuvântarea lui [Dumnezeu](#) se pogoară asupra întregii lumi.)

K.I.: În felul acesta, omenirea devine neam de sfinți.

Arh.Z.: Neam de sfinți vor fi cei care sunt botezați și care păstrează harul de la [sfântul Botez](#).

K.I.: Așa este. [Hristos](#) a cerut ca [Evanghelia](#) să fie propovăduită la toate neamurile. Cei care o primesc intră în poporul de sfinți.

Arh.Z.: Da.

K.I.: Părinte [Zaharia](#), ne-ați vorbit despre pregătirea pentru [sfânta Liturghie](#), fapt asupra căruia părintele insista în mod deosebit. De ce?

Arh.Z.: Acesta este un subiect complex. Părintele insista mai ales asupra rugăciunii de pocăință. Omul trebuie să se roage la [sfânta Liturghie](#) așa cum ne învață rugăciunile pe care le citim înainte de sfânta Euharistie, care sunt rugăciuni de pocăință, ce arată că omul este bolnav sufletește. (Cu toții suntem căzuți și bolnavi sufletește, având nevoie de tămăduire). Numai harul lui [Dumnezeu](#) vindecă rănilor păcatului. Așadar, dacă vrem să primim har și milă în timpul sfintei Liturghii, trebuie să-I înălțăm Domnului rugăciuni de pocăință.

K.I.: Aceasta era pregătirea pentru [sfânta Liturghie](#) și pentru primirea sfintei Împărtășanii la care se referea părintele?

Arh.Z.: Da. Toată viața noastră trebuie trăită după modelul sfintei Liturghii. Adică, așa cum la [sfânta Liturghie](#) credem în Taine, după cuvântul lui [Hristos](#), și chemăm harul Duhului Sfânt prin rugăciunea către Părintele ceresc, cerând să se sfințească darurile, la fel trebuie să fie și viața noastră; ea trebuie să aibă la bază cuvântul lui [Dumnezeu](#) și rugăciunea. Numai astfel se sfințește întreaga zidire și omul care trăiește în ea. Așa cum spune Sfântul Apostol [Pavel](#) în Epistola sa către Timotei, orice faptură a lui [Dumnezeu](#) este bună și nimic nu este de lepădat, dacă se ia cu mulțumire; căci se sfințește prin cuvântul lui [Dumnezeu](#) și prin rugăciune<sup>83</sup>(I Timotei 4, 4 [n.t.]). Putem să ne sfințim viața dacă trăim după cuvântul lui [Dumnezeu](#) și dacă chemăm harul Duhului Sfânt, pe care Domnul l-a dăruit lumii după Învierea Sa.

K.I.: Părinte [Zaharia](#), v-ați referit la chemarea harului. Cum înțelegea părintele [Sofronie](#) această chemare și cum o săvârșea?

Arh.Z.: Orice gest de-al său era însoțit de pocăință. Ieșea din chilie și spunea: „Binecuvântează-mi, Doamne, ieșirea și intrarea”. În tot ce făcea, chema mai întâi ajutorul lui [Dumnezeu](#).

K.I.: Întregul său comportament avea caracter hieratic. Se mișca în limitele sfințeniei.

Arh.Z.: Da. Dădea o mare importanță cuvântului lui [Dumnezeu](#), care trebuie să fie viu în orice om. De aceea, încerca să și-l împlânteze în inimă, chemând mereu numele lui [Hristos](#) în [rugăciune](#).

K.I.: Dacă tot am ajuns aici, aș dori să ne referim la chemarea numelui lui [Hristos](#), adică la cunoscuta [rugăciune](#) a inimii. Care era învățătura părintelui referitoare la această [rugăciune](#) și cum voia să fie viața sa și a monahilor de lângă el?

Arh.Z.: Părintele își organizase viața în jurul a doi poli. Primul era [sfânta Liturghie](#), iar celălalt era chemarea numelui lui [Hristos](#). Pe aceștia își concentra întreaga atenție. Dacă am înțeles bine întrebarea dumneavoastră, doriți să aflați ce anume recomanda. Cerea același lucru care se impune și în privința sfintei Liturghii, adică rugăciunea pocăinței. Nu îi plăceau tehnicile speciale de practicare a rugăciunii. Insista ca omul să învețe să se roage cu inima. Părintele credea că pocăința și credința adevărată în [Hristos](#) îl fac pe om să-și deschidă sufletul, moment în care rugăciunea prinde rădăcini și își găsește singură ritmul care să fie în rezonanță cu inima.

Câteodată ne vorbea despre tehnicile de [rugăciune](#), dar ne spunea să nu le dăm importanță, căci altfel, se poate să pierdem harul lui [Dumnezeu](#), în vreme ce prin pocăință omul nu poate eșua, cu condiția ca inima sa să fie plină de dor pentru [Dumnezeu](#). În felul acesta, gândul se lipește singur de inimă, iar rugăciunea capătă ritm.

K.I.: Pentru că părintele a fost practicant al rugăciunii inimii, ne-o recomanda mereu și nouă, care eram bolnavi sufletește. Ce însemna pocăința pentru părintele [Sofronie](#)?

Arh.Z.: Pentru el, pocăința însemna ca omul să aibă conștiința planului de dinainte de veacuri, pe care [Dumnezeu](#) l-a alcătuit pentru el.

Adică felul în care a fost conceput omul, ce înseamnă plinirea sa și care este scopul vieții sale. Atunci când înțelege planul pe care [Dumnezeu](#) l-a alcătuit pentru el dinainte de veacuri, omul face totul ca acel plan să fie dus la împlinire.

K.I.: Ceea ce ne-ați spus e foarte frumos. Este vorba despre numele cel nou, scris în Cartea Vieții.

Arh.Z.: Părintele avea mereu o gândire teologică. Tot ce se întâmpla putea fi explicat de el prin teologie.

K.I.: Îmi aduc aminte, din puțina mea experiență alături de el, că ținea lucrurile la un nivel teologic foarte greu de atins pentru unii, și anume la esența a ceea ce sunt sfântul ipostas și persoana.

Părinte [Zaharia](#), aș dori să ne oprim puțin asupra temei cuvântului lui [Dumnezeu](#), la care deja ne-am referit în parte. Cum vă transmitea părintele cuvântul lui [Dumnezeu](#), ce însemna trăirea lui în mănăstire și cum voia să-l transmită oamenilor?

Arh.Z.: Părintele ne aduna o dată pe săptămână. În ultimii 4 ani ai vieții sale, când simțea că i se apropia sfârșitul, ne aduna în fiecare zi de luni și ne vorbea timp de o oră. Înainte, nu aveam întâlniri regulate. În timp ce mâncam la trapeză și se citea din textele sfinte, el oprea lectura și comenta ceea ce tocmai auzisem.

Niciodată nu se pregătea de dinainte. Pur și simplu, se ruga și atrăgea [Duhul Sfânt](#) asupra lui, după care începea să ne vorbească. De multe ori când ne aflam la masă, pe unii dintre noi îi părăsea pofta de mâncare, căci cuvântul lui [Dumnezeu](#) rostit de buzele sale era atât de dulce, încât atenția noastră era captivată în întregime.

Părintele credea în spusele Sfântul [Evanghelist Luca](#), ce afirma că, dacă este nevoie să ne apărăm, nu trebuie să ne pregătim dinainte cu ce vom spune.

K.I.: Însuși [Dumnezeu](#) a spus lucrul acesta.

Arh.Z.: Da. El ne dă cuvânt și înțelepciune atunci când este nevoie. Părintele credea foarte mult în acest lucru, drept care îl aplica în mod constant în viața sa. Zicea: „Dacă ne rugăm, iar rugăciunea noastră pornește din inimă, atunci orice întâlnire dintre duhovnic și fiul său duhovnicesc sau a fraților între ei poate să fie un moment sfânt“. Ce voia să spună prin aceasta? Că acolo unde este [rugăciune](#), [Dumnezeu](#) își dezvăluie voia prin oameni.

K.I.: Așa este. Foarte frumos.

Arh.Z.: După cum spunea părintele, cuvântul lui [Dumnezeu](#) trebuie să se zămislească în inima noastră, unde să fie purtat ca într-un pânțec de mamă și să fie spus semenului sau fratelui nostru atunci când este necesar. Doar astfel, prin harul sfânt, cuvântul lui [Dumnezeu](#) pătrunde în inima celui care ascultă, făcându-l să renască spiritual.

K.I.: Părinte [Zaharia](#), atunci când citim scrierile părintelui [Sofronie](#), vedem că el interpretează anumite înțelesuri cuprinse în [Evanghelie](#) prin inspirație de sus. Ai impresia că aceste lucrări nu au fost scrise de mână omenească, ci au fost inspirate de [Duhul Sfânt](#). Personal, simt evlavie și frica lui [Dumnezeu](#) când citesc cărțile părintelui [Sofronie](#), mai ales în pasaje în care interpretează anumite fragmente din Sfânta Scriptură. De multe ori mi-am zis: „Dar oare eu de ce nu am putut să gândesc în felul acesta?“

Arh.Z.: Cuvântul lui [Dumnezeu](#) are o mare profunzime. Noi îl înțelegem după credința pe care o avem și după

viața mai apropiată sau mai îndepărtată de [Dumnezeu](#) pe care o ducem. Părintele [Sofronie](#) a spus ceva foarte îndrăzneț în cartea sa despre [Sfântul Siluan](#): „Dacă toate Scripturile s-ar pierde și ar dispărea, Biserica ar viețui în continuare la fel, deoarece în ea există trăire și experiență. [Sfinții Bisericii](#) ar putea înlocui cu succes Sfintele Scripturi. Poate nu în aceeași formă, ci în alte forme, la fel de adevărate. Omul sfânt a fost răpit în lumea de deasupra și a văzut lumina lui [Dumnezeu](#), chiar și numai pentru o fracțiune de secundă. În felul acesta, el a devenit purtător al cuvântului lui [Dumnezeu](#), pe care îl simte în adâncurile sale. Cuvântul lui [Dumnezeu](#) este pentru el ceva familiar, izvorând dintr-o viață dedicată în întregime adevărului sfânt“.

K.I.: De altfel, cuvântul veșnic (adevărul) este mereu prezent.

Arh.Z.: El este, de fapt, [Hristos](#).

K.I.: Este, cu adevărat, [Hristos](#). Prin urmare, noi ne îndreptăm spre Cuvântul lui [Dumnezeu](#), care vine înspre noi dacă facem din inima noastră vas curat, unde să poată sălășlui harul. Părintele [Sofronie](#) era un asemenea vas al harului și al cuvântului lui [Dumnezeu](#).

Arh.Z.: Tema aceasta este foarte profundă. Părintele spunea că interacțiunea dintre cuvântul lui [Dumnezeu](#) și inima omului este de natură duhovnicească.

K.I.: Cu adevărat, așa este.

Arh.Z.: Această interacțiune înseamnă întâlnirea cu Dumnezeu cel viu, cu Fiul și Cuvântul lui [Dumnezeu](#). Părintele zicea că acesta este un eveniment care nu poate fi descris în cuvinte. Este un fapt cât se poate de real. Toți proorocii au avut parte de o asemenea experiență. Însă atunci când aceștia se arătau semenilor lor ca să le transmită informația din cer, pentru că era vorba de fapte care nu puteau fi transpuse în cuvinte, ceea ce aveau de zis își pierdea oarecum valoarea în mintea ascultătorilor, deși era vorba de lucruri foarte mari și importante, pe care le cunoșteau toate Cerurile. Chiar și [Hristos](#) a fost nevoit să spună din acest motiv: Tatăl este mai mare decât Mine<sup>84</sup>([Ioan](#) 14, 28 [n.t.]). Nu pentru că Tatăl ar fi mai mare, căci Fiul este egal cu Tatăl, ci pentru că în momentul acela oamenii care erau de față nu puteau înțelege mai mult. Le-a spus ceea ce erau ei în stare să înțeleagă.

K.I.: Părinte [Zaharia](#), prin ceea ce ne-ați povestit, ne-ați oferit o imagine a felului cum părintele [Sofronie](#) vă transmitea adevărurile cerești. Puteți să ne redați câteva din cuvintele sale de învățătură?

Arh.Z.: În convorbirile pe care le organiza, părintele încerca să ofere, mai ales începătorilor, o teorie a vieții duhovnicești (erau printre noi și câțiva novici, pe care îi iniția în cele sfinte). Vorbea mai ales despre patimi, despre curățirea acestora, despre păcate și despre felul în care omul putea să trăiască în fiecare zi fără de păcat, așa cum rostim în rugăciuni: „Învrednicește-ne, Doamne, în ziua aceasta fără de păcat să ne păzim noi“. Lupta duhovnicească este permanentă. Dacă nu ne îndepărtăm de la adevărurile Bisericii și ne păzim de păcat, atunci putem birui moartea.

K.I.: Părintele [Sofronie](#) a simțit mereu nevoia să-l ridice pe semenul său la înălțimile la care trăia el însuși. Din cartea ce cuprinde învățăturile părintelui, văd că nevoia de a lua greutatea de pe umerii celui alt era pentru el esențială și existențială. Voia să-l îndepărteze pe om de grosimea materială și să-l ajute să devină asemenea cu îngerii.

Arh.Z.: Însă lucrul acesta nu se împlinește numai prin cuvinte. Părintele ne susținea pe toți prin puterea rugăciunii sale sfinte. Sfinții se roagă fără încetare pentru toată lumea. Când aceștia vorbesc, ceilalți simt și recunosc în ei pe prietenii lui [Dumnezeu](#), pentru că sunt conștienți de puterea rugăciunii lor pentru întreaga lume. De altfel, chiar și noi, oamenii simpli, dacă ne rugăm unul pentru celălalt, atunci când ne întâlnim, ne situăm pe un nivel superior al existenței.

K.I.: Pentru că [Hristos](#) Se află printre noi...

Arh.Z.: Întocmai.

K.I.: Și ne împărtășim cu toții din același Potir.

Arh.Z.: Ne strângem laolaltă în numele Său sfânt.

K.I.: Părinte [Zaharia](#), mai spuneți-ne dacă vă lipsește prezența părintelui, acum că a plecat din această lume.

Arh.Z.: Sincer, nu ne lipsește deloc.

K.I.: Așa ceva am vrut să ascult.

Arh.Z.: Mormântul lui este aproape și îi simțim prezența în permanență. De asemenea, cuvântul lui dăinuie la fel de viu ca atunci când era în trup. Ne-a vorbit despre tot ce se putea vorbi. Ne-a transmis toată cunoașterea pe care o avea despre [Hristos](#), Care este alfa și omega.

K.I.: Vă mulțumesc în mod deosebit pentru această discuție referitoare la părintele [Sofronie](#). Consider că a fost un mare privilegiu a vă avea alături de noi și a vă auzi povestindu-ne despre oamenii sfinți ai lui [Dumnezeu](#),

despre adevărații luptători de pe scena vieții, care sunt exemple vii de urmat și de care avem atâta nevoie, mai ales în epoca în care trăim. Sper ca lucrările părintelui să fie pentru toți cei care le vor citi un izvor dătător de viață. În timpul călătoriilor mele din afara țării, am avut prilejul să constat că părintele [Sofronie](#) era citit de mulți străini. Iată o veste bună pentru întreaga Biserică.

## Convorbire cu ȋleromonahul Pavel, Arhimandrit al Tronului Ecumenic, doctor în teologie, scriitor (după numele lumesc, Benedict Englezakis)

[Capitolul precedent](#)  
[Urmatorul capitol](#)

K.I.: Părinte Pavel<sup>85</sup>(Părintele [Pavel](#) a plecat din această viață pe 13.11.1992, la vârsta de 45 de ani. Convorbirea de față a fost înregistrată cu puțin timp înainte de a se muta la Domnul [n.a.]), aparțineți de chinovia Mănăstirii Cinstului Înaintemergător, de la Essex, Marea Britanie. Ce ați putea să ne povestiți despre părintele [Sofronie](#)? Se înțelege că nu pot fi spuse foarte multe despre acest părinte sfânt al Bisericii noastre fără a fi în contradicție cu marea sa smerenie. De aceea, ne vom ocupa, absolut aleatoriu, mai ales de scrierile sale. Arh.P.: Rus de origine<sup>86</sup>(Arhimandritul [Sofronie](#) Saharov s-a născut, după cum citim în biografia sa, în 1896, la [Moscova](#). A studiat la Facultatea de Arte Frumoase de la [Moscova](#), dedicându-se picturii.

După o scurtă perioadă de studii la [Institutul Teologic Sfântul Serghie](#) din Paris, a plecat în anul 1925 la [Sfântul Munte](#), stabilindu-se la [Mănăstirea Sfântului Pantelimon](#). Acolo l-a cunoscut îndeaproape și s-a legat sufletește de [Sfântul Siluan](#), lângă care a rămas până la sfârșitul vieții acestuia. În continuare, luând binecuvântarea starețului și a părinților din mănăstire, s-a retras în pustia Sfântului Munte, unde a slujit ca duhovnic la mănăstirile Sfântul [Pavel](#), Grigoriu, [Simonos Petra](#) și Xenofont, dar și în multe chilii ale pustnicilor.

În 1948, a publicat în Franța manuscrisele pe care i le încredințase [Sfântul Siluan](#), adăugând la ele o analiză extinsă a învățăturii Sfântului, precum și anumite elemente biografice ale acestuia.

Din 1959 s-a stabilit la [Mănăstirea Sfântul Ioan Înaintemergătorul](#), în Essex, [Anglia](#), pe care a ctitorit-o și unde a slujit ca părinte duhovnic. A plecat la Domnul în anul 1993 [n.a.]), fost aghiorit, duhovnic la diferite mănăstiri de la [Sfântul Munte](#), părintele [Sofronie](#) Saharov a luat drumul Europei din cauza problemelor serioase de sănătate și, în cele din urmă, s-a oprit în Marea Britanie, unde a întemeiat Mănăstirea Sfântul [Ioan](#) Înaintemergătorul Domnului. Mănăstirea se află la Essex, fiind sub oblăduirea Patriarhiei Ecumenice. Aș putea să spun că este o mănăstire multiethnică. Părintele [Sofronie](#) este ctitorul mănăstirii și întemeietorul vieții monahale din acel loc.

Părintele [Sofronie](#) – cel mai bătrân mare duhovnic al Bisericii Ortodoxe – a fost timp de zece ani ucenicul Sfântului Siluan. El este autorul cunoscutei cărți, traduse în multe limbi, [Sfântul Siluan](#).

Este, poate, cel mai cunoscut scriitor din Ortodoxia Apuseană. Toate cărțile sale sunt desprinse din înduhovnicirea ortodoxă și au fost traduse în aproximativ șaisprezece limbi – nu numai în limbi europene, ci și în altele, cum ar fi limba japoneză sau limba coreeană, lucru rar întâlnit în privința autorilor ortodocși.

O carte clasică în [Anglia](#), dar mai ales în Franța, este His Life Is Mine, adică Viața lui [Hristos](#) este viața mea, tradusă și în limba greacă. Este vorba despre o lucrare care încearcă să-l învețe mai ales pe omul occidental cum să se roage, prezentând felul în care rugăciunea este trăită în Ortodoxia Răsăriteană. Această carte a cunoscut un mare succes printre cititorii de alte confesiuni din [Anglia](#) și din Franța, dar și printre cei din America, tocmai pentru că oferă ceea ce lipsește astăzi în Occident: cunoașterea artei artelor, care este rugăciunea.

Ultima carte importantă a părintelui [Sofronie](#), care a fost considerată de critici o lucrare clasică a spiritualității ortodoxe, este o autobiografie duhovnicească cu titlul Îl vom vedea pe [Dumnezeu](#) precum este, în care descrie experiențele duhovnicești din lunga sa viață, povestind cum a ajuns să plece din Paris, unde la începutul secolului era unul dintre marii pictori ruși, expunându-și lucrările în cele mai de seamă galerii, și s-a dus la [Sfântul Munte](#), unde a stat vreme de 10 ani la Mănăstirea Sfântul Pantelimon, ca ucenic al Sfântului Siluan, și apoi, încă 10 ani, la [Karulia](#), ca pustnic spileot<sup>87</sup>(Trăitor în peșteră [n.t.]). În această carte arată cum orice om poate ajunge, prin pocăință, la cunoașterea lui [Dumnezeu](#).

Îmi este greu să vorbesc despre ctitorul Mănăstirii de care aparțin. Cine sunt eu, ca să vorbesc despre el? La [Sfântul Munte](#), care este sursa cea mai demnă de luat în seamă în privința criteriilor de sfințenie, părintele [Sofronie](#) este considerat, dacă nu cel mai mare părinte, atunci printre primii trei părinți ai Ortodoxiei contemporane.

În ce constă valoarea acestor oameni? Mai ales în faptul că ei sunt în măsură să arate că trăirea în [Hristos](#) este realitatea care ne leagă de veșnicie. Noi, toți, trebuie să fim foarte atenți la acest aspect, deoarece de multe ori ne este greu să trăim viața adevărată în [Hristos](#). Iar în clipele grele ajungem să ne îndoim de faptul că învățătura lui [Hristos](#) este vie.

Acești oameni, cum au fost părinții [Sofronie](#) și Porfirie, ne demonstrează prin exemplul lor personal că [Evanghelia](#) este vie. Dacă ei au reușit să se unească cu [Hristos](#), atunci cu toții putem, cu toții suntem capabili să ajungem acolo unde au ajuns ei.

Ce anume cere omul de la Biserică? Eu am lucrat multă vreme în Cipru și aiurea. În timpul acesta am observat că omul nu cere prea multă filantropie sau alte forme de ajutor pe care Biserica le-a oferit pe parcursul Evului Mediu sau în perioada ocupației turcești. Omul din ziua de astăzi cere mai multă înduhovnicire. Vrea să afle cum să se roage, cum să comunice cu [Dumnezeu](#), vrea să afle răspunsul la întrebarea dacă există [Dumnezeu](#), cum este [Dumnezeu](#), dacă este posibil ca omul să trăiască după cuvântul Său, dacă a ajuns cineva să-L cunoască personal. Astfel, mărturia acestor părinți este de neînlocuit. Nici un cuvânt nu poate înlocui o viață.

## Convorbire cu Gheorgos Dimitriu

[Capitolul precedent](#)  
[Urmatorul capitol](#)

K.I.: De-a lungul veacurilor, **Ortodoxia** a avut parte de numeroși oameni sfinți: părinți, mărturisitori ai credinței, cuvioși, mucenici și alții asemenea, care au ridicat spiritul Ortodoxiei până la cer. **Părintele Sofronie** a fost o personalitate unică în acest sens, la fel ca și [părintele Porfirie](#). Avem onoarea de a vorbi astăzi cu un compatriot, pe nume Gheorgos Dimitriu, ce ne va oferi mărturia sa în legătură cu părintele [Sofronie](#), care prin cărțile scrise de el și prin strălucirea sufletului său a oferit lumii occidentale trăirea adevărată a legăturii cu [Dumnezeu](#). Cărțile sale i-au ajutat pe mulți oameni din Occident să se apropie de Una, Sfântă, Sobornicească și Apostolească Biserică.

G.D.: Pe părintele [Sofronie](#) l-am cunoscut prin duhovnicul meu, [părintele Heruvim](#), care a ctitorit [Mănăstirea Paraclitu](#), de la Oropos Attikis. Cei doi erau prieteni. Au stat împreună până când părintele [Sofronie](#) s-a retras de la Mănăstirea Sfântul Pantelimon în pustie, unde a slujit ca duhovnic. Pentru că mergeam des la Londra, răposatul părinte Heruvim mi-a spus: „Domnule Dimitriu, nu vreți să vă duceți și pe la părintele [Sofronie](#), ca să luați binecuvântare și să-l cunoașteți?” Eu tocmai citisem cartea [Sfântul Siluan](#), care fusese tradusă în limba greacă. După ce m-am înțeles cu părintele [Sofronie](#) la telefon, m-am dus la Essex. Am fost primit într-un birou foarte simplu și decent. Pereții biroului fuseseră pictați de părintele [Sofronie](#), care era un pictor desăvârșit.

K.I.: Așa este. A debutat în Franța.

G.D.: Am stat și am vorbit cu el timp de o oră. Fiind recomandat de fratele său duhovnicesc, mi-am deschis sufletul dinaintea lui. Mi-a vorbit destul de mult și m-am folosit cu adevărat din cuvintele sale. Am avut după aceea binecuvântarea să îl văd din nou cu câțiva ani în urmă. M-am dus la el împreună cu unul din fiii duhovnicești ai părintelui Porfirie. Atunci mi-am amintit o povestire pe care mi-a spus-o [părintele Heruvim](#) despre acest om sfânt, iluminat de [Dumnezeu](#). Scrierile sale sunt pline de revelații pentru cel care le citește cu evlavie.

K.I.: Sunt de la [Duhul Sfânt](#) și îți luminează mintea.

G.D.: Omul care le citește simte că nu au fost scrise de mână omenească.

K.I.: Aceste lucrări ne amintesc de ceea ce s-a întâmplat în [Noul Testament](#) între [Hristos](#) și ucenicii Săi: Atunci le-a deschis mintea ca să priceapă Scripturile<sup>88</sup>(Luca 24, 45 [n.t.]). Când citesc cărțile părintelui [Sofronie](#), simt că prin ele îmi vorbește [Duhul Sfânt](#).

G.D.: Îți dai imediat seama că nu este vorba despre niște scrieri obișnuite.

K.I.: Așa este.

G.D.: Îmi amintesc ceva ce [părintele Heruvim](#) nu voia să îmi dezvăluie decât pe patul de moarte.

K.I.: Ce anume?

G.D.: Că părintele [Sofronie](#) se ruga cu rugăciunea „Tatăl nostru“. Seara, se îndrepta cu fața spre Răsărit și ridica mâinile la cer. Rostea fiecare cuvânt atât de rar, încât să poată conștientiza legătura vie cu Tatăl. Rămânea nemișcat în [rugăciune](#) până la ziua.

K.I.: Cu mâinile ridicate?

G.D.: Cu mâinile ridicate spre cer. Le cobora abia dimineață.

K.I.: Extraordinar.

G.D.: Și emoționant. Părintele meu mi-a povestit un lucru foarte frumos despre părintele [Sofronie](#). Iar a doua oară când m-am dus la el, i-am spus: „Părinte, am auzit că ai dăruit săracilor tot ce aveai și v-a rămas să vă bucurați numai de o flanelă găurită. Apoi, ai dăruit-o și pe aceasta unui cerșetor rătăcitor prin [Sfântul Munte](#)“. „Da, frate, bine ți-a spus răposatul părinte. Dar nu ți-a povestit și urmarea. În dimineața următoare, am găsit din nou flaneaua, pentru că omului aceleia îi era rușine să o poarte și a aruncat-o“. Părintele era caracterizat de atâta simplitate și înțelepciune... Am aflat că se afla în contact duhovnicesc cu [părintele Porfirie](#). Se întâlneau duhovnicește, în [rugăciune](#), fără să meargă unul la celălalt cu trupul. Își uneau forțele ca să-i ajute pe oameni.

K.I.: Cum anume știm că cei doi se întâlneau în [rugăciune](#)? Întrebarea aceasta are caracter rațional, dar este de datoria mea să privesc lucrurile și astfel.

G.D.: Așa este. S-au invitat reciproc să vină să se vadă. Se pare că aveau multe să-și spună. Au ajuns să se întâlnească în mediul duhovnicesc, acolo unde nu există nici timp, nici spațiu. În felul acesta s-au cunoscut și și-au împărtășit unul altuia problemele, fără ca între ei să existe un translator sau alt mijloc de comunicare.

K.I.: Personal, am avut și eu ocazia să vorbesc odată cu părintele [Sofronie](#). Mereu conducea discuția spre înălțimile teologiei persoanei. Nu voi uita niciodată un lucru pe care mi l-a spus despre [Sfântul Siluan](#). Nu se ruga numai pentru vii, ci și pentru cei adormiți – pentru întregul neam omenesc. Voia ca toți urmașii lui [Adam](#) să se mântuiască. Impresia pe care mi-a lăsat-o părintele [Sofronie](#) este zugrăvită de cuvintele lui [Hristos](#) referitoare la copii: Lăsați copiii și nu-i opriți să vină la Mine, că a unora ca aceștia este împărăția cerurilor<sup>89</sup>(Matei 19, 14 [n.t.]). Chiar dacă avea 96 de ani, aveai impresia că dinaintea ta se afla un prunc al lui [Dumnezeu](#). Timp de 1–2 ore cât am stat de vorbă cu el, i-am ținut mâinile în ale mele, așa cum ai ține mâinile unui copil. Simțeam nevoia să-l îmbrățișez și să îl sărut ca pe copilul sau pe nepotul meu. Aveam dinaintea mea un copil al Împărăției Cerurilor.

## Convorbire cu Georgos Galitis, profesor la Facultatea de Teologie a Universității din Atena, scriitor

### [Capitolul precedent](#) [Urmatorul capitol](#)

K.I.: Consider că una din cele mai importante zile ale vieții mele din punct de vedere duhovnicesc a fost atunci când l-am întâlnit la Essex, în [Anglia](#), pe marele părinte al secolului nostru, arhimandritul [Sofronie](#).

G.G.: Părintele [Sofronie](#) a fost un corifeu duhovnicesc. Cei care l-au cunoscut i-au simțit sfințenia sufletului, la fel ca și în cazul părintelui Porfirie.

Părintele [Sofronie](#) nu a fost un simplu sfânt, ci un sfânt intelectual. [Sfântul Spiridon](#) a fost un sfânt simplu, pe când [Vasile cel Mare](#) a fost un sfânt învățat. În Biserică există o diversitate de harisme, ca și de vase primitoare ale Duhului Sfânt.

Părintele [Sofronie](#) era un teolog și un scriitor profund. Am avut binecuvântarea să îl știu vreme de douăzeci și cinci de ani. Scrierile sale sunt foarte importante, atât din punct de vedere teologic și științific, cât și din punctul de vedere al experiențelor și mijloacelor de expresie bisericești.

Părintele [Sofronie](#) avea foarte multă experiență duhovnicească. De obicei, oamenii ca el nu scriu despre trăirile lor legate de înduhovnicire și îndumnezeire. Primul care a îndrăznit să vorbească pe această temă a fost [Sfântul Simeon Noul Teolog](#)<sup>90</sup>([Sfântul Simeon](#) Noul Teolog a trăit între anii 949/950 și 1022 d.Hr. Deși nu era un om învățat, prin puterea harului sfânt, a ajuns să alcătuiască o teologie unică și irepetabilă, interpretând cuvântul sfânt în duh și adevăr [n.a.]).

În ultima carte a părintelui [Sofronie](#), intitulată *Îl vom vedea pe Dumnezeu* precum este, printre alte daruri pe care le face omului contemporan, el descrie și astfel de experiențe.

K.I.: Cu adevărat, cartea aceasta este ca o mărturisire.

G.G.: Și o oglindă a sufletului său.

Îmi aduc aminte că odată, pe când făceam o plimbare împreună cu părintele prin [Mănăstirea de la Essex](#) – în ciuda multelor decenii pe care le adunase pe umerii săi, părintele [Sofronie](#) putea să meargă fără greutate –, i-am zis:

– Părinte, sfinția voastră ai fost atâția ani pustnic la Muntele [Athos](#) și de multă vreme sunteți duhovnic. Ai scris despre lumina necreată și despre experiențele duhovnicești pe care le-ai trăit. Ai cunoscut oameni care au gustat și ei din experiența luminii necreate?

Răspunsul a fost:

– Șapte oameni.

În continuare, l-am întrebat dacă oamenii aceia știau ce este lumina necreată. Mi-a răspuns că numai doi dintre ei știau. Și mi-a explicat:

– Mulți știau ce este lumina necreată și ce semnificație are îndumnezeirea. Aceștia veneau la mine și-mi ziceau: „Am simțit așa și așa. Am avut cutare experiență. Să fie, oare, lumina necreată?” „Nu”, le răspundeam eu. Însă alții, care erau oameni simpli, îmi spuneau: „Am avut cutare experiență cutremurătoare. Ce înseamnă lucrul acesta?” Atunci le explicam despre ce era vorba.

Așadar, pentru ca omul sfânt să poată distinge corect experiențele duhovnicești, el trebuie să cunoască aceste fenomene atât teoretic, cât și practic.

Părintele [Sofronie](#) a fost, fără îndoială, marele teolog al epocii noastre. Nu mulți sfinți pot fi numiți și teologi. Mari teologi au fost [Sfântul Simeon Noul Teolog](#), [Sfântul Grigorie Teologul](#), [Sfântul Ioan Teologul](#) și alții. Desigur, nu este neapărată nevoie ca sfinții să fie și teologi – cu sensul pe care îl folosim aici –, pentru că prin rugăciunea neîntreruptă acești oameni sunt, de fapt, trăitori ai teologiei și ai teognosiei<sup>91</sup>(Cunoașterea de [Dumnezeu](#) (gr.) [n.t.]).

K.I.: De altfel, cunoașterea tainelor Dumnezeirii este scopul fiecărui om.

G.G.: Așteptăm ca [Dumnezeu](#) să ne dezvăluie tainele Sale, pentru că, fără harul lui [Dumnezeu](#), noi singuri nu putem face nimic. În Epistola către Filipeni, Sfântul Apostol [Pavel](#) spune: Nu (zic) că am și dobândit îndreptarea, ori că sunt desăvârșit; dar o urmăresc ca doar o voi prinde, întrucât și eu am fost prins de [Hristos](#) <sup>92</sup>(Filipeni 3, 12 [n.t.]).

Odată am avut un student care la rubrica „confesiune” a răspuns „ateu”. Am discutat cu el și mi-a spus: „M-am înscris la Facultatea de Teologie ca să-L găsesc pe [Dumnezeu](#). Pentru că nu L-am găsit încă, mă declar ateu”. Atunci, eu i-am răspuns: „Faptul că alergi ca să-L găsești pe [Dumnezeu](#) înseamnă că și El aleargă după tine”. Avem impresia că noi îl căutăm pe [Dumnezeu](#), dar, de fapt, El ne caută pe noi. Însă trebuie să Îl lăsăm să ne găsească.

K.I.: Aceste paranteze sunt utile și frumoase, pentru că ne ajută să înțelegem mai bine ceea ce discutăm.

Întorcându-ne la părintele [Sofronie](#), doresc să insist asupra întâlnirii mele cu el, pentru că a fost una din cele mai importante și emoționante experiențe pe care le-am avut. În timpul cât am stat de vorbă la Essex cu părintele [Sofronie](#), ne țineam unul pe celălalt de mâini, iar eu simțeam în permanență dorința de a-l săruta și de a-l îmbrățișa ca pe un copil.

G.G.: Și au am avut de multe ori asemenea experiențe.

În concluzie, aș spune că sfinții contemporani, ca și cei care au trăit de-a lungul veacurilor, sunt oameni ca și noi. Cine nu a avut posibilitatea să-i cunoască și-i imaginează, poate, ca pe niște oameni supărăcioși, mohorâți și reci. Lucrul acesta nu este adevărat. Sfinții sunt plini de har, iar prezența lor îți aduce în suflet liniște, bucurie și simțământul împlinirii.

Amintiți-vă de ceea ce au spus Apostolii după ce L-au întâlnit pe Domnul pe drumul spre Emaus: Oare, nu ardea în noi inima noastră...<sup>93</sup>(Luca 24, 32 [n.t.]) Această ardere a inimii este semnul prezenței lui [Hristos](#). Și prin [Sfinții Părinți](#) simțim prezența lui [Hristos](#).

K.I.: Un alt fapt demn de consemnat, în decursul întâlnirii noastre de o oră și jumătate, a fost că părintele [Sofronie](#) menținea discuția la nivelul problematicii ipostasului, adică la nivelul teologiei persoanei. Deși de față mai erau încă patru oameni cu care mă dusesem la părintele [Sofronie](#) și care nu înțelegeau ceea ce vorbeam noi și puneau mereu întrebări, părintele nu a coborât nivelul discuției.

G.G.: Cu adevărat, aceasta era o trăsătură caracteristică a părintelui [Sofronie](#). Vă voi povesti anumite experiențe pe care le-am avut, legate de ceea ce ați spus.

M-am dus de multe ori la mănăstirea părintelui, în calitate de membru al comitetului de dialog cu anglicanii.

Întrunile se țineau un an într-o țară ortodoxă, iar în anul următor, în [Anglia](#). Astfel că, cel puțin o dată la doi ani, aveam ocazia să-l vizitez pe părintele [Sofronie](#), și înainte de întâlnirea cu anglicanii, și după aceea.

De fiecare dată îmi cerea amănunte despre temele teologice discutate. Îi chema pe toți călugării din mănăstire să fie prezenți și să ia cuvântul, dacă voiau. Mi-a rămas foarte bine imprimat în memorie nivelul înalt la care se desfășurau aceste discuții. Și cu câtă bucurie discuta părintele despre teologia adevărului...

K.I.: Domnule Galitis, ați vorbit cu el despre [Sfântul Siluan](#)?

G.G.: Desigur. [Sfântul Siluan](#) a fost din totdeauna pentru el un exemplu de urmat. Mereu se raporta la el. Așa cum noi știm că ne datorăm existența biologică părintelui nostru după trup (și mamei noastre, desigur), în

privința existenței sale duhovnicești, părintele [Sofronie](#) simțea că datorează totul Sfântului Siluan.

K.I.: Așa cum scrie în cartea [Sfântul Siluan](#) din [Athos](#), „în ultimii ani de viață ai părintelui“ (adică ai Sfântului Siluan), „din 1931 și până în ultima sa zi pe acest pământ, 11/24 septembrie 1938, s-a întâmplat să fiu cea mai apropiată prezență din preajma sa“.

G.G.: Până ca Sfântul Siluan<sup>94</sup>(Pomenirea Sfântului Siluan (1866–1938) se săvârșește în ziua de 24 septembrie [n.a.].) să fie canonizat, în 1989, părintele [Sofronie](#) spunea despre el că este sfânt. În biserica pe care a ridicat-o, l-a zugrăvit pe [Sfântul Siluan](#) cu aură luminoasă. Când am văzut chipul Sfântului, l-am întrebat pe părintele [Sofronie](#): „Ați pus aură strălucitoare pe capul părintelui Siluan?“ El a zâmbit și nu mi-a răspuns. A prevăzut canonizarea părintelui Siluan.

K.I.: Părintele [Sofronie](#) ne spunea că [Sfântul Siluan](#) se ruga pentru „întreg neamul lui [Adam](#)“. Aceasta era întocmai exprimarea lui<sup>95</sup>(Părintele [Sofronie](#) vorbea și în limba greacă [n.a.]). Ne-a spus că se ruga pentru toți morții, adică pentru oamenii care au trăit pe pământ de la facerea lumii, dar și pentru toți cei vii și pentru cei care se vor naște până la sfârșitul veacurilor. Domnule Galitis, cum se poate dobândi conștiința unității tuturor oamenilor și cum trăiesc acești oameni sfinți prin [rugăciune](#)?

G.G.: În [Ortodoxie](#), toate se sfințesc. Unitatea zidirii este o trăsătură caracteristică a teologiei ortodoxe. Pentru a o simți, nu trebuie nimic altceva decât să trăiești în și prin [Ortodoxie](#). Desigur, există diferite niveluri de simțire a acestor adevăruri. [Apostolul Pavel](#) ne spune în Epistola sa către Romani: Făptura așteaptă cu nerăbdare descoperirea fiilor lui Dumnezeu<sup>96</sup>(Romani 8, 19 [n.t.]). Prin căderea sa, [Adam](#) a tras după sine căderea întregii Zidiri, care oftează și suferă alături de om, iar acum Zidirea așteaptă eliberarea copiilor lui [Dumnezeu](#), care se va petrece în viața cealaltă, unde toate sunt la superlativ, așa cum au ieșit din mână lui [Dumnezeu](#).

K.I.: În ce fel ați dori să ne încheiem discuția, domnule Galitis?

G.G.: Aș mai vrea să spun că trebuie să avem în permanență conștiința prezenței vii a sfinților, să ne amintim mereu de ei și să-i luăm drept exemple de urmat pe drumul nostru spre Ierusalimul cel de sus. În frunte cu [Maica Domnului](#) și cu toți sfinții, să contribuim și noi la acel nor de mărturii<sup>97</sup>(Evrei 12, 1 [n.t.]) despre care vorbește [Sfântul Apostol Pavel](#) în Epistola sa către Evrei. Să pășim pe drumul pe care ei ni-l arată și să le cerem neîncetat să se roage pentru noi.

## Convorbire cu Stylianos Papadopoulos, profesor la Facultatea de Teologie a Universității din Atena, scriitor

[Capitolul precedent](#)  
[Urmatorul capitol](#)

K.I.: Beneficiem în continuare de o mărturie destul de scurtă, dar importantă, legată de părintele [Sofronie](#) de la Essex, din partea profesorului universitar Stylianos Papadopoulos.

S.P.: Părinții Iacov și Porfirie, despre care am vorbit anterior, nu au fost teologi în sensul restrâns al cuvântului, și nu au încercat să se manifeste ca atare. Adică nu ofereau răspunsuri care să rămână în analele Bisericii Ortodoxe. Ei spuneau lucruri simple, rezultate din propriile lor experiențe și bazate pe învățăturile Sfinților Părinți.

Există, însă, o categorie de părinți care simt nevoia ca în urma lor să lase pentru oameni texte de referință. Printre aceștia a fost și părintele [Sofronie](#), care a muncit, a gândit, a studiat, s-a rugat lui [Dumnezeu](#) și a formulat în scris răspunsuri la diferite întrebări.

K.I.: Și părintele [Sofronie](#) vorbește despre experiența luminii necreate.

S.P.: Așa este.

Din câte l-am cunoscut – și cred că am dreptate –, pot să spun că era un bărbat sfânt, care avea harisma teologhisirii.

Părintele [Sofronie](#) era un om plin de har, o persoană sfântă, harismatică, fapt care se vede pe chipul său și este demonstrat de felul cum îi îndruma pe oameni și cum se ruga.

K.I.: Am impresia că ultima sa carte, intitulată L-am văzut pe [Dumnezeu](#) așa cum este, constituie una din cele mai cutremurătoare lucrări ale secolului XX.

S.P.: Nu pot judeca cu ușurință textele inspirate de [Duhul Sfânt](#). Pot doar să spun, cu smerenie, că această carte nu ar fi existat dacă nu era alcătuită prin puterea Duhului Sfânt.

K.I.: Aceasta spune totul.

Redăm în continuare un fragment din cartea Îl vom vedea pe [Dumnezeu](#) precum este, scrisă de părintele

[Sofronie](#), în care vorbește despre lumina necreată:

„Lumina Împărăției cerești văzută pe Tabor sau pe drumul Damascului ori în alte împrejurări atrage spre sine, dar se vede în chip neajuns, depășind la infinit vrednicia noastră, mai bine zis nevrednicia noastră. Rugăciunea țâșnită din această sfântă durere lansează duhul omului în altă lume; această lume pământească este uitată și însuși trupul nu se mai simte. Părinții numeau această stare «iadul pocăinței», care ne aseamănă cu [Hristos](#), pogorându-Se în «iadul Iubirii». Oricât de greu ar fi acest «chin adamic», oricât de mare ar fi această suferință, lângă ea este prezentă bucuria chemării lui [Dumnezeu](#) și lumina unei vieți noi.

Mie mi-a fost dat să trăiesc câteva genuri de lumină și de lumini: «lumina» inspirației artistice, provocată de frumusețea lumii văzute; «lumina» contemplației filosofice, care trece în experiența mistică; vom introduce aici și «lumina» cunoașterii științifice, care are întotdeauna și inevitabil o valoare relativă; am fost ispitit de aparițiile luminoase aduse de duhurile vrăjmașe. Dar, deja, în vârsta matură, când m-am întors la [Hristos](#), ca la un [Dumnezeu](#) desăvârșit, mi-a strălucit Lumina cea fără de început. Această minunată Lumină, în măsura în care după bunăvoința de Sus mi-a fost dat s-o cunosc, le-a întunecat pe toate celelalte, întocmai cum soarele ce răsare nu permite să se vadă nici chiar stelele cele mai luminoase.

Faptul Întrupării lui [Dumnezeu](#) ocupă un loc central în istoria omenirii, de la crearea lumii. Acest eveniment a răsturnat toate încercările omenești de a cunoaște Începutul Cel fără de început prin eforturi venind de jos, chiar dacă aceste eforturi par uneori geniale.

Dar nici acum nu pot povesti acel profund proces care se petrece înlăuntrul meu. Nu pot găsi numele acelei puteri care în chip reținut, dar activ, îmi vindeca mintea și inima. În locul cel mai intim al inimii se înălța ceva tainic, totuși ceva cunoscut din frageda mea copilărie. Creșterea aceasta era aparte: când primea o formă lentă dintr-un proces anevoios, când izbucnea...

Noi coborâm, în actul osândirii de sine, în prăpăstii întunecoase, pentru ca în momentul când, întru [Hristos](#) și prin El, ni se deschide chipul cel mai înainte de veci al Omului în mintea creatoare a lui [Dumnezeu](#), să începem să sesizăm bezna întunecării noastre. După cum fulgerul care scânteiază în nopți face întunericul mai nepătruns, tot astfel, ivindu-se noua lumină a Dumnezeirii, prin contrast, ne face să vedem întunericul din lăuntru nostru asemenea unei mase dense de murdărie respingătoare. Această vedere generează înlăuntrul nostru o mare durere, care lovește ființa noastră în toate planurile. Suferința duhului nostru în acest timp trece peste limitele temporale: ea depășește oricare durere fizică. Ne afundăm în întregime în râurile lacrimilor. Fiind robi ai patimilor, noi ne vedem deodată ruși de la [Dumnezeu](#), a Căruia săgeată a iubirii ne-a rănit pe noi. Din adâncuri strigăm către El (Ps. 129, 1).

Așa se zămislește în noi pocăința. La început, ea este însoțită de o profundă tristețe; apoi, schimbându-se în intensitatea încordării și în formele sale, căința rămâne cu noi nedespărțită. Pocăința pe pământ nu are sfârșit, căci sfârșitul său ar însemna o deplină îndumnezeire a noastră, printr-o desăvârșită asemănare cu [Hristos](#) cel înălțat.

Elanul de pocăință, din timp în timp, devine atotmistuitor. În minte și în inimă nu există nimic decât conștiința plină de suferință: «Eu sunt prizonierul răului întuneric». Și iată, într-un chip neprevăzut, în temnița sufletului, pătrunde Lumina Soarelui necreat, acea Lumină care umple toate dimensiunile cosmice. Ea umple cu dragoste mintea și inima noastră. Noi o vedem și petrecem în ea; totuși, nu suntem încă în stare să credem în această minune a Bunătății Părintelui nostru.

Această Lumină care este inerentă Părintelui Luminilor ([Iacob](#) 1, 17) ne renaște și chiar ne creează din nou pe noi; schimbă radical direcția atenției noastre: mai înainte, ea era atrasă de pământ și de alte lucruri trecătoare, vremelnice. Sub acțiunea harului, atenția se cuprinde înlăuntru și, de acolo, răsare în sfera duhovnicească nevăzută și veșnică (II Cor. IV, 18). Ceea ce mai înainte ne părea nouă important și chiar fundamental devine neînsemnat pentru duhul nostru; bogăția, puterea și slava pământească și toate cele asemenea lor își pierd atracția. Chiar știința care nu ne dă nouă cunoașterea esențială, adică cea despre [Dumnezeu](#); tot astfel, și speculațiile filosofice lipsite de viață autentică rămân niște valori trecătoare.

Când Lumina cea neatinsă după esență și nenumită ne cuprinde din afară și pătrunde înlăuntrul sufletului nostru, atunci și noi devenim niște ființe în afară de vreme. Lumina aceasta care este de la [Dumnezeu](#) este Lumina iubirii și a cunoașterii; dar un tip de lumină și cunoaștere cu totul deosebite. Amândouă se revărsă una într-alta și, în fond, sunt una în veșnicie. Iubirea atrage cu atâta putere, încât pentru nimic în lume duhul nostru nu-și oprește luarea-aminte despre ceea ce se petrece cu noi, deși el trăiește în chiar această «petrecere». Nu există mișcare spre sine însuși a duhului. În avântul său, el este încordat de a simți ceea ce nu se poate simți, să îmbrățișeze pe Cel neîncăput, să-L ajungă pe cel neajuns; să fie numai în El și să nu mai vadă nimic altceva.

Domnul mi-a dat harul de a înțelege starea disperată a păcătoșeniei mele; și chiar mai mult decât atât: sfânta ură față de păcatul meu, adică față de mine însumi, care sunt una cu păcatul meu, a cărui miasmă este asemenea gazelor otrăvitoare. A te tămădui prin propriile eforturi este cu neputință. Fiind cuprins de o totală disperare de starea în care ești, unica scăpare care rămâne este de a te arunca în brațele lui [Dumnezeu](#) cu o nădejde fără de nădejde. Acest salt poate fi definitiv, fără întoarcere; mi-e frică să mă întorc; n-am nici putere să mă împotrivesc păcatului, să-mi mențin nepătată viața cea nouă...

Aparițiile Luminii Necreate sunt mult mai rare decât cred unii. În elanul pocăinței, mulți asceți s-au învrednicit de acest dar, fără să îndrăznească să se oprească cu mintea asupra lui ca să-și dea seama cu adevărat: «Cine este acesta?» Ei se mulțumesc cu acțiunea Luminii asupra sufletului și duhului lor: împăcarea cu [Dumnezeu](#), mângâierea neprețuită, simțirea veșniciei, înfrângerea morții.

Acum vreau să vorbesc despre ceea ce Domnul mi-a dăruit, după întoarcerea mea la El, la o vârstă matură, când cercetările se legau cu o profundă [rugăciune](#) de pocăință. La începutul acestei perioade, Lumina se arăta mai repede decât focul care mă ardea, și deasupra trupului meu și înlăuntrul sufletului, ca ceva ce eu primeam, în timpul acestei arderi, ca ceva străin lui [Dumnezeu](#). Eu atunci nu știam nimic și nu înțelegeam ce se petrece cu mine. Gândul meu nu se ducea la cercetarea naturii Focului și Luminii. Sufeream în pocăința mea cu toata ființa mea, dar știam că am înviat cu duhul.

La începutul anilor '30, când eram deja diacon, timp de două săptămâni bunăvoința lui [Dumnezeu](#) a fost cu mine. Seara, când soarele era gata să apună și să se ascundă după munții Olimpului, mă așezam într-un balcon în apropierea chiliei mele, cu fața la luminătorul care apunea. În acele zile am văzut lumina de seară a soarelui și totodată o altă Lumină care mă înconjura cu gingășie și care pătrundea în inima mea liniștită, într-un mod de nespus, dându-mi să încerc compătimirea și iubirea de oameni, care se purtau cu mine aspru. Totodată, simțeam și o oarecare compătimire nedureroasă pentru făptură în general. După apusul soarelui intram în camera mea, ca de obicei, pentru ca să-mi fac pravila pregătitoare pentru [Sfânta Liturghie](#) de a doua zi și lumina nu mă părăsea în tot timpul rugăciunii.

Mai înainte, lumina naturală mi se părea imaterială, dar mai târziu, după contemplarea Luminii Necreate a lui [Dumnezeu](#), lumina naturală a devenit pentru mine grosolană, uneori agresivă. Ea luminează natura pământească, dar nu dă prin ea însăși duhului nostru pătrunderea în taina Ființei Divine. În mod contrar, Lumina divină aduce mai întâi de toate o revelație asupra Împărăției Tatălui Ceresc.

Dar când a apărut Lumina necreată, în credința duhului meu că sunt în fața morții, atunci tot ce mai înainte murea în mine s-a ridicat cu mine prin acțiunea acestei Lumini. Și întunericul morții care mă speria, și apăsătoarea scârbă de mine însumi pentru păcatul care era în mine, și pe care îl simțeam ca o rupere de Dumnezeu iubirii, și amara deznădejde și revoltă contra existenței în general, așa cum ea se reflecta mai înainte în conștiința mea, toate acestea erau renăscute prin puterea pocăinței și transfigurate în mod radical, devenind o chenoză asemănătoare celei a lui [Hristos](#)“98.(După cartea Arhimandritului [Sofronie](#) Vom vedea pe [Dumnezeu](#) precum este, în traducerea ieromonahului Rafail Noica, Editura Sophia, 2005 [n.t.] )

## PĂRINTELE PAISIE

### Convorbire cu Mitropolitul Muntenegrului, Amfilohie Radovici, profesor la Facultatea de Teologie a Universității din Belgrad

[Capitolul precedent](#)  
[Urmatorul capitol](#)

K.I.: „Mai important decât toate cărțile și toate ideile este să găsești un duhovnic adevărat“, spunea foarte corect scriitorul rus Kirievski.

Așa cum ne încredințează cei ce cunosc acest fenomen, există destui mari duhovnici care rămân necunoscuți lumii până la adormirea lor, pentru că așa a fost rânduit de Pronia sfântă. Există, însă, și unii foarte cunoscuți, celebri, am putea spune, lângă care omul contemporan își află liniștea. Unul dintre aceștia a fost și **părintele Paisie Aghioritul**. Vă rog, preasfințite, să ne spuneți câte ceva despre această importantă figură patristică pe care ați cunoscut-o.

A.R.: Pe părintele [Paisie](#) l-am cunoscut în anul 1966, pe vremea când eram încă mirean. După aceea, ca ieromonah, am stat în apropiere de chilia sa vreme de zece luni.

K.I.: Cred că a fost o experiență duhovnicească deosebită aceea de a sta atâta vreme aproape de un asemenea

părinte.

A.R.: A fost, cu adevărat, o experiență deosebită.

Prima oară, am stat acolo vreme de o săptămână. Pentru mine, era atunci o perioadă de criză. Tocmai mă întorsesem din Europa, unde fusesem sub influența orthologismului apusean și al multor altor idei asemenea. Însă părintele [Paisie](#) m-a sprijinit foarte mult.

K.I.: Vă amintiți ce vă spunea? Este foarte interesant felul de abordare a unui intelectual, așa cum sunteți preasfinția voastră.

A.R.: Mai întâi și-ntâi, asculta cu atenție ceea ce aveam de spus. Și nu numai că mă asculta cu atenție, dar în același timp se ruga, fapt deosebit de important.

La un moment dat, i-am zis:

– Părinte, noi, intelectualii, pe toate le cercetăm și câteodată ne vine să ne punem întrebarea: există [Dumnezeu](#)?

M-a impresionat foarte mult felul cum a abordat această problemă. Mi-a spus:

– Eu nu pot să concep faptul că în lumea aceasta sunt oameni care se îndoiesc.

Mi-am dat seama că părintele suferea pentru mine, așa cum suferă o mamă pentru copilul ei, atunci când este în primejdie să se piardă. Această problemă pe care am ridicat-o l-a umplut de durere și de o tristețe nespusă. Se vedea că în spatele nedumeririi sale în privința necredinței unor oameni se ascundea profunzimea experienței vieții trăite aproape de [Dumnezeu](#). Și ca să mă sprijine, îmi spunea:

– Odată, m-am rugat toată noaptea. Când s-a crăpat de ziuă, a venit – cum să-ți spun... lucrurile acestea nu pot fi descrise în cuvinte – o lumină care a răsărit din mine și m-a cuprins cu totul. Deși eram obosit de mătănni și de lupta de peste noapte, am simțit o asemenea odihnă, ca și cum ar fi răsărit un soare în mine, care mi-a dat o stare de bucurie extremă. După ce a răsărit soarele, am ieșit afară ca să lucrez – eram tâmplar –, dar starea de pace și de bucurie nesfârșită continua. Iar soarele material părea atât de mic în comparație cu soarele care răsărise din mine... Trei zile și trei nopți a ținut starea aceea, și a trebuit să mă forțez ca să mănânc ceva. Cum mai poate un om care a trăit o asemenea experiență să se mai îndoiască?

Altădată, mi-a spus:

– La un moment dat, s-a întâmplat să plec într-un loc unde, vreme de trei luni, nu am văzut chip de om. După trei luni, nu mai știam ce zi era, cât timp trecuse și ce sărbătoare era în ziua aceea. Atunci, m-am dus la o biserică, dar mi-era rușine să întreb ce zi era, pentru că mă gândeam că aveau să spună: „Asta a înnebunit“. După felul cum decurgea slujba, încercam să înțeleg în ce perioadă din an ne aflam.

Suflet binecuvântat și închinat lui [Dumnezeu](#)...

În anul acela pe care l-am petrecut aproape de el în binecuvântatul Munte Sfânt – în această pepinieră de sfinți –, am săvârșit împreună [sfânta Liturghie](#). Eu slujeam, iar el făcea pe dascălul. Cum mai cânta... Era ca o căprioară rănită dinaintea lui [Dumnezeu](#). Cel puțin așa-l simțeam eu.

K.I.: Această imagine deosebit de frumoasă ne amintește de [Cântarea cântărilor](#).

A.R.: Când terminam, părintele pregătea masa: orez, roșii cultivate în grădina sa și pâine, pe care o usca el însuși. Umplea farfuria mea, în timp ce într-a sa puneă foarte puțină mâncare. Eu protestam, spunând că nu e corect ca el să mănânce ca un pustnic, iar eu ca un lacom. Dar el zicea:

– Oare nu ești călugăr? Dacă ești, trebuie să faci ascultare. Ești un muntegrean neascultător? Aici până și [Baium](#) al meu este mai supus ca tine.

L-am întrebat surprins cine era [Baium](#), pentru că știam prea bine că nu avea pe nimeni sub ascultare. Atunci mi-a arătat un trandafir pe care-l plantase acolo. S-a dus lângă el și a spus:

– Hai, [Baium](#), să înțeleagă și necredinciosul de Amfilohie ce înseamnă ascultarea.

Atunci, din spatele trandafirului, s-a arătat un broscoi. Vă spun ce-am văzut cu ochii mei. După aceea, părintele i-a spus broscoiului:

– Du-te, [Baium](#), înapoi, la locul tău, iar diseară să-ți faci rugăciunea.

Am rămas uimit și l-am întrebat ce fel de [rugăciune](#) făcea [Baium](#). Mi-a explicat că seara broscoiul se ducea dinaintea unei cruci mari de lemn care se afla în apropiere și începea să psalmodieze. „Râde de mine“, mi-am spus în sinea mea. „Ce psalmodie să cânte broscoiul?“

În aceeași zi, la apusul soarelui, l-am văzut pe broscoi dinaintea crucii, intonând: „Oac, oac“...

M-a impresionat foarte mult legătura părintelui cu animalele, fenomen întâlnit în cazul sfinților.

Într-o vară pe care am petrecut-o acolo, era o mare secetă, pentru că nu mai plouase de luni de zile. Iar părintele [Paisie](#) mi-a spus:

– Vezi tu, noi, oamenii, păcătuim; așa că pătimim pe drept. Nu merităm să ne trimită [Dumnezeu](#) ceva mai bun.

Însă mi-e milă de bietele animale care suferă. Uite, cu câteva zile înainte, a venit un șarpe care nu găsea nicăieri apă și parcă îmi cerea să-i dau un strop și lui ca să bea. Așa că am luat cu un pahar și i-am dat.

Atunci, i-am spus râzând:

– De ce nu m-ai chemat, părinte, pe mine, să vin să sparg capul șarpelui?

Iar el mi-a răspuns, râzând la rîndul lui:

– Ești un munte negrean sălbatic...

K.I.: Părintele vedea pretutindeni Creația lui [Dumnezeu](#).

A.R.: Și prezența lui [Dumnezeu](#).

În [Sfântul Munte](#) există șacali. Și știți că noaptea strigătele lor sunt înfricoșătoare. Dar părintele îmi spunea:

– Nu te speria. Începe „vecernia” șacalilor. Ei sunt mai harnici la [rugăciune](#) decât noi, călugării. Trebuie să înveți de la ei să-L slăvești pe [Dumnezeu](#).

Părintele avea mult discernământ. Prin el, [Dumnezeu](#) a sprijinit și a ajutat o mulțime de suflete. Odată, când s-au scris prin ziare cuvinte de laudă la adresa lui, s-a supărat foarte tare. Nu puteți să vă închipuiți cât de tare s-a supărat. Mi-a spus:

– Vezi, părinte, ce scriu despre mine? Eu sunt cel mai rău dintre toți, iar ei mă prezintă ca pe un sfânt. Eu, care trăiesc la [Sfântul Munte](#), știu bine cine sunt oamenii lui [Dumnezeu](#). Dar pe ei, Domnul i-a învrednicit să rămână ascunși de ochii oamenilor, iar pe mine m-a lăsat la suprafață, ca să mă prezinte oamenii ca pe un așa-zis sfânt. Și să nu crezi că spun lucrurile acestea din smerenie. Sunt, cu adevărat, un om nefolositor la nimic.

## Convorbire cu Gheorgos Papazahos, asistent universitar la Facultatea de Medicină, Universitatea din Atena

### [Capitolul precedent](#) [Urmatorul capitol](#)

K.I.: Despre părintele [Paisie](#), avem acum mărturia domnului profesor Gheorgos [Papazahos](#).

G.P.: Părintele [Paisie](#) era un om foarte plăcut, care te fascina prin prezența lui. Odată, m-am dus la el cu un prieten mai în vârstă de-al meu, care purta barbă și ochelari, avea chelie și semăna cu Venizelos<sup>99</sup>(1864-1936. Politician grec ce a împlinit mai multe mandate ca premier, între 1910 și 1933 [n.t.]). Cum l-a văzut, părintele și-a întins brațele către el și i-a spus: „Bine-ai venit, Venizelos! Poftim la noi”.

Am șezut afară, pe niște buturugi. Să vă spun două-trei lucruri pe care părintele ni le-a povestit atunci.

Într-o zi, au venit la el niște studenți care, așa cum au zis ei, auziseră despre părintele că face [minuni](#). „Noi credem, desigur”, au spus studenții, „dar ajutați necredinței noastre. Nu ne faceți și nouă o minune, ca să ne încredințăm?”

Atunci, părintele le-a zis că în spatele chilie era un topor cu care tăia lemne. „Duceți-vă”, le-a spus, „tăiați-vă capetele, iar eu o să vi le lipesc imediat la loc”. Și firește, studenții au plecat fără... să-și taie capetele!

În continuare, pornind de la o cană de plastic în care puneau apă, părintele ne-a spus: „Ne pierdem timpul cu lucruri fără valoare, când ar trebui să comunicăm în permanență cu [Dumnezeu](#). Luați spre exemplu o femeie. Dacă femeile ar face mătănii din acelea pe care le folosesc călugării când se roagă și ar rosti rugăciunea inimii, ar putea să atragă la ele harul lui [Dumnezeu](#) și să facă [minuni](#). Pe când ele cu ce se ocupă? Au, de exemplu, o cană și încep să spună una celeilalte: „Nu îmi place cana aceasta cu frunze verzi; aș fi vrut-o pe aceea cu flori roșii”. Iar cealaltă, la rîndul ei: „Eu am dus-o înapoi și am luat alta”. După aceea, intră în discuție a treia: „Eu am luat-o de la magazinul cutare, și așa și pe dincolo”.

Ce reprezintă toate acestea? Și una și cealaltă, tot căni sunt. Lasă căni, îngenunchează și roagă-te. Și aici, la [Sfântul Munte](#), se întâmplă din astea. M-am dus alaltăieri la o chilie și am văzut un călugăr care-și scutura cuverturile. L-am întrebat: „Ce faci, măi cutare?” El mi-a răspuns: „Uite, îmi scutur păturile”. Dar eu i-am zis: „Bre, tu ai venit la [Sfântul Munte](#) ca să scuturi țoale? Lasă-le așa cum sunt. Cazi în genunchi, roagă-te și plângi. Asta-i treaba noastră aici. Să ne rugăm și iarăși să ne rugăm”.

Astfel vede lucrurile omul rugăciunii. Oamenii de pe acolo mi-au spus, domnule Ioannidis, că noaptea părintele [Paisie](#) se ducea într-o peșteră unde se ruga până dimineța. Era un om care petrecea toată noaptea în [rugăciune](#), iar dimineța, se întorcea la chilie, unde primea foarte mulți oameni, care veneau la el pe tot parcursul zilei. Mă întreb cum de rezista... Se știa faptul că dormea o oră la răsăritul soarelui și un pic după-amiaza, pe o băncuță.

## Convorbire cu Panayotis Sotirios, jurnalist, scriitor

### [Capitolul precedent](#)

#### [Urmatorul capitol](#)

K.I.: Domnul Sotirios a avut încă o dată amabilitatea de a oferi câteva crâmpoie din experiența sa legată de marii Părinți ai Bisericii, cărora le-a dedicat câteva din cărțile pe care le-a scris.

Pentru început, să spunem, domnule Sotirios, ce sunt Părinții – aceste ființe duhovnicești care se disting în mod deosebit în viața Bisericii noastre Ortodoxe.

P.S.: Cuvântul „părinte” este un termen duhovnicesc și se referă la responsabilitatea duhovnicească, deoarece părintele este avangarda sufletelor, lucrătorul mântuirii și îndrumătorul în [Hristos](#). Să ne aducem aminte că primul părinte și îndrumător al tuturor oamenilor a fost Însuși domnul nostru [Iisus Hristos](#).

Instituția Sfinților Părinți este temelia Tradiției noastre ortodoxe. Dintotdeauna, Biserica a avut și are sfinți și părinți îndrumători.

K.I.: Să vorbim acum despre părintele [Paisie](#). Așteptăm cu emoție să ne povestiți câteva întâmplări legate de el.

P.S.: Când a fost întrebat odată cum se poate trăi duhovnicește în lume, părintele [Paisie](#) a răspuns:

– Împrăștierea gândurilor în lucruri zadarnice duce la împrăștierea sufletului. De aceea, omul care trăiește în lume trebuie să-și îndrepte atenția spre interior, spre via nelucrată a sufletului, de unde să dezrădăcineze toți spinii răului și să planteze în locul lor virtuțile. Este nevoie de multă atenție, fiindcă lucrarea aceasta nu este deloc ușoară. Dimpotrivă, este anevoioasă și cere răbdare. Omul care merge pe acest drum va întâmpina multe greutăți. Dar îi vor fi de foarte mult folos cărțile patristice, care, din fericire, în zilele noastre circulă cu miile. În ele se găsește orice dorește omul și orice are el nevoie. Ele ne îndrumă ca să mergem în siguranță pe calea duhovnicească. Numai să fie citite cu smerenie și [rugăciune](#).

K.I.: Înseamnă că omul trebuie să-și transforme existența într-o viață teantropocentrică.

P.S.: Exact.

K.I.: Și să pună capăt antropocentrismului nestăpânit care îl domină.

P.S.: Cineva l-a rugat pe părintele [Paisie](#) să spună ceva despre [rugăciune](#). Iar el i-a răspuns:

– Am putea vorbi la nesfârșit despre [rugăciune](#), căci rugăciunea nu se termină niciodată.

Aceste cuvinte ale părintelui au caracter existențial, deoarece înseamnă că atâta timp cât existăm avem în permanență o legătură directă cu [Dumnezeu](#)-Tatăl. Această legătură dialectică, chiar dacă nu este exprimată altfel decât prin trăirea simplă, este o stare de [rugăciune](#). E de-ajuns să existe memorie și trăire, adică să ne simțim slăbiciunea, păcatele, nevoile și să le raportăm pe toate la [Dumnezeu](#). Acesta este cuvântul nesfârșit al rugăciunii.

Și părintele a continuat astfel:

– Rugăciunea este o convorbire cu [Dumnezeu](#). Nu pot să vă spun ce simte omul care se roagă. Însă trebuie să știți următorul lucru: sufletul creștinului dorește să se roage încontinuu.

K.I.: De altfel, și **Sfântul Apostol Pavel** ne îndeamnă prin cuvintele: Rugați-vă neîncetat (I Tes. 5, 17 [n.t.]).

P.S.: Ceea ce aș dori să vă spun în continuare este legat de drepturile omului – acest fenomen al zilelor noastre, despre care s-au formulat atâtea și atâtea teorii. Iată ce ne-a spus **părintele Paisie**:

– Cu cât omul este mai înduhovnicit, cu atât are mai puține drepturi în această viață. Un om duhovnicesc nu are nici un drept pe pământ. El este obligat să aibă răbdare și să primească nedreptatea. Drepturile sale sunt păstrate de [Dumnezeu](#) pentru cealaltă viață.

Așa cum spune părintele, de multe ori cerem să fim îndreptățiți aici. Totuși, pentru un om înduhovnicit, dreptatea omenească nu înseamnă nimic. Ea este doar o frână pentru oamenii nedrepți.

K.I.: Iată cât de profund vedea lucrurile părintele [Paisie](#).

P.S.: Da. Pentru că el trecuse dincolo de limitele rațiunii acestei lumi.

Altădată, fericitul părinte a mai spus:

– Cu cât omul crede mai mult în [Dumnezeu](#), în [Hristos](#) și în viața de dincolo, cu atât vede mai clar că această viață este zadarnică și că are rostul numai de a-și pregăti în ea pașaportul pentru cealaltă lume. Iar dacă cineva îl nedreptățește, el se bucură, pentru că, în felul acesta, a agonisit ceva pentru viața cerească. Cu cât omul este mai nedreptățit în această viață, cu atât mai multă răsplătă va primi în viața de dincolo.

Despre supărări, părintele spunea că ele îl curăță pe om și că nu este nimic mai presus decât supărările, care au o valoare mai mare chiar și decât rugăciunea „Doamne Iisuse Hristoase, miluiește-mă”, adică decât rugăciunea inimii.

Câtă putere au aceste cuvinte! În continuare, părintele [Paisie](#) amintea spusele părintelui [Tihon](#) – un călugăr cu

sufletul curat, venit din [Rusia](#) la [Sfântul Munte](#), ce adormise în Domnul cu destulă vreme în urmă și care spunea: „Doamne Iisuse Hristoase: o sută de drahme; slavă lui [Dumnezeu](#): o mie de drahme“. În acest fel, voia să sublinieze faptul că doxologia adusă lui [Dumnezeu](#) are o mai mare valoare atunci când omul suferă. Iar acest lucru, firește, nu este ușor.

## Convorbire cu monahul Nicodim Bilalis (Aghioritul), teolog, jurist, scriitor

[Capitolul precedent](#)

[Urmatorul capitol](#)

K.I.: [Părintele Nicodim](#) l-a cunoscut pe [părintele Paisie](#) timp de 32 de ani încheiați. Pentru noi, este o ocazie unică să avem mărturia părintelui Nicodim despre acest mare părinte.

Părinte Nicodim, vom începe cu momentul în care l-ați cunoscut. Cum ați perceput această mare personalitate a Ortodoxiei grecești?

N.M.: Sunt cutremurat, pentru că nu știu dacă sunt eu cel vrednic să vorbesc despre [părintele Paisie](#). Mulți spun că [părintele](#) a fost îndrumătorul lor duhovnicesc, dar eu nu pot afirma acest lucru, pentru că oficial nu a fost [părintele](#) meu.

Desigur, așa cum ați spus, [Dumnezeu](#) m-a învrednicit să-l cunosc pe [părintele Paisie](#) timp de 32 de ani, fără întrerupere. Dacă sunt călugăr aghiorit, datorez lucrul acesta [părintelui Paisie](#). Și dacă ar fi vrut [Dumnezeu](#), aș fi fost ucenicul său. Dar s-a îmbolnăvit – a făcut hemoptizie. Avea un singur plămân.

Pe vremea când l-am cunoscut, eram încă mirean în localitatea Konitsa. Și el se trăgea dintr-o familie cu mulți copii. [Părintele](#) m-a îndrumat în ceea ce privește anumite aspecte legate de problemele familiilor cu mulți copii, în calitate de fondator al Uniunii Panelene a Prietenilor Familiilor cu mulți copii. [Părintele Paisie](#) era principalul meu îndrumător în cadrul acestei asociații.

În primii ani, stăteam și discutam 3, 4, 5 ore, și chiar până la 8 ore pe zi.

K.I.: Despre ce discutați?

N.M.: Despre chestiuni teologice, duhovnicești și personale. [Părintele Paisie](#) era un pustnic contemporan cu o mare conștiință ascetică, ce se nevoia cu multă smerenie și hotărâre. Era un om harismatic. Se spune că atunci când s-a născut și a fost botezat, în preajma sa s-a aflat și cuviosul [Arsenie](#).

Numele de mirean al [părintelui Paisie](#) a fost [Arsenie](#). Tatăl lui ar fi spus: „O să-i punem numele Hristos“, dar [Sfântul Arsenie](#) a replicat: „Și pe mine cine-o să mă înlocuiască?“

K.I.: Extraordinar...

N.M.: Despre lucrul acesta nu s-a scris nimic. Este prima oară când iese la lumină. Mi l-a povestit [părintele](#) mie personal. Nu vreau ca mărturia mea să pară mai deosebită decât a altora, însă relația mea cu [părintele](#) a fost oarecum specială.

K.I.: Și îndelungată.

N.M.: Într-una dintre revistele Uniunii Prietenilor Familiilor cu mulți copii, am scris despre [părintele Paisie](#). De altfel, i-am publicat toate cărțile.

K.I.: Scrierile sale sunt ca apa limpede de izvor.

N.M.: Mai ales scrisorile. Sunt pline de duh. A fost un om luminat, ancorat în problemele contemporane.

K.I.: Și tot ce spunea și scria era de la [Dumnezeu](#).

N.M.: Da. Depășise măsura firii omenești. Însă, în același timp, era foarte uman, înțelegător și natural. Îți inspira frica lui [Dumnezeu](#), simplitate și mult firesc. Așa cum vorbești cu tatăl sau cu mama ta, la fel puteai să vorbești și cu [părintele Paisie](#). Făcea glume și avea un umor frumos.

K.I.: Acești oameni sunt veseli și prin firea lor, și prin harul sfânt pe care îl primesc.

[Părinte Nicodim](#), din discuțiile prelungite pe care le-ați avut cu [părintele Paisie](#), ați putut să vă dați seama de starea sa interioară. Cum simțeți că era acea stare? Spre exemplu, eu l-am cunoscut pe [părintele Porfirie](#), iar când plecam de la el, parcă zburam, nu păseam. Îmi ardea inima de bucurie. În acest context, spuneți-ne și nouă cum vă simțeți în preajma acestui om sfânt.

N.M.: Desigur, și eu simțeam că plutesc de bucurie. În preajma lui aveai sentimentul de siguranță. Dar existau momente în care plecam de la el preocupat de anumite probleme sau cu muștrări de conștiință și chiar trist la gândul stării sufletești jalnice în care mă aflam și la cât de greu era de ajuns la măsurile duhovnicești înalte.

K.I.: Cu alte cuvinte, vă comparați cu el.

N.M.: Fără discuție. Cu toții se înghesuiau să ajungă în preajma sa. Iar el era ca [Hristos](#) sau ca sfânta Biserică:

nu alegea, ci îi primea pe toți. Stătea și le acorda timp tuturor. Părintele [Paisie](#) vedea în sufletul fiecărui om, a fiecărei făpturi a lui [Dumnezeu](#). Pe toți îi primea la el cu multă dragoste.

Părintele [Paisie](#) credea în ascultarea desăvârșită. Alături de feciorie și de sărăcie, ascultarea era pentru el esențială. El spunea că, dacă acestea lipsesc, celelalte nu au nici o valoare. Cuvântul său era puternic și, cu adevărat, teologic.

Atunci când nu voia să spună ceva în mod direct, avea capacitatea de a-ți sugera, astfel încât să înțelegi în mod indirect. Din acel moment înainte, era problema ta cum aveai să reacționezi. Niciodată nu te făcea să te simți prost. Avea tact duhovnicesc.

Atunci când a terminat școala primară, tatăl său voia să-l facă fierar. Așa că l-a dus să fie ucenic la un meseriaș. A stat acolo 2-3 zile și, după aceea, la fierărie nu s-a mai știut nimic despre el. Acasă nu a spus nimic... vedeți, nu vreau să mă fac fierar sau nu mă duc acolo. Nici atunci când tatăl lui i-a spus: „o să te duci la fierar“, nu a zis nici că vrea, nici că nu vrea să se facă fierar sau altceva. Când s-a întâlnit tatăl său cu fierarul cu pricina și l-a întrebat cum se descurcă copilul, acesta i-a răspuns: „Păi nu vine pe-aici“. Atunci, tatăl lui s-a dus acasă, l-a luat și i-a tras o mamă de bătaie, după care l-a trimis din nou la fierar. Iarăși a stat acolo 2-3 zile, după care a fugit la un atelier de tâmplărie. Din nou a aflat tatăl lui și iar l-a trimis la fierar. Între timp, copilul nu îl contrazicea deloc pe tatăl său. Părintele [Paisie](#) spunea: „Nu puteam să-l contrazic pe tatăl meu și nici să-i spun ceva“; dar nu de frică. Totuși, voia să facă tâmplărie. De ce? Pentru că era un teslar smerit. Și așa a devenit un tâmplar atât de bun, cum puțini sunt.

K.I.: Făcea și sculptură în lemn?

N.M.: Adevărate capodopere... Mie mi-a dăruit o sculptură care reprezintă Muntele [Sinai](#), pe care este un drum, iar în vârful muntelui se vede mâna lui [Dumnezeu](#) cum îi dă lui [Moise](#) tablele Legii, iar acesta le primește în mâinile sale.

Ca imaginație și execuție, este un obiect foarte frumos. Mi-a mai dăruit o cruciuliță și multe altele... Când era în Konitsa, oamenii voiau să-și facă mobila cu ajutorul său. Avea brațe puternice. Când era tânăr, era un bărbat viguros. Plângea și se nevoia pentru că flămânzeau oamenii din pricina lui, căci peste tot clienții îl preferau pe el. Ceilalți n-aveau de lucru. Le lua el toate comenzile.

Făcea și cruciulițe. Singur concepea negativele. Nu știu dacă știți cum sunt stampele<sup>101</sup>(Imagini imprimate după plăci gravate [n.t.]). Se pregătește lemnul ca să fie moale, după care se pune sub presă, ca să se imprime modelul pe el. După aceea, se pune într-un cuptor, unde se arde, și astfel se formează ca un basorelief. Pentru aceasta, trebuie să ai un negativ, o formă. Ei bine, el făcea formele. Tot el a făcut și modelul de pe cingătoarea pe care o port.

K.I.: În armată a fost la transmisiuni.

N.M.: Da. Era extrem de intuitiv. De mic, a dovedit că avea un caracter aparte. Era foarte înzestrat sufletește. Nu mânca miercurea și vinerea și nu mânca din oala în care se gătea. Trebuia să-i pună în alt vas.

K.I.: Cam la ce vârstă?

N.M.: La 6-7 ani.

K.I.: Foarte mic.

N.M.: Da. Pe atunci, se ducea în pădure și făcea mătănii din conuri de brad. Se rățăcea adesea. Lucrurile acestea le știu din discuțiile cu el.

Mai este un lucru despre care nu s-a mai scris. Auzise că la 16 ani putea să devină călugăr. Când a împlinit 16 ani, n-a spus nimănui nimic și s-a dus la Mitropolia de la Ioannina ca să întrebe cum putea să ajungă la [Sfântul Munte](#). S-a înfățișat acolo și a spus cu simplitate: „Vreau să mă duc la [Sfântul Munte](#) să mă călugăresc“. Dar cei de acolo i-au răspuns: „Vrei să pleci la [Sfântul Munte](#), ai? Las' că anunțăm imediat poliția“. Și au început să râdă de el: „Taică-tu știe?“ „Nu“. L-au amenințat chiar, iar el a crezut cu simplitate în amenințarea lor. Dar așa a rânduit [Dumnezeu](#) ca să treacă mai întâi de o anumită vârstă. Altfel a plănuit Domnul lucrurile pentru el. S-a întors acasă și a așteptat să mai crească.

După ce a împlinit 21 de ani, i s-a spus: „Du-te mai întâi la armată, și după aceea...“ Era pe vremea războiului de partizani, iar trei dintre frații săi erau mobilizați. El era cel mai mic, așa că nu l-au luat. A rămas să se îngrijească de familie și de surorile sale. Abia când i s-au întors frații, a plecat și el militar. Imediat după armată, n-a zis nimănui nimic și a plecat pe ascuns la [Sfântul Munte](#).

Mi-a mai spus că atunci când s-a dus prima dată la Mănăstirea Esfigmenu (acolo s-a dus mai întâi) l-au pus la un atelier de tâmplărie. Știa să bată scânduri în cuie, dar nu făcea mobilă. Meșterul de acolo îl necăjea ca să vadă dacă se supără și se ridică să plece.

K.I.: Voia să-l încerce...

N.M.: „Ai stricat lemnul. Lasă-l jos. Așa ți-am spus eu să faci?“ Dar părintele [Paisie](#) știa că meșterul nu avea dreptate și nu înțelegea motivul pentru care se purta în felul acesta cu el. Așa că s-a dus la stareț, care i-a spus: „Ai răbdare, fiul meu, că dacă-ți spune așa, știe el ce știe...“. Uneori, plângea și se supăra...

...Până într-o zi, când s-au dus la clopotniță să repare ceva și meșterul i-a spus: „Fă asta“, el a răspuns:

„Binecuvântați“. Se rugase mai înainte și a făcut lucrarea aceea din toată inima lui. Atunci, meșterul i-a dat unelte și i-a zis: „Ei, asta vroiam să văd. De acum înainte, fă ce poțestești“.

Și părintele acela și-a schimbat ascultarea, iar pe el l-au lăsat mai mare peste atelierul de tâmplărie.

Și încă o întâmplare din mănăstire. Mânca linte cu brânză. Și ca să nu mănânce brânza, o scufunda în linte. Așa cum ne spunea adesea, omul se poate nevoi fără ca ceilalți să prindă de veste.

K.I.: Spuneți-ne câteva cuvinte ale părintelui [Paisie](#) care v-au rămas în memorie în mod deosebit.

N.M.: Ne zicea că rugăciunea trebuie făcută cu smerenie și bărbăție. Voia să fim sinceri dinaintea lui [Dumnezeu](#).

K.I.: Adică cinstiți.

N.M.: Inimă curată zidește întru mine, Dumnezeule, și duh drept<sup>102</sup>(Psalmii 50, 11 [n.t.]). Avea în el cu adevărat acest duh drept. Nu era nicidecum șiret și diplomat. Era un spirit curat și direct. Și pe noi ne-a învățat să fim direcți și sinceri.

K.I.: Părinte Nicodim, lucrurile pe care ni le-ați povestit despre părintele [Paisie](#) ne-au bucurat foarte mult. Ne-ați adus apă limpede din cer.

## Convorbire cu Arhimandritul Nicolae Nicolau, scriitor

### [Capitolul precedent](#) [Urmatorul capitol](#)

N.N.: M-am aflat lângă părintele [Paisie](#) timp de 5 luni și jumătate. Tocmai venisem din America, după o perioadă de 8 ani de stat departe de [Grecia](#). I-am spus cine sunt, cam ce voiam să fac – pentru că nu știam exact cum aș fi vrut să-mi folosesc chemarea –, iar el m-a primit pentru o vreme, până când aveam să îmi conturez mai bine drumul pe care urma să merg. Astfel, am avut ocazia să stau o vreme aproape de el. După aceea, m-am dus la **Mănăstirea Sfântul Pavel**.

K.I.: Spuneți-ne câteva lucruri care v-au impresionat, referitoare la părintele [Paisie](#).

N.N.: Vă voi povesti câteva întâmplări mai deosebite, care nu sunt foarte cunoscute. Mi-aduc aminte odată că am făcut împreună o plimbare. Era în luna martie și timpul era destul de rece. Ne aflam la aproximativ 60 de metri de chilia părintelui, împreună cu încă un călugăr. Pe când ne apropiam de poarta chiliei, am văzut de acolo de unde eram ceva ce părea de culoare portocalie. Desigur, la o distanță mai mare, nu se poate face diferența cu ușurință între portocaliu, roșu și galben. Atunci, părintele a zis: „Măi! Au adus mandarine. Cine le-a adus?“ Dar de acolo de unde ne aflam, nu se putea distinge nimic. Eram prea departe ca să ne dăm seama dacă erau portocale sau mandarine. În fine, ne-am apropiat și am văzut că era o sacoșă de mandarine. Le lăsase cineva acolo.

„Măi, să fie...“, a spus el. „Mandarine... Și ce-mi mai plac... O să țin trei pentru mine“. Și cu adevărat, a luat trei mandarine din sacoșă. Mai era cu noi și un alt călugăr, care trebuia să se ducă la schitul Cutlumuș. Așa că i-a spus: „Ia tu mandarinele astea și du-le părintelui [Iosif](#). Părintele [Iosif](#) era un bătrânel de 103 ani. Până să le ia călugărul acela, a mai oprit încă două, zicând că are nevoie de ele. Și din trei, a făcut cinci. Înainte să plece călugărul, i-a spus: „Uite, eu sunt un om lacom. Mai vreau două“. A mai luat două și a făcut șapte. „Du-te acum repede, că sunt așa de lacom, încât o să ți le iau pe toate.“ După aceea, călugărul a plecat și am rămas doar noi doi.

Ne-am așezat, iar după vreo 20 de minute, s-a auzit bătând la poartă. „Să mă duc să deschid?“, am întrebat eu. „Nu, mai bine lasă. Dacă e vreun curios care a venit să mă vadă, o să plece. Dar dacă are în el dor și durere, va găsi răbdarea să nu plece și să mai bată“. Așa că nu m-am dus să deschid. Se vede faptul că omul care aștepta la poartă era foarte politicos și discret. O vreme nu a mai bătut. După șase-șapte minute, a bătut din nou. Atunci, părintele mi-a spus să privesc printr-o perdea cine era la poartă, cu grijă, ca să nu mă vadă. M-am uitat, dar nu am văzut nimic. „Lasă, că o să bată din nou“. După vreo două minute, iarăși a bătut. „O să deschid eu“, a spus atunci părintele. S-a ridicat și a strigat din ușă:

– Hei, voinicilor! Veniți înăuntru, să vedem și câți sunteți, ca să vă cinstim cu ceva.

Au intrat în chilie. Erau exact șapte.

K.I.: I-a văzut venind!

N.N.: A intrat și el înăuntru și le-a dat cele șapte mandarine – câte una la fiecare.

Îmi amintesc de această întâmplare simplă, dar plină de duh, ca despre un lucru care nu m-a impresionat, pe cât mi-a oferit o stare de odihnă sufletească.

K.I.: Ați văzut aplicate pe viu cuvintele care spun că [Dumnezeu](#) trăiește și Se odihnește întru sfinții Săi.

N.N.: Sfânt este acela care, prin viața sa, ne face să-L slăvim pe [Dumnezeu](#).

K.I.: Așa este.

N.N.: Un asemenea om ne îndreaptă spre [Dumnezeu](#). Alături de el, spunem: „Slavă Ție, Doamne, că prin acești oameni ești, trăiești și Te arăți nouă. Slavă Ție“.

K.I.: Însă, uneori, chiar și cei care ne fac să suferim ne duc spre slăvirea lui [Dumnezeu](#).

N.N.: Fără îndoială.

K.I.: Mai spuneți-ne ceva.

N.N.: Ce să vă mai spun? Se pare că aveți lăcomie duhovnicească.

K.I.: Se poate...

N.N.: Odată a venit un băiat la Metocul Înălțării și mi-a spus: „Părinte, vreau să vă vorbesc“. I-am răspuns: „Hai înăuntru“. „Eu sunt ateu“, a început el. „Am auzit că sunteți învățat și am venit să-mi dați vreo dovadă științifică a existenței lui [Dumnezeu](#)“. „Integrale știi?“ „Nu, nu știu“. „Păcat, pentru că știam o dovadă cu integrale“. Integralele sunt un capitol din matematică. Nu a înțeles de ce i-am spus lucrul acesta. S-a înroșit puțin, iar eu i-am zis: „Ascultă ce-ți spun: [Dumnezeu](#) nu Se dovedește, nici nu Se descoperă. [Dumnezeu](#) Se revelează. Știai lucrul acesta?“ „Nu, prima oară îl aud“. „Cum te cheamă?“ „Serafim“. „Uite măi! Ai un nume frumos. O să-ți fac o propunere. Pentru că te preocupă atât tema aceasta, nu te du la oamenii învățați. Du-te mai bine la un om al lui [Dumnezeu](#), care a lăsat cu adevărat lumea aceasta, ca să înțelegi prin el lumea cealaltă. Ai fost la [Sfântul Munte](#)?“ „Nu, dar am de gând să mă duc“. „Să-ți recomand eu pe cineva, ca să-ți fie mai ușor“. „Mi s-a spus să mă duc la un părinte care se numește [Paisie](#)“. „Uite ce-ți zic eu: du-te la el și pune-i aceeași întrebare. Dar să nu-i ceri să-ți dea dovezi științifice. Să-i zici așa: «Părinte, eu sunt ateu. Vreau să cred, dar nu pot, iar lucrul acesta mă chinuiește și nu-mi dă pace. Am auzit că ești un om important. Dovedește-mi că există [Dumnezeu](#)»“. „Nu“, îmi zice, „nu pot să mă duc, pentru că mi-e cam frică de el“. „De ce ți-e frică? Să nu fugă după tine? Și dacă fuge după tine, fugi și tu, că el e doar un bătrânel. Alergi puțin și scapi de el“. „Nu pot, părinte“. „Nu te teme. Oamenii aceștia nu sunt așa cum se crede“, și i-am spus cam cum să-l abordeze ca să iasă totul bine.

Și, cu adevărat, s-a dus la părintele [Paisie](#). A ajuns la el într-o după-amiază. Înaintea lui, mai erau 4 persoane care așteptau la rând. Părintele ședea mai într-o parte și discuta cu un alt om. Așa că a așteptat împreună cu cei patru. Zece minute mai târziu, după cum mi-a povestit el însuși, părintele [Paisie](#) a terminat convorbirea cu omul acela, l-a salutat, apoi s-a apropiat de ei și a spus: „Ei, voinicilor, vreți să vă servesc cu ceva? Cu ceva dulce? Cu puțină apă?“ „Nu e nevoie“, au răspuns ei, așa cum este politicos să se răspundă în asemenea cazuri. După care, i-a făcut semn tânărului nostru și i-a spus: „Hai încoace“. Așa că Serafim s-a luat după părintele [Paisie](#). „Ține tu dulcele, că aduc eu cămile pentru apă. Vrei să-ți zic ceva? Să fii ateu nu e un lucru rău, dar să ai un nume de înger și să fii ateu... așa ceva nu s-a mai întâmplat“.

K.I.: Extraordinar...

N.N.: Atunci, tânărul i-a spus: „Părinte, pot să vă zic ceva?“ „Uite, am mulți oameni astăzi. Tu du-te la Cutlumuș, la mănăstire, ca să dormi, și cam asta e. Du-te, că acuși apune soarele, pentru că e iarnă...“. Tânărul a plecat, dar nu putea să se liniștească defel. De unde îi știa numele? S-a uitat să vadă dacă sunt linii telefonice, gândindu-se că poate l-am sunat eu pe părintele și i-am spus. A doua zi, era foarte tulburat și și-a zis să se ducă din nou la părintele. Cum s-au deschis porțile mănăstirii, a și ieșit și s-a dus direct la chilia părintelui [Paisie](#). A bătut, a bătut, dar nici un răspuns. Și-a zis: „O să mai aștept puțin și, după aceea, o să bat iarăși“. A bătut, până l-a auzit părintele, care era sus, pe munte. Părintele s-a apropiat și l-a întrebat: „Ce faci, măi băiete, așa dimineață?“ „Vreau să vorbim, părinte“. „De ce ai venit la [Sfântul Munte](#)?“ Prin această întrebare, după cum mi-a mărturisit tânărul, părintele [Paisie](#) i-a pătruns în inimă. Cu adevărat, se dusesse la [Sfântul Munte](#) ca să-L găsească pe [Dumnezeu](#). Pe chipul omului aceuia simplu îl văzuse pe [Dumnezeu](#). „Acum ce să fac?“ „Du-te și-ți găsește un duhovnic bun și fă o spovedanie generală, ca să începi o viață nouă“. Iar tânărul a ascultat și s-a dus. Cred că și acesta este un exemplu simplu, impresionant și plin de har.

## PĂRINTELE CIPRIAN STAVROVUNIOTUL

### Convorbire cu arhimandritul Gavriil, duhovnic la Mănăstirea Kikku

[Capitolul precedent](#)

[Urmatorul capitol](#)

K.I.: Ați fost binecuvântat să-l cunoașteți pe [părintele Ciprian Stavrovuniotul](#) – un om a cărui inimă ardea cu flacăra sfântă, dacă este să judec după privirea lui. Cred că era un suflet îndumnezeit. Avea în el beția după [Dumnezeu](#). Ce vă aduceți aminte din primele contacte cu el și când v-ați cunoscut?

G.G.: Avem 15–16 ani când am mers pentru prima dată la Stavrovuni, cu intenția să mă mărturisesc. Atunci mi s-a recomandat să merg la părintele Ciprian – un om cu harul lui [Dumnezeu](#), care ducea o viață marcată de aspre nevoințe. Cum îl vedeai, îți dădeai seama că din el emana strălucirea harului lui [Dumnezeu](#). Era un om simplu, îmbrăcat cu o rasă veche și încălțat cu niște sandale care trebuie să fi avut și ele foarte mulți ani. Era plin de iubire, fiind în stare să o dăruiască oricărui om. În timpul spovedaniei, era foarte înțelept.

Prima oară când m-am mărturisit la el, m-au impresionat înțelepciunea sa și dragostea de care dădea dovadă. Desigur, de atunci, l-am văzut în mod repetat, dar mi-a rămas în memorie în mod deosebit un anumit moment. Când m-am dus odată la el, l-am găsit la treabă. Era un om foarte muncitor (nu lucra numai cu duhul). În ziua aceea, l-am găsit tăind, cred, cartofi pentru animale. L-am salutat, dar nu mi-a dat o importanță prea mare. M-am aplecat și i-am sărutat mâna, după care m-am așezat lângă el și l-am așteptat să termine. Peste puțină vreme, și-a ridicat privirea și m-a săgetat cu ea. Îi citea pe oameni din ochi. Atunci, l-a strigat pe un părinte și i-a cerut să aducă o carte religioasă. A adus-o și părintele mi-a spus să citesc.

– Ce să citesc, părinte?

A deschis cartea și mi-a arătat un loc anume. Am citit și am găsit acolo exact răspunsul la problema pentru care venisem la părintele. Când am terminat, i-am zis:

– Părinte, răspunsul de care aveam nevoie se află aici, în carte.

Iar el mi-a răspuns:

– Fiul meu, acestea sunt flori ale înțelepciunii Sfinților Părinți. Hai să-mi pun patrafirul să-ți citesc o [rugăciune](#), ca să te duci și tu în treaba ta.

A fost un moment unic, ce m-a impresionat foarte mult. Avea un caracter extrem de pătrunzător.

K.I.: Acesta a fost primul contact cu el?

G.G.: Printre primele. Al treilea, cred. Mereu avea să-ți spună și să te învețe ceva duhovnicesc.

K.I.: Înainte de a pleca de la el, vă oferea de fiecare dată câte un dar duhovnicesc.

G.G.: Mereu. Era un om foarte volubil. Și nu numai la spovedanie, ci în general. Când găsea prilejul să spună câteva cuvinte duhovnicești, mă duceam la el cu moș [Panais](#) și cu moș Vasile (părinți mireni, din satul meu) –, stătea sprijinit într-un băț și învăța. I se înmuiau picioarele, dar tot nu se oprea. Era un mare nevoitor, iar nevoințele îl oboseau foarte mult.

În timp ce vorbea, avea în el flacăra sfântă, iar când săvârșea [sfânta Liturghie](#), lăcrima tot timpul. Slujea cu foarte multă evlavie.

K.I.: Părinții aceia, [Panais](#) și [Vasile](#), ce credeau despre părintele Ciprian? Cum îl vedeau ei?

G.G.: Îl priveau în ochi ca și cum ar fi voit să ia ceva din ființa lui. Iar el le vorbea cu multă dragoste. Auzind felul în care se nevoiau în lume, nu i-a îndemnat niciodată spre călugărie. Îi binecuvânta și îi îmbărbăta mereu. Știa că îi chemau pe oameni pe calea mântuirii și niciodată nu l-am auzit spunându-le să-și părăsească turma ca să se facă monahi, pentru că deja duceau o viață ascetică, închinată lui [Dumnezeu](#).

Odată, voind să mă convingă de un anumit lucru, mi-a spus:

– Când am venit aici, la mănăstire, am întâlnit un om care se nevoise multă vreme. Timp de 16 ani a dormit pe jos.

Iar când i-am întrebat pe părinți despre cine era vorba, mi-au răspuns că despre părintele Ciprian.

De multe ori, se retrăgea în pădure și ședea sub un pin. Pe atunci, zona aceea unde se află mănăstirea era împădurită. Abia mai apoi a ars. Dispărea adesea în pădure și se duceau după el să-l caute.

K.I.: Mergea să se roage.

G.G.: Se întorcea târându-și picioarele, sprijinit de baston – parcă era un om ce venea din altă lume. Un sfânt. Se distinge de toți ceilalți părinți. Părintele Ciprian era un om absolut deosebit.

Arhiepiscopul [Leontie](#), pe vremea când era vicar al tronului arhiepiscopal, trecea adesea pe la mănăstirea unde

se afla părintele Ciprian. Când se ducea spre Arhiepiscopia din Lefkosia<sup>103</sup>(Sau Nicosia. Capitala Ciprului, țara unde s-a născut și a trăit părintele Ciprian [n.t.]), trebuia să treacă și pe la mănăstire, ca să îl vadă. Stăteau și vorbeau câte o zi întreagă. Vicarul [Leontie](#) admira înțelepciunea părintelui Ciprian.

K.I.: Faptul că nu le-a spus lui moș Vasile și lui moș [Panais](#) să se călugărească dovedește că avea discernământ și înțelepciune.

G.G.: Părintele Ciprian era foarte discret, iar de multe ori profetea. Te privea drept în ochi și înțelegea foarte multe. Uneori, în timpul spovedaniei, îți vorbea despre ceea ce se afla în inima ta, fără ca tu să fi apucat să-i mărturisești ce anume te preocupa.

K.I.: Îmi aduce aminte de [părintele Porfirie](#) în multe privințe.

G.G.: Acum 50 de ani proorocea despre ce va fi în zilele noastre. Spunea că vor fi mulți oameni vicleni. „Poate că eu nu voi mai trăi până atunci, dar voi veți vedea aceste lucruri. Veți vedea bărbați care sunt ca femeile și femei care sunt ca bărbații“. Și iată că ceea ce proorocea el se întâmplă în lumea în care trăim acum.

K.I.: Proorocea despre vremurile de pe urmă.

G.G.: Dădea și amănunte: „Veți vedea bărbați cu păr lung și cu cercei, și nu îi veți mai deosebi de femei“.

K.I.: Am ajuns noi și la mai rele...

G.G.: Impresionant este faptul că părintele le vedea pe toate acestea pe vremea când ele nu existau. De asemenea, ne mai spunea despre o vedenie pe care a avut-o [Sfântul Procopie](#): „[Sfântul Procopie](#) a văzut niște preoți, călugări, dar și mireni, care se aflau într-o prăpastie și încercau să urce pe ea. Iar când Sfântul a întrebat «Cine sunt aceia care urcă?», i s-a răspuns că sunt evreii care încearcă să urce ca să ajungă la măsura noastră, dar nu pot pentru că le lipsesc modelele. Însă [Dumnezeu](#), prin mila Sa, îi va răsplăti cu aceeași măsură ca pe oamenii de acum, pentru că au depus eforturi să dobândească virtuțile și să ajungă la măsura desăvârșirii“. Un alt moment care mi s-a imprimat adânc în memorie a fost acela când l-am vizitat pe părintele Ciprian înainte de moarte. Era foarte slăbit de boală și nu mai putea vorbi.

K.I.: Ce boală avea?

G.G.: Cancer. Mi-aduc aminte că părintele care se îngrija de el ne-a spus că nu mai putea să vorbească și că nu aveam voie să-l vedem. Dar noi doream să-i sărutăm mâna și să luăm binecuvântare. Părintele acela s-a dus la el și i-a spus că suntem acolo. Părintele Ciprian ne-a transmis să intrăm, a cerut să fie ajutat să se ridice în șezut și a început să vorbească.

Îmi aduc aminte că se adresa mai ales lui [Panais](#) și lui Vasile: „Fiii mei, fiți cuminți. Să nu vă smintească problema calendarului“. Tema aceasta l-a chinuit multă vreme. Însă nu voia să se desprindă de trupul Bisericii. Nu voia să dezbine Biserica și mănăstirea. Părintele Ciprian a continuat: „Șaizeci de ani m-am luptat să biruiesc carnea, iar acum carnea m-a biruit pe mine“. Se referea la faptul că nu a mâncat niciodată carne, însă în ultimele zile (pentru că aproape nu mai avea stomac, din cauza cancerului), i-au făcut un pic de zeamă de pui – niște supă. El a primit, spunând că l-a biruit carnea.

K.I.: Părinte, [Sfântul Nectarie](#), moș [Panais](#) și părintele Ciprian au murit de cancer. De ce trebuie ca oamenii sfinți să sufere de asemenea boli? Eu cred că prea multa iubire și dăruire creează un dezechilibru, ce are consecințe asupra sănătății. Poate că de aceea trebuie să menținem o armonie în existența noastră. Aceștia se dăruiesc atât de mult lui [Dumnezeu](#), încât trec peste anumite limite permise, lucru pe care firea omenească nu-l primește, de aceea, trupul se îmbolnăvește.

G.G.: Nu cred.

K.I.: Așa înțeleg eu lucrurile. Boala este urmarea vizitei harului sfânt. [Dumnezeu](#) îl curăță pe om și îl duce spre o stare mai subtilă și mai profundă. Desigur, avem și exemplele părinților Epifanie Theodoropoulos și [Paisie](#). Lucrul acesta arată că, prin durere, [Dumnezeu](#) îl sfințește și mai mult pe om.

G.G.: Așa este. Îl sfințește prin boli și prin încercări.

K.I.: Mai aveți și alte lucruri să ne povestiți despre părintele Ciprian?

G.G.: La ultima noastră vizită, atunci când s-a ridicat și ne-a vorbit, în contextul discuției despre calendar, ne-a mărturisit: „Luptându-mă cu mine însumi și încercând să-mi văd vina dinaintea lui [Dumnezeu](#), dar și să aflu de la El anumite lucruri, într-o seară am avut o vedenie. S-a întâmplat aici, la mănăstirea Sfintei Varvara (acolo stătea pe atunci). Era vreme de priveghere. Dar, fiind bolnav, n-am putut să mă duc în biserică. De acolo de unde mă aflam, urmăream slujba cu ochii sufletului. La un moment dat, a venit la mine un călugăr, ca să vadă dacă aveam nevoie de ceva. L-am întrebat: «Fiule, slujba a ajuns până în momentul cutare?» Și era exact acolo“. În continuare, ne-a povestit că în biserică se aflau și părinți plecați din această viață, dar care veniseră la slujbă cu multă bucurie. Și atunci, a tras concluzia că Biserica este unită.

K.I.: Vorbea despre Biserica triumfătoare.

G.G.: Despre Biserica triumfătoare și despre cea luptătoare. Ne-a spus că morții și viii participă împreună la sărbători și la slujbe. Și sufletul i s-a umplut de bucurie.

K.I.: Ce lucru minunat! Așadar, le vedea și pe cele nevăzute.

G.G.: Da. Părintele Ciprian a continuat: „[Dumnezeu](#) mi-a descoperit lucrul acesta înainte de a pleca de pe pământ, ca să mă bucure. Eu plec de aici, dar să vă rugați Domnului să am îndrăzneală dinaintea Lui, ca să mijlocesc pentru voi“. Cu aceste cuvinte ne-am despărțit.

K.I.: Foarte emoționant, părinte. Iată la ce măsură ajunsese! Avea dreptate Arhiepiscopul [Leontie](#) atunci când spunea despre el că a fost o comoară a înțelepciunii.

G.G.: Cu adevărat, a fost un părinte sfânt și foarte înțelept. Când mă gândesc la el, îmi vin mereu în minte învățăturile pe care le-a lăsat poporului credincios al lui [Dumnezeu](#) și personalitatea sa deosebită.

K.I.: Ați fost binecuvântat de [Creator](#), pentru că ați avut ocazia să îl cunoașteți pe părintele Ciprian. Câți ani v-a fost duhovnic?

G.G.: Din anul 1938, până la moartea sa.

K.I.: Mai bine de 15 ani. Cum privea moș [Panais](#) toate aceste lucruri?

G.G.: Era ca vrăjit. A primit de la părintele Ciprian multe învățături, pe care le păstra în sufletul său.

K.I.: Aceste învățături au dat roade.

G.G.: Mi-l aduc aminte pe moș [Panais](#), odată, când i-am mărturisit un păcat de-al meu. M-a privit așa cum făcea părintele Ciprian și mi-a zis: „Când cădem în vreun păcat, să nu ne apucăm să zicem că de aia și de aia. Ne mărturisim și se termină povestea. Altfel, e de la diavol“. Și mai e un lucru pe care mi-l amintesc de la părintele Ciprian: atunci când ții morțiș să-i judeci pe ceilalți, vei avea război din partea trupului, pentru că te părăsește [Dumnezeu](#).

K.I.: Părinte [Gavriil](#), vă mulțumesc din suflet pentru câte ne-ați povestit. Am încredințarea că părintele Ciprian și-a aflat locul printre [Sfinții Părinți](#) ai insulei noastre<sup>104</sup>(Este vorba despre țara-insulă Cipru. Personajele principale ale acestei povestiri, inclusiv autorul cărții, sunt ciprioți [n.t.]). Mereu îmi aduc aminte de fizionomia sa, cu ochii aceia arzători. Nu l-am cunoscut personal, dar l-am cunoscut acum, prin intermediul sfinției voastre.

G.G.: Este un părinte contemporan al Bisericii noastre, la fel ca părinții Porfirie, Iacov sau [Paisie](#). A fost un om sfânt, care a îndrumat multe suflete pe drumul mântuirii.

## PĂRINTELE SOLOMON PANAGIDIS

### Convorbire cu pr. Stavros Papagathangelou, scriitor

[Capitolul precedent](#)

[Urmatorul capitol](#)

K.I.: Ne aflăm în localitatea **Sfânta Varvara** din Lefkosia, în casa părintelui Stavros Papagathangelou, împreună cu care vom vorbi despre părintele [Solomon](#) Panagidis, ce a fost o figură importantă a Bisericii Cipriote.

– Părinte Stavros, ați fost binecuvântat să-l cunoașteți pe acest om sfânt. Vorbiți-ne despre **părintele Solomon**.

pr.S.P.: Îmi aduc aminte că eram încă elev când, într-o dimineață, a intrat în clasă Constantin Korkolis – profesorul nostru de muzică – ținând în mână un ziar. Ne-a citit predica părintelui [Solomon](#), rostită în ziua în care s-a preoțit. Pot să spun că acea predică m-a emoționat cu adevărat.

K.I.: De ce, părinte Stavros?

pr.S.P.: Felul cum rostea cuvintele...

K.I.: Era ceva diferit.

pr.S.P.: Era deosebit. Mai târziu, am avut ocazia să-l cunosc pe părintele [Solomon](#) (între timp, și eu fusesem hirotonit în Lefkosia). De atunci, au început strădaniile noastre legate de tineri. El a fost cel care a numit mișcarea creștină a tinerilor Organizația Creștină a Tinerilor Greci (OCTG).

K.I.: El i-a dat numele acesta?

pr.S.P.: Părintele [Solomon](#) a ales acest nume, pe care l-am preluat și noi, pentru unitate de denumire.

K.I.: El stătea în **Lemesos**?

pr.S.P.: Da. Îmi aduc aminte că era o perioadă grea pentru Biserica din Cipru. Rămăsese un singur episcop ([Leontie](#)), ca vicar al întregului **Cipru**.

K.I.: Ceilalți arhieriei fuseseră exilați?

pr.S.P.: Fuseseră exilați, iar Arhiepiscopul Chiril murise.

Părintele [Solomon](#) era apropiatul răposatului Mitropolit din Kitiou, Nicodim Milonas.

K.I.: Care avea sub jurisdicția sa și Lemesosul.

pr.S.P.: Da. În vremea aceea, Partidul Comunist a început să acționeze pe ascuns. Părintele [Solomon](#) a fost o contragreutate. Strângea tinerii laolaltă și astfel, Lemesosul nu s-a pierdut. Îndrăznesc să afirm că ceea ce are frumos Lemesosul astăzi se datorează lucrării părintelui [Solomon](#).

K.I.: Toți oamenii importanți din Lemesos recunosc și respectă lucrul acesta. Există și o fundație cu numele său în Lemesos.

pr.S.P.: Da. El a creat primele tabere, ceea ce a constituit o lucrare binecuvântată, de o deosebită importanță. În acele tabere, puteai gusta experiența unui om nou. A sta 10-15 zile acolo și a participa la toate manifestările organizate în cadrul lor reprezenta un prilej de transformare interioară.

K.I.: Aceste acțiuni nu au rămas la nivel teoretic.

pr.S.P.: Desigur. Părintele [Solomon](#) a fost un om al faptei. Binecuvântate sunt locurile unde trăiesc asemenea oameni, care se situează deasupra oricărei micimi sufletești.

K.I.: Părinte Stavros, ați colaborat cu părintele [Solomon](#) și l-ați cunoscut bine. V-aș ruga să ne spuneți câteva cuvinte despre caracterul, personalitatea și sfințenia sa.

pr.S.P.: Părintele [Solomon](#) era omul virtuții și al credinței profunde. Era preotul credincios care a dezvoltat în epoca agitată în care a trăit o activitate de păstorire în întreg orașul Lemesos, dar mai ales printre tineri și tinere.

K.I.: Ce ați putea să ne spuneți despre caracterul său?

pr.S.P.: Era un om foarte direct și smerit, gata oricând să discute și să zâmbească. Se ocupa mult cu natura, cu florile, cu păsările și cu animalele.

K.I.: Foarte frumos.

pr.S.P.: Cumpărase în Lemesos o grădină și se ducea acolo să stea. Avea flori, pomi, păsări, animale...

K.I.: Lucrul acesta arată subtilitatea caracterului său. Contactul cu natura este un aspect duhovnicesc deosebit de important.

pr.S.P.: Da.

K.I.: Îl iubea pe Ziditor, dar și zidirea Sa. Prin contemplarea naturii, Îl descoperea pe Creatorul ei.

pr.S.P.: Simplitatea reprezintă măreția omului. Același lucru îl observăm și la Sfântul Evanghelist [Ioan](#), care avea o prepețiță, iar când intra în locul unde predica, ținea în mână câteva semințe, ca să hrănească pasărea.

K.I.: Pe vremea când se afla în Asia Mică.

pr.S.P.: Da. În Efes. Unii dintre cei prezenți au observat lucru acesta și au comentat: „Apostolul se ocupă cu așa ceva?...“ Iar Sfântul [Ioan](#) le-a răspuns: „Dacă întinzi arcul prea tare, se rupe. Este nevoie și de puțină odihnă a sufletului“.

K.I.: În privința elementului național din activitatea părintelui [Solomon](#), ce ați putea să ne spuneți, părinte Stavros?

pr.S.P.: Credința stătea pe același nivel cu patria.

K.I.: Vorbim despre perioada ocupației englezești.

pr.S.P.: Se lupta să formeze oameni. Muncea cu multă ardoare. Îți dai seama de valoarea omului după elementele de care se folosește. Era o persoană binecuvântată.

K.I.: Avea și familie. Nu era călugăr.

pr.S.P.: Desigur. A avut trei copii: doi băieți și o fată.

K.I.: Pe nume Dafnis, Stahis și Hloe.

pr.S.P.: Acesta a fost omul și părintele [Solomon](#).

K.I.: Doriți să mai adăugați ceva?

pr.S.P.: Îmi aduc aminte că odată ne-am dus în Lemesos, la OCTG, iar copiii lui cântau și se bucurau.

K.I.: Alături de păstorul cel bun.

pr.S.P.: Da, alături de păstorul cel bun.

## **Convorbire cu Andreas Varnavas, fost director de liceu**

## **Convorbire cu Dafnis Panagidis, fiul părintelui Solomon Panagidis**

[Capitolul precedent](#)

## Urmatorul capitol

K.I.: Părintele [Solomon](#) Panagidis a fost o personalitate luminoasă a Bisericii Cipriote din secolul nostru. A trăit și a activat în Lemesos, aducându-și o contribuție importantă la viața religioasă, socială și națională a Ciprului. Nu cred să existe în orașul și în provincia Lemesos om care să fi crescut în sânul Bisericii și care să nu fi fost influențat de **părintele [Solomon Panagidis](#)**. El a oferit hrană duhovnicească pentru mii și mii de oameni, fiind un far luminos pe drumul multor tineri, care până astăzi îi sunt recunoscători și îl fericesc cu multă dragoste și respect.

Vom discuta astăzi cu Dafnis Panagidis, unul din cei trei copii ai părintelui [Solomon](#) Panagidis. Dafnis mai are o soră, care se numește Hloe, și un frate – Stahis. Părintele [Solomon](#) iubea în mod deosebit natura și a lucrat pentru ea. De altfel, natura este zidirea lui [Dumnezeu](#). În ea descoperim frumusețea Creatorului. Părintele [Solomon](#) îi învăța pe copii să iubească natura, iar această dragoste o canaliza mai apoi spre [Dumnezeu](#). De la zidire, ajungea la Ziditor.

Dragul meu Dafnis, l-ai cunoscut pe părintele [Solomon](#) altfel decât l-au cunoscut ceilalți copii și tineri. Fiind copilul lui, o parte din sinele său îți aparținea în exclusivitate. Poți să ne dezvălui anumite laturi mai puțin cunoscute ale personalității acestui mare lucrător al viei Domnului?

D.P.: Mai întâi de toate, doresc să vă mulțumesc, domnule Ioannidis, pentru această convorbire. Trebuie să spun că nu îmi este ușor să vorbesc despre tatăl meu. Prefer mai degrabă să vorbească alții. Ca fiu al său, pot spune că simt povara numelui Panagidis și responsabilitatea moștenirii pe care ne-a lăsat-o.

Iată un episod grăitor în acest sens. Atunci când un prieten de-al său din Lemesos, care era foarte bogat și îi împrumuta mereu bani, pentru că știa situația financiară grea a tatălui meu, i-a spus odată: „Ai copii și va trebui cândva să le faci o situație, să-i dai să învețe și să-i căsătorești“, tata i-a răspuns: „Cumetre, eu o să le las copiilor numele meu“.

K.I.: Foarte frumos.

D.P.: Aceasta este o responsabilitate înspăimântătoare pentru noi, cei trei copii ai săi, pe care eu personal, cel puțin, o simt pe tot parcursul evoluției carierei mele.

K.I.: Te înțeleg foarte bine. Vă este oarecum limitată posibilitatea de alegere, pentru că trebuie să urmați căile desțelenite deja de tatăl vostru. Aceasta este greutatea pe care o simțiți sau e vorba despre altceva?

D.P.: Așa este. Se mai adaugă și principiile morale cu care ne-a crescut.

Desigur, niciodată nu a făcut deosebire între copiii naturali, așa cum ne numea, și copiii duhovnicești. Pot să spun că noi, copiii naturali, eram în anumite situații chiar dezavantajați. Nu ne acorda timpul pe care aveam nevoie să-l petrecem cu el. Cel mai mult stătea cu fiii săi duhovnicești, în chilioara de la biserica Sfintei Treimi. Acolo primea copii și tineri, pe care îi spovedea și cărora le dădea diferite sfaturi. Când am mai crescut și am început să am discernământ, îmi spunea: „Nu te aștepta să fii tratat diferit în tabere și excursii doar pentru că ești fiul meu“.

La un moment dat, a avut loc un episod legat de Stahis, fratele meu mai mic, care era elev la gimnaziul Lanitio, unde tata preda geografia.

K.I.: Povestește-ne.

D.P.: Stahis era cel mai vii din familie. Făcea parte din Organizația Grecească de Eliberare a Ciprului, împreună cu alți elevi de gimnaziu. Era curajos din fire. Într-o zi, s-a dus în biroul domnului Ydreos, directorul de atunci al Gimnaziului, și i-a spus...

K.I.: Părintele [Solomon](#) era pe atunci profesor la Lanitio?

D.P.: Da, da. Preda discipline opționale. Așadar, iată ce i-a spus Stahis directorului: „Domnule Ydreos, am o problemă cu unul dintre profesori“.

K.I.: Domnul Ydreos era sever.

D.P.: Foarte sever. Domnul Ydreos l-a întrebat: „Cu care profesor?“ „Cu profesorul [Solomon](#) Panagidis“. „Dar, bine, părintele [Solomon](#) nu este tatăl tău? De ce nu te duci direct la el să-i spui ce ai pe suflet?“ „Mi-a pus 17109 (În sistemul de notare de la 1 la 20 [n.t.]) la geografie!“ La celelalte obiecte avea peste 18. Stahis a fost un elev foarte bun.

K.I.: Așadar, Stahis l-a spus directorului.

D.P.: Da. Fiul l-a spus directorului pe tatăl său pentru că i-a pus 17. Tata se purta astfel, nu pentru că Stahis nu merita 18 sau 19, ci pentru că nu voia să se spună că își avantajează copiii în vreun fel.

K.I.: Din acest comportament ne putem da foarte bine seama de caracterul său.

Acasă era sever? Ai spus că nu vă dedica suficient timp din cauza muncii. Aș vrea să ne descrii cum decurgea o

zi obișnuită din viața sa. Din câte știu, avea un program foarte încărcat.

D.P.: Avea, într-adevăr, un program încărcat. Unul dintre lucrurile care ne-au impresionat în mod deosebit, pe care l-am moștenit și noi, a fost atașamentul său față de cărți. Era mereu înconjurat de foarte multe cărți. Citea și își făcea însemnări, pe baza cărora își alcătua predicile, articolele și conferințele.

K.I.: Vorbea o limbă greacă foarte curată. Pe mine personal, mă impresiona cum vorbea.

D.P.: În plus, a învățat de unul singur și limba engleză. A fost autodidact.

K.I.: Bine ar fi ca și oamenii de astăzi să vorbească limba greacă la fel de corect ca el.

D.P.: A învățat după textele patristice. Iubea, desigur, și greaca veche. În biroul său, lângă icoana lui [Hristos](#), avea scrierea lui Socrate despre nemurirea sufletului. Îmi amintesc foarte bine această imagine.

Tata era omul principiilor și al disciplinei. Credea foarte tare în disciplină. Trebuia să ne trezim mereu la aceeași oră, să studiem la timp, să luăm masa la timp. Voia să aibă o familie organizată.

Nu era omul rețetelor, adică să faci asta sau să nu faci aceea, ci omul iubirii și al exemplului. El era primul care dădea exemple de comportament și cred că aceasta a fost filosofia pedagogică pe care a urmat-o ca învățător, ca profesor de catehism și ca preot duhovnic. Am stat de vorbă cu mulți dintre foștii săi elevi. Tata reușea să le deschidă sufletele. Se duceau la el cu frica de a nu primi pedepse severe și de a nu fi certați, însă el le arăta dragoste și înțelegere.

Întâmplător, am întâlnit în Kalo Horio un om în vârstă, care i-a fost elev în clasa a patra primară. El și-a amintit următorul episod: În timpul Postului Mare, tata l-a pus să citească în biserică la Vecernie. O singură dată nu s-a dus la biserică. A doua zi, la școală, tremura de frică. Se temea să nu-l cheme ca să-l certe. Dar tata l-a chemat și, în loc să-l certe, i-a spus: „Am văzut, Hristofor, că nu ai venit ieri la biserică. Precis că s-a întâmplat ceva. Să vii astă seară să citești și o să te pun să citești și Crezul mâine, la Liturghie.

K.I.: L-a recompensat.

D.P.: Atât de mult l-a impresionat acest fapt, încât și-l aduce aminte și astăzi. El se temea că l-a supărat, dar a primit în schimb dragoste și înțelegere.

K.I.: Această întâmplare îmi aduce aminte de un alt episod pe care mi l-a povestit sora ta, Hloe. Era vorba despre un elev care a fost scos în față, la lecție, iar el nu a știut să răspundă. Potrivit obiceiului acelei epoci, când profesorii erau foarte severi, copilul acela urma să mănânce bătaie. Tatăl tău, însă, nu i-a spus nimic, iar la pauză l-a chemat și l-a întrebat dacă a mâncat. Copilul a răspuns: „N-am mâncat pentru că nu am avut nimic de mâncare“. Atunci, părintele i-a spus să-i zică mamei sale să se ducă la băcanul Herodot și să cumpere ce are nevoie în contul părintelui [Solomon](#) Panagidis. Episodul acesta m-a cutremurat. Aceasta este iubirea adevărată. Aceasta este iubirea transformată în faptă.

D.P.: S-au întâmplat multe asemenea episoade. Pe unele le-am aflat, pe altele nu.

K.I.: De aceea și preoteasa, mama voastră, se întreba mereu...

D.P.: „Cum de mâncarea costă atât de mult în fiecare lună?...“

Nu putea înțelege de ce aveam mereu datorii la băcan, pentru că ea nu cumpăra foarte multe lucruri.

K.I.: Vreau să te întreb un lucru. Tatăl tău a avut o activitate intensă. A primit vreodată amenințări? A deranjat pe cineva? Pentru că nu se limita la acțiuni cu caracter religios, ci a sprijinit mereu și lupta națională.

D.P.: Întrebarea dumneavoastră este foarte interesantă. A fost un om animat de cele mai curate idealuri creștine, dar și socialiste.

K.I.: S-a dus și în [Grecia](#).

D.P.: Da. A fost în [Grecia](#). Mai precis, în [Macedonia](#). Într-un sat din apropierea graniței cu Bulgaria, unde erau pe vremea aceea comiți. A lucrat acolo ca învățător timp de un an, contribuind la renașterea elenismului.

Practic, tata s-a dus în [Grecia](#) din două motive. Mai întâi, pentru că dorea foarte mult să vadă [Grecia](#), să viziteze Partenonul și să calce pe pământ grecesc. În al doilea rând, pentru că voia să facă muncă de voluntariat. Pe atunci, Eleftherios Venizelos a făcut apel la voluntari, iar el a fost printre primii. Era adeptul lui Venizelos.

K.I.: De aceea era și democrat.

D.P.: Era democrat. A fost amenințat într-o cafenea. Așa cum mi-a povestit el însuși, i-au pus pistolul la cap și i-au spus: „Zi «Trăiască Kotsios»“. A spus cu buzele, dar nu cu inima. Îl iubea atât de mult pe Venizelos, încât prima sală de lectură, pe care a înființat-o la Kalo Horio (la Biblioteca comunală, în 1920), unde era învățător, a primit de la el numele Sala de Lectură Venizelos.

Acolo, în sat, un unchi de-al meu a botezat un copil pe care l-au numit Venizelos.

În timpul stăpânirii engleze, tata a fost mutat în Kalo Horio, interzicându-i-se să părăsească localitatea.

K.I.: La fel ca și altor dascăli și luptători din acea vreme.

D.P.: Da. A fost amenințat la propriu cu moartea, din cauza activității sale creștine, dar și politice, din perioada 1943–1945, când diferitele ideologii începeau să capete o anumită influență, având loc primele alegeri locale pe baza pluralismului politic. A manifestat interes față de copiii săraci, care în acea vreme erau folosiți în diverse scopuri. Eforturile sale au dat roade, însă a lezat anumite cercuri de interese, încât a fost amenințat. Îmi aduc aminte că într-un an, în timpul Săptămânii Mari, venea acasă după slujbă însoțit de elevii săi. Mulți dintre ei rămâneau afară noaptea întreagă și supravegheau casa.

K.I.: Atât de gravă era situația?

D.P.: Da. Se organizaseră în grupuri. Și încă ceva. Atunci când tata a aflat că unul din cei care îl păzeau avea pistol, s-a supărat foarte tare și i-a spus: „Te-ai dus la slujbele din [Săptămâna Mare](#) și nu ai auzit ce i-a spus [Iisus](#) lui [Petru](#)? Bagă cuțitul în teacă!”

K.I.: După părerea ta, cărui fapt se datora dragostea pe care i-o purtau elevii săi? Tu ai avut posibilitatea să-l cunoști din foarte multe puncte de vedere.

D.P.: Cred că această iubire era atrasă de harul lui [Dumnezeu](#) care se afla în el. Tata s-a ridicat, prin iubirea creștinească de care a dat dovadă, din păturile sărace ale societății. A fost părăsit de tatăl său, iar mama sa era spălătoreasă.

A fost un om care a simțit ce înseamnă sărăcia. Avea în el omenie. Era foarte uman în relațiile cu ceilalți. Cred că iubirea creștinească pe care o nutrea a fost și secretul succesului său.

K.I.: Adică harul lui [Dumnezeu](#).

D.P.: Iubea copiii, iubea tinerii. Nu făcea diferență între copiii săi și copiii altora sau discriminări legate de culoare, religie și naționalitate; un fel de internaționalism creștin, răspuns la lozinca comunistă „Fără hotare, fără țări”.

K.I.: Ortodoxia este deasupra popoarelor. Îmi amintesc, dragă Dafnis, că mi-ai povestit odată despre niște englezi care s-au stabilit aproape de casa voastră. Ce era cu acești englezi?

D.P.: Pentru noi, copiii, prezența lor a fost o experiență cel puțin tulburătoare. Se întâmpla pe vremea când eu tocmai terminasem gimnaziul, iar sora mea era încă elevă la gimnaziu. A venit atunci un grup de 12 englezi care aparțineau de Biserica Creștin Ortodoxă a Apusului.

Cum au ajuns, au cumpărat o casă care se afla exact lângă a noastră; apoi ne-au invitat să-i cunoaștem. Iată ce ne-au spus: „Pe noi ne îndrumă un înger al Domnului. De la el primim instrucțiuni despre ce trebuie să facem. Când eram în [Anglia](#), am avut o viziune în care ni s-a spus: «Luați-vă și vă duceți în orașul Lemesos din Cipru. Să vă stabiliți lângă proprietatea lui father [Solomon](#) Panagidis»”.

K.I.: Cutremurător.

D.P.: Au venit și s-au stabilit acolo. După aceea, și-au exprimat dorința să-l cunoască pe părintele [Solomon](#) Panagidis, ca să-i inițieze în [Ortodoxie](#).

Am petrecut cu acești englezi zile și nopți la rândul. Au mers la slujbele din [Săptămâna Mare](#) și de duminică. De asemenea, au tradus texte sfinte în engleză.

K.I.: Erau botezați?

D.P.: Erau. Spuneau că au fost botezați de Patriarhul Antiohiei. Ne-au arătat și un certificat care dovedea că erau, cu adevărat, ortodocși.

Un alt fapt ciudat a fost acela că în 1945 a venit îngerul Domnului și le-a spus că în Cipru avea să se ște o mare furtună, avertizându-i să plece cât mai curând posibil din insulă. Atunci, au vândut tot ce aveau și au plecat în Africa de Est. Câteva luni mai târziu, a început lupta Organizației Grecești de Eliberare a Ciprului.

K.I.: Ca președinte al Tribunalului Bisericesc și ca episcop arhieresc, părintele [Solomon](#) Panagidis trebuie să fi avut multă posibilitate de mișcare.

D.P.: A avut posibilitate de mișcare, dar și multe presiuni.

K.I.: Îmi închipui.

D.P.: Mulți au încercat să-l mituiască. Atât de generoase erau aceste oferte, încât dacă le-ar fi acceptat, alta ar fi fost acum situația noastră.

K.I.: Cu siguranță.

D.P.: Îi dăduse instrucțiuni precise răposatei mele mame să nu primească nimic. Nici ouă, nici purcei... absolut nimic.

A fost la un moment dat un caz de divorț, iar una din părți era dintr-o familie puternică din Lemesos. Un om influent s-a dus la tata și i-a întins o carte de-a sa în care se afla o sumă de bani, voind neapărat să iasă divorțul. Desigur, tata s-a mâniat, însă omul acela bogat i-a spus: „Nu ajung banii?” Și i-a dat exemplul unui mare

comerciant care a primit niște bani, în 1914, în timpul Primului Război Mondial, de la un om simplu, care nu îi dăduse, însă, destul. Și a adăugat: „Dacă-mi dau seama care este prețul tău, o să te cumpăr și pe tine“. Atunci, tata i-a deschis [Noul Testament](#) și a citit: Ce va da omul în schimb pentru sufletul său? 110 (Matei 16, 26 [n.t.]). K.I.: Iată duhul acestui mare slujitor al lui [Dumnezeu](#). Acesta a fost părintele [Solomon](#) Panagidis.

## PĂRINTELE ELPIDIE

### Convorbire cu Atanasie, Mitropolitul din Lemesos, protos al Sfântului Munte în perioada 1.06.1991–31.05.1992

[Capitolul precedent](#)  
[Urmatorul capitol](#)

K.I.: [Sfântul Munte](#) este avanpostul Ortodoxiei, unde au trăit mari figuri ascetice, care au ajuns la înălțimile sfînteniei.

Una dintre aceste personalități a fost și părintele Elpidie.

M.A.: Am fost binecuvântat să-l cunosc pe vremea când stăteam la [Nea Skiti](#) și pot să vă spun că la [Sfântul Munte](#) se vorbea că era un om sfânt.

Părintele Elpidie era fratele geamăn al arhimandritului mucenic Filumen, starețul Mănăstirii de la Fântâna lui Iacov, ce a fost omorât în [Ierusalim](#) și cu care semăna deosebit de mult la înfățișare.

Când erau de paisprezece ani, cei doi frați au citit viața Sfântului [Ioan](#) Kapsokalivitul, de care au rămas atât de impresionați, încât au hotărât să plece pe ascuns la Mănăstirea Stavrovuni.

K.I.: Așa s-a întâmplat și cu [părintele Porfirie](#), care a citit viața aceluiași Sfânt, iar apoi a plecat, la fel, pe ascuns, și s-a dus la [Sfântul Munte](#).

M.A.: Întocmai.

Mănăstirea Stavrovuni, și atunci, la fel ca și acum, se distingea printr-o viață ascetică deosebită și prin păstrarea tradiției pustnicești preluate din [Sfântul Munte](#). Acolo, cei doi frați, care primiseră între timp și acordul părinților, au făcut primii pași în viața monahală, alături de preasfântul părinte Ciprian, care a fost una din cele mai însemnate figuri ale Ortodoxiei contemporane.

După aproximativ șase ani, Elpidie și Filumen au început să aibă probleme de sănătate, din cauza mediului aspru de la mănăstire, fapt pentru care au hotărât să plece la [Ierusalim](#), unde ar fi putut să-și continue viața monahală într-un mediu mai blând, având în același timp posibilitatea să facă școală.

La [Ierusalim](#), au terminat gimnaziul și liceul. În 1937, părintele Elpidie a fost hirotonit diacon în [biserica Învierii](#), unde a rămas aproximativ 10 ani. De altfel, în același loc s-a și preoțit.

În continuare, cei doi frați se despart. Părintele Filumen rămâne la [Ierusalim](#), pe când părintele Elpidie se duce la Patriarhia Alexandriei. Este trimis mai întâi în Mozambic, apoi în [Grecia](#), unde studiază teologia, la Universitatea din Atena. În 1959, se duce la Londra, la Colegiul Regal, unde urmează cursurile de istorie ecleziastică și de interpretare a Noului Testament.

Apoi, merge la Odessa ca exarh al Patriarhiei Alexandriei. În vremea aceea, situația creștinilor din [Rusia](#) era foarte dificilă din cauza prigoanei regimului comunist. Părintele Elpidie a rămas totuși acolo, dovedind mult curaj și jertfă de sine. I-a sprijinit pe creștini, devenind pentru ei un adevărat far călăuzitor.

După această perioadă, a fost preot la Mitropolia din insula Pafos, apoi starețul Mănăstirii Maheras. Câțiva ani mai târziu, se întoarce în Atena, unde termină Facultatea de Drept, timp în care este și preot paroh la Spitalul Crucii Roșii.

La vârsta de șaiszeci – șaiszeci și doi de ani reușește, în sfârșit, să-și îndeplinească dorința de o viață, stabilindu-se la [Nea Skiti](#), din [Sfântul Munte](#), în coliba zidită de marele nostru părinte [Iosif](#) Spileotul. Părintele [Iosif](#) și-a încredințat sufletul în mâinile Domnului în aceeași chilie.

În această perioadă de aspră nevointă l-am cunoscut și eu. De altfel, am avut ocazia să am grijă de el până la sfârșitul vieții sale, din anul 1983.

K.I.: Așadar, părintele Elpidie a dus o viață care s-a desfășurat pe mai multe planuri. Având atâtea demnități bisericești și călătorind atât de des, cum de a mai putut să se roage și să ducă o viață isihastă?

M.A.: Am făcut o scurtă descriere a „carierei“ sale – iată, folosesc un termen lumesc – ca să ajung în punctul în care să spun că în ciuda faptului că a fost atât de învățat, că a călătorit în atâtea țări și a avut atâtea propuneri de a face carieră, chiar pe linie ecleziastică, el, dar și sfântul său frate au păstrat neatinsă până la ultima suflare

învățăturile primite de la părinții nevoitori ai Mănăstirii Stavrovuni. Amândoi au dus o viață ascetică, concentrată în jurul rugăciunii.

Părintele Elpidie nu vorbea mult și era foarte smerit. În inima sa ardea flacăra nestinsă a iubirii pentru [Hristos](#). Era omul rugăciunii. Nu lăsa nici un minut să treacă în van. Se ruga și studia în continuu.

K.I.: Ce studia, părinte [Atanasie](#)?

M.A.: Mai ales Sfânta [Evanghelie](#), Psalmii și Viețile Sfinților. Dar cel mai mult îi plăcea să citească rugăciuni. Când mă duceam să discut cu el, după două-trei minute îmi spunea să plec, pentru că voia să se roage. Sau îmi zicea să stau lângă el, îmi dădea o carte – [Psaltirea](#) sau [Evanghelia](#) – și mă puneă să citesc. Făcea în așa fel încât să tac din gură.

Când pleca în vreo călătorie și nu avea timp să citească rugăciunile obișnuite, ne puneă pe noi toți să citim în locul lui: „Tu o să citești asta, tu cealaltă...“ Altui frate îi spunea: „Tu o să faci cu atâtea metanii mai multe, pentru că eu nu pot să mi le fac pe toate ale mele“.

Când săvârșeam [sfânta Liturghie](#), ne puneă să citim zeci de tropare, îi pomeneam pe toți sfinții prin ale căror parohii trecuse sau slujise. Desigur, în felul acesta, slujbele deveneau mult mai lungi. De exemplu, dacă un paraclis durează o oră, la părintele Elpidie dura două ore, căci citea tot timpul tropare și mărimuri. Nu ne îngăduia să sărim nici măcar peste un „Doamne, miluiește“.

Odată, eram împreună în [sfântul Altar](#). Părintele Elpidie stătea în picioare într-un colț, ținea în mână niște mătănii mari, își făcea [cruce](#) fără încetare și spunea rugăciunea „Doamne Iisuse Hristoase, miluiește-mă“. Eu ședeam pe un taburet și spuneam aceeași [rugăciune](#) fără să fac [cruce](#). La un moment dat, părintele s-a întors spre mine și mi-a spus: „Ia zi, fiule, atunci când stăm jos și nu facem semnul crucii, e bine?“ Iar eu i-am răspuns: „Nu este nevoie să stăm în picioare și să ne facem [cruce](#). Putem să spunem rugăciunea și stând jos, fără să facem semnul crucii. Stai jos și sfinția ta, părinte, pentru că ești bolnav și te doare piciorul“. „Bine“, a răspuns el și s-a așezat.

Însă cinci minute mai târziu, s-a ridicat în picioare și mi-a spus:

– Eu simt o mare bucurie atunci când stau în picioare și fac semnul crucii, în timp ce rostesc rugăciunea. Nu pot să stau jos și să fac [cruce](#).

Și a rămas în picioare.

K.I.: Ce episod frumos...

M.A.: Există multe mărturii despre fapte minunate petrecute în timpul cât trăia părintele Elpidie.

Pe vremea când era la Spitalul Crucii Roșii din Atena, vindeca bolnavi prin puterea rugăciunii sale. Odată l-a vindecat pe un profesor de la Facultatea de Medicină, care suferise o leziune ireversibilă la ochi. Așa cum îi spusese doctorii care l-au examinat și cum știa și el însuși, nu exista nici o posibilitate de vindecare. Atunci, părintele Elpidie s-a apropiat de el și i-a zis: „Văd că oamenii nu sunt în stare să te vindece, dar dacă ne rugăm, se poate ca [Dumnezeu](#) să te facă bine și să nu-ți pierzi lumina ochilor“. Și cu adevărat, părintele Elpidie s-a rugat foarte mult pentru omul acela. Așa cum a mărturisit însuși profesorul, în câteva săptămâni, s-a vindecat complet.

Mulți copii îl vedeau pe părintele Elpidie cum se ridica cu trupul de la pământ în timpul sfintei Liturghii și cum stătea în lumină. În alte împrejurări, avea în jurul capului o coroană de lumină.

Vă voi povesti în continuare un fapt care arată cum lucra harul lui [Dumnezeu](#) în acest om sfânt. Odată, era într-un taxi, în Atena, împreună cu sora sa. La un moment dat, fiind nervos, șoferul taxiului a început să înjure.

Atunci, părintele Elpidie l-a lovit pe umăr și i-a spus:

– De ce înjuri, Kostas?

Uimit, șoferul s-a întors spre el și l-a întrebat:

– De unde mă cunoașteți?

– Nu ești din cutare insulă, fiul lui cutare?

– De unde mă știți, părinte?

– Nu are importanță de unde știu, ci să nu mai înjuri de cele sfinte. Astfel l-a povățuit pe șoferul acela, care, desigur, nu și-a dat seama de faptul că părintele care se afla în taxiul său avea harisma străvederii.

Dar și noi, la [Nea Skiti](#), am avut prilejul de multe ori să vedem lucrarea harului sfânt în și prin persoana sa.

K.I.: Cum a reacționat atunci când a aflat că fratele său, Filumen, a fost omorât?

M.A.: Nu a fost nevoie să vină cineva să-i dea vestea. În noaptea aceea, în care starețul Filumen a fost înjunghiat la Fântâna lui Iacov – pe trupul său au fost găsite 72 de urme de cuțit –, în timp ce se ruga, părintele Elpidie auzea fără încetare vocea părintelui Filumen: „Frate, mă omoară!“

Părintele Elpidie a înțeles că, în acele momente, fratele său era ucis și a început să se roage cu mai multă intensitate. Astfel, a fost aproape de fratele său în clipa morții prin foarte multă [rugăciune](#). S-a întristat, fără îndoială, pentru felul în care a sfârșit cel de un sânge cu el, dar a avut certitudinea faptului că prin moartea de mucenic fusese primit în rândul sfinților Bisericii. A trimis pe cineva să-i aducă sânge de pe locul martiriului și diferite obiecte ce aparținuseră părintelui Filumen, care se păstrează până astăzi și sunt cinstite ca sfinte moaște și ca obiectele unui sfânt.

K.I.: Părintele Filumen a fost, cu adevărat, un mucenic, pentru că a murit pentru [Hristos](#) și pentru menținerea Ortodoxiei în Țara Sfântă.

M.A.: A fost mucenic, fără nici o îndoială.

K.I.: Ați mai dori, părinte [Atanasie](#), să ne mai povestiți vreo întâmplare care să illustreze sfințenia părintelui Elpidie?

M.A.: Când ne-am dus prima dată la [Nea Skiti](#) și l-am găsit pe părintele Elpidie în chiliuța sa, eram atât de săraci, încât nu aveam bani nici de mâncare. Părintele Elpidie, datorită slujirii sale preoțești în lume, avea o mică pensie, din care ne întrețineam toți cu multă greutate.

Într-o zi, a venit un mirean care cerea milostenie. L-a rugat pe părintele Elpidie să-i dea 1000 de drahme. Pe vremea aceea, o mie de drahme era o sumă mare, mai ales pentru noi, care trăiam în pustie. Așadar, părintele s-a dus și i-a adus o mie de drahme. Atunci, m-am dus repede la părintele Elpidie, căci știam că omul acela era cunoscut pentru faptul că cerea bani de la pustnici și de la călugări fără să aibă nevoie cu adevărat. Umbla cu înșelăciunea. Așa că i-am explicat părintelui Elpidie cu cine avea de-a face și i-am spus să nu-i dea banii pe care îi ceruse.

– Părinte, omul acesta este cerșetor de meserie. Face bani pe spinarea călugărilor, iar noi n-avem ce mânca. Dă-i două sau trei sute, chiar cinci sute, dar nu-i da o mie.

Părintele m-a ascultat și mi-a dat numai cinci sute să-i dau omului acela, care a plecat, iar noi am considerat episodul încheiat.

Seara, însă, după Vecernie, părintele m-a chemat în chilie și mi-a spus:

– Nu mi-a plăcut ce-ai făcut azi.

– Ce-am făcut, părinte?

– Este posibil să vii după mine și să mă împiedici să-i dau omului acela câți bani mi-a cerut? Uite că nu mă pot odihni. Cum vei lua parte mâine la [sfânta Liturghie](#) și cum o să ne mai împărtășim? Ia o mie de drahme și du-te să-l cauți pe omul acela.

– Dar unde să-l găsesc acum, părinte? Cine știe pe unde se află...

– Nu știu nici eu, dar dacă nu-l găsești, mâine nu o să săvârșim [sfânta Liturghie](#). Nu se poate să slujim dacă suntem vinovați în fața lui [Dumnezeu](#).

K.I.: Este o întâmplare deosebită.

M.A.: Așadar, am mers pe jos vreo oră, până la [Mănăstirea Dionisie](#). Între timp, s-a întunecat. L-am găsit pe omul acela și m-am întors înapoi din nou pe jos, încă o oră de mers. Ce puteam să fac? Altfel, nu m-ar fi lăsat să săvârșesc [sfânta Liturghie](#), și nu numai eu, dar și ceilalți părinți ar fi fost lipsiți de ea. În plus, ar fi trebuit ca toată ziua să alergăm ca să-l găsim pe acel om. Vedeți câtă virtute avea părintele Elpidie?

K.I.: Este, cu adevărat, o întâmplare foarte frumoasă.

M.A.: Când a ajuns la [Nea Skiti](#), părintele Elpidie nu cunoștea foarte bine tipicul schitului. Așa cum cred că știți, la [Sfântul Munte](#), de cele mai multe ori, stilul de viață și regulile sunt mult mai aspre. La o priveghere, nu mai era Sfântă Împărtășanie, drept care părinții nu se puteau împărtăși. Dar părintele Elpidie, având o mare râvnă către cele sfinte și dorind să primească des [Sfintele Taine](#), a intrat în Altar, ca să se împărtășească împreună cu preoții.

Atunci, unul din frați, care nu avea discernământ, i-a spus într-un stil mai dur: „Astăzi nu ne împărtășim, așa că nici tu nu poți să faci altcumva decât noi. Regulile acestea pe care le știi, să le aplici în Atena, nu în locul acesta. Aici este [Sfântul Munte](#); este un [schit](#), iar tu trebuie să te supui și să faci ascultare la ceea ce îți spunem noi“.

I-a vorbit părintelui Elpidie cu multă impertinență, deși era mai tânăr decât el și nici măcar nu era preot. Atunci, fără să se tulbure deloc, părintele Elpidie i-a răspuns: „Iertați, părinte“, și a rămas în picioare până s-a terminat slujba de priveghere – în [Sfântul Munte](#), privegherile durează zece-unsprezece ore.

Când s-a terminat Liturgia, părintele Elpidie a luat cu el doi pustnici și s-au dus împreună în chilie sa. Acolo, după unsprezece ore de priveghere, au săvârșit din nou [sfânta Liturghie](#), ca să se poată împărtăși. Și toate

acestea, fără să-l fi judecat în vreun fel pe fratele acela care îi vorbise într-un mod atât de necuviincios.

Părintele Elpidie nu ne îngăduia niciodată nici cel mai mic comentariu despre nimeni.

K.I.: Așadar, nu permitea judecarea aproapelui. Lucrul acesta arată că era un om sfânt, sporit duhovnicește.

M.A.: Ceea ce v-am spus despre părintele Elpidie nu ilustrează decât un crâmpei din valoarea sa.

Adormirea părintelui Elpidie a fost încă o mărturie a sfințeniei sale. Timp de o săptămână a stat în comă la Spitalul Crucii Roșii din Atena. Era supravegheat în permanență, fiind conectat la tot felul de aparate. Avea chipul senin, cu o expresie veselă. În mână, ținea mătăniile, pe care le învârtea încet, bob cu bob, așa cum obișnuia să facă atunci când se ruga.

L-am întrebat pe doctor dacă părintele era conștient, dar el mi-a răspuns că nu avea nici cea mai mică percepție a mediului în care se afla. Atunci, l-am întrebat cum era cu puțință să învârtă încă bobitele mătăniilor. Doctorul mi-a spus că era o mișcare automată, deprinsă în foarte mulți ani de [rugăciune](#) neîntreruptă.

Am primit, desigur, explicația doctorului și m-am hotărât să-i iau mătăniile ca binecuvântare și să i le pun în loc pe ale mele. Așa că am tras ușor de mătăniile părintelui. Atunci, a deschis ochii, m-a văzut, mi-a smuls mătăniile din mână și a continuat să se roage ca și mai înainte.

Doctorul a rămas mut de uimire. Atunci noi – eram împreună cu un alt frate – ne-am gândit să facem ceva bun, care să-i fie pe plac. Înainte, când făceam un lucru pe care el îl aprecia, ne spunea: „Aplecați-vă să vă binecuvântează”. Așa că i-am zis: „Părinte, am venit de la [Sfântul Munte](#). Toți părinții îți urează sănătate. Vrei să ne binecuvântezi?” El a dat din cap în semn că vrea. Atunci, ne-am luat scufiile de pe cap, ne-am aplecat, iar el ne-a pus mâna pe creștet și ne-a dat binecuvântarea preoțească. Toate acestea s-au petrecut în prezența doctorului.

Apoi, și-a ridicat mâinile în [rugăciune](#).

După ce a murit, i se putea citi pe față expresia unui om care biruise în marea bătălie. Bucuria și mulțumirea îi erau atât de puternic impregnate pe chip, încât nimeni din cei care l-au văzut mort nu a avut nici cea mai mică îndoială că primise cununa nestrăicțioasă a sfințeniei, care este făgăduită de [Dumnezeu](#) tuturor celor care îl urmează până la moarte.

Tuturor părinților de la [Nea Skiti](#), părintele Elpidie le-a lăsat în suflete credința nezdrușcinată că a fost sfânt, pentru că întreaga sa viață a fost a unui călugăr dedicat, a unui om al rugăciunii, care a lăsat tot ce avea pentru a-l urma pe [Hristos](#), deși i se oferiseră multe oportunități de-a lungul existenței sale pe pământ.

K.I.: În felul acesta, Biserica a mai dobândit un Sfânt, care stă în slavă alături de [Dumnezeu](#).

## PĂRINTELE EUSTAȚIE

### Convorbire cu Atanasie, Mitropolitul din Lemesos, protos al Sfântului Munte în perioada 1.06.1991–31.05.1992

[Capitolul precedent](#)

[Urmatorul capitol](#)

K.I.: [Sfântul Munte](#) a oferit lumii numeroase exemple de sfințenie – adevărați profesori ai științei pustiei.

Unul dintre aceștia a fost și părintele Eustație din Cipru.

M.A.: Părintele Eustație a petrecut cea mai mare parte a vieții sale în provincia Ammohostos din Cipru, unde a slujit ca duhovnic, arhimandrit și episcop. Mulți din cei care s-au spovedit la el și-l amintesc foarte bine, mărturisind cât au fost de impresionați și de atrași de personalitatea sa deosebită și de blândețea neobișnuită cu care le vorbea tuturor. Nu avea nevoie de nici o altă metodă în plus, în afară de blândețea sa, pentru a-i dezarma pe cei care vorbeau cu el în contradictoriu și pe cei care nu voiau să facă ascultare sau să meargă pe calea Evangheliei și a lui [Hristos](#).

Ceea ce doresc să subliniez este faptul că părintele Eustație a fost una din cele mai mari personalități ale Bisericii Ciprului, fiind cunoscut în întreaga țară. Era un cleric foarte serios. Prezența sa și părerile pe care le exprima influențau în mod hotărâtor atmosfera diferitelor manifestări organizate de Biserica Cipriotă.

În provincia Ammohostos, a slujit ca episcop, datorită faptului că Arhiepiscopul Macarie al treilea avea foarte multe obligații și nu apuca să viziteze des acea regiune. Așadar, din punct de vedere ecleziastic, provincia Ammohostos era administrată de părintele Eustație. El se ocupa și de problemele duhovnicești, ca reprezentant al Arhiepiscopului și al Arhiepiscopiei. Întotdeauna rezolva problemele care se iveau cu multă înțelepciune și blândețe.

Eram elev pe vremea când l-am cunoscut pe părintele Eustație, la Mănăstirea Stavrovuni, unde m-am dus să mă spovedesc. Când am ieșit din chilia duhovnicului meu, l-am văzut pe părintele Eustație, despre care auzisem multe lucruri.

Mai târziu, după ce m-am dus la Universitate și am avut posibilitatea să ajung și în [Sfântul Munte](#), [Dumnezeu](#) a aranjat astfel lucrurile, încât mi s-a dat ocazia să-l cunosc mai bine pe părintele Eustație. Când pe tronul arhiepiscopal al Ciprului a urcat înalt preasfinția sa Hrisostom, m-am dus și eu la Arhiepiscopie, unde am stat o perioadă. Pe vremea aceea, începea să se cristalizeze în inima părintelui Eustație dorința de a se retrage din lume, pentru a trăi o viață pustnicească. Atunci, a venit la mine, deși aveam doar douăzeci de ani și nici un fel de experiență duhovnicească, și m-a întrebat, de parcă ar fi fost un simplu începător sau un elev la cursurile de catehism, cum era la [Sfântul Munte](#), cum trăiau părinții de acolo, cum se rugau, ce haine purtau, ce mâncau, când mâncau, când dormeau, cât dormeau. M-a copleșit cu asemenea întrebări, de parcă era un copil mic ce auzise prima dată de [Sfântul Munte](#) și avea dorința să afle cât mai multe despre el. Iar eu, cu entuziasmul și simplitatea unui adolescent, îi răspundeam la întrebările pe care mi le puneam și îi descriam cum era viața în [Athos](#). După cum mi-a mărturisit părintele Eustație mai târziu, ceea ce i-am spus eu atunci a fost pentru el de o foarte mare importanță în luarea deciziei de a merge în [Athos](#).

Și, cu adevărat, nu mult după aceea, a lăsat totul și s-a retras în pustie, în vreme ce, dacă mai rămânea în Cipru, ar fi fost numit episcop și ar fi jucat un rol important în conducerea bisericească.

Pe atunci, deși eram student, aproape că mă stabilisem și eu în [Sfântul Munte](#). În felul acesta, am avut ocazia să stau de vorbă foarte des cu părintele Eustație. Și pentru că între noi era o prietenie strânsă, îmi povestea toate secretele vieții sale și ale luptelor duhovnicești pe care le purta la [Nea Skiti](#).

Caracteristic pentru părintele Eustație – ce s-a dus în [Sfântul Munte](#) ca ucenic al părintelui Elpidie, despre care am vorbit anterior – era lupta susținută pe care o purta pentru practicarea rugăciunii inimii. Când auzea că într-un anumit loc din [Sfântul Munte](#) exista un călugăr care se nevoia cu această [rugăciune](#), se ducea acolo și încerca să învețe toate tainele ei. Petrecea în [rugăciune](#) ore întregi, mai ales seara. Se nevoia mult în felul acesta.

Descoperirea rugăciunii inimii a fost pentru părintele Eustație un moment de cotitură, pentru că era omul virtuții și al rugăciunii, cu totul dedicat slujirii lui [Dumnezeu](#). Pe vremea aceea, metodele rugăciunii inimii nu erau cunoscute decât de foarte puțini. Oamenii evlavioși se rugau cum credeau de cuviință. De aceea, atunci când părintele Eustație a aflat despre metodele de practicare a rugăciunii inimii păstrate în mănăstiri, a fost deosebit de entuziasmat. Și pentru că era un om foarte simplu, cu suflet curat, se exprima printr-un entuziasm ce se întâlnește numai la copii.

Atunci când îi vorbeam despre vreo problemă pe care o aveam, întotdeauna ne spunea: „Problema aceasta se rezolvă prin [rugăciune](#). Trebuie să ne rugăm. Dacă ne rugăm, se rezolvă și problema noastră“. Odată, la [Nea Skiti](#), în timpul unei întâlniri dintre părinți, se ivise o problemă foarte serioasă și nu știau cum s-o rezolve. La un moment dat, s-au întors cu toții spre părintele Eustație, care îl reprezenta pe părintele Elpidie, și i-au cerut părerea. Atunci, el a răspuns cu seriozitate: „Această problemă se va rezolva dacă ne rugăm cu toții“.

Părinții așteptau un răspuns cu totul diferit. Voiau o soluție practică, dar el le-a arătat care era cea mai bună cale posibilă, căci cine se roagă capătă pacea sufletului, iar [Dumnezeu](#) îl poate lumina pe acesta ca să găsească cea mai bună soluție la problemele concrete cu care se confruntă.

K.I.: Câtă vreme a stat părintele Eustație la [Sfântul Munte](#)?

M.A.: Numai patru ani. La cincizeci și șase, cincizeci și opt de ani, [Dumnezeu](#) l-a luat la El, după complicarea bolii de care suferea; avea diabet. A căzut dintr-odată în comă, iar după câteva ore a murit, în august, 1981.

K.I.: Ce altceva vă mai amintiți despre părintele Eustație?

M.A.: Într-o zi a venit la mine și a început să-mi povestească despre luptele duhovnicești pe care le purta. În timpul acesta, mă întreba pe mine, care puteam să-i fiu nepot, dacă era bine ceea ce făcea. Parcă era un copilăș. Odată mi-a zis: „În ultima vreme, când mă rog în chilia mea“ – care era un subsol întunecos aflat sub biserică –, „nu știu ce se întâmplă – poate îmi spui tu –, că se umple toată încăperea de mireasmă, iar uneori și de o lumină foarte plăcută și liniștitoare. Dar îmi este frică să nu fie vreo înșelare. Te rog să-l întrebi pe părinte dacă nu cumva este vreo cursă diavolească“. Atunci când i-am povestit părintelui, acesta mi-a răspuns: „Bine ar fi ca toți să fim înșelați în felul acesta“.

K.I.: „Cel care îl iubește pe [Dumnezeu](#) duce pe pământ o viață îngerească“, așa cum ne spune [Sfântul Maxim Mărturisitorul](#).

M.A.: Întâmplarea pe care o voi povesti în continuare a devenit cunoscută în tot [Nea Skiti](#). Într-o zi, pe vremea când părintele Eustație era preot la [Nea Skiti](#), s-a întâmplat un lucru minunat. Așa cum este obiceiul acolo,

înainte să înceapă [sfânta Liturghie](#), preotul slujitor se duce și bate un clopot mic ce se numește „clopotul celui drept”. Clopotul este auzit de cel drept, adică de responsabilul bisericii, care vine și deschide lăcașul. Intră înăuntru mai întâi preotul, iar în timp ce acesta pregătește [sfânta Liturghie](#), cel drept pregătește și el biserica pentru ca să vină părinții și să înceapă slujba.

Așa cum poate știți, la [Sfântul Munte](#), bisericile au uși uriașe și grele, cu chei foarte mari și, pentru a fi învârtite în încuietore, se depune foarte mult efort. Câteodată este nevoie de doi oameni pentru a deschide ușa bisericii. Sunt niște încuietori foarte vechi. O asemenea încuietore există și la biserica de la [Nea Skiti](#).

Așadar, părintele Eustație s-a dus și a bătut clopotul. Cel drept a coborât, dar nu l-a văzut pe părinte. S-a gândit că poate se dusesse undeva, așa că a deschis biserica. Din ziua anterioară, ușa bisericii fusese încuiată de două ori. Dar, descuind, cel drept l-a văzut pe părintele Eustație înăuntru, purtând patrafir și rugându-se dinaintea icoanei Maicii Domnului Glykofilusa 111 (Dulcea sărutare [n.t.]), care se află la [Nea Skiti](#).

Cel drept a rămas uimit. Chiar s-a speriat la început. Când și-a revenit oarecum, a avut cu părintele Eustație următorul dialog:

– Părinte Eustație, cum ați intrat în biserică?

– Am bătut clopotul, am văzut ușa bisericii deschisă, am intrat înăuntru și mi-am zis să mă rog până să vii.

– Era deschisă ușa bisericii?

– Da.

– Când am venit, ușa bisericii era închisă și a trebuit să răsucesc cheia de două ori ca să se deschidă. Sfinția voastră cum de ați găsit ușa deschisă?

– Erau deschise amândouă ușile, iar de afară, vedeam tot ce era înăuntru.

Când s-a terminat [sfânta Liturghie](#), iar părinții s-au strâns cu toții laolaltă, cel drept le-a spus:

– Astăzi s-a întâmplat un fapt deosebit de important la [Nea Skiti](#) și vreau să vi-l împărtășesc. Dar ce vă voi spune, nu trebuie să fie aflat de părintele Eustație. Pentru că este începător în ale vieții pustnicești și a stat mulți ani în lume, nu trebuie să audă. Drept aceea, să plece.

Cuvintele acestea au fost rostite de cel drept pe un ton aspru, așa că părintele Eustație și-a cerut mii de scuze și a plecat.

K.I.: De unde să fi știut părintele Eustație ce se întâmplase cu adevărat...

M.A.: Așa este. După ce părintele Eustație a plecat, cel drept, care era neuitatul părinte Haralambie, le-a povestit părinților minunea.

Așa cum știm din viețile sfinților, au existat multe asemenea episoade de intrări în biserică fără să fie deschise ușile.

K.I.: Această întâmplare ne amintește și de [Hristos](#), Care, după Înviere, a intrat în camera unde erau strânși laolaltă ucenicii Săi prin ușile închise.

M.A.: La [Nea Skiti](#), părintele Eustație era și secretar în timpul întrunirilor dintre părinți. În cei patru ani cât a fost secretar, niciodată nu a consemnat vreo dispută din acelea care mai aveau loc atunci când se iveau câte o problemă mai deosebită. Era atât de împăciuitor, plin de har și de blândețe, încât, în prezența sa, oricine renunța la luările de poziție contrare. Prin felul său de a fi, reușea să aducă pacea în orice adunare.

Atunci când a murit părintele Eustație, a fost întrebat un părinte:

– Ce aveți să ne spuneți despre părintele Eustație? A fost arhimandrit în lume și a stat apoi la [Sfântul Munte](#) numai patru ani. Ce părere aveți despre lucrul acesta?

Iată ce a răspuns părintele:

– Părintele Eustație a pus în practică și a trăit fericirea descrisă de [Hristos](#): Fericiți făcătorii de pace, că aceia fiii lui [Dumnezeu](#) se vor chema 112 (Matei 5, 9 [n.t.]).

Părintele Eustație a fost, cu adevărat, un fiu al lui [Dumnezeu](#), prin multa pace pe care a avut-o în sufletul său. Doresc, în final, să vă mai povestesc un episod din care eu, personal, am învățat foarte multe și care m-a emoționat în mod deosebit. Așa cum v-am mai spus, eu l-am cunoscut pe părintele Eustație încă de pe vremea când era arhimandrit în Cipru, când avea putere și privilegii. Ducându-mă la [Nea Skiti](#), care este cel mai pustiu loc din [Sfântul Munte](#), l-am întâlnit din nou pe părintele Eustație, îmbrăcat de această dată în niște haine vechi – adevărate zdrențe –, pline toate de bălegar de oi, pentru că purta pe umeri saci cu îngrășământ pentru grădină. Era murdar de pământ și transpirat din cauza efortului.

Cum l-am văzut, m-am supărat și nu știam ce să fac, pentru că îmi închipuiam că părintele Eustație nu se va simți bine să-l văd în halul acela, știind hainele frumoase și îngrijite pe care le purta înainte și că odată avea la dispoziția sa mașini, birouri și funcționari. Am rămas pe loc, pentru că eram încurcat și nu știam ce să fac.

Atunci, părintele Eustație m-a văzut, a venit către mine și mi-a spus:

– Ce-ai pățit de te uiți așa? Hainele pe care le vezi acum pe mine valorează mult mai mult decât podoabele de aur și veșmintele pe care le purtam în Ammohostos.

Și a început să râdă. După aceea, a înșfăcat un sac cu îngrășământ, l-a pus pe umăr și am urcat împreună până la chilia sa, aflată cam la șapte sute de trepte de la nivelul mării – douăzeci de minute de mers pe jos. Imaginați-vă că eu am obosit, deși eram tânăr și nu duceam nimic pe umăr. Părintele Eustație a ajuns sus lac de sudoare. Iată de ce era în stare un om care nu numai că nu mai făcuse în viața lui asemenea munci, dar nici măcar nu avusese ocazia să vadă așa ceva.

Însă dragostea lui [Dumnezeu](#) ardea atât de puternic în inima sa, încât în foarte puțin timp a ajuns să fie un trăitor adevărat din [Sfântul Munte](#). Numele său este acum pomenit în tot Athosul. El este printre puținii oameni despre care părinții de la [Sfântul Munte](#) spun că a fost sfânt. Nimeni nu are nici cea mai mică îndoială în legătură cu acest fapt.

## PĂRINȚII EUSTAȚIE ȘI FILUMEN

### † Ieromonahul Elpidie

[Capitolul precedent](#)

[Urmatorul capitol](#)

Părintele Eustație s-a nevoit în [Sfântul Munte](#) timp de trei ani. A muncit, din toate puterile sale, la orice a fost pus. Slujea la Altar și, în paralel, răspundea oricând la chemarea călugărilor. Nu se întâmpla ca cineva să-i ceară să slujească la el în chilie, iar părintele Eustație să refuze. Iubea foarte mult viața de la [Nea Skiti](#). Dar și călugării îl iubeau pe el. Avea diabet de nouăsprezece ani. Munca l-a ajutat să facă față mai ușor bolii. Își slujea frații, transportând cu animalele diferite lucruri de pe țărmul mării, până sus, la mănăstire. Nu se odihnea deloc. Toată ziua muncea, fără întrerupere. Fie gătea, fie mătura, fie îngrijea vreun bătrân care nu avea pe nimeni. În felul acesta a dobândit aprecierea și dragostea nu numai a fraților de la [Schit](#), dar și a celor care veneau în pelerinaj, toți aceștia amintindu-și de el ca despre un om sfânt.

Timp de douăzeci de ani, a fost epitrop arhieresc – el care, după aceea, a ajuns să-i slujească pe toți. A fost președinte al Tribunalului Eclezastic. Această muncă era foarte dificilă, părintele având de rezolvat multe probleme și neînțelegeri care se iveau. Încerca din răspuțeri să împace cuplurile căsătorite. Îi lăsa să se despartă numai atunci când nu se mai putea sub nici un motiv continua conviețuirea. Judeca drept, fără să facă deosebire între sărac și bogat.

Trei ani, cât a stat aici, nu a deschis niciodată gura ca să judece pe nimeni. Pe toți îi lauda, pe toți îi îndreptăța și mereu avea un stil plăcut de a vorbi și de a se purta cu oamenii. Nu refuza pe nimeni, indiferent de slujirea care i se cerea.

După adormirea părintelui Eustație, s-a dovedit că toți îl cunoșteau și-l pomeneau. La patruzeci de zile de la moartea sa, în timp ce Arhiepiscopul Ciprului se pregătea să săvârșească [sfânta Liturghie](#) pentru pomenire, părintele i s-a arătat îmbrăcat în haine preoțești, purtând amfii. Zâmbea și era în lumina sfântă. „Nu ai murit?“, l-a întrebat atunci uimit Arhiepiscopul. „Nu am murit. Trăiesc, trăiesc...“, i-a răspuns părintele Eustație. În ziua adormirii sale, mama sa l-a văzut și ea îmbrăcat în veșmintele arhieresti și spunându-i: „Să nu-ți fie frică, mamă. Îmi este bine. Să fii curajoasă...“ Când s-au dus să-i dea vestea morții, ea a spus: „Știu, știu. Fiul meu este bine. A venit și mi-a spus de dimineață“. De atunci, i s-a arătat de multe ori.

Se poate ca acest suflet să nu se fi mântuit? Cu atâtea izbânzi, cu atâta smerenie (pentru că smerenia este veșmântul lui [Hristos](#), pe când mândria este veșmântul diavolului prin care, din înger, s-a transformat în demon), este posibil ca sufletul acesta să se fi pierdut? În zilele de după moartea sa, l-am văzut și eu. Era vesel și predica. A fost un preot bun. A adormit la 59 de ani. Era din satul Palehorio, Lefkosia. De mic, s-a dus la Arhiepiscopie, care l-a trimis să facă gimnaziul, liceul și, apoi, facultatea. După aceea, a slujit ca preot duhovnic în Larnaka, ajutându-i foarte mult pe refugiați. Era un duhovnic bun și un adevărat om al rugăciunii. Odată a fost găsit în biserică, deși ușile erau încuiate și nu exista nici o altă modalitate de a intra înăuntru. Era un om atât de smerit, încât trecea aproape neobservat. Tocmai de aceea strălucește acum în ceruri, în lumina dumnezeiască.

Fratele meu, părintele Filumen, a fost omorât de evrei, iar Patriarhul îi cerea de urgență trupul, pentru că îl ținuseră deja cinci zile pentru autopsie și nu voiau să-l dea. Când, în sfârșit, l-au dat, fața îi strălucea. Eu nu am

reușit să mă duc până acolo, pentru că timpul era foarte urât. Am stat și eu 14 ani la [Ierusalim](#). La Mănăstirea Hozeva, am rămas timp de 40 de zile. Când slujeam la metocul din Getsimani, în apropiere stătea o româncă. Se numea [Irina](#). După aceea, s-a făcut maică. Venise la [Ierusalim](#) să se închine la Locurile Sfinte și a rămas acolo. După aceea, s-a dus să pustnicească dincolo de Iordan, unde a mâncat-o o hienă, în 1940, după ce am fost preoțit. M-am dus la Patriarhul Timotei și am cerut să mă duc să pustnicesc și eu la Hozeva, spunând că sunt bolnav. Patriarhul m-a lăsat cu inima îndoită.

Cum m-am dus acolo, starețul Nichita m-a primit cu următoarele cuvinte: „Bine că ai venit, că mâine începem pomenirea de patruzeci de zile pentru pustnica [Irina](#), pe care a mâncat-o hiena, și nu avem preot“. Cum s-au terminat cele patruzeci de zile, m-am întors la [Ierusalim](#), pentru că, de astă dată, mă îmbolnăvisem de adevăratelea. Se pare că nu am fost binecuvântat să rămân. Această femeie pe nume [Irina](#) a fost o mare nevoitoare. Trăia mâncând ghindă. Timp de mulți ani, a trăit în totală izolare. Au mai fost găsite doar câteva oase, care au fost îngropate în Ierihon.

Când m-am dus pentru ultima oară să îl văd pe fratele meu, l-am găsit la Muntele Măslinilor. Părintele Filumen era un suflet mare. Făcea numai bine tuturor. Nu a existat nici un om pe care el să-l fi mâhnit, în toți cei 46 de ani pe care i-a trăit aproape de lume. Uneori, se prefăcea nebun, ca să se ascundă. A vindecat mulți arabi sau demonizați, dar se ascundea. A fost ales de [Dumnezeu](#), Care l-a luat la Sine. Măcar de ne-ar învrednici Domnul pe noi toți de asemenea sfârșit mucenicesc.

Părinții noștri erau oameni simpli, neștiutori de carte, dar evlavioși. Eram 13 frați. În fiecare duminică, tata ne lua pe toți la biserică. De mic, nu-mi aduc aminte să fi trecut o duminică fără să mă duc la biserică. De la doi ani, ne puneau pe noi câte o pelerină și ne luau la biserică. De la șapte ani am citit [Psaltirea](#). La Mănăstirea Stavrovuni, m-am dus la treisprezece ani, imediat ce am terminat școala primară. Când am ajuns la mănăstire, acolo erau numai 12 monahi, după care s-au înmulțit, până la 58-60. Starețul se numea Varnava. Era un om virtuos, care petrecuse multă vreme în [Sfântul Munte](#), la Mănăstirea Karakalou. Erau trei frați: Varnava, Calinic și [Grigorie](#) – cu toții plini de virtuți și fără nici o posesiune lumească. Varnava era aspru atunci când era nevoie; avea un suflet nobil.

Mă bucur, Îi mulțumesc lui [Dumnezeu](#) și Îl slăvesc pentru că, la apusul vieții mele, am ajuns să trăiesc la acest frumos [schit](#) de la [Sfântul Munte](#).

[Nea Skiti](#), 30.06.1982,

† Ieromonahul Elpidie Neoschitiotul, duhovnic

Revista Protaton, nr. 18 /Iulie-August 1989

## MUCENICUL FILUMEN CIPRIOTUL

**Kostis Kokkinoftas, cercetător la Mănăstirea Kikku**

[Capitolul precedent](#)

[Urmatorul capitol](#)

### 1.

#### Generalități

Oamenii care au oferit faptic mărturia credinței ortodoxe au reprezentat puncte de referință pentru poporul nostru și exemple de urmat. Mai ales în timpul ocupației turcești, au fost mii de oameni care au înfruntat moartea cu mult curaj, întărind prin jertfa lor sfântă spiritul luptei pentru eliberare națională. Între aceștia au fost și ciprioții [Polidor](#) († 1794), [Gheorghe](#) († 1752) și [Mihail](#) († 1835), la care se adaugă jertfa celor treisprezece mucenici din Kandara, din perioada ocupației francilor, care au căzut omorâți de catolici († 1231). Singurul imbold al sfinților mucenici era dragostea față de [Hristos](#) și față de aproapele. Semnele care au însoțit moartea acestora nu numai că i-au convins pe oameni de intrarea lor în rândul sfinților mucenici, dar le-au oferit încă o dată dovada tăriei credinței lor, fapt care le dădea mai multă putere de a lupta împotriva cotropitorilor.

Tema mucenicilor nu este numai istorică, ci mai ales de ordin duhovnicesc, deoarece influențează conștiința credincioșilor de-a lungul veacurilor. Un exemplu în acest sens este și jertfa arhimandritului Filumen, în spațiul Patriarhiei Ierusalimului.

## 2.

### Copilăria părintelui Filumen

[Sofocle Hasapis](#), după numele de mirean, s-a născut pe 15 octombrie 1913, în parohia Sfântului [Sava](#) din Lefkosia. A fost frate geamăn cu [Alexandru](#), cel care a devenit mai apoi arhimandritul [Elpidie](#), un alt cleric de mare excepție al Ciprului. Părinții lor, [Gheorghe](#) și Magdalena Hasapis sau Orundiotis, așa cum mai erau ei cunoscuți, pentru că se trăgeau din satul Orunda, au avut în total 13 copii, din care au supraviețuit 10 – 7 băieți și 3 fete. Familia locuia într-o casă din parohia Sfântul [Sava](#). Se bucurau de o stare materială destul de bună, întreținându-se din munca tatălui, care avea în proprietatea sa un cuptor de pâine și un han. Mama avea ca singură ocupație îngrijirea casei și creșterea copiilor. Fiind oameni foarte evlavioși, ei au transformat una din camerele casei lor în iconostas și loc de [rugăciune](#). Înainte de culcare, aveau obiceiul să treacă cu toții prin acea cameră ca să spună rugăciunea de seară. Cei doi frați gemeni se rugau cu cea mai multă râvnă, zăbovind multă vreme dinaintea icoanelor. Ca urmare, uneori copiii se certau între ei, pentru că trebuiau să stea la rând ca să-și spună rugăciunea de seară, iar gemenii nu mai terminau de rugat.

Un rol important în educația copiilor l-a jucat bunica lor, Loxandra, prin exemplul vieții sale. Posturile, rugăciunile și privegherile bunicii au fost o școală de religie unică, în care au învățat foarte multe. Și pentru că bunica nu știa carte, cei doi frați gemeni îi citeau cu multă râvnă din lucrări religioase, mai ales din Viețile Sfinților. Desigur, aceste lecturi au avut și asupra lor o influență deosebită, formându-le caracterul.

## 3.

### Viața monahală

Dorința atât a părintelui Filumen, cât și a părintelui [Elpidie](#) să trăiască la [Mănăstirea Stavrovuni](#), faimoasă pentru respectarea tradiției monahale, alături de părinți sporiți duhovnicește, era puternică, în ciuda vârstei lor fragede. Astfel, la câțiva ani după terminarea școlii primare, în iulie 1928, fără să spună nimic părinților, au plecat spre mănăstire. În acel an, familia și-a petrecut vara în Lefkosia, unde trebuiau să meargă și cei doi gemeni, după tatăl lor, care lucra acolo. I-au căutat peste tot, fără nici un rezultat. La un moment dat, un căruțaș le-a spus părinților că i-a văzut pe băieți pe drumul către Stavrovuni. S-au dus imediat acolo. Dinaintea stareșului mănăstirii, tatăl lor i-a întrebat dacă se gândiseră bine înainte să ia hotărârea de a urma viața monahală. Atunci [Elpidie](#), temându-se ca tatăl lor să nu-i oblige să se întoarcă înapoi, i-a spus: „Ce rost are să ne iei acasă, dacă noi iar o să plecăm... Ai mulți copii. Lasă-ne să mergem pe drumul nostru“. Atunci tatăl lor i-a binecuvântat și a plecat.

Pe vremea aceea, la [Mănăstirea Stavrovuni](#) trăiau unii din cei mai mari părinți ai secolului douăzeci, cum ar fi egumenul Varnava Haralambidis (1864-1948) și frații săi după trup Calinic (†1943) și [Grigorie](#) (1870-1933), ca și ieromonahul Ciprian (1878-1955). Alături de acești părinți, cei doi frați au învățat foarte multe, trăind după rânduiala aspră de la Stavrovuni. Dar viața lor avea să ia o nouă întorsătură în 1934, când Mănăstirea a fost vizitată de [Timotei Themelis](#), Arhiepiscopul de atunci al Iordanului (1878-1955), care a fost mai apoi Patriarh al Ierusalimului. Acesta i-a propus stareșului Varnava și tatălui celor doi gemeni să-i ia pe copii la [Ierusalim](#), unde aveau posibilitatea să facă gimnaziul. De altfel, viața aspră de la Stavrovuni și condițiile grele de trai de pe atunci le șubreziseră sănătatea, fapt care l-a determinat pe stareș să accepte propunerea Arhiepiscopului Iordanului. Starea de sănătate a celor doi a impus pentru o perioadă întoarcerea lor acasă, ca să-și revină. Respectându-le voia, tatăl lor le-a dat din nou binecuvântarea și, în același an, gemenii au plecat spre [Palestina](#).

## 4.

### Șederea părintelui Filumen la [Ierusalim](#)

Sub protecția lui Themelis, cei doi frați gemeni s-au înscris la Gimnaziul Sfântului Mormânt, pe care l-au terminat în 1939. În tot acest timp, s-au distins prin faptul că respectau cu strictețe regulile călugărești, așa cum fuseseră învățați la Stavrovuni. Obişnuiau să se închidă în camerele lor și să-și petreacă timpul citind și rugându-se. Colegii lor, care erau în majoritate mai mici ca vârstă decât ei, îi evitau, deoarece știau că petrec mult timp citind cărți sfinte, ceea ce pe ei nu îi entuziasma. După ce au terminat gimnaziul, cei doi frați au pornit fiecare pe un drum diferit.

În 1937, [Alexandru](#) s-a călugărit, primind numele de [Elpidie](#). În același an a fost hirotonit diacon, iar în 1940, presbiter. A slujit în diferite locuri aflate sub ascultarea Patriarhiei. Între altele, a fost stareș al Mănăstirii Cinstului Înaintemergător al Domnului din [Ierusalim](#) și epitrop patriarhal în Nazaret.

În 1947 a intrat în slujba Patriarhiei Alexandriei, fiind trimis în Mozambic în calitate de responsabil arhieresc al comunității grecești. Mai târziu, în 1952, a ajuns în Atena, unde a studiat teologia. A absolvit în 1956, iar în anul următor a plecat spre Londra, unde a slujit la biserica Tuturor Sfinților. În paralel, a urmat cursuri de interpretare a Noului Testament și de Istorie Bisericească, la Colegiul Regal. Trei ani mai târziu, în 1959, a fost trimis de Patriarhia Alexandriei mai întâi la Odessa, iar apoi în [Grecia](#). În continuare, a activat în Cipru, ca preot al Mitropoliei din Pafos, după care a fost ales stareț la Mănăstirea Maicii Domnului din Maheras. Puțin mai târziu, s-a întors în Atena, unde a slujit aproximativ șase ani ca preot la Spitalul Crucii Roșii. În timpul acesta, a primit mii de oameni, care mergeau la el ca să afle sprijin și îndrumare în viața grea pe care o duceau. Apoi a activat la biserica Sfintei Treimi, iar de acolo, a plecat în [Athos](#). Fiind bolnav, a fost dus la Spitalul Crucii Roșii din Atena, unde, la puțină vreme, s-a săvârșit din această viață, pe 29 noiembrie 1983. Părintele Filumen a avut în viață un cu totul alt drum, rămânând până la moarte la [Ierusalim](#). S-a călugărit în 1937, când a primit numele de Filumen. Doi ani mai târziu, pe 5 septembrie 1939, la puțină vreme de la terminarea Gimnaziului Sfântului Mormânt, a fost hirotonit diacon. Presbiter a devenit pe data de 1.11.1943, iar cinci ani mai târziu, pe 20.03.1948, a fost hirotonit arhimandrit. A slujit în foarte multe locații, începând cu Patriarhia, unde a fost ghid, în 1940. În continuare, din iunie 1940 până în septembrie 1941, a stat la Mănăstirea Sfântul [Sava](#), după care s-a întors la Patriarhie, unde a devenit supraveghetor al birourilor Patriarhiei. Pe 15 iulie 1944 i-a fost încredințat postul de ajutor de supraveghetor la bucătăria centrală. În februarie 1946 a fost numit stareț în [Tiberiada](#), până în martie 1953, când a devenit stareț în Ioppe. Acolo a rămas șase ani, până pe 6 noiembrie 1959, când a fost rechemat de Patriarhie și numit director al Orfelinatlui Școlii Patriarhale. A mai împlinit și alte slujiri, cum ar fi: de pe 9 mai 1961 până pe 23 februarie 1962 a fost stareț la Mănăstirea Arhanghelos; apoi, până pe 7 august 1965, a fost stareț în Ramalla; după aceea, până pe 12 august 1970, a fost stareț la Mănăstirea Avvei [Teodosie](#), iar până pe 18 august 1970, a ocupat aceeași poziție, la Mănăstirea Proorocului Ilie. În continuare, până pe 14 ianuarie 1976, a fost iarăși în Ramalla și, în fine, de pe 8 mai 1979, a slujit la [Fântâna lui Iacov](#), unde a și primit moartea mucenicească.

Pe tot parcursul activității sale, ca membru al comunității Sfântului Mormânt, părintele Filumen a trăit în smerenie și liniște. Ascetismul și râvna cu care a respectat regulile monahicești au fost principalele trăsături ale vieții sale. Prețuind duhul Ortodoxiei, a căutat ca niciodată să nu își promoveze numele în nici un fel. Principala sa grijă era să își ducă traiul ca un călugăr smerit și să sporească duhovnicește. Cei care nu îl cunoșteau bine nu-și puteau da seama de înălțimea vieții duhovnicești pe care o ducea. De multe ori, se prefăcea nebun, pentru a se putea ascunde de lume. Se știe faptul că vreme de opt ani, cât a pustnicit împreună cu Imeneu, Arhiepiscopul Lidei, cei doi nu stăteau nicicând la masă, ci mâncau în picioare, din oală.

## 5.

### Moartea mucenicească

În ultimul loc unde a slujit, și anume la [Fântâna lui Iacov](#), veneau des evrei fanatici ca să scoată icoanele și crucea din biserică, deoarece considerau că era un loc de închinăciune iudaic. Unul dintre acești evrei venea în fiecare zi și se ruga în lăcaș. Părintele Filumen, păzitor credincios al așezămintelor Sfântului Mormânt din [Palestina](#), i-a explicat cu blândețe și smerenie că [Fântâna lui Iacov](#) aparținea de multe secole creștinilor. Vrând să evite provocările, atunci când evreul acela intra în biserică să se roage, părintele Filumen întrerupea slujba și o continua mai târziu. Scopul acestui evreu, ca, de altfel, al tuturor evreilor fanatici, era să transforme cu orice preț biserica în loc de închinăciune iudaic. Astfel, pe 29 noiembrie 1979, în ziua în care Biserica îl pomenește pe Sfântul Filumen, părintele a fost atacat cu toporul și omorât în timp ce săvârșea Vecernia. După aceea, ucigașii au jefuit biserica, iar la plecare au aruncat cu o grenadă. Comunicatul Poliției spunea că făptașii erau „necunoscuți”.

Înmormântarea mucenicului Arhimandrit Filumen din Cipru a avut loc pe 4 decembrie 1979, slujba săvârșindu-se la biserica Sfintei Tecla. A fost îngropat în cimitirul comunității Sfântului Mormânt din Sion. Patru ani mai târziu, când a murit un alt membru al comunității, s-a deschis mormântul părintelui Filumen pentru a i se muta osemintele de acolo. Atunci, toți cei de față au avut parte de o priveliște minunată: trupul său era neputrezit și răspândea un miros plăcut, așa cum s-a întâmplat cu moaștele atâtor sfinți, ca, de exemplu, [Sfântul Spiridon](#), [Sfântul Ioan Rusul](#) etc. După aceea, mormântul a fost închis din nou, până în anul 1984, de Crăciun, în timpul îngropării lui Claudiu, Arhiepiscopul din Pella. Și de această dată, trupul era neputrezit și răspândea un miros plăcut, semn că smeritul rob al lui [Dumnezeu](#) Filumen intrase în țara celor vii, ca sfânt. Moaștele sale au fost așezate cu evlavie în partea nordică a Altarului bisericii Sfântului Sion, devenind obiect de închinăciune pentru

mii de credincioși.

În ciuda faptului că sfințenia sa nu a fost recunoscută în mod oficial, poporul îl cinstește pe părintele Filumen ca pe un sfânt. Viața sa ascetică, moartea mucenicească, trupul nestricat, minunile care au fost săvârșite după moartea sa, toate acestea constituie mărturii incontestabile ale sfințeniei sale. Fie pomenirea sa veșnică! 13 (Acest studiu s-a bazat îndeosebi pe mărturiile celor care l-au cunoscut, fapt pentru care bibliografia este săracă. Cele mai însemnate surse bibliografice sunt:

1. Kostas Gheorghiadis, Chipul contemporan al Bisericii Sionului. Părintele Filumen, Mărturia ortodoxă, Nr. 4, Lefkosia, 1982.
2. [Ioan](#), Noul Mucenic Filumen, Mărturia ortodoxă, nr. 19, Lefkosia.
3. Necrolog: Moartea mucenicească a Arhimandritului Filumen Hasapis, Noul Sion, Vol. 72, [Ierusalim](#), 1980.
4. Arhimandritul Filumen: un mărturisitor contemporan al credinței noastre, Drumul nevoinței, nr. 101, Lefkosia, 1992.
5. Arhimandritului [Elpidie](#), în cartea lui [Iosif](#) Monahul Figuri patristice de la [Nea Skiti](#), Salonic, 1988, pp. 63-70.
6. Din revista Mărturie ortodoxă, nr. 41, 1993, pp. 34-37.).

## Convorbire cu Zaharia Raptopoulos, teolog, scriitor

### [Capitolul precedent](#)

### [Urmatorul capitol](#)

K.I.: Sfinții mucenici sunt cei care au repetat jertfa de sânge a Mântuitorului. De-a lungul istoriei, Biserica a cunoscut nenumărați oameni sfinți care și-au dat viața pentru [Evanghelie](#), în numele lui [Hristos](#).

Unul dintre aceștia a fost și [mucenicul Filumen](#) – compatriotul nostru și fratele părintelui [Elpidie](#) –, care a primit moarte mucenicească lângă [Fântâna lui Iacov](#).

Domnule Raptopoulos, să începem conversația noastră cu semnificația muceniciei.

Z.R.: În Apocalipsa lui [Ioan](#), în cel de-al șaptelea capitol, există următorul pasaj: Aceștia sunt cei ce vin din strâmtoarea cea mare și și-au spălat veșmintele lor și le-au făcut albe în sângele mielului 14 (Apoc. F, 14[n.t.]). Sfântul Evanghelist [Ioan](#) vorbește aici despre toți cei care, cu putere duhovnicească și cu îndrăzneală, au primit să-și jertfească viața pentru apărarea numelui lui [Hristos](#). Dacă ne-am învrednici să fim martori ai acestei frumoase scene, l-am putea vedea între cei ce vin în veșminte albe și pe compatriotul nostru, Arhimandritul Filumen, care, primind mucenicia la [Fântâna lui Iacov](#), pe data de 29 noiembrie 1979 (de ziua numelui său), a ajuns dinaintea tronului Mântuitorului, purtând pe cap cunună mucenicească.

K.I.: Este un lucru foarte important să primești mucenicia de ziua ta onomastică.

Z.R.: Da.

Părintele Filumen se trăgea din Orunda. Familia sa a locuit apoi în Lefkosia. Avea niște părinți foarte evlavioși. Erau în total 13 frați, dintre care doi gemeni: fericitul Filumen, care purta numele de Sofocle, și fratele său, care a devenit mai târziu părintele [Elpidie](#). De mici, cei doi au fost legați de biserică. Așa cum am aflat de la rudele lor, cu ajutorul bunicii Loxandra, au transformat una din camerele casei în biserică, desigur, cu acordul părinților. Frații lor se rugau puțin, dar [Elpidie](#) și Filumen se rugau atât de mult, încât îi supărau pe ceilalți, pentru că nu mai terminau, ca să le lase și lor loc dinaintea icoanelor, să se roage. La paisprezece ani, au plecat pe ascuns la mănăstire. Tatăl lor i-a căutat în dreapta și în stânga și i-a găsit în cele din urmă la Stavrovuni. Tatăl lor a vrut să-i ia înapoi acasă. Atunci, [Elpidie](#) i-a spus (numele lui [Elpidie](#) era [Alexandru](#)): „De ce să ne iei acasă, dacă noi iarăși o să fugim?” Aceste cuvinte ale lui [Alexandru](#), care reprezentau și punctul de vedere al lui Sofocle, l-au convins pe tatăl lor, care le-a dat binecuvântarea să rămână la mănăstire. Astfel, gemenii au rămas acolo vreme de doi ani.

K.I.: Erau foarte mici.

Z.R.: Da. Doi ani mai târziu, a venit să se închine la mănăstire un exarh de la Patriarhia Ierusalimului, care i-a văzut pe cei doi frați și i-a întrebat dacă vor să meargă în [Palestina](#) ca să se nevoiască în locurile pe unde au pășit picioarele Domnului. Gemenii au acceptat bucuroși, din dragoste față de [Hristos](#) și din dorința de a vedea Locurile Sfinte. S-au dus mai întâi pe la tatăl lor ca să ceară binecuvântare, după care au plecat la [Ierusalim](#). Acolo, copiii au avut parte de o grijă specială, fiind îndemnați să facă școala gimnazială.

Patriarhia are propria ei școală. Mai de mult exista și Școală de Teologie, la [Mănăstirea Crucii](#), care acum nu mai este în funcțiune, din păcate. Și astfel, cei doi au terminat gimnaziul, la vârsta de 20 de ani. După aceea, s-

au călugărit, apoi au fost hirotoniți diaconi și, în fine, ieromonahi. [Alexandru](#) a primit numele de [Elpidie](#), iar Sofocle, numele de Filumen. Pentru că erau frați gemeni, în fotografii seamănă foarte mult. Câțiva ani mai târziu, părintele [Elpidie](#) a plecat de la [Ierusalim](#) și s-a dus în Atena, unde a studiat teologia. Părintele Filumen a rămas la [Ierusalim](#). Mai mult decât cunoștințele și educația, i-au plăcut voia lui [Dumnezeu](#), aprofundarea textelor ascetice și viața de la mănăstirile din [Palestina](#).

K.I.: Făcea parte din Frăția Sfântului Mormânt?

Z.R.: Desigur. [Elpidie](#) a plecat și nu s-a mai întors, pe când Filumen a rămas în Frăția Sfântului Mormânt până la moarte. Părintele Filumen a stat prin diferite locuri de închinăciune. Mai întâi, la Sfântul [Sava](#) cel Sfințit, după aceea, la Sfântul [Teodosie](#), la Sfântul Constantin, la biserica patriarhală din [Ierusalim](#), iar mai târziu, a fost trimis ca stareț în [Tiberiada](#), în Ioppe, la [Proorocul Ilie](#), iar în ultimii ani ai vieții sale a stat la [Fântâna lui Iacov](#).

K.I.: Acolo era singur, sau mai avea alături de el și alți călugări?

Z.R.: La [Fântâna lui Iacov](#) era singur. Părintele Filumen nu era un simplu monah. Era păzitor al Fântânii. Toți călugării de la Locurile Sfinte împlinesc funcția de păzitor – la [Fântâna lui Iacov](#), în [Tiberiada](#), pe Tabor și așa mai departe. Ei au nevoie ca noi toți să ne rugăm pentru ei, să fie întăriți de [Dumnezeu](#) ca să nu piardă aceste locuri sfinte. Nu este puțin lucru ca ortodoxul să meargă în acele locuri binecuvântate și să constate că ele sunt sub oblăduirea Bisericii noastre Ortodoxe.

K.I.: Așa este. V-am întrebat dacă părintele era singur, pentru că atunci când m-am dus eu însumi la [Ierusalim](#), cu mulți ani în urmă, am văzut acolo un singur monah.

Z.R.: Era singur.

K.I.: Ceea ce s-a întâmplat acolo este în același timp un episod tragic și eroic.

Z.R.: În anumite locuri de închinăciune, mai ales la [Fântâna lui Iacov](#), există localnici care, deși sunt musulmani, sunt binevoitori și ajută cu ce pot. Desigur, sunt hrăniți de mănăstire. Dacă sunt creștini, e și mai bine. La [Fântâna lui Iacov](#) era pe vremea părintelui Filumen o asemenea familie care îl ajuta, păzind Fântâna. În locul acela, este foarte ușor să intri înăuntru și să faci rău, așa cum s-a întâmplat și cu părintele Filumen. Părintele Filumen era un om cu multă râvnă, care nu făcea compromisuri. Pentru el, credința ortodoxă era totul. Nu îi puteai găsi cusururi. Era pe deplin dedicat ascezei și studiului.

K.I.: A fost chemat din pânțele mamei sale, am putea spune.

Z.R.: Întocmai. Era ca o piatră prețioasă în această lume, și mai ales printre membrii Frăției Sfântului Mormânt: blând, împăciuitoare, cu perseverență, credință, curaj și cu hotărârea neștirătată de a nu pierde [Fântâna lui Iacov](#).

L-am cunoscut pe părintele Filumen o perioadă destul de mare de timp, pe când se afla la [Fântâna lui Iacov](#). Mi-a mărturisit că, în repetate rânduri, au fost făcute asupra lui presiuni pentru a pleca din locul acela. Așa cum știți, [Fântâna lui Iacov](#) se află în mijlocul bisericii de la subsol, iar în stânga și în dreapta, pe perete, sunt icoane. Mai există un grilaj care separă altarul de locul unde este Fântâna. Coloniștii evrei i-au cerut părintelui Filumen să mute icoanele și pe [Iisus Hristos](#) Răstignit, pentru că nu sufereau să-L vadă acolo. [Fântâna lui Iacov](#) este pomenită în [Vechiul Testament](#) și este considerată de către evrei un loc sfânt. Dar părintele zicea: „Aici a șezut Domnul, așa că este loc de închinăciune ortodox“.

K.I.: Acolo s-a întâlnit Domnul cu samarineanca.

Z.R.: Da. Iar dacă fântâna aceasta ar putea să vorbească, ne-ar spune că cei care se închină Sfintei Treimi sunt în duh și adevăr.

K.I.: ...Nu aceia care se închină pe muntele Garizin, cum spuneau samarinerii, sau în Templul lui [Solomon](#), așa cum zic evreii.

Z.R.: Întorcându-ne la părintele Filumen, se înțelege că îi era cu neputință să dea curs cererii evreilor. Era zelot și un om fără ambiții lumești. Îl interesa numai voia lui [Dumnezeu](#). Își făcea cu sfințenie datoria de păzitor al locurilor sfinte. Mai presus decât această datorie se afla numai asceza. Era un pustnic desăvârșit. A pustnicit câțiva ani împreună cu Imeneu, Mitropolitul Lidei, și se spune că, în vremea aceea, cei doi nu s-au așezat niciodată la masă. Mâncau în picioare. Credeau că hrana nu este altceva decât o materie care îl ține pe om în viață, pentru ca el să poată să se nevoiască și să împlinească voia lui [Dumnezeu](#).

K.I.: Domnule Raptopoulos, pentru că m-am ocupat cu biografia fratelui părintelui Filumen, care a fost de-a pururi pomenitul părinte [Elpidie](#), am aflat că în ceasul în care părintele Filumen era înjunghiat la [Fântâna lui Iacov](#), părintele [Elpidie](#) l-a auzit din [Sfântul Munte](#) strigându-i: „Mă taie, frate!“

Z.R.: Am auzit și eu despre faptul acesta, care nu este ceva ciudat în [Ortodoxie](#). Mulți părinți au harisma

înainte-vederii și pot afla ce se întâmplă departe de ei.

K.I.: Domnule Raptopoulos, nu am povestit nimic despre felul cum am fost ucis părintele Filumen.

Z.R.: A fost omorât în biserică. Ucigașii au intrat înăuntru, l-au lovit cu toporul în frunte și i-au scos ochii. Cu a doua lovitură, i-au rupt maxilarul. Părintele a alergat spre ieșire, ca să ceară ajutor, dar i-au tăiat picioarele de la genunchi. L-au omorât în timp ce săvârșea Vecernia și purta patrafirul la gât. Paznicul a anunțat autoritățile, iar trupul lui sfânt a fost luat la Tel-Aviv, pentru autopsie. După cinci zile, trupul a fost predat Frăției Sfântului Mormânt. Trei ani mai târziu, în timpul înmormântării fericitului Claudiu, Arhiepiscopul Pellei, i-au deschis mormântul ca să vadă starea în care se găseau rămășițele sale pământești. Înainte de aceasta, avusese loc o minune.

Compatriotul nostru, părintele [Sofronie](#), care era stareț la Mănăstirea Sfântului Spiridon din [Ierusalim](#), a fost cel care a pregătit trupul părintelui Filumen pentru înmormântare și i-a păstrat degetul mic de la mână într-o cutiuță. În zilele acelea, după moartea părintelui Filumen, s-a îmbolnăvit Paladie, Arhiepiscopul Iordanului. A făcut un atac cerebral și a paralizat pe partea stângă. A stat la spital o săptămână. Într-o seară, părintele Filumen i s-a arătat în somn lui [Sofronie](#) și i-a spus: „Să te duci la Arhiepiscop și să-i spui că sunt aici“. Așa că părintele [Sofronie](#), convins că era vorba despre o poruncă, s-a sculat a doua zi, a luat degetul și s-a dus la spitalul unde era Arhiepiscopul Paladie și i-a făcut [cruce](#) pe tot trupul. După aceea, bolnavul s-a trezit și s-a făcut bine.

Faptul acesta a stârnit curiozitatea oamenilor, care au vrut să vadă ce se întâmplase cu rămășițele sale pământești. Între timp, am vorbit cu Arhiepiscopul Paladie și l-am întrebat dacă era adevărat. Mi-a răspuns: „Eu eram în comă. Știu doar că am avut atac cerebral și m-am trezit sănătos. Mi s-a spus că, în timp ce dormeam, a venit la mine părintele [Sofronie](#) și mi-a atins trupul cu degetul mucenicului Filumen“. Aceste cuvinte au fost, practic, o mărturisire.

În 1984, i-au scos trupul din mormânt și l-au așezat într-o raclă de sticlă, pe care au pus-o în Sfântul Sion. Cu toții se închină la moaștele sale, fiind convinși că părintele Filumen a fost primit în rândul sfinților lui [Dumnezeu](#).

K.I.: Nu cred să mai treacă mult până când Biserica îi va recunoaște sfințenia în mod oficial.

Z.R.: Părintele Filumen era un om atât de virtuos, încât se distingea de toți ceilalți monahi. Încă de mic s-a dedicat lui [Dumnezeu](#), ducând o viață ascetică autentică. În fine, a fost învrednicit în zilele pe care le trăim să primească moarte mucenicească. Ce să mai spunem... Fericit ești, părinte Filumen. Domnul te-a iubit mult. Te-a primit la El cu patrafirul la gât, ca să continui sfânta slujbă dinaintea jertfelnicului celui de sus, lângă tronul harului lui [Dumnezeu](#).

## MUCENICUL FILUMEN ȘI PĂRINTELE ELPIDIE

### Convorbire cu Penelopa Iliadou

[Capitolul precedent](#)

[Urmatorul capitol](#)

K.I.: Sunteți vară dreaptă cu frații [Elpidie](#) și Filumen. Ați avut ocazia să-i cunoașteți îndeaproape. Spuneți-ne câteva cuvinte despre fiecare dintre ei.

P.I.: Am crescut împreună până la 14 ani. Eu eram cu 6 ani mai mică decât ei.

K.I.: Numele lor erau [Alexandru](#) și Sofocle.

P.I.: Da. Aveam o bunică ce era trup și suflet pentru cele sfinte. Datorită ei, toată familia citea cărți religioase. Seara ne puneam pe fiecare în parte să citim sinaxarul zilei. Asupra lui [Elpidie](#) și a lui Filumen, bunica a avut o mai mare influență. Cei doi o ascultau mai mult și erau mai cuminți. Poate pentru că erau mai mari... Nu știu.

K.I.: Doamnă Penelopa, cum se numea bunica dumneavoastră?

P.I.: Alexandra.

K.I.: [Alexandru](#) se numea și viitorul [Elpidie](#).

P.I.: Da. Așadar, îi puneam să citească. Și din atâta citit, le-a intrat în cap ideea că lumea aceasta este păcătoasă. Noi, cei mai mici, credeam că a-ți dori ceva este un păcat.

Cei doi veri ai mei făceau parte dintr-o familie numeroasă. Trei copii au murit, dar au mai rămas zece.

K.I.: Așadar, mama lor a avut treisprezece copii, dintre care zece au rămas în viață.

P.I.: Da. [Elpidie](#) și Filumen erau la mijloc. De aceea, nu au avut parte de foarte multă atenție. Într-o zi, au plecat pe ascuns la [Mănăstirea Stavrovuni](#). Aveau 14 ani. Am auzit, așadar, că Alecu și Sofocle fugiseră la mănăstire.

Dar părinții lor erau oameni ai lui [Dumnezeu](#) și au acceptat ușor hotărârea acestora.

K.I.: Cum o chema pe mătușa dvs.?

P.I.: Magdalena. Iar pe unchiul – [Gheorghe](#). Când au auzit ce făcuseră, s-au gândit că era păcat să-i aducă înapoi dacă se dăruiseră lui [Dumnezeu](#). În plus, gemenii au refuzat să se întoarcă. Credeau că lumea era plină de păcate.

La un moment dat, pe unul dintre cei doi îl dureau ochii și a trebuit să se ducă acasă. Starețul le-a spus: „Trebuie să plecați la Lefkosia“. Atunci au venit amândoi și i-am văzut. Eu eram pe atunci la școala generală. Aveam 13 ani. Îi vedeam pentru prima dată după mai mulți ani. Aveau barbă. Erau doi călugări. Au rămas acasă doar câteva zile. După aceea, s-au dus la Stavrovuni. Pe vremea aceea, nu existau telefoane. Părinții lor știau că-i dăduseră definitiv lui [Dumnezeu](#).

K.I.: Se împăcaseră cu gândul.

P.I.: Nu au făcut nimic să-i aducă acasă. Și chiar dacă ar fi făcut, tot nu s-ar fi întors înapoi. După aceea, au venit în Cipru niște călugări de la [Ierusalim](#). Îmi aduc aminte că unul dintre ei se numea Timotei. Aceștia i-au văzut pe cei doi și i-au ascultat. Aveau voce frumoasă. Cântau ca niște îngeri. Le-au spus că vor să-i ia cu ei, ca să învețe școală. Era prin 1933-1934. Când ne-am dus să ne luăm rămas bun de la ei, l-am găsit pe [Elpidie](#) întins în pat. Atunci i-am spus că vreau să mă așez și eu în pat cu el. Dar el mi-a răspuns: „Nu primesc diavol viclean“. Eu eram mai obraznicuță. Nu voia să vină în contact cu femeii.

K.I.: Câți ani aveți pe atunci?

P.I.: 14 ani, iar el, 20. Dintre cei doi, cel mai bun era Filumen.

K.I.: Când spuneți bun, la ce vă referiți?

P.I.: Era mai simplu. [Elpidie](#) era întotdeauna cel intelectual. De altfel, lucrul acesta s-a văzut mai târziu în viața sa. Așadar, s-au dus la [Ierusalim](#) și au terminat acolo gimnaziul. Amândoi și-au exprimat dorința de a face studii teologice. Dar Patriarhul a spus: „Nu. Ajunge cât ai învățat“. Atunci, [Elpidie](#) a fugit în Cipru. Apoi, prin intermediul Patriarhiei Alexandriei, a plecat în Africa. S-a dus ca să strângă bani și să-și continue studiile. Gândul acesta al său s-a împlinit. După aceea, s-a dus în [Rusia](#) și în [Anglia](#). În continuare, a mers în Atena, unde a fost preot paroh, la biserica Spitalului Crucii Roșii.

K.I.: A făcut mai întâi Teologia, și apoi Dreptul, în [Grecia](#).

P.I.: Filumen a rămas în [Palestina](#) – „Când o să vină?“, o întreba Filumen pe mama, care s-a dus acolo împreună cu mătușa mea de 5-6 ori, unde a stat destulă vreme. „Spune-i Penelopei și bărbatului ei (îl îndrăgise pe bărbatul meu) să vină, că îi găzduiesc eu“. Am remușcări, pentru că nu am putut să mă duc.

Amândoi au avut o viață sfântă. Pe vremea când era preot la Mahera, [Elpidie](#) era plin de vise legate Bisericii. Atunci când venea acasă la noi, nu îl auzeam niciodată să se plângă, nici să judece pe cineva sau să spună ceva rău. În 1952, când i-am văzut la Mănăstirea Înaintemergătorului [Ioan](#), mi-am dat seama cât de legați erau unul de celălalt, atât duhovnicește, cât și sufletește. Erau niște copii curați ai Împărăției cerurilor.

Filumen a primit moarte mucenicească de ziua sa onomastică, pe 29 noiembrie 1979.

K.I.: Ați auzit de ceea ce a simțit părintele [Elpidie](#) în clipele în care fratele său era ucis de către evrei?

P.I.: Da. În acele momente, părintele [Elpidie](#) a simțit că se rupea ceva în el.

K.I.: Simțea cum fratele său era înjunghiat.

P.I.: Da.

K.I.: Ce vă mai amintiți despre ei?

P.I.: Toată viața lor a fost închinată lui [Dumnezeu](#). Așa cum am aflat, călugărul care l-a înlocuit pe Filumen la [Fântâna lui Iacov](#) a spus că într-o noapte, într-un moment de primejdie, a venit la el părintele Filumen și i-a spus: „Scoală-te“. S-a trezit și l-a văzut pe părintele Filumen dinaintea sa.

Și ziarele au scris despre această întâmplare. Când i-au deschis sicriul, trupul său mirosea a agheasmă.

K.I.: S-a sfințit prin moarte mucenicească.

P.I.: Face [minuni](#).

K.I.: Vă mai amintiți vreun fapt deosebit?

P.I.: Când ne era greu, mereu ne spuneau: „[Dumnezeu](#)!“

K.I.: Adică deplină încredere în [Dumnezeu](#).

P.I.: Le invidiam credința. A avea credință este un lucru minunat. Fericiți cei săraci cu duhul 115 (Matei 5, 3 [n.t.]). Amândoi aveau sufletele senine. Nu i-am văzut niciodată nervoși, nici să se certe între ei. Spuneau mereu „Frate, frate“. Pe sora lor, care era văduvă, au ajutat-o foarte mult.

K.I.: Au ajutat pe toată lumea, atât cât au putut.

P.I.: Nu aveau nimic altceva decât rasa pe care o purtau. Trebuie ca moaștele părintelui [Elpidie](#) să fie duse la [Sfântul Munte](#). Acolo este locul lor.

## **Gheorgos Iliadis, jurnalist**

[Capitolul precedent](#)  
[Urmatorul capitol](#)

I-am cunoscut pe unchii mei, fericiții părinți [Elpidie](#) și Filumen, în vara anului 1952.

Pe vremea aceea eram elev la școala primară și îmi aduc aminte ca ieri de impresia pe care au lăsat-o asupra mea. Eram blânzi, plini de bunătate, veseli și serioși, în același timp.

De atunci, pe părintele Filumen nu l-am mai văzut. După ce a fost ucis cu bestialitate, am dobândit o bucățică din rasa pe care a purtat-o în acea zi. Bucățica aceasta de pânză, ce am dăruit-o fiului mei, răspândește în permanență un miros plăcut.

Pe părintele [Elpidie](#) l-am întâlnit din nou în 1959, pe vremea când era preot la Sfânta Sofia din Londra, iar eu eram student. Când mă vedea, îmi dădea să citesc texte patristice, iar la următoarea întâlnire, mă verifica să vadă dacă citisem.

Mai târziu, l-am mai văzut de câteva ori, când era stareț la Mahera. Totuși, pe vremea aceea, legătura mea cu Biserica nu era cea pe care o am acum. Abia astăzi pot să-mi dau seama de sfințenia și de smerenia celor doi unchi ai mei, care, din păcate pentru mine, s-au stins din viață.

## **DESPRE MUTAREA MOAȘTELOR MUCENICULUI FILUMEN**

[Capitolul precedent](#)  
[Urmatorul capitol](#)

De Crăciun, în anul 1984, a adormit în Domnul – Claudiu, Mitropolitul Pellei, pe care l-am petrecut până la cimitirul nostru de pe muntele Sion. Atunci, Patriarhul ne-a spus să-l dezgropăm și pe părintele Filumen. Și, cu adevărat, am deschis mormântul și am scos trupul afară, așezându-l pe placa de marmură a unui mormânt alăturat. Hainele erau pe jumătate putrezite, iar monahii le-au luat ca binecuvântare, ca să le împartă oamenilor. Măinile puteau fi îndoite. Piciorul drept, de la oul piciorului în jos, nu mai era, pentru că ucigașul îl tăia cu securea. Lipseau și degetele de la piciorul stâng. Restul trupului era întreg, deși stătuse în mormânt timp de trei ani. În schimb, de la tăietura securii, craniul era despicat și îi lipsea nasul. Avea încă barbă și păr. Cineva l-a curățat cu un burete îmbibat în vin. Desigur, trupul nu emana nici un miros neplăcut. Nu fusese mâncat de viermi și nu avea absolut nici o scobitură. Apăsam pe piept și pe burtă, care își reveneau la eliberarea presiunii. Trupul a fost așezat într-un sicriu și îngropat în alt mormânt. A rămas acolo până în anul 1985, când a avut loc a doua dezgropare. Deja lichidele se absorbiseră, așa că l-au așezat în biserică. Trupul părintelui Filumen este acum ca cele ale Sfinților Gherasim și Spiridon.

Mă veți întreba: este sfânt? Cu siguranță că este sfânt mucenic, pentru că a apărut de evreu locul de închinăciune ortodox. Pe când părintele Filumen săvârșea Vecernia, a venit evreul, l-a apucat de barbă și l-a lovit cu securea. El a încercat, săracul, să se târască afară, ca să își salveze viața. Știm lucrul acesta, deoarece scările erau pline de sânge. Prin urmare, este un sfânt mucenic.

În continuare, vă voi povesti un lucru minunat legat de părintele Filumen.

Pe 28 octombrie 1985, Patriarhia l-a desemnat pe Mitropolitul Paladie să slujească la o biserică mai îndepărtată. Pentru că nu mai apărea, frații l-au căutat la telefon în repetate rânduri. Însă nu răspundea. S-au dus și i-au bătut la ușă, dar din nou nu au primit nici un răspuns. L-au informat pe părintele Vasile al Cezareei. S-au dus cu toții și l-au găsit în camera lui, căzut pe podea, aproape mort. Ce i se întâmplase? Seara a leșinat și a rămas inconștient pe podea până dimineață, la zece. Au chemat de urgență salvarea. În salonul unde era bolnavul, a intrat și părintele [Sofronie](#), care avea la el un deget al părintelui Filumen. Cu toții plângeau. Atunci, părintele [Sofronie](#) a scos degetul, l-a atins cu el pe frunte pe Mitropolitul Claudiu în formă de [cruce](#) și a rostit un tropar al sfinților mucenici.

Imediat, bolnavul a respirat adânc și a întrebat: „Unde sunt, unde sunt?” Aceasta este dovada sfințeniei părintelui Filumen! 16 (Acest text a ajuns în mâna mea în urma unor coincidențe ciudate. O mână nevăzută m-a dus spre găsierea lui. A fost cel de-al treilea eveniment sfânt care mi s-a întâmplat în legătură cu această carte [n.a.]).

Fragment din predica lui Ambrozie, Arhiepiscopul de Neapole și Samaria, rostită în Sinodul Mănăstirii Cuviosului [Grigorie](#), pe 24 octombrie 1986. „Cuviosul [Grigorie](#)“, Vol. 12, 1987.

## PĂRINTELE GHERMAN STAVROVUNIOTUL

[Capitolul precedent](#)  
[Urmatorul capitol](#)

S-a născut în satul Avgoru din provincia Ammohostos, în 1906, din părinți evlavioși – Nicolae și Margareta –, aparținând neamului Hagigheorghis. Citind, pe vremea când era mic, viața Sfântului [Ioan Colibașul](#), a hotărât să urmeze calea monahală.

La vârsta de 16 ani, s-a dus la [Mănăstirea Stavrovuni](#). Ca novice, a dovedit o râvnă exemplară, făcând ascultare adevărată față de ceilalți. A fost tuns în monahism la vârsta de 24 de ani, schimbând numele de mirean, care era [Gheorghe](#), cu [Gherman monahul](#). În anul următor, a fost hirotonit diacon. A primit schima cea mare la 29 de ani și a fost hirotonit ieromonah la 38 de ani.

În toți anii aceștia, s-a distins prin smerenie, lepădare de sine, hărnicie, răbdare în încercări, credință puternică și post.

Viața curată, cuminenția, dar și capacitățile administrative au dus la alegerea sa ca stareț, în anul 1952, la moartea predecesorului său, părintele Dionisie al doilea (1948-1952). Ca stareț, părintele [Gherman](#) încerca să dea tuturor exemplul faptelor sale, în orice domeniu. Era cunoscut pentru lipsa de răutate, pentru marea capacitate de a ierta, pentru blândețe, răbdare, slujirea aproapelui, hărnicie și tăcere. În același timp, cultiva constant în inima sa rugăciunea neîntreruptă.

Cel mai de preț rod al vieții sale curate și al rugăciunii neîntrerupte a fost dragostea sfântă față de [Iisus Hristos](#). Această dragoste era adesea exprimată în versuri, prin care încerca, folosind cuvintele sărăcăcioase ale oamenilor, să redea măreția Împărăției cerurilor.

Una din calitățile sale cele mai remarcabile era faptul că evita în orice mod să se arate oamenilor. Se îngrijea să-și ascundă virtuțile. Tocmai de aceea, puțini au fost în stare să își dea seama de comoara care se afla în spatele înfățișării sale smerite. Dar oricât s-ar fi ascuns, roadele bogate ale duhului său erau evidente pentru cei care aveau ochi să vadă.

Rugăciunea neîntreruptă, însoțită de lacrimi, slujirea curată dinaintea jertfelnicului Domnului și exemplul vieții sale au adus roade nu numai în [mănăstirea Stavrovuni](#), ci în toate mănăstirile de maici din [Cipru](#), care au înflorit în urma strădaniilor acestui părinte neobosit.

Nu este o exagerare să spunem că, pentru un mare interval de timp, părintele [Gherman](#) a reprezentat inima vieții autentice din insula noastră. A fost un duhovnic desăvârșit, care a îndreptat o mulțime de oameni spre pocăință și spre viața în [Hristos](#). Numai cerul cunoaște dimensiunile adevărate ale lucrării sale duhovnicești, pe care a săvârșit-o cu atâta sânguință și discreție.

Toată existența sa a fost o mărturie vie a lui [Dumnezeu](#).

Viața sa pământească s-a sfârșit prin moarte mucenicească, ceea ce și-a dorit el însuși în adâncul sufletului, după cum i-a mărturisit odată unui frate duhovnicesc de-al său. Vrednic de subliniat este faptul că au avut parte de un asemenea sfârșit și alți bărbați aleși ai Bisericii noastre, cum ar fi, de exemplu, Cuviosul [Atanasie Athonitul](#).

În după-amiaza zilei de 31 august 1982, în ultima zi a anului bisericesc, închinată cu precădere Maicii Domnului, pe care părintele o îndrăgea în mod deosebit, în timp ce se întorcea cu tractorul după o zi grea de muncă la livada de măslini a mănăstirii, a căzut dintr-odată într-o prăpastie, unde a murit singur, neajutat de nimeni, cu moarte mucenicească. Astfel, la finele anului bisericesc, a sfârșit și părintele [Gherman](#) – o figură ecleziastică autentică, a cărui viață a fost o jertfă și o liturghie neîntreruptă. Odată cu începutul noului an bisericesc, a fost mutat cu sufletul acolo unde se săvârșește Liturghia fără de sfârșit, dinaintea jertfelnicului de sus. Călugării l-au căutat toată după-amiaza și l-au găsit abia a doua zi. Trupul său era în poziție de [rugăciune](#), cu mâinile și picioarele încrucișate, semn al lucrării duhovnicești chiar și din ultimele clipe pline de durere și suferință ale vieții sale, care ca niște dureri ale facerii, l-au dus spre viața veșnică.

În chip minunat, până în momentul îngropării, trupul său nu a devenit rigid. Lucrul acesta este comun în cazul Sfinților Bisericii.

Exemplul său viu a rămas pentru totdeauna încrustat în inimile celor pe care i-a îndrumat duhovnicește și care, cu binecuvântarea sa, încearcă în continuare să meargă pe drumul trasat de el. Fie pomenirea sa în veac!

## Din învățăturile fericitului părinte Gherman Stavrovuniotul

### [Capitolul precedent](#)

### [Urmatorul capitol](#)

- Cel ce crede cu adevărat în [Dumnezeu](#) trăiește ca un înger pe pământ: postește, se înfrânează, priveghează, înalță cântări, se roagă, nu judecă niciodată pe nimeni, iartă din inimă și își iubește dușmanii.
- Chiar și atunci când toți oamenii te resping și te părăsesc, trebuie să crezi că [Dumnezeu](#) te iubește.
- Atunci când ne temem de [Dumnezeu](#), nu ne mai temem de oameni și de demoni.
- Cine are smerenie se aseamănă lui [Hristos](#). Unul ca acesta nu se mânia niciodată, nu judecă și nu se mândrește. Nu dorește niciodată să aibă putere, se ferește de cinstirea oamenilor, nu se ceartă sub nici un motiv, nu vorbește cu îndrăzneală și primește întotdeauna povețele celorlalți. Evită să se îmbrace frumos și are o înfățișare exterioară simplă și smerită.
- Nu te ajută cu nimic să te superi când ceilalți te judecă. În asemenea cazuri, dacă te superi, înseamnă că te încearcă demonul slavei deșarte. Cel care vrea să se mântuiască trebuie să primească disprețul celorlalți cu bucurie, pentru că numai așa poate dobândi smerenia. Iar smerenia îl scapă pe om de multe ispite.
- Cel mai important lucru este să reușești să devii un om smerit; să te consideri pe tine mai prejos decât toți oamenii; să crezi că nu împlinești nimic care să te facă vrednic de mântuire, ci să-L rogi pe Domnul să te mântuiască prin mila Sa.
- Smerenia se dobândește prin defăimare de sine și prin credința că nu este nimic bun în tine. Vai de cel care crede că păcatele sale sunt mici! Acela va cădea cu siguranță în păcate grele.
- Cel care îndură nedreptatea cu smerenie a ajuns la desăvârșire. De unul ca acesta se miră și îngerii, pentru că nici o altă virtute nu este mai greu de dobândit și atât de mare ca smerenia.
- După mine, chiar dacă nu citesc multe și nici nu înfăptuiesc ceva, smerenia este cel mai scurt drum către mântuire. Învață-ți limba să spună „iartă-mă“, chiar dacă nu rostești aceste cuvinte din inimă, și încet-încet, vei ajunge să le zici din toată ființa ta.
- Nu este cu puțință să dobândești rugăciunea inimii dacă mai întâi nu te curăți de orice răutate și bănuială față de ceilalți.
- Dacă vrei să înveți să te rogi, mai întâi învață să vorbești puțin. De asemenea, înlătură din viața ta tulburările inutile.
- Rugăciunea neîntreruptă este aceea care, atunci când o rostești, îți lipește gândul de [Dumnezeu](#).
- Cel care Îl iubește sincer pe [Dumnezeu](#) dovedește lucrul acesta prin nevoința de a dobândi rugăciunea curată.
- Să te rogi în așa fel încât, în timpul rugăciunii, gândul tău să nu se îndepărteze de la [Dumnezeu](#). Trebuie să ai gândul curat. O! De-ai cunoaște dulceața rugăciunii!...
- Cel care vorbește mult, chiar dacă ar fi orator, nu sporește duhovnicește.
- Să vorbești doar atunci când vorba pe care o spui are o valoare mai mare decât tăcerea.
- Să alungi gândurile păcătoase de îndată, până să apuce să prindă rădăcini. Dacă gândul îți aduce dinaintea ochilor o imagine necuviincioasă, alung-o cât mai repede cu puțință.
- Nu-ți murdări trupul cu fapte rușinoase și nici sufletul cu gânduri viclene. Dacă vei face așa, va veni la tine pacea sfântă și vei înțelege că în sufletul tău locuiește [Dumnezeu](#).
- Să nu-i judecăm pe ceilalți. Pentru că, dacă judecăm, înseamnă că suntem mândri și o facem noi pe judecătorii în locul Domnului. Atunci când judecăm, uzurpăm puterea lui [Dumnezeu](#).
- Când treci printr-o pădure deasă sau prin stufăriș, este nevoie să îndepărtezi cu mâna crengile și tufișurile, ca să-ți croiești drum. Așa trebuie să procedăm și cu gândurile: să le alungăm, ca să înaintăm pe drumul duhovnicesc.
- Atunci când cei din jurul tău gândesc și acționează greșit, provocând rele, tu nici să nu-i judeci, nici să nu te iei după ei, ci să faci voia lui [Dumnezeu](#).
- Să te rogi lui [Dumnezeu](#) pentru cei care te nedreptătesc și te vorbesc de rău. Dacă tu te rogi pentru aceștia, [Dumnezeu](#) îi anunță pe cei față de care te-au nedreptățit că ceea ce s-a spus despre tine nu este adevărat.
- Ca să te folosești de pe urma lucrurilor rele care ți se întâmplă, trebuie să zici: „Doamne, îngăduie aceasta spre binele și mântuirea mea“.
- Fuga nu rezolvă întotdeauna problema necazurilor. Pentru că, oriunde te-ai duce, vei avea de întâmpinat același fel de probleme. Încearcă să rezolvi problema în tine, nu în exteriorul tău, prin fugă.
- Chiar și atunci când toți te părăsesc și te prigonesc, de nu mai ai loc unde să-ți odihnești trupul, să nu deznădăjduiești. Să spui cu credință: „Trăiește [Dumnezeu](#) și nu pot să-mi pierd nădejdea“.

- Omul care caută să fie cinstit de ceilalți nu poate să scape de pricinile tristeților, pentru că egoismul său este foarte ușor de rănit. Fericit este cel care urăște cinstirea și iubește smerenia.
- Vrei să nu păcătuiești? Atunci, adu-ți aminte mereu de moarte!
- Viețile Sfinților au fost scrise ca să le studiem și să tragem învățăminte. Din ele aflăm cum trăiau sfinții și ce sfaturi dădeau ei. Noi trebuie să mergem pe urmele pașilor lor.
- Pentru că de multe ori, acolo unde trăim, ne lipsesc exemplele de sfințenie, se impune să citim Viețile Sfinților, ca să ne luminăm.
- Fără nădejdea în viața veșnică, nu poți îndura încercările acestei vieți.
- Nu poți să suporti ispitele de acum dacă nu ai gândul la cele cerești.
- Postul și tăcerea sunt frați buni. Cel care vrea să postească, trebuie să o facă în tăcere. Iar cel care vrea să tacă trebuie să postească.
- Omul care nu-și poate stăpâni demonul lăcomiei pântecelui va fi stăpânit și de alte patimi.
- Lăcomia pântecelui este mama curviei.
- Ca să te ții departe de slava deșartă, trebuie să eviți însoțirile nefolositoare.
- Cel care se iubește exagerat de mult pe sine, își nedreptățește fratele și nu poate să-L iubească pe Dumnezeu! 17 (Din revista Crucea vie, Ianuarie-Septembrie 1995, nr. 87-88-89-90.).

## Convorbire cu Arhimandritul Benedict Loizu

### [Capitolul precedent](#) [Urmatorul capitol](#)

K.I.: În viața credinciosului, nevoința este un aspect vital pentru ca acesta să-și curățească sufletul și să ajungă la iluminare și la îndumnezeirea după har, așa cum ne-au spus [Sfinții Părinți](#). Curățirea, rugăciunea și privegherea sunt mijloace pe care Părinții le folosesc ca să ajungă la desăvârșire.

Părinte [Benedict](#), sfinția voastră ați cunoscut câteva figuri ascetice importante. Aș dori să vedem împreună ce înseamnă curățire, [rugăciune](#) și priveghere.

p.B.L.: Mărturisesc, iubite domnule Ioannidis, că nimic din ce vă voi spune în continuare nu izvorăște din propria mea experiență. În schimb, am avut binecuvântarea să cunosc mai mulți oameni sfinți, care acum se roagă pentru noi din cer. Acești oameni sfințiți, din preaplinul inimii lor, mi-au transmis și mie atât cât [Dumnezeu](#) m-a învrednicit să receptez.

Mi-am început viața duhovnicească, și subliniez lucrul acesta, când l-am cunoscut pe duhovnicul meu – de-a pururi pomenitul și fericitul stareț de la Stavrovuni, părintele [Gherman](#). Nu a fost o coincidență, ci așa a rânduit [Dumnezeu](#) lucrurile, acest fapt jucând mai apoi în viața mea un rol hotărâtor. Dacă astăzi gândesc și mă mișc duhovnicește, datorez lucrul acesta, în cea mai mare parte, părintelui [Gherman](#). Părintele [Gherman](#) a fost o personalitate a cărei valoare era ascunsă în [Hristos](#). Era dintre acei călugări care, în ciuda simplității și a sărăciei cu duhul, trăiesc ca la carte uitata expresie „ascunde-ți viața” a filosofiei epicureice.

K.I.: Foarte bine ați spus.

p.B.L.: Pentru părintele [Gherman](#), „ascunde-ți viața”, adică a trăi ascuns în [Hristos](#) și prin [Hristos](#), era a doua natură. A fost ceea ce a impresionat mai întâi inima mea tânără. Poate că de la starețul celei mai mari cenobii din Cipru ar fi fost de așteptat să fie o personalitate cu o puternică manifestare exterioară a nevoințelor în [Hristos](#). Dar părintele [Gherman](#) prefera liniștea. Căuta să își ascundă experiența. Dinaintea noastră, a fiilor săi duhovnicești, își deschidea inima doar în mod excepțional și numai în timpul tainei sfinte Spovedanii. Abia atunci puteam să ne dăm seama că în trupul său bolnav și gârbovit se ascundea o inimă aprinsă, ca să folosesc exprimarea Sfântului [Isaac](#) Sirul: „inima aprinsă pentru [Dumnezeu](#) și pentru om”. Inima părintelui [Gherman](#) era, într-adevăr, împărțită în două: o parte o dăruia lui [Dumnezeu](#) și o parte, oamenilor.

K.I.: Părinte [Benedict](#), vă amintiți vreun cuvânt de folos al părintelui [Gherman](#)?

p.B.L.: Îmi aduc aminte că m-am dus să mă spovedesc la el înainte să plec la Salonic pentru studii. S-a uitat atunci la mine cu o privire tristă și m-a întrebat: „Acolo, la facultate, o să învățați Filocalia?” Pentru mine, până atunci, Filocalia era ceva necunoscut, dar i-am promis că o s-o citesc. În Salonic, cu binecuvântarea părintelui [Gherman](#), am avut ocazia să citesc Filocalia, din care m-am folosit foarte mult.

K.I.: Vă amintiți și altceva?

p.B.L.: Desigur. De multe ori, părintele prevedea anumite fapte.

K.I.: Avea harisma înainte-vederii?

p.B.L.: Cu siguranță. Acum pot mărturisi lucrul acesta, pentru că părintele nu mai este în lumea pământească. A avut harisma înainte-vederii. Mie, nevrednicului, mi-a povestit o mulțime de fapte care urmau să mi se întâmple în viață. Sunt, însă, lucruri personale.

K.I.: Nu este nevoie să ne spuneți mai multe pentru a vă primi mărturia. Vă amintiți și alte cuvinte de folos ale părintelui [Gherman](#)?

p.B.L.: Ceea ce aș dori neapărat să subliniez este faptul că părintele insista foarte mult asupra importanței tradiției. Câtă vreme a fost stareț la Stavrovuni, în comportamentul părinților se putea vedea sărăcia lui [Iisus](#). Și astăzi mai putem observa lucrul acesta la călugării stavrovunioți. Este o tradiție care s-a transmis de la o generație la alta. Sfânta sărăcie a lui [Hristos](#) era pentru părintele [Gherman](#) o hrană permanentă. Părintele era sărac. Niciodată nu a purtat mantia de stareț și nici crucea prețioasă care se pune pe piept. Era ultimul dintre călugări.

K.I.: În fapt, creștinul ar trebuie să fie ultimul pentru a ajunge cel dintâi.

p.B.L.: Bineînțeles. Mai există și mărturiile unor oameni care l-au întâlnit întâmplător pe părintele [Gherman](#). Aceștia veneau la mănăstire și întrebau: „Unde este starețul [Gherman](#)?” Iar el (căci se întâmpla să-l întrebe chiar pe el) răspundea: „Nu este astăzi în mănăstire”. Evita să fie cunoscut de lume.

## Protopresbiterul Haralamb Kouris, teolog, jurist

[Capitolul precedent](#)

[Urmatorul capitol](#)

Biserica Ortodoxă a avut parte în toate epocile de oameni sfinți, care au lucrat pentru ea cu smerenie, oferindu-se pe ei înșiși ca exemple luminoase, ce l-au închipuit pe Domnul nostru [Iisus Hristos](#). Un asemenea exemplu a fost și [Gherman](#), fericitul egumen al Mănăstirii Stavrovuni. [Dumnezeu](#) m-a ajutat să-l am duhovnic pe acest om în perioada critică de după adolescență.

Plecam din Lefkosia, unde era casa mea, și mă duceam la Stavrovuni, la metocul Sfintei Varvara, ca să-l văd pe părintele [Gherman](#). De multe ori era plecat pe ogoarele mănăstirii și venea seara, târziu, cu tractorul, obosit și murdar de praf, cu anteriorul rupt; nu părea în nici un caz să fie starețul mănăstirii. Era smerit și avea o voce blândă, așa încât toți îl luau ca pe un călugăr de rând. Abia la scaunul de spovedanie se vedea puterea lui duhovnicească.

Ne primea într-o cameră din partea sudică a metocului Sfânta Varvara. Felul său smerit de a fi, înfățișarea blândă și puterea pe care o avea de a vedea în sufletele noastre ne ajutau să facem o spovedanie profundă. După ce ne mărturisea, ne dădea sfaturi înțelepte și ne îndemna să venim la el ori de câte ori simțeam nevoia să ne curățim sufletele.

Părintele [Gherman](#) m-a ajutat să conștientizez scopul meu în viață, într-o perioadă în care eram plin de neliniști existențiale, iar dinaintea mea apăreau primejdii duhovnicești care mi-ar fi putut fi fatale. Rugăciunile și sfaturile fericitului părinte m-au determinat să stau departe de viața monahală și să devin preot de mir. Desigur, părintele [Gherman](#) nu a fost singurul meu duhovnic. De când eram mic și până astăzi (când m-am învrednicit să fiu și eu, nevrednicul, duhovnic), am cunoscut mulți părinți duhovnici. În sufletul meu a rămas, însă, figura smeritului părinte stareț de la [Mănăstirea Stavrovuni](#).

## PĂRINȚII GHERMAN, EUSTAȚIE, ELPIDIE ȘI FILUMEN

### Convorbire cu pr. Stavros Papagathangelu, scriitor

[Capitolul precedent](#)

[Urmatorul capitol](#)

K.I.: Părinte Stavros, puteți să ne spuneți câteva cuvinte despre figura sfântă a monahismului din zilele noastre care a fost părintele [Gherman](#), starețul de la Stavrovuni?

pr.S.P.: Părintele [Gherman](#) a fost un om foarte harnic, atât la muncile manuale, cât și la lucrarea duhovnicească. Era cunoscut pentru dragostea pe care o arăta tuturor, iar câtă vreme a fost stareț, la [Mănăstirea Stavrovuni](#) a domnit pacea și înțelegerea. Când călugării se supun starețului, mănăstirea progresează. Ziua se îndeletnicea cu munca pământului, iar seara se ducea la Vecernie. După Vecernie, urma Miezonoaptea. Respecta cu sfințenie rânduiala călugărească, și toți îl iubeau nespus de mult și îl respectau.

K.I.: Părinte Stavros, atunci când spuneți că respecta rânduiala călugărească, la ce vă referiți mai precis?

pr.S.P.: Respecta regulile care există în mod obișnuit în mănăstiri; canoanele adică. Era un om consecvent. La mănăstire, fiecare călugăr are ascultarea sa. Unii se ocupă cu oile, alții cu bucătăria... Părintele [Gherman](#) cultiva pământul. Cu el lucra și fericitul părinte Ciprian, un alt om sfânt. Cât era ziua de lungă, semăna, secera... făcea tot ce era nevoie. Și fără încetare, rostea rugăciunea „Doamne Iisuse Hristoase...”

K.I.: Așadar, în timp ce muncea cu mâinile, lucra și asupra sufletului său.

pr.S.P.: Da.

K.I.: Aceasta este lucrul cu propria persoană?

pr.S.P.: Desigur. La rugăciunea inimii se adaugă și celelalte rugăciuni și slujbe rânduite de Biserică. Părintele [Gherman](#) era în legătură permanentă cu [Dumnezeu](#), iar această legătură se strângea mereu prin [rugăciune](#).

K.I.: Înseamnă că părintele [Gherman](#) era un om practic, dar și un om al rugăciunii. Pentru că l-ați cunoscut personal, spuneți-ne cum se comporta în general.

pr.S.P.: Cu mult respect. Vorbea cu oricine.

K.I.: Prin urmare, era un om smerit.

pr.S.P.: Da. Foarte smerit. Smerenia este condiția cea mai importantă pentru urcușul duhovnicesc.

K.I.: S-a deșertat pe sine.

pr.S.P.: Așa este.

K.I.: Sunt blând și smerit cu inima și veți găsi odihnă sufletelor voastre 118 (Matei 11, 29 [n.t.]). Părintele [Gherman](#) lucra pentru frații săi? Se dedica oamenilor? Spovedea?

pr.S.P.: Da, da. A fost preot duhovnic.

K.I.: A lăsat în urma sa un nume mare. Știți dacă părintele [Gherman](#) avea harisme?

pr.S.P.: Cele mai mari harisme ale sale erau smerenia și dorința de a-I plăcea lui [Dumnezeu](#), dar și aceea de a-i ajuta pe oameni.

K.I.: Să ne amintim puțin și de părintele Eustație, care a primit cununa dumnezeiască la [Sfântul Munte](#). Ce ne puteți spune despre el?

pr.S.P.: Îmi aduc aminte că venise în Lefkosia, la Arhiepiscopie. Trebuia să dea examene pentru gimnaziu. Între timp, s-a călugărit. Pe atunci, eram la Arhiepiscopie și la biserica arhiepiscopală Sfântul [Ioan](#).

K.I.: La începutul celui de-al doilea Război Mondial?

pr.S.P.: Da. Exarhul mă desemnase să-i predau anumite cursuri. Era foarte studios. Se păzea de rele și se arăta gata oricând să-i slujească pe ceilalți. Eram mândru de el. Sânguința sa de a împlini totul cum se cuvenea era rodul smereniei. Venea de la țară și voia să se aleagă ceva din el. De aceea, arăta ascultare și respect tuturor. După ce a terminat gimnaziul, s-a dus în Atena, la Facultatea de Teologie, și a intrat la Internatul Slujirii Apostolice. M-a impresionat faptul că purta pantofi maro. Nu avea alții. Era un om plin de smerenie. Nu îl interesa propria persoană. Când și-a început lucrarea de epitrop în provincia Ammohostos, a dovedit că a rămas un tânăr muncitor și smerit.

K.I.: Smerenia era trăsătura de bază a părintelui Eustație.

pr.S.P.: Cine nu se smerește nu se poate înălța. Egoismul este cel care ne ucide pe toți.

K.I.: La fel ca într-o familie, în care te dăruiești, înveți, te jertfești...

pr.S.P.: Și te smerești. Pot, de exemplu, să fiu îngăduitor cu copiii și cu soția?

K.I.: În vreme ce omul necăsătorit are o altă [cruce](#).

pr.S.P.: Și părintele Eustație a avut crucea sa. La un moment dat, deși slujea cu multă cinste aici, în Cipru, a plecat la [Sfântul Munte](#). Am auzit că acolo purta pe umeri până sus, la mănăstire, saci plini cu pâine. Lucrul acesta dovedește că era un om smerit. La [Sfântul Munte](#) s-a dus ca să trăiască o viață pustnicească.

K.I.: S-a lepădat cu totul de sine.

pr.S.P.: Așa este. Iar [Dumnezeu](#) l-a umplut de har.

K.I.: Pe părintele [Elpidie](#) l-ați cunoscut?

pr.S.P.: Desigur.

K.I.: Spuneți-ne câteva cuvinte despre el.

pr.S.P.: L-am cunoscut la Spitalul Crucii Roșii. Am fost acolo în 1953, când preoteasa mea s-a operat la mână. După operație, au apărut complicații și soția mea a ajuns aproape de moarte. Atunci, părintele [Elpidie](#) a fost trup și suflet alături de noi, ca un frate. Și după aceea, ca stareț la Mahera și în [Sfântul Munte](#), a dovedit multă smerenie și râvnă spre cele sfinte.

K.I.: L-ați cunoscut și pe fratele său, Filumen?

pr.S.P.: Desigur.

K.I.: Ce fel de om era?

pr.S.P.: Îi strălucea fața de bunătate. L-am văzut în 1972, la [Ierusalim](#). Acolo s-a arătat măreția și credința sa. Atunci când coloniștii evrei i-au cerut cu insistență să îndepărteze sfânta [Cruce](#) de la [Fântâna lui Iacov](#), părintele Filumen a spus: „Nu pot să cobor Crucea, pentru că este simbolul Creștinismului“. Atunci l-au lovit cu securea.

K.I.: Credeți că a fost omorât de fanatici religioși?

pr.S.P.: Desigur. Evreii nu suportă Crucea Domnului.

K.I.: Așadar, părintele Filumen este un mucenic sfânt al lui [Dumnezeu](#).

pr.S.P.: Este, cum să nu... Din diferite cauze, nu a fost canonizat încă, dar [Dumnezeu](#) o va împlini și pe asta.

## MOȘ PANAIȘ HAGIIONAS

### Convorbire cu Arhimandritul Gavriil, duhovnic la Mănăstirea Kikku

[Capitolul precedent](#)

[Urmatorul capitol](#)

K.I.: I-am cunoscut pe bătrânii [Panais](#) și Vasile din Lisi în vreme ce erau refugiați în cartierul Sfinților Doctori fără de Argint din Larnaka. Am avut cu ei o relație deosebită, atât la nivel duhovnicesc, cât și la nivelul prieteniei omenești. Fiecare discuție pe care o purtam cu ei era o adevărată trăire a adevărilor evanghelice și a tradiției ascetice a Bisericii Ortodoxe.

Acești doi oameni au fost expresia blândeții și a smereniei. Tocmai de aceea, sufletele lor au aflat odihna, pacea și bucuria. Purtători vii ai experienței de două mii de ani a Bisericii, ei s-au situat mai presus de gnostici, de oamenii de știință și de profesorii universitari. Au fost copii cuminți și înțelepți ai lui [Dumnezeu](#), iar viața lor a rămas un exemplu pentru toți cei care se nevoiesc și se chinuiesc pe acest pământ.

După moartea lui moș [Panais](#), în 1989, am dorit să scriu despre el o carte. Nu a fost posibil până în momentul de față, când voi încerca să aduc la cunoștința cititorilor viața acestui mare om, în puținele pagini pe care i le putem dedica. Deși în volumul de față ne ocupăm cu personalitățile Bisericii Ortodoxe, nu puteam să nu-l includem aici și pe moș [Panais](#), ca purtător al Duhului Sfânt și al harismelor celor de sus. A fost unul din cei mai plăcuți oameni pe care i-am întâlnit în viața mea. Zâmbetul său avea puterea de a face pe oricine să înțeleagă că el era un prunc al lui [Dumnezeu](#).

Sfințenia lui moș [Panais](#) a fost un fapt cert pentru toți cei care l-au cunoscut. Lucrul acesta reiese și din cuvântul pe care Arhimandritul [Atanasie](#), egumenul Mănăstirii Stavrovuni, l-a rostit în ziua înmormântării sale. El l-a numit „părintele [Panais](#)“. Acest discurs a fost publicat și în revista Mănăstirii Stavrovuni, Crucea Vie, în numărul 68, sub titlul „Părinți contemporani“.

În volumul de față, vom prezenta pe scurt elementele cele mai importante din viața și lucrarea lui moș [Panais](#), prin intermediul mărturiilor celor care l-au cunoscut, unii chiar din timpul tinereții sale.

Părinte [Gavriil](#), aveți cuvântul.

arh.G.: Atât [Panais](#), cât și Vasile, care se mai află printre noi, au dovedit de foarte devreme o înclinație deosebită spre viața duhovnicească. Aveau dorința de a învăța și de a transmite semenilor lor învățăturile pe care le deprinseseră. Același lucru se întâmpla și cu un alt frate de-al lor – făceau parte dintr-o familie cu mulți copii –, care era preot (părintele Chiriac). Chiar dacă făcuse numai școala primară, acesta avea obiceiul să strângă oameni care nu știau să scrie și să citească, și-i învăța carte (lucrul acesta se întâmpla înainte să devină preot). Mulți oameni din Lisi îi datorează părintelui Chiriac faptul că știu să scrie și să citească. Părinții lor erau amândoi persoane evlavioase, care îi îndemneau pe copiii lor spre o viață în [Hristos](#). Când aveau în jur de 30 de ani, [Panais](#) și Vasile, care se strigau unul pe altul cu apelativul „cumetre“, au început să studieze texte bisericești, mai ales din revista Viața, pe care le-o aducea fratele lor, de unde au dobândit primele comori duhovnicești. Mai citeau și cartea Sfântului Simeon din [Tesalonic](#). În același timp, se rugau foarte mult. Până când, într-o zi, la o sărbătoare din satul Kondea, la Mănăstirea Sfântului Haralambie, au descoperit o Sfântă Scriptură. Au considerat-o ca pe o comoară neprețuită. Când a ajuns acasă, [Panais](#) a strâns-o la piept. Bucuria și entuziasmul său nu puteau fi descrise.

Aveam în jur de paisprezece ani, și îi vedeam venind într-o mică piață din apropierea casei mele, împreună cu alți câțiva, unde vorbeau lumii adunate ore în șir. „O să-i prindă noaptea și ei tot nu pleacă de aici“, spunea

mama mea despre ei. Într-o zi, m-am dus și eu să-i ascult. Vorbeau, cu adevărat, foarte frumos. Mai târziu, am lucrat împreună cu [Panais](#) la un cizmar. Meșterul nostru era foarte aspru, lucru care îi plăcea grozav lui [Panais](#), pentru că, astfel, fiecare lucra în liniște, iar el putea să se roage fără tulburare.

K.I.: Ce lucru minunat.

arh.G.: Acolo am aflat că învățase slujbele, mulți psalmi și alte cântări bisericești, pe care le spunea în sinea lui în timp ce lucra.

Seara, cei doi frați se duceau într-un loc anume, care se numea „[Maica Domnului](#)“, unde se rugau și intonau cântările Vecerniei.

Apoi, s-a întâmplat la noi un fapt care a constituit pretextul ca moș [Panais](#) să înceapă să predice mai organizat cuvântul lui [Dumnezeu](#). Au venit în Lisi reprezentanții unei erezii, care au închiriat o sală, iar lumea, fără să știe despre cine era vorba, s-a dus să-i asculte. În cele din urmă, au fost demascați ca eretici, după care au plecat din satul nostru.

Această întâmplare a demonstrat totuși că între oamenii din sat exista dorința de a se asculta cuvântul lui [Dumnezeu](#), drept care s-a născut ideea să se organizeze în casa lui [Panais](#) și a lui Vasile întruniri, în timpul cărora cei doi să le citească sătenilor din Sfânta Scriptură și din alte cărți sfinte.

A venit, însă, cel de-al doilea Război Mondial și întâlnirile au încetat, pentru că armata pusese stăpânire pe mai multe case. Dar sufletul lui [Panais](#) ardea de dorința de a împlini în continuare această lucrare. De aceea, s-a înscris în grupul Dragostea Poporului. Acolo a găsit tineri și bătrâni care erau interesați de cuvântul lui [Dumnezeu](#), așa că a început să le citească acestora texte religioase.

În timpul acela le-am dat și eu cartea Drumul către [Dumnezeu](#), al lui Theotokis, pe care au considerat-o un adevărat tezaur. [Panais](#) era în culmea fericirii. Abia aștepta să o citească tuturor. [Panais](#) avea o capacitate extraordinară de a discuta cu oamenii pe teme duhovnicești.

În 1944, din inițiativa lui [Panais](#), în Lisi s-a constituit organizația religioasă [Proorocul Ilie](#), el fiind președintele. A reușit să adune destui membri. În fiecare seară le citea oamenilor din Sfânta Scriptură sau din alte cărți religioase și le explica Liturgia. Lucrarea sa era, cu adevărat, binecuvântarea lui [Dumnezeu](#) pentru noi. A devenit apoi paracliser. Avea pe mână cheile bisericii și nu sărea nici o slujbă. Reușise să adune în jurul său numeroase suflete iubitoare de [Dumnezeu](#). În fiecare noapte de sâmbătă spre duminică și înaintea sărbătorilor împăratești, a celor închinare Maicii Domnului sau marilor sfinți, făcea priveghere până la patru dimineața, împreună cu cei mai cucernici credincioși din sat. Nici nu știi ce să admiri mai întâi la el. Se purta ca adevărați nevoitori și rugători ai pustiei. Făcea nenumărate mătânii și pomenea cu lacrimi în ochi, timp de ceasuri întregi, pe cei mari și mici, pe care îi știa pe nume, cu necazurile și problemele lor. Pomenea pe cei din spitale, din societăți de binefacere și de la putere. Vedeam cum lacrimile îi cădeau pe marmura de dinaintea icoanei Maicii Domnului.

K.I.: Avea darul lacrimilor?

Arh.G.: Desigur. Într-un grad foarte ridicat.

Când aveam timp, mă duceam și eu la vecerniile lor. Pe atunci eram încă mirean. După ce terminau cele bisericești, se duceau la muncă. Tatăl lor era unul din cei mai buni agricultori din sat, dar lor le păsa mai mult de [rugăciune](#).

Pentru că avea și posibilități materiale, tatăl lor era un om foarte milostiv. O mulțime de oameni orbi și șchiopi aflau mângâiere în casa sa.

K.I.: Această dragoste față de străini a rămas proverbială chiar și în vremea când erau refugiați. Acasă la ei veneau zilnic zeci de oameni și niciodată nu lipseau limonada, cafeaua și pesmetul. Copiii lor le ofereau tot timpul bomboane, biscuiți și alte dulciuri. Sora lor, Trifonia, era mereu gata să-i servească pe oaspeți.

Imaginați-vă, cu patru zile înainte să moară, când m-am dus la el și l-am găsit sleit de puteri – avea o voce atât de slabă, încât trebuia să te apleci până aproape de gura lui ca să înțelegi ce spunea –, m-a întrebat: „Să te servesc cu ceva?“ Atât de mare era dragostea și devotamentul său față de ceilalți.

arh.G.: Moș [Panais](#) a avut multe harisme: nevoința, postul (niciodată nu a mâncat carne) și altele. Nu îl obosea statul ore în șir în picioare, nici să intoneze cântări religioase toată noaptea. Moș [Panais](#) arăta o adâncă evlavie atunci când citea Viețile Sfinților, dar mai ales când rostea rugăciuni închinare Maicii Domnului sau textele sfinte care se citesc la [sfânta Împărtășanie](#) și când cânta imnuri de slavă.

Cei doi frați se mărturiseau la Stavrovuni, la părintele Ciprian, care le-a insuflat duhul ascetic și dragostea față de feciorie. Moș [Panais](#) era un izvor de milostenie, atât materială, atunci când veneau la el oameni săraci, cât și duhovnicească, după cuvintele evanghelice: Să nu știe stânga ta ce face dreapta ta 19(Matei 6, 3 [n.t.]). Seara,

colinda pe străduțele întunecate ale satului, în căutare de familii sărace sau în necaz, pentru a le aduce mângâiere. De multe ori, alerga dintr-o parte în alta a satului ca să împace soți care se aflau departe unul de celălalt. Se ducea la bărbat, apoi la femeie, apoi iarăși la bărbat, și tot așa, până când îi împăca.

În timpul sfintei Liturghii, moș [Panais](#) nu stătea niciodată jos, nici măcar un minut. Stătea în picioare – în afară de anii când intra în Altar, ca să-l slujească pe preot – dinaintea icoanelor, cu mâinile încrucișate și nu se mișca până la sfârșitul slujbei. Nu am mai întâlnit pe nimeni care să aibă o asemenea rezistență.

K.I.: Ce ne-ați putea spune despre felul în care se ruga?

arh.G.: Moș [Panais](#) credea cu toată puterea sufletului său în [rugăciune](#).

Odată, cineva a furat toate obiectele de aur și argint închinat de oameni icoanei Maicii Domnului. Erau foarte multe: cruciulițe, brățări, lire de aur și alte bijuterii. [Panais](#) nu putea să vorbească de supărare, pentru că el era cel care avea cheile bisericii. El deschidea, el închidea și nu lipsea un bănuț din biserică. În zilele de sărbătoare, când era nevoie ca biserica să fie ținută deschisă toată ziua, nici nu bea, nici nu mânca, încât stârnea mirarea celor care îl vedeau.

După furtul de la icoană, oamenii au început să-l întrebe: „Unde erai, [Panais](#)? Cum de-au intrat hoții în biserică? Tu ții cheile bisericii. Ce s-a întâmplat?” Responsabilitatea a căzut pe umerii lui.

Astfel, moș [Panais](#) a început să se roage cu toată ființa lui. După doar câteva zile, s-a dus cineva la el și i-a spus:

„Am săpat pe ogorul meu și am găsit îngropate o mulțime de cruciulițe, lire de aur și alte obiecte din aur și argint și ți le-am adus. Poate știi tu ale cui sunt“. Și astfel, [Maica Domnului](#) i-a răspuns lui [Panais](#) la rugăciuni.

[Panais](#) era îndelung răbdător, împăciuitor și gata să dea oricui sfaturi bune. Era caracterizat de smerenie, de simplitate și de ne iubirea de arginți. Niciodată nu a acceptat bani pentru slujirea sa de la biserică. Când i se dădea vreun bănuț pe la botezuri, se ducea imediat și-l punea în cutia de la [icoana Maicii Domnului](#), ca și cum ar fi ținut foc în mâini. Îi asculta în toate pe preoți, fără să comenteze niciodată.

Se ruga în genunchi ore întregi, singur sau alături de ceilalți credincioși. Tuturor le arăta multă dragoste. A îndreptat sute de oameni spre cucernicie și pocăință. Era respectat de toți, ca îndrumător duhovnicesc și luminător al sufletelor. Oamenii care treceau prin satul lor ca să caute ajutor – șchiopi, orbi, săraci – erau îndrumați către casa sa, iar el îi primea cu multă dragoste și încerca să-i ajute atât material, cât și prin povețe duhovnicești.

Pe tineri îi învăța să-L iubească pe [Dumnezeu](#) cu toată ființa lor. Pe toți îi îndruma și pentru toți se ruga. Pe o serie de tinere le-a îndemnat să învețe să cânte cântări bisericești. Acestea au devenit mai târziu monahii și i-au mulțumit lui [Panais](#), spunând despre el că avea harisma înainte-vederii și le-a pregătit, practic, pentru ceea ce avea să le aștepte în viață. Acestora le spunea mereu să nu facă voia proprie și să aibă smerenie. Drept exemplu le dădea mingea, care se duce acolo unde o lovești. Astfel, le îndemna la ascultarea totală, așa cum ne învață și [Sfintii Părinți](#).

K.I.: Moș [Panais](#) a fost un adevărat apostol al lui [Dumnezeu](#).

arh.G.: Imaginați-vă că avea curajul să meargă până și prin crășme, acolo unde se adună de obicei oameni atei și îndepărtați de [Dumnezeu](#). Și acestora le propovăduia cuvântul Evangheliei. Le citea din Sfânta Scriptură și din alte cărți sfinte. Reușea să se facă ascultat. Nimeni nu protesta și nimeni nu îndrăznește să-i spună lui [Panais](#) să nu mai vină. Iată câtă râvnă avea el față de aproapele său. Făcea totul ca să le transmită tuturor cuvântul lui [Dumnezeu](#).

K.I.: Ați putea să ne povestiți și alte întâmplări mai deosebite?

arh.G.: Părintele Panayotis, care a fost preot paroh la Lisi cu mulți ani în urmă, mi-a povestit cu lacrimi în ochi următoarea întâmplare cutremurătoare.

Între alte îndatoriri pe care moș [Panais](#) le luase asupra sa, era și aceea de a merge prin sat, pe la bătrâni și bolnavi, ca să le spună când urma să treacă preotul pe la ei ca să-i împărtășească.

În ziua în care trebuia ca preotul să meargă pe la bătrâni și bolnavi – așa cum îi anunțase în ajun [Panais](#) – era mare furtună, cu tunete și fulgere. Parcă se rupsesse cerul. Nu puteai nici măcar să te gândești să ieși afară. Cum să meargă preotul pe jos la atâtea case, în asemenea condiții? Pe atunci, în Lisi nu existau mașini, iar satul era mare. Totuși, după [sfânta Liturghie](#), [Panais](#) i-a spus preotului:

– Părinte, să mergem să-i împărtășim pe bolnavi.

– Unde să ne ducem, [Panais](#)? Nu vezi ce vreme e afară?

– Părinte, ia sfântul Potir și hai să mergem, pentru că ploaia o să înceteze. Nu va mai cădea nici un strop.

Așa s-a și întâmplat. I-au împărtășit pe toți, timp în care nu a căzut nici un strop din cer. Dar imediat ce au terminat, a început să plouă atât de tare, încât satul a fost inundat.

Atunci, [Panais](#) s-a întors spre preot și i-a spus cu toată simplitatea:

– Ai văzut că n-am pățit nimic?

K.I.: Mulți dintre cei care l-au cunoscut sunt convinși că avea harisma înainte-vederii.

arh.G.: Fără îndoială.

A miluit, a ajutat și a reînviat duhovnicește nenumărați oameni. Și nu este de mirare că după ce s-au refugiat, în 1974, au început încet-încet să fie cunoscuți în întreg Ciprul. Casa lor din cartierul de refugiați Sfinții Doctori fără de Argint din Larnaka era plină de lume, de dimineața până seara. Cu toții voiau să-i asculte pe moș [Panais](#) și pe moș Vasile.

K.I.: Iar moș [Panais](#) se mira și întreba: „Ce puteți domniile voastre, care sunteți învățați, să aflați de la mine, un neștiutor de carte?...“ Aceasta nu era smerenie prefăcută sau un stil de a vorbi. Moș [Panais](#) era, cu adevărat, întruchiparea smereniei cerești.

arh.G.: Atât de îndrăgostit era de viețile sfinților, încât în timpul celui de-al doilea Război Mondial a stat și a copiat din Minei viețile tuturor sfinților. Scria sute și mii de pagini. Avea un scris frumos.

Mai târziu, a scris și megalinariile tuturor sfinților. Le aduna în cărți, pe care le dăruia. Dacă cineva îi zicea: „Fă-mi și mie, moș [Panais](#)“, el stătea, scria și îi dădea manuscrisul.

K.I.: Câtă dragoste pentru [Dumnezeu](#) avea omul acesta...

arh.G.: De la el am învățat un lucru foarte important pentru viața duhovnicească.

Aveam 15-16 ani, când mi s-a întâmplat ceva și m-am supărat foarte tare. El m-a văzut și mi-a spus: „Când ni se întâmplă ceva, nu trebuie să stăm și să ne întrebăm tot timpul «de ce?», pentru că lucrul acesta este de la diavol. Omul va cădea și se va ridica. «De ce?» este de la diavol“.

K.I.: Moș [Panais](#) folosea mereu exemple din natură, din agricultură etc., pentru a ilustra mai bine ceea ce voia să spună. Aceasta era una din trăsăturile caracteristice ale felului cum îi aborda pe oameni.

arh.G.: Să vă dau un foarte frumos exemplu, pe care moș [Panais](#) îl folosea ca să arate cum omul poate fi împins de diavol la hulire.

Zicea: „Iau boii și mă duc să-mi fac treaba. Afară este înnorat, dar trebuie să termin. Începe să burnițeze. «Hăis?», strig la boi. La un moment dat, mi se încurcă funia între picioare. Ploaia se întetește și pământul începe să se transforme în noroi. Încerc să descurc funia și mă lovesc la picior de plug. Mă doare foarte tare. Strâng din dinți și închid gura, ca să nu scot vreo vorbă urâtă, dar ispita nu se oprește aici. Bate vântul și îmi ia mantaua. Trebuie să alerg să o prind. Dar ce să fac cu boii? Să-i las ca să mă duc după manta? Ei, atunci apare blasfemia“.

În felul acesta plastic, ne arăta cum lucrează [diavolul](#) asupra noastră, ce mijloace folosește și cum cădem noi în capcanele pe care el ni le întinde.

K.I.: Foarte frumoasă imagine. Îmi aduce aminte de un alt cuvânt al lui moș [Panais](#), care spunea că diavolului îi place mult să stea în patul soților.

arh.G.: De multe ori, îl îndemnam să se ducă pe la locurile de închinăciune din Țara Sfântă sau din [Grecia](#), dar nu a vrut niciodată. Răspunsul lui era mereu același: oriunde s-ar afla omul, dacă are râvnă și dragoste față de [Dumnezeu](#), poate să simtă și să vadă cu ochii sufletului Mormântul lui [Hristos](#), [Golgota](#) și râul Iordan. „Iată, acum sunt acolo și văd“, spunea el, iar chipul îi strălucea de bucurie.

Chiar dacă niciodată nu a îndemnat pe nimeni să meargă la mănăstire, prin învățăturile sale și prin exemplul de viață pe care îl oferea tuturor, unii au fost convinși să urmeze calea monahală, fapt care pe [Panais](#) îl bucura foarte tare. Iată ce zicea: „Noi nu suntem vrednici pentru marea cinste de a primi rasa“. I s-a propus să se facă preot, dar nu a primit, pentru că ar fi fost obligat să se căsătorească, fapt care nu îi convenea nici lui, nici fratelui său, Vasile. Voia să trăiască o viață ascetică simplă, în lume, și să ajute sufletele chinuite să găsească mângâiere și calea spre mântuire. Și, cu adevărat, i-a ajutat mult pe oamenii din sat, înainte de invazia turcească, dar și pe cei din Larnaka, pe vremea când erau refugiați. Viața lui sfântă și învățăturile pe care le dădea i-au făcut pe mulți să se îndrepte pentru totdeauna spre [Sfântul Munte](#) sau spre mănăstiri din Cipru.

Mulți pot oferi mărturii despre sfințenia lui moș [Panais](#) – oameni care l-au cunoscut, i-au ascultat învățăturile și au „absolvit școala“ din cartierul Sfinților Doctori fără de Arginți din Larnaka. Era, cu adevărat, ca un înger întrupat. Se unise cu [Dumnezeu](#). Chiar și tăcerea sa le vorbea sufletelor care se apropiau de el. Nu mă îndoiesc în privința sfințeniei sale și a faptului că, după plecarea din această viață zadarnică, a căpătat îndrăzneală dinaintea lui [Dumnezeu](#), iar acum se roagă pentru toată lumea, așa cum a făcut-o și în timpul vieții sale pe pământ.

## Convorbire cu monahia Kalista, stareța Mănăstirii Sfântului Pantelimon din Ahera

[Capitolul precedent](#)

[Urmatorul capitol](#)

m.C: Am stat destul timp în preajma lui **Moș Panais** – cincisprezece ani încheiați. Eram adolescentă pe vremea când am aflat că **Panais** și Vasile țineau vecernii la biserică. Am început să ne ducem și noi. Pentru că făceau aceste slujbe fără preot, neputând să lase să treacă o zi fără vecernie, nu băteau clopotul. De aceea, îi așteptam să vină, ne duceam pe ascuns în biserică, stăteam la slujbă, iar la sfârșit, înainte să înceapă ei să se închine, plecam tot pe ascuns la casele noastre.

Într-o după amiază, **Panais** ne-a întrebat de ce plecam așa în grabă. I-am explicat, iar el ne-a încurajat. De atunci, am început să mergem în fiecare seară la Vecernie. Când era vreo sărbătoare mare, după **Vecernie**, fericitul **Panais** ne citea viața sfântului sau a sfintei care se prăznuia. Noi plecam, iar ei continuau privegherea.

K.I.: Așadar, viața lor avea ca punct central biserica.

m.C: Așa este. Terminau privegherea la patru dimineața. Vasile pleca pentru ca să se îngrijească de animalele tatălui lor, iar **Panais** rămânea în biserică să pregătească **sfânta Liturghie**.

K.I.: Așadar, Vecernie, priveghere și **sfânta Liturghie**, fără oprire. Veseli-mă-voi și mă voi bucura de Tine; cânta-voi numele Tău, Preaînaltel20(Ps. 9, 2 [9.2.]), așa cum spune **Proorocul David**.

m.C: Noi nu știam să cântăm la strună, dar moș **Panais** ne îndemna mereu să cântăm, până am învățat.

K.I.: Credeți cumva că îi datorați viața monahală lui moș **Panais**?

m.C: Cui altcuiva?

K.I.: Atât de mult v-a influențat?

m.C: Da.

Moș **Panais** era un om dedicat rugăciunii. „Vrei să te rogi?“, mă întreba. „Atunci, trebuie să te rogi cu regularitate și din tot sufletul. Numai astfel se aprinde în tine focul dumnezeiesc, care te face să urci până la cer“.

Astfel vedea el relația omului cu **Dumnezeu**. O compara cu legătura permanentă pe care o are un aparat cu sursa de curent electric. Atâta vreme cât este în priză, aparatul are lumină și funcționează. Zicea: „Tu să pui firele electrice și becul, după care nu trebuie decât să apeși pe buton“.

Câtă înțelepciune avea în el omul acesta!... Îmi aduc aminte că odată s-a dus la el un grup de tineri, iar moș **Panais** – cel puțin așa li s-a părut lor – a arătat mai mult interes celui mai mic dintre ei. L-au întrebat de ce, iar el a răspuns: „**Hristos** a avut un ucenic și trei și doisprezece și șaptezeci“.

K.I.: Foarte important răspuns, cu adevărat.

m.C: Când s-a îmbolnăvit, cu puțin înainte de a adormi, a trimis după mine, spunând că vrea să-mi zică ceva. M-am dus împreună cu părintele **Gavriil** și cu mai multe surori de la mănăstire. Mi-a cerut să mă așez pe scaun lângă el și a început să-mi zică: „Când ai rostit cuvântarea de înscăunare ca stareță, am auzit că ai spus că îmi datorezi mult și că eu aș fi îndrumătorul tău. Și mi-am zis că nu ai făcut bine să spui asemenea cuvinte despre persoana mea. După aceea, m-am mai gândit și mi-am dat seama că nu am nici un drept să judec ce face și ce spune o stareță. Așa că te-am chemat să-mi cer iertare pentru gândul acela al meu despre discursul pe care l-ai rostit la înscăunare“.

K.I.: Acesta era moș **Panais**! Iată curăția inimii și smerenia sa! Noi, oamenii din lume, nu suntem obișnuiți cu o astfel de smerenie. Odată l-a întâmpinat pe un om de știință, pe care dorea să-l cunoască, prin următoarele cuvinte: Și de unde mie aceasta, ca să vină la mine **Maica Domnului** meu?121(Luca 1, 43 [n.t.]) Aceasta se întâmpla în ultimii ani ai vieții sale, când devenise foarte cunoscut și când veneau la el chiar și stareți de pe la mănăstirile din **Grecia**.

m.C: Vasile îi dădea mereu ocazia lui **Panais** să se ocupe cu ce dorea inima sa cel mai mult. De exemplu, tatăl lor le spunea să facă o anume treabă. Atunci, Vasile îl îndemna pe **Panais** cu următoarele cuvinte: „Du-te tu la ale tale, că fac eu treaba“. Și **Panais** se ducea la biserică.

Părinții lor erau oameni cu frica lui **Dumnezeu**. În timpul celui de-al doilea Război Mondial, a crescut prețul grâului. Un kilogram costa o liră. Tatăl lor îl vindea mai ieftin, dându-le cumpărătorilor rest de la o liră și spunându-le: „Bănuțul acesta este pentru măcinat“.

Odată, unul dintre preoții parohi din Lisi a vrut neapărat să descopere **icoana Maicii Domnului**, care până atunci era acoperită, văzându-se numai o parte din ea. A insistat foarte mult și într-o zi ne-a pus să o descoperim.

Auzind că se făcuse una ca asta, oamenii din sat s-au supărat foarte tare. Nimeni nu voia ca icoana să fie descoperită, de frică să nu se abată răul asupra lor. Pentru că iubea foarte mult pe toată lumea, **Panais** nu a vrut

să-l supere pe preot. Așa că singura sa reacție la această întâmplare a fost să se ducă dinaintea icoanei Maicii Domnului și să cânte nenumărate imnuri de slavă. Se ferea ca de foc să-i judece pe ceilalți și îi îndemna pe oamenii din sat să-i urmeze exemplul. A făcut așa până când au îmbrăcat din nou icoana.

Odată a citit în biserică din [Apostolul Pavel](#) despre faptul că femeile trebuie să se roage cu capul acoperit. După ce s-a terminat [sfânta Liturghie](#), a stat și ne-a explicat cuvintele Apostolului. La sfârșit, a spus: „Trebuie, fetelor, să purtați batic pe cap“. Nu a fost nevoie să ne spună de două ori. Toate fetele (cele mari purtau deja) s-au dus și și-au cumpărat batic, pe care îl puneau la biserică. Eu aveam pe atunci cincisprezece ani. Mă minunez și acum câtă putere avea cuvântul lui moș [Panais](#) asupra oamenilor din sat – femei, bărbați și copii. Nimănui nu îi trecea prin cap să nu se supună.

K.I.: Și când te gândești că nu era preot, ci un simplu țarcovnic.

m.C: Așa este.

Datorită lui, în satul nostru nu a fost nici un divorț.

K.I.: Nemaipomenit!

m.C: Când auzea că intrase dihonie într-o familie, se ducea mai întâi să vorbească cu unul, apoi cu celălalt.

Mergea de la unul la altul până reușea să aducă din nou armonia între ei. Iar în cazul în care soțul vinovat nu se îndrepta, ca de exemplu, bărbatul se îmbăta și o bătea pe femeie, el îi spunea soției: „Nu se poate să divorțezi. Trebuie să avem răbdare și vom primi cunună cerească“.

K.I.: Îmi aduc aminte că odată (eram mai multe persoane adunate acasă la el, în Larnaka) a făcut următoarea comparație, în legătură cu divorțurile: „Ca să scap de un coș, tai mâna, sau încerc să vindec coșul? Numai dacă sunt nebun îmi tai mâna“. Desigur mâna înseamnă soțul, iar coșul reprezintă patimile, neputința, defectele și păcatele sale.

m.C: Era atât de respectat de oamenii din sat, încât nu s-a găsit nimeni care să i se opună sau să făptuiască ceva împotriva celor spuse de el. Cu toții îl iubeau, îl respectau și căutau să facă precum îi sfătuia el. Atâta putere avea de la [Dumnezeu](#).

K.I.: Pe de altă parte, el însuși făcea ascultare fără să crâcnească. Nu numai față de [Dumnezeu](#), dar și față de oameni.

m.C: Niciodată nu a spus „nu“ nimănui. Nu făcea propria sa voință, ci a celorlalți.

K.I.: Dintr-o sursă sigură, am aflat următoarea întâmplare: O persoană care îl respecta pe moș [Panais](#) foarte mult urma să țină în Larnaka o conferință pe teme religioase. Fiindcă îl iubea nespus de tare, fără să gândească dacă era bine sau nu ce făcea, l-a anunțat pe moș [Panais](#) că prezența lui la acea conferință era absolut necesară. Pentru cei care nu l-au cunoscut, vorbim în acest moment despre un om bătrân și bolnav, îmbrăcat în ȋtari, care ieșea din casă numai pentru a merge la biserică.

Spre marea surpriză a tuturor, moș [Panais](#) s-a dus la conferință, fapt din care ne dăm seama încă o dată de ascultarea sa deplină față de voința celui alt. Cei care știau ce se întâmpla, văzându-l pe moș [Panais](#) intrând în sala de conferințe, au mărturisit că acel fapt a reprezentat pentru ei o lecție puternică despre ceea ce înseamnă tăierea propriei voinți, din care s-au folosit nespus de mult.

m.C: Iată cât de mare era smerenia sa. După cum știți, în casa lui din Larnaka se adunau zilnic zeci de persoane, între care mulți oameni de știință, clerici, călugări etc., cu toții voind să-i asculte învățăturile și să se folosească. În ultimii ani de viață, moș [Panais](#) spunea: „Aveam gura slobodă. Așa că L-am rugat pe [Dumnezeu](#) să-mi taie răul acesta. Iar El ce credeți că a făcut? Mi-a trimis surzenia, ca să nu aud. Iar când nu auzi, nu răspunzi. Astfel s-au împuținat cuvintele mele“.

K.I.: Iată cât har avea în inimă! Cât de mult ne lipsește prezența sa... Cu toate acestea, toți cei care l-am cunoscut suntem siguri că are îndrăzneală dinaintea Domnului și nădăjduim în rugăciunile sale pentru toată lumea.

**Convorbire cu pr. Gheorghe Kaparis, preot; † Iona Papaioannu, inspector școlar; Maria Ioachim**

**Convorbire cu Panayiotis Tsestos, preot**

[Capitolul precedent](#)  
[Urmatorul capitol](#)

K.I.: Părinte Panayotis, să începem cu felul în care l-ați cunoscut pe moș [Panais](#).

p.P.T.: Când am intrat pentru prima dată în biserica din Lisi, din [Altar](#), am văzut un om care stătea în genunchi și făcea mățanii. Avea pe el ȋțarii tradiționali. Se ruga la [Maica Domnului](#) ca să nu plec, pentru că mai înainte existaseră niște conflicte.

K.I.: Așadar, voia să rămâneți.

p.P.T.: Voia să rămân și se ruga Maicii Domnului ca să mă ajute. [Panais](#) stătea dinaintea câte unei icoane ore în șir fără să se miște; chiar și 5-10 ore. Când nu era Liturghie, intra pe ascuns în biserică și se ruga încontinuu.

Într-o zi, mi-a spus: „Părinte, să știi că nu e frumos să tragi cu urechea“.

K.I.: De unde știa el că trăgeați cu urechea?

p.P.T.: Habar n-am. Poate îmi spuneți dumneavoastră. Ușa bisericii era închisă. Eu intram pe la sfântul [Altar](#). Aveam încălțări ușoare și nu se auzea când pășeam. Se ruga pentru toată lumea. Auzeam: „Cristina cu fiii, Vasile cu fiii...“

K.I.: Dinaintea icoanei Maicii Domnului?

p.P.T.: Stătea în genunchi dinaintea icoanei.

K.I.: Multă vreme?

p.P.T.: Două-trei ore.

K.I.: Lucrul acesta se întâmpla des?

p.P.T.: În timpul când nu se săvârșea nici o slujbă în biserică. Adică foarte dimineață sau după-amiaza, pe la 5-5:30. Încuia biserica pe dinăuntru, fără să știe că eu mă ascundeam în [Altar](#) ca să văd ce se întâmpla.

K.I.: Pomenea numele oamenilor cu voce tare?

p.P.T.: În șoaptă.

K.I.: Cam ce spunea?

p.P.T.: „Kostas cu fiii...“

K.I.: Lucrul acesta îmi amintește de [Sfântul Nicolae Planas](#), care se ruga pentru oameni după [sfânta Liturghie](#), până la trei după-amiază.

p.P.T.: La sfârșit spunea: „Preasfântă Născătoare de [Dumnezeu](#), și robul tău Panayotis“, adică eu. Se ruga să mă apere [Dumnezeu](#). Se ruga și pentru ceilalți preoți, pentru bătrâni...

K.I.: Părinte, odată mi-ați spus ceva legat de niște orz.

p.P.T.: Era o vreme de mare sărăcie. Oamenii lucrau pământul. Luau 8 lire pe lună. Era foarte greu. Am făcut un coteț mare pentru găini, ca să nu cumpărăm carne. Într-o zi, cum s-a întunecat, am auzit un zgomot. I-am spus nevastei mele: „Să știi că este om“. Am deschis ușa din dos, ca să văd. Era întuneric. Am văzut totuși un sac mare de vreo sută de kilograme. Îl adusese [Panais](#) pe ascuns.

K.I.: Cum putuse, oare, să-l care? Era un om foarte slab. De unde îl adusese?

p.P.T.: De acasă de la el. L-a adus cu un căruț și l-a răsturnat peste zid (casa mea avea zid de jur-împrejur). La puțină vreme după aceea, m-am întâlnit cu [Gheorghe](#) Siokouros, actualul Arhimandrit și duhovnic de la Mănăstirea Kikku, pe nume [Gavriil](#), și i-am spus: „[Gheorghe](#), uite așa și așa“. A zâmbit și mi-a răspuns „Vreun prieten de-al tău“. Dar nu mi-a zis cine. După aceea, a apărut niște grâu. Lucrul acesta a început să devină un obicei. Cei doi frați erau buni agricultori. Țineau pentru ei numai ceea ce mâncau. Restul îl dădeau săracilor. Ouăle și găinile din gospodăria lor le dădeau oamenilor bolnavi.

K.I.: [Panais](#) nu mânca aproape deloc.

p.P.T.: Vasile și sora lor mâncau carne. Însă [Panais](#) nu mânca niciodată.

K.I.: Vă aducea des lucruri?

p.P.T.: Da. Îmi aducea și brânză.

K.I.: Nu i-ați spus niciodată nimic?

p.P.T.: L-am întrebat: „Ce înseamnă toate acestea?“ Dar nu mi-a răspuns. Atunci nu i-am mai zis nimic, ca să nu-l supăr.

K.I.: Să nu știe stânga ce face dreapta.

p.P.T.: Într-o zi, i-am spus: „În ce lume nebună trăim... Mi-au lăsat afară niște brânză... ca să o mănânce mățele“. Atunci, el mi-a răspuns zâmbind: „Să o mănânce copiii, nu mățele“. „Dar cine, oare, să o fi adus?“ „O fi vreun prieten. Sau poate un om la care ai făcut sfințire“.

Nu îmi dădea numai mie. Laptele de la toate oile sale îl dădea celor bolnavi. Nimeni nu ar fi crezut dacă nu ar fi văzut cu ochii lui.

K.I.: Am auzit că după ce se însera, moș [Panais](#) se ducea în sat. Ce făcea mai exact?

p.P.T.: Lua ce avea prin casă și pornea la drum. Le oferea oamenilor povețe și daruri (zahăr, macaroane, cafea și altele). De asemenea, se ducea pe la bătrânii săraci ca să le țină de urât.

K.I.: Toată noaptea umbla astfel. Lăcrimați de fiecare dată când vorbeți despre moș [Panais](#). De ce?

p.P.T.: Iată motivul: eram bolnav de reumatism și nu puteam să pășesc. El m-a luat de mână și mi-a zis: „Hai să facem o plimbare“. Unde credeți că m-a dus? La biserica Sfântului Efimian, din afara satului. L-am întrebat: „De ce m-ai adus aici?“, iar el mi-a răspuns poruncitor: „Ca să te vindec“. Nici nu știu cum s-a întâmplat, dar, după ce m-am închinat Sfântului Efimian, m-am făcut sănătos.

K.I.: Cred, totuși, că aveți și alte motive pentru care vă emoționează pomenirea lui.

p.P.T.: Omul acesta îmi încălzea sufletul. Într-o zi – era înaintea Crăciunului – ploua foarte tare. Mai jos, era o mașină pe care a luat-o apa.

K.I.: Atât de tare ploua...

p.P.T.: Parcă se rupseseră baierile cerului. Atunci, [Panais](#) mi-a spus: „Ceilalți părinți sunt bătrâni. În sat sunt vreo patruzeci de oameni în vârstă, pe care nu i-au adus copiii lor ca să se împărtășească. Haide să mergem să-i împărtășim noi“. Dar eu i-am răspuns: „Doamne ferește, cum să mergem pe o așa vreme?“ Atunci, el s-a întors spre mine și mi-a zis: „Nu ne încurcă apa. O să se oprească. Ia-ți patrafirul și hai să plecăm“. Iar în clipa aceea – Doamne sfinte! – ploaia s-a oprit și s-a arătat soarele.

K.I.: Doamne, miluiește!

p.P.T.: Ne-am dus, am împărtășit 47 de persoane și ne-am întors la două și jumătate după-amiază. Plecasem la ora zece.

K.I.: Și în tot timpul acesta nu a plouat?

p.P.T.: Nu. I-am împărtășit pe toți bătrânii. Când am ajuns la biserică, [Panais](#) mi-a spus: „Hai repede, că o să se apuce din nou să toarne“. Și, cu adevărat, de la biserică până acasă, m-am făcut learcă. În felul acesta, mi-am dat seama că a prevăzut ce avea să se întâmple.

K.I.: Avea harisma înainte-vederii.

p.P.T.: Când mi-a zis să alerg ca să nu mă prindă ploaia, l-am întrebat: „Tu râzi de mine?“, dar el a răspuns: „Oare nu a fost adevărat când ți-am spus că putem merge fără probleme să împărtășim lumea?“ V-am povestit întâmplarea cu privegherea?

K.I.: Nu. Spuneți-o.

p.P.T.: Odată am stat și l-am omenit acasă la mine pe doctorul Kozakos. Coincidența făcea ca soția lui să fie plecată de acasă în Lemesos, iar a mea la Platres – satul de unde ne tragem noi. Doctorul m-a întrebat: „Ce mâncăm în seara asta, părinte?“ Eu i-am răspuns: „Știi și eu...“ „Să te iau la Angastrina ca să mâncăm porumbei“. I-am zis: „Bine“. Între timp, de dimineață, [Panais](#) îmi spusese că vom face priveghere ca să se împărtășească fetele și bătrânii. Eu i-am spus: „Bine, [Panais](#), o să fac priveghere în seara aceasta“.

K.I.: La ce oră a început privegherea?

p.P.T.: La 7:30-8:00 seara. Din păcate, eu am uitat și m-am dus cu doctorul Kozakos.

K.I.: V-ați dus să mâncați porumbei la Angastrina.

p.P.T.: Da. Ne-am întors pe la 11:30. Trecând prin fața bisericii, am văzut că era lumină înăuntru.

K.I.: Vă așteptau?

p.P.T.: Cântau. M-am dus, am deschis ușa bisericii ca să văd ce se întâmpla și m-a văzut [Panais](#). S-a îndreptat spre mine supărat și mi-a zis: „Au venit oamenii flămânzi ca să se împărtășească și...“ Eu i-am răspuns repede: „Am avut treabă“. „Las' că știu eu ce treabă ai avut“. „Ce treabă am avut?“ „Ai fost dincolo de râu și te-ai distrat“. Și, cu adevărat, domnule Klitos, fusesem chiar în locul pe care îl indicase [Panais](#). Cum de ne-a văzut?

K.I.: Avea harisma străvederii. Să continuăm.

p.P.T.: „Să fac slujbă?“, am întrebat eu. „Să faci“. Și am împărtășit 600 de suflete.

K.I.: Cândva mi-ați spus (eu și părintele Tsestos ne cunoaștem de mulți ani) că nu voi ați să vă împărtășiți pentru că mâncaserăți ceva.

p.P.T.: Da. Nu voiam să slujesc. Și nu puteam să-i împărtășesc pe oameni fără să fac [sfânta Liturghie](#). Dar [Panais](#) a insistat: „Nu se murdăresc cele sfinte pentru că ai îmbucat ceva“.

K.I.: Știa ce mâncaserăți?

p.P.T.: Da.

K.I.: Altădată mi-ați spus că vă era frică de [Panais](#). De ce?

p.P.T.: Pentru că îmi vedea defectele și îmi spunea să le corectez.

K.I.: Vă făcea observații. Îl ascultați?

p.P.T.: Aveam foarte mare grijă la felul cum trăiam, pentru că știam că [Panais](#) înțelegea tot ce se întâmpla. Își dădea seama chiar și când spuneam o minciună, cât de mică.

K.I.: Era ochiul lui [Dumnezeu](#).

p.P.T.: Îmi făcea totuși observații cu blândețe și prin cuvinte frumoase. Venea să-mi sărute mâna, iar eu nu voiam. Atunci îmi spunea: „Știi, câteodată mai cădem în greșeli, dar trebuie să fim cu luare aminte“.

K.I.: Poate vă mai amintiți și alte întâmplări legate de viața acestui om sfânt.

p.P.T.: Într-o zi, l-am văzut ce mânca. Avea într-o batistuță 9 măsline. Nici 8, nici 10. Nouă, după numărul tagmelor îngerești. Într-o zi, am adăugat și eu două.

K.I.: S-au făcut 11.

p.P.T.: A mâncat 9 și două le-a lăsat. M-am dus lângă el, am luat o bucată de pâine și am mâncat cele două măsline. [Panais](#) mi-a spus atunci: „Eh, ispita...“ Eu l-am întrebat: „Ce ai frate?“ „Zic pentru că nu știu cine mi-a pus două măsline între ale mele. Să fi fost ispita... Eu mănânc 9 măsline. De unde au mai apărut, oare, două?“ Atunci i-am spus: „Eu le-am pus“.

K.I.: Vă plăcea să faceți glume?

p.P.T.: Voiam să văd cât de puternic era și cât de mare era capacitatea lui de a se abține. Se sătura cu 9 măsline. Așa a mâncat ani de-a rândul. Nu mânca nici roșii, nici castraveți, nici ceapă. Numai pâine și măsline.

K.I.: Era un pustnic în lume.

p.P.T.: Nu orice fel de pustnic, ci unul foarte strict, ca cei de la [Sfântul Munte](#).

K.I.: Părinte Panayiotis, din câte am auzit, oamenii din Lisi îl respectau foarte mult. Chiar și cei de stânga.

p.P.T.: Pentru că era plin de bunătate. Dacă se îmbolnăvea vreun copil de-al lor, mergea să-l vadă. Dacă existau probleme în vreun cuplu, se ducea să-i împace. [Panais](#) a împăcat nenumărate familii. Nici preotul nu a făcut atâtea câte a făcut el.

K.I.: Intervenea atunci când se iveau probleme familiale în sat?

p.P.T.: Da. Mă lua cu el, dar nu mă lăsa să vorbesc. El se ocupa de tot.

K.I.: Și ce le spunea oamenilor, părinte Panayotis?

p.P.T.: Le spunea cuvinte despre iubire și despre familie.

K.I.: Îmi aduc aminte că zicea: „Dacă te doare mâna, o tai?“ Vroia să spună că bărbatul și femeia sunt un trup. Chiar dacă greșeau ambii soți sau numai unul dintre ei, dorea ca între cei doi să fie deplină unitate. De aceea, vorbea despre capacitatea de iertare dintre soți.

p.P.T.: Cu cei care nu făceau copii era sever.

K.I.: Cum adică? Explicați-ne.

p.P.T.: O rudă de-a sa avea doi copii, cu toate că, în mod normal, într-o familie erau 6, 7 sau 8. Zicea: „Ecaterina, ai numai două odrasle, deși la slujba de căsătorie ai fost binecuvântată să faci mulți copii. De ce nu ai făcut ascultare?“ „Dar avem copii“, răspundea ea. Iar el zicea: „Este lucrarea lui [Dumnezeu](#). Oare noi, care am fost 8-10 copii, am murit de foame?“

K.I.: Credea cu totul în Cel Preaînalt și urma întocmai învățăturile Sale.

p.P.T.: Da. Pentru că era neîntinat cu femei. Să vă mai spun ceva. A impresionat cândva și ca actor.

K.I.: Adică?

p.P.T.: Pe vremea când era de 12-14 ani, așa cum mi-a spus psaltul de atunci, se puneau în scenă piese de teatru, cum ar fi [Alexandru](#) cel Mare a lui Katsandonis.

K.I.: Piese patriotice.

p.P.T.: Da. [Panais](#) era cel mai bun actor. După aceea, a descoperit Biserica. Marea minune pentru [Panais](#) și Vasile a fost când le-am dat un Nou Testament. Până atunci, citeau doar pericopele evanghelice. Nu aveau [Noul Testament](#) în întregime. Când erau întrebați ce carte era aceea, ei răspundeau: „Este ceea ce ne-am dorit“. Cât de mare era bucuria lor... Drept mulțumire, mi-au adus doi saci de cartofi, trei găini și brânză. S-au bucurat ca niște copii...

K.I.: Oare nu erau ei copii ai Împărăției Cerurilor?...

p.P.T.: Cine nu crede ceea ce spun despre [Panais](#) să meargă să-l vadă pe Vasile și va crede. Să vadă cum trăiesc Vasile și Trifonia, și vor înțelege deîndată.

K.I.: Când erați refugiați, i-ați văzut?

p.P.T.: Desigur. Mă duceam des pe la ei.

K.I.: Cum priveau ei ceea ce se întâmpla pe atunci?

p.P.T.: Lor nu le păsa de așa ceva. Ar fi îndurat și cele mai grele închisori, pentru că nu trăiau pe pământ, ci în

ceruri.

K.I.: Ceea ce ne spuneți este foarte frumos. Oriunde s-ar fi aflat, pentru ei cerul era aproape.

p.P.T.: Nimic altceva nu-i interesa.

K.I.: O femeie din Lisi mi-a spus că moș [Panais](#) a prevăzut ocuparea satului de către turci.

p.P.T.: Și eu am aflat de lucrul acesta. Când eram arestat, între 1955 și 1959, [Panais](#) îmi trimitea vorbă să citesc anumite pasaje despre [Iosif](#) Pangalos. Îmi scria: „Frate, chiar dacă ești în închisoare, să nu te neliniștești. Caută Împărăția cerurilor. Nimic altceva“. Astfel mă mângâia. Din păcate, nu mai am scrisorile de la el. Le-au găsit englezii și le-au distrus.

K.I.: Scrisorile sale ar fi fost astăzi mărturii prețioase ale acelei perioade dureroase. Ar fi fost dovezi istorice.

p.P.T.: Din păcate, nu le mai am. Englezii ne-au făcut odată percheziție și le-au găsit.

K.I.: L-ați visat vreodată?

p.P.T.: Nu. Poate că sunt nevrednic.

K.I.: Cum să fiți nevrednic, dacă îl iubiți atât de mult...

p.P.T.: [Panais](#) reprezintă un capitol important al vieții mele. Dacă nu era el, aș fi murit din cauza chinurilor pe care le-am îndurat. Mă ținea în viață. Ce bine ar fi dacă, măcar la vârsta înaintată la care mă aflu, aș putea să fiu și eu ca el. Dacă nu am putut fi în tinerețe, măcar acum mi-aș fi dorit să fiu...

## Convorbire cu Stavros Pieridis

### [Capitolul precedent](#)

#### [Urmatorul capitol](#)

K.I.: Ne aflăm în cartierul Sfinților Doctori fără de Arginți, în casa unde s-au refugiat **Vasile** și [Panais](#), și vom discuta cu Stavros Pieridis, care a avut șansa să-i cunoască pe cei doi frați. El ne va vorbi despre anumite întâmplări pe care le-a trăit în preajma lor.

S.P.: Eram la o priveghere la Mitropolie, unde se aflau și ei doi. La un moment dat, [Panais](#) a văzut ceva și m-a lovit ușor pe umăr: „Uite, uite!“ L-am întrebat: „Ce anume?“ Dar el nu mi-a răspuns și am urmărit în continuare privegherea cu evlavie, până când s-a terminat.

La o altă priveghere, la [Sfântul Gheorghe Makris](#), slujea părintele Andreas Agathokleous, care, însă, era atât de bolnav, încât dădea semne că nu putea termina slujba. Ce aveam să facem? Atunci ne-am gândit cu părintele Andreas să-l chemăm pe moș [Panais](#) să vină în sfântul [Altar](#). Cum i-am spus, a îngenunchat lângă sfânta Masă, s-a rugat vreo 5-10 minute și după aceea a preluat slujba și a dus-o până la capăt.

Moș [Panais](#) mi-a scris trei caiete pline cu megalinariile sfinților. Avea răbdarea și dragostea să scrie, chiar caligrafic, la fel cum făceau vechii caligrafi de pe la mănăstiri. Mi-a scris toate megalinariile de pe 1 până pe 31 ianuarie. Mi-a mai scris și un alt caiet uriaș dedicat Sfântului Nectarie.

K.I.: De ce scria aceste caiete? Ca să asimileze mai bine conținutul a ceea ce transcria?

S.P.: Da, probabil. Uitați-vă ce litere frumoase făcea. Zici că e scris de mașină.

K.I.: Caligrafia izvorăște din grija pentru suflet.

S.P.: Când asculta tropare, spunea: „Mi se înmoaie inima, mă bucur și-L slăvesc mai mult pe [Dumnezeu](#)“.

Odată, mama mea era bolnavă, la Spitalul din Larnaka. Făcuse atac cerebral, iar eu aveam grijă de ea. Timp de 35 de zile am stat alături de patul ei. În perioada aceea, nu mi-am mai făcut metaniile și canonul. Atunci i-am zis lui moș [Panais](#): „Nu mai pot face canonul. Cum să procedez?“ El mi-a răspuns: „Doar nu vrei să faci metanii în spital. Nu fă metanii. Roagă-te numai“. După ce a murit mama, m-am dus și i-am spus: „A murit mama și canonul nu mi l-am făcut“. Dar el mi-a zis: „Nu te îngrijora: în fiecare noapte ți l-am făcut eu“.

K.I.: Foarte frumos.

S.P.: Când îi cânta imnuri Preasfintei Născătoare de [Dumnezeu](#), moș [Panais](#) plângea întotdeauna. Mi-a spus următorul fapt: „În sat la mine, toată ziua, de dimineață până seară, nu făceam decât să înalț imnuri Maicii Domnului“.

K.I.: Se legase sufletește de ea.

S.P.: Da. În legătură cu [Maica Domnului](#), atunci când ne-am dus la **Mănăstirea Sfântul Gheorghe din Alamanos**, maicile l-au întrebat pe moș [Panais](#): „Atât de mult o iubești pe [Maica Domnului](#). Dar ai văzut-o vreodată?“ „Pe [Maica Domnului](#) n-am văzut-o, dar îi simt harul în permanență“.

Altădată, pe 4 decembrie, de ziua Sfintei Varvara, eram la **Stavrovuni**. După [sfânta Liturghie](#), am venit aici, în această casă, unde stătea moș [Panais](#). Cu mine erau starețul [Atanasie](#) și călugărul [Gherman](#). Cum l-a văzut

pe stareț, moș [Panais](#) a spus: „Unde ai lăsat cele 99 de oi ale tale, părinte, de ai venit până aici, ca să cauți oaia cea pierdută?...“

În ziua aceea, [Panais](#), Vasile și Trifonia s-au spovedit. În fiecare zi venea preotul la el și îl împărtășea – de pe 4 decembrie, până pe 29, când a murit.

Odată ne-am dus să vedem un bolnav – cei trei frați și cu mine. Pentru că îi duceam cu mașina, moș [Panais](#) îmi zicea: „Noi nu putem să mergem pe la bolnavi, pentru că suntem bătrâni, dar tu ne dai aripi“. Despre boli spunea că sunt „iubirile lui [Dumnezeu](#)“.

Când mergeam, de exemplu, la Mănăstirea [Sfântul Gheorghe](#) din Alamanos, bătrânii nu mai încetau să-și facă [cruce](#) și să spună: „Doamne Iisuse Hristoase, miluiește-ne pe noi“ sau „Preasfântă Născătoare de [Dumnezeu](#), mântuiește-ne“. Când treceam prin fața unei biserici, de exemplu biserica Sfântului [Gheorghe](#), spuneam troparul sfântului. Astfel, toate micile noastre excursii erau o [rugăciune](#) continuă. Nu vorbeam despre nimic, ci ne rugam fără întrerupere.

Și în casa din cartierul Sfinților fără de Arginți, ziua începea cu imnuri de slavă. De asemenea, moș [Panais](#) pomenea cam o mie de nume.

Trifonia mi-a spus că s-a rugat până în clipa morții: „Își ridică mâinile să se roage, noi ne duceam să-l acoperim, dar el iarăși le scotea afară“.

Într-o zi, a zis: „Am obosit“. Trifonia l-a întrebat: „Ce ai făcut de ai obosit?“ Pomenea mereu nume. Se ruga pentru toată lumea. Moș Vasile îi spunea: „Când eu mă rog pentru tine și tu pentru mine, nu poate să ni se întâmple nimic rău. Aceasta este iubirea vindecătoare, despre care vorbește Sfânta Scriptură“.

## Convorbire cu moș Vasile, Trifonia, Stavros Pieridis, Stavrula, Eleni, Cristina

### [Capitolul precedent](#) [Urmatorul capitol](#)

K.I.: Cine era tânărul acela cu mama sa pe care l-ai întâlnit, [moș Vasile](#)?

V.: Un străin. Să fi fost om?... Înger?... Într-o zi, când zideam ceva, a venit la noi, împreună cu mama sa – de la [Ierusalim](#), așa cum ne-au spus. Străinul acela a rămas în aria noastră 2-3 zile, mi se pare... „Un moment să-i duc farfuria...“

T.: Era sărbătoarea Maicii Domnului, iar [Panais](#) cu [Vasile](#) s-au dus să se plimbe. Străinul acela i-a întrebat: „Unde vă duceți?...“ „Să facem o plimbare“. „Merg și eu“. „Haide“. S-a dus cu ei și a început să le spună despre [Ierusalim](#) și despre ce se întâmplă în lume. Au mers o vreme, după care s-au întors. Apoi, frații mei și-au zis să-i dea ceva de mâncare străinului aceluia, pentru că trebuia să plece. Mama lui nu era cu el. Răposatul [Panais](#) s-a dus să-i aducă ceva din casă, iar Vasile a rămas cu el.

Tânărul i-a spus lui Vasile: „Mă duc să-i duc bătrânei de alături o farfurie cu mâncare“ (o femeie în vârstă care i-a dat cândva să mănânce). Mă duc până la ea și mă întorc. Dar a intrat pe ușă și s-a făcut nevăzut.

K.I.: Nu l-ați mai văzut niciodată?

V.: Ne-am dus să-i ducem darurile la așternutul lui din arie, dar nici așternut nu mai era, nici pe el nu l-am mai văzut vreodată.

T.: S-a făcut nevăzut cu tot cu haine.

V.: S-a dus la ușa bătrânei ca să-i ducă farfuria și, după aceea, trebuia să se întoarcă. Dar nu l-am mai văzut de atunci. Am fost la arie, dar acolo nu mai era nimic. De unde a venit și unde s-a dus... [Dumnezeu](#) știe.

K.I.: Să fi fost o vizită din cer?

V.: Cred că a fost un înger adevărat.

K.I.: Era frumos?

V.: Nespus de frumos. Și cum mai vorbea...

K.I.: Vă simțeați bine cu el?

V.: Cum să nu...

K.I.: V-a povestit ce se întâmpla prin alte locuri?

V.: Am vorbit numai despre lucruri religioase. Despre [Ierusalim](#).

K.I.: Spune-mi, [moș Vasile](#), când ați ieșit să vă plimbați, ați făcut Vecernie?

V.: Am făcut. Pe drum am vorbit de cele sfinte. Despre ce citise fiecare.

K.I.: Fiecare a vorbit despre ce citise el?

V.: Da.

K.I.: Vrei să ne spui vreun cuvânt de-al fratelui dumitale?

V.: Viața lui a fost, cu adevărat, creștină. Era trup și suflet pentru Biserică.

K.I.: Dar și dumneata ai fost la fel.

V.: Eh, el era cel dintâi.

Odată, mergeam cu el pe drum și eram urmași de curcubeu. [Panais](#) mi-a spus: „Mergi tu înainte, ca să vedem ce se întâmplă“.

K.I.: Vedeți curcubeul fără să fie ploaie?

V.: Da. Venea după noi.

K.I.: Fără ploaie și fără soare... S-a deschis cerul, [moș Vasile](#). Harul sfânt... Câte ore pe zi vă rugați?

V.: Fără încetare. Gândul nostru era mereu lipit de [Dumnezeu](#).

K.I.: Nu mică v-a fost bucuria când ați cumpărat **Sfânta Scriptură**. Unde ați găsit-o?

V.: A fost odată o sărbătoare, la care se vindeau Sfinte Scripturi. Era unul care striga: „Vând Sfinte Scripturi!“, și eu l-am auzit. Pe atunci aveam cărți sfinte, dar nu și Sfânta Scriptură. După aceea, n-am mai citit nimic altceva decât cuvântul lui [Dumnezeu](#) din Cartea Sfântă...

K.I.: Citeați și din [Sfinții Părinți](#)?

V.: Da. Și [Sfinții Părinți](#).

[Panais](#) (cumătrul, așa cum îi zicea [moș Vasile](#)), mulți ani după ce a terminat școala, până când ne-am dus din Lisi, aprindea mereu candelile la biserică. El nu voia să plece. Zicea: „Unde să ne ducem și să lăsăm biserică?“ Dar eu i-am spus: „Lumea a plecat. O să rămâi numai tu?“

K.I.: A plâns când a plecat?

V.: Tare s-a mai întristat.

T.: Odată, preotul i-a spus: „Hai să-i împărtășim pe oameni“. Au mers prin tot satul. Nu le-a ajuns o singură zi. S-au dus și a doua zi. Rudelor celor bolnavi le spunea: „Pregățiți-i, și mâine venim să-i împărtășim“. Erau atât de bucuroși când [Panais](#) se ducea la ei... „A venit [Panais](#), a venit [Panais](#)!“ Îi ziceau: „Stai jos să te cinstim cu ceva“. „Nu, că mă grăbesc“, și pleca. După aceea, a prins curaj și le spunea: „Faceți-mi o cafea“. Ce se mai bucurau oamenii aceia... A doua zi, se duceau din nou pe la ei. [Panais](#) ținea felinarul. Îi avea pe toți scriși pe o foaie mare de hârtie.

S.P.: Cam câți împărtășeau?

T.: Tot satul.

K.I.: Și bătrânii și bolnavii...

S.P.: Aceștia erau vreo treizeci.

T.: Mai mulți... Mai bine de cincizeci.

S.P.: După ce venea acasă, voia să mănânce numai anafura. Dacă nu l-ar fi bătut la cap, n-ar fi mâncat nimic. „N-am poftă. Vreau să rămân numai cu [Hristos](#)“, răspundea el.

V.: Avea multă râvnă. Din școala generală copia cărți religioase.

S.P.: Odată, când m-am dus la el, l-am găsit meșterind ceva la cuvertura lui. L-am întrebat: „Ce faci, moș [Panais](#)?“ „Ce să fac, Stavros... Mătânii. Doamne Iisuse Hristoase...“

Despre boli îmi zicea: „Nu te teme, Stavros. Și asta este dragostea lui [Dumnezeu](#). S-a revărsat toată asupra ta...“

T.: La adunarea religioasă, [Panais](#) era președintele. De o parte stăteau femeile și de cealaltă parte, bărbații, iar [Panais](#) stătea în mijloc și le citea să audă cu toții. Când citea el, se aduna lumea ca la bâlci.

K.I.: Ce anume citea?

V.: Erminia Sfintei Evanghelii.

K.I.: Cât timp citea? 1-2 ore?

V.: Da. Și lumea stătea și asculta. Datorită lui, oamenii se întorceau la biserică. Lumea era liniștită. Pe atunci, oamenii trăiau în pace și cu frica lui [Dumnezeu](#). Trăiam printre sfinți.

S.P.: Până și cinematograful din sat s-a închis, pentru că oamenii se duceau la moș [Panais](#) să-l asculte.

K.I.: Nemaipomenit! De mulți oameni ca moș [Panais](#) am avea nevoie astăzi...

T.: Au venit niște străini care au făcut cinematograf, dar nu se ducea nimeni acolo.

S.P.: Tanti Trifonia, este adevărat că acasă nu venea mai deloc? Toată ziua și toată noaptea stătea la biserică și priveghea.

T.: Da. Noaptea priveghea.

K.I.: În fiecare noapte?

S.P.: Nu chiar. Numai de sărbători.

T.: La fiecare sărbătoare, la fiecare sfânt, priveghea, citea din [Evanghelie](#) și din Apostol.

S.P.: [Moș Vasile](#), cine a fost primul duhovnic al dumatăle?

V.: Primul duhovnic a fost părintele Ciprian.

S.P.: Vă duceți la Stavrovuni?

V.: Cu regularitate.

S.P.: V-ați dus vreodată pe jos?

V.: Ne mai urcam pe măgar... Făceam cu schimbul.

K.I.: Câte mile130(Unitate de măsură a lungimii egală cu 1 609, 5 metri. Mila a fost introdusă în Cipru ca urmare a ocupației britanice [n. t.]) aveți de mers?

V.: 12 mile131(19, 314km [n.t.]).

S.P.: După părintele Ciprian, cine v-a mai fost duhovnic?

T.: Părintele [Lazăr](#).

S.P.: La cât timp vă spovedeți?

V.: Depinde.

K.I.: La cincisprezece zile? La douăzeci?

V.: Da.

T.: Mai erau și alții care voiau să se spovedească.

V.: Ne duceam mai mulți.

K.I.: Cam câți?

V.: Cinci-zece.

K.I.: Făceți expediție duhovnicească.

S.P.: Moș [Panaïs](#) spunea: „Să nu dormiți înainte de douăsprezece noaptea. Lăsați să treacă miezul nopții și după aceea...”

K.I.: De ce spunea așa ceva?

S.P.: Ca să se roage. Când trebuiau să se împărtășească, se rugau mult în noaptea de dinainte. Privegheau și se rugau amândoi.

K.I.: Spune-ne, [moș Vasile](#), după ce terminați rugăciunea, nu vă era frică de cel rău?

V.: Îl rugam pe [Dumnezeu](#) să ne păzească.

K.I.: Stavrula, spune-ne ceva din cuvintele de învățătură ale lui moș [Panaïs](#).

S.: Moș [Panaïs](#) mă iubea tare mult. Mă duceam la el și-i spuneam tot ce aveam pe suflet. Mă mărturiseam la el. De multe ori, îmi ziceam de băiatul meu care era foarte obraznic, iar el mă mângâia: „Nu te întrista și [Dumnezeu](#) o să aibă grijă”.

După aceea, Moș [Panaïs](#) s-a îmbolnăvit, iar băiatul meu a avut accidentul cu motocicletă și era la spital. El s-a interesat tot timpul de fiul meu și cred că a aflat că a murit.

T.: Noi nu i-am spus.

S.: Când moș [Panaïs](#) era bolnav, m-am dus pe la el. Nu mai avea mult de trăit. Cum m-a văzut, s-a emoționat și mi-a spus: „Maicile, maicile...” S-a uitat la mine cu niște ochi atât de triști... Și nu mi-a mai spus nimic.

K.I.: Ce voia să spună prin „maicile”?

S.: Nu știu. A repetat cuvântul acesta de trei ori.

K.I.: Ai rămas singură132(În limba greacă, cuvântul maică (cu sensul de călugăriță) înseamnă în același timp și femeie singură [n.t.]), Stavrula.

V.: Fiul ei nu mai este. A rămas singură.

K.I.: Și acum ești singură?

S.: Nu. Am o fiică.

K.I.: Moș [Panaïs](#) suferea alături de oameni? Plângea?

V.: Mult.

K.I.: Atunci când suferea altcineva?

V.: Da, da.

K.I.: Suferea și el până la lacrimi.

V.: Da.

K.I.: Da, Eleni. Văd că vrei să spui ceva.

E.: Și eu sunt din Lisi.

K.I.: Stavrula, dumneata de unde te tragi?

S.: Din Dromoloxiă.

K.I.: Dumneata, Stavros?

S.P.: De la Sfântul Memnon din Ammohostos și stau în Meneù.

E.: Mulțumesc lui [Dumnezeu](#) că am avut cîntea să-l cunosc pe moș [Panais](#). De când eram mică, mi-l aduc aminte purtând „nădragi“, și avînd cheia aceea mare în mînă. Cine se ducea la biserică îl vedea mereu cu zâmbetul pe buze.

C: Când eram copil, aveam părul lung. Moș [Panais](#) îmi zicea: „Tare mult îmi place că ai păr lung. Să nu-l tunzi“. Acum, și fata mea are părul lung.

S.: Chiar dacă eram văduvă, nu puneam batic pe cap. După ce mi-a murit băiatul, tot n-am pus batic. Numai în biserică purtam. Într-o zi, moș [Panais](#) mi-a spus: „Să știi că eu te iubesc și fără batic pe cap. Dar parcă-ți lipsește ceva“. De atunci, nu mi-am mai scos baticul de pe cap.

K.I.: Bravo, Stavrula.

S.: Nu l-am pus pe cap nici pentru bărbat, nici pentru fiul meu, dar de când mi-a spus moș [Panais](#), am ascultat.

V.: Cîntea femeii...

E.: Iubea foarte mult copiii.

K.I.: Și el era un copil al Împărăției Cerurilor.

E.: Era plin de iubire și de veselie.

K.I.: Cristina...

C.: Eram bolnavă. Aveam cancer la tiroidă, trebuia să-mi fac tomografie și mă temeam foarte tare. Când am intrat în încăperea unde era tomograful, l-am văzut lângă mine pe moș [Panais](#). Era după moartea sa. Mi-a spus: „Nu te teme“. Era îmbrăcat în negru și a stat tot timpul alături de mine. Vreme de jumătate de oră a fost lângă mine și nu-mi era frică deloc. Dimpotrivă, eram foarte liniștită.

K.I.: L-ai văzut?

C: Viu.

S.P.: Trebuie să mai spunem că citea în fiecare dimineață. Cafeaua sa era întotdeauna ușoară. Nu voia să fie concentrată, pentru că veneau mulți în vizită și trebuia să bea cafea cu fiecare dintre ei. Îi spunea mătușii Trifonia: „Trifonie, Trifonie, o să ajungi în Rai la cât ne servești pe toți“.

T.: În fiecare noapte, când mă duceam să-l învelesc, îmi zicea așa.

S.: Odată m-am dus la moș [Panais](#), iar el citea rugăciunea de mulțumire după [sfânta Împărtășanie](#). L-am întrebat: „Te-ai împărtășit?“, iar el mi-a răspuns: „Nu numai când ne împărtășim trebuie să-I mulțumim lui [Dumnezeu](#). Să citești în fiecare zi rugăciunea de mulțumire. Să-I mulțumești lui [Dumnezeu](#) că te-a învrednicit să te apropii de Trupul și de Sângele Său“. De atunci, Îi mulțumesc lui [Dumnezeu](#) în fiecare zi, fie că mă împărtășesc sau nu.

S.P.: Și eu fac la fel. Uneori citesc rugăciunea de mulțumire de două-trei ori pe zi. Pentru că părintele ne-a dat o asemenea binecuvîntare, noi o păstrăm cu sfințenie.

K.I.: [Moș Vasile](#)! Odată, moș [Panais](#) mi-a spus mai în gumă, mai în serios: „Iată cum este omul: se învâрте tot timpul în jurul unei gropi, până cade în ea“. Să fi fost aceasta pomenirea morții?

V.: Cu siguranță.

K.I.: Și amintirea lui [Dumnezeu](#), în același timp.

## Arhimandritul Atanasie Stavrovuniotul, egumen al Mănăstirii Stavrovuni

[Capitolul precedent](#)

[Urmatorul capitol](#)

Publicăm din nou cuvîntul de pomenire rostit de Starețul Mănăstirii Stavrovuni, [Arhimandritul Atanasie](#), după slujba de înmormîntare a lui moș [Panais](#), de la [Biserica Sfintei Tecla](#), din localitatea de refugiați cu numele Sfinților fără de arginți din Larnaka, de pe 30 decembrie 1989.

„Părinte [Panais](#),  
omule al lui [Dumnezeu](#),  
lucrătorule al Domnului,  
suflet al Raiului,

binecuvântat este drumul pe care mergi astăzi,  
căci ți s-a pregătit loc de odihnă!

Cinstiți părinți, frați creștini,

Ne-am strâns cu toții astăzi, aici, pentru a-l petrece pe ultimul drum pe preacinstul și mult-iubitul nostru părinte și frate [Panais](#) din Lisi, care, ca un trandafir bine-mirositor și desăvârșit, a fost chemat de Domnul în așezămintele cerești cele mult-iubite și dorite de noi toți.

Din tinerețe și până la ultima suflare, moș [Panais](#) a ținut, ca puțini oameni în zilele noastre, legea Evangheliei, postind, priveghind și rugându-se.

Bunul [Dumnezeu](#) l-a înzestrat cu multe harisme și virtuți. Dar el nu a cheltuit darurile Creatorului pe slava deșartă a lumii acesteia, ci le-a păstrat și le-a cultivat spre slava lui [Dumnezeu](#).

Și chiar dacă nu a primit tunderea în monahism, a cultivat cu multă râvnă în inima sa toate virtuțile călugărești. Era pe deplin dedicat viorii lui [Dumnezeu](#), alegând sfântul celibat, căutând nevoințele și sărăcia de bunăvoie, sădind în suflet curăția și în trup nevinovăția, rugându-se neîncetat, făcându-și din biserică locuință și din locuință biserică. Nu a împlinit voia sa, ci a făcut ascultare deplină față de sfaturile părinților săi duhovnici. Chiar dacă din prea multă smerenie nu a primit dese propuneri de a se călugări, viața sa a fost asemenea cu cea a unui călugăr. Nu lipsea niciodată de la biserică, unde citea psalmi cu cea mai mare evlavie. Acasă la el citea tot felul de rugăciuni. El a trăit mai întâi de toate pentru odihnirea în [Hristos](#) a fraților săi, jertfind propria liniște și odihnă. Era pe deplin ne iubitor de arginți și străin față de lumea aceasta, față de bucuriile și desfătările deșarte ale acestei lumi, având sufletul închinat lui [Dumnezeu](#). Foarte smerit și răbdător, blând, simplu și liniștit, avea mereu grijă să nu primească nici un gând de mândrie sau slavă deșartă. Nu a supărat niciodată pe nimeni și niciodată nu a fost pricină de sminteală pentru nimeni. Dimpotrivă, mulți s-au folosit și au fost aduși pe calea mântuirii de el. Cea mai mare dorire a inimii sale era [sfânta împărtășanie](#). Nu poate fi descrisă bucuria pe care o simțea atunci când se împărtășea cu nemuritoarele Taine. Se împărtășea la intervale regulate, după o pregătire deosebită.

Chiar dacă nu a fost preot duhovnic, oamenii l-au privit ca pe părintele lor duhovnicesc. Atrăgea lumea în jurul său ca un magnet. Tineri, bătrâni, bărbați, femei alergau la el ca să-l audă vorbind. În clipele grele ale vieții sale sau în perioadele de boală, chiar și la bătrânețe, nu a închis niciodată poarta nimănui. Tuturor le oblojea rănile și pe toți îi îndrepta spre [Hristos](#). Moș [Panais](#) putea rosti alături de Apostol: Cine este slab și eu să nu fiu slab? Cine se smintește și eu să nu ard?<sup>133</sup>(II Cor. 11, 29 [n.t.]). De asemenea, pentru el sunt valabile și cuvintele Sfântului Apostol Iacov, ruda Domnului: Dacă vreunul va rătăci de la adevăr și-l va întoarce cineva, să știe că cel ce a întors pe păcătos de la rătăcirea căii lui își va mântui sufletul din moarte și va acoperi mulțime de păcate<sup>134</sup>(Iacov 5, 19-20 [n.t.]). Moș [Panais](#) nu avea nevoie să rostească prea multe vorbe. Viața sa exemplară vorbea de la sine. Era de ajuns să-l vezi, ca să te folosești!

Viața lui moș [Panais](#) nu a fost nicidecum comodă și odihnitoare, ci a fost o existență a nevoinței prin și pentru [Hristos](#) și a lepădării de sine. L-a iubit din tot sufletul său pe [Dumnezeu](#) și viața sa a fost transformată într-o doxologie. De aceea, și Domnul l-a înzestrat cu o mulțime de harisme. Avea harisma discernământului, a smereniei, a lacrimilor, a rugăciunii neîntrerupte, a bucuriei în [Hristos](#) și a plânsului în [Hristos](#). Ajunsese la starea bărbatului desăvârșit, la măsura vârstei deplinătății lui Hristos<sup>135</sup>(Efeseni 4, 13 [n.t.]); stâlp și temelie a adevărului<sup>136</sup>(1 Tim. 3, 15 [n.t.]). A gustat din plin din darurile împărăției lui [Dumnezeu](#). El putea rosti cu adevărat cuvintele: nu eu mai trăiesc, ci [Hristos](#) trăiește în mine<sup>137</sup>(Galateni 2, 20 [n.t.]). Și lupta cea bună m-am luptat, călătoria am săvârșit, credința am păzit. De acum mi s-a gătit cununa dreptății, pe care Domnul îmi va da-o în ziua aceea<sup>138</sup>(2 Tim. 4, 7-8 [n.t.]).

Fie ca Domnul să trimită mângâierea sa asupra tuturor celor care l-au cunoscut și i-au fost aproape. Și mai ales asupra împreună-nevoitorului și fratelui său după trup și duhovnicesc, Vasile. Îmi aduc aminte de doi frați sfinți, [Teofanie](#) și [Teodor](#). Așa cum este cunoscut, după moartea lui [Teodor](#), [Teofanie](#) a scris troparul fratelui său sfânt. Și tot timpul se ruga lui să mijlocească dinaintea lui [Dumnezeu](#) – rămânând și în moarte nedespărțiți – pentru ca Domnul să-l învrednicească și pe el să ajungă să se bucure de desfătarea Raiului.

Încheind această puțină mărturie despre [moș Panais](#), pe care îl știu de cincizeci de ani, rog să mi se îngăduie a aminti faptul că pe sfinți și pe cei dreți nu trebuie să-i plângem, pentru că sufletele lor sunt în mâna Dumnezeului celui viu și nu mai sunt atinse de nici o suferință. Ei trec de la tristețe la bucurie, de la stricăciune, la nestricăciune, de la cele lumești, la cele cerești, acolo unde nu mai există nici tristețe, nici suspin, ci viață fără

de sfârșit.

Să-ți fie pomenirea veșnică, fericite frate al nostru, [Panais](#)“.

## PĂRINȚII HARITON, ȘTEFAN ȘI VARNAVA

### Convorbire cu Horepiscopul Trimitundei Vasile Karayannis, doctor în teologie, scriitor

[Capitolul precedent](#)

[Urmatorul capitol](#)

K.I.: Mănăstirea istorică a Apostolului Varnava este legată, așa cum îi spune și numele, de întemeietorul Bisericii Cipriote. Mulți ani a fost în părăsire, însă trei părinți sfinți – **Hariton, Ștefan și Varnava** – au refăcut-o cu mult chin și sudoare, cu lepădare de sine și cu dragoste. Mănăstirea a ajuns într-o stare de invidiat, până în 1974, când a căzut asupra Ciprului vijelia hoardelor păgâne.

Împreună cu [Horepiscopul Trimitundei](#), vom discuta despre cei trei părinți pe care sfinția sa i-a cunoscut la [mănăstirea Apostolului Varnava](#), unde s-a călugărit.

Să începem cu felul în care a fost rezidită mănăstirea, după care vom continua cu personalitățile celor trei părinți și cu lucrarea pe care ei au înfăptuit-o.

H.V.: Vă mulțumesc pentru invitația de a avea această convorbire. Pentru mine, așa cum știți, acest subiect are o mare rezonanță personală, deoarece am trăit literalmente alături de acești trei oameni sfinți. Ei sunt părinții mei, așa cum spunem în limbaj bisericesc. De la ei am primit înduhovnicirea. Nu voi vorbi, însă, despre acest fapt, decât dacă discuția o va cere. Ați spus foarte bine că, după ce părinții s-au stabilit la [Mănăstirea Apostolului Varnava](#), aceasta a cunoscut o perioadă nouă de înflorire și prosperitate. Înainte de venirea lor, situația era foarte grea, așa cum este și acum, când mănăstirea este ocupată. În trecut, această mănăstire a suferit distrugerii, numeroase invazii barbare și cutremure. Era aproape total ruinată și părăsită.

Hariton, Ștefan și Varnava s-au stabilit la [Mănăstirea Apostolului Varnava](#) în 1917, la îndemnul și binecuvântarea Arhiepiscopului Chiril al treilea. Doresc aici să fac o paranteză și să spun că cei trei frați, ce proveneau din satul Afania, crescuseră într-o familie de preoți. Tatăl și bunicul lor fuseseră preoți. Mai era în familia lor și un călugăr pe nume [Sava](#).

K.I.: Au crescut în tradiția bisericească.

H.V.: Cu adevărat, așa este, însă tatăl lor a murit foarte devreme. I-a lăsat de 6, 8 și 12 ani. A murit în 1900. Părintele Hariton, care era cel mai mare dintre frați, s-a integrat într-o mică comunitate aghioritică. Era vorba despre doi părinți de la [Sfântul Munte](#) ce au stat pentru o perioadă la [Sfântul Gheorghe Havuzas](#), din Lemosos, după care, la [Sfântul Gheorghe Alamanos](#).

K.I.: Acolo a învățat pictura religioasă?

H.V.: Da, de la ei. Practic, viața lor călugărească a început la [Sfântul Gheorghe Alamanos](#). Acolo se mai aflau viitorul Arhiepiscop [Leontie](#) și viitorul stareț al Mănăstirii Troodititsa, Pangratie.

După aceea, din diferite motive, cu binecuvântarea Arhiepiscopului Chiril, așa cum am mai spus, s-au stabilit la Mănăstirea pe atunci părăsită a Apostolului Varnava. [Arhiepiscopul Chiril](#) credea că mănăstirea întemeietorului Bisericii Cipriote nu trebuia să fie goală.

K.I.: Și în ruine.

H.V.: Și așa s-au stabilit acolo, împreună cu mama lor, care între timp se călugărise. A fost îngropată în curtea mănăstirii. Luase numele de [Eupraxia](#) și a murit la sfârșitul anilor '40.

K.I.: Să ne ocupăm acum de fiecare în parte, începând cu cel mai mare dintre frați.

H.V.: Părintele Hariton era cel mai mare. Din ceea ce mi-am dat eu seama, avea fire de conducător. Îi plăcea să-și impună punctul de vedere. Când existau discuții pe diferite teme între cei trei frați, părintele Hariton era cel care avea întotdeauna ultimul cuvânt, indiferent ce credeau ceilalți. Aceasta era realitatea.

K.I.: Ceilalți îi acceptau opiniile?

H.V.: Da. Cum să nu?... De altfel, era cel mai mare și lucrul acesta avea o mare putere asupra psihicului fraților mai mici. Își pierduseră tatăl foarte devreme, iar Hariton înlocuise într-o oarecare măsură autoritatea părintelui lor.

De altfel, având mentalitate de călugăr, acceptau ideea de autoritate ca mijloc de sporire duhovnicească.

K.I.: Le era frate după trup și părinte duhovnicesc.

H.V.: Exact. După aceea, a fost și duhovnicul meu. Apare aici și un paradox. Să ne ocupăm de el acum sau mai

târziu?

K.I.: Acum e mai bine.

H.V.: Deși **părintele Hariton** era autoritatea duhovnicească, nu el a devenit stareț, ci **părintele Ștefan**, în 1964. Dar nu pentru că părintele Ștefan ar fi luat hățurile în mâinile sale, căci le ținea tot Hariton, ci din cauza faptului că în 1960, când m-am dus eu la mănăstire, părintele Hariton a făcut cataractă. Nu vedea și a fost nevoit să-și limiteze activitatea.

K.I.: Așadar, aceasta a fost pricina.

H.V.: Da. Nu mai vedea și a fost nevoit să cedeze conducerea fratelui mijlociu, adică lui Ștefan. Aș dori să mai zăbovesc puțin asupra părintelui Hariton. Am motivele mele personale.

Pe lângă faptul că era autoritatea familială și duhovnicească, părintele Hariton iubea foarte mult tradiția bizantină autentică. El ne-a învățat muzica bizantină ca la carte. Am început să învățăm cu el, dar nu aveam tipărite metodele pedagogice specifice acestei materii. De aceea, le scria el însuși, și, pentru că nu vedea, făcea liniile strâmbe. În ciuda tuturor impedimentelor, a reușit să ne aducă la un nivel avansat. Datorită voinței acestui om, am ajuns să cântăm la strună, însușindu-ne tehnica psaltirii, care este foarte importantă în cultul Bisericii noastre.

În felul acesta, am văzut câtă râvnă spre cele sfinte avea. Și nu numai el, dar și ceilalți frați ai săi. Nu întâmplător s-au făcut călugări. Aveau voce frumoasă, mai ales Hariton. Slujba de fiecare zi era punctul central al vieții lor. Deși trăiau în lipsuri și aveau multe greutăți, nu neglijau slujbele niciodată. Nici ziua, nici noaptea.

K.I.: Lucrul acesta a fost valabil până la sfârșitul vieții lor?

H.V.: Da. Până la sfârșit. Îmi aduc aminte că, pe vremea când trăiam la mănăstire, trebuia să mă duc la gimnaziu. De aceea, nu mergeam la slujba de dimineață, de la ora 4:00, pentru că nu m-aș mai fi putut concentra la lecții. Însă ei se duceau absolut în fiecare dimineață. Nu spuneau: „Sunt bolnav și nu pot“. Mereu erau prezenți și, plini de zel, cântau și Îl slăveau pe [Dumnezeu](#).

K.I.: În cazul lor erau valabile cuvintele: Bine voi cuvânta pe Domnul în toată vremea 139 (Psalmii 33, 1 [n.t.]).

H.V.: Chiar și după ce au plecat de la [Mănăstirea Apostolului Varnava](#), când muriseră cei doi frați mai mari și trăia numai părintele Varnava la [Mănăstirea Sfântului Gheorghe](#), acest obicei nu a fost întrerupt.

K.I.: Acolo l-am întâlnit pe părintele Varnava și am realizat cu el o emisiune la Fundația Radiofonică Cipriotă. Îmi aduc aminte că l-am rugat să cante troparul Sfântului Apostol Varnava și am simțit pe umerii lui cei 2000 de ani de istorie bisericească, pe care acum i-au călcat turcii în picioare. Am conștientizat apăsarea blasfemiei și am început să plâng. A plâns și el, iar plânsul nostru este înregistrat pe bandă. A fost un moment cutremurător. Am simțit până în adâncul inimii mele sufletul acelui om care, după ce ridicase mănăstirea din temelii, acum era în surghiun, departe de locurile sale dragi. Era insuportabil. Purta pe umerii lui povara istoriei, care fusese blestemată prin prezența turcului Attila.

H.V.: Să vă povestesc și eu experiența mea personală, care vine în completarea a ceea ce ați spus până acum. Eram încă în Atena, student la Facultatea de Teologie. Când mă duceam pe la el să-l văd, primul lucru pe care mi-l cerea era: „Cântă-mi ceva“. Luam cărțile de muzică și cântam împreună.

K.I.: Cu părintele Varnava?

H.V.: Da. Cu părintele Varnava. În chilia sa. Îmi aduc aminte că veneau și monahii să ne asculte cum cântam. Muzica psaltică făcea parte din viața și din sufletul părintelui Varnava.

K.I.: Este foarte frumos ceea ce ne-ați povestit. Îmi amintiți de **Sfântul Apostol Pavel**, care spunea să-I cântăm Domnului.

H.V.: Mai mult decât atât. Faptul de a-L slăvi pe [Dumnezeu](#) cu psalmi și imnuri este pentru omul care trăiește în fiecare zi viața liturgică a Bisericii – așa cum au făcut-o cei trei frați, de la începutul vieții până la ultima suflare – o adevărată școală duhovnicească. Vă pot confirma că ceea ce am învățat în timpul slujbelor săvârșite la mănăstire nu aș fi putut învăța prin simpla citire a cărților de teorie. Cântările se transformau în trăire, după cuvântul Sfântului [Grigorie](#) Teologul ce spunea că teolog nu este cel care stă și scrie, ci acela care se roagă.

K.I.: Să continuăm cu părintele Ștefan.

H.V.: Așa cum ați constatat, viețile celor trei frați au fost strâns legate una de cealaltă.

Erau frați trupești, fiind născuți din aceiași părinți, și frați duhovnicești, pentru că erau călugări. Cu toții s-au dus la mănăstire în aceeași perioadă de timp. Au avut aceeași duhovnici (este vorba despre părinții aghioriți lângă care au stat la început), care le-au transmis dragostea față de muzica și pictura religioasă și față de cultul Bisericii.

K.I.: Bănuiesc că de la ei au învățat tipicul, canoanele și alte aspecte ale vieții duhovnicești.

H.V.: Desigur. Și hagiografia.

Între timp, Arhiepiscopul Macarie al treilea l-a înscăunat pe părintele Ștefan ca primul stareț al mănăstirii, stare de fapt care a durat, din păcate, numai din 1964 până în 1974, când mănăstirea a căzut în mâna turcilor. Fratele său mai mic, Varnava, i-a fost mereu alături.

În memoria celor care i-au cunoscut a rămas imaginea cu ei trei stând dinaintea șevaletului și pictând icoane.

K.I.: Așa mi-i amintesc și eu de când eram mic și treceam pe la mănăstire.

H.V.: Vreți să vă mărturisesc ceva?

K.I.: Desigur.

H.V.: Această imagine a celor trei călugări stând dinaintea șevaletului a fost primul fapt care m-a impresionat cu adevărat și care m-a determinat mai apoi să urmez viața monahală, chiar dacă ulterior nu m-am mai ocupat de hagiografie. M-am ocupat cu pictura doar în perioada când am fost alături de ei. După aceea, am urmat un alt drum. Am studiat teologia.

Să povestim și câteva lucruri legate de perioada de dinainte de 1974. La mănăstire, înainte de năvălirea turcilor, în afară de cei trei părinți, mai erau câțiva viețuitori: [părintele Nectarie](#), un om văduv din Orunda care venise la mănăstire, părintele [Gavriil](#) din Lisi, astăzi duhovnic la Mănăstirea Kikku, părintele Dionisie, care este acum preot la [Sfântul Gheorghe](#) Alamanos, apoi mai eram eu și o altă persoană de vârsta mea, care se trage din Singrasi și este acum preot de mir la biserica Cinstitei Cruci din Pano Polemidia.

K.I.: Preasfințiți, aș dori în continuare să ne ocupăm de anumite aspecte care demonstrează sfințenia celor trei frați, pentru că ceea ce simțeam de fiecare dată când îi vedeam (i-am văzut de multe ori) era că acești oameni inspirau curăție și nevinovăție. Aveau un zâmbet care te cucerea. Nu-l voi uita niciodată pe părintele Varnava. Zâmbetul său va rămâne pentru totdeauna în sufletul meu.

H.V.: Cei trei frați nu au avut norocul să facă studii înalte. Au absolvit numai școala primară. Punctul lor de sprijin a fost tradiția familială legată de viața bisericească. Această tradiție a fost dusă de ei mai departe de-a lungul multor ani de viață ascetică. În ciuda simplității lor, ei au ajuns să se numere printre cele mai de seamă figuri duhovnicești din întreg Ciprul. Erau recunoscuți și admirați pentru felul cum se dedicau vieții ascetice, ca să nu mai vorbim de faptul că ei au fost cei care au făcut mănăstirea să renască.

K.I.: Prin cheltuielile lor personale, îndurând numeroase lipsuri...

H.V.: Când m-am dus acolo, mănăstirea era în plină renovare. Trăiau, cu adevărat, în niște condiții deosebit de grele. Așa am trăit și eu în primii patru ani. Renovarea făcută de ei a reprezentat, fără îndoială, un nou capitol în istoria mănăstirii.

Faptul că erau oameni dedicați sfintelor slujbe, rugăciunii, picturii bisericești și muzicii sfinte i-a transformat în puncte de referință în viața bisericească a timpului lor. Părintele Hariton era cunoscut ca fiind un duhovnic bun și multă lume venea la el să se mărturisească. Aceasta a fost principala sa activitate, mai ales după ce n-a mai putut sluji, din cauza cataractei. A fost duhovnicul multor oameni. Mănăstirea devenise un centru duhovnicesc care îi aduna pe preoții din regiunea Ammohostos, nu numai din oraș, ci și din împrejurimi. Veneau ca să se reînnoiască duhovnicește. Mulți preoți mărturisesc faptul că în acel loc au primit primele îndrumări duhovnicești adevărate, care i-au determinat să se preoțească.

K.I.: [Dumnezeu](#) a ales pruncii pământului și i-a pus mai presus de înțelepții acestei lumi. Te slăvesc pe Tine, Părinte, Doamne al cerului și al pământului, că ai ascuns acestea de cei înțelepți și de cei pricepuți și le-ai descoperit pruncilor<sup>140</sup>(Luca 10, 21 [n.t.]), spune Domnul. Am puternic sentiment că acești trei părinți au fost prunci adevărați ai Împărăției cerurilor. Lăsați copiii să vină la Mine și nu-i opriți, căci a unora ca aceștia este împărăția lui Dumnezeu<sup>141</sup>([Marcu](#) 10, 14 [n.t.]).

H.V.: Dacă îmi permiteți, voi adăuga un fapt important. Am spus că cei trei și-au început viața monahală la [Sfântul Gheorghe](#) Alamanos, unde au stat timp de patru ani, după care s-au dus la Mănăstirea Sfântul Apostol Varnava. În 1974, au năvălit turcii, iar ei au stat închiși în mănăstire până în 1976, de Crăciun, când au fost nevoiți să fugă.

K.I.: Turcii i-au forțat să plece.

H.V.: Îi presau zilnic să părăsească mănăstirea. De acolo, s-au dus o perioadă de timp la Stavrovuni, ajungând în cele din urmă din nou la [Sfântul Gheorghe](#) Alamanos. Au murit în locul unde și-au început viața monahală.

K.I.: În felul acesta, cercul s-a închis.

H.V.: Așa este. Nu trebuie să considerăm că acest fapt a fost întâmplător. A fost pronia și voia lui [Dumnezeu](#), pe care noi nu o cunoaștem. De ce oare i-a dus [Dumnezeu](#) din nou în locul de unde au pornit? Părintele Varnava a trăit până în anul 1983. Era cel mai tânăr. Părintele Hariton a murit în 1976, iar Ștefan în 1977.

Părintele Varnava a avut inspirația să se ducă la Mănăstirea [Sfântul Nicolae](#) „al pisicilor“. A dat bani pentru refacerea ei, așa cum o vedem astăzi. Însă [Dumnezeu](#) nu a îngăduit să se stabilească la o altă mănăstire. A murit la [Sfântul Gheorghe](#) Alamanos, unde se află acum mormintele tuturor celor trei frați după trup – Hariton, Ștefan și Varnava. Iată că au început viața monahală la [Sfântul Gheorghe](#) Alamanos, s-au dus apoi la Mănăstirea Sfântului Varnava, iar înainte de moarte s-au întors la [Sfântul Gheorghe](#) Alamanos.

K.I.: Cei trei frați au fost legați de Mănăstirea Sfântul Varnava, dar și de sufletul întregului Cipru. De fiecare dată când vorbesc despre Mănăstirea Sfântului Apostol Varnava, simt în mine o durere înăbușită. Îmi plânge inima. Ar trebui să ne rugăm cu toții să vină momentul ca Ortodoxia să înflorească din nou în locul acela sfânt, ca să se odihnească cu adevărat sufletele celor trei părinți care au făcut tot ce le-a stat în putință pentru ca întemeietorul Bisericii Ciprului să fie cinstit așa cum se cuvine.

## Convorbire cu Arhimandritul Gavriil, duhovnic la Mănăstirea Kikku

### [Capitolul precedent](#) [Urmatorul capitol](#)

K.I.: Să începem cu perioada în care v-ați dus prima dată la **Mănăstirea Sfântul Apostol Varnava**. Vă trageți din Lisi. V-ați dezvoltat duhovnicește alături de moș [Panais](#). Ce anume v-a făcut să vă duceți la acea mănăstire?

A.G.: Iubeam foarte mult viața monahală. Fusesem deja catehizat de moș [Panais](#). Mă spovedeam la [Stavrovuni](#), la părintele Ciprian, care m-a sprijinit duhovnicește foarte mult. Verile mergeam adesea la [Troodititsa](#). Aveam relații foarte bune cu părinții de acolo și cu actualul stareț [Atanasie](#). Vorbeam cu el despre diferite subiecte duhovnicești și tânjeam împreună după viața monahală adevărată. Din 1947 până în 1960 m-am dus în fiecare vară la [Troodititsa](#). Stăteam acolo aproximativ o lună pe an și mă ocupam cu legatul cărților. În același timp, mă foloseam duhovnicește foarte mult.

După aceea, am lucrat în Ammohostos, la o tipografie, ca legător de cărți. Visam cu ochii deschiși să mă duc la **Apostolul Varnava**. Mă atrăgea fizionomia Apostolului. Odată, când am fost la [Mănăstirea Apostolului Varnava](#), am simțit din mormântul său un miros ceresc, ceea ce m-a determinat să mă mai duc acolo. La o slujbă de Crăciun, am simțit din nou mirosul acela de la mormântul Apostolului. Acest fapt mi-a întărit hotărârea să urmez viața monahală. Pe vremea aceea, la mănăstire nu erau mulți oameni. Doar trei părinți bătrâni și trei mai tineri, între care și Vasile, viitorul Horepiscop al Trimitunde. Cei tineri nu aveau mai mult de 14 ani.

M-am dus, așadar, la mănăstire și am declarat că voiam să trăiesc viața îngerească. M-am călugărit pe 27 mai 1964. Părinții s-au bucurat foarte mult și m-au primit cu dragoste. Și eu îi iubeam pe ei. Iubeam foarte mult și mănăstirea, pe care doream să o văd reconstruită, cu o viață monahală înfloritoare. Când am ajuns acolo, părinții cei bătrâni aveau aproximativ 50 de ani. Cei trei tineri erau viitorul Horepiscop Vasile, din Mandres, **părintele Antonie**, care este preot acum la Polemidia și încă un tânăr din Vuni.

K.I.: Ce vă spuneau părinții Hariton, Ștefan și Varnava? Ce i-a îndemnat să ridice din temelii mănăstirea aceea în ruine?

A.G.: Din câte am auzit eu, cei trei părinți erau fii de preot din Afania. Tatăl lor se chema [Gavriil](#). Se pare că de asta mi-au dat și mie numele de [Gavriil](#). Pe mine mă chema [Gheorghe](#) înainte.

Din primul moment în care am zis că vreau să mă călugăresc, părintele Hariton mi-a spus: „...Și numele tău va fi [Gavriil](#)“. Tatăl lor era preot. A murit în 1900. Pe vremea când au terminat școala primară, în Cipru erau doi părinți de la [Sfântul Munte](#) care zugrăveau icoane, la Mănăstirea Sfântului [Gheorghe](#) din Lemesos. La ei au venit niște copilandri. Unul era părintele Hariton și celălalt, [Pangratie](#), care a ajuns mai apoi stareț la [Troodititsa](#). Cei doi i-au văzut pe părinți cum pictau, iar părinții le-au spus: „Haideți să vă învățăm și pe voi“. După ce a terminat școala primară, părintele Hariton s-a dus să-i caute pe cei doi părinți la **Mănăstirea Sfântului Gheorghe Havuzas**. Cu el a mers și [Pangratie](#). După ce Ștefan, fratele mai mic al lui Hariton, a terminat la rândul său școala primară, s-a dus să-și viziteze fratele mai mare, dar a rămas și el la Mănăstirea [Sfântul Gheorghe](#) Havuzas. După aceea, a terminat școala și cel de-al treilea, Varnava, care s-a dus să-și vadă frații împreună cu mama lor. Fiii cei mari au îndemnat-o să se călugărească și ea, alături de băiatul cel mic și de fata ei.

K.I.: Cei doi călugări aghioriți erau din Cipru?

A.G.: Erau din Kaimakli. Părinții aghioriți au plecat apoi la [Sfântul Gheorghe](#) Alamanos. Cei trei frați și-au lăsat sora și mama la [Sfântul Gheorghe](#) Havuzas și au mers și ei la [Sfântul Gheorghe](#) Alamanos. Apoi s-a dus

acolo și [Leontie](#), cel care a devenit mai târziu Arhiepiscop. În vremea aceea era elev de gimnaziu. Pe atunci, la Mănăstirea [Sfântul Gheorghe](#) Alamanos erau [Pangratie](#), Hariton, Ștefan, Varnava și [Leontie](#). În 1915, cei trei frați s-au dus în satul lor. În mintea lor se înfiripase gândul să meargă să trăiască la o altă mănăstire.

K.I.: S-au întors în Afania?

A.G.: Da. La [Sfântul Gheorghe](#) Alamanos au stat alături de părinții aghioriți începând din anul 1907. Au învățat de la ei hagiografia, viața duhovnicească și cântarea bisericească. Aveau voce frumoasă și învățaseră muzica bizantină. Când au ajuns în satul lor – erau tineri – au întrebat de un loc unde să cânte. Cred că au cântat la Angastrina. Dar nu au încetat să caute o altă mănăstire la care să se ducă. Au mers la [Chiril al doilea](#), care le-a spus că nu era nici o mănăstire pentru ei. După un an-doi, în 1917, s-au dus la [Chiril al treilea](#).

K.I.: La „Chiriludis“.

A.G.: Da, la „Chiriludis“. Acesta s-a gândit să-i trimită undeva, și cred că i-a trimis mai întâi la [Mănăstirea Ahiropiito](#), având de gând să le dea cândva Mănăstirea Sfântul Apostol Varnava. Le-a zis: „Lăsați să văd cum merg lucrurile. Mănăstirea este închiriată și trebuie să văd până când este contractul de închiriere“. În ziua praznicului Sfântului Apostol, i-a chemat și le-a spus: „Vă voi da vouă mănăstirea. Vreau să veniți să trăiți aici“. Astfel a început viața lor în acel loc – cu mult entuziasm și dragoste pentru mănăstire, chiar dacă era în ruine și nu mai trăia nimeni în ea.

Au început, cu multă smerenie, să trăiască în niște cămăruțe, să îngrijească biserica și să slujească în ea. Pe atunci, părintele Hariton era diacon. Mai apoi s-a preoțit, devenind și duhovnicul nostru. Părintele Ștefan era și el diacon, și s-a preoțit la scurtă vreme. Cu toții erau oameni foarte buni și talentați.

Mai târziu, s-au gândit să locuiască în mănăstire. Aveau nevoie de un om care să slujească, de unul care să cânte la strană și de un diacon. Atunci, Arhiepiscopul l-a hirotonit pe Ștefan preot, iar pe părintele Varnava l-a făcut diacon. Erau vremuri foarte grele.

Ne-au povestit că timp de 15 ani, de Înviere, părintele Hariton a slujit ca preot, **părintele Ștefan** ca psalt, iar părintele Varnava ca diacon. Mama lor, care între timp se călugărise cu numele de [Eupraxia](#), ținea icoana Învierii. Mormântul ei se află și astăzi în locul acela. Timp de 15 ani, au sărbătorit Paștele numai ei trei, împreună cu mama lor.

K.I.: Este minunat cum acești trei oameni au fost aleși încă din pântecul mamei lor pentru sfințenie și pentru viața monahală. Mereu am fost impresionat de ei. Au avut puterea să intre cu totul în cuptorul încercărilor.

A.G.: Îi primeau cu multă dragoste pe toți cei care le călcau pragul. Îi slujeau și îi întrebau mereu dacă aveau nevoie de ceva.

K.I.: Părinte [Gavriil](#), să analizăm pe rând personalitățile celor trei frați și izbânzile lor duhovnicești.

A.G.: Să începem cu părintele Hariton, care era cel mai mare dintre frați. El exercita multă influență asupra celorlalți. Cuvântul său era cuvânt. Fiecare își spunea părerea, dar când părintele Hariton zicea ceva, se făcea întocmai cum credea el.

K.I.: El era în frunte.

A.G.: Da. În felul acesta, frații săi învățau să facă ascultare. Părintele Hariton era, cu adevărat, autoritatea în mănăstire. Era un om înduhovnicit. A fost și părinte duhovnic. După aceea, a orbit. Avea talent la pictură religioasă. Dar cel mai mult se remarcă prin priceperea sa deosebită la chestiuni duhovnicești.

K.I.: Este adevărat că părintele Hariton se ruga intens?

A.G.: Toți trei se rugau, nu numai părintele Hariton. Țineau strict tipicul Bisericii. Nu le păsa de orele de masă, pentru că erau singuri. Abia după ce ne-am dus noi acolo, au început să respecte un anumit program.

K.I.: Cele 24 de ore ale călugărului?

A.G.: Da.

K.I.: Când v-ați dus sfinția voastră acolo, părinții erau destul de bătrâni.

A.G.: Aveau în jur de 50 de ani. Cel mai mare avea, însă, 60 spre 70 de ani.

K.I.: Ați spus despre părintele Hariton că era un om înduhovnicit, cu abilități de conducere. Ce altceva ați mai putea adăuga despre el?

A.G.: Era cu totul dedicat lui [Dumnezeu](#). Ne zicea: „Să spuneți slujbele cu claritate și să nu săriți peste nimic. Trebuie să ținem tipicul Bisericii în mod corect“.

Voia ca între noi să fie dragoste și înțelegere. Dacă vedea ceva în neregulă, ne certa.

K.I.: Era sever?

A.G.: Dorea să fie dragoste între noi.

K.I.: Și armonie.

A.G.: Desigur, și armonie. Ei între ei trăiau în deplină armonie. Nu se certau niciodată.

K.I.: Ce sfaturi vă dădea?

A.G.: Îmi cerea mereu să am inima plină de dragoste.

K.I.: Erau ucenici adevărați ai lui [Hristos](#)?

A.G.: Da. Pentru că au trăit laolaltă, între ei exista o puternică legătură. Lucrul acesta a fost lăudat de [Sfântul Gheorghe](#) Pavlidis, care era pe atunci [Horepiscopul Trimitundeii](#).

K.I.: L-am cunoscut. Am fost prieten cu el și am colaborat la un moment dat.

A.G.: În ziua când m-am dus la mănăstire, nu știu, cred că a fost de la [Dumnezeu](#), că a venit acolo și fericitul Horepiscop [Gheorghe](#) Pavlidis. L-am salutat, iar el mi-a spus: „Este bine că ai venit la mănăstire, pentru că părinții sunt bătrâni, iar tinerii nu au decât 13-14 ani. Era nevoie de cineva de vârstă mijlocie. Ai patruzeci de ani. Cercul este închis“.

Părinții au început de atunci să cheltuiască din economiile adunate în ani de zile din pictură și din ce le trimitea [Dumnezeu](#), ca să refacă mănăstirea. Au început munca singuri-singurei, cu știrea, desigur, a Arhiepiscopului Macarie. Odată, când Arhiepiscopul a venit pe la mănăstire, părinții i-au spus: „Prea sfinția voastră, am terminat de făcut o aripă. Haideți să vedeți chiliile. Ne-ați spus că o să ne ajutați. Când o s-o faceți?“ Iar Macarie a răspuns: „Da, v-am spus că vă ajut, dar înainte să văd cât aveți de lucru!“

K.I.: Glumea...

A.G.: Da. Firește. A zis: „Continuați cu ce aveți și va fi spre pomenirea voastră. Iar când veți rămâne fără bani, o să vedem“.

K.I.: V-a dat bani până la urmă?

A.G.: Nu. Nu a fost nevoie. Când au terminat, părinții au spus cu multă bucurie: „Ne-a ajutat [Dumnezeu](#) să ducem munca la capăt“.

K.I.: Mare lucru...

A.G.: Eu am sporit duhovnicește lângă acești trei părinți. Și cred că nu numai eu. Pentru că cei mici să nu plece de la mănăstire, părinții le-au promis să îi dea la Școala Teologică îndată ce vor împlini vârsta corespunzătoare. Când au împlinit 18 ani, nu voiau să-i trimită la Școala Teologică, de frică să nu plece de tot. Se temeau că aveau să se amestece printre laici. Eu le-am spus părinților: „De vreme ce le-ați promis că îi trimiteți la Școala Teologică, trebuie să vă țineți de cuvânt. Trebuie să le arătați dragoste. O să ne ajute și Arhiepiscopul Macarie“. Îmi aduc aminte că m-au pus să semnez drept garanție că se vor întoarce înapoi la mănăstire.

K.I.: Și s-au întors?

A.G.: S-au întors. Și părintele Vasile și părintele [Antonie](#).

K.I.: Părinte, acolo ați învățat hagiografia?

A.G.: Pe vremea aceea, hagiografia era mai degrabă renașcentistă.

K.I.: Ce înseamnă renașcentistă?

A.G.: Adică apuseană. Acest stil era în floare pe atunci la [Stavrovuni](#) și [Troodititsa](#).

K.I.: Da. Dar a urmat revenirea picturii bizantine.

A.G.: Încă nu-și începuse activitatea Kontoglou<sup>142</sup> ([Fotis Kontoglou](#) (1897-1965), prozator și pictor grec născut în Asia Mică, ce s-a remarcat printr-o operă unică prin originalitatea și forța ei expresivă. Între altele, a fost pictor de biserici, iar literatura sa a fost influențată de textele bisericești și de viața oamenilor simpli [n. t.]), iar părinții nu se pricepeau. După ce a început să se afirme spiritul bizantin, actualul Arhiepiscop Hrisostom, pe atunci horepiscop, împreună cu fericitul Arhiepiscop Macarie, i-au îndemnat pe cei interesați să învețe de la Calinic Stavrovuniotul. Dar părinții noștri erau bătrâni și ziceau că e prea târziu pentru ei să mai învețe și că Ciprul e deja plin de icoane. Ba mai trimiseseră și în străinătate.

Mai târziu, fericitul părinte Eustație i-a îndemnat pe părinți să trimită pe cineva mai tânăr. Așa că m-au trimis pe mine.

K.I.: V-ați dus la [Sfântul Munte](#)?

A.G.: Da. M-am dus la [Sfântul Munte](#).

K.I.: Să ne întoarcem puțin la personalitățile celor trei părinți. Am spus câteva cuvinte despre părintele Hariton. Să vorbim acum și despre ceilalți doi părinți.

A.G.: Părintele Ștefan, care a ajuns egumen din cauza faptului că fratele său orbise (cu toții îl doreau pe părintele Hariton), avea mult talent la pictură. Era un om foarte iubitor.

K.I.: Era duhovnic?

A.G.: Nu spovedea. Dar pe noi ne primea ca pe fiii săi duhovnicești. Ne sfătuia. Părintele Hariton ne spovedea.

K.I.: Chiar dacă era orb?

A.G.: Desigur. Și voia să învățăm cu toții să cântăm.

K.I.: Cu toții?

A.G.: El voia ca toți oamenii să cânte. Părintele Ștefan era un om foarte bun și un cleric adevărat.

K.I.: Personal, am simțit nevinovăția celor trei părinți, mai ales în cazul părintelui Varnava, cu care am avut o convorbire ce s-a transmis la radio după năvălirea turcilor.

A.G.: După năvălirea turcilor, nu au vrut să se despartă. Cu toții doreau să moară acolo, la mănăstire. Iubeau foarte mult locul acela și ne îndemnau și pe noi să-l iubim cu adevărat, pentru că adăpostea mormântul creștinătorului Ciprului.

Adesea, mă duceam la mormântul Apostolului Varnava și aveam grijă să nu se stingă candela. Acum, s-a stins...

K.I.: Se va aprinde din nou, părinte. Nu vă mâhniți. Acestea sunt încercări personale, pentru zidirea duhovnicească a sufletelor noastre. Să continuăm, părinte [Gavriil](#).

A.G.: Părintele Varnava era economul mănăstirii. El se îngrijea de toate.

K.I.: De lucrurile practice.

A.G.: Da. Se ocupa cu facturile mănăstirii, cu cheltuielile, dar și cu chestiuni personale ale tuturor legate de bani. Toate actele se făceau în numele lui, până când au început să vină și alții la mănăstire. După aceea, actele au început să se facă în numele mănăstirii, așa cum era și firesc, și cu știința tuturor.

K.I.: Ca într-o adevărată comunitate.

A.G.: Da. După ce au trecut vremurile grele, a început să vină multă lume pe la mănăstire. Cei care se duceau la Sfântul Andrei treceau și pe la noi. Iar părinții se bucurau. Ziceau: „Abia acum se vede slava Sfântului Apostol Varnava“. Erau vremuri de bucurie, pentru că atunci când am ajuns eu acolo nu erau nici de unele. Acum, părinții aveau ocazia să ducă o viață liniștită, deși le plăcea mai mult traiul modest. Nu se supărau dacă nu erau de toate la [sfânta Liturghie](#). La început, nu aveau nici măcar cele mai necesare lucruri. Însă gândul și inima le erau în biserică, pentru că singura lor dorință era să-L slăvească pe [Creator](#). Erau cu totul dedicați lui [Dumnezeu](#). Treceau pe la mănăstire grupuri de excursioniști, clase de școlari... Cu toții erau primiți cu căldură de părinți, care le vorbeau în amănunt despre istoria locului și le povesteau minunile Sfântului Apostol Varnava.

K.I.: Cât timp au mai rămas acolo după invazia turcească?

A.G.: Doi ani.

K.I.: Mi-a povestit părintele Varnava că i-au obligat să plece. Au început să tragă cu arma sub pretextul că omoară porumbei. Cred că au suferit nespus de mult.

A.G.: După doi ani, au văzut că nu mai era suflet de om în mănăstire. Părintele Varnava spunea: „Ne gândeam că nu avea cine să ne îngroape. Eram bătrâni, bolnavi și nu era nimeni care să ne îngrijească“. [Părintele Nectarie](#) se îmbolnăvise și le-a fost foarte greu să-l ducă la spitalul din Ammohostos. De aceea, au hotărât să părăsească mănăstirea. Au făcut o înțelegere cu turcii: să nu le ia obiectele de cult. Dar până la urmă, au luat tot: [Evanghelia](#), candelile și orice altceva era de valoare.

K.I.: Dintotdeauna turcii au fost așa.

A.G.: Părinții le-au spus să nu le ia, ca să le găsească atunci când aveau să se întoarcă înapoi.

K.I.: În zadar...

## PĂRINTELE VARNAVA

### Din emisiunea săptămânală transmisă de Fundația Radiofonică Cipriotă – 26.12.1979

[Capitolul precedent](#)

[Urmatorul capitol](#)

K.I.: Ne aflăm la Mănăstirea [Sfântul Gheorghe Alamanos](#) pentru a purta o discuție cu **părintele Varnava**. Părintele Varnava este un cunoscut hagiograf. A făcut sute de icoane. Ne va povesti viața sa, dar mai întâi ne va spune câteva cuvinte despre etapa actuală a existenței sale.

Când ați venit aici, părinte Varnava?

pr.V.: La doi ani după ce au năvălit turcii.

K.I.: V-a fost greu în timpul ocupației?

pr.V.: Turcii nu ne făceau nici un rău. Numai că, din când în când, ne furau din mănăstire.

K.I.: Veneau turci pe la mănăstire?

pr.V.: Veneau refugiați turci. Vorbeam cu ei. Ziceau că vor să se întoarcă în satele lor și să avem răbdare, că tot răul se va termina. Le făceam cafea și aveam grijă de ei, iar ei ne luau de multe ori hainele să le spele.

K.I.: De ce ați plecat de la mănăstire?

pr.V.: Pentru că nu mai erau creștini pe acolo, iar în ultima vreme veneau turcii, intrau peste tot și împușcau porumbeii mănăstirii. Chiar și în biserică. După aceea, îi adunau. Noi ne temeam. Și nu puteam să le zicem nimic. Chemam poliția, dar când veneau polițiștii, turcii plecau. A doua zi veneau din nou.

K.I.: Turcii localnici sau refugiați?

pr.V.: Turcii din Ammohostos.

K.I.: Să ne întoarcem puțin înapoi în timp. Când v-ați născut și unde?

pr.V.: M-am născut în satul Afania, în anul 1898.

K.I.: Care era numele lumesc pe care l-ați avut?

pr.V.: Stavros Papa-[Gavriil](#). Tatăl meu era preotul satului.

K.I.: Ați mai avut frați?

pr.V.: Am avut doi frați mai mari ca mine. Unul cu 8 ani, care se numea [Sava](#), și altul cu 12 ani, pe nume [Hristofor](#).

K.I.: Care s-au călugărit mai apoi...

pr.V.: Da, s-au călugărit. Mai întâi ei, și abia mai apoi eu.

K.I.: Cum a fost intrarea în monahism?

pr.V.: Să vă zic. În satul unde ne-am dus la școală, era un om bun, care a văzut că tatăl nostru a murit și ne-a lăsat. Niște monahi ce pictau icoane au cerut să li se trimită un călugăr tinerel pe care să-l învețe pictura.

[Hristofor](#) stătea la omul de care v-am spus, ca să-l ajute la treburi. Acela l-a întrebat pe fratele meu: „Vrei să te duci la părinți să înveți pictură bisericească și să te călugărești?” El a răspuns: „Să o întreb pe mama și, dacă mă lasă, mă duc”. A doua zi, și-a cerut voie de la mama, care i-a zis: „Să te duci, dacă te-au chemat”. Și astfel s-a dus la Mănăstirea [Sfântul Gheorghe](#) Havuzas.

K.I.: De lângă Lemesos?

pr.V.: Da. De lângă Lemesos. A stat acolo 5-6 ani.

K.I.: Este vorba de fratele cel mai mare.

pr.V.: Da. După 5-6 ani, ne-a scris: „Dascălii mei vor să plece la o mănăstire în [insula Chios](#). Or să mă ia și pe mine cu ei. Trimiteți pe cineva care să mă aducă în sat, să vă văd”. Și l-am trimis pe [Sava](#).

K.I.: Adică pe celălalt frate.

pr.V.: Da. S-a dus și a umblat o zi întreagă, fără să-l găsească. Nu l-a recunoscut. În cele din urmă, a văzut un călugăr care l-a întrebat: „De unde ești?” El a răspuns: „Din Afania”. „Și eu la fel”. „Ești fratele meu?” „Da”. Și s-au pornit amândoi spre sat.

K.I.: Întâmplarea aceasta îmi aduce aminte de altele asemănătoare, de prin sinaxarele bizantine. Așadar, a venit să vă vadă înainte să plece în [Grecia](#).

pr.V.: A venit pentru 13 zile. Apoi, l-au luat în Chios, unde a stat 16 luni. După aceea, s-au întors înapoi. Cei doi părinți pictau, iar părintele Hariton îi ajuta.

K.I.: Adică cel mai mare dintre frați.

pr.V.: Da, Hariton. [Hristofor](#). Voiau să-l călugărească acolo, la mănăstire. Mai era și un alt părintel, pe nume [Pangratie](#), din satul Assia. Voiau să-i călugărească și ne-au trimis scrisoare să ne ducem să urmărim slujba. Am luat pe mama noastră și pe mama lui [Pangratie](#) și ne-am dus la Mănăstirea [Sfântul Gheorghe](#). După ce l-au călugărit pe [Pangratie](#), părintele Ștefan a spus: „Vreau să rămân și eu aici”.

K.I.: Da?

pr.V.: Da. A zis: „Vreau să rămân lângă fratele meu, părintele Hariton”. Astfel a rămas și el la mănăstire. Eu m-am întors înapoi, împreună cu mama. După doi ani, ne-am dus să-i vedem și am rămas acolo și eu.

K.I.: Cum era viața pe atunci la mănăstire, alături de ceilalți doi frați?

pr.V.: Pustnicească. Părinții noștri erau de la [Sfântul Munte](#).

K.I.: Pictați icoane?

pr.V.: Făceam diferite munci. Eram mici. Coceam pâine, spălam. Eu aveam 15 ani.

K.I.: Atunci ați început să învățați hagiografia?

pr.V.: Mai întâi a învățat părintele Hariton; pe vremea când m-am dus eu la mănăstire.

K.I.: Așadar, la [Sfântul Gheorghe](#) Alamanos. După ce ați plecat de la [Sfântul Gheorghe](#) Havuzas.

pr.V.: Da.

K.I.: Cum de ați plecat de la [Sfântul Gheorghe](#) Havuzas?

pr.V.: Pe atunci stăteam și aici, și acolo. Dar dascălii noștri au început să stea mai mult dincolo, pentru că surorile lor erau călugărițe în acel loc și ne lăsau singurei, iar noi eram supărați din pricina aceasta. Mănăstirea era săracă și trebuia să facem ce puteam ca să trăim. Umblam pe ici, pe colo. Atunci, am hotărât să plecăm. Ne-am zis: „Să plecăm, pentru că aici n-o ducem bine“. Așa că am mers în satul nostru. Ne-am dus mai întâi să ne luăm rămas bun de la părinți, care ne-au dat 16 șilingi de cheltuială.

K.I.: În sat ce ați făcut?

pr.V.: Am găsit-o pe mama noastră. Ne ocupam cu pictura și cu legatul cărților.

K.I.: Cântați?

pr.V.: Cântam. Bine chiar.

K.I.: Toți trei?

pr.V.: Toți trei. Se apropia hramul bisericii din satul nostru, de Sfântul [Artemie](#). Acolo am cântat. Cum ne-au auzit, ne-au luat să cântăm și prin satele dimprejur.

K.I.: Cât timp ați rămas în sat?

pr.V.: Un an și jumătate. Apoi am aflat că a murit [Arhiepiscopul Chiril](#).

K.I.: De ce nu v-a dat mănăstire [Arhiepiscopul Chiril](#)?

pr.V.: Pentru că s-au împotrivit dascălii noștri.

K.I.: La alegeri?

pr.V.: Da. La alegeri. Noi eram mici. Dascălii noștri se împotriveau... Arhiepiscopul ne-a spus: „Nu am mănăstire să vă dau“. Sau: „Dați jos rasa de pe voi și apucați-vă de sapă“.

K.I.: Așa v-a spus?

pr.V.: Da. Am plecat întristați de la el, dar n-am încetat să ne căutăm mănăstire. Între timp, Chiril a murit și ne-am dus la „Chiriludis“. I-am cerut și lui să ne dea o mănăstire. El ne-a întrebat: „La ce mănăstire vreți să mergeți? Aveți de ales între Apostolul Varnava și Sfântul Luca. Să le vedeți mai întâi și apoi să alegeți“.

K.I.: Erau închise amândouă?

pr.V.: Erau închise. Sfântul Luca se afla dincolo de Varosi. Am fost la Apostolul Varnava, ne-a plăcut și ne-am dus la „Chiriludis“ să-i spunem.

K.I.: „Chiriludis“ era pe atunci Arhiepiscop?

pr.V.: Da. Era Arhiepiscop.

K.I.: În ce an v-ați dus la Apostolul Varnava?

pr.V.: În 1917.

K.I.: Cum v-ați început viața în acel loc?

pr.V.: Am fost la mănăstire, am văzut-o, apoi ne-am dus la Arhiepiscop și i-am spus: „Ne place Sfântul Apostol Varnava“. „Bine, atunci mergeți acolo“. Mănăstirea era părăsită. Nu era nimeni înăuntru. Eu m-am dus primul în locul acela. Frații mei erau la Angastrina. M-am dus, am văzut, mi-a plăcut, după care i-am chemat și pe ei. Eram săraci. Munceam pe ici, pe colo, făcând icoane și legând cărți.

K.I.: Ce alte munci mai făceați?

pr.V.: Creșteam animale. Am cumpărat capre și o grădină foarte frumoasă. Am plantat portocali, iar fructele le vindeam. Așa am petrecut destui ani.

K.I.: Aproape 60 de ani.

pr.V.: Într-adevăr, 60 de ani. Am reparat mănăstirea, pentru că era în primejdie. Într-o zi, am vorbit noi trei și ne-am hotărât să salvăm mănăstirea. Arhiepiscopia nu era obligată să ne dea nimic, așa că am pornit la lucru cu propriile noastre mijloace. Am adus buldozerul și am început să lucrăm de la temelie.

K.I.: Ați făcut treabă bună. A început după aceea să vină lume pe la mănăstire?

pr.V.: În ultima vreme, după ce am reparat mănăstirea, au început să vină mulți oameni. Și străini.

K.I.: Ați avut ocazia să le vindeți icoane?

pr.V.: Vindeam multe icoane.

K.I.: Arhiepiscopul Macarie venea des pe acolo?

pr.V.: După ce am reparat mănăstirea, a venit să vadă ce am făcut și i-a plăcut. Ne-a spus că ne va da și niște pământuri, ca să avem.

K.I.: Cine a devenit stareț?

pr.V.: Ștefan.

K.I.: Fratele mijlociu?

pr.V.: Da. Așa a preferat fratele cel mai mare, Hariton. Astfel, Ștefan a fost făcut egumen.

K.I.: Cine l-a hirotonit egumen?

pr.V.: Macarie al treilea. Pe mine m-a făcut econom. După aceea, au început să vină și călugări. Au venit după ce mănăstirea a devenit cunoscută.

K.I.: Câți au venit?

pr.V.: Doi mai mici, între care unul de 12 ani, un om din Lisi, de 40 de ani și altul mai bătrân.

K.I.: Părinte Varnava, cum vă petreceați sărbătorile de Crăciun?

pr.V.: Veneau mulți oameni. Atât de mulți, că nu încăpeau în biserică.

K.I.: Mormântul Sfântului Apostol Varnava era în apropiere?

pr.V.: La câteva trepte mai jos de mănăstire.

K.I.: Mi-ați spus la început că ați fugit la invazia turcilor.

pr.V.: Da. Când au venit turcii, am auzit tunurile, iar diaconul a spus: „Toată lumea a fugit. Să fugim și noi“.

Noi am zis că nu plecăm. El și-a luat geanta și s-a dus. După o oră, două, au venit turcii.

K.I.: Turcii s-au purtat bine cu sfințiiile voastre?

pr.V.: În clipele acelea, era ca la sfârșitul lumii. Turcii urlau, pe deasupra zburau avioane, la pământ se trăgea...

K.I.: Ceilalți doi frați au murit între timp. Când au murit?

pr.V.: La doi ani și jumătate de la năvălirea turcilor, ne-am dus la [Stavrovuni](#). Acolo, la [Stavrovuni](#), într-o dimineață, ne-am pregătit să mergem la biserică, dar starețul a căzut jos și și-a rupt piciorul. L-am dus imediat la spital, unde ne-au spus că era nevoie de operație. Eu am zis: „Un om de 85 de ani, și gras pe deasupra, nu suportă o operație“. „Dar dacă nu-l operăm“, mi-au răspuns doctorii, „o să moară în chinuri“. „Atunci, faceți cum știți“. Luni ne-am dus să-l vedem și am vorbit cu el, marți a fost operat, iar marți noaptea a murit.

K.I.: Amândoi au murit după venirea turcilor?

pr.V.: Da.

K.I.: Când l-ați îngropat pe stareț, erați împreună cu celălalt frate?

pr.V.: Nu, pentru că murise înaintea starețului.

K.I.: Amândoi au fost îngropați la [Sfântul Gheorghe](#) Alamanos?

pr.V.: Da.

K.I.: Părinte Varnava, aud toaca de afară. Ce anume anunță?

pr.V.: Vecernia. Ne anunță să mergem la Vecernie.

K.I.: În fiecare zi se slujește Vecernia?

pr.V.: Da. Avem slujbă și seara și dimineața.

K.I.: Cât durează slujba de dimineață?

pr.V.: Cam două ore și jumătate, iar seara, o oră.

K.I.: Aici sunt maici?

pr.V.: Da. Este mănăstire de maici. Sunt 45 de călugărițe.

K.I.: Sunteți singurul preot?

pr.V.: Mai este unul, dar nu stă în mănăstire. Vine, slujește și pleacă. Locuiește în Kofinu, cu mama sa.

K.I.: Nu am vorbit nimic despre pictură. Ce anume pictați?

pr.V.: Diferite lucruri. Am făcut mii de icoane.

K.I.: Chiar dacă sunteți bătrân, în vârstă de 81 de ani, mai aveți puterea să pictați. Câte ore lucrați pe zi?

pr.V.: Două-trei ore.

K.I.: Puteți să ne cântați un psalm?

pr.V.: Pot, cum să nu...

K.I.: Cântați-ne ceva.

Cântă troparul Apostolului Varnava (plângem amândoi).

K.I.: M-ați cutremurat cântând acest imn, părinte Varnava. Am simțit vocea istoriei. Să dea Domnul să nu mai treacă mult timp până să auzim din nou cântarea aceasta intonată sub bolțile Mănăstirii Sfântului Apostol Varnava.

## PĂRINTELE TEODOSIE MAKKOS

### Convorbire cu părintele Hristodul Dimitriu

[Capitolul precedent](#)

[Urmatorul capitol](#)

K.I.: Cine vrea să vorbească despre Părinți, trebuie mai întâi de toate să-și facă semnul sfânt al crucii, pentru că pătrunde în spațiul sfințeniei. [Sfinții Părinți](#) au ajuns să cunoască tainele Împărăției Cerurilor, au păstorit și păstoresc poporul lui [Dumnezeu](#), fiind îndrumători neînșelați pe drumul spre mântuire. Prin aspra lor nevoiță personală, ei au reușit să se curățe de cădere și de stricăciune, după care au primit iluminarea dumnezeiască, devenind ei înșiși luminători ai oamenilor. Ei sunt oameni plini de har – adevărate exemple de urmat pentru cei care se nevoiesc pe drumul greu al desăvârșirii.

Astăzi vom vorbi despre un alt mare părinte, trăitor în Țara Sfântă, pe nume [Teodosie Makkos](#), de la [Mănăstirea Martei și Mariei](#).

Părintele [Teodosie](#) Makkos – un om plin de iubire sfântă – a fost pomenit de mulți contemporani, dar mai ales de maica Gavriilia, care a trăit alături de el (ea însăși fiind o mare figură a Ortodoxiei grecești).

Părintele Hristodul a avut binecuvântarea de a-l cunoaște pe părintele [Teodosie](#). El ne va oferi mărturia sa în legătură cu acest mare părinte, spre folosul sufletelor noastre.

Părinte Hristodul, înainte să ne referim la biografia părintelui [Teodosie](#), împărtășiți-ne câteva gânduri în chip de introducere.

pr.H.: Aș dori mai întâi să vă mulțumesc, domnule Klitos, pentru această invitație. Ceea ce oferiți dumneavoastră lumii ortodoxe este de o valoare neprețuită. Atât prin mijloacele de informare în masă, cât și prin cuvântul scris, prezentați lumii viețile marilor părinți contemporani, cum ar fi [părintele Porfirie](#), [părintele Iacov](#) Tsalikis și părintele [Teodosie](#) Makkos, cunoscut și sub numele de Părintele (Bătrânul) din [Betania](#).

Fie ca Domnul să binecuvânteze și să întărească lucrarea pe care cu atâta trudă o înfăptuiți.

Cu adevărat, cel care îndrăznește să vorbească despre părinți, trebuie să-și facă semnul crucii, pentru că are pe buzele sale numele sfinte ale unor oameni care au trăit pe pământ și ne-au arătat cum să ajungem la cer.

K.I.: Vă rog să ne prezentați câteva elemente biografice ale părintelui [Teodosie](#).

pr.H.: Părintele [Teodosie](#) s-a născut în Asia Mică, în orașul Smirna, pe 7 ianuarie 1913.

Părinții săi se numeau Constantin și Angela. La botez s-a întâmplat un fapt minunat care a fost ca o prevestire a ceea ce copilul avea să devină mai târziu. În apa în care a fost botezat și pe spatele său a apărut semnul crucii.

Atunci, preotul a spus: „E cu noroc, pentru că acest copil va deveni preot”. Și așa a fost. A avut o copilărie foarte grea, pentru că ambii părinți i-au murit când era de numai patru ani.

L-a luat să-l crească sora tatălui său. Și ea se numea tot Angela. După schimbul de populație dintre [Grecia](#) și Turcia, l-a adus în Atena, în condiții dramatice.

De mic citea Viețile Sfinților, interesându-l mai ales viețile pustnicilor.

Ajuns la adolescență, s-a dus la [Mănăstirea Sfântul Marcu](#) din Chios, dar rudele sale s-au opus cu vehemență, reușind să-l aducă din nou la Atena. Dar el nu a încetat să aibă în suflet și în inimă dorul pentru viața monahală.

De această dată, și-a plănuț să se ducă la Locurile Sfinte, la [Ierusalim](#).

După multe greutăți, a ajuns la [Ierusalim](#) și a intrat în [Frăția Sfântului Mormânt](#). Acolo, călugării se numesc păzitori ai Sfântului Mormânt.

Părintele [Teodosie](#) (pe numele de botez, [Ioan](#)), a fost hirotont diacon în 1937 și presbiter în 1942. Timp de patru ani a fost păzitor la [Sfântul Mormânt](#). Evlavia și dăruirea sa l-au determinat pe Patriarhul de atunci, Timotei, să-l hirotonească arhimandrit, dându-i misiunea să păzească locurile de închinăciune din [Betania](#).

Așa cum știți, în [Betania](#) se află mormântul lui [Lazăr](#). Este un loc de închinăciune foarte important (acolo L-au întâmpinat [Marta](#) și [Maria](#) pe [Hristos](#), cu puțin înainte de învierea lui [Lazăr](#)). În locul acela exista doar o biserică. Însă părintele [Teodosie](#) a reușit să înalțe o mănăstire, pe care a înconjurat-o cu ziduri ca de cetate. Este important să spunem că la ridicarea mănăstirii a contribuit și [regele Hussein al Iordaniei](#).

K.I.: Există un motiv pentru care regele Hussein a participat la construcția mănăstirii. Nu știu dacă îl cunoașteți.

pr.H.: Mi l-a spus însuși părintele, care considera că era o cinste ca palatele regelui să fie mereu deschise pentru el. Părintele mi-a povestit că odată a fost invitat la o întrunire oficială, unde se afla și regele de atunci al Iordaniei, tatăl lui Hussein. La un moment dat, au intrat înăuntru oameni înarmați care au început să tragă la întâmplare, ținta fiind, desigur, familia regală. S-a creat panică... Puteți să vă dați seama de tragismul acelor

momente.

K.I.: Iadul pe pământ...

pr.H.: Un adevărat iad. Părintele [Teodosie](#), care se întâmplase să fie aproape de rege, și-a apucat rasa, l-a acoperit cu ea și a reușit să-l scoată de acolo în confuzia generală.

K.I.: Pe fostul rege Hussein.

pr.H.: Da. Apoi, între succesorul său și părintele [Teodosie](#) s-a dezvoltat o dragoste deosebită, ca între tată și fiu.

K.I.: Această întâmplare este deosebită. Cred că în războiul din 1967, regele a avut din nou un motiv să-i fie recunoscător părintelui [Teodosie](#).

pr.H.: Ceea ce spuneți este adevărat. Tragic a fost faptul că teritoriul pe care se află mănăstirea a revenit Israelului, iar legătura dintre ei a fost afectată. Regele a fost de multe ori pe la mănăstire.

K.I.: Pe vremea când mănăstirea era pe teritoriu iordanian.

pr.H.: Da. Aparține Iordaniei. Este important să spunem că părintele [Teodosie](#) îi dăruise regelui o cruciuliță mică de aur, pe care acesta o ținea tot timpul la el, chiar dacă era musulman, pentru că îl respecta pe părintele [Teodosie](#) și îi recunoștea sfîntenia.

Toate acestea mi-au fost povestite de însuși părintele [Teodosie](#), așa că nu încap de îndoială despre veridicitatea lor.

Părintele [Teodosie](#) a fost până la sfîrșitul vieții sale o persoană atât de impunătoare, încât inducea o anumită frică sfîntă în sufletul tuturor celor care intrau în contact cu el.

K.I.: Foarte frumos. Prezența sfînteniei îți produce o cutremurare sufletească. Cine intră în Sfînta Sfîntelor simte acest lucru din plin.

pr.H.: Da. Aceasta era una din trăsăturile părintelui [Teodosie](#): îți transmitea și ție harul său.

K.I.: Lucrul acesta l-ați simțit și la [părintele Iacov](#) Tsalikis, așa cum mi-ați mărturisit, dacă vă aduceți aminte.

pr.H.: Da. Acești părinți mi-au dăruit momente unice, care nu pot fi descrise în cuvinte. Noi, cei care am cunoscut asemenea oameni, vom da socoteală în fața lui [Dumnezeu](#) dacă nu le vom urma exemplul, după puterea noastră, firește.

K.I.: Și eu și sfîntia voastră am cunoscut mulți asemenea părinți. Numai [Dumnezeu](#) știe cât ne-a obligat lucrul acesta dinaintea Sa.

pr.H.: Pentru noi, criteriile după care vom fi judecați vor fi mai aspre.

K.I.: Fără îndoială.

pr.H.: Îmi doresc ca în cealaltă viață să-i văd pe acești părinți fie și de departe. Cred că ar fi o mare bucurie.

K.I.: Așa este. Pentru a înainta cu discuția, vă rog să ne prezentați caracterul părintelui și să ne vorbiți de întîlnirile pe care le aveți cu el.

pr.H.: Părintele [Teodosie](#) era un om simplu. Deși era o prezență impunătoare, care te determina să-l respecti, simplitatea și dragostea care izvorau din adîncurile ființei sale te făceau să dorești să stai cât mai mult în preajma sa. Lângă el te simțeai în siguranță.

O să vă mai spun un lucru ce ilustrează caracterul său. Îi iubea foarte mult pe oameni, și în special pe bieții arabi. Știm faptul că regiunea aceea este locuită de arabi, cei mai mulți de religie musulmană. Dar atât arabii creștini, cât și cei musulmani aflau la el dragoste și înțelegeră.

Odată, câțiva arabi au fost arestați de către evrei. Atunci, niște conașionali de-ai celor întemnițați au venit la părintele [Teodosie](#) ca să-i ceară să se roage la [Dumnezeu](#) pentru ei, dar și să intervină personal pe lângă autorități. Părintele impunea respect, iar cuvîntul său avea trecere.

K.I.: Chiar și dinaintea evreilor?

pr.H.: Da. Să fi văzut cum se adunau arabii la el cu diferite cereri. Și pe toți aceștia îi ajuta după cum știa el mai bine.

K.I.: Dacă nu mai aveți nimic de adăugat la acest subiect, spuneți-ne cum erau întîlnirile sfîntiei voastre cu el?

...

pr.H.: Ce mai poate fi spus în legătură cu caracterul său?... Era un om simplu și un părinte sfînt.

K.I.: Aceste cuvinte spun totul. Am auzit că avea foarte mult discernămint în tot ce spunea.

pr.H.: Așa este. Avea multe daruri de la [Dumnezeu](#). Când trăiești în preajma unui asemenea om, te simți foarte mic și plin de lipsuri.

K.I.: Cu siguranță simți prezența harului, manifestată prin atracția față de persoana părintelui și prin umplerea inimii de dor dumnezeiesc. Ființa ta se umple de trăire sfîntă și nu mai vrei să te desprinzi de [Dumnezeu](#). De asemenea, prezența harului umple inima de bucurie. În fața unor asemenea oameni, noi ne simțim grosolani și

nepricepuți. Nu avem limpezimea gândirii, curăția sufletului, lumina și finețea spiritului. Oamenii aceștia sunt îngeri trăitori pe pământ.

pr.H.: Ați descris întocmai ceea ce omul de rând simte atunci când se află în preajma acestor părinți îndumnezeiți. Chiar și modul în care se mișcă și pășesc este diferit de al muritorilor de rând.

K.I.: Și felul cum vorbesc... În fine, să vorbim acum despre întâlnirile pe care le-ați avut cu el.

pr.H.: Pe părintele [Teodosie](#) l-am cunoscut în 1972, când mă aflam la [Ierusalim](#).

Am stat acolo aproximativ o lună și am cunoscut mai mulți părinți, printre care și pe cel ce avea să devină mucenicul lui [Hristos](#) Filumen. Am avut fericirea să-l întâlnesc. Părinții mă îndemneau să merg și în [Betania](#), la părintele [Teodosie](#). Dorind foarte mult să cunosc asemenea oameni, m-am dus, cu adevărat, în [Betania](#), și ceea ce am aflat a fost mult peste așteptările mele.

K.I.: Comori cerești...

pr.H.: Adevărate comori... Să știți că prezența harului de care am vorbit mai înainte nu se simte numai în preajma oamenilor sfințiți, ci și a lucrurilor făcute de ei, ca de exemplu, mănăstirile. Mănăstirea din [Betania](#) nu are bogății materiale, dar are ceva aparte, care te odihnește sufletește. Când intri pe poarta mănăstirii, ai senzația că ai intrat într-un mic rai.

K.I.: Mănăstirea este poarta cerului, după cum spunea [părintele Iacov](#).

pr.H.: Întocmai. De departe, mănăstirea seamănă cu o adevărată cetate. Când părintele [Teodosie](#) a ajuns acolo, nu exista decât biserica. Arabii intrau și ieșeau în voie, deranjându-i pe ortodocși. Însă sfințenia părintelui [Teodosie](#) i-a dezarmat, practic.

După impresia extraordinară pe care mi-a făcut-o mănăstirea, întâlnirea cu părintele [Teodosie](#) m-a copleșit de-a dreptul: era un om înalt, robust, foarte cuviincios și impunător în același timp.

După ce m-am aplecat să-i sărut mâna, el m-a îmbrățișat cu dragoste părintească și m-a condus imediat spre arhondaric. A început apoi să-mi vorbească cu entuziasm despre istoricul mănăstirii, arătându-mi în același timp fotografii cu regele Hussein. Dar nu ca să se laude, ci ca să-mi demonstreze că și cei de altă religie se pleacă dinaintea sfințeniei Ortodoxiei, atunci când o cunosc. Ceea ce am observat în timpul discuției noastre a fost că era cuprins de neliniște în legătură cu soarta Locurilor Sfinte.

K.I.: A locurilor sfinte de închinăciune.

pr.H.: Da. Această neliniște era adânc întipărită pe chipul său. Ca o soluție, se străduia să crească mereu numărul de monahi.

Vă spun sincer că plângea atunci când auzea că un călugăr pleca de la mănăstire. Mulți se duceau acolo ca novici, iar unii își dădeau seama că viața aceea era peste puterile lor. Dar când plecau, părintele plângea și alerga după ei să-i aducă înapoi.

Părintele avea și harisma proorocirii. Vedea acum 25-30 de ani unde avea să ajungă societatea de azi și pe ce cale aveau să se îndrepte tinerii.

K.I.: Păzitorii Sfintelor Locuri își continuă lucrarea și în prezent, chiar și cu prețul vieții, ca în cazul compatriotului nostru, [mucenicul Filumen](#).

În discuțiile pe care le-ați avut, ați vorbit și despre drumul duhovnicesc al omului? Ați simțit puterea cuvintelor sale?

pr.H.: Când te afli lângă un asemenea om, treci prin fel și fel de stări și trăiri. De fiecare dată când deschidea gura, spunea lucruri care te zideau sufletește. Chiar și simpla lui prezență era de ajuns pentru a învăța multe. Părintele [Teodosie](#) era un foarte bun duhovnic. Avea discernământ, blândețe, seninătate, nu era niciodată greoi sau împovărat... ce să vă mai spun... te simțeai atât de bine în preajma sa, încât scoteai din sufletul tău și cele mai ascunse lucruri. Te atrăgea. Nu cred că pot exprima mai precis ceea ce voiesc să spun.

K.I.: Îți umplea inima de duh.

pr.H.: Cu adevărat. După 1972, m-am dus din nou la el, împreună cu preoteasa mea. În toți anii aceștia, am menținut legătura prin scrisori.

K.I.: Capitolul Părintele [Teodosie](#) nu poate fi ușor epuizat. Până acum ne-am format o idee despre personalitatea sa, despre întâlnirile pe care le-ați avut cu el și despre lucrarea sa legată de mănăstire, care amintește de vremurile apostolice. Să continuăm.

pr.H.: A doua întâlnire cu părintele [Teodosie](#) a avut loc în anul 1991. M-am dus la el cu bucuria amintirii primei întâlniri, dar l-am regăsit într-o situație grea. Se simțea foarte rău. Concret, era vorba despre un episod cunoscut, dezbătut și în presă, care l-a îmbolnăvit practic și l-a ținut la pat. De aici i s-a tras și moartea. Părintele se afla într-o fază a vieții sale în care avea multe de oferit. Poate că [Dumnezeu](#) a vrut să-l ia la El în

felul acesta.

Așa cum vă amintiți, prin 1990, evreii au pus mâna ilegal pe arhondaricul Patriarhiei Ierusalimului. Au avut loc diferite proteste, pentru a-i scoate afară. Toată lupta aceasta l-a epuizat.

K.I.: Cred că arhondaricul acela purta numele ucenicului iubit al lui [Hristos](#).

pr.H.: Da.

K.I.: Se numea Sfântul Evanghelist [Ioan](#).

pr.H.: Părintele [Teodosie](#) a fost dintre cei care s-au opus cel mai vehement. Se ducea zilnic la fața locului, deși era un om blând și împăciuitor. Acolo protesta și revendica cu putere ceea ce aparținea ortodocșilor. Îl durea sufletul pentru fiecare piatră din locurile sfințite de [Hristos](#).

K.I.: Cât timp a stat acolo?

pr.H.: 59 de ani.

K.I.: Și-a petrecut la Locurile Sfinte aproape întreaga viață. A fost făcut pentru a trăi acolo.

pr.H.: S-a dus în [Betania](#) la 19 ani.

K.I.: Cred că avea 77-78 de ani când a murit.

pr.H.: Da. Coloniștii evrei îl aveau mereu în vizor.

K.I.: Ca și pe părintele Filumen.

pr.H.: Da. Și n-au pierdut ocazia. Odată, când se afla în ușa arhondaricului, l-au împins, l-au doborât la pământ și au început să-l lovească cu picioarele. Acest episod a avut grave consecințe asupra sănătății sale, culminând cu un atac de cord care l-a dus în mormânt.

Trebuia să fie atent la fiecare mișcare pe care o făcea.

K.I.: Cred că s-a supărat foarte tare.

pr.H.: S-a mâhnit atât de mult, încât i-a cedat inima. Nu i s-a tras numai de la loviturile primite. Sufletul i s-a umplut de durere văzându-i pe evrei venind și cerând locurile sfinte ale Ortodoxiei.

K.I.: Același lucru s-a întâmplat și cu părintele Filumen, la [Fântâna lui Iacov](#). Evreii considerau că [Fântâna lui Iacov](#) le aparținea lor. Știm însă că în acel loc Domnul nostru [Iisus Hristos](#) Și-a dezvăluit identitatea dinaintea femeii samaritence. Acolo a afirmat că era Mesia. Din păcate, pentru mărturia sa, părintele Filumen a fost înjunghiat.

pr.H.: La mănăstire se trăia ca în vremurile biblice. La trapeză, maicile se purtau cu părintele ca fiicele cu tatăl lor. Se îngrijeau să-i dea la timp medicamentele de inimă și îi pregăteau hrana în așa fel încât să nu slăbească. Nu voiau să-l piardă pe părintele lor.

K.I.: El era sprijinul lor.

pr.H.: Cu adevărat, era sprijinul lor. Era sufletul întregii mănăstiri. Îi primea pe străini cu aceeași dragoste cu care o făcea odinioară [Avraam](#). În fiecare zi, în modesta lor sală de mese, avea loc repetarea Cinei celei de Taină. Ultima dată când am fost acolo și am stat numai două zile, trăirile au fost mult mai profunde. Se pare că părintele știa deja când avea să fie sfârșitul său și rostea cuvinte profetice.

K.I.: Cuvinte venite din altă lume...

pr.H.: Așa este. Prin ceea ce spunea, încerca să le pregătească pe maici pentru sfârșitul său.

Eram de față când l-a sunat sora sa, care locuiește în Atena. Îi spunea să vină la ea ca să-l vadă și să-l îngrijească. Părintele i-a răspuns: „O să mă vezi când ai să vii în cer. Eu o să plec în curând“.

În aceeași zi, l-a sunat din Paris o principesă rusoaică, care era pe patul de moarte. Avea o problemă serioasă de sănătate. Cancer, dacă nu mă înșel. Fiți atenți la ce vă voi spune acum (cei cărora le lipsește buna voință nu mă vor crede): părintele vorbea cu ea în limba rusă.

K.I.: Fără să fi învățat vreodată rusește.

pr.H.: Nu voi uita niciodată momentele acelea. Maica [Eupraxia](#) mi-a zis atunci: „Vedeți? Vorbește rusește. Și nu cunoaște limba rusă“. După ce a închis telefonul, părintele s-a întors spre noi cu nevinovăție și ne-a spus: „Doamna asta vorbea rusește. De unde să știu eu limba rusă ca să vorbesc cu ea...“ Și luați aminte că tocmai vorbise în rusește. Iată câtă smerenie avea în sufletul său. Nu recunoștea că tocmai vorbise în limba rusă. Ne-a explicat după aceea că doamna de la Paris îi ceruse să se roage pentru ea.

K.I.: Cutremurător.

pr.H.: Pot da oricând mărturie despre această întâmplare.

K.I.: Este vorba despre prezența Duhului Sfânt, ca în ziua Cincizecimii. [Apostolul Pavel](#) vorbea în limba sa, iar cei care se adunaseră să-l asculte, veniți din diferite colțuri ale pământului, îl auzeau fiecare în limba lui. Și cu [părintele Porfirie](#) s-a întâmplat ceva asemănător, în timp ce vorbea cu o franțuzoaică. Femeia a intrat la el, i-a

spus pe franțuzește ce problemă avea și a ieșit de la el zburând de fericire. Numai [Dumnezeu](#) știe cum anume se împlinește lucrul acesta.

pr.H.: Dacă tot am ajuns la acest subiect foarte important, să vă povestesc un fapt minunat care s-a petrecut mai de mult, așa cum povestesc părinții de la [Sfântul Munte](#).

K.I.: Vă rog.

pr.H.: Este vorba despre Sfântul [Sava](#). În semn de bunăvoință, papa le-a dat ortodocșilor moaștele Sfântului [Sava](#), care se aflau la catolici.

K.I.: Cumva papa Paul al VI-lea?

pr.H.: Da, da.

K.I.: Când s-a întâlnit cu Atenagoras?

pr.H.: Da. Papa a dăruit moaștele Sfântului [Sava](#) unei delegații din care făcea parte și părintele [Teodosie](#). Au existat atunci suspiciuni că moaștele n-ar fi autentice. Totuși, părinții ortodocși au preluat moaștele, care erau îmbrăcate în veșminte catolice.

Bineînțeles, următorul pas era să-i scoată acele veșminte, dar le-a fost imposibil, deoarece Sfântul avea mâinile rigide și poziționate astfel, încât împiedicau orice manevră. Au început să-și facă probleme, pentru că nu știau cum să procedeze. Atunci, spre surpriza tuturor, părintele [Teodosie](#) și-a plecat fruntea și a început să se roage Sfântului [Sava](#): „Ajută-ne, Sfinte, să te putem îmbrăca cu veșminte ortodoxe“. Și atunci, trupul său a devenit atât de elastic, încât au putut să-i scoată hainele catolice și să pună pe el veșmintele și odăjdiile ortodoxe care și astăzi se află pe trupul Sfântului. De atunci, deși era încă tânăr, părintele Teodosie a început să fie privit cu respect în comunitatea ortodoxă de la [Ierusalim](#). Se vorbea chiar despre faptul că era un om sfânt.

K.I.: Avea îndrăzneală dinaintea lui [Dumnezeu](#).

pr.H.: Fără îndoială. Nu este un lucru obișnuit să primești de la un sfânt un răspuns atât de evident.

K.I.: Da. Mai este și cazul maicii Gavrilia, care a îmbrățișat monahismul după ce s-a întors din India.

pr.H.: Cât timp a stat în India (cinci ani), nu a fost călugăriță. Abia după aceea a îmbrățișat viața monahală.

K.I.: Din iubire.

pr.H.: A fost voia Domnului ca ea să ajungă la mănăstirea din [Betania](#). Însuși [Dumnezeu](#) a îndrumat-o printr-un catolic, care i-a spus să se ducă acolo.

K.I.: Nu are importanță că era catolic.

pr.H.: După ce a mers el însuși la mănăstirea din [Betania](#), i-a spus: „Tu, ca ortodoxă, acolo să te duci“. Ea a luat aceste cuvinte ca pe voia lui [Dumnezeu](#).

K.I.: A fost chemată de sus.

pr.H.: Această călugăriță a avut duh, așa cum puțini au pe lumea aceasta.

K.I.: Vorbea pe limba Evangheliei.

pr.H.: Nu mulți sunt cei care pot înțelege modul ei de gândire.

Când s-a dus în [Betania](#), părintele [Teodosie](#) a avut anumite îndoieli în privința ei. Dar nu a respins-o. A chemat la el un arhimandrit și i-a spus care era situația, iar acela și-a asumat responsabilitatea de a o primi. Arhimandritul i-a pus maicii Gavrilia câteva întrebări și și-a dat seama că era ortodoxă până în adâncul ființei sale și că purta marca sfințeniei.

K.I.: Era foarte sporită.

pr.H.: Într-adevăr. Arhimandritul a adus-o la părintele [Teodosie](#) și i-a spus că totul este în regulă. Părintele [Teodosie](#), care aștepta în poarta mănăstirii cu emoție, când a auzit că totul era în ordine, a luat-o pe maica Gavrilia și i-a mărturisit cu umilință ce gânduri avusese despre ea.

Smerenia este cununa sfințeniei.

K.I.: Este vehiculul care ne poartă spre cer. Fără smerenia înălțătoare, cum vom putea vreodată să devenim noi înșine, să înviem și să ne întoarcem la Tatăl, ca fiul risipitor? Cu toții suntem fii risipitori.

pr.H.: Așa este. Cum spuneam, ultima dată când am fost în [Betania](#), m-am bucurat de multă mângâiere sufletească.

K.I.: Nu voiati să mai plecați de acolo.

pr.H.: Întocmai. De atunci nu l-am mai văzut. Desigur, atunci, nu știam lucrul acesta. După ce ne-am întors în Cipru, la o săptămână, am aflat că părintele [Teodosie](#) adormise în Domnul. Era pe 27 august 1991.

Părintele [Teodosie](#) a lăsat în urma sa amintirea unui sfânt. Cu toții l-am plâns. Noi, care l-am cunoscut și am primit binecuvântările și povețele sale, spunem: „Ieromonahule [Teodosie](#), pomenește-ne pe noi în împărăția lui [Dumnezeu](#), acum și pururi și în vecii vecilor. Amin“.

K.I.: M-ați emoționat foarte mult, părinte Hristodul, mai ales prin aceste ultime cuvinte. Părinții sunt nădejdea lumii. Ei merg dinaintea noastră și ne arată calea pe care suntem cu toții chemați să purcedem. Să ne lepădăm de patimi și de tot ce este rău în noi, cerând mila lui [Dumnezeu](#), la fel ca vameșul cel smerit, care cu lacrimi cerea ispășirea păcatelor sale. Iar Domnul, Care voiește mântuirea tuturor oamenilor, ne va izbăvi din robia patimilor și ne va dăruia libertatea slavei fiilor lui [Dumnezeu](#).

## Convorbire cu Zaharia Raptopoulos, teolog, scriitor

[Capitolul precedent](#)  
[Urmatorul capitol](#)

K.I.: Părinții sunt suflete sfinte care luminează lumea prin Duhul lui [Hristos](#). Ei sunt purtători de [Dumnezeu](#) și purtători de [Hristos](#), iar Biserica are nevoie de ei (așa cum și ei înșiși au avut nevoie de Biserică), pentru a păstori poporul lui [Dumnezeu](#). Părinții sunt închipuirea lui [Hristos](#) în Biserică.

Astăzi vom vorbi cu domnul [Zaharia Raptopoulos](#) despre **părintele Teodosie Makkos** – figură marcantă a Ortodoxiei contemporane, care a trăit în [Betania](#), pe unde au pășit picioarele Domnului.

Să începem cu câteva elemente biografice ale părintelui [Teodosie](#).

Z.R.: Fericitul Arhimandrit [Teodosie Makkos](#), după numele lumesc [Ioan](#), s-a născut în Purnova, Smirna, în 1913. Părinții săi se numeau Constantin și Angela. De mic, a arătat înclinație spre cele sfinte. Se spune că în apa în care a fost botezat a apărut semnul Crucii. Atunci, preotul i-a zis moașei: „Ești norocoasă, căci copilul acesta va deveni preot“. Și, cu adevărat, vocația sa de om al Bisericii se manifesta din ce în ce mai pregnant pe măsură ce copilul creștea.

S-a dus la mănăstire în [insula Chios](#), dar rudele l-au luat înapoi acasă.

Flacăra dorinței de a urma viața monahală a crescut în sufletul său, de aceea, în 1932, la vârsta de 19 ani, s-a dus în [Palestina](#), la Mănăstirea [Avva Gherasim](#), din Ierihon.

La puțină vreme după aceea, s-a dus la [Biserica Învierii](#), unde a preluat îndatorirea de păzitor al Sfântului Mormânt. În martie 1937 a fost hirotonit diacon de către Arhiepiscopul Ascalonei, iar în octombrie 1942 a devenit presbiter, în preasfântul [Altar](#) al Învierii. În 1946 a fost numit stareț al Mănăstirii din [Betania](#). Pe 2 martie, același an, a fost hirotonit Arhimandrit și mai târziu, în 1957, a devenit membru al Sfântului Sinod al Patriarhiei din [Ierusalim](#).

În septembrie 1958, fericitul Arhimandrit [Teodosie Makkos](#) a primit din mâna succesorului tronului Iordaniei o înaltă decorație pentru serviciile aduse arabilor creștini care se aflau sub îndrumarea sa duhovnicească.

Mai târziu, a devenit membru al Inspectoratului Școlar din [Ierusalim](#), asumându-și, în același timp, în calitate de Categumen al Mănăstirii din [Betania](#), misiunea de a ridica, împreună cu starețul de la Sfântul [Sava](#), o biserică deasupra mormântului Sfântului [Lazăr](#), pentru a exista și acolo un lăcaș de închinăciune ortodox.

De asemenea, beneficiind de ajutor material, la care a adăugat propria contribuție bănească, a renovat și a mărit [Mănăstirea Martei și Mariei](#) din [Betania](#), care este și astăzi o importantă oază duhovnicească în regiune.

Patriarhia Ierusalimului, prin Preafericitul Patriarh Diodor întâiul, a remarcat înălțimea înduhovnicirii părintelui [Teodosie Makkos](#) și i-a propus să-l hirotonească Arhiepiscop al Ierusalimului. Însă [Teodosie](#) nu a voit să urce pe această poziție. În semn de cinstire, Patriarhul l-a hirotonit în schimb Arhimandrit mitrofor, de ziua sa onomastică.

Activitatea părintelui [Teodosie Makkos](#) în peisajul ortodox din [Ierusalim](#) a fost intensă. În toate împrejurările, făcea dovada deplină a virtuților cu care era împodobit sufletul său.

K.I.: Domnule Raptopoulos, dumneavoastră, care ați avut ocazia să-l cunoașteți pe acest mare părinte, ați putea să ne ilustrați înălțimea virtuților sale? Ce anume îl caracteriza? Din câte știu și din discuțiile pe care le-am avut cu [Arhiepiscopul Lidei](#), [Timotei](#), trăsătura distinctivă a părintelui [Teodosie](#) era dragostea, care se manifesta în tot ceea ce făcea.

Z.R.: Oricât s-ar ascunde, oamenii mari ies în evidență mai devreme sau mai târziu. Același lucru s-a petrecut cu părintele [Teodosie](#). El era un om care, prin felul său de a fi, atrăgea iubirea tuturor. A fost o personalitate excepțională, care, în timpul în care și-a oferit serviciile Patriarhiei din [Ierusalim](#), nu și-a făcut nici un dușman. Își împlinea datoria cu multă dăruire. Din toți anii în care m-am dus la [Ierusalim](#), mi-l amintesc ca fiind păzitorul permanent al Sfântului Mormânt în timpul săvârșirii slujbei sfintei Lumini. În toate înregistrările video de la intrarea în [sfântul Mormânt](#) din cei 15-16 ani cât l-am cunoscut, părintele [Teodosie](#) apare ca păzitor al locului același preasfânt și ca martor nemincinos al minunii care se întâmplă acolo în fiecare an, de Înviere.

K.I.: Când a adormit în Domnul părintele [Teodosie](#)?

Z.R.: În anul 1991. Întreaga sa viață, părintele [Teodosie](#) a fost omul iubirii în [Hristos](#), dar și un apărător îndârjit al tradițiilor ortodoxe și al drepturilor Patriarhiei Ierusalimului. Este de ajuns să vă spun că în timpul problemei cu arhondaricul din [Ierusalim](#), în ciuda vârstei sale înaintate, el a fost primul care i-a îndemnat pe creștinii ortodocși să se străduiască să ia înapoi clădirea. A făcut tot ce i-a stat în putință pentru a nu fi știrbite drepturile Patriarhiei.

K.I.: Văd că acordați o mare importanță chestiunii drepturilor Patriarhiei din [Ierusalim](#) și pe bună dreptate, căci, fără aceste drepturi, Biserica Ortodoxă nu ar mai avea ce căuta în acele locuri înconjurate de oameni de alte religii. Prin urmare, nu degeaba unii părinți și-au dat chiar viața pentru această cauză, așa cum a fost părintele Filumen. Cred că acești oameni de la Locurile Sfinte sunt în slujba Ortodoxiei înseși.

Z.R.: Poziția deținută de ortodocșii de la Locurile Sfinte, deși în anumite perioade a fost pusă în umbră, a avut un rol deosebit în ceea ce a însemnat Ortodoxia în părțile acelea de lume. Acolo sunt aproximativ jumătate de milion de creștini ortodocși vorbitori de limbă arabă, aflați sub ascultarea Patriarhiei Ierusalimului. Prezența în acel loc a grecilor este fundamentată pe acte oficiale emise de-a lungul timpului, primul și cel mai important fiind firmanul lui Omar Hatap, pe care l-am publicat în traducere grecească în cartea mea intitulată Locurile sfinte. Acest firman consfințește în mod explicit drepturile clericilor greci – „rum“, după cum îi numește firmanul – și ale Patriarhiei Ierusalimului, drepturi care sunt imprescriptibile.

K.I.: Atât părintele [Teodosie](#), cât și ceilalți ortodocși din jurul Sfântului Mormânt sunt păzitori ai credinței și ai neamului.

Z.R.: Cu adevărat, așa este. Atunci când pelerinii se duc la [Ierusalim](#) și văd un călugăr ortodox, de exemplu, la [Fântâna lui Iacov](#), poate că se miră de o asemenea prezență. Ar trebui, în mod normal, ca locurile acelea să fie păzite de oameni pregătiți anume pentru așa ceva. Însă misiunea aceasta nobilă este împlinită de călugări, care slujesc acolo și își dau viața atunci când este nevoie, pentru ca locurile sfinte de închinăciune să nu fie pierdute. Pentru noi, oamenii obișnuiți care trăim în lume și ne ducem la [Ierusalim](#), este un mare lucru să găsim acolo trăire ortodoxă. Consider că serviciile aduse de ei Ortodoxiei sunt inestimabile. Ei sunt reprezentanții creștinismului autentic în lumea islamică și iudaică.

K.I.: Să revenim la părintele [Teodosie](#). Desigur, ceea ce am discutat acum nu reprezintă lucruri fără legătură cu subiectul nostru. Fac parte din viața de zi cu zi a comunității Ortodoxe din Țara Sfântă.

Z.R.: De când a intrat în viața monahală și în comunitatea Sfântului Mormânt, Părintele [Teodosie](#) a fost în permanență un călugăr plin de evlavie și simplitate. Așa cum am spus și anterior, nu își dorea funcții sau distincții. A fost slujitorul Bisericii la [Sfântul Gherasim](#), la [Sfântul Mormânt](#) și în [Betania](#). În viața de obște, preotul este slujitorul tuturor celorlalți. V-am dat vouă pildă 143([Ioan](#) 13, 15 [n.t.]), a spus Domnul ucenicilor Săi în noaptea Cinei celei de Taină, când le spăla picioarele.

[Teodosie](#) era un om simplu, cucernic și smerit. Nu vorbea niciodată despre el însuși sau despre lucrarea sa, ci numai despre ceea ce creștinul este dator să îndeplinească. Făcea multe lucruri deosebite, dar nu le considera de valoare. Mereu se simțea dator să se jertfească pentru ceilalți. De aceea, nu închidea niciodată ușa nimănui. Avea sub păstorie sa și un număr mare de ortodocși arabi, care veneau la el cu diferite probleme sau pentru a se mărturisi (era un duhovnic desăvârșit). Părintele [Teodosie](#) a fost un om înduhovnicit, cu o prestanță aparte. Cu toate acestea, când îl vedeai mergând pe stradă, ziceai că este cel mai neînsemnat dintre monahi. În orice moment era gata să salute pe oricine și să dea cu multă dragoste binecuvântarea sa oricui. După ce i se săruta mâna – lucru dorit de foarte mulți –, făcea asupra celui care se afla dinaintea sa semnul crucii și îl binecuvânta. Fericitul Arhimandrit [Teodosie](#) era un om plin de virtuți, lucru evident în tot ceea ce făcea. Nu s-a certat niciodată cu nimeni și nu a creat nici un fel de problemă nimănui. Oamenii îl iubeau. Tocmai de aceea, cu toții doreau ca el să devină episcop. Însă, din smerenie, nu a primit această vrednicie.

Când vorbeai cu el, te impresiona cât era de simplu.

K.I.: Să insistăm puțin asupra acestui aspect, domnule Raptopoulos.

Z.R.: Avea un suflet de copil. Dacă te duceai să-i spui vorbe de laudă în legătură cu ceva ce el îndeplinsese, îți răspundea: „Mi-am împlinit datoria. S-a făcut ceea ce era normal să se facă“. Nu dorea să iasă în evidență și nici să fie lăudat, de teamă să nu piardă roadele ostenețelor sale. Sufletul său atinge teritoriul simplității copilăriei. De nu vă veți întoarce și nu veți fi precum pruncii, nu veți intra în împărăția cerurilor 144([Matei](#) 18, 3 [n.t.]). Mereu repeta aceste cuvinte.

K.I.: Prin urmare, pentru a ajunge în Împărăția lui [Dumnezeu](#), omul trebuie să aibă nevinovăția copiilor.

Z.R.: Fără îndoială.

K.I.: În cazul părintelui [Teodosie](#) (ca, de altfel, al tuturor părinților, care sunt cu toții copii ai Împărăției Cerurilor) sunt valabile cuvintele Sfântului Apostol [Pavel](#): [Dumnezeu](#) Și-a ales pe cele bune ale lumii, ca să rușineze pe cei înțelepți; [Dumnezeu](#) Și-a ales pe cele slabe ale lumii, ca să le rușineze pe cele tari<sup>145</sup>(I Cor. 1, 27 [n.t.]). Să fii nebun pentru [Dumnezeu](#) este un lucru mare.

Așadar, să continuăm discuția despre părintele [Teodosie](#).

Z.R.: Părintele [Teodosie](#) era un om foarte indulgent cu semenii săi. Nu pedepsea pe nimeni și nu mostra niciodată cu răutate. Tuturor le dădea sfaturi. Îi iubea pe oameni, dar era și el iubit la rândul său de aceștia. Datorită caracterului său, a reușit să reziste cu succes la **Mănăstirea din [Betania](#)**, pentru că nu este un lucru ușor să conduci o mănăstire în mediul acela arab și să-i convingi și pe alții să te urmeze. Astăzi, la Mănăstirea din [Betania](#) sunt destule călugărițe, care duc mai departe învățăturile părintelui [Teodosie](#).

K.I.: Stareța de acolo este din Cipru?

Z.R.: Este din Cipru și se numește Cipriana. Sunt multe monahii din Cipru acolo.

M-a impresionat faptul că părintele [Teodosie](#) a transmis stareței smerenia și simplitatea iubirii față de ceilalți. Cu mai mulți ani în urmă, m-am dus la Mănăstirea din [Betania](#) și am cerut să vorbesc cu stareța. Acolo, toate maicile sunt îmbrăcate la fel, de aceea, pentru a o recunoaște pe stareță, trebuie să o cunoști personal. Am întrebat o maică: „Care este stareța?” Ea mi-a răspuns: „Una dintre maici”. „Cum o cheamă?” Nu voia să-mi spună. În cele din urmă, [sora Macaria](#), pe care o cunoșteam destul de bine, m-a luat mai la o parte și mi-a zis: „Ea este stareța”.

Maicile de astăzi ce trăiesc în duhul smereniei și simplității imprimat de **părintele [Teodosie](#)**.

K.I.: De altfel, și primele comunități de creștini aveau duhul simplității și al dragostei, iar inimile tuturor erau pline de curăție și de iubire, necunoscând violența.

Z.R.: Acesta este duhul creștin autentic.

Aș dori să mai vorbesc despre un aspect al vieții personale a părintelui [Teodosie](#). Deși era iubitor și indulgent cu ceilalți, cu el însuși era foarte sever.

K.I.: Adică?

Z.R.: Se ruga fără încetare cu toate puterile sale trupesti și sufletești. Niciodată nu obosea să se roage și să slujească în biserică.

În privința postului, era exemplar. Miercurea și vinerea nu mânca niciodată ulei. Era întru totul dedicat ritualului postului. Spunea că postul capătă valoare doar atunci când are conținut duhovnicesc, fără să subaprecieze valoarea adaptării dietei noastre după cerințele postului ortodox.

K.I.: Fără implicații duhovnicești, postul este o simplă dietă, ca cea pentru scăderea în greutate. Postul este strâns legat de lupta duhovnicească a omului. În timpul postului, omul trebuie să se abțină de la violență și de la toate celelalte rele. Numai așa se poate spune că postim cu adevărat.

Z.R.: Desigur, fără să neglijăm valoarea abținerii de la anumite alimente. Așa cum spunea și părintele [Teodosie](#), abținerea de la alimente este o nevoință, o limitare a poftelor trupului, cu scopul de a se obține împliniri duhovnicești.

K.I.: Și Domnul a postit în pustie. În felul acesta, ne-a arătat cum se alungă demonii. Acest neam de demoni nu iese decât numai cu [rugăciune](#) și cu post<sup>146</sup>(Matei 17, 21 [n.t.]).

Ar mai fi ceva de adăugat?

Z.R.: Aș dori să mai adaug două-trei lucruri. În tot timpul cât a stat la Locurile sfinte, mai întâi ca simplu monah, și apoi ca arhimandrit, părintele [Teodosie](#) a fost dedicat slujirii sale. Nu se implica niciodată în vreo activitate care să nu aibă conținut duhovnicesc. Era un îndrumător duhovnicesc simplu, lipsit de răutate și iubitor de oameni. Propovăduia cuvântul lui [Dumnezeu](#) în așa fel încât să fie înțeles și de ultimul om. Le arăta pelerinilor locurile sfinte din [Betania](#) și le captiva atenția prin cuvinte foarte frumoase și pline de har. Comunica duhovnicește cu ei. Dar, mai presus de toate, el era primul care aplica în practică absolut toate învățăturile sale.

K.I.: Domnule Raptopoulos, dumneavoastră cunoașteți foarte bine realitatea de la Locurile Sfinte. Am aflat faptul că părintele [Teodosie](#) l-a salvat pe regele Hussein. Aveți informații despre acest episod?

Z.R.: Părintele [Teodosie](#) a făcut multe pentru familia regală. Era foarte iubit la palat.

K.I.: Regele Hussein era în pericol, iar părintele [Teodosie](#) l-a salvat. Cunoașteți amănunte?

Z.R.: Nu. Nu cunosc.

K.I.: Este vorba despre o întâmplare pe care o știu de la [Timotei](#), [Arhiepiscopul Lidei](#). În orice caz, în urma acestui episod, părintele [Teodosie](#) a câștigat dragostea familiei regale.

Să vorbim puțin despre atmosfera din cadrul Frăției Sfântului Mormânt, în raport cu ceea ce se întâmplă în

general în **Țara Sfântă**.

Z.R.: Frăția Sfântului Mormânt este o adevărată chinovie. Cu toții își iau alimentele de la Patriarhie. Acest fapt creează între ei o comuniune. Bineînțeles, comuniunea dintre ei nu are doar bază materială, ci și duhovnicească. De aici încolo începe organizarea democratică a Bisericii, dacă mi se îngăduie să mă exprim astfel. Patriarhia trimite câte un stareț la mănăstiri. Starețul respectiv stă la mănăstirea unde a fost repartizat fie temporar, fie pentru totdeauna. El are grijă de mănăstire și de locurile sfinte de închinăciune, în numele Patriarhiei.

Această practică este eficientă, ducând la păstrarea în mâinile ortodocșilor greci a locurilor sfinte de închinăciune, stare de fapt consfințită în trecut prin acte oficiale emise de arabi.

K.I.: Vă mulțumesc foarte mult, domnule Raptopoulos, pentru lucrurile minunate pe care ni le-ați povestit. Părintele [Teodosie](#) a fost, așadar, un om care a strălucit în [Betania](#), readucând la viață simplitatea și dragostea vremurilor apostolice. Biserica este trăitoare prin persoana Sfinților Părinți, care sunt exemple vii de urmat pentru omul contemporan, care are nevoie de modele de trăire a desăvârșirii în [Hristos](#).

## PĂRINTELE ILIE CLEOPA

### Convorbire cu Stylianos Kementetzidis, teolog, scriitor

[Capitolul precedent](#)

[Urmatorul capitol](#)

K.I.: [Sfinții Părinți](#) sunt prelungirea în lume a Evangheliei, pentru că Biserica este atelierul sfințeniei. De-a lungul veacurilor, Ortodoxia ne-a oferit o mulțime de mari figuri patristice. Ele nu lipsesc nici în veacul în care trăim, fiind marele dar al lui [Dumnezeu](#) pentru noi, cei care trăim în lume și avem gând lumesc. Domnule Kementetzidis, să începem cu felul în care l-ați cunoscut pe [părintele Cleopa](#). Vorbiți-ne despre impresia pe care v-a făcut-o acest părinte din [România](#).

S.K.: Cât timp am stat la [Sfântul Munte](#), am auzit că monahii români se disting prin virtuți mai mult decât ceilalți ortodocși care trăiesc și se nevoiesc în acele locuri. Am constatat lucrul acesta eu însumi, văzând o mulțime de părinți români care își împlineau îndatoririle cu o evlavie neobișnuită.

K.I.: Când se întâmpla lucrul acesta?

S.K.: Între anii 1974 și 1979. Am venit în contact cu românii care trăiesc acolo, pentru că la [Sfântul Munte](#) există un [schit](#) românesc, închinat Sfântului [Ioan](#) Înaintemergătorul 147 (Schitul Prodromu [n.t.]), dar și multe chilii unde trăiesc părinți români, care se disting în mod deosebit prin evlavie lor. Pe mulți dintre aceștia i-a cunoscut și părintele [Paisie](#), care spunea despre ei că dovedesc o mare dragoste și multă credință în [Dumnezeu](#). Astfel, am avut dorința de a cunoaște câțiva sfinți români, iar [Dumnezeu](#) mi-a dat ocazia să-mi împlinesc gândul printr-un călugăr ce a fost să se închine pe la mănăstirile din [România](#) (care sunt foarte multe; aș putea spune că acolo este un adevărat Sfânt Munte – Moldova are sute de mănăstiri vechi; chiar și astăzi, două dintre ele au peste 700 de maici).

K.I.: Lucrul acesta este foarte important.

S.K.: Evlavie poporului român o întrece pe cea a ortodocșilor din toată lumea.

K.I.: Este atât de mare?

S.K.: E ceva nemaiîntâlnit nicăieri. Lucrul acesta este valabil mai ales în cazul oamenilor care trăiesc în Munții Carpați. Acolo, tradiția monahicească este vie.

K.I.: În [România](#) au fost și mulți greci. Să nu uităm că Ipsilante a început Revoluția 148 (Este vorba despre Revoluția grecească de la 1821, al cărei semnal de început a fost dat la Iași, în curtea bisericii Trei Ierarhi, pe 25 martie 1821, dată care este în prezent Ziua națională a Greciei [n.L.]) de acolo.

S.K.: Sunt mulți greci... la Iași, în Brăila, în Galați... În plus, românii au fost foarte influențați de **Bizanț**.

K.I.: Legăturile au continuat și pe vremea Imperiului Otoman?

S.K.: Foarte mulți domnitori au sprijinit [Sfântul Munte](#), ctitorind acolo și mănăstiri.

Așadar, călugărul acesta binecuvântat s-a dus în [România](#) și, într-o lună, a reușit să învețe limba. Așa că ne-a propus să edităm un volum despre Părinții români, mai vechi și mai noi. A găsit o carte voluminoasă intitulată Patericul românesc, din care am citit despre mulți sfinți. Am auzit și de cei care se mai aflau încă în viață, așa că am dorit foarte mult să-i cunosc.

[Dumnezeu](#) a binevoit și, în anul 1990, am făcut prima vizită în această țară, cu binecuvântarea părinților și a Bisericii. Astfel, legăturile cu [România](#) s-au strâns. De atunci, m-am învrednicit să merg acolo de 9 ori, de unde

am luat diferite materiale duhovnicești, încercând, în același timp, să ajut la publicarea de cărți religioase în limba română, pentru sporirea cunoașterii în [Dumnezeu](#), fiindcă, după mulți ani de regim comunist, românii aveau nevoie de așa ceva.

S-au făcut patru traduceri de carte românească în limba greacă. Printre acestea au fost: Dialoguri duhovnicești cu Părinți români, dedicată în cea mai mare parte părintelui Cleopa, Cuvinte duhovnicești, în întregime a părintelui Cleopa, și Dialoguri despre erezii, tot a părintelui Cleopa, precum și alte materiale, publicate în periodice.

K.I.: [Părintele Cleopa](#) era un monah învățat?

S.K.: Din punctul de vedere al oamenilor lumești, nu era deloc învățat, pentru că nu a mers la școală. Însă avea știința desăvârșită a lui [Dumnezeu](#).

K.I.: Desigur. Alături de el mai este și **părintele D. Stăniloae**.

S.K.: Da. A adormit și el în Domnul. Era un părinte învățat.

K.I.: Profesor universitar.

S.K.: Așa este. [Părintele Cleopa](#) a fost duhovnic al multor mănăstiri și al multor clerici din țara aceasta – un far luminos de înțelepciune, de sfințenie și de mărturisire sfântă, în lumea modernă în care trăim.

Vă voi povesti câte ceva din ce am auzit pe vremea când mă aflam acolo.

K.I.: În ce parte a României este locul acela?

S.K.: În regiunea Moldovei. Nu pot să nu amintesc aici Mănăstirea lui [Paisie](#) Velicicovski, ce avea 1000 de călugări și adăpostea o tipografie și alte lucruri minunate. Este o regiune cu foarte multe mănăstiri de călugări și de maici.

K.I.: E departe de București?

S.K.: Da. Aproximativ la 4 ore distanță. Regiunea se numește **Sihăstria**, pentru că în vremurile de demult acolo au viețuit sihaștri. Acum, la Sihăstria sunt aproximativ 100 de călugări. [Părintele Cleopa](#) a renunțat la a fi egumen al mănăstirii, ca să se dedice întru totul lucrării sale de spovedire și de povățuire a poporului, pentru că zilnic veneau la el sute de oameni, zeci de autocare din toată [România](#), ca să asculte fie și un cuvânt al său.

Stătea până la douăsprezece-unu noaptea, primind nesfârșite grupuri de oameni. Ceea ce se petrecea la [Sfântul Munte](#) cu părintele [Paisie](#) avea loc – la o scară mult mai mare – într-o mănăstire din [România](#), acolo unde viețuia [părintele Cleopa](#). Pentru că în [România](#) sunt 18 milioane de ortodocși, iar asemenea oameni sunt foarte puțini, [părintele Cleopa](#) atrăgea interesul întregii țări.

Din câte am auzit, se trăgea dintr-o familie cu mulți copii. Să fi fost vreo zece vlăstare, dintre care șapte au ajuns clerici, călugări, ieromonahi, pentru ca, în cele din urmă, chiar și mama lor să se călugărească. Când s-a dus la mănăstirea care se numește Sihăstria, părintele duhovnic de acolo nu l-a primit. Deși era iarnă, l-au lăsat afară, spunându-i: „Nu ești bun de călugărie“. A rămas la poarta mănăstirii trei zile și trei nopți, timp în care se ruga și încerca să vorbească cu călugării, dar aceștia nu îl băgau în seamă. A treia zi i-au deschis și l-au primit înăuntru, zicându-i: „Hai la noi, dar să știi că aici viața e grea. Este nevoie de lepădare de sine, de ascultare desăvârșită și, în plus, nu trebuie să vorbești cu fratele tău – avea un frate la acea mănăstire – timp de un an, oriunde v-ați întâlni“. A primit toate condițiile, după care i s-a spus: „Ascultarea ta este să [paști](#) oile“. Și, cu adevărat, și-a împlinit ascultarea cu multă râvnă, rugându-se, și citind – am putea spune – cartea lui [Dumnezeu](#) din natură, având grijă de conștiință, slăvind-L pe [Dumnezeu](#) și studiind Sfânta Scriptură.

Astfel își petrecea timpul. După ce a trecut anul și s-a întâlnit cu fratele său, tot nu și-au vorbit. În câțiva ani, a devenit foarte înțelept. Cunoștea Scriptura și multe scrieri ale Sfinților Părinți pe de rost, ajungând la înălțimile sfințeniei. Egumenul de atunci al mănăstirii era un om plin de har, care și-a cunoscut dinainte sfârșitul.

[Dumnezeu](#) i-a dat de știre că ciobanul Cleopa era vrednic de a fi noul egumen.

Vestea aceasta i-a nemulțumit pe călugări. Dar și-au spus: „Să nu-l întristăm pe părintele nostru. După ce va muri, vom îndrepta noi lucrurile. Doar n-o să îngăduim să ne conducă un cioban pe noi, care suntem învățați și ne aflăm de atâția ani aici...“ Considerau că un asemenea lucru este umilitor și că starețul se înșelase.

K.I.: Nu aveau smerenie.

S.K.: Ba aveau. Însă câteodată mai ies la suprafață și cele lumești. Omul vechi încă mai trăiește. Uneori, vedem lucrurile cu rațiunea, care nu este întotdeauna exactă în judecata ei.

După puțin timp, starețul i-a chemat și le-a spus: „Pregătiți-vă, luați ripidele și hai să mergem în pădure, ca să-l aducem pe părintele nostru duhovnic“. Părinții au acceptat – erau cam 100 – și s-au dus în pădure. La un moment dat, [părintele Cleopa](#) i-a văzut venind, fără să știe ce se întâmpla. Iar ei i-au spus: „Domnul te cheamă ca să fii păstorul obștii noastre“. Atunci, el a căzut la pământ și a început să plângă, cerând să fie izbăvit de

această slujire, pentru că se considera nevrednic de ea. „Mai bine ar fi să se deschidă pământul și să mă înghită“, spunea [părintele Cleopa](#), dar starețul i-a răspuns: „Dacă nu te supui chemării și nu vei împlini voia lui [Dumnezeu](#), vei fi străin de mântuire și vei rămâne în afara binecuvântării lui [Hristos](#)“. Atunci, el s-a supus și a urmat convoiul până la mănăstire.

Au intrat cu toții în biserică, s-a făcut slujba de înscăunare, i s-a dat toiagul, după care i s-a spus: „Și acum, rostește un cuvânt de învățătură către turma ta“. În timpul acesta, părinții – o parte dintre ei – au cântat cu gândul împotriva părintelui Cleopa: „Necioplitul ăsta...“, și așa și pe dincolo..., fără să își împartă gândurile cu ceilalți.

K.I.: Comentau în sinea lor...

S.K.: Da. Iar părintele, timp de câteva ore, le-a vorbit celor de față despre [Sfinții Părinți](#), despre Scripturi și despre atâtea alte lucruri minunate. I-a surprins pe toți și le-a scos la iveală gândurile ascunse.

K.I.: Avea harismă...

S.K.: Desigur. Fiecare dintre cei care greșiseră cu gândul față de el s-a apropiat și i-a făcut metanie, mărturisindu-i: „Părinte, iartă-mă, pentru că am gândit așa și așa despre sfinția ta“.

Astfel a devenit [părintele Cleopa](#) starețul mănăstirii, care, de atunci, a început să înflorească. Cu câțiva ani înainte de a adormi în Domnul, a renunțat la slujirea de stareț, pentru a se putea dedica netulburat lucrării de spovedire și de îndrumare a sufletelor.

K.I.: Ceea ce ne povestești, domnule Kementzetzidis, este deosebit de frumos. Mi-ați umplut sufletul de bucurie. Iată că evenimentele apostolice se petrec și în zilele noastre. Au luat un cioban și l-au făcut egumen – păstor al oilor raționale. Spuneți-ne câteva din cuvintele sale de învățătură.

S.K.: Să vă spun mai întâi ceva legat de părintele [Paisie](#), ca să nu uit, și după aceea revin.

[Părintele Cleopa](#) dorea foarte mult să ajungă să se închine la locurile sfinte din [Ierusalim](#) și din [Sfântul Munte](#). Și, cu adevărat, [Dumnezeu](#) a binevoit și, în anul 1977, gândul său s-a împlinit. Când a sosit la [Sfântul Munte](#), a mers pe la câteva mănăstiri, ca un pelerin smerit și simplu, și s-a întâlnit în cele din urmă și cu [părintele Paisie](#). [Părintele Cleopa](#) vorbea românește, iar părintele [Paisie](#) auzea în grecește. Părintele [Paisie](#) vorbea în grecește, iar [părintele Cleopa](#) auzea românește.

K.I.: Lucrul acesta îmi aduce aminte de Cincizecime.

S.K.: Au vorbit destul de mult timp. Se înțelegeau fără nici o problemă și s-au despărțit cu dragoste și bucurie. Am aflat această întâmplare de la un episcop care cunoștea foarte bine episodul întâlnirii dintre cei doi. Părintele era foarte înțelept. Îl avem înregistrat chiar pe bandă video.

Vă voi prezenta ceva ce ne-a spus a doua oară când am mers să-l vedem. La un moment dat, a avut loc întâlnirea tuturor ierarhilor Bisericii Ortodoxe Române, la care au participat și mulți factori de decizie, adică miniștri etc. I-au dat cuvântul și părintelui Cleopa, pentru că era foarte respectat de toți.

De față cu guvernării, cu Patriarhul și cu episcopii, a spus: „Pentru că mi-ați dat toiagul, o să vă lovesc fără milă“.

Era vorba despre cum s-ar putea reuși renașterea duhovnicească în locurile acelea. Cum să-și regăsească monahismul strălucirea de odinioară. Iată ce le-a spus părintele: „Cunoașteți cu toții că am fost cioban vreme de zece ani încheiați și știu cum se face cașul adevărat – trebuie să aibă cuib bun. Iar cuibul bun sunt părinții duhovnici, fără de care nu se pot forma nici creștini, nici călugări. Regimul comunist a îndepărtat din mănăstire pentru totdeauna 10.000 de călugări și clerici și i-a lăsat numai pe cei de peste 60 de ani. Astăzi avem prin mănăstiri numai tineri – adică oameni fără experiență – și foarte bătrâni. Dacă nu punem umărul să formăm îndrumători duhovnicești, nu se poate să reușim renașterea spirituală a poporului și a monahismului nostru“. După ce le-a spus cele necesare, în limba mărturisirii, a adevărului și a îndrăzelii, a oferit îndrumările duhovnicești corespunzătoare, care au fost luate în considerare, pentru că [părintele Cleopa](#) era conștiința poporului român contemporan.

[Părintele Cleopa](#) a fost un far luminos și un duhovnic sfințit, lucru care se vede și din prigoana pe care a suferit-o din partea regimului. Timp de 10 ani, s-a ascuns în Munții Carpați, unde era apărat de harul lui [Dumnezeu](#), căci a supraviețuit vremii reci și tuturor încercărilor. Nu aprindea focul, ca să nu fie reperat. Animalele sălbatice ascultau de el și îl însoțeau. Șederea sa în munți a adus în conștiința credincioșilor un adevărat mărturisitor contemporan, așa cum de altfel și era.

K.I.: Această povestire ne amintește de marii asceți din pustie.

S.K.: Așa este.

Odată, când ne-am dus la el și i-am lăsat mai multe lucrușoare trimise cu dragoste de credincioșii din [Grecia](#) și

de prin alte părți – cruciulițe, icoane etc. –, ne-a spus plângând: „Plâng de bucurie că e pentru prima oară când pot să ofer credincioșilor de aici icoane și cruciulițe, care o să-i bucure, iar eu mă bucur când mă gândesc cât de bucuroși or să fie ei“. L-am întrebat: „Nu le transmiteți vreun cuvânt celor care v-au trimis aceste daruri?“ Iar el a răspuns: „Mânca-i-ar Raiul“.

K.I.: Extraordinar.

S.K.: Adică să-i câștige împărăția lui [Dumnezeu](#).

Să vă mai spun ceva ce mi-am amintit acum și care are legătură cu [părintele Cleopa](#), dar și cu un alt om sfințit, despre care nu cunoaștem nimic.

Într-o zi, un pustnic de prin alte părți s-a hotărât să se ducă la [părintele Cleopa](#) să-i ceară sfatul. Nu se odihnea acolo unde trăia. Era încercat de ispită. Pe drum – printr-o pădure – a întâlnit un alt pustnic cu haine foarte vechi, cu capul plecat și cu ochii șiroindu-i de lacrimi. Pustnicul acela i-a spus: „Bună ziua“ și i-a rostit numele. „Te duci la [părintele Cleopa](#) să-i spui că nu-ți poți afla odihna. [Părintele Cleopa](#) nu este acolo. Eu mă duc la mănăstire și mă întâlnesc cu el fără să mă vadă frații. Întoarce-te înapoi, roagă-te și gândurile vor dispărea“. Călugărul acela a rămas uluit. „Motivul pentru care ne-am întâlnit aici nu este altul decât acela să-mi aduci hârtie, toc și cerneală“. „Și unde să găsec eu din acestea?“ „Așa a hotărât [Dumnezeu](#). Când vei vrea să vii din nou, ne vom întâlni iarăși“.

Călugărul a rămas mut de uimire. Și-a luat rămas bun, s-a întors înapoi, dar, după șase luni, iar i-au venit gânduri și a hotărât să se ducă din nou la [părintele Cleopa](#). În timp ce cobora de la mănăstire, și-a amintit de ceea ce vorbise cu pustnicul acela. S-a dus în satul de lângă mănăstire și a luat hârtie și toate cele trebuincioase, pentru cazul în care avea să se întâlnească din nou cu el.

Și, cu adevărat, pustnicul îl aștepta într-un anumit loc. Când l-a văzut că vine, l-a salutat pe el și i-a mulțumit, iar el l-a întrebat: „Cine sunteți?“ Și pustnicul i-a răspuns: „O să-ți spun povestea mea, pentru că de asta ai și venit. Vreau să aștern pe hârtie câteva lucruri pe care le poruncește [Dumnezeu](#). Care sunt vremurile în care trăim? Deschide [Evanghelia](#), căci faptele Apocalipsei se apropie. Trăim acele vremuri“. I-a arătat un fragment dintr-un capitol. „Dumneavoastră ce sunteți?“ „Fiul meu, eu sunt episcop. M-au făcut episcop cu forța, iar eu nu-mi aflam liniștea, căci mă atrăgea foarte mult pustia. După o sfântă Liturghie, mi-am scos omoforul, l-am lăsat pe sfânta Masă, am scris un bilețel și apoi am dispărut. După ce am mers 400 de kilometri pe jos, înspre Carpați, am găsit o mănăstire, unde m-am rugat să mă primească și pe mine. M-au primit și mi-au spus: «O să fii cioban». Și, cu adevărat, timp de câțiva ani am fost cioban și m-am rugat fără încetare la [Dumnezeu](#), împlinindu-mi cu credință ascultarea.

Într-o seară, după ce m-am întors din pădure, părintele stareț mi-a spus: «Pregătește-te să te facem călugăr». Însă eu eram deja călugăr și mi-am zis că nu trebuia să se afle lucrul acesta, așa că m-am luat și m-am dus din mănăstire pe ascuns. De atunci, au trecut ceva mai bine de douăzeci de ani. Acum trăiesc în munții Carpați, singur, cu [Dumnezeu](#) și cu fiarele sălbatice – urșii și lupii, care ascultă de mine și mă apără“.

Călugărul l-a întrebat: „Cum putem să avem o viață duhovnicească?“ iar el a răspuns că sunt 12 trepte ale vieții duhovnicești. Și a continuat: „Cei care consumă carne nu pot să ajungă pe culmile înduhovnicirii“. I-a spus toate câte se cuveneau, după care a mai adăugat: „Există și oameni care, atunci când sunt acoperiți de har, pot să trăiască fără să mănânce absolut nimic. Se hrănesc o dată pe săptămână cu [sfânta Împărtășanie](#). Unii ca aceștia nu au nici o grijă în privința frigului (în regiunea aceea, temperatura scade până la minus 40 de grade), nici a căldurii. Ei trăiesc în Rai. Dar până aici se ajunge foarte greu și nu multora li se dă harul acesta“.

K.I.: Aceștia sunt îngerii care trăiesc pe pământ.

S.K.: Clericul acesta necunoscut i-a dezvăluit multe lucruri. I-a mai spus: „Animalele sălbatice mă însoțesc până la poarta mănăstirii; intru înăuntru, mă împărtășesc, stau de vorbă cu [părintele Cleopa](#) și, când plec de acolo, animalele sălbatice mă iau iar în primire și mă duc înapoi“. Semnale ale existenței acestui pustnic au existat până în anii 1950-1951. După aceea, s-au pierdut. A adormit în Domnul.

K.I.: A rămas necunoscut?

S.K.: Da. Este un sfânt necunoscut. Îl știa numai [părintele Cleopa](#).

K.I.: Această povestire îmi aduce aminte de fiarele sălbatice, de cum erau duși sfinții pe aripile vântului... Îmi dau seama că regiunea aceea este o pustie contemporană, plină de lucruri minunate.

S.K.: Să vă mai spun un lucru pe care mi l-am amintit. Au venit niște teologi din Statele Unite și l-au vizitat pe [părintele Cleopa](#), datorită faimei de care se bucura, și i-au admirat înțelepciunea. L-au întrebat: „Câți teologi are [România](#)?“ El le-a răspuns imediat: „Două milioane“. Teologii aceia au rămas surprinși: „Unde îi țineți pe cei două milioane de teologi?“ Iar el le-a spus: „Toți oamenii din Munții Carpați sunt teologi, pentru că știu să se

roage și stau la slujbe câte 4-5 ore fără să aibă scaune, ca și cum ar fi călugări. Știu să se mărturisească, să postească ca niște pustnici, au conștiință ortodoxă și se luptă ca să stea cu cinste dinaintea lui [Dumnezeu](#). Aceștia sunt teologi, nu cei care studiază pe la școlile contemporane“.

K.I.: Frumos spus. Foarte frumos spus...

## PĂRINTELE IERONIM AL EGHINEI

### Convorbire cu Petros Botsis, scriitor

[Capitolul precedent](#)

[Urmatorul capitol](#)

K.I.: [Părintele Ieronim al Eghinei](#) a fost una din figurile sfințite ale secolului nostru. Originar din **Asia Mică**, el l-a mărturisit pe [Hristos](#) în spațiul grecesc în timpul Catastrofei micro-asiatice. Domnul Petros Botsis cunoaște foarte bine viața acestui mare părinte al Bisericii. De altfel, a scris și o carte intitulată Ieronim, pustnicul din Eghina.

P.B.: A fost un sfânt adevărat – nu ceea ce numim în mod obișnuit om sfânt –, pe care am fost binecuvântat să-l cunosc îndeaproape. Tocmai din acest motiv m-am ocupat de biografia sa.

K.I.: Cât timp ați fost în preajma sa?

P.B.: Șase ani. Iar jumătate din timpul acesta am fost foarte apropiat de el. În ultima parte a vieții lui, i-am stat alături zi și noapte.

K.I.: Părintele Ieronim a murit în casa dumneavoastră. Cât de important este faptul că un sfânt și-a lăsat ultima suflare în acel loc?

P.B.: Părintele Ieronim s-a născut în anul 1883 la Gelter, în Capadocia, unde a făcut primii ani de școală, s-a inițiat în tainele creștinismului și a cunoscut câțiva oameni sfinți, despre care vom vorbi mai încolo. A trăit într-un mediu impregnat de trăire creștină. Așa cum mărturisea el însuși, acolo unde locuia, casele erau aproape ca mănăstirile. De altfel, satul său fusese construit pe amplasamentul unde cândva se aflau chiliile ale pustnicilor. După moartea tuturor acestora, chiliile lor au devenit primele case ale satului Gelter. Așadar, în locul acela a existat o tradiție profund ortodoxă, iar locuitorii satului aveau conștiință monahală.

Despre părintele Ieronim putem spune că a fost ales din pânțele mamei sale, după cum zicea [Apostolul Pavel](#). A avut chemare spre viața monahală și spre sfințenie. El însuși spunea că, de mic copil, a stat prin biserică și a dormit pe sub sfinte Mese. Vecinii i-au observat comportamentul acesta – chiar și turcoaicele – și i-au spus mamei lui: „Elisabeta, Vasile a înnebunit“. Vasile era numele de botez al părintelui Ieronim.

Când a împlinit zece ani, mama sa l-a luat și l-a dus la o bisericuță din afara satului. Fiindcă și ea observase purtarea băiatului ei, i-a spus acestuia:

– Văd la tine niște semne mai aparte. Aș dori ca atunci când vei crește, dacă vrei și tu, să îți închini viața lui [Dumnezeu](#). Ce zici? Îmi dai cuvântul tău?

Micul Vasile s-a gândit puțin, după care a răspuns cu fermitate:

– Da, mamă, îți dau cuvântul meu.

Mama sa era o femeie foarte credincioasă și am putea spune că l-a îndemnat chiar pe Vasile să își dedice viața lui [Hristos](#).

Pe lângă aceasta, copilul Vasile a cunoscut și două figuri impresionante de oameni sfințiți, care au contribuit în mod hotărâtor la conturarea personalității sale.

Unul era [mireanul Misail](#), care juca rolul de îndrumător spiritual nu numai pentru [Gelteri](#), ce avea pe atunci 4000 de locuitori, dar și pentru întreaga regiune. Misail putea să se roage de dimineața până seara, după cum povestea părintele Ieronim. Dimineața își ridica mâinile spre cer, iar la apusul soarelui, când le cobora, puteai să-i storci cămașa de sudoare. Era omul rugăciunii smerite și neptice, așa cum se numește ea în cadrul Bisericii. Cea de-a doua persoană care l-a influențat foarte mult pe părintele Ieronim a fost un preot ce slujea într-una din parohiile din satul său. Se numea părintele [Ioan](#) și era un om foarte credincios și dedicat rugăciunii. Trăsătura sa principală (din informațiile care au ajuns până la noi) era faptul că atunci când săvârșea [sfânta Liturghie](#), mai ales în momentul sfințirii cinstitelor Daruri, întârzia foarte mult. Dascălii intonau „pe Tine Te laudăm...“ iar și iar, însă părintele [Ioan](#) nu mai termina.

...Până într-o zi când oamenii s-au hotărât să i se plângă și să-i ceară explicații. El le-a răspuns cu simplitate:

„Cum aș putea să termin repede, dacă în ceasul în care încep să spun rugăciunea, sfânta Masă este înconjurată

de foc... Dacă focul nu se retrage, nu pot să întind mâna și să spun: «fă pâinea aceasta Trupul Hristosului Tău...»“.

K.I.: Ceea ce ne povestești este cutremurător, domnule Botsis.

P.B.: La un asemenea nivel de sfințenie se găseau acești oameni, care, desigur, au lăsat o puternică amprentă în sufletul părintelui Ieronim și l-au influențat foarte mult în viața sa duhovnicească.

În continuare, părintele Ieronim, care devenise deja diacon, s-a dus la Locurile Sfinte. A stat la **Mănăstirea Sfântului Ioan Înaintemergătorul** timp de nouă luni. După aceea, s-a dus la [Constantinopol](#). Acolo a întâmpinat multe dificultăți, pentru că, fiind format duhovnicește în țara sa, nu se putea aștepta la ceea ce a întâlnit acolo. În paralel, în tot timpul acesta, experiențele pe care le-a avut i-au adus un mare folos sufletească. A scris o scrisoare către părintele Misail, spunându-i că s-a dus la Constantinopol<sup>149</sup>(Actuala capitală a Turciei, cu numele de Istanbul. Constantinopolul a fost cândva capitala Imperiului Grec Bizantin și centrul Ortodoxiei [n.t.]) ca să găsească oameni cu duh patristic, însă ca el nu a găsit. Răspunsul lui Misail a fost următorul: „Dacă-mi mai scrii că n-ai găsit om ca mine, n-o să mai vorbesc cu tine și nici n-o să mă mai rog pentru tine niciodată“. Această smerenie a lui Misail i-a fost de folos părintelui Ieronim, fiind un exemplu de urmat pentru tot restul vieții. Și, cu adevărat, la fel s-a comportat și părintele Ieronim: niciodată nu a primit să fie laudat de nimeni.

În timpul șederii la [Constantinopol](#), **părintele Ieronim** a desfășurat o activitate intensă. Pentru început, a slujit ca diacon, vreme de mai muți ani, în biserica Patrarhiei Ecumenice. S-a remarcat mai ales prin predicile rostite la Vecernie, care erau urmărite de foarte multă lume. Lucrul acesta îi impresiona foarte mult pe turcii din vecinătate.

Odată a venit la el un turc ce i-a spus că stăpânul său, care era cadiu, adică judecător, voia să vorbească cu el. Părintele Ieronim s-a temut ca nu cumva acest lucru să fie pricină ispită, așa că s-a dus la cadiu cu strângere de inimă, dar acesta l-a primit cu mult respect și a început să-i vorbească deschis:

– Părinte, eu sunt judecător musulman. Zece la sută din banii pe care-i câștig îi dau săracilor, dăruiesc zestre văduvelor și am grijă de orfani. Atunci când judec, încerc să fiu drept și nu țin cont de nimeni, oricât de mare funcție ar avea el. Toate acestea nu sunt, oare, de ajuns pentru a câștiga paradisul despre care vorbești voi, creștinii?

Părintele Ieronim a înțeles că era vorba despre un om bine-intenționat și s-a hotărât să-i ofere mărturia credinței sale, indiferent de consecințe. Așadar, i-a pus următoarele întrebări:

– Ai copii?

– Am.

– Ai oameni supuși?

– Am.

– Copiii tăi îți împlinesc voia?

– Nu totdeauna, pentru că au îndrăzneală față de mine și, uneori, una spun eu și alta fac ei.

– Supușii tăi îți fac întotdeauna voia?

– Firește. Fac mereu ce le zic eu.

– Când vei muri, cine te va moșteni? Copiii, care nu se supun ție, sau slugile care se supun?

– Copiii mei, desigur, pentru că ei au drept de moștenire, nu slugile.

– Același lucru se întâmplă acum și cu tine. Dreptul la moștenire îl au numai copiii lui [Dumnezeu](#). Și ca să te faci copil al lui [Dumnezeu](#), trebuie să te botezi și să devii creștin.

Cadiul a fost atât de impresionat de argumentele părintelui Ieronim, încât nu a întârziat să se catehizeze și să se boteze în [Hristos](#).

K.I.: Ce episod emoționant!

P.B.: De asemenea, câtă vreme se afla în [Constantinopol](#), s-a mai întâmplat următorul fapt:

Prăvălia unuia dintre fiii duhovnicești ai părintelui Ieronim a ars. Paguba a fost foarte mare: șase sute de bancnote. Având o familie de întreținut, bietul om a fost cuprins de deznădejde. Părintele Ieronim l-a luat în chilia sa, care, așa cum spun cei ce cunosc acele locuri, era plină de găuri, acoperite în parte cu carton, ca să nu intre vântul înăuntru.

Când omul acela a intrat în chilie, părintele i-a spus să deschidă un anume săculeț și să ia banii care se aflau înăuntru. Omul a întrebat câți bani să ia, iar părintele Ieronim a spus:

– Nu știu câți sunt. Nu i-am numărat. Ia-i pe toți.

Omul a rămas mut de uimire. Cuprins de emoție, i-a mulțumit părintelui și a plecat. Faptul deosebit a fost că,

ajungând acasă, a numărat banii și erau exact șase sute de bancnote!

Această întâmplare este rezultatul împletirii dintre milostenie și [harismele](#) înainte-vederii și străvederii, pe care, așa cum vom vedea în continuare, părintele le avea foarte bine conturate.

K.I.: Să vorbim acum despre lucrarea părintelui Botsis din spațiul Greciei.

P.B.: În 1922, când a avut loc schimbul de populație dintre [Grecia](#) și Turcia, părintele Ieronim a plecat în [Grecia](#). După ce a rătăcit o vreme, s-a stabilit în cele din urmă în Eghina.

Mai întâi, s-a dus să slujească la biserica Mitropolitană, ca diacon. Acolo l-a întâlnit pe arhimandritul Pantelimon Fortinis, care mai apoi a devenit Mitropolit în Karistia și, după aceea, în Chios. Cei doi au fost uniți printr-o prietenie puternică și prin lucrarea comună pe care au împlinit-o.

Îmbolnăvindu-se la un moment dat, părintele Ieronim a ajuns la Spitalul din Eghina, care pe atunci nu era așa mare, cum e acum. În vreme ce era pacient, a început să-și arate puterea binefăcătoare față de ceilalți bolnavi, mângâindu-i și dându-le tot felul de sfaturi.

Văzând că le era de mare ajutor, responsabili spitalului i-au spus să rămână, dacă vrea, ca preot. Părintele Ieronim a primit, cu condiția să i se ofere un salon, care avea să fie transformat în biserică. Și, cu adevărat, i-au dat un salon, dar bani de biserică n-au avut să-i dea.

Anumiți oameni, care se apropiaseră de el, i-au dat banii necesari pentru biserică și, astfel, a devenit preot paroh la spital. A avut o activitate eclesiastică și socială foarte intensă, iar mulți oameni se spovedeau la el.

După patruzeci de zile de slujire (așa cum ne mărturisesc cei care au asistat la Liturghiile sale; părintele plângea mereu la Liturghie, făcându-i și pe cei de față să lăcrimeze), așadar, într-o duminică n-a mai ieșit să-i împărtășească pe credincioși și le-a dat drumul să plece, spunându-le că se întâmplase ceva. În aceeași după-amiază, și-a depus demisia din activitatea de paroh, chiar dacă a fost nevoit să mai slujească acolo încă cinci-șase luni.

Așa cum i-a mărturisit părintelui său duhovnic – Mitropolitul Karistiei, care, la rândul său, a informat direcțiunea spitalului –, în timpul săvârșirii acelei sfinte Liturghii, pâinea și vinul din sfântul Potir s-au prefăcut cu adevărat în carne și sânge. După ce le-a spus oamenilor să plece, a stat multe ore și s-a rugat, până ce carnea și sângele au luat din nou forma pâinii și a vinului.

K.I.: Ce experiență!...

Cum ați creiona personalitatea părintelui Ieronim?

P.B.: Mai de mult, am citit un text scris de Sfântul [Grigorie](#) Teologul, despre [Sfântul Vasile](#) cel Mare. Sfântul [Grigorie](#) spunea că [Sfântul Vasile](#) sporise în virtuți într-atât, încât ceilalți păreau că nu au nici o virtute. Lucrul acesta aș putea să-l afirm fără rezerve și despre părintele Ieronim.

Era un om al rugăciunii. Când rostea „pentru rugăciunile...”, ca să înceapă Vecernia, lacrimile îi curgeau pe obraz. Era și omul iubirii. Oricine se ducea la părintele Ieronim trebuia să primească ceva sau să ia masa împreună cu el. Atunci când era vizitat de vreun preot, părintele Ieronim făcea plecăciune mai întâi și săruta mâna acelui preot. Atât de mare era smerenia sa. Nu lăsa pe nimeni să-i spună nici un cuvânt de laudă. Când cineva îl lăuda, erau singurele momente în care îl vedeai foarte serios și nu atât de dulce cum era de obicei. Din tot ce înfăptuia, se vedea deplina sa lepădare de sine și lăsarea în voia lui [Dumnezeu](#). Nu făcea niciodată nimic cu de la sine putere. De asemenea, era foarte milostiv.

K.I.: Era înzestrat cu [harismele](#) străvederii și înainte-vederii.

P.B.: Am fost martor la multe cazuri în care a văzut anumite lucruri înainte ca ele să se întâmple. Era duhovnicul meu și mă duceam la el, în Eghina, o dată la cincisprezece-douăzeci de zile. Întotdeauna îmi notam de dinainte problemele pe care voiam să le discut cu el. Dar niciodată nu era nevoie să-mi verific însemnările, pentru că îmi răspundea cu multă meșteșugire la întrebările pe care le aveam, în ordinea în care erau ele scrise de mine pe hârtie.

Pe vremea când se afla la spital, a venit la el o doamnă văduvă pe nume Styliani, care îl vizita adesea. Mama ei suferea de boala Parkinson, iar fratele ei era paralizat. În ziua aceea, a lăsat o nepoată să aibă grijă de mama ei, iar situația fratelui său a rezolvat-o pe moment cu ajutorul unei surori de-a ei.

Cum a intrat în camera părintelui – eram și eu de față –, el a întrebat-o:

– Bine ai venit, fiica mea. Ai lăsat pe cineva cu mama ta?

– Da, părinte, am lăsat-o pe nepoata mea, Popi.

– Bravo. Și o să stai aici toată ziua?

– Da.

N-au trecut zece minute, și părintele i-a spus:

- Du-te acasă, căci mama este singură.
- Dar am lăsat-o cu nepoata mea, așa cum v-am mai spus.
- Însă acum este singură. Trebuie să pleci.

Doamna Styliani s-a întors spre mine și m-a privit – nu știam ce să facem și ne-am gândit să coborâm la o cafenea care era în apropiere pentru ca doamna să sune acasă. Și, cu adevărat, a sunat, dar n-a răspuns nimeni. A insistat, iar la un moment dat, a răspuns mama ei.

– Mamă, ești singură?

– Da.

– Popi nu este cu tine?

– Nu, a plecat.

Vă dați seama ce am simțit amândoi în momentul acela. Când ne-am întors în camera părintelui, el a întins mâna spre doamna Styliani și i-a spus:

– Hai, fiica mea. Acum du-te. Domnul să te binecuvânteze.

K.I.: Vedeai totul cu ochii duhovnicești. Nu-i scăpa nimic.

P.B.: Asemenea întâmplări au fost cu sutele.

Într-o dimineață, părintele mi-a zis că trebuie să plece de la spital. Doctorii îi pusese diagnosticul de neoplasm la piept, însă lui nu i-am spus nimic. Dar puteai, oare, să-i ascunzi ceva? După ce doctorii i-au făcut tot ce-i puteau face, părintele a cerut să plecăm de la spital și să ne ducem în Eghina. La el în salon veniseră doi tineri din Eghina. Părintele i-a întrebat cum era vremea în insulă, iar ei i-au răspuns că era bună.

Pentru că aveam de gând să-l însoțesc, m-am dus acasă să mă pregătesc și, după aproximativ două ore, m-am întors la spital. Părintele plecase între timp și mi s-a spus că s-ar fi îndreptat spre casa mea, nicidecum spre Eghina. M-am dus și l-am găsit, după care l-am întrebat de ce schimbare planurile, iar el mi-a răspuns că în Eghina nu era vreme bună, chiar dacă nu cu mult timp în urmă i se spusese tocmai contrariul. Cum am ajuns acasă la mine, am primit un telefon prin care am fost informați că în Eghina se iscase o furtună atât de puternică, încât viețile noastre ar fi fost în primejdie dacă în acele momente ne-am fi aflat pe apă.

K.I.: Acestea sunt [harisme](#) pe care [Duhul Sfânt](#) le oferă celor care se fac vase ale harului sfânt.

P.B.: Să vă mai povestesc o întâmplare:

Vasile și [Maria](#), soț și soție – doi oameni înduhovniciți, pe care îi cunoșteam foarte bine –, se duceau să se mărturisească la părintele. Și, pentru ca totul să meargă bine între ei, au căzut de acord să fie pe deplin sinceri și deschiși unul față de celălalt. Însă părintelui nu i-au spus nimic despre această înțelegere.

Odată, soția i-a dat niște bani unei prietene de-a ei, care avea probleme familiale. Însă soțului ei nu i-a spus nimic – cine știe de ce... Părintele Ieronim n-avea habar de nimic din toate acestea.

Când s-au dus din nou la părintele, acesta i-a zis lui Vasile:

– Bine ai venit, Vasile.

Iar Mariei:

– Bine ai venit, hoațo.

Și a continuat:

– Nu te-ai înțeles cu bărbatul tău să nu ascundeți nimic unul de celălalt? Crezi că dacă voiai să ajuți pe cineva, el ar fi spus nu? Înțelegerea dintre voi este bună. Să o țineți cu adevărat.

Era ca și cum ar fi avut dinaintea ochilor săi un televizor prin care vedea totul.

K.I.: Ați putea să ne povestiți vreo întâmplare legată de milostenia părintelui Ieronim?

P.B.: Ca să-i poată ajuta pe cei în nevoie, cerea la rândul lui de la alții. Numai în asemenea cazuri cerea. Pentru el însuși nu cerea niciodată nici măcar un bănuț. Odată, s-a dus din Eghina în Pireu, unde s-a întâlnit cu un prieten de-al său care era un comerciant înfloritor. I-a cerut să-l ducă cu mașina undeva. Era atât de respectat, încât nu era nimeni care să nu-i facă pe plac. Așadar, s-au dus împreună într-o zonă care se numește Tamburia. Au ajuns la o casă necunoscută și au bătut la ușă. Acolo au întâlnit o familie care se afla, într-adevăr, într-o situație disperată: tatăl era bolnav, copiii plângeau, iar mama nu știa ce să facă, pentru că nu aveau bani nici pentru mâncare, nici pentru medicamente. Bieții oameni au rămas uimiți când au văzut că doi străini le calcă pragul. N-au discutat prea mult și părintele cu prietenul său au plecat.

Pe drum, părintele Ieronim s-a adresat însoțitorului său:

– Dacă m-aș fi aflat eu în locul lor, m-ai fi ajutat?

– Cum să nu, părinte.

– Uite, vreau să îi ei tu în grijă.

Așa s-a și întâmplat. Prietenul său comerciant și-a asumat rolul de a ajuta familia aceea săracă.

K.I.: Întâmplarea aceasta ne arată nu numai iubirea de oameni a părintelui, ci și faptul că avea harisma străvederii, pentru că era vorba despre o familie necunoscută.

P.B.: În ultimii ani de viață, de trei ori pe săptămână, lua într-o mână – cealaltă era amputată – săculețul său („săculețul iubirii“, așa cum fusese numit) și cobora în orașul Eghina. Pe unde trecea, oamenii îi puneau în săculeț diferite alimente: pește, fructe, legume etc. Iar pe drumul de întoarcere, părintele le împărțea celor nevoiași.

Odată, în piață se afla un pescar care se gândea: „Ce-o fi făcând părintele cu peștele pe care îl primește...“ Iar în clipa în care părintele a trecut pe lângă el, s-a prefăcut că nu îl vede, stând aplecat și sortând peștii. Părintele s-a oprit în dreptul lui și îl privea zâmbind. Când pescarul s-a îndreptat în cele din urmă spre el, părintele i-a spus:

– Știu ce gândești în momentul acesta: „Oare ce face ăsta cu atâta pește...“ Uite cum stă treaba: eu nu am cerut pește nici de la tine, nici de la altcineva. Dacă vrei, dai, dacă nu vrei, nu dai. Din peștii pe care îi primesc, pe unii îi mănânc, pe alții îi dau. Rămâi sănătos și [Dumnezeu](#) să te binecuvânteze.

Domnule Ioannidis, m-am întâlnit cu pescarul respectiv și mi-a mărturisit că, atunci când avusese gândul acela, părintele se afla la cincisprezece metri distanță și, cu toate acestea, i-a citit gândul și a venit la el să i-l dezvăluie.

K.I.: Prin harul străvederii pe care îl avea.

Cum era stilul său de a vorbi, domnule Botsis?

P.B.: Era ca și cum ar fi vorbit în epigrame și în maxime. Printr-un cuvânt, acoperea pagini întregi de învățături. În discuțiile pe care le avea, putea să transfere cu foarte multă ușurință exemplele practice pe tărâmul duhovnicesc.

De pildă, vedea un aparat de radio și spunea: „Eu admir aparatul acesta. Este lucrul mâinilor omenești. Cineva vorbește din cealaltă parte a lumii, iar eu îl aud aici. La fel se întâmplă și cu rugăciunea. Noi ne rugăm aici, iar [Dumnezeu](#) ne aude de sus“.

Mereu insista pe cuvintele: „Păziți-vă gândul“. În felul acesta, voia să ne îndemne să nu ne legăm gândul de nimic, ci să-l închinăm numai lui [Dumnezeu](#). Și continua: „Nu deschideți uși, pentru că, dacă deschideți uși și ferestre, cu siguranță va intra pe acolo vântul și veți răci“.

K.I.: Ce imagine plastică...

P.B.: Spunea că cel mai bun mijloc de păzire a gândului este rugăciunea.

Obișnuia să pună următoarea întrebare: „Care are mai multă putere? Apa sau focul?“ Vizitatorii lui se încurcau la o asemenea întrebare. „Apa“, răspundea unul. „Dacă arunci un pahar cu apă într-un foc mare, acesta se stinge?“ Întreba părintele iarăși. „Focul are putere mai mare“, spunea atunci vizitatorul. „Dar dacă arunci multă apă peste un foc mic, nu se va stinge?“ Și concluziona: „Prin urmare, nici focul nu este mai puternic, nici apa. Depinde de cantitate. De aceea, îngrijiți-vă să aveți partea duhovnicească mai puternică, pentru a nu fi luată în stăpânire de cea trupească. Dacă voința pentru cele duhovnicești este mai mare, atunci nu o să vă vatăme nici un atac sau gând lumescc“.

K.I.: Ne-am putea referi și la capitolul suferințelor îndurate de părintele Ieronim?

P.B.: Părintele Ieronim a avut multe greutăți și încercări în viața lui, mai întâi în satul său, apoi la Locurile Sfinte, la [Constantinopol](#) și în Eghina.

În Eghina a avut o încercare foarte mare. Dar înainte să v-o povestesc, trebuie să vă spun că părintele Ieronim avea cunoștințe practice de medicină. Știa anumite alifii și medicamente care făceau mult bine. În timpul ocupației germane din [Grecia](#), la părintele Ieronim a venit un german. Acesta avea o rană la picior și fusese pe la mulți doctori, dar nu se putuse vindeca. Niște oameni l-au sfătuit să se ducă la părintele Ieronim. La început, părintele nu a vrut să facă nimic, pentru că se temea să nu fie acuzat că îi înlocuiește pe doctori. Dar germanul s-a enervat, așa că părintele a fost nevoit să primească. Și, cu adevărat, i-a vindecat rana.

La plecare, germanul a lăsat în urma sa un proiectil. Părintele nu l-a bănuț niciodată că ar fi avut intenții rele. Nimeni nu știe ce a fost în capul lui. Odată, părintele s-a dus în orașul Eghina, unde a văzut un fel de brichetă făcută dintr-un obuz asemănător cu acela pe care îl lăsase la el germanul. Pentru că era priceput la foarte multe lucruri – toată viața lui a muncit – părintele a luat obuzul și a început să lucreze la el, încercând să-l transforme în aprinzător.

Din păcate, obuzul era plin și a explodat, afectându-i serios mâna stângă. A rămas fără simțire și l-au transportat mai întâi la Spitalul din Eghina și apoi la Pireu. Așa cum ne-a spus maica [Eupraxia](#), care a stat mulți ani alături

de el, mai ales în ultima parte a vieții sale, din ziua accidentului spunea mereu: „Slavă Domnului, slavă Domnului“. La Spitalul din Pireu i-au tăiat mâna, pentru că se infectase. În urma acestui accident, nu și-a pierdut numai mâna, ci și auzul, pe care și l-a recăpătat în urma intervenției miraculoase a Sfinților Doctori fără de arginți.

El însuși spunea: „Mi-am pierdut mâna. [Dumnezeu](#) a îngăduit să-mi fie luată. Se pare că nu aveam nevoie de ea. Am cealaltă mână. Dacă vrea să mi-o ia și pe aceasta, să mi-o ia. Iar dacă vrea să-mi dea cancer, primesc bucuros. Numai să fie voia lui [Dumnezeu](#) și să-mi dea și puterea să suport“. Era cu totul dedicat și credincios lui [Dumnezeu](#). Nu îl înspăimântau suferințele, ci posibilitatea să fie îndepărtat de Creatorul său. Aceasta era marea sa grijă și preocupare.

Părintele Ieronim a fost un adevărat sfânt, fapt care a fost dovedit de întreaga sa viață. Îmi aduc aminte cu câtă răbdare a suportat crucea bolii. Și știți că a suferit foarte mult. Cancerul pe care l-a avut îi provoca dureri teribile. Dar niciodată nu se plângea. Mereu spunea „Slavă Domnului“. Îl slăvea pe [Dumnezeu](#) fără încetare. A știut data când avea să moară. A adormit pe 16 octombrie 1966, în zi de duminică. În luna de dinaintea acestei zile, i-a chemat la el pe fiii săi duhovnicești și le-a dat ultimele sfaturi. Nu pot să vă descriu atmosfera din acele momente. Era plină de emoție și, aș putea spune, de misticism. Ne-a zis chiar așa: „Până duminică, dacă vrea [Dumnezeu](#), voi fi în viață. După aceea, voi adormi“.

Doamnei despre care v-am vorbit mai devreme i-a spus să aibă grijă de maica [Eupraxia](#), care a stat alături de el în Eghina până la ultima sa suflare. În 1991, a murit și maica [Eupraxia](#). Sihăstria părintelui din Eghina este deschisă. Spun lucrul acesta pentru cei care vin în [Grecia](#) și vor să viziteze sihăstria unde și-a trăit părintele Ieronim ultimii ani de viață. Oricine se duce în Eghina și întreabă de părintele Ieronim va auzi cele mai calde și mai emoționante cuvinte.

Înainte să termin cartea despre părintele Ieronim, care a circulat în anul 1991, am mai făcut o călătorie în Eghina. Scopul acestei călătorii a fost acela de a mă întâlni cu oamenii care l-au cunoscut și de a afla mai multe lucruri despre el.

Ceea ce m-a impresionat în mod deosebit (dincolo de cele auzite despre [harismele](#) străvederii și înainte-vederii, despre caracterul său milostiv, despre dragostea sa față de toți și despre discernământul care îl caracteriza – așa cum v-am mai spus, am putea vorbi ore întregi pe această temă) a fost faptul că leit-motivul spuselor tuturor era că părintele Ieronim fusese un sfânt. Nu am găsit nici un om care să se îndoiască de sfințenia sa.

Aș dori să închei această convorbire prin cuvintele unui mare teolog și scriitor contemporan: „Numai cei care i-au cunoscut îndeaproape pe îngeri și pe sfinți pot să vorbească despre [părintele Ieronim al Eghinei](#)“.

## Convorbire cu Sotiria Nousis, jurist, teolog

### [Capitolul precedent](#)

### [Urmatorul capitol](#)

K.I.: Ați avut bucuria de a trăi aproape de cunoscuta Sihăstrie a părintelui Ieronim din Eghina, despre care ați scris și o carte. Am dori să cunoaștem această figură aparte a Bisericii și prin intermediul experienței dvs.

S.N.: L-am cunoscut în anul 1963, pe când avea optzeci de ani. Era foarte înalt și avea o ținută impunătoare. Cum m-a văzut, a început să-mi descrie membrii familiei – pe tata, pe mama și pe fratele meu – în așa fel, încât am înțeles că până în acel moment nu îi înțelesesem cu adevărat.

K.I.: Avea harisma străvederii?

S.N.: Foarte pronunțată, la fel ca și cea a înainte-vederii. Aceste două harisme îl făceau să fie mereu prezent oriunde erau nevoi și probleme duhovnicești sau materiale, cu modalitatea corectă de a ajuta.

Pe vremea când l-am cunoscut, eram studentă. Am simțit imediat dorința de a fi mai des aproape de acest om sfânt, așa că mă duceam la el la două-trei săptămâni.

Orice v-aș spune despre părintele Ieronim nu poate să creioneze adevărata sa personalitate. Cuvintele sunt prea sărace...

A fost înzestrat cu toate [harismele](#) Duhului Sfânt. I-a iubit din toată ființa lui pe [Hristos](#), pe [Maica Domnului](#) și pe sfinți. Își modelase sufletul după duhul sfinților asceți din Capadocia, fiind el însuși un urmaș vrednic al acestora. Trăia și respira în evlavie și [rugăciune](#).

Nu putea să rostească numele lui [Hristos](#) fără să-i șiroiască ochii de lacrimi. Odată, când nu putea să-și oprească lacrimile, mi-a spus: „Ochii mei sunt mici, iar lacrimile multe și nu mai încap. Mergi un pic afară să mă liniștesc“.

Adesea, în timp ce discuta cu unul sau cu altul, simțea dintr-odată nevoia să fie singur, dar nu ca să se „liniștească”, așa cum spunea el, ci ca să se roage, să citească din iubita sa Psaltire sau să spună „Hristoase al meu, Domnul meu” și să lase să curgă în voie lacrimile pe care și le reținuse câtă vreme stătuse de vorbă. Harisma înainte-vederii era atât de pronunțată, încât, în prezența lui, simțea frică și cutremur, dar și rușine pentru tine și pentru păcatele tale. Nu era nevoie să-i vorbim noi de problemele pe care le aveam, despre slăbiciunile și căderile noastre. Vorbea mereu cu discreție, ca să nu impresioneze și să nu dezvăluie puterea harismelor sale.

Era tot timpul vesel și ne îndemna: „Să fiți veseli și să primiți bucuria, iar deznădejdea să o respingeți; să-i închideți ușa sufletului vostru. Nu suntem singuri. Cu noi este Domnul [Iisus Hristos](#), Care ne iubește și vrea să ne ajute. Să nu vă fie teamă”.

S-a născut în anul 1883, în satul Gelter din Capadocia, Asia Mică. Așa cum se știe, locuitorii din Capadocia se disting prin cucernicia lor. Satul Gelter se numea cândva „Kelivara”, datorită multelor chilii în care viețuiau pustnici. Aceste chilii erau scobite în stânci uriașe. Așa cum spunea părintele, chiar și mirenii trăiau ca monahii – cu privegheri, rugăciuni, posturi și foarte multă evlavie.

Numele său era pe atunci Vasile. A fost chemat spre sfințenie chiar din pântecul mamei sale, care era un om al rugăciunii și al lacrimilor, influențându-l foarte mult pe micul Vasile. Voi reda în continuare cuvintele părintelui:

„De pe vremea când eram mic, mi-o aduc aminte pe mama cum stătea în genunchi ceasuri întregi, mai ales noaptea, și plângea. Se ruga. Când eram la școală și îmi aminteam de ea, în pauze nu ieșeam afară, ci îmi sprijineam capul pe mâini și plângeam.

– Ce se întâmplă?, mă întreba învățătorul. Ce te doare?

– Mă doare capul și burta, îi răspundeam eu.

Lucrul acesta se întâmpla des. Într-o zi, învățătorul s-a dus la mama mea și i-a spus. Când m-am întors acasă, mama m-a întrebat de ce plângeam.

– Nu mă doare nimic, dar mă gândesc la tine cum plângi tot timpul și nu mă pot abține să nu plâng și eu. Mamă, tu de ce plângi? Pentru sărăcia noastră?

– Copilul meu, eu nu plâng din cauza sărăciei. Plâng și mă rog lui [Dumnezeu](#) pentru lumea întreagă. Dar cel mai mult plâng pentru tine. Văd la tine semne pe care nu le văd la alți copii. Așa că îl rog pe [Dumnezeu](#) să ajungă ceea ce te-a ales să fii și să nu te părăsească niciodată. Să nu intri în lume, copile, ci să te faci călugăr. Lumea nu înseamnă nimic. Eu am cunoscut viața și nu înseamnă nimic. Îmi dai cuvântul tău?

– Da, ți-l dau, mamă.

– De acum, trebuie să fii cu mai multă băgare de seamă decât ceilalți copii și să asculți ce-ți spun”.

În felul acesta și-a început micul Vasile viața închinată dragostei lui [Hristos](#), trăgându-și seva din lacrimile maicii sale. De multe ori îl pierdeau și îl găseau fie dormind, fie rugându-se și plângând pe sub sfintele Mese de prin bisericile vechi.

K.I.: Toate acestea ne arată că a fost chemat de sus.

S.N.: Fără îndoială. De asemenea, a fost influențat în bine de doi oameni sfinți – Misail și [Grigorie](#) –, la care părintele Ieronim se referea foarte des. Ne-a povestit multe întâmplări legate de ei. O să vă redau numai două. Despre părintele [Grigorie](#) din Gelber, care era paralizat, părintele Ieronim ne povestea că, de fiecare dată când i se cerea sfatul într-o problemă gravă, ruga să fie dus cu patul său pe vârful unui munte. Îl lăsa acolo, fără nimeni care să-l îngrijească, și reveneau, așa cum le cerea el, după opt ore, ca să-l ia. Când se întorceau la el, fața îi strălucea atât de tare, încât nu puteau să-l privească, iar sfaturile pe care le dădea erau roade ale Duhului Sfânt.

Despre Misail din Gelber, care avea harisma lacrimilor și a rugăciunii neîntrerupte, povestea că urca pe munte înainte de răsăritul soarelui, își ridica mâinile spre cer și le cobora abia după apus.

Odată cu trecerea anilor, râvna lui Vasile creștea. A fost hirotonit diacon de Mitropolitul Antim din Amisos și a slujit ca diacon timp de zece ani în satul său, apoi la Patriarhia Ecumenică din [Constantinopol](#) și la Biserica Sfântului [Grigorie](#) Teologul.

S-a dus apoi la Locurile Sfinte, unde a stat o bună bucată de timp. Părintele spunea adesea: „Atunci când mă rog, mă aflu cu duhul pe [Golgota](#), acolo unde L-au răstignit pe [Hristos](#), la sfântul Său Mormânt, pe Muntele Măslinilor, în Bethleem...”.

În [Grecia](#) a venit odată cu schimbul de populații dintre [Grecia](#) și Turcia din 1922. A fost apoi hirotonit preot și arhimandrit de către Pantelimon, Mitropolitul Karistiei. De atunci și până la moartea sa, în anul 1966, a stat în

insula Eghina, sfințindu-i munții, cărările, drumurile și falezele. Iubea foarte mult Eghina, pentru că acolo trăise [Sfântul Nectarie](#). O vreme a fost părintele duhovnic al călugărilor de la Mănăstirea Adormirea Macii Domnului. Era îngerul și sufletul Eghinei. Se ducea des la [Sfântul Munte](#) spre a se folosi duhovnicește și pentru a se spovedi.

Mai întâi, a fost preot la Spitalul din Eghina. Dar nu a stat acolo multă vreme, deoarece la patruzeci de zile de la hirotonisirea sa a avut o vedenie înfricoșătoare. În loc de pâine și vin, L-a văzut pe Domnul [Iisus Hristos](#) pe sfânta Masă ca Prunc, și n-a îndrăznit să taie din Trupul sfânt până nu s-a arătat din nou ca pâine și vin.

La puțină vreme după aceea, s-a retras la Sihăstria Buna Vestire, pe care a ridicat-o el însuși.

Arăta respect și dragoste nesfârșită față de oricine venea la el. Sihăstria sa era, cu adevărat, o scăldătoare a Siloamului. Intrați la el cu griji și supărări și ieșeați un alt om. Și chiar dacă nu înțelegeai cuvintele sale atunci când le rostea, venea vremea când îți dădea seama că ele erau adevărate și inspirate de [Dumnezeu](#). Am constatat acest lucru din multe scrisori pe care le-am primit după publicarea cărții despre părintele Ieronim. Unii oameni povestesc faptul că, după trecerea multor ani – douăzeci de ani în cazul unui cleric –, s-a împlinit exact ce spusese părintele.

În perioada 1935-1940, părintele Ieronim se ducea la Atena, și în zilele de duminică după-amiază, cu binecuvântarea Arhiepiscopului Hrisostom al Atenei, predica în Biserica Mitropolitană. Mulți dintre oamenii de prin locurile unde se născuse el știau acest lucru și se duceau să-l asculte cu lacrimi în ochi, iar după aceea, vorbeau cu el despre problemele pe care le aveau. Mulți dintre compatrioții părintelui, datorită iubirii, griji și ajutorului său, au scăpat chiar și de dorința de a se sinucide din cauza durerii și suferinței provocate de dezrădăcinare. Pe cei care nu veneau la biserică, se ducea și-i descoperea singur cu ajutorul harismei străvederii, fie prin cocioabe, fie în prăvăliile lor de prin Pireu și Atena. Acolo unde era disperare, vedeai dintr-odată figura veselă și plină de iubire a părintelui. Pe unde trecea el, toate se schimbau.

K.I.: Dinaintea unor asemenea părinți, noi toți suntem ca niște cărți deschise.

S.N.: Exact.

K.I.: Cum de ați ajuns să scrieți o carte despre părintele Ieronim?

S.N.: Când plecam de la el, îmi notam tot ce zicea despre mine și despre alții. În timp ce veneau la el diferiți oameni, părintele îmi spunea: „Fiica mea, tu du-te înăuntru și să nu scoți un cuvânt“. „Înăuntru“ era chilia alăturată, de unde auzeam tot ce se vorbea, ca și cum aș fi fost și eu de față, așa că imediat notam pe hârtie tot ce auzeam. Din aceste întâlniri au rezultat în jur de două sute de pagini.

Dacă fiecare om care venea la părintele ar fi scris ceea ce îi spunea el, s-ar fi putut alcătui nenumărate cărți, cu mult mai bune, pentru că eu, cu neștiința mea și cu imaturitatea vârstei de atunci, nu îl înțelegeam pe părintele atât cât trebuia și nu aprofundam prea mult cuvintele sale. Totuși, experiențele acestea mi-au folosit, iar cu binecuvântarea părintelui am trăit momente duhovnicești irepetabile.

O singură privire era de-ajuns ca să îți dea seama ce probleme aveai, după care dădea rețete duhovnicești, diferite pentru fiecare caz în parte. Dacă nu avea timp, pentru că la el venea multă lume, rostea doar o frază ce concentra ceea ce trebuia să afle omul care era în fața lui.

Odată l-a vizitat un arhimandrit pe care îl cunosc și eu. S-au salutat, iar părintelui Ieronim l-a întrebat dacă el crede că [Dumnezeu](#) există. Arhimandritul s-a supărat foarte mult pentru această întrebare și i-a spus părintelui: – Pe mine mă întrebi, părinte? Eu sunt mai mare peste cinci preoți și doi diaconi. Țin predici, fac catehizare și am atâția fii duhovnicești.

Părintele Ieronim nu a răspuns. L-a luat înăuntru și a avut cu el următorul dialog:

– De la „ale Tale dintru ale Tale“ și până la „pentru rugăciunile“ ești singur în biserică sau nu?

– De multe ori, sunt și fiii mei duhovnicești, părinte.

– Vorbești cu ei?

– Desigur. Când găsesc un pic de timp, le spun cuvinte de folos.

– Da, fiul meu, pentru că nu crezi că există [Dumnezeu](#). Căci în cazul în care credeai, dinaintea Sfintelor Daruri, după prefacere, ți-ai fi ținut gura închisă.

Arhimandritul a rămas fără grai. A primit o învățătură puternică și a plecat îndreptat.

Odată a fost vizitat de un grup de cinci-șase oameni. În momentele în care se despărțeau de părintele și fiecare îi săruta mâna, părintele i-a spus unei fete din grup: „Fisticul pe care l-ai văzut nu ne aparține nouă. Este al vecinului, altfel ți-aș fi dat mult“. Fata a rămas mută de uimire, pentru că la venire, a văzut arborii de fistic din afara Sihăstriei și a gândit: „Ce bine-ar fi dacă ne-ar da și nouă niște fistic“.

Asemenea întâmplări sunt nenumărate, și nu ar putea să încapă în volume întregi.

Clericilor le spunea: „Ești un ac în mâna lui [Dumnezeu](#). Să fii atent să nu fii un ac ruginit, ca [Dumnezeu](#) să poată să-Și facă bine lucrarea cu tine“.

Odată s-a dus la părintele Ieronim cunoscutul editor Alexandros Papadimitriu, împreună cu medicul Alexandros Kalomiros, din Salonic. Kalomiros venea la părintele pentru prima dată; Papadimitriu, care mai fusese și alte dați, îl lăuda pe părintele, spunând cât de sfânt era, că avea [harisme](#) înainte-vederii și străvederii și că vorbea foarte frumos despre [Dumnezeu](#). Kalomiros scrisese pe o bucată de hârtie diferite lucruri – ce avea să-l întrebe pe părinte.

Cum au intrat la el, Papadimitriu a făcut prezentările:

– Părinte, acesta este domnul Kalomiros.

Părintele l-a privit zâmbind, după care i-a spus:

– Bine ai venit, Kakomiros. Stai jos.

Papadimitriu a înghețat, pentru că voise ca părintele să fie mai politicoș cu prietenul său. Au început să vorbească pe diferite teme. A venit timpul să plece, fără ca medicul Kalomiros să fi scos din buzunar hârtia pe care își făcuse însemnările.

Cum au ieșit afară, Papadimitriu a încercat să-i justifice lui Kalomiros purtarea părintelui.

– Să nu iei purtarea părintelui în nume de rău. Este un om simplu, dar are foarte multă dragoste în inima sa și este cu adevărat un om sfânt.

Iar Kalomiros a răspuns:

– Lasă-mă și tu, că nici acum nu mi-am revenit. Să știi că numele meu este mai degrabă Kakomiros<sup>150</sup>(În limba greacă, Kakomiros (Κακόμοιρος), înseamnă cel care are o soartă rea, spre deosebire de numele său adevărat, Kalomiros (Καλόμοιρος), care înseamnă cel care are o soartă bună [n.t.]). Dar pentru că nu suna bine, m-am numit Kalomiros. Nu a fost nevoie să scot hârtia, căci în timpul discuției, mi-a răspuns la toate întrebările pe care le aveam.

K.I.: Minunat!

S.N.: Cu adevărat.

O femeie avea un fiu de cincisprezece ani, care crea o mulțime de probleme acasă. Mama i-a spus plângând părintelui:

– Părinte, rugați-vă mult pentru fiu meu. Nu știu ce să mai facem. L-am educat ca pe un bun creștin, dar el nu ne-a ascultat.

Atunci, părintele i-a zis următoarele:

– Ascultă ce am să-ți spun: ai o foarte mare responsabilitate față de acest copil. În cealaltă viață, [Dumnezeu](#) îți va cere fie copilul mântuit, fie rănile de pe genunchii tăi. Încearcă să-l îndreptezi cu povești și sfaturi. Dacă nu reușești, să îngenunchezi și să te rogi atât de mult, încât să apară răni pe genunchii tăi. Numai atunci vei putea să spui: „Doamne, am făcut tot ce-am putut, dar n-am reușit să-mi mântuiesc copilul“.

K.I.: Cutremurător.

S.N.: În afară de îndemnul și sfaturile personale cu caracter general, părintele mai spunea:

„În toate să ai măsură. Numai în dragostea față de [Hristos](#) să nu ai măsură“.

„Dacă nu trăiești tăcerea, nu poți să-ți dai seama de valoarea ei“.

„Să citești [Evanghelia](#), [Psaltirea](#), cuvintele ascetice și Avva [Isaac](#) Sirul“.

Despre [rugăciune](#) spunea:

„Așa cum mi-ai spus mie aceste cuvinte, la fel să le spui și lui [Hristos](#), dar cu multă durere în suflet“.

Despre studiul cărților sfinte:

„Atunci când citești și te umpli de evlavie, lasă puțin cartea ca să plângi, adică să trăiești evlavia. Să saluți venirea harului“.

Despre lacrimi:

„Rugăciunea fără lacrimi este ca și cum ai zidi fără apă. Nu mă refer la lacrimile cauzate de probleme, de boli și de sărăcie, ci acelea care izvorăsc din iubire pentru [Hristos](#). El știe care sunt nevoile tale. Tu trebuie numai să-L iubești. Să zici: «Doamne, numai pe Tine Te am. Nu mă lăsa, că nu sunt nimic și mă voi pierde. Doamne, vezi că nu mă rog cât trebuie, nu am lacrimi... nu una, nu cealaltă... Sunt neîndreptat. Doamne, ce-o să se aleagă de mine?» Așa să te rogi, și-ai să vezi cum vin lacrimile“.

Era foarte vesel și pe toți îi primea cu bunătate și bucurie. Când vedea vreun om temător și cu inima zdrobită, îi spunea: „Bine ai venit. M-am bucurat foarte mult să te cunosc. Să vii ori de câte ori poți. Când vii, parcă văd un înger“.

Când primea ceva, dădea celor care aveau nevoie, fără ca oamenii să-i spună de problemele lor. Unei mame care era supărată cu nu plătiase factura de curent electric, fără ca ea să-i zică nimic părintelui despre asta, el i-a spus: „Ia plicul acesta. Are bani în el. Să nu zici că nu. Vei avea nevoie de ei“. Măicuța i-a luat vrând-nevrând. Când a ajuns acasă, a deschis plicul cu factura și a constatat că părintele îi dăduse exact [suma](#) pe care o datora. Unei alte măicuțe, care voia să se ducă de ziua Sfântului Nectarie să se închine la moaștele Sfântului, i-a spus: „Nu te amesteca cu lumea. Du-te în altă zi. Și ai grijă de rasă. Să-ți spun ceva ca să mă înțelegi: de multe ori, îl chem pe [părintele Nectarie](#) și vine aici ca să discutăm. Dacă te rogi în liniște, te vei folosi duhovnicește foarte mult. Ai grijă“.

În legătură cu părintele Ieronim, pot fi povestite întâmplări fără număr.

K.I.: Și este păcat că întotdeauna suntem condiționați de timp. Cu rugăciunile părintelui Ieronim, vom încheia aici.

## PĂRINȚII AMFILOHIE MAKRIS, FILOTHEI ZERVAKOS ȘI IERONIM AL EGHINEI

### Convorbire cu H.G., scriitor

[Capitolul precedent](#)

[Urmatorul capitol](#)

K.I.: Înțelepciunea Sfinților Părinți ai Bisericii noastre este un lucru extrem de valoros și rar. De-a lungul veacurilor, Părinții au luminat sufletele poporului credincios al lui [Dumnezeu](#). De la nivelul la care au ajuns, ei oferă un exemplu de sfințenie pentru toți cei care merg pe drumul lui [Hristos](#).

H.G.: Este foarte greu să vorbim despre [Sfinții Părinți](#), pentru că ei reprezintă în biserică mult mai mult decât poate fi exprimat prin cuvinte. Ei trăiesc viața cea adevărată, au stilul și personalitatea perfect conturate, ceea ce este foarte greu de categorisit și de transmis prin povestiri, înțelesuri și imagini.

Fiecare cititor trebuie să fie conștient de acest fapt. Anumite lucruri nu pot fi redată în cuvinte, pentru că se află pe celălalt tărâm, așa cum sunt, de altfel, și sfinții. Este vorba despre calitatea umană, care nu poate fi cuprinsă în definiții obiective.

Totuși, date fiind nostalgia și setea duhovnicească pe care le avem, cred că este potrivit să îndrăznim a povesti anumite amintiri legate de aceste personalități, dar repet, să nu se creadă că tema poate fi ușor epuizată.

Părintele Amfilohie Makris a fost o figură aparte (de altfel, trebuie să spunem că fiecare om sfânt este o personalitate unică, mult diferită de ceilalți de aceeași înălțime duhovnicească; cu alte cuvinte, nu există un șablon după care ei să fie croiți).

Trăsăturile aparte ale părintelui Amfilohie erau sensibilitatea, blândețea și o dulceață deosebită în tot ce reprezenta el. Era cunoscut în Patmos pentru pomii pe care îi sădea. Îi plăcea foarte mult să sădească pomi și să-i vadă cum cresc.

K.I.: Trăia în uscatul Patmos?

H.G.: Trăia în Patmos, da. Nu stătea la Mănăstirea Sfântului [Ioan](#) Teologul, ci la Evanghelistria. Era părinte duhovnic la Mănăstirea de mame a Bunei Vestiri. Îmi amintesc odată că stăteam cu părintele așezat pe trotuar, afară din mănăstire, și a trecut ucenicul lui care a spus: „Mă duc să aduc măgărița, ca să cobor la Kuvri“. Iar părintele Amfilohie i-a răspuns zâmbind: „Nu-i zi măgăriță. E un animal care are nume. Zi-i Mavra“.

K.I.: Foarte frumos.

H.G.: De asemenea, îmi amintesc că odată am urcat la mănăstirea cea mare din Patmos cu un măgar (părintele Amfilohie a urcat pe măgar, iar eu am mers pe jos, pe lângă el; părintele îmi dăduse să-i țin bastonul). Bastonul părintelui avea vârful de metal, ca să-l poată folosi mai bine. Duceam în spate și o rogojină mare. Era vară. La o cotitură, pe un drum strâmt, a început dintr-odată să bată cu putere vântul, care aproape că mi-a luat rogojina pe sus. Atunci, din instinct, am ridicat foarte rapid mâna, ca să țin mai bine rogojina. Cum aveam bastonul în mână, l-am lovit pe părintele Amfilohie sub ochi, în apropierea nasului, rezultând o mică rană. Părintele avea diabet în stare avansată. Vă dați seama cât de tare m-am speriat. Intrasem în panică. Ceea ce m-a impresionat a fost faptul că părintele s-a purtat ca și cum nu s-ar fi întâmplat nimic, în ciuda durerii și a potențialului pericol în care se afla. Dimpotrivă, s-a îngrijorat de felul cum mă simțeam eu. Mi-a zis: „Te rog, nu te teme și nu te învinui“.

K.I.: Lucrul acesta arată liniștea duhovnicească în care se odihnea sufletul său.

H.G.: Ne-am oprit la un băcan, unde i-am pus spirt peste rană. Din fericire, nu era decât o zgârietură. Dar am

tras o sperietură grozavă.

Îmi mai amintesc acum de un alt episod. Voiam să mă împărtășesc, dar în acea zi nu se făcea slujbă la Mănăstirea Bunei Vestiri, ci la o bisericuță care se afla destul de departe, la aproximativ o oră de mers pe jos. Așa că m-am trezit devreme, m-am dus la biserica aceea, dar nici acolo nu se săvârșea [sfânta Liturghie](#). M-am întors la Buna Vestire destul de supărat. Atunci, părintele Amfilohie mi-a spus: „Nu te necăji, pentru că te-ai împărtășit. Numai faptul că te-ai dus acolo este ca și cum ai fi primit [sfânta Împărtășanie](#)“.

K.I.: Ați spus un lucru foarte important. Cu toate acestea, este nevoie să ne împărtășim.

H.G.: Cuvintele părintelui au fost rostite din preaplinul inimii sale.

Ceea ce mai pot să zic este că, atunci când te spovedea la el, aveai nu numai sentimentul că primești înțelegere, toleranță și iertare, dar și că părintele îți respecta eșecul.

K.I.: Foarte interesant. Succesul se bazează pe eșecuri.

H.G.: Părintele te iubea cu tot cu nereușitele tale. Era un om extraordinar și foarte harismatic. Se duceau la el oameni din toate religiile, față de care nu manifesta nici cel mai mic fanatism religios. Desigur, asta nu înseamnă că făcea rabat de la adevărurile Ortodoxiei. Iubirea sa se manifesta asupra tuturor oamenilor.

Fiecăruia în parte avea să îi transmită ceva pozitiv.

K.I.: Părintele Amfilohie avea harisme ale Sfântului Duh?

H.G.: Nu pot să vă spun dacă avea sau nu avea. De altfel, nici nu-mi place să vorbesc despre acest subiect. Cel mai bine este să lăsăm lucrurile așa cum sunt...

K.I.: Desigur. Ce anume v-a atras prima oară la el?

H.G.: Ceea ce-mi amintesc este faptul că, după ce l-am vizitat prima dată, nu m-am mai putut desprinde de el. Trei ani la rând m-am dus pe acolo în mod regulat. După aceea, am plecat în străinătate, dar am păstrat legătura prin scrisori.

K.I.: O ultimă întrebare despre părintele Amfilohie: era un ascet, sau un simplu părinte duhovnic?

H.G.: Trăia în mănăstire și ducea o viață aspră. Aș putea spune că întreaga sa existență a fost o nevoiță continuă. La mănăstire se desfășura și o puternică activitate socială. Aveau grijă de un orfelinat. Maicile de acolo lucrau și la un orfelinat din [Rodos](#). De asemenea, părintele Amfilohie l-a cunoscut personal pe [Sfântul Nectarie](#).

K.I.: Ce vă spunea despre [Sfântul Nectarie](#)?

H.G.: Din ce îmi amintesc din povestirile părintelui, el era diacon și se afla în bisericuța unde slujea [Sfântul Nectarie](#). Era vară și înăuntru se găsea multă lume. De aceea, deschiseseră toate ușile, iar lumea se adunase și afară. Părintele Amfilohie stătea lângă una din ușile laterale ale Altarului. A și slujit cu [Sfântul Nectarie](#), dar nu în ziua aceea. Împreună cu niște oameni care asistau la [sfânta Liturghie](#) era și o mamă cu un copil de 5-6 ani care, dintr-odată, a început să țipe că [Sfântul Nectarie](#) luase foc și că ardea. Mama s-a tulburat, crezând că fiul ei pățise ceva, dar părintele Amfilohie i-a spus: „Nu vă neliniștiți, pentru că în momentul acesta, copilul are o viziune dumnezeiască“. Îl vedea pe [Sfântul Nectarie](#) în flăcări.

K.I.: Minunat. Să continuăm cu părintele [Filothei Zervakos](#).

H.G.: Părintele [Filothei Zervakos](#) era cunoscut pentru virtuți, îndrăzneală, înduhovnicire și harisme. Vă voi spune doar două lucruri. Unul dintre ele este legat de sensibilitatea umană. Îmi aduc aminte că odată mă aflam dis-de-dimineată în biserică pentru slujbă. Acolo, slujbele se fac la fel ca la [Sfântul Munte](#). La un moment dat, părintele Filothei s-a întors în strana de stareț, unde se afla, și mi-a făcut semn să mă apropiu. Cu adevărat, m-am îndreptat spre el, dar în loc să mă aștepte, a plecat din strană și s-a pornit să iasă din biserică. L-am urmat și am ieșit afară, unde se afla un chiparos uriaș, care în acel moment era plin de păsări care ciripeau.

K.I.: Foarte frumos.

H.G.: Atunci, s-a întors spre mine și mi-a zis: „Auzi? Încep să cânte în fiecare zi odată cu rostirea Axionului“. Asta a fost tot și ne-am întors înapoi.

K.I.: Pur și simplu a vrut să vă arate un moment înălțător. Și foarte poetic...

H.G.: Și încă un episod. În insula Paros, părintele [Filothei Zervakos](#) era considerat sfânt din mai multe motive. Unul dintre acestea era că, în timpul ocupației germane din cel de-al doilea Război Mondial, avusese loc la un moment dat un mare sabotaj, iar germanii – dacă îmi amintesc bine –, ca să se răzbune, au arestat 50 de bărbați din toată insula, cu ordinul să fie executați în contul sabotajului aceluia. Era vorba, desigur, de oameni nevinovați. Atunci, părintele Filothei s-a dus la comandantul corpului german de armată din insulă și l-a rugat să-i cruțe pe oameni, spunând că este un păcat și o nedreptate... Germanul i-a replicat: „Cereți-mi orice altceva, pentru că dorința aceasta nu poate fi îndeplinită, fiind vorba despre un ordin de sus. Trebuie neapărat să fie

executați 50 de bărbați“. Părintele Filothei a întrebat: „Pot să cer orice altceva?“ Iar germanul i-a răspuns: „Da, orice doriți“. Atunci, părintele i-a spus: „Vă cer să mă puneți în fruntea celor 50, ca să fiu omorât primul“. Se pare că atunci ceva s-a mișcat în sufletul acelei fiare cu chip omenesc, care a hotărât ca cei 50 de oameni nevinovați să nu mai fie executați.

K.I.: Extraordinar.

H.G.: Această întâmplare este pomenită în permanență de oamenii din Paros, ca un moment cu încărcătură sfântă.

K.I.: Am mai auzit episodul acesta, cu un conținut oarecum diferit. Dar esența este aceeași: părintele și-a pus viața în joc pentru a salva oameni nevinovați. De la el ne-a rămas și o importantă lucrare duhovnicească. Puteți să faceți o evaluare a ei?

H.G.: Da. A publicat texte foarte frumoase. Mai ales în cunoscuta revistă Chivotul, a lui [Fotis Kontoglou](#). Cea mai mare harismă a părintelui era capacitatea de a-i îndruma duhovnicește pe oameni, marcată de o dragoste profundă, care este elementul de bază în această lucrare.

K.I.: Cum poate omul ajunge la o asemenea înălțime a iubirii? Este ușor ca omul să iubească?

H.G.: Întreaga [Evanghelie](#) urmărește dobândirea iubirii. Căile de urmat pentru atingerea acestui țel nu pot fi exprimate printr-o singură frază.

K.I.: Una este să vrei să iubești și alta este să mai și poți.

H.G.: Da. Iubirea adevărată este rodul nevoinței permanente. Ea presupune îndepărtarea de la noi a sentimentelor false de iubire.

K.I.: Desigur. Se poate în mod romantic să credem că iubim, dar când vine vremea să devenim miei înjunghiați după măsura puterilor noastre, atunci lucrurile se schimbă.

Ați dori să ne mai vorbiți despre un părinte?

H.G.: Da. Aș vrea să spun câteva cuvinte și despre [părintele Ieronim al Eghinei](#). Își ducea viața îngerească undeva, în afara orașului Eghina, într-o clădire cu trei camere. Părintele Ieronim era un om aparte. Îi lipsea o mână, ce era amputată din articulația carpului. Găsise după război o grenadă, pe care a încercat să o prelucraze, dar a explodat și, astfel, a rămas fără mână. Avea darul de a meșteri foarte multe lucruri. Curtea îi era plină de cutii în care se aflau diferite piese ale unor mecanisme.

K.I.: Cum putea acest om al rugăciunii să se ocupe cu confecționarea, de exemplu, de ceasuri?

H.G.: Progresul și înduhovnicirea omului nu exclud manifestarea personalității sale.

La el veneau oameni din toată [Grecia](#) – analfabeți și știutori de carte, plini de virtuți și păcătoși. Era uimitor câți oameni puteau să treacă prin chiliuța sa. Îndrăznesc în acest moment să vorbesc despre una din [harisme](#) sale: vedea în tine lucrurile ascunse, pe care le conștientizai abia mai târziu. Te uimea cu pronunția lui din Asia Mică. Îmi amintesc de faptul că îmi povestea despre părintele său: „Părintele meu se urca pe un munte. De la răsărit până la apus, nu se oprea din [rugăciune](#)“.

K.I.: Practica rugăciunea neîntreruptă.

H.G.: L-am întrebat: „Dar nu este obositor?“ Iar el mi-a răspuns: „Cum să fie obositor dacă te afli în cer?“

K.I.: Din câte știu eu, părintele său era un laic pe nume Misail. Nu făcea parte din rândul clerului.

H.G.: În încheiere, permiteți-mi să spun că acești oameni nu pot fi încadrați într-o anumită categorie. Ei nu aparțin unei cazuistici desprinse din legendele bisericesti.

K.I.: Cu alte cuvinte, nu trebuie să facem din ei niște ființe exotice.

H.G.: Întocmai.

K.I.: Părinții sunt oameni activi în Biserica lui [Hristos](#). În felul acesta trebuie să-i privim. Ei sunt darul lui [Dumnezeu](#).

H.G.: Există în ziua de astăzi moda de a se spune, de exemplu: „A! Lucrul acesta l-a spus cutare părinte“. Nu cred că se cuvine să abordăm astfel lucrurile. Părinții nu sunt făcuți ca să ne satisfacă nouă curiozitățile.

K.I.: Noi trebuie să îi percepem ca pe niște oameni autentici, care L-au urmat pe [Hristos](#) și au fost în Biserică exemple vii de trăire.

H.G.: Foarte corect.

## MAICA GAVRILIA

### PARTEA I - Convorbire cu maica Gavrilia

[Capitolul precedent](#)

## Urmatorul capitol

K.I.: Dacă vrea cineva să vină după Mine, să se lepede de sine, să-și ia crucea și să-Mi urmeze Mie<sup>151</sup>(Matei 16, 24 [n.t.]). Viața pe care ne-o propune [Hristos](#) este o viață de iubire și de jertfă. Iubirea nu poate fi concepută fără jertfă, iar cel care voiește să meargă pe drumul duhovnicesc al desăvârșirii trebuie să parcurgă calea strâmtă a suferinței. Această cale este foarte grea. [Dumnezeu](#) nu cere puțin, ci vrea de la noi totul.

Astăzi vom vorbi despre o mare personalitate a Bisericii noastre, care și-a oferit întreaga viață lui [Dumnezeu](#). Maica Gavrilia a exprimat prin toate posibilitățile sale sufletești și trupești iubirea arzătoare față de [Dumnezeu](#). Nu a trecut prin viață ca un spectator al dramei acestei vieți, ci a ridicat crucea și L-a mărturisit lumii pe [Hristos](#), în secolul douăzeci.

Maica Gavrilia a fost o persoană plină de har, care a ajuns până la măsurile sfințeniei. Cartea dedicată ei de monahia Gavrilia, care se află aici, de fată, intitulată *Ascetica iubirii*, este una din cele mai însemnate lucrări scrise după cel de-al doilea Război Mondial. În această carte se vede cum o femeie poate face lucruri minunate (la fel ca un bărbat, firește), ajungând la măsura credinței desăvârșite.

Așa cum am anticipat, suntem bucuroși să o avem alături de noi pe măicuța Gavrilia, autoarea volumului amintit mai sus – o femeie înaltă și frumoasă –, care ne va oferi mărturia sa despre maica Gavrilia, alături de care a trăit experiențe deosebite legate de iubire și de conștiință, căci maica Gavrilia nu era un spirit limitat și fanatic, ci o persoană care cuprindea în inima ei întreaga lume. A lucrat în India, Africa, [Anglia](#) sau America. Pot să spun că a fost o adevărată revoluționară contemporană (în sensul duhovnicesc al cuvântului). Ea a oferit un exemplu viu al drumului pe care omul trebuie să-l urmeze pentru a ajunge la [Hristos](#).

Soră Gavrilia, pentru noi este o adevărată binecuvântare să vă avem alături de noi. Să începem cu câteva elemente biografice ale maicii Gavrilia, mai precis, cu rădăcinile sale din [Constantinopol](#).

m.G.: Faptul că s-a născut în [Constantinopol](#) a fost un mare avantaj. A crescut într-un mediu cu foarte multe etnii și religii, ceea ce a pregătit-o pentru lucrarea iubirii pe care a săvârșit-o mai apoi, în afara granițelor Greciei. Cine nu a ieșit niciodată din țară nu poate înțelege motivul pentru care maica Gavrilia și-a dăruit întreaga dragoste popoarelor din afara Greciei.

Cartea scrisă despre ea i-a determinat pe mulți să o iubească și să o aprecieze, însă a strânit și întrebarea: ce treabă a avut o femeie ortodoxă în India?

Maica Gavrilia s-a născut în [Constantinopol](#), în 1897, din părinți bogați. A avut parte de o educație pe diverse planuri și a învățat mai multe limbi străine. Pentru epoca în care a trăit, a avut o educație neobișnuit de înaltă. A fost cea de-a doua femeie la Facultatea de filosofie din Salonic. În anul 1938 și-a înțeles pentru prima oară vocația, ceea ce a făcut-o mai apoi să-și părăsească familia iubită. Trebuie să spun că a trăit într-o familie plină de iubire, ea fiind ultimul copil și poate cel mai răsfățat.

K.I.: Din câte mi-am dat seama, era foarte legată de mama ei.

m.G.: Da, așa este. A avut o relație deosebită cu mama și cu surorile sale. Ele i-au vorbit mai întâi despre [Dumnezeu](#), pe vremea când era un copil mic, pentru că tatăl ei era la lucru.

Așadar, a simțit pentru prima oară chemarea călugăriei în anul 1938. În casa lor veneau des mari părinți de la [Sfântul Munte](#). De ce? Pentru că tatăl lor avea monopolul asupra producției de cherestea din [Athos](#). Așadar, a avut contacte cu monahismul ortodox de mic copil. Dar nu aceasta a determinat-o să urmeze calea călugăriei. Niciodată nu a existat în ea, până mai târziu, dorința de a merge la mănăstire, așa cum există în alți oameni. Nici nu se gândea la așa ceva. De altfel, s-a călugărit la aproximativ 62 de ani, adică foarte târziu.

Să ne întoarcem la Salonic. În anul 1938, pe vremea dictaturii lui Metaxas, a plecat de acasă doar cu o liră englezească în buzunar.

Ce poți să faci cu o liră? Nimic. A plecat însă cu credință în [Dumnezeu](#) și a reușit să obțină viză (pe atunci, nu se dădeau vize în [Grecia](#)), ajungând la Londra. Acolo a făcut diferite munci ca să supraviețuiască. A îngrijit copii, a făcut-o pe învățătoarea, a fost probabil femeie de serviciu cu ziua, a îngrijit o doamnă bătrână și, în paralel, a început studiile. Întâmplător, oare? Trecând pe un drum, a văzut o tabelă pe care scria: „Fizioterapie picioarelor“. Aceasta a fost alegerea ei: să fie fizioterapeut.

K.I.: A urmat drumul smereniei.

m.G.: Credea cu totul că munca omului care presupune atingerea trupului reprezintă o prelungire a sufletului.

K.I.: Așa este.

m.G.: Atunci când atinge partea bolnavă a unui om, el își deschide sufletul. Măicuța spunea: „În spatele unui picior dureros se află o inimă îndurerată“. Veneau la ea oameni pe care, chipurile, îi dorea piciorul, dar în realitate, veneau să-și mărturisească suferința.

K.I.: Fiecare cu suferința sa.

m.G.: Așa este.

Aș dori să fac o paranteză. Sensibilitatea contemporană din așa-zisa muzică ușoară a sesizat lucrul pe care doresc să vi-l spun în continuare. Există o melodie în [Grecia](#) care vorbește despre mici călătorii pentru ușurarea suferințelor. Aceasta este viața. Trecem prin viață purtând o rană de nevindecă. Până la urmă, o vindecă Domnul. Dar până atunci, fiecare poartă cu sine această durere.

K.I.: Rana poate fi și un izvor!

m.G.: Așa este.

De aceea, în momentul în care ați spus că viața iubirii este viața crucii, voiam să adaug că viața jertfelnică cuprinde în ea bucuria învierii.

K.I.: Bucuria este cuprinsă în însăși slujirea lui [Dumnezeu](#).

m.G.: Fără îndoială.

K.I.: [Dumnezeu](#) vrea să ne ofere bucuria și chiar ne-o oferă.

m.G.: Maica Gavrilia spunea că, atunci când omul iubește, cei de lângă el pot să creadă că se chinuie, pe când el nici măcar nu-și dă seama că se chinuie, pentru că simte o bucurie care îi cuprinde întreaga ființă.

K.I.: Cel care iubește este un om care se dezvoltă.

m.G.: Așa este. Foarte frumos ați spus.

K.I.: De aceea, bucuria este de o ființă cu iubirea. Dar vai dacă nu există bucurie în iubire! Ce altceva mai rămâne?

m.G.: Nu se poate să nu existe bucurie în [Hristos](#). Această idee era mereu propovăduită de maica Gavrilia. Bucuria izvorăște din jertfă. Dar de ce să vorbim despre jertfă? Ea nu privea suferința ca pe o jertfă. Era mereu plină de bucurie, prin dragostea pe care o oferea celorlalți. Iar această bucurie era contagioasă, făcându-ne pe noi să ne întrebăm: „De ce ne bucurăm, oare?” Ne bucuram pentru că ea ne transmitea această bucurie.

K.I.: Mulți cred că putem progresa numai prin durere. Personal, consider că și prin iubire putem ajunge foarte departe, pentru că bucuria reușește să ne ridice deasupra celor pământești.

m.G.: Desigur.

K.I.: Trebuie să facem deosebire între bucurie și fericire. Cuvântul „fericire” este greșit, pe când bucuria este o stare duhovnicească. Ea este darul Duhului Sfânt.

m.G.: Așa este.

K.I.: Continuați, măicuță.

m.G.: Așadar, se afla la Londra. A trebuit să rămână acolo, pentru că începuse cel de-al doilea Război Mondial. De altfel, în acest oraș a trecut și prin experiența bombardamentelor. Era perioada când a cunoscut o serie de ciprioți.

K.I.: Da.

m.G.: Se poate să fi venit anterior în contact cu ciprioții. Dar de atunci înainte, este sigur. Maica Gavrilia menționează lucrul acesta în jurnalul său. În același timp, a fost aproape de cei care sufereau de pe urma războiului.

Pot să vă dau un exemplu. O evreică, ce îi era prietenă (prima persoană de altă credință care intră în viața ei), avea claustrofobie și nu putea să intre la subsol, unde se refugiau oamenii în timpul bombardamentelor. Măicuța o lua de mână și mergeau împreună să colinde străzile, până când suna sirena ce anunța un nou bombardament. Încerca să o îmbărbăteze, spunându-i: „Dacă este să cadă o bombă peste noi, înseamnă că așa a fost voia lui [Dumnezeu](#), iar noi nu putem să facem nimic”.

După ce s-a terminat războiul, s-a întors în [Grecia](#), unde a slujit la serviciul de prim ajutor. Voi mai deschide o paranteză. În timpul cât a stat în [Anglia](#), a avut binecuvântarea să-l cunoască pe Iacov Virvos, care a fost în acea perioadă și duhovnicul ei. Astfel, a legat o puternică prietenie cu sora sa, Eleni Virvos, care a constituit pentru noi un prețios izvor de informații.

K.I.: De la ea v-au parvenit foarte multe informații.

m.G.: Da. Ele au fost cuprinse în cartea despre maica Gavrilia.

Așadar, a plecat din [Anglia](#) și s-a stabilit în [Grecia](#). A stat un an la Salonic, unde a predat limba greacă și a făcut catehism la o școală de fete, pe care le lua în fiecare duminică la biserică.

După aceea, s-a dus la Atena, unde a deschis propriul ei cabinet de fizioterapie, în centrul orașului. (Clădirea mai există și astăzi. În plus, o am în fotografii.) Simțea prezența lui [Dumnezeu](#), prin faptul că un genunchi sau o gleznă care trebuia să se vindece într-o lună sau două se recupera complet în numai 15 zile. Atunci, a

conștientizat faptul că nu poate lua bani pentru munca sa, pentru că altcineva era Terapeutul.

În același timp, așa cum aflăm de la prietena sa, Eleni Virvos, banii pe care îi dădea săracilor. La sfârșitul zilei nu îi rămânea nimic.

K.I.: Am înțeles că dădea bani copiilor ca să-și continue studiile. Îi ajuta pe ascuns.

m.G.: Mereu s-a întâmplat așa. Eu am aflat cum stăteau lucrurile de la o fată hipoacuzică, de care râdeau celelalte fete din Salonic. Ea mi-a spus că măicuța dădea bani copiilor, fără să afle nimeni nimic.

În perioada aceea, părinții ei erau încă în viață. În 1954, în ziua de dinaintea Bunevestiri, i-a murit mama, care a fost iubirea vieții ei – un om ce întruchipa ce era mai curat, mai frumos și mai sfânt.

K.I.: Cea care mereu îi umplea bateriile.

m.G.: Așa este.

K.I.: Era, așa cum se exprima cândva un părinte cipriot, instalația electrică de la care se alimenta cu putere.

m.G.: Da. În seara aceea, a fost ca și cum mama ei ar fi luat mâinile fiicei sale și le-ar fi pus în mâinile lui [Hristos](#). Din acel moment, în Maica Gavriila s-a produs o renaștere uimitoare. De fapt, o naștere și o moarte. Tot ce era mai important murise și, astfel, a putut să înceapă o viață nouă.

K.I.: A fost vorba de o deșertare.

m.G.: Deșertare, moarte, spuneți-i cum vreți.

În acea seară a avut o experiență duhovnicească puternică. Întreaga noapte, icoana Mântuitorului pe care o avea a strălucit atât de puternic, încât nu putea suporta intensitatea luminii. Atunci a simțit chemarea față de India. Până în acea zi, nu avusese o atracție specială față de această țară. Știa doar că era vorba despre un popor cu o anumită tradiție și cultură.

K.I.: Și foarte chinuit...

m.G.: Nu era vorba despre un popor credincios, ca să o atragă. De aceea, ideea de a merge în India i s-a părut ciudată. De unde și până unde India? A doua zi dimineată, a auzit bătăi în poartă. S-a dus să deschidă și a dat cu ochii de un indian, trimis de o doamnă din [Anglia](#) să-i aducă un pachet.

K.I.: Gândul despre India deja se materializa...

m.G.: Întocmai. La clinică, găzduia adesea oameni. Dormea la părinții săi, așa că rămânea mereu o cameră liberă cu un pat. Prietenii ei știau de acest lucru și trimiteau la ea oameni care nu aveau unde să doarmă.

Așadar, l-a întrebat pe indian: „Cum de ați ajuns pe aici?” Iar el i-a răspuns: „Sunt în drum spre India”. „Și eu vreau să mă duc în India. Puteți să mă așteptați să vând ce am și să merg cu dumneavoastră?” A doua zi, a început, cu adevărat, să vândă ce avea. În cele din urmă, nu s-au dus în India împreună. Măicuța și-a zis: „Iată că Domnul ne cheamă unul câte unul”, după care a plecat. Prima oprire a fost în Cipru. De acolo, a trecut vizavi, la Locurile Sfinte. După aceea, a străbătut Iordania, [Siria](#), Irakul, Iranul. A călătorit cu autobuzul vreme de unsprezece luni. Mie așa ceva nici nu mi-ar trece prin minte să fac, chiar dacă aș fi de 20 de ani. Cum poate un om să reziste astfel...

K.I.: Era destul de înaintată în vârstă.

m.G.: Da. Se întâmpla în 1954... Avea cam 56 de ani.

K.I.: Purta pe umeri o viață întreagă.

m.G.: Să nu uitați că era femeie...

K.I.: Și că a trecut prin țări islamice.

m.G.: Și totuși... De fiecare dată, Domnul îi trimitea în cale câte un om cinstit care-i spunea: „Nu-ți fă griji. Îți păzesc eu valiza. Du-te să te speli și să faci tot ce este nevoie”. Desigur, dacă întâlnea pe drum vreun om suferind, avea grijă de el. Uneori, în locurile pe unde se oprea, era invitată chiar să intre în moschei. A trecut prin multe greutăți și a ajuns în cele din urmă în Persia, la Teheran. De acolo, trebuia să o ia spre Pakistan. Oamenii îi spusese că nu cumva să treacă prin Afganistan, pentru că era foarte periculos. La un moment dat, în drum spre Pakistan, s-a oprit puțin. Acolo, o aștepta o surpriză. Hanul din acel loc era proprietatea unor oameni din [Constantinopol](#). Vă dați seama ce a însemnat ca, după 11 luni prin țări musulmane, să se pomenească dintr-odată acasă la ea!

K.I.: Extraordinar...

m.G.: Următoarea oprire a fost India. De aici încolo se deschide un capitol foarte important al luptei ei pentru dragoste și credință. Rămăsese deja fără bani. Astfel a început, așa cum zicea ea, „aventura în [Hristos](#)”, adică marea aventură a credinței. De altfel, credința este o aventură, un risc permanent și o lăsare în voia necunoscutului. Este ca mersul pe apă al lui [Petru](#). Când i se zicea: „Unde te duci tu fără o recomandare și fără o adresă? Unde crezi că o să ajungi?”, ea răspundea: „Scrisoarea mea de recomandare este Domnul. Nu am

nevoie de așa ceva“. Incredibil...

K.I.: De aceea a fost în stare să miște munții.

m.G.: Așa este.

K.I.: Prin credința ei, a mișcat munții din loc. Descrierea drumului urmat de maica Gavrilia mi-a lăsat impresia că avea în ea ceva indestructibil. În afară de forța interioară de a trece peste greutate și piedici, cred că era, cu adevărat, binecuvântată – avea un întreg arsenal de platoșe și de arme duhovnicești.

m.G.: Avea cu ea scutul credinței, așa cum spune și Sfântul Apostol [Pavel](#). Pentru maica Gavrilia, suferințele și lipsurile nu au fost o piedică pe drumul către [Hristos](#). Ceilalți spuneau: „Să nu te duci în cutare loc, pentru că este interzisă trecerea“. Dar ea răspundea: „Ba o să mă duc“. Îi lăsa pe toți fără grai. „Nu e cu puțință“, îi ziceau. Sau: „Poate că ai știut totul dinainte. De aceea ai fost atât de liniștită și sigură de ceea ce avea să se întâmple“. Iar ea spunea: „Nu este vorba de așa ceva, ci de faptul că încep să mă obișnuiesc cu minunile lui [Dumnezeu](#)“ – adică micile [minuni](#) pe care Domnul le săvârșește în viața fiecărui om și pe care noi nu le observăm.

K.I.: Am impresia că această femeie a fost un adevărat [Alexandru](#) cel Mare în variantă duhovnicească.

m.G.: Nu știu dacă a fost un [Alexandru](#) cel Mare, dar sigur este faptul că a oferit lumii întregi, pe acolo pe unde a trecut, o imagine deosebită a ceea ce înseamnă elenism și [Ortodoxie](#).

K.I.: Am observat că avea mult umor.

m.G.: Foarte mult.

K.I.: Asemenea oameni sunt rari. În ziua de astăzi, oamenii sunt închiși în ei și umorul aproape nu mai există.

m.G.: Așa este, toți par foarte serioși.

K.I.: Și își iau mereu un aer de importanță.

m.G.: Eu o priveam și mă fascina. Era o persoană foarte abilă, incredibil de spontană și cu un umor debordant. Odată, am ascultat o predică înregistrată pe o casetă, a părintelui Vasile Gondikakis, în care se referă la un moment dat la umor. Spunea că în [Sfântul Munte](#) era un bătrânel sfințit care își săpase mormântul. Părintele Vasile s-a dus să-l caute și l-a găsit stând la soare în mormânt, cu mâinile sub cap. „Ei, părinte, ce faci acolo?“ Iar răspunsul său a fost umoristic. Vreau să spun că lacrima și râsul sunt două lucruri care trebuie să existe împreună. [Dumnezeu](#) nu ne cere numai lacrimi. Viața este alcătuită și din momente foarte comice.

K.I.: Chiar și în [Evanghelie](#) putem constata că există momente pline de umor.

m.G.: Așa este.

K.I.: Uneori se întâmplă să râd cu poftă mai ales când citesc Epistola Sfântului Apostol [Petru](#) sau întrebările evreilor, în care se relaționează lumea mărunță a rațiunii cu cea a spiritului, adică a Duhului Sfânt. Un asemenea umor avea și maica Gavrilia, pe care, personal, o cunosc numai din cartea pe care ați scris-o despre ea.

m.G.: Ce spuneți?...

K.I.: Dar de unde s-o cunosc? Și îmi pare rău pentru lucrul acesta. În viața mea am cunoscut numai părinți, care nu știau nimic despre ea.

m.G.: Da. Nu o știau.

K.I.: Dar o cunoaștem acum.

m.G.: Poate că așa a fost mai bine. Adunând material pentru carte, am cunoscut laturi ale caracterului maicii Gavrilia pe care nu le știam, chiar dacă am trăit destul de mult timp alături de ea. Nu era o persoană care să spună prea multe despre ea însăși.

K.I.: Câți ani ați fost alături de maica Gavrilia?

m.G.: Am cunoscut-o timp de 8 ani și am stat alături de ea 6 ani. Pentru mine, lucrul acesta a fost o mare binecuvântare. Aveam senzația că o cunosc foarte bine. Dar s-a dovedit că fiecare dintre noi știa doar o parte dintr-un mozaic nesfârșit.

K.I.: Să ne întoarcem în India, la indestructibilitatea caracterului său. Să amintim și episodul cu tigrul. Călătoria împreună cu niște oameni pe care nu îi cunoștea. De altfel, India este un adevărat haos. Am fost în India. Acolo, animalele, oamenii, tradițiile și mitologia sunt una. Există o spiritualitate în această țară, dar și foarte mult primitivism.

m.G.: Da. Așa este. Măicuța Gavrilia avea darul de a radia ceva ca o energie. Oricum, acest fenomen îi făcea pe ceilalți să o respecte foarte mult și să plece capul dinaintea ei. Când o vedeai, parcă erai cuprins de frică sfântă, deși niciodată nu căuta să se impună. Era un om simplu.

K.I.: Asemenea oameni au în ei harul lui [Dumnezeu](#).

m.G.: Această energie pe care o emitea nu avea de-a face cu limba în care se exprima. Ea putea fi la fel de bine percepută și de indieni, și de chinezi, spre exemplu.

Ca popor, indienii au o foarte mare moștenire culturală. Ei fac parte din popoarele cele mai vechi. De-a lungul timpului, s-a produs o anumită cristalizare spirituală, care se păstrează și astăzi. Când maica Gavrilia s-a oprit la un moment dat într-o stație, au venit la ea doi copii cerșetori, pentru că era europeană și se presupunea că avea mulți bani. Dar ea n-a avut să le dea bani, în schimb, le-a întins două bomboane. Au mai venit și alți copii cerșetori, iar bomboanele s-au terminat. A venit în fine încă unul, care era foarte trist. Nu mai avea nimic pentru el. Și-a întors buzunarele pe dos ca să-i arate că nu avea ce să-i dea. Atunci, copilul s-a dus iute la un pom și a adus un fruct de mango. Maica Gavrilia s-a emoționat până la lacrimi. Totul s-a petrecut în sala de așteptare din stație. Deodată, toți oamenii din jurul ei s-au îndreptat spre ea și i-au făcut metanie în stil indian. Ea a rămas perplexă, pentru că nu știa ce se întâmpla. Atunci, un domn s-a întors spre ea și i-a spus: „În religia noastră, atunci când un cerșetor îți face un dar, înseamnă că ești omul lui [Dumnezeu](#)“.

K.I.: Foarte important episod.

m.G.: Practic radia har sfânt.

K.I.: Da. Era ca Alexie, omul lui [Dumnezeu](#). Și el a fost un călător prin această lume, până când s-a întors acasă la el, la [Roma](#), unde nu-l cunoștea nimeni. La fel ca Domnul nostru [Iisus Hristos](#), aceste suflete au venit din cer, ca să ne ofere nouă mărturia originii lor și să-L slujească pe Cel de Sus.

m.G.: Așa este.

## PARTEA A II-A

### [Capitolul precedent](#)

### [Urmatorul capitol](#)

K.I.: În prima parte a discuției noastre am vorbit despre maica Gavrilia ca despre un om modern și un spirit revoluționar din punct de vedere duhovnicesc, care a călătorit prin toată lumea, unde l-a mărturisit pe [Hristos](#). Avea sufletul plin de iubirea aceea care le cuprinde pe toate și care, în același timp, este indestructibilă. Am văzut cum a decurs drumul ei până în India, dar am uitat să povestim întâmplarea cu tigrul.

Să începem cu acest episod.

m.G.: Să îl localizăm mai întâi.

S-a întâmplat în junglă, în Himalaya, unde a lucrat o perioadă îndelungată de timp, mai exact, la primul spital pentru leproși înființat în India. Până atunci, leproșii erau împrăștiați pe drumuri, unde cerșeau.

La un moment dat, a trebuit să se deplaseze spre un sat alăturat într-un car cu boi (singurul mijloc de transport din acea regiune). Dintr-odată, în noaptea deosebit de rece, a văzut doi ochi strălucitori, care erau ochii unui tigru. Atunci, s-a rugat, iar tigrul a plecat în lumea lui. A înfruntat pericolul cu pace în suflet. Noi, ceilalți, poate că am fi strigat și am fi intrat în panică. Dar datorită puterii sufletești a maicii Gavrilia, tigrul a trecut mai departe foarte liniștit.

K.I.: Consider că această întâmplare este plină de încărcătură simbolică. Maica Gavrilia a înfruntat în viața ei mulți tigri cu două picioare...

m.G.: Aceștia sunt cei mai răi.

K.I.: Câteodată, oamenii îmi spun: „Felicitări pentru studiile pe care le ai, pentru cărți“ etc. Eu, personal, nu iau în serios aceste cuvinte, pentru că măsura adevăratei sporiri sufletești este absolvirea școlii tigrilor. Dacă nu treci prin această școală, nu poți merge înainte nici măcar cu un pas. Nu diplomele și instituțiile de învățământ te fac om, ci școala vieții.

m.G.: Așa este.

K.I.: În convorbirea anterioară, ne-am referit la binecuvântarea pe care o reprezintă piedicile și greutățile. Maica Gavrilia avea vocația de a depăși toate încercările, oricât de grele ar fi fost, prin puterea ei nezdruclată. Numai astfel a fost în stare să privească tigrul în ochi, la fel ca și pe toți ceilalți tigri din viața ei. Aceasta era trăsătura caracteristică cea mai pregnantă a personalității sale. Era de neclintit, în orice situație s-ar fi aflat.

m.G.: În India și în celelalte țări unde a fost, prin ea, cuvintele lui [Dumnezeu](#) prindeau viață. Măicuța Gavrilia a pășit la propriu printre șerpi și scorpioni. În jungla unde se afla spitalul pentru leproși, clădirile nu aveau uși. În loc de ușă, era un fel de perdea, de cortină. Într-o seară, un tigru a intrat într-o casă și a luat câinele de sub patul unde dormea întreaga familie, care avea o singură cameră. Pentru ea, au fost valabile și la propriu și la figurat cuvintele Mântuitorului, Care a spus: Șerpi vor lua în mână și chiar ceva dătător de moarte de vor bea nu-i va

vătăma<sup>152</sup>( [Marcu](#) 16, 18 [n.t.]).

K.I.: Și nu se păzea deloc.

m.G.: Da. Așa este. Chiar și prietena ei evreică, cu care maica Gavrilia a fost împreună în timpul bombardamentelor, s-a dus să ajute la spitalul pentru leproși din India, și o vedea bând apă din Gange, iar Gangele are apă murdară.

K.I.: Da. Este plin de necurății.

m.G.: În Gange își aruncă chiar și morții, după ce-i incinerează.

K.I.: Da.

m.G.: Își făcea [cruce](#) în numele Tatălui, al Fiului și al Sfântului Duh și bea apă din Gange, din care-i dădea și evreiceii. Prietena sa era impresionată de smerenia slujirii pe care o împlinea.

Și, cu adevărat, nu slujea ca un om superior, ci de la nivelul celui căruia i se dedica. Dormea pe jos, bea din aceeași apă din care bea și bolnavul și mânca cea mai umilă mâncare a indienilor, care este orezul cu linte, fierte în apă. Cred faptul că dacă omul nu ar avea contact permanent cu [Dumnezeu](#), fie prin diferite experiențe, fie prin harul care se simte în inimă, el nu ar putea să ducă o asemenea viață.

Nu oricine poate să plece în lume fără bani în buzunar. A slujit în Africa, America, Europa și Asia.

K.I.: Soră Gavrilia, să vorbim puțin și despre legătura sa cu liderii spirituali din acea parte a lumii. Citind cartea, mulți oameni se vor întreba ce putea să aibă de împărțit un ortodox cu niște guru.

m.G.: Cel mai adesea a lucrat prin spitale, care se aflau în preajma unor mănăstiri. Mănăstirile lor sunt ridicate pe drumurile pe unde trec pelerinii. Ei merg din mănăstire în mănăstire și, uneori, cad epuizați de încercările călătoriei. În unele din aceste spitale, a venit în contact cu călugări hinduși. În persoana ei, aceștia au cunoscut un alt fel de creștinism. Până atunci, prin locurile lor veniseră numai protestanți și catolici, în nici un caz ortodocși.

De data aceasta, vedeau dinaintea ochilor lor un apostol smerit, care nu voia bani. Trăia în orice condiții, mânca și bea orice. Când o vedeau atât de smerită, împărțind dragoste tuturor, fără să ceară nimic în schimb, ajungeau s-o întrebe: „Cine te-a trimis până aici? Cine este Dumnezeu care te învață un astfel de stil de viață și o astfel de virtute?” La un moment dat, a venit la ea un călugăr și a întrebat-o: „Ai să-mi dai vreo carte de ascetică ortodoxă?” I-a dat Filocalia, iar călugărul acela s-a cutremurat citind-o.

K.I.: Sunt convins.

m.G.: Nu-și putuseră imagina faptul că în Creștinism poate să existe și o asemenea latură. Ei văzuseră numai cealaltă parte, legată de construirea de școli sau spitale.

K.I.: Partea socială a Creștinismului.

m.G.: Da.

K.I.: Nu văzuseră și partea ascetică.

m.G.: Scopul prezenței ei acolo nu era acela de a-i converti pe hinduși la [ortodoxie](#). Ea i-a influențat, în schimb, pe creștinii de alte confesiuni. Au fost multe cazuri în care i-a întors pe cei de acolo la credință. În vremea aceea, ca și acum, era moda ca tinerii să caute ceva cât mai autentic, după părerea lor. Iar prezența ei a constituit pentru oamenii aceia o alternativă, așa că mulți nu numai că s-au întors la [Hristos](#), dar au devenit ortodocși. Cu localnicii acest lucru nu s-a întâmplat. De altfel, în India, dacă cineva își schimbă credința, îi este pusă în pericol chiar viața!

K.I.: Am vorbit mai înainte de respectul și chiar evlavie pe care le impunea prezența maicii Gavrilia. Bănuiesc că întâlnirile ei cu Indira Gandhi, cu tatăl ei, Nehru, și cu alte personalități ale Indiei au fost momente deosebite. Deși nu subapreciez lucrarea maicii Tereza, ea a avut în spate Biserica Catolică, pe când maica Gavrilia nu a avut nici o susținere de nicăieri.

m.G.: Așa este.

K.I.: Cu toate acestea, avea contact direct cu adevăratul [Dumnezeu](#).

m.G.: S-a întâlnit și cu maica Tereza. „Căruia ordin aparții?”, a întrebat-o. „Niciunuia“, a răspuns ea. Maica Tereza a rămas uimită.

Maica Tereza și-a început singură misiunea, dar a continuat-o cu ajutor. Pe când maica Gavrilia nu a avut nici un ajutor. A intrat, însă, în contact cu oameni importanți din India, fapt care a ajutat-o să călătorească în întreaga țară. Pe Indira Gandhi a cunoscut-o pentru că avea probleme la gât și ea i-a făcut fizioterapie. Tatăl Indirei, Nehru, i-a spus maicii Gavrilia: „Am auzit că ai degete de aur. Și pe mine mă doare. Nu poți să mă ajuți?” Desigur, erau și ziariști de față, iar a doua zi, ziarele au scris despre ea ca despre o propovăduitoare a religiei ei și un fizioterapeut cu degete de aur. Toți prietenii ei au început să o felicite. Iar ea le-a spus: „Stau de-

atâta timp cu voi și vă fac același lucru, iar voi mă felicitați așa, dintr-odată, numai pentru că l-am tratat pe Nehru...“ A cunoscut oameni importanți din India: doctori, înalți funcționari, misionari străini, dar și poeți, așa cum a fost R. Tagore.

K.I.: Ce părere avea despre Tagore?

m.G.: Nu mi-a spus nimic despre el. Și în America a cunoscut mari personalități, cum ar fi mama lui John Kennedy sau Martin Luther King, pe care l-a admirat pentru ceea ce făcea. I-a comparat lucrarea cu cea a lui Gandhi din India. Gandhi îi scotea pe indieni în stradă și le spunea: „Chiar dacă mâncați bătaie, tot aici să rămâneți“. La fel proceda și Martin Luther King.

K.I.: Rezistență pașnică – aceasta a fost revoluția lui Martin Luther King.

m.G.: Da. A cunoscut-o și pe mama acestuia, înainte de a fi asasinată. Așa cum știți, și mama lui King a fost omorâtă. A cunoscut-o și pe faimoasa Helen Keller, care era surdă și oarbă.

K.I.: Da.

m.G.: A cunoscut multe personalități, inclusiv pe Bernard Shaw, în [Anglia](#), pe timpul războiului. Aceste întâlniri s-au datorat faptului că era o persoană cultivată, dar și plină de har.

K.I.: Atunci când ai asupra ta harul lui [Dumnezeu](#), ai și puterea să atragi oamenii în jurul tău.

m.G.: Fără îndoială.

K.I.: Așa cum ne atrage pe noi Tatăl ceresc.

m.G.: Desigur.

K.I.: Să vedem în continuare parcursul maicii Gavrilia. Cum a fost întâlnirea ei cu părintele [Teodosie](#) din [Betania](#)? Și părintele [Teodosie](#) a fost un om al iubirii nesfârșite în [Hristos](#).

m.G.: Da. Am fost și eu binecuvântată să-l cunosc și, la fel ca maica Gavrilia, când l-am văzut, am izbucnit în plâns.

K.I.: Acești oameni au în ei ceva greu de suportat pentru omul obișnuit.

m.G.: Da. Nu spun că ar fi sfinți, dar au în ei sfințenie. Așa cum v-am zis, ea nu avea de gând să se călugărească. Nu voia chiar deloc. Nici nu îi plăcea culoarea neagră. Cu toate acestea, în India nu a avut prieteni mai buni decât [Evanghelia](#) și rugăciunea. În timpul șederii acolo, a primit imboldul să se dedice vieții monahale, deși nu visase și nu dorise niciodată așa ceva.

Dar pentru că nu avea bani, cum ar fi putut să se ducă la o mănăstire să se călugărească? Trebuia să fie cineva care să o cheme de acolo de unde se afla, pentru că, de una singură, nu își putea permite să călătorească.

Odată a venit să o vadă o prietenă franțuzoaică. A aflat unde se afla și i-a făcut o vizită. Dar s-a îmbolnăvit de gastroenterită și i-a spus maicii Gavrilia: „Nu pot să mai stau aici. Trebuie să mă duc ca să mă vindec în satul cutare“. În legătură cu acel sat, maica primise o informație de la [Dumnezeu](#), pe care o trecuse cu vederea, potrivit căreia, dacă ajungea acolo, avea să i se arate drumul mai departe. Douăzeci de zile mai târziu, s-a dus în acel sat care se chema Lantur. Acolo a cunoscut o femeie din America, ce se ocupase cu dansurile folclorice din Iordania. Pe atunci, [Betania](#) făcea parte din Iordania, așa că femeia aceea avusese ocazia să-l cunoască pe părintele [Teodosie](#). Ca să vedeți cum lucrează Domnul... Femeia din America a întrebat-o: „Acum unde o să mergeți?“ „Cred că o să mă călugăresc“, i-a răspuns ea cu șovăială în voce. „Și unde o să vă duceți? La ce mănăstire?“ „Nu știu“. Vă duc eu la cea mai frumoasă și mai plină de smerenie mănăstire“. „Unde?“ „Acolo unde se află părintele [Teodosie](#)“. Așa că i-a scris părintelui [Teodosie](#).

Ceea ce vă povestesc acum pare a fi desprins dintr-o poveste...

K.I.: Da, da.

m.G.: Așadar, i-a scris părintelui [Teodosie](#), care și-a creat, însă, impresia că cea recomandată era mai degrabă o femeie nebună. Așa că a întârziat cu răspunsul. Scrisoarea părintelui a sosit abia după șase luni: „Să vină“. S-a dus în [Betania](#), unde a rămas cinci ani, ca ucenică. Nici acolo nu a încetat lucrarea pe care o săvârșise în India. Se deplasa pe front, ca să vină în ajutor soldaților care erau răniți sau aveau alte probleme. De asemenea, dacă era vreun copil invalid, era chemată degrabă la Spitalul American. Nici un moment nu și-a încetat slujirea.

K.I.: Pașii săi erau îndrumați de [Dumnezeu](#).

m.G.: Fără îndoială. Aș dori să vă povestesc o întâmplare care pe mine personal m-a emoționat foarte mult. Așa cum deja v-am spus, în viața ei a cunoscut mulți misionari de alte confesiuni. Printre aceștia era și unul faimos în acea epocă, pe nume Stanley Jones, cu care, de altfel, și corespundea. Când omul acesta s-a dus să se închine la Locurile Sfinte, a trecut pe la ea și primul lucru care a întrebat-o a fost: „Cum te simți? Totul este bine? Ai nevoie de ceva? Poate de haine, de încălțăminte, alimente, zahăr?“ Pe vremea aceea, mănăstirea se confrunta cu o mare sărăcie. Ea s-a întors spre el și i-a spus: „Am nevoie de haine, dar acum nu mai sunt una, sunt

optsprezece“. Atunci, misionarul s-a dus, a cumpărat pânză pentru optsprezece rase și i-a dat-o maicii Gavrilia. K.I.: Foarte frumos.

m.G.: De-a dreptul emoționant.

K.I.: Așa este. Mai sunt multe întâmplări deosebite de povestit. Din Noul [Ierusalim](#), din Africa... Ce să povestim mai întâi?

m.G.: A plecat mai apoi din [Betania](#), pentru că surorile sale se îmbolnăviseră și nu mai aveau pe nimeni pe lume care să aibă grijă de ele. S-a dus la o mănăstire din Noul [Ierusalim](#), situat în afara Atenei, unde l-a cunoscut pe părintele [Antonie](#) Romeul. În perioada aceea a făcut traduceri din lucrările părintelui [Antonie](#), după care a petrecut o bună bucată de timp cu părintele Hrisostom Papasarandopoulos, în Uganda și Tanzania. Era deja monahie. După aceea, s-a dus în Patmos, aproape de părintele Amfilohie Makris.

K.I.: O altă mare personalitate a monahismului ortodox...

m.G.: Da. Maica Gavrilia a primit schima cea mică și binecuvântarea de a face misiune ierapostolică. Și astfel, a plecat pentru a doua oară în India.

K.I.: Aceasta a fost misiunea ei pe pământ.

m.G.: Da.

K.I.: Așa cum [Hristos](#) i-a trimis pe Apostoli, la fel a trimis-o și părintele Amfilohie pe maica Gavrilia, alături de o altă maică.

m.G.: Așa este. În India a stat doi-trei ani.

K.I.: Și în Africa?

m.G.: În Africa a stat un an de zile, alături de părintele Papasarandopoulos. Acolo a dus la capăt cu bine diferite misiuni. Făcea tot ce era nevoie, de la secretariat până la acordarea de sfaturi medicale mamelor. Prin ea s-a aplicat un plan foarte avansat pentru acea epocă, susținut financiar de un american foarte bogat, care și-a dăruit averea pentru a-i învăța pe oameni în timp de o lună să scrie în limba lor. Acesta a fost unul din succesele maicii Gavrilia în Africa. După aceea, s-a întors și și-a început periplul spre America. În continuare, s-a dedicat slujirii oamenilor bolnavi psihic. Pentru că știa multe limbi, era solicitată să însoțească bolnavi psihic în diferite țări ale Europei, ca [Anglia](#), Elveția și Franța.

Una din importante perioade ale vieții ei a fost legată de ceea ce noi numeam Casa îngerilor. Este vorba despre un apartament de la parterul unui bloc, situat în aerul poluat al Atenei, într-o regiune slab cotată din punct de vedere locativ, unde sunt toate condițiile pentru a nu-ți plăcea atmosfera, atât din pricina poluării, cât și a zgomotului infernal. Cu toate acestea, înăuntru simțeam bucurie, liniște sufletească și ne întrebam cum de se putea ca într-un asemenea mediu să existe o oază duhovnicească. În acel apartament, exista o bucată de cer. Starea de bine era creată de prezența maicii Gavrilia. În ciuda haosului de afară, înăuntru ne linișteam și ne înșeninam cu toții.

K.I.: Aceleași trăiri le avea oricine se apropia de [părintele Porfirie](#), pe vremea când se afla la Policlinica din Piața Omonia.

m.G.: Este vorba despre o harismă dumnezeiască.

K.I.: Așa este.

m.G.: Acolo, maica Gavrilia a stat timp de zece ani. Pe atunci, duhovnicul ei era părintele Agatanghel Mihailidis și el i-a dat apartamentul. Îmi cer scuze, trebuie să fac o paranteză. Înainte de a se stabili în această casă, a fost chemată de [Damian](#), Arhiepiscopul Sinaiului, să înființeze mănăstirea de maici de pe Muntele [Sinai](#). A stat și acolo un an, după care s-a întors în Atena. De atunci, adică din anul 1988, a locuit în centrul Atenei, în apartamentul despre care tocmai v-am vorbit. Acolo au început problemele.

K.I.: Să vedem în continuare felul în care comunica cu oamenii din metropolă, dat fiind faptul că a lucrat în junglă, în Africa, alături de oameni care se presupune că sunt pe un nivel inferior din punct de vedere al civilizației (uneori, sunt superiori; după fenomenul Hitler, este mai greu să vorbim despre superioritate și inferioritate atunci când comparăm Europa cu Africa; există oameni superiori în toate popoarele, în toate regiunile de pe glob și în toate epocile). Să comentăm puțin legătura sa cu omul de la oraș.

m.G.: Unii se întreabă cum de poate un călugăr sau o călugăriță, mai ales de o anumită vârstă, să cunoască problemele celor care trăiesc în mediul urban. Totuși, călugărul este în posesia adevărului, care străbate epocile. Problemele omului au fost și sunt aceleași din totdeauna. Nimic nu se schimbă, decât decorul de pe scenă.

K.I.: Firea omenească este neschimbată, după cum spunea și Tucidide.

m.G.: Fără îndoială. Așadar, problemele omului contemporan nu i-au fost străine. Tinerii care se duceau la ea și îi spuneau problemele lor simțeau că erau înțeleși. Este un mare dar ca în mijlocul orașului să se afle o persoană

care să te înțeleagă. Și nu numai să te înțeleagă, dar și să te poată sfătui, să-ți dea soluții la problemele pe care le ai, să te ajute să-ți duci mai ușor crucea și să te îndrume, așa cum a făcut și în cazul meu, pe vremea când nu mă interesa [Hristos](#) și trăiam în afara Bisericii. Ca și mine, mulți s-au dus la ea traumatizați de anumite experiențe legate de Biserică. Maica Gavrilia îi făcea să se apropie din nou de Biserică și de [Dumnezeu](#). Sfătuită de ea, m-am dus la primul meu duhovnic, iar după o săptămână, deja mă spovedisem pentru întâia oară în viața mea. Mulți oameni au urmat același drum ca și mine, prin maica Gavrilia.

Veneau la ea mulți tineri dependenți de droguri sau cu SIDA, oameni aflați în pragul divorțului sau cu alte probleme grave. Nu era necaz care să nu fi trecut prin acea casă. Pe la ea au fost preoți, călugări și călugărițe, arhierei și mireni din [Grecia](#), din America și de peste tot.

Toate formele de durere și suferință au intrat în acel apartament, găsindu-și acolo alinarea. Ziceam: „M-am dus la maica Gavrilia purtând cu mine o durere. Cum de a dispărut povara?”

K.I.: Aceste vorbe îmi aduc aminte de ceea ce simțeam de fiecare dată când mergeam la [părintele Porfirie](#). Când plecam de la el, nu numai că nu mai aveam nici o povară pe suflet, dar parcă zburam de fericire.

m.G.: Întocmai.

K.I.: Și nu numai atât. Alături de o persoană plină de har, tu te simți ca un om grosolan.

m.G.: Da, da.

K.I.: Până și vocea oamenilor plini de har parcă sună altfel.

m.G.: Maica Gavrilia credea că multe pot fi ascunse, dar nu și vocea.

K.I.: Cum s-ar putea, oare, ascunde?

m.G.: Din voce se întrevește caracterul omului.

K.I.: Toate au importanță: și vocea, și fizionomia și gesturile... Să continuăm, soră Gavrilia.

m.G.: Maica Gavrilia era ca o oglindă. Atunci când o priveai, nu vedeai personalitatea ei, ci pe tine însuși. Avea harisma de a se micșora ca personalitate pentru a te pune pe tine în valoare. Când îi vorbeai, simțea că problema ta era deja absorbită de ea, pregătindu-se un răspuns la întrebările tale, totul privit nu din punctul ei de vedere, ci din al tău, adică al capacității tale de a înțelege și de a aplica un sfat sau altul. Nu îți dădea răspunsuri teoretice, de tipul „să nu faci asta sau cealaltă”. Nu. Reușea să se pună în locul tău și să vadă problema prin ochii tăi.

K.I.: Suferea alături de tine.

m.G.: Așa este. De exemplu, dacă era vorba despre un adolescent ce făcea parte dintr-o familie care îl tot bătea la cap, maica Gavrilia trăia ea însăși situația acelui tânăr, iar din răspunsul pe care i-l dădea, se vedea foarte bine că, într-adevăr, se identifica cu persoana din fața ei. Nu rostea cuvinte fariseice, precum: „A, preacurvia este rea, să nu mai faci, că nu te mai iartă [Dumnezeu](#)”. Dădea altfel de răspunsuri. Așa cum Domnul nu-l decapitează pe păcătos, nici maica Gavrilia nu rostea cuvinte care să-l facă pe om să se simtă trimis la colț sau pus la zid.

Atunci când omul nu este pus la zid, el știe cum să se adune și să înțeleagă situația, ca să iasă din problema pe care o are. Maica Gavrilia nu tăia aripile nimănui, ci îi făcea pe oameni să înțeleagă că au aripi.

## PARTEA A III-A

### [Capitolul precedent](#) [Urmatorul capitol](#)

K.I.: Maica Gavrilia este pentru toți un exemplu. Ea a pășit pe urmele Domnului: Deci, vă rog, să-mi fiți mie următori, precum și eu lui Hristos<sup>153</sup>(I Cor. 4, 16 [n.t.]), a spus Sfântul Apostol [Pavel](#), sau: Nu eu mai trăiesc, ci [Hristos](#) trăiește în mine<sup>154</sup>(Gal. 2, 20 [n.t.]). Pe acest [Hristos](#) L-a mărturisit și maica Gavrilia cu mâinile ei, cu gura, dar și prin harul pe care l-a dobândit. Ne aflăm în Atena, în casa aceea minunată în care maica Gavrilia a primit mii de oameni cu tot felul de probleme.

m.G.: Așa este. Problemele parcă nu se mai sfârșeau.

K.I.: Așa cum ne-ați povestit, maica Gavrilia avea stilul ei personal de a aborda oamenii. Reușea să se pună în locul interlocutorului și să-l îndrepte spre soluții potrivite lui, nu propriei sale personalități.

m.G.: După ce vorbea cu omul o dată sau de două ori, îl îndemna să se îndrepte spre un duhovnic.

Maica Gavrilia lucra de una singură, dar întotdeauna potrivit învățăturilor Bisericii Ortodoxe. Veneau la ea și oameni mari și copii.

Cu cel mic se făcea și ea mică, cu cel bătrân se făcea bătrână și cu adolescenții se făcea adolescentă. Se putea

pune în locul orișicui.

K.I.: În acest caz, se potrivește foarte bine cuvântul antic sympateia<sup>155</sup> (În limba greacă: συμπαθεια [n.t].), ce s-a păstrat în limba noastră, însemnând pătimire alături de cineva. Astăzi, are un alt înțeles<sup>156</sup> (Și anume, simpatie [n.t.]). Cu toate acestea, este încă un cuvânt cu multă putere.

m.G.: Mai avea un dar deosebit, și anume acela de a-ți da aripi când credeai că nimic nu se mai putea îndrepta în viața ta și de a te face să-ți descoperi propriile aripi. Nu era un spirit limitat și nici nu-ți cerea supunere oarbă. Te făcea, însă, să asculți de bunăvoie, pentru că îți inspira o încredere nelimitată în persoana ei. Dacă mi-ar fi spus ea să mă duc să mă arunc în prăpastie, nu aș fi ezitat, deși nu îmi stă în fire. Aveam, cu adevărat, o încredere oarbă în ea. Zicea: „Cred că ar fi bine să faci cutare lucru“. În nici un caz: „Fă cutare lucru“. Vorbea întotdeauna cu mult respect și o ascultai fără să comentezi.

K.I.: Nu te constrângea.

m.G.: Exact. Era o perioadă în care se dădea copiilor untură de pește. Unul dintre ei nu voia. Mama lui îi spunea: „Vrei cu răul sau cu binișorul?“ Dar maica Gavrilă zicea: „Cu binișorul, cu binișorul, pentru că așa lucrează Domnul cu noi. Ne lasă să ne abatem, dar ne așteaptă mai încolo, ca să ne arate că am greșit, ca astfel să ne cumișim“.

Relele care ni se întâmplă ca urmare a faptului că nu ascultăm sunt cu îngăduința lui [Dumnezeu](#). Pe mine, ca și pe mulți alții, cred, mă preocupă problema legată de faptul că [Dumnezeu](#) îngăduie să ni se întâmple anumite rele, deși El este bun. Aceasta este nedumerirea clasică a omului care dorește să înțeleagă totul prin propria-i judecată.

K.I.: Un asemenea om nu înțelege, din păcate, strategia pedagogică a lui [Dumnezeu](#).

m.G.: Odată, maica Gavrilă a fost întrebată: „Cum se face că vorbiți atât de des despre faptele pe care [Dumnezeu](#) le îngăduie în viața noastră?“ Iar ea a răspuns: „Îmi dau seama că nimic nu se întâmplă fără voia lui [Dumnezeu](#). Tocmai pentru că El este atotputernic. De aceea nu sunt neliniștită când văd nenorocirile care se petrec în jurul nostru. Dacă mă supun voii lui [Dumnezeu](#), nimic rău nu mi se poate întâmpla“. „Așa e“, i-a răspuns interlocutoarea ei. „Considerați, așadar, că stresul este, practic, o formă de egoism și o lipsă de credință“. „Da. Este lipsa deplină încredere în [Dumnezeu](#). Și supărarea intră în aceeași categorie. Atunci când mă supăr, este ca și cum I-aș spune lui [Dumnezeu](#) că nu a făcut bine ce a făcut, că trebuia să facă așa cum voiam eu. Dar cine sunt eu ca să spun un asemenea lucru? Mai auzi pe oameni zicând: «De ce mi-a făcut cutare așa sau de ce mi-a zis că pe dincolo?» Se poate, însă, întâmpla ceva fără ca Domnul să știe și să îngăduie? Nu. Dacă-i așa, atunci suntem liniștiți.

Când nu avem sufletul liniștit, [Dumnezeu](#) nu ni-L poate trimite pe [Duhul Sfânt](#) ca să ne ajute. [Duhul Sfânt](#) vine numai la sufletul senin. De altfel, [Mântuitorul](#) a spus că ne va trimite Duhul cel Sfânt, Care ne va îndruma și ne va învăța cele ce vor să fie. Uneori nu trebuie să facem anumite lucruri tocmai pentru că nu sunt spre slava lui [Dumnezeu](#). Dacă sunt spre slava lui [Dumnezeu](#), fă-le, dacă nu, să nu le faci“.

K.I.: Foarte frumos. Faptul că avea deplină încredere în [Dumnezeu](#) arată că se lepădase cu totul pe sine și se lăsase în mâinile lui [Dumnezeu](#). Lucrul acesta nu este la îndemâna oricui.

m.G.: Maica Gavrilă lăsase volanul mașinii sale în mâna lui [Dumnezeu](#). Cu toții putem face lucrul acesta, dar numai după măsura la care am ajuns. Trebuie să avem deplină încredere că [Dumnezeu](#) ne va îndruma spre direcția cea mai bună. Ea reușise să ajungă la un asemenea nivel și de aceea era în stare să împlinească lucruri care pentru noi sunt impresionante.

Cred că cei care se lasă în voia lui [Dumnezeu](#) pot muta munții din loc.

K.I.: Aceasta înseamnă că trebuie să ajungi la limitele posibilităților tale.

m.G.: Așa este.

K.I.: Să vă povestesc o întâmplare personală, legată de limitele până unde poate ajunge omul. Mă aflu într-un avion care era aproape să se prăbușească. Numai [Dumnezeu](#) știe cum de ne-am salvat. Eram foarte tânăr.

Aveam 24 de ani. I-am spus lui [Dumnezeu](#): „Dacă viața mea are vreun rost, las-o să continue. Dacă nu, ia-mi-o“. În cele din urmă, am reușit să ne salvăm. Ceea ce vreau să spun este că, numai atunci când omul își simte sfârșitul vieții pământești aproape, poate să se încredințeze cu totul în mâinile lui [Dumnezeu](#) (Sfârșit nu există. Pentru mine, nu există moarte, nici prăpastie între cele de aici și cele de dincolo. Separarea dintre aceste două lumi este o invenție omenească, expresie a neputinței și a fricii). Omul care are sufletul deschis spre cealaltă lume spune: „Dacă este nevoie să rămân în trup, voi rămâne. Altfel, mă voi duce în lumea cerească, unde o să fiu cu trupul subtil al sufletului“.

m.G.: Pot să vă întrerup?

K.I.: Desigur.

m.G.: Ați vorbit despre cealaltă lume și mi-ați amintit de una din spusele maicii Gavrilă. Odată a fost întrebată dacă se teme de moarte. Ea a răspuns: „Nu. Nu mi-e frică. Dar nici nu există moarte“. Și a dat exemplul unui tablou: „Am văzut odată un tablou care înfățișa într-o parte o grădină, la mijloc un gard, iar în cealaltă parte, o altă grădină. Un trandafir dintr-o grădină își întinsese spre cealaltă grădină un lăstar, pe care era o floare foarte frumoasă. Așa suntem și noi: plecăm dintr-o grădină în cealaltă, ca să înflorim“.

K.I.: Frumos. Foarte frumos.

m.G.: Extraordinar.

K.I.: Trecerea în lumea cealaltă este trecerea de la moarte la viață. Moartea este numai în viața de aici.

Soră Gavrilă, haideți să prezentăm și alte aspecte. Povestiți-ne despre Eghina și apoi despre Leros.

m.G.: Desigur. În insula Leros s-a sfârșit viața ei de pe acest pământ. În Eghina, puțin mai sus de biserica Sfântului Nectarie, ni s-a dat un loc unde a început să vină lume multă, mai ales din Atena. Maica Gavrilă avea vizite de dimineață până seara.

La un moment dat, măicuța nu se simțea bine. În cele din urmă, s-a descoperit misterul stării sale proaste. Avea niște probleme cu glandele. Ne-am dus în oraș, unde i s-a făcut biopsie. S-a descoperit că avea cancer la glandele limfatice. Maica avea 89-90 de ani. Până atunci, nu luase nici măcar o aspirină, în toată viața ei. Trăise la intensitate maximă.

Nu a vrut să i se facă chimioterapie sau radioterapie. Până la terminarea analizelor, a rămas în spital. Oamenii au început să vină pe la ea ca să-și ia rămas bun. Aici mă voi referi din nou la umorul ei. A trimis la un moment dat o scrisoare unui prieten de-al ei din Israel, în care zicea: „Nu cred să mai existe alt om care să vadă cu ochii propria înmormântare“. Veneau mulți oameni în salonul ei de spital și-și luau rămas bun. Maica Gavrilă avea în suflet o pace sufletească nezdruclată. Chipul îi strălucea cu o lumină parcă ireală. Purta la gât crucea de lemn și se ruga toată ziua. A fost la ea și părintele nostru, Dionisie. Eu nu eram atunci de față. Părintele mi-a spus după aceea că îi strălucea chipul și că dădea mereu slavă lui [Dumnezeu](#) pentru cancerul pe care îl primise. Este un lucru deosebit ca omul să-L slăvească pe [Dumnezeu](#) în timpul suferinței.

K.I.: Un alt părinte (părinții seamănă între ei) de aici, din Cipru, un om laic, despre care am scris în cărțile mele, pe nume [Panais](#) Hagiionas, a murit de aceeași boală, la o vârstă foarte înaintată: 85-86 de ani. Și el, înainte de moarte, era foarte liniștit și spunea fără încetare: „Sunteți fericiți“, tocmai pentru că el era fericit.

m.G.: Așa este. Credința l-a ajutat să treacă prin încercarea bolii. Părintele [Paisie](#) spunea: „Pentru că în ziua de astăzi nu mai avem sfinți mucenici, în schimbul lor, bolnavii de cancer sunt cei care umplu Raiul“.

Această încercare nu a însemnat sfârșitul ei. Desigur, noi nu puteam bănuși așa ceva. Credeam că va muri. A ieșit din spital în [Săptămâna Mare](#). În Sămbăta Mare ne-am dus la Înviere, iar maica Gavrilă a trebuit să fie ajutată ca să stea în picioare. Slăbise foarte mult. Ne-am întors apoi la casa unde eram găzduite. Acolo, măicuța mi-a spus: „Ia dă mâna“. Și-a scos baticul, mi-a luat degetele și le-a atins de gâtul ei. Nu se mai simțea nimic. Crescăturile de carne, care erau ca niște nuci, dispăruseră în timpul sfintei Liturghii. Ați înțeles?

K.I.: Cum să nu?..

m.G.: Iată bucuria învierii lui [Lazăr](#). Un om era gata de moarte și, dintr-odată, viața s-a apropiat din nou de el. M-am dus după aceea cu ea la spital pentru a fi examinată. Cei doi directori ai spitalului nu-și puteau crede ochilor. S-au cutremurat.

Eram în căutare de un acoperiș deasupra capului. Nu mai putem sta în casa de dinainte, așa că ne-am făcut bagajele și am început să ne gândim unde să mergem. Dar ne-a arătat drumul [Dumnezeu](#). Următorul și ultimul loc unde a stat maica Gavrilă a fost insula Leros. Era acolo o casă goală. Ne-am dus, pentru că nu aveam altundeva unde să mergem.

K.I.: Așadar, călătoriile au durat până la sfârșitul vieții ei.

m.G.: Până la sfârșit.

K.I.: Sfântul rătăcitor...

m.G.: Într-adevăr. Un asemenea om nu are nicicând și niciunde sentimentul statornicieii, ceea ce noi căutăm mereu înainte de a face un pas hotărâtor în viață.

K.I.: Vulpile au vizuini și păsările cerului cuiburi; Fiul Omului însă nu are unde să-și plece capul <sup>157</sup>(Matei 8, 20 [n.t.]).

m.G.: Așadar, cum v-am spus, ne-am dus în Leros, unde maica Gavrilă a mai trăit doi ani. Acolo a primit oameni în continuare, dar, desigur, nu atât de mulți. Ținea, însă, legătura cu lumea prin telefon. Prin telefon și prin corespondență, îi mângâia pe oameni și le oferea ajutorul său.

L-a cunoscut, desigur, și pe Mitropolitul nostru. Când Mitropolitul venea în insulă, vorbeau împreună despre moartea ei. Și eu vorbeam cu ea despre acest subiect. O întrebam: „O să vă duceți și o să mă lăsați?”

Bineînțeles că nu luam moartea maicii Gavrilă ca pe o nenorocire.

K.I.: Discutați precum mama cu fiica ei.

m.G.: Exact. „De ce plecați?”, o întrebam eu. „Nu poți, fiica mea, să știi ce va fi după aceea...” „De mine ce-o să se aleagă?” „Vei vedea, vei vedea. Nu ai idee ce se va întâmpla”.

K.I.: Și, cu adevărat, s-a întâmplat... cu cartea...

m.G.: Așa este. Pe atunci, nu mă gândeam la așa ceva.

A venit Mitropolitul și a întrebat-o: „Ei, măicuță, unde vreți să vă îngropăm?” Discutau despre moarte deschis. „Să mă puneți alături de bolnavii psihici”. Așa cum știți, în insula Leros este un spital de oameni cu probleme psihice, unde se află cimitirul sărăcăcios al bolnavilor. Sunt și localnici îngropați acolo. „Nu mă interesează unde mă duceți. Vă cer un singur lucru, ca pe o favoare: să mi se cânte «[Hristos](#) a înviat»”. „Asta-i tot?”.

„Vreau să mi se cânte «[Hristos](#) a înviat»”.

Voi deschide aici o paranteză. Ne-am dus la un moment dat la Sfântul [Antonie](#) – care este un cimitir din Atena, unde sunt îngropați părinții ei – și am chemat un preot, care a făcut slujbă. După aceea, maica Gavrilă mi-a spus: „Hai acum să cântăm «[Hristos](#) a înviat», ca Sfântul Serafim de Sarov, în fiecare zi înainte de masă”.

Dorința i-a fost împlinită. Înmormântarea ei a avut loc în ziua de Cincizecime. Parcă ar fi fost nuntă, nu înmormântare. Slujba a fost săvârșită de nouă preoți, după numărul cetelor de îngeri pe care atât de mult i-a iubit. După ce s-a terminat înmormântarea, Mitropolitul a rostit, după cum era firesc, o cuvântare. Seara, când am ajuns acasă, ne aștepta un mare dar (eu nu am primit niciodată un dar mai mare ca acela). Era de față și nepotul maicii Gavrilă, care venise pentru înmormântare. Cu toții, eram trei persoane. Dintr-odată, am auzit vocea maicii Gavrilă. Am alergat la celelalte surori să văd dacă și ele aud. Și, cu adevărat, auzeau. Era ca un ciripit de pasăre. Nepotul ei nu auzise. De bucurie, am început să țopăim. Nepotul maicii Gavrilă nu știa ce ne apucase. Simțeam o bucurie fără margini.

K.I.: Ați avut, practic, o experiență legată de viața de dincolo de moarte.

m.G.: Da. Nu există moarte, așa cum am mai spus și înainte. Iată ce [minuni](#): mai întâi măicuța este vindecată de cancer, iar doi ani mai târziu, după ce moare, primim dovada că trăiește. A avut o moarte senină și liniștită, rămânând pe deplin conștientă până în ultima clipă. A întins spre noi mâinile slăbite, ne-a îmbrățișat și apoi și-a dat sufletul în mâna lui [Dumnezeu](#).

K.I.: Ceea ce ne-ați povestit este un dar pentru oamenii care caută răspunsuri în legătură cu viața de dincolo și pentru cei care nu au nădejde. Este bine să vorbim despre fereastra deschisă spre veșnicie. Cine se nevoiește deschide această fereastră și poate vedea ce este dincolo.

Maica Gavrilă a lucrat pentru tămăduirea oamenilor. Avea harisma neprețuită a vindecării. Ce alte harisme mai avea?

m.G.: Avea multe, dar le ascundea cu măiestrie. Avea harisma proorociei, a străvederii și a vindecării. Să vă povestesc un episod legat de harisma proorociei, despre care pot să vă ofer mărturia mea personală. De fiecare dată când avea ceva de spus, alegea o modalitate indirectă de a te face să înțelegi ceea ce voia să-ți transmită. Nu zicea: „Află că în trei zile o să ți se întâmple cutare lucru”. Niciodată nu se exprima astfel. Spunea, în schimb: „Cred, bănuiesc, consider că se va întâmpla asta și asta”. Odată, un om anume era gata să se certe cu un coleg de serviciu. În clipa aceea, a sunat telefonul: „Bună ziua. Știi, te-am sunat ca să... Voiam de fapt să te întreb care părinte a spus...”. Chipurile... De fapt, maica Gavrilă îl ținea de vorbă ca să treacă peste momentul critic.

K.I.: Înțeleg.

m.G.: „Voiam de fapt să te întreb care părinte a spus: «Încearcă să-L vezi în fratele tău pe [Hristos](#) și te vei liniști»?... Da, ai dreptate, avva cutare a spus lucrul acesta. Îți mulțumesc și la revedere, pentru că am treabă”. Omul acela a rămas uimit, cu receptorul în mână.

K.L.: A intervenit la timp.

m.G.: Da. Între noi, ziceam: „Aveți grijă ce vorbiți, pentru că măicuța are cameră video cu care ne vede. Știe tot ce se petrece”.

Și mie mi-a spus ceva ce urma să mi se întâmple în viitor și s-a dovedit că a avut dreptate.

K.I.: Avea și harisma vindecării?

m.G.: Era un om cu mâini de aur. Când te atingeai, aveai o senzație pe care n-o pot reda în cuvinte.

K.I.: Prin ea trecea curentul electric sfânt.

m.G.: Așa este. I se înroșeau mâinile. Ne spunea că în India trebuia să le cufunde în apă rece, pentru că le creștea temperatura de la harul lui [Dumnezeu](#).

De asemenea, avea harisma iubirii și a transducerii credinței. Îți insufla o credință profundă. Abia când a plecat din această lume, ne-am trezit cu toții din ceea ce fusese ca un vis frumos.

K.I.: Poate că trebuie să pășim și singuri pe drumul vieții.

m.G.: Exact.

K.I.: Când ai alături de tine asemenea persoane, parcă uiți să mergi pe propriile picioare.

m.G.: Este înfricoșător și vom da socoteală pentru faptul că noi am văzut cu ochii noștri exemplul de trăire în [Hristos](#). Ce vom răspunde Domnului? „N-am văzut, n-am auzit?”

K.I.: Părinții sunt adevărați trăitori ai adevărilor Evangheliei.

m.G.: Așa este.

K.I.: Întrebarea este ce facem după ce ne despărțim de aceste persoane...

Maica Gavrilă continuă să vă fie alături prin reacțiile oamenilor la cartea pe care ați scris-o despre ea. Măicuța s-a dus în lumea de dincolo, dar prin această carte și-a împlinit încă o misiune în lumea în care trăim noi.

m.G.: Da. În paginile acestei cărți, ea vorbește inimii cititorului. Deja am strâns o mare cantitate de scrisori de la oameni. Le păstrez cu grijă. Cu toții folosesc aceleași cuvinte. Spun că maica Gavrilă i-a impresionat profund, că erau îndepărtați de Biserică, dar că s-au întors prin sfânta Spovedanie la credința cea vie, că s-au smerit văzând nimicnicia lor în comparație cu un asemenea om. Cu toții ne-am simțit praf și pulbere dinaintea ei. Maica Gavrilă a fost un om care a depășit limitele propriei ființe.

K.I.: A reușit să își depășească condiția.

m.G.: Într-adevăr.

K.I.: Toate spusele Sfinților Părinți sunt bazate pe adevăurile Evangheliei.

m.G.: Ei transmit aceleași adevăruri folosind propriile lor cuvinte.

K.I.: Da. Sfinții interpretează totul prin harul dumnezeiesc ce sălășluiește în inima lor.